

550.073
HA 1.759:3

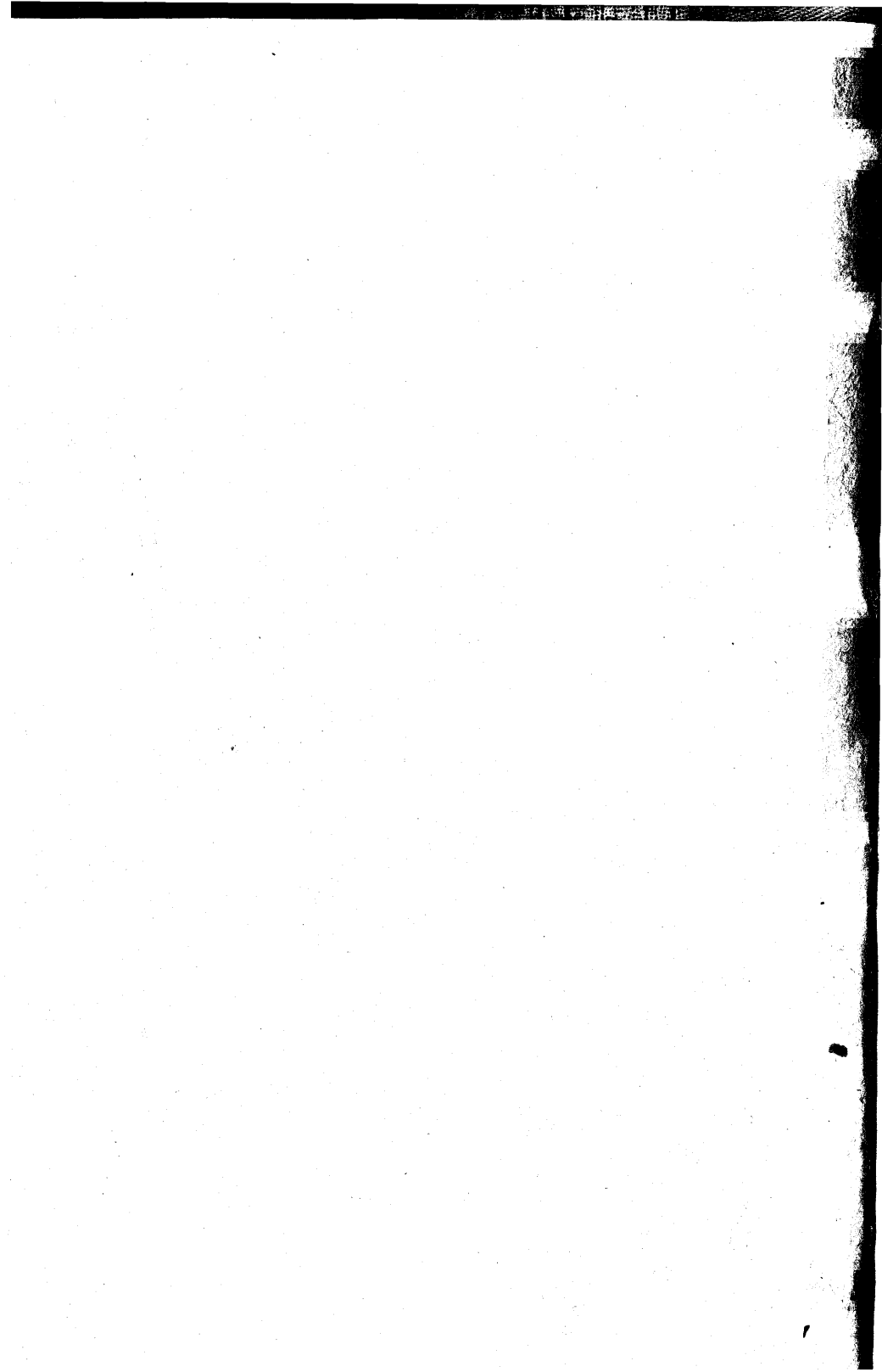
1693

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

ÚJ FOLYAM. ★ XXII. KÖTET

550.013

44 1759 3

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRÁNAK
KÖZLÖNYE

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTER MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

DR. GULYÁS PÁL

UJ FOLYAM. * XXII. KÖTET.

1914. ÉVFOLYAM.

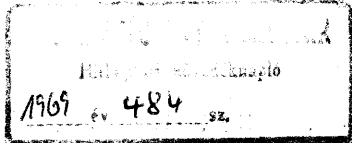
(A Bulletin de la Revue Bibliographique Hongroise c. mellékklappal.)

BUDAPEST

KIADJA A M. N. MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA.

1914.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utca 28. szám.

TARTALOM.

1. ÉRTEKEZÉSEK, ÖNÁLLÓ KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM országos Széchényi könyvtára az 1913. évben. (Két melléklettel és három szövegközi hasonmással.)	197
DR. GULYÁS PÁL. Az Illésházy nádor felett mondott búcsúztató nyomtatási helye és szerzője. (Hat szövegközi hasonmással.)	10
DR. GULYÁS PÁL. Magyar szépirodalom idegen nyelven. (Második—ötödik közlemény, két szövegközi hasonmással.)	54, 131, 240, 302
HARSÁNYI ISTVÁN. A Rákóczi-könyvtár és katalogusa. (Ötödik—nyolcadik közlemény.)	68, 153, 256, 333
DR. HÓMAŇ BÁLINT. Pálos breviáriumok és missalék a XV—XVI. sz.-ból	293
KERESZTY ISTVÁN. A magyar és a magyarországi sajtó a M. N. Múzeumban 1705—1849	111
MAGYAR KÖNYVESHÁZ. Adalékok Szabó Károly régi magyar könyvtárának II. kötetéhez. (BORSOS ISTVÁN-tól, DR. FERENCZI ZOLTÁN-tól, DR. GULYÁS PÁL-tól, HARSÁNYI ISTVÁN-tól, HORVÁTH IGNÁC-tól, KERESKES PÁL-tól, REXA DEZSŐ-től, DR. SCHÖNHERR GYULÁ-tól és VARJU ELEMÉR-től. (Két közlemény.)	157, 260
REXA DEZSŐ. Az első (?) kassai nyomtatvány	1
DR. VÉRTESY JENŐ. Szigligeti kéziratok a M. N. Múzeum könyvtárában. (Két közlemény.)	97, 217
VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1913-ban	10

2. ADATTÁR.

DR. DÉZSI LAJOS. Az «Effectus amoris»	337
GULYÁS KÁROLY. Művelődéstörténeti emlék a XV. századból	161
HFLYREIGAZÍTÁS	163
DR. HOLUB JÓZSEF. Könyvkötő nyugta 1567-ből	163
KEMÉNY LAJOS. Batsány János a Magyar Múzeum elkobzása ügyében ...	72
KEMÉNY LAJOS. A kassai könyvnyomtatás történetéhez az 1848/49. szabadságharc korából	263

3. TARCA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉSEK a M. N. Múzeum könyvtárának állapotáról 1913
október 1-től 1914 szeptember 30-ig 74, 164, 268, 343

Lap

4. SZAKIRODALOM.

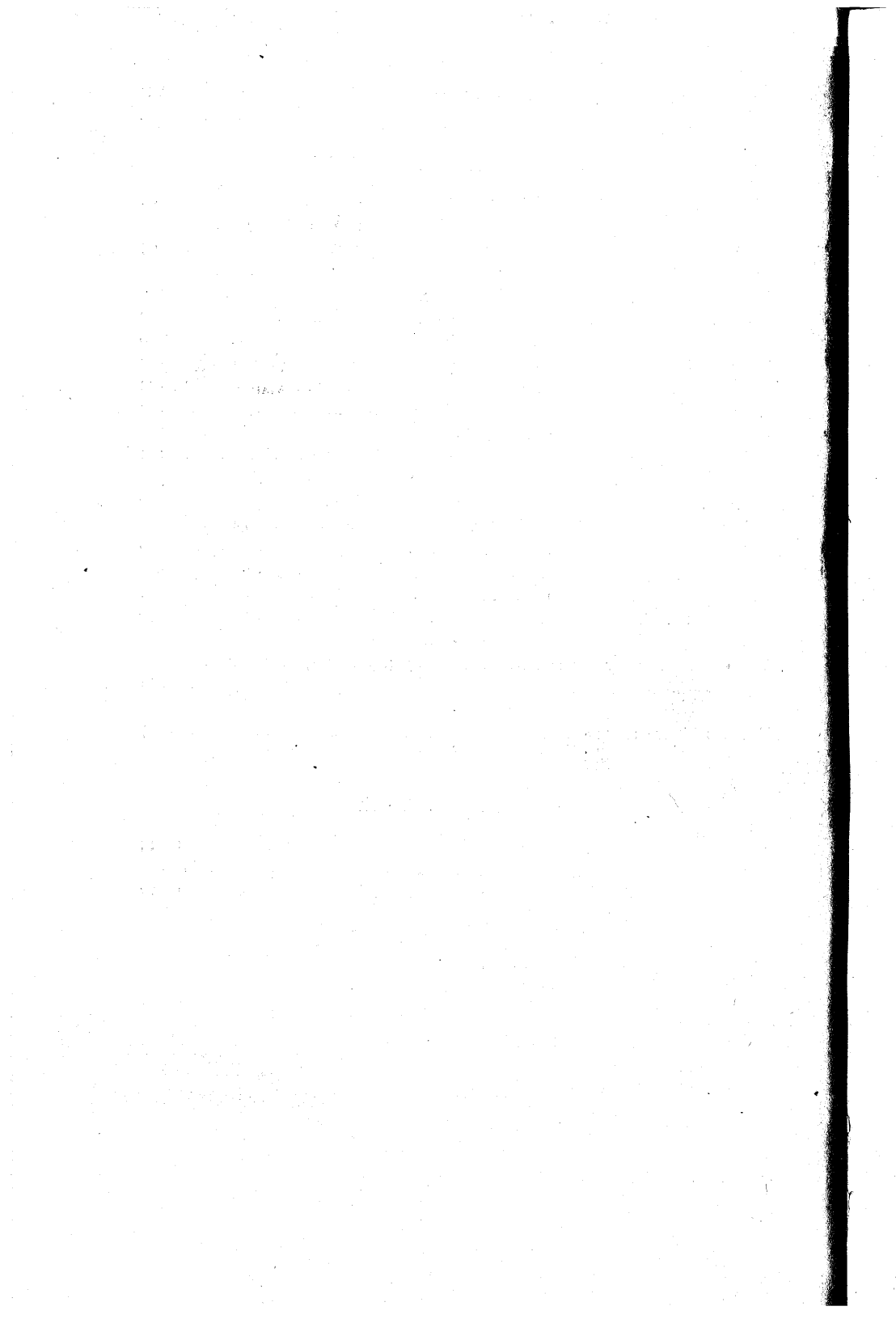
BURGER KONRAD. Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal von 1501—1536. Ism. DR. GULYÁS PÁL	348
COLLIJN ISAAK. Katalog der Inkunabeln der kgl. Bibliothek in Stockholm I. Ism. G. P.	273
EBERT O. E. és SCHEUER O. Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen. I. Ism. Σ	83
GREEN SAMUEL SWETT. The public library movement in the United States. Ism. DR. GULYÁS PÁL	176
KONT IGNACE. Bibliographie française de la Hongrie. Ism. DR. ZOLNAI BÉLA... ..	172
KRASZNAV ISTVÁN. A nyomdászat. I—II. Ism. GYALUS ISTVÁN	347
MADZSAR JÓZSEF. Mintajegyzék a városi nyilvános könyvtárak számára. Ism. DR. GULYÁS PÁL... ..	169
MONOGRAPHIEN des Buchgewerbes I—IX. Ism. DR. GULYÁS PÁL	82
NOVITZKY N. LÁSZLÓ. Egyesült erővel. Ism. GYALUS ISTVÁN	78
PEDDIE ALEXANDER ROBERT. Fifteenth century books. Ism. G. P.	178
PICHLER ALOIS H. Entstehung der «Pressburger Zeitung». Ism. Σ	171
SEGARIZZI AMALDO. Bibliografia delle stampe popolari italiane della R. Bibliotheca Nazionale di S. Marco. I. Ism. BIBLIOPIL... ..	273
ID. SZINNYEI JÓZSEF. Magyar írók élete és munkái. XIV. Ism. DR. GULYÁS PÁL	272
ZILAHY GYÖRGY. Jegyzéke a kereskedelmi szakoktatás körébe tartozó Magyarországon megjelent műveknek. Ism. Σ	348
*	
UJABB ANTIKVÁRIUSI JEGYZÉKEK	85, 267
*	
KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE. (La bibliofilia. XV. 7—12, XVI. 1—6. — Le bibliographe moderne. XVI. 95—96. — Maandblad voor bibliothekwezen. I. 1—10. — Revue des bibliothèques. XXIII. 4—12., XXIV. 1—3. — Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. 6—12. — The library journal XXXVIII. 6—12, XXXIX. 1—3. — The library world. Uj folyam. XVI. 85—94. — Zeitschrift für Bücherfreunde, Uj sorozat. V. 7—12, VI. 1—3. — Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXX. 4—12, XXXI. 1—8	86, 179, 276, 349

5. VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

	Lap
Kinevezés a M. N. Múzeum könyvtárához	95
A budai könyvtár állapota a XVI. sz. végén (DR. HOLUB József) ...	95
A fővárosi könyvtár Almássy-téri fiókjának megnyitása	95
A komáromi nyilvános könyvtár	96
Kinevezések a M. N. Múzeum könyvtárához... ..	190
James Duff Brown † (DR. GULYÁS Pál)	190
A berlini királyi könyvtár új palotájának a felavatása... ..	190
Nagylucsei Orbán egy kéziratokönyve a bécsi udvari könyvtárban. (G. P.)	192
Még egy adat a Melius Péter irodalmi működéséhez. (DR. ZOVÁNYI Jenő)	193
Magyar hebraisták (MARMORSTEIN Arthur)	194
Kérelem a Magyar Könyvszemle olvasóihoz	195
Szalay László «Magyarország története» c. művének kiegészítése ...	195
A fővárosi könyvtár Almássy-téri fiókjának megnyitásáról	195
Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtáránál	286
A könyvtártudomány a budapesti kir. magyar tudományegyetemen ...	286
A Fővárosi Könyvtár 1913. évi működéséről... ..	286
Eduard Reyer †	355
A háború könyvtára (K. I.)	355
Népkönyvtáraink és a háború	356
*	
VÁLTOZÁSOK a magyarországi nyomdáknál 1914. január—június hónapok- ban	291
*	
NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ... ..	357

MELLÉKLETEK.

I. A hazai nyomdák 1913-ban	I—24
II. A hazai időszaki sajtó változásai. Összeállították KERESZTY ISTVÁN és dr. FITOS VILMOS	I—24

BULLETIN DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE.

TROISIÈME ANNÉE.

BULLETIN
DE LA REVUE BIBLIOGRAPHIQUE
HONGROISE

PUBLIÉE PAR LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI
DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS

DIRECTEUR :

PAUL GULYÁS

TROISIÈME ANNÉE.

(Supplément de la Magyar Könyvszemle, nouvelle série XXII. volume.)

BUDAPEST

ÉDITION DE LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI DU MUSÉE NATIONAL HONGROIS.

1914.

TABLE.

1. ARTICLES DE FONDS.

	Page
LA BIBLIOTHÈQUE SZÉCHÉNYI du Musée National Hongrois en 1913 (Avec deux planches et 3 figures dans le texte)... ..	17*
BIBLIOTHÈQUE HONGROISE. Contributions au II. volume de l'Ancienne bibliothèque hongrois de Charles Szabó. (Par ÉTIENNE BORSOS, ZOLTÁN FERENCZI, PAUL GULYÁS, ÉTIENNE HARSÁNYI, IGNACE HOR- VÁTH, PAUL KERÉKES, DÉSIRÉ REXA, JULES SCHÖNHERR et ELEMÉR VARJU)	10*, 19*
DR. PAUL GULYÁS. Le lieu d'impression et l'auteur de l'oraison funèbre du palatin Illésházy (Avec 6 figures dans le texte)	1*
DR. PAUL GULYÁS. Les traductions des belles lettres Hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois (Deuxième—cinquième parties, avec 2 figures dans le texte.)	3*, 9*, 19*, 26*
ÉTIENNE HARSÁNYI. La bibliothèque Rákóczi et son catalogue (Cin- quième — huitième parties)	3*, 10*, 19*, 26*
DR. VALENTIN HÓMAN. Paulaner Breviere und Messbücher aus den XV—XVI. Jahrhunderten	25*
STEPHAN KERESZTY. Chronologische Übersicht der ungarischen und in Ungarn erschienenen fremdsprachigen Presse 1705—1849	9*
NOS BIBLIOTHÈQUES de province en 1913	1*
DÉSIRÉ REXA. Le premier (?) produit de la presse de Kassa	1*
DR. EUGÈNE VÉRTESY. Les manuscrits de Szigligeti à la bibliothèque du Musée National Hongrois (Deux parties)	9*, 19*

2. DOCUMENTS INÉDITS.

CORRECTION à la page 4* du Bulletin	10*
DR. LOUIS DÉZSI. L'«Effectus amoris»	26*
CHARLES GULYÁS: Monument de l'histoire de la civilisation du XV. siècle	10*
DR. JOSEPH HOLUB. Quittance de relieur de 1567	10*
LOUIS KEMÉNY. Jean Batsányi au sujet de la saisie du Magyar Múzeum	4*
LUDWIG KEMÉNY, Zur Geschichte der Kassaer Buchdruckerei zur Zeit des Befreiungskrieges von 1848/49	19*

3. INDICATEUR OFFICIEL.

	Page
BERICHT über die Széchényische Bibliothek des ungarischen National-Museums. Oktober 1913—September 1914	4*, 10*, 20*, 27*

4. LITTÉRATURE.

KONRAD BURGER. Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal von 1501—1536 Par PAUL GULYÁS	28*
ISAAC COLIJN. Katalog der Inkunabeln der kgl. Bibliothek in Stockholm I. Par P. G.	21*
O. E. EBERT und O. SCHEUER. Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen. I. Par Σ	5*
SAMUEL SWETT GREEN. The public library movement in the United States. Par PAUL GULYÁS.	12*
IGNACE KONT. Bibliographie française de la Hongrie. Par BÉLA ZOLNAI	12*
STEFAN KRASZNAV. Die Buchdruckerkunst. I—II. Par ÉTIENNE GYALUS	28*
JOSEPH MADZSAR. Catalogue modèle pour les bibliothèques publiques municipales. Par PAUL GULYÁS	11*
MONOGRAPHIEN des Buchgewerbes I—IX. Par PAUL GULYÁS	5*
LADISLAUS N. NOVITZKY. Mit vereinter Kraft. Par ÉTIENNE GYALUS	5*
ALEXANDER ROBERT PEDDIE. Fifteenth century books. Par P. G.	12*
ALOIS H. PICHLER. Entstehung der «Pressburger Zeitung». Par Σ	11*
AMALDO SEGARIZZI. Bibliografia delle stampe popolari italiane della R. Biblioteca Marciana I. Par BIBLIOPHIL	21*
JOSEPH SZINNYEI d. Á. Leben und Werke ungarischer Schriftsteller. XIV. Par PAUL GULYÁS	21*
GEORGE ZILAHÍ. Liste des publications hongroises relatives à l'instruction commerciale. Par Σ	28*

*

NEUERE VERZEICHNISSE der einheimischen Antiquariaten	20*
---	-----

*

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS. (Akadémiai értesítő. XXIV. 10., XXV.

1., 3., 4. — A m. n. múzeum néprajzi osztályának értesítője. XIV. 3., 4., — Budapesti szemle. 1914. année. 4. — Corvina. XXXVI. 26., 34., XXXVII., 5., 6., 9., 14., 19—20. — Egyetemes philologiai közlöny. XXXVIII. 6., 7. — Erdélyi múzeum. XXX. 4., 6., XXXI. 1., 2. — Ethnographia. XXIV. 4—6., XXV. 1—3. — Élet V. 33. — Irodalomtörténet. II. 8—10., III. 1., 3., 4., 7. — Irodalomtörténeti közlemények. XXIII. 4., XXIV. 1—4. — Könyvtári szemle. I. 6—12., II. 1—6. — Magyar figyelő. II. 22. — Magyar nyelvőr. XLIII. 3. — Magyar paedagogia XXIII. 6., 7. — Múzeumi és könyvtári érte-

sítő. VII. 4., VIII. 1—3. — Nyugat. VI. 16. — Protestáns szemle.	
XXVI. 1. 2. — Religio. CXXII. 29. — Sárospataki református	
lapok. X. 10., 11. — Századok. XLVIII. 6. — Theologiai szaklap.	
XI. 3., 4. — Uránia. XIV. 3., 10. — Vasárnapi ujság. (LX. 33., 50.,	
LXI. 2.) 5*, 12*, 22* 29*	

5. NOTICES.

Ernennung an die Bibliothek des Ungarischen National-Museums	8*
Die Ofner Bibliothek am Ende des XVI. Jahrhunderts. (Dr. Josef HOLUB)	8*
Die Eröffnung der Filiale der städtischen Bibliothek am Almásy-Platz	8*
Die Komáromer öffentliche Bibliothek	8*
Ernennungen an die Bibliothek des Ungarischen National-Museums ...	15*
James Duff Brown. † (Paul GULYÁS)	15*
Die Einweihung der neuen königlichen Bibliothek zu Berlin	15*
Un manuscrit d'Urbain de Nagylucse dans la bibliothèque impériale	
de Vienne. (P. G.)	15*
Encore une contribution à l'activité littéraire de Pierre Melius. (Eugène	
ZOVÁNYI)	16*
Hébraisants hongrois (Arthur MARMORSTEIN)	16*
Ergänzung zum VI. Bd. der Geschichte Ungarns von Ladislaus v. Szalay	16*
Bitte an die Leser des Magyar Könyvszemle	16*
Zur Eröffnung der Filiale der städtischen Bibliothek am Almásy-Platz	16*
Veränderungen im Personal des Ung. National-Museums	24*
Die Bibliothekswissenschaft an der kgl. Universität zu Budapest	24*
Edouard Reyer †	31*
Kriegsbibliotheken (St. K.)	31*
Nos bibliothèques populaires et la guerre	31*

*

CHANGEMENTS dans l'état des imprimeries hongroises de janvier à juin	
1914	24*

APPENDICES.

I. Les imprimeries hongroises en 1913.	1—24
II. Changements dans l'état de la littérature périodique en Hongrie en	
1913. Par ETIENNE KERESZTY et le dr. GUILLAUME FITOS	1—24

AZ ELSŐ (?) KASSAI NYOMTATVÁNY.

1609.

A tagadhatatlanul igen nagy kulturéletet élt Kassa a magyar nyomdászat történetében a XVII. század első évtizedében kezd szerepet játszani. Az első nyomtatvány, amelyet eddig a bibliografia, mint kassait ismert, a THURZÓ György nádortól Zsolnára összehívott zsinat (1610 márc. 28.) által FORGÁCH Ferenc bibornok, esztergomi érsekhez intézett *Apologia*.

E nyomtatvány¹ az 1610. évi kassai nyomdatermékek között az egyetlen, mely mindeddig előkerült, míg az 1611. évből két latin nyelvű és ugyanannyi magyar nyelvű nyomtatványt² ismerünk, valamennyit FISCHER János sajtójából. Ez évtől kezdve egyre szaporodik a fennmaradt nyomdatermékek száma, úgyhogy az ismert munkák tömege a nyomdák fennállásának első félszázada alatt, ha nem is mutat fel oly tetemes számot, mint például Lőcsée, mégis igen jelentősnek mondható.

Az *Árvamegyei Csaplovits-könyvtár* egy kolligatumban³ sikerült felfedeznünk egy nyomtatványt, amely egy évvel kijebb tolja a kassai könyvsajtó alsó korhatárát.

A könyv nyomdajelzés nélkül, egyedül évszámmal jelent meg. Címlapjának teljes szövege a következő:

ORATIO | FVNEBRIS | INEXEQVVIS IL | LVSTRISSIMI COMITIS, PA |
LATINI STEPHANI DE ILIESHA | ZA COMITIS TRENCHINIEN : | ET LIPTOVIEN : |
[dísz-ék] | ANNO | [vonal] | M. DC. IX.

¹ *Apologia pro Synodo Solnensi, eiusque Constitutionibus (stb.)...* Cassovia Excudebat Johannes FISCHER. M. DC. X. — 4-r. 26. l. — Lásd SZABÓ R. M. K. II. k. 334.

² Lásd SZABÓ R. M. K. I. k. 429; II. k. 339., 340. és SZTRIPSZKY 1866. sz.

³ A kolligátumot azóta szétbontották. (*Szerk.*)

A könyv negyedréttű; négy és egynegyed ív ($A_{1-3}-B_{1-3}+D$) az első (A) ív második levelén hibás az ívjelzés, amennyiben A_2 helyett B_2 található rajta. Áll az egész könyv 14 számozatlan levélből, amelynek első oldalán a könyv címe olvasható. A cím körül az ismert renaissance keret levelekből és kacsokból; a keret felső és két oldalvonala egy soros, alsó vonala kettős s az egész keret külső széléhez részben egyes levélkéket, részben pedig stilizált kacsokat ábrázoló ékítmények vannak rakva.

Az első lap második oldalán artisztikus fejléc alatt, melyet kellemesen hajló ornamentikában gyümölcsök és papagályok alkotnak — ajánló sorok vannak BOSNYÁK Tamáshoz, Fülekvár kapitányához, melyeket a meg nem nevezett szerző intéz urához és jóakarójához. A klasszikus hangú ajánlás zárószavai: «VALE DUX, & miles optime.» A hasábot tulipános, gazdag indázatú lécz zárja be.

A második lapon kezdi el a szöveget, mely felett renaissance izlésű fejléc díszleg, a középben levő cartoucheban szárnyas angyalfej, két oldalt gyümölcs-csoportozatok felett balról szárnyait terjesztő sas, jobbról a bárány kereszties zászlóval. A szöveg «REBUS NON VERBIS» szavakkal kezdődik.

A számozatlan lapok alján őrszavak vannak.

A szöveg finoman metszett, formás antiqua, széles sorközökkel, melynek sorait a szélesebben szedett versaliák, az idézeteknél használt szintén igen finom cursivák és az egyáltalán nem artisztikus görög írások teszik változatossá. A nyomás tökéletes, gondos és tiszta.

A tizennegyedik levél első oldalán ér véget a szöveg PATER SALVE VALE | ÆTERNAM | szavakkal, melyek alatt egy stilizált indás szőlőlevél s ez alatt ismét egy rövid lécz fekszik, a címlap keretdíszének egy fokkal nagyobb méretű tagozatából úgy állítva össze, hogy a lécz közepét az ornamentikának megfelelő rózsa foglalja el. A levél második oldala fehér.

A papír vízjegye a német császári korona alatt a kétfejű sas, mellén szívalakú üres pajzs, a korona alól lehulló foszlányok körítik a heraldikai motívumot.

Igy a nyomtatványt tökéletesen leírván — azt hisszük —

módot adunk a nyomdászat multjával foglalkozóknak, hogy ezután is nyomozhassanak a nyomtatvány provenienciája után.

Mi összehasonlítások útján kiderítettük, hogy e kis mű kassai sajtó terméke. Bizonyítékainkat az a kis német nyelvű füzet szolgáltatja, mely a nyomdász jelzése nélkül 1657-ben jelent meg Kassán és amelyet e folyóirat adalékai között 247. szám alatt ismertettünk.¹

Az írásforma csak kevés esetben nyújt alapot az összehasonlításra és pedig a címszöveg mediavalisból szedett M. PETRI szava az előbb leírt nyomtatvány címszövegénél a «LVSTRISSIMI... stb. szavak. Itt a betűk teljesen azonosak, bár erősen megkopottak, hiszen meg is kophattak, lévén a két nyomtatás időpontja között negyvenhét esztendő. A címlap verzálisa is azonos az előbbi nyomtatvány verzálisával s az $\mathfrak{L}_2$ -vel jelzett (második) lapon olvasható latin nyelvű passzus betűi is azonosak a szöveg betűivel, de már nem azok a finom, friss, a papíron gyöngyszemekként kiemelkedő betűk, mivel hosszú használat folytán ellaposodtak, itt-ott kicsorbultak, plasztikájukat veszítették. Az utóbbi nyomtatvány egyéb szövege fraktura lévén, nem nyújt alapot az összehasonlításra.

Van azonban még egy indítéka azon itéletünknek, hogy az ILLÉSHÁZY István halotti beszéde kassai nyomdatermék. Ez az indíték — a halotti beszéd záróléce és a lakodalmi köszöntő címlap keretrajza közötti teljes hasonlatosság, sőt azonosság.

A WITTICH-ZABLER lakodalmi emlékvés címlap-keretének minden tagját megtaláljuk kérdéses nyomtatványunkon. Az indásleves keret rózsáival, mely 11 milliméter magas, ugyancsak teljes frissességében ott pompázik az utóbbi zárólécen s a keret alján levő stilizált levélkékből és kacsokból szerkesztett ékek az «Oratio Funeris» keretén is azonképen feltalálhatók, bár ennek ducai az utóbbinál egy milliméterrel kisebbek.

Adataink eddig Kassa nyomdászatörténetében nem mennek túl az 1610-ik esztendőn, amikor a város pénzbeli támogatásával

¹ V. ö.: Magyar Könyvszemle, 1913. 246. l.

a bártfai származású FISCHER János állítja fel nyomdáját,¹ amelyik tehát az első nyomdája az oly nagyjelentőségű Kassának.

Összehasonlítás által óhajtottuk igazolni, hogy ez a nyomtatvány, mely címlapján az 1609-ik esztendőöt viseli a megjelenés éveül — abból a nyomdából került ki, amelyikből az 1657-ik évi WITTICH-féle «Ehren-Geticht».

Ha tehát az okmányilag igazolható első nyomdaalapítás 1610-ben volt — nyílt kérdés marad, hogy *hol* lehetett 1609-ben az a nyomda, amely 1657-ben Kassán dolgozott?

E kérdés eldöntését a jövőre és a véletlenre kell bízunk, különösen az utóbbira, mint amely már számtalanszor segített tudományunk kétséges kérdéseinek megoldásában.

REXA DEZSŐ.

¹ V. ö.: KEMÉNY Lajos, Adalékok a kassai könyvmásolók, könyvkereskedők és könyvnyomtatók történetéhez. Magyar Könyvszemle. Új folyam. XVIII. köt. 191. l.

AZ ILLÉSHÁZY NÁDOR FELETT MONDOTT BÚCSUZ- TATÓ NYOMTATÁSI HELYE ÉS SZERZŐJE.

(Hat szövegközti hasonmással.)

Közreadva REXA Dezső úr cikkét, mely a Régi Magyar Könyvtárt egy tárgyánál fogva is érdekes, eddig ismeretlen nyomtatvánnyal gyarapítja, lehetetlen megjegyzés nélkül hagynunk azokat az érveket, amelyekre támaszkodva az ujonnan előbukkant művecske nyomtatási helyét megállapítani törekszik. REXA ugyanis ezen 1609-ben készült *oratio* latin betűtípusai és igen közönséges, számos közel rokon, sőt azonos változatban úgy hazai nyomdáinkban, mint a németországi műhelyekben használt záródíszje alapján ugyanazon, egyelőre közelebről ismeretlen kassai sajtó termékének tekinti, ahol az 1657. évi *Ehren-Geticht* készült s így a levéltári adattal bizonyíthatóan 1610-ben keletkezett FISCHER-féle nyomda mellett s azt megelőzőleg egy eddig ismeretlen műhely létezését tételezi fel, amely 48 további éven át egyetlen nyomtatvánnyal sem adott életjelt magáról. Már ez az egy körülmény is elég ahhoz, hogy a két nyomtatvány közti kapcsolat helyességét kételkedve fogadjuk. Még jobban megdől a föltevés helyessége, ha gondosan összevetjük az *oratio funebris* zárólécét (1. ábra) s az *Ehren-Geticht* keretrajzát (2. ábra), mert az összehasonlításból kétségtelenül kiderül, hogy a rajz hasonló ugyan, de korántsem azonos. Ellenben tökéletesen megegyezik a német költemény keretlécje BUSSÆUS Mihálynak ugyancsak Kassán, SCHULTZ Dániel sajtójából 1625-ben kikerült *Jesus!* c. műve címlapján található vignetta elemeivel (3. ábra), amiből esetleg arra lehet következtetnünk, hogy az *Ehren-Geticht* abból a könyvnyomdából került ki, amely 1657-ben az egykori SCHULTZ-féle nyomda felszerelésével

dolgozott. Azért mondjuk, hogy esetleg, mivel ebben a korban, amikor a nyomdászok túlnyomó része a betüöntőműhelyekből készen kapta tipográfiai készletét, az ilyen megegyezések döntő súllyal már nem bírnak.

Mindazonáltal a nyomtatványok meghatározásánál ez összehasonlító módszert, jobb híjján, még e kései korban is fölhasználhatjuk, de véleményünk szerint ez esetben a meghatározandó

1. ábra.

2. ábra.

nyomtatvány készítésekor tényleg fennálló nyomdák közt kell kereskednünk.

Ha már most ez alapelv szemmel tartásával keresünk ILLÉSHÁZY halottas beszédéhez analógiákat, úgy — a Magy. Nemz. Múzeum gazdag anyagában — a következő megegyezésekre bukkanunk:

1. Az *oratio funebris* címlapjának (hasonmását l. a 4. ábrán) keretrajza, teljesen azonos a Pozsonyban 1609-ben *Egy keresztien*

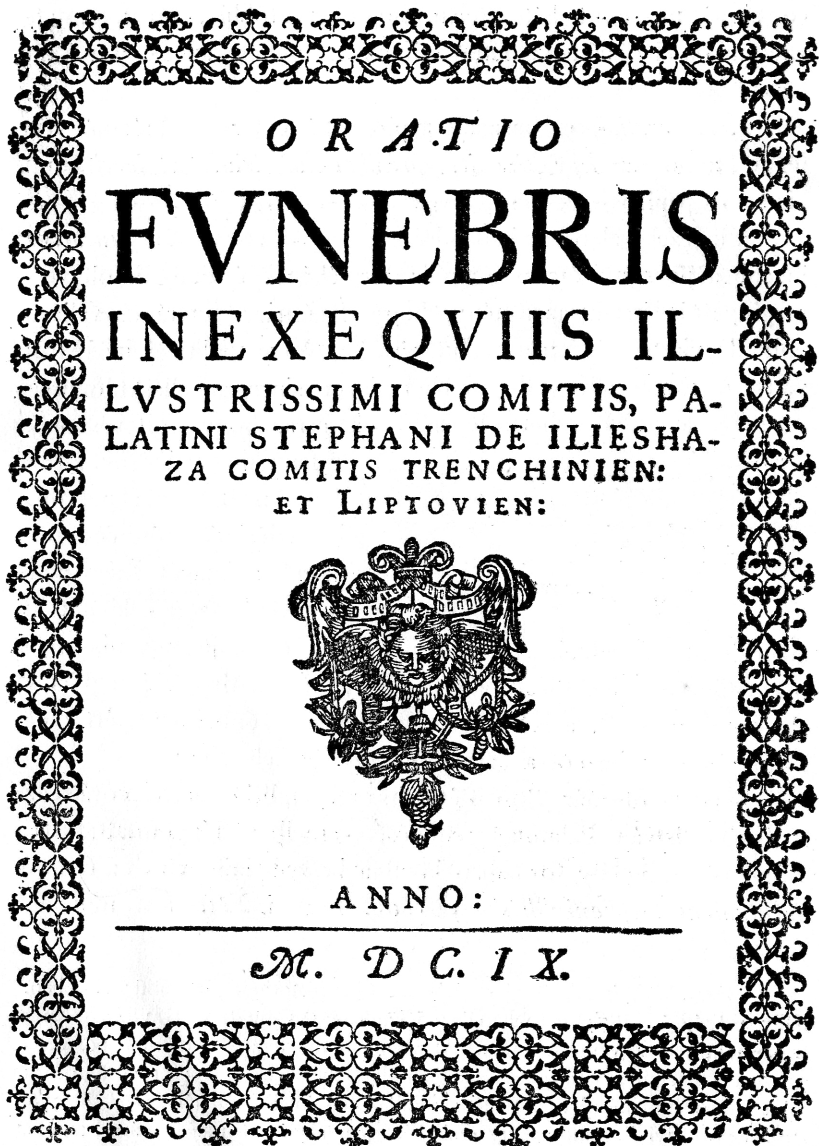
3. ábra.

predikatorhol... iratot oet szép level címen megjelent nyomtatvány fejléceivel (5. ábra).

2. Az *oratio* betűi metszésre és nagyságra, valamint a nyomtatás tisztaságára nézve is teljesen azonosak a Pozsonyban 1611-ben in aula archiepiscopali készült *Decreta synodi provincialis* szövegéhez használt típusokkal.

3. Az *oratio* címlapján alkalmazott angyalféjes vignetta (4. ábra)

tökéletes megfelelőjét ugyan nem sikerült megtalálnom, de az

4. ábra.

Ordinum regni Hungariae 1619-iki, SZABÓ Károly szerint, pozsonyi

kiadása utolsó lapján egy ehhez annyira hasonló fametszet díszlik (6. ábra), miszerint kétségtelen, hogy ez utóbbi a mi nyomtatványunkon használt vignetta mintájára, esetleg annak pótlására készült.

4. Az *oratio*-hoz használt papiros kétfejű sast ábrázoló vízjegye azonos az *Egy keresztien predikatorból iratot et level* című kiadvány papirosának vízjegyével.

Mindezek alapján hajlandók vagyunk az *oratio funebris*-t inkább a pozsonyi érseki nyomda termékének tartani. E föltevést megingatni látszik az a tény, hogy ILLÉSHÁZY luteránus vallású volt, de viszont, ha tekintetbe vesszük, hogy politikai beszédről van szó, melyben egyetlen bibliai idézet sincs, a valláskülönbség egymagában nem lehet elegendő ok arra, hogy föltevésünket fenn ne tarthassuk.

5. ábra.

Annál is inkább fenntarthatjuk e föltevést, mivel a magát meg nem nevező szerző kilétét is

sikerült megállapítani. Az *oratio funebris* szerzője ugyanis nem más, mint BERGER Illés magyar királyi történetíró, aki egyideig Pozsonyban is élt a XVII. század elején s 1600 körül tért meg a luteránus egyházból a katolikus egyház kebelébe.¹

BERGER-ről már BOD Péter is megemlíti,² hogy «órált az ILLÉSHÁZY István Palatinus temetésén, amelyet kinyomtatattott», HORÁNYI³ pedig ily formában közli a beszéd latin címét: *Oratio de laudibus Stephani Illésházy 1609*. FRANKL kereste a munkát,

¹ FRANKL Vilmos, Berger Illés m. kir. historiograph című cikkében, mely a *Századok* 1873. évfolyamában jelent meg s amelyre HAVRÁN Dánie t. barátom tett figyelmessé, HORÁNYI nyomán megteszi BERGER-t a pozsonyi ág. h. ev. liceum tanárának, ez azonban alig lehetséges, mivel «1600-ban már mint buzgó és vallásáért lelkesülő katolikus lép föl az írói pályán» (i. h. 376. lap), a pozsonyi liceumot pedig csak 1606-ban alapította meg a városi tanács. (V. ö.: MARKUSOVSKY S., A pozsonyi ág. hitv. evang. lyceum története. Pozsony, 1896. 7. l.)

² Magyar Athénás. 1766. 36 l.

³ Memoria Hungarorum. 1775. I. 179.

de neki «nem sikerült a munkából egy példányt sem találni».¹ Most egy szerencsés véletlen kezünkre játszott a sokat keresett dolgozatot, mely érdekes kortörténeti adalék.

Amikor a szerző kilétét megállapítanom sikerült, első dologom volt, hogy BERGER egyéb ez időben nyomtatott műveivel is egybe vessem az *oratiót* s e végből január 23-án megkerestem a bécsi K. k. Hofbibliothekot, amely azonban csupán a cikk elkészülte és betördelése után, valósággal a tizenkettedik órában, február 27-én, tett eleget kérésemnek. A megküldött nyomtatványok közül kettőn, ú. m. a *Gratulatio* és *Caduceus* címűn, melyek 1607-ben készültek és címlapjukon az *oratio*-nál is használt keretdísz viselik, a nyomtatás helye és a könyvnyomtató neve is fel van tüntetve: *Viennae Austriae, typis Margarethae Formicae Viduae*. Nem lehetetlen tehát, hogy az *oratio* is e bécsi nyomda terméke s így REXA adaléka a Régi Magyar Könyvtár III. kötetét gyarapítja.

GULYÁS PÁL.

¹ Századok. 1873. 382.

6. ábra.

VIDÉKI KÖNYVTÁRAINK 1912-BEN.

I.

A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége az 1912-ik évben főnállásának 15-ik évét töltötte be. Kettős feladatának, hogy t. i. az állami segélyezésben részesülő tudományos közgyűjtemények fölött az állami felügyeletet gyakorolja s hogy a múzeumi és könyvtári ügy fejlődését az országban a tudomány és közművelődés érdekeinek megfelelőleg irányítsa, ez évben is igyekezett megfelelni.

E munkásság könyvtári részének eredményeit a Főfelügyelőség évi jelentése alapján a következőkben ismertetjük:

A társadalmi tényezők által fönntartott tudományos közgyűjtemények közül az 1912-ik évben 83 intézet tartozott az Országos Főfelügyelőség hatáskörébe. Ez intézetek közül 30 volt az önálló nyilvános könyvtár, 37 rendelkezett kisebb méretű, nyilvános használatra szánt könyvtár felett, míg a szakkönyvtárak száma 9-et tett.

A Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó gyűjtemények szükségleteire és a könyvtári és múzeumi ügy fejlesztésével járó egyéb kiadások fedezetéül az 1912. évi állami költségvetésben 317.380 koronát állapított meg a törvényhozás, mely összegből a rendes kiadásokra 191.880 korona, a rendkívüli kiadásokra pedig 125.500 korona esett. E javadalmi tételek az 1911. évi költségvetéshez képest 15.470 koronával emelkedtek.

A rendkívüli, átmeneti kiadások összegéből az országos felügyelet alatt lévő könyvtárak építkezéseinek és berendezéseinek segélyére:

1. Az *alsókubini* Csaplovits-Könyvtár berendezésére és telkének rendezésére adott 18.000 kor.

segély 1. részlete... --- --- --- --- --- --- --- 3.000 K

2. A <i>bódmézvásárhelyi</i> kaszinó épületének múzeumi és könyvtári célokra való megvételére engedélyezett 70.000 K államsegélynek 4. részlete	6.000 «
3. A <i>miskolczi</i> ág. h. ev. egyházi könyvtár építkezésére adott 20.000 K 10. részlete	2.000 «
összesen tehát	11.000 K

folyósított.

A Főfelügyelőség a rendelkezésére álló anyagi eszközök felhasználásánál az 1912. évben is az eddigi eljárást követte. A hatáskörébe tartozó tudományos közgyűjteményeknek rendes évi államsegélyek címén pénzbeli támogatást nyújtott, a vall. és közokt. minisztériumhoz ez iránt tett javaslatban lehetőleg igyekezve az intézetek által eddig nyert évi segélyek összegénél megmaradni, hogy ilykép a segélyt állandósítva, a gyűjtemények rendszeres és folytonos gyarapítását, amire a rendes évi segély elsősorban hivatva van, lehetővé tegye. Ahol azonban a szükség úgy kívánta, ott nemcsak a gyarapítás céljaira, hanem a fönntartáshoz való hozzájárulásként is, pl. helyiség bérére, vagy személyi kiadásokra is, kieszközölt megfelelő államsegélyt.

A rendes segélyeken, valamint a rendkívüli átmeneti kiadásoknál felsorolt építkezési államsegélyek folytatólagos részletein kívül a Főfelügyelőség a rendelkezésére bocsátott javadalomból rendkívüli segélyeket is nyújtott az intézeteknek.

Könyvtári célokra az 1912. évben 35.000 K rendes segélyt folyósított a minisztérium, még pedig:

1. az *alsókubini* Csaplovits-Könyvtárnak 700 Kt, 2. az *aradi* Kölcsey-Egyesület múzeumának 1700 Kt, 3. a *balassagyarmati* Nógrádvármegyei Múzeumnak 600 Kt, 4. a *bártfai* Sárosvármegyei Múzeumnak 500 Kt, 5. a *besztercebányai* Városi Múzeumnak 300 Kt, 6. a *budapesti* Könyvtár-Egyesületnek 1500 Kt, 7. a *budapesti* Ráday-Könyvtárnak 800 Kt, 8. a *debreczeni* Reform. főisk. könyvtárnak 1800 Kt, 9. a Szolnokdobokam. Irod., Történelmi és Etnogr. Társaság könyvtárának *Désen* 400 Kt, 10. az *eperjesi* ág. h. ev. lyceum könyvtárának 800 Kt, 11. a *felkai*

Tátra-Múzeumnak 100 Kt, 12. a *győri* Városi Könyvtárnak 800 Kt, 13. a *gyulafehérvári* Múzeumnak 400 Kt, 14. a *bódmezővásárhelyi* Reform. főgimn. könyvtárnak 800 Kt, 15. a *kassai* Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeumnak 2000 Kt, 16. a *kecskeméti* Városi Múzeumnak 500 Kt, 17. a *keszthelyi* Balatoni Múzeumnak 300 Kt, 18. a *késmárki* ág. h. evang. lyceum könyvtárának 800 Kt, 19. a *kiskúnfélegyházai* Városi Múzeumnak 400 Kt, 20. a *kiskunhalasi* ref. főgimnázium könyvtárának 600 Kt, 21. a *komáromi* Vármegyei Könyvtárnak 800 Kt, 22. a *losonczi* Városi Közkönyvtárnak 400 Kt, 23. a *lőcsei* ág. h. ev. egyház könyvtárának 400 Kt, 24. a *máramarosszigeti* Reform. főiskola könyvtárának 1600 Kt, 25. a *nagybányai* Városi Múzeumnak 400 Kt, 26. a *nagyenyedi* Bethlen-főiskola könyvtárának 800 Kt, 27. a *nagyszombati* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 28. a *nagyvárad* Bihar-megyei Múzeumnak 200 Kt, 29. a *nagyvárad* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 30. a *nyitrai* Vármegyei Múzeumnak 500 Kt, 31. a *pápai* ref. főisk. könyvtárának 1000 Kt, 32. a *pozsonyi* Városi Közkönyvtárnak 800 Kt, 33. a *sárospataki* ref. kollégium nagy könyvtárának 1200 Kt, 34. a *sepsiszeptgyörgyi* Székely Nemzeti Múzeumnak 500 Kt, 35. a *sümei* Állami Darnay-Múzeumnak 200 Kt, 36. a *szamosújvári* Örmény Múzeumnak 300 Kt, 37. a *szatmári* Kölcsey-Kör Múzeumának 400 Kt, 38. a *szászvárosi* ref. Kún-kollegium könyvtárának 800 Kt, 39. a *szegedi* Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeumnak 2800 Kt, 40. a *szekszárdi* Múzeumnak 200 Kt, 41. a *székesfehérvári* Múzeumnak 300 Kt, 42. a *szentesi* Csongrádmegyei Múzeumnak 200 Kt, 43. a *sombathelyi* Múzeumának 1000 Kt, 44. a *temesvári* Városi Könyvtárának 1000 Kt, 45. a *váczi* Múzeumnak 300 Kt, 46. a *verseczi* Könyvtárnak 600 Kt, 47. a *veszprémi* Múzeumnak 300 Kt, 48. a *zombori* Városi Könyvtárnak 1000 Kt.

A *beszerzésekre és rendezésekre* szánt javadalomból az 1912. évben a Főfelügyelőség könyvtári célokra a következő tételeket fordította:

1. Az *alsókubini* CSAPLOVITS-Könyvtár rendezésére adott 300 Kt.

2. Az *aradi* KÖLCSEY-Egyesület múzeuma részére 1600 koronán megvett MÁRKI Sándor-féle kéziratok 2. részlete fejében fizetett 800 Kt s a könyvtár rendezésére 200 Kt.

3. A *bártfai* múzeum részére az okiratok kiállítására szolgáló szekrényekre készített függönyökért 50 Kt.

4. Az *eperjesi* ág. h. ev. kollegiumi könyvtár berendezésére engedélyezett 5000 K segély I. részlete fejében 1000 Kt.

5. A *hecskeméti* múzeum részére egy cédulakatalogus-szekrény készítésére engedélyezett 320 Kt.

6. A *pécsi* múzeumnak könyvtárrendezésre 150 Kt.

7. A *sepsiszentgyörgyi* múzeum számára rendkívüli könyvtári segélykép 400 Kt.

8. A *sümei* múzeum részére megszerzett Kisfaludy-ereklyék árára II. részletkép 1200 Kt, KISFALUDY Sándor «Sonlyó regéje» kéziratáért 200 Kt.

9. A *szegedi* SOMOGYI-könyvtár részére felerészben állami segélyből 10.000 K-án megvett SCHMIDT-könyvtár vételárának utolsó részletekért 1000 Kt.

Az említett javadalmi tételekből fedeztettek az alábbi beszerzések is, melyek tárgyai részben már szétosztattak, részben csak ezután fognak szétosztatni a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó intézetek között:

1. A Fischer és Francke-cég által kiadott mesterremek-reprodukciók újabb sorozatait 432 K-ért,

2. Az 1848/49-i Közlönyt 300 K-ért,

3. PULSZKY: Magyarország archaeológiája c. művét 18 példányát 180 K-ért,

4. KOMLÓSSY Ferencnek: Széchényi István gróf élete c. műve 10 példányát 250 K-ért,

5. A Közlekedési Szakkönyvtár I. sorozata 6 példányát megvettük 300 K-ért,

6. HAJNÓCZI R. Józsefnek «A löcsei kalendárium» c. műve 40 példányát 80 K-ért,

7. VERESS Endre «Fortes Rerum Transsylvanicarum» c. műve 3 példányát 30 K-ért,

8. VÁRADY Antal: «Képek a régi magyar író- és színészvilágból...» c. műve 12 példányát 300 K-ért szerezte be a Főfelügyelőség.

Az ily címeken kifizetett könyvtári segélyek és beszerzések összege: 7172 K.

A Főfelügyelőség tagjai az 1913. évben is buzgón látogatták a vidéki intézeteket. Nevezetesen: FERENCZI Zoltán orsz. felügyelő Alsókubinban, Aradon, Bártfán, Debreczenben, Eperjesen, Felkán, Hódmezővásárhelyen, Kassán, Késmárkon, Lőcsén, Marosvásárhelyen, Máramarosszigeten, Nagyenyeden, Nagyváradon, Poprádon, Sárospatakon, Szatmáron, Szászvárosban és Zilahon tett látogatást.

A Főfelügyelőség kézikönyvtára ajándék útján 3, vétel útján 17 művel gyarapodott.

II.

Az Orsz. Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó könyvtárak életében az 1912. év folyamán előfordult nevezetesebb eseményeket, állapotukban bekövetkezett változásokat s általában fejlődésüknek közérdeklődésre számot tartható mozzanatait az alábbiakban ismertetjük.

Alsókubinban az Arvavármegyei Csaplovits-Könyvtár fejlődése az 1912. évben jelentős eredményeket mutat fel. Az államsegélyen elkészült állványokra a könyvanyagoknak mintegy felerészét már elhelyezték. A betűsoros cédulakatalogus egészen be van fejezve, a szakkatalogus, — ugyancsak kartonlapokon — a helykatalogus és a leltár készítése folyamatban van. A szakkatalogust egyidejűleg sajtó alá is rendezi dr. GASZNER József könyvtáros. A cimeliumba kerülő anyag is ki van már válogatva s külön zárt szekrényben, gondosan kezelve az olvasóteremben nyer elhelyezést.

A könyvtár anyaga 257 művel, 344 kötettel gyarapodott nagyobbrészt ajándékozás révén. Vétel útján csak 16 művet szerzett a könyvtár, a könyvtári alap csekély vagyonából nem telvén sok beszerzésre. Ezt a csekély alapot az elmúlt évben ügyes módon sikerült gyarapítani. A könyvtáros a helyi hetilapban az

újévi üdvözleteknek a könyvtáralap javára való megváltását ajánlotta s az ötlet jól bevált: az elmúlt s a folyó év újévi üdvözleteinek megváltása címén közel 1000 K-val gazdagodott az alap.

A törvényhatósági közgyűlés ama határozatát, amellyel a vármegyei főlevéltáros részére, aki a könyvtárosi teendőket minden külön díjazás nélkül végzi, működési pótlékot kért, a belügyminisztérium elutasította. A jelenlegi levéltári díjnoki állás helyett rendszeres levéltári s könyvtári irtóki állásnak s rendszeres szolgái állásnak a vármegye államsegélye terhére való szervezése iránt hozott közgyűlési határozat, továbbá a vármegyének a könyvtár jövőjét gyökeresen biztosító ama fontos határozata, amellyel 10/0-os kulturális pótdát szavazott meg, egyelőre még a belügyminisztérium jóváhagyását várják. Az utóbbi határozat jóváhagyása esetén évenként mintegy 2700 K jutna a könyvtár fenntartására és fejlesztésére, amely ilykép teljesen biztosítva volna.

A hátralékos államsegély-részletek kölcsön alakjában használtattak fel s az ilykép leszállított államsegély összege csupán a telekredezésre és a könyvraktár felszerelésére nyújtott fedezetet. Az olvasóterem és hivatali helyiség berendezésére, a katalogusok céljaira szükséges kartoték-szekrényekre és az emeleti felolvasóterem butorzatára már nem jutott költség. A használhatóság útjában álló utolsó akadályok elhárítását a vármegye újabb államsegélytől várja akkép, hogy a mult évtől esedékes 18.000 K-ás államsegélyt 27.000 K-ra kéri fölemelni. Emez összeg engedélyezése esetén a berendezés kérdése is megfelelően megoldható volna.

Aradon a Kölcsey-Egyesület nevével kapcsolatban már tulajdonképen csak névleg lehet szó tudományos közgyűjtemenyről. Az egyesület a Szabadságharci Ereklémúzeumát, könyvtárát s egyéb gyűjteményeit átadta Arad városának az új Közművelődési Ház részére. Az átadási feltételek kellő kikötésének hiánya sok keserűségnek lett a forrása. A márciusi közgyűlés tett csak erre nézve kísérletet. A város azonban időközben már kidolgoztatta a Közművelődési Ház szervezeti szabályzatát és pedig a Főfelügyelőséggel egyetértően, úgy ahogy azt a kulturális érdekeknek meg-

felelően a legjobbnak találta. Az egyesület számára beleszólást biztosított a Közművelődési Ház életének irányításába, de magát az igazgatást és a gyűjtemények kezelését, melyek a megnagyobodott keretek között egész embereket kívánnak, rendes tisztviselőkre, nem pedig a gyűjtemények körüli munkát mellékfoglalkozásként űző egyleti tisztikarra ruházta. A szabályzat az egyesület novemberi közgyűlésén viharos recensust okozott. Az egyesület átírt a városhoz, hogy abban a palotában, melynek gondolatát ez az egyesület szülte, ápolta és fejlesztette, neki a fokozottabb munkához nemcsak elegendő ingyenhelyiségre van szüksége, hanem a megtartandó szépirodalmi könyvtárt is neki kell kezelnie és fejlesztenie tagjai számára; felolvasásai és előadásai számára pedig a nagyterem és a kisebb helyiségek is akkor, amikor kell, rendelkezésre álljanak. Erre a város közgyűlése azzal felelt, hogy egy, a kulturpalota északkeleti részének földszintjén fekvő és a kis terem ajtajával összekötött helyiséget ingyen fűtéssel, világítással és vízhasználattal díjtalanul átengedett az egyesület céljaira — 30 napi felmondás mellett s minden kártérítési igény nélkül. Az egyesület tisztikara, a kulturházi igazgatónak designált egyesületi elnök kivételével, nem igen akar ebbe belenyugodni, megnyugvása avagy tiltakozása azonban már az 1913. év történetének keretébe fog tartozni. A gyűjtemények körül a következő munka folyt:

Az egyesület elnöke és a város polgármestere szakértőt kértek a Főfelügyelőségtől az ATZÉL-könyvtár rendezésére és átköltöztetésére. A Főfelügyelőség dr. FARKAS József nemz. múz. könyvtári gyakornokot találta alkalmasnak e munkálatra, aki november elején a CSIKY-szoba kéziratainak rendezésével meg is kezdte munkásságát. A városnak átadott anyag 40.868 könyvtári darabot számlál. E szám a rendezésnél redukálódni fog, mert a könyvtár egyes szakjainak állománya csak hallomás után volt megállapítható. A könyvtár 352 drbbal szaporodott az év folyamán. Az egyesület 800-on felüli tagja közül 4491 könyvtárlátogató került ki s ezek 159 nyitási napon 9054 kötetet használtak.

Bártfán a Sárosvármegyei Múzeum vezetésében a múlt évben változás következett be. Dr. Vas Antal gimn. igazgató nyugalomba

vonulván, elköltözött Bártfáról s megvált a múzeumőri állástól, melyet éveken át a legnagyobb lelkiismeretességgel és igyekezettel töltött be. A vármegyének októberi közgyűlésén PÁLYI Gyula gimn. tanárt választották meg a múzeum őréül, aki november 1-e óta vezeti a múzeum ügyeit.

A gyűjtemények közül a könyvtár 129 művel gyarapodott. A múzeum fejlesztésére nincs javadalom, miután a vármegyétől nyert 500 K évi segélyt, a használatból befolyó jövedelmet (234 K) s az ezeket már amúgy is aránytalanul meghaladó államsegélyt (1100 K) a személyi kiadások és a fenntartási költségek teljesen felemésztik.

Beszterczében a *Városi Múzeum és Közkönyvtár* mult évi történetéből semmi jelentősebb eseményt nem említ fel a városi tanács jelentése. A könyvtárt kizárólag az államsegély terhére fejlesztették. Állománya 1403 kötetre emelkedett. A heti 2 nyitási órán 25 látogató 69 művet használt.

Békéscsabán a *Múzeum-Egyesület* gyűjteményei közül a könyvtár 45 drbbal gyarapodott.

*Budapest*en a *Budapesti Könyvtár-Egyesület* központi könyvtárának működése használatának tizenkettedik évében is a megszokott keretek között maradt. A 20 személyre berendezett olvasóterem 291 nyitási napon, d. u. 3—8 óráig, állt a közönség rendelkezésére, amely idő alatt 5382 látogató 8735 művet használt. A könyvtárnak törzsállománya az 576 drbot számláló évi szaporulattal, amelynek nagyobb részét államsegélyből szereztek, 21245 drbra emelkedett. Az év folyamán elkészült a könyvtár 1907—1910. évi címjegyzéke 651 lapra terjedő kötet alakjában.

A *Ráday-Könyvtár* életében megtörtént a rég várt jelentős változás: a ref. theologiai akadémiának IX. ker. Ráday-utca 28. szám alatt létesített új helyisége rendbehozatván, a könyvtárt júniusban át lehetett szállítani új megfelelő helyiségébe. A régi könyvvállványoknak az új helyiségbe való átállítása, átfestése s 7 új kettős állvány és 3 egyes állvány augusztus hóban készült el s ekkor a 401 ládába csomagolt könyvanyag HAMAR István

könyvtárnok vezetése mellett három segéderővel kicsomagoltatt s október végére teljes rendben felállítást nyert.

A 42,5 m. hosszú és 6 m. széles raktárhelyiségen kívül, egy 6 m. hosszú s 5 m. széles előszobát, egy ugyanakkora könyvtárnoki dolgozószobát s egy 10,5 m. hosszú, 6 m. széles olvasótermet bocsátott rendelkezésre s rendezett be a könyvtár céljaira a fenntartó hatóság, amely 50.000 K-án felüli összeget áldozott a könyvtár ez újabb elhelyezésére. A könyvtári szolgálat céljaira a könyvtári bizottság előterjesztésére az egyházkerületi közgyűlés egy könyvtárőr, egy könyvtári segéd s egy szolgálka alkalmazását s ezek javadalmazására 1380 K-át engedélyezett, a dologi kiadásokra pedig 200 K-át.

A könyvtár fejlesztésére az államsegély szolgált, amelynek terhére 1168 K-án eszközöltettek újabb beszerzések (25 mű, 70 kötetben, 88 drbban). A befolyt ajándékokkal együtt 79 művel szaporodott a könyvtár állománya, mely jelenleg 20621 műből (32104 kötet, 31153 drb) áll.

Az átköltözés és rendezés miatt fél évnél hosszabb ideig szünetelvé a használat, a használati statisztika csak 32 látogatót s 47 használt könyvet mutathat fel.

Debreczenben a ref. főiskolai könyvtár fejlődése és forgalma örvendetes méreteket mutat. A 3806 könyvből, 4103 apró nyomtatványból s 1 kéziratból álló évi szaporulattal az állomány 90.865 könyvre, 53.542 aprónyomtatványra s 5900 kézira emelkedett. A gyarapításra az 1800 K államsegélyen kívül 914031 koronát fordított a fenntartó hatóság. A látogatók száma 13.955, a használt műveké 19.368. Nincs azonban ebbe beleszámítva a dolgozószobában szabadon használt kézikönyvtár forgalma, sem pedig a bölcsészeti kar hallgatói számára kiadott műveknek állandóan 3—4000 közt ingadozó száma.

A könyvtárnak állandó baja, hogy a könyvtárigazgató kivételével a könyvtár személyzete folyton változik. A szerényen javadalmazott könyvtártisztai állásokat a lelkész- és tanárjelöltek csak átmeneti állásnak tekintik. E bajon csak a könyvtárnak — a főiskolának egyetemmé való fejlesztésével kapcsolatosan —

egyetemi könyvtárrá fejlesztése lesz hivatva segíteni, amikor is állandó személyzetet kell a könyvtárnak nyernie.

A múlt évben a könyvtárnak két kézírata jelent meg nyomtatásban, a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság kiadásában: a wittenbergi bursa jegyzőkönyve és a kollégium tanulóinak névsora. Egy értékes középkori kodex is került elő a könyvtár anyagából, mely a Rota Romana határozatainak hiteles kivonatait tartalmazza 1374-től kezdve. Ez is kiadásra vár. Az idevonatkozó irodalom tanulmányozására és beszerzésére azonban 2000 K államsegélyre volna szükség.

A *Városi Múzeum* könyvtára 625 drbnyi, nagyjából ajándékozás útján nyert szaporulatában jelentékeny számmal vannak képviselve a Debreczenre vonatkozó nyomtatványok, kéziratok, oklevelek. A könyvtár állománya 10.185 drb.

Désen a Szolnok-Dobokamegyei Irodalmi, Történelmi és Ethnographiai Társulat könyvtárának életében alig akad valami, miről beszámolni érdemes. Az 1532 kötetből álló könyvanyag között, melynek gyarapítása csak az államsegélyből történik, a könyvtár gondozásával megbízott főgimnáziumi igazgató jelentése szerint, alig 40—50 olyan mű van, melyeknek a közönség előtt használati értékük van. A többi könyv legnagyobb részt történelmi szakkönyvtárba való adattár, okmánytár. Szépirodalmi művek nincsenek. Jóllehet a könyvtár naponta nyitva volt, az egész év folyamán 41 látogató 137 könyvet használt. A könyvtárt az át-helyezett dr. LUKINICH Imre tanártól TELEKI Endre tanár vette át.

Déván a Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat könyvtára 16 kötetrel gyarapodott, amelyek mind ajándékozás útján jutottak a múzeum birtokába.

Eperjesen az ág. h. ev. kollégium könyvtárának ügyét a múlt év jelentős lépés lépéssel vitte előbbre. Március elején megnyitható volt az olvasóterem, mely attól kezdve hetenkint öt délutánon volt nyitva. A nyár folyamán megkezdődött a kollégium épületében az új főgimnáziumi épület elkészültével összefüggő átalakítás munkája. Ennek során már 1912-ben elkészült két új könyvtári helyiség, a könyvtárosi szoba s a nyilvános olvasó-

terem, az év végére pedig a tanári olvasóterem is a rendbehozatalhoz közel volt.

A betűrendes kézi katalogus készítése 1912-ben tovább folyt; elkészült a pedagógia, jog- és államtudomány, történelem, orvostan, gyógyszerészet, gazdaságtan, technologia, építészet, haditudomány, szabadkőművesség, bibliográfia és naptárak katalogusa. Az új könyvtári helyiségek berendeztéig a katalogus teljesen kész lesz.

Az év folyamán a könyvtár 444 kötettel bővült. A gyarapításra 800 K államsegélyen kívül a fenntartó hatóság 1857'66 Kt fordított. A könyvtár törzsállománya csak a rendezés befejezése után lesz megállapítható.

Győrött a városi közkönyvtár vezetőségének főkép a könyvanyag gyarapítására volt gondja. A 2000 K városi javadalomnak 1546 Kt kitevő felhasznált részéből 1143 K, a 800 K államsegély pedig egész összegében könyvbeszerzésekre fordított. A könyvtár törzsanyaga az évi 2145 drb szaporulattal 35.455 drbra emelkedett. Az olvasóteremben 528 látogató 764 kötetet használt, 489 kölcsönző pedig 2729 kötetet vett ki.

Gyulán a Békésvármegyei Múzeum szakkönyvtára 55 folyóirattal gyarapodott.

Gyulafehérvárott az Alsófehérmegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi Egylet könyvtárának állománya 182 drb önálló művel és 3 hirlappal 4130 drb könyvre és füzetre, 36 évfolyam hirlapra, egyéb könyvtári anyaggal összesen 4190 drbra emelkedett. Főkép történelmi, nevezetesen a római kort tárgyaló szakmunkák beszerzésére helyeztek súlyt.

A *Batthyány-Intézet* nagyhirű könyvtára s egyéb gyűjteményei az 1912. évben helyeztettek állami felügyelet alá az intézet felettes hatóságának, az erdélyi püspök úrnak kívánságára.

Gróf MAJLÁTH G. Károly püspök a legmelegebben gondjaiba vette az intézet felvirágoztatásának ügyét. Az 1912. évben testvéreivel együtt 4511 K költségen egy pácéltermet létesített a könyvtár nagyszámú ritkaságainak, kodexeinek, ősnymtatványainak elhelyezésére. Azután megengedte a könyvtár duplumainak

értékesítését, minek folytán az intézet 4400 K rendkívüli bevételhez jutott s előnyös cserékbe bocsátkozhatott a papnevelő intézet, valamint az Erdélyi Múzeum könyvtáraival. Az eddig elkülönítve őrzött FOGARASSY-könyvtár mintegy 4500 kötetének az intézet könyvtárába való szerves beillesztését is megengedte a püspök úr. Eddig a hazai és egyetemes történelmet tárgyaló műveket cédu-lázták s osztották be. Azért a katalogusban, valamint minden kötetben a beleragasztott FOGARASSY-exlibrisz által a származást nyilvántartják.

Október havában az Erdélyi Múzeum-Egylet vándorgyűlése alkalmából az intézet igazgatója, dr. SZENTIVÁNYI Róbert az intézet második emeleti három termében kiállítást rendezett, mely egyházművészeti, könyvkötési, exlibrisz- és kodexosztályból állott. A látogatókat egy alkalmi «Kiállítási Kalauz» tájékoztatta. A kiállítás megnyitásával kapcsolatosan történt meg a «MAJLÁTH-terem»-nek elnevezett pánccsoba ünnepélyes megnyitása is.

A könyvtár számbavett állománya 34.630 kötet könyv, 945 füzet, 846 kézirat és mintegy 2000 oklevél. A kéziratok, oklevelek, térképek azonban még nincsenek pontosan leltározva. A múlt évi gyarapodás jelentékeny részét a püspök úr adományai s a néhai FÁBIÁN Sándor nagyprépost hagyományai teszik. Az évi szaporulat 2372 kötet, 945 füzet és 12 oklevél.

Az intézetnek 59.223⁴¹ K alapítványi jellegű vagyona van, melynek 3000 K-n felüli kamatából s közel 10.000 K pártfogói adományból kb. 2000 K személyi kiadásokra, 4000 K-n felüli összeg gyarapításra, kb. 5500 K butorozásra és fölszerelésre s kb. 800 K egyéb fenntartási költségekre fordított.

Hódmezővásárhelyen a ref. főgimnázium nyilvános könyvtárában amellet, hogy kényelmesen berendezett olvasóterem áll a közön-ség rendelkezésére, a könyveknek az olvasóteremben való használata folyton csökken. Az egész év 208 nyitási napján mind-össze 31 egyén olvasott a könyvtárban 34 művet 36 kötetben; (1910-ben 97, 1911-ben 74 olvasó volt). A kölcsönzés azonban állandóan emelkedik: 1910-ben 355 kölcsönző 401 művet (619 kötet), 1911-ben 443 kölcsönző 720 művet (902 kötet) s a múlt

évben 640 kölcsönző 1044 művet (1283 kötet) vett ki, túlnyomó számban szépirodalmiakat.

A könyvtár állománya a 255 műből, 340 kötetből álló évi szaporulattal együtt: 8570 mű, 13.430 kötet könyv, 111 mű, 707 kötet hirlap, 84 apró nyomtatvány, 5 térkép és 2351 mű, 2738 kötet egyéb könyvtári anyag.

Ipolyságon a *Honti Múzeum könyvtárában* az 1911-ben rendezés alá került 4500 művön felül a múlt évben ismét 1453 mű vétetett katalogusba. De még tekintélyes mennyiségű könyvanyag vár rendezésre. Az előző évben beszerzett könyvszekrényekhez 2 új szekrényt szereztek be 240 K értékben. A könyvtár öre dr. HERCZEG József vm. aljegyző. A látogatók száma 32, a használt művek száma 140 volt.

Kassán a *Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum könyvtára* 1910-ben vétel útján 1264 művel (2499 drb), ajándék útján 450 művel (816 drb); 1911-ben vétel útján 6924 művel (9833 drb), ajándék útján 620 művel (792 drb); 1912-ben vétel útján 5187 művel (9944 drb), ajándék útján 192 művel (231 drb) gyarapodott. E számokba a köteles példányként beérkezett apró nyomtatványok nincsenek belevéve. 1910-ben 3342 olvasó 3957 művet használt s 1166 kölcsönző 1507 kötetet vett ki; 1911-ben 3853 olvasó 4404 művet használt s 1926 kölcsönző 2494 kötetet vett ki; 1912-ben 3610 olvasó 4488 művet használt s 3365 kölcsönző 3971 kötetet vett ki.

Kecskeméten a *Városi Könyvtár és Múzeum* életének legfontosabb eseménye az új múzeumi palota céljaira 200.000 K állami segítség engedélyezése a folyó évtől kezdődően 20.000 K-ás részletekben. A város is jelentős intézkedéseket tett az intézet jövőjének biztosítása érdekében. Önálló könyvtári és múzeumőri állás is szervezett, melyre az augusztusi közgyűlés dr. SZABÓ Kálmánt, aki 1911. február 1-je óta ideiglenes minőségben dolgozott az intézetnél, választotta meg. Ezenkívül pedig gondoskodott róla a város, hogy a levéltárnoki állás viselője ezentúl szintén a városi levéltárnál dolgozzék (évek óta a levéltárnok a rendőrségnél dolgozott), úgy hogy dr. SZILÁDY Károly főlevéltárnok ezentúl egész

munkaerejét a könyvtár és múzeum igazgatásának szentelheti majd.

A könyvtárnak nagymérvű gyarapodásban volt része. 1800 koronán felüli városi javadalomból s 7500 K államsegélyből (részben az 1908. és 1909. években nyert 10.000 K-ás rendkívüli államsegély terhére) 1838 kötetből álló 798 munkát vettek. Ez anyag feldolgozásán kívül az első években szerzett munkáknak a későbbi évekéihez hasonló rendszeres leltározását is pótolták.

Keszthelyen a *Balatoni Múzeum* könyvtárát néhány balatonmelléki vonatkozású könyvön és régi kézíraton, valamint a folyóiratok folytatásain kívül főképp a madárgyűjtemény szakszerű kezeléséhez szükséges két nagyobb munkával gyarapították. Egy új állvány beszerzése a rendes könyvtári kezelést s a rendezést egyidőre ismét lehetővé tette. Az összes évi gyarapodás 117 drb volt, ebből 82 könyv. Az állomány 3499 drb (1899 könyv). Nyilvános használatra nincs berendezve.

Késmárkon az *ág. hitv. ev. lyceumi könyvtárnál* nem vált be az előző évi jelentésnek ama jóslata, hogy a forgalom a jövőben már nem fog emelkedni a könyvtárnak a modern szépirodalomban s újabb tudományos munkákban való szegénysége miatt. A könyvtár javadalmát ugyan nem fokozták s így a közönségnek az említett művek iránti igényei csak kevésbé nyerhettek kielégítést, mégis 1582 látogatója volt a könyvtárnak, akik 4219 kötetet használtak az előző évi 1482 látogató által használt 3577 kötetel szemben. Az emelkedés nagyjából a feloszlott Olvasókör könyvtárából bekebelezett, továbbá a néhai KLEIN Pál lyceumi tanár hagyatékából megszerzett s a néhai GÖRGEY István által hagyományozott szépirodalmi művek javára írható, amelyek kedvéért a felnőtt közönség s különösen a hölgyek mind fokozottabb mértékben keresik föl a könyvtárt.

Néhai GÖRGEY István hagyatékából 142 művet örökölt a könyvtár 235 kötetben. Köztük több a szabadságharcra vonatkozó becses mű. Az összes évi gyarapodás 582 drb, ezekkel együtt a könyvtár állománya 45.140 könyv, 280 hírlap, 623 aprónyomatvány, 69 térkép, 219 kézirat, 124 oklevél és 20 egyéb könyvtári anyag.

Kiskúnfélegyházán a *Városi Múzeum* életében a mult esztendő fordulópontot jelentett: az új városházi palota felépült s az ennek folytán megüresedett «kis városháza» emeleti helyiségeit a város a KALMÁR-féle alapból fizetendő évi 800 K bérösszegért kibérelte s a múzeum céljaira átengedte. A nyári hónapok alatt az új helyiségeket kellő rendbe hozták s erre megkezdődött a múzeum anyagának a főgimnázium épületében eddig birt alkalmatlan helyiségekből való átszállítása. A könyvtár anyaga már az új helyiségben van, végleges rendezéséhez azonban még szükséges a butorzat kiegészítése. A villamos világításnak az olvasószobába és a könyvraktárba való bevezetése iránt lépések történtek. Az évi gyarapodás 189 kötet volt. A használat a folyamatban levő rendezés miatt csekély volt: 18 látogató 53 kötetet használt.

Kiskúnhalason a *ref. főgimnáziumi könyvtár* használatában az előző évihez képest csekély csökkenés mutatkozik, amit a könyvtár vezetője azzal indokol, hogy a gimnáziumi tanulók csak a legritkább esetben kaphattak ki könyvet. 132 nyitási napon 649 látogató 1662 könyvet használt. Az erősen használt tanári könyvtár forgalma nincs ebbe beleszámítva. A könyvvállomány gyarapítására a fenntartó testület 250 K-nyi javadalma s 726.49 K államségély használtatott föl. Ebből 110 kötet könyvet szereztek be. Az ajándékba kapott 44 kötettel együtt 36.990 kötetre emelkedett a könyvtár állománya, melyben ezenfelül 200 térkép s 86 kézirat van.

Kolozsvárott az *Erdélyi Kárpát-Egyesület Múzeuma* a helyiségkérdés bizonytalansága és az egyesület teljes anyagi kimerültsége miatt csak alig-alig fejlődik. Az intézet könyvtára 108 darabbal gyarapodva 3017 darabra szaporodott, 191 látogató 571 darabot használt.

Komáromban a *Vármegyei Könyvtár* egyelőre még szomorú, de a kulturpalota építkezése folytán már legközelebb kedvező megoldást nyerő helyiségviszonyai mellett is valóban élénk működést mutathat föl. A könyvanyag több nagyobb adomány (id. SZINNYEI József 645 drb, GHYCY Kálmán 426 drb) és az államségélyből könyvbeszerzésre felhasznált 480 K vétel útján összesen

1569 drbbal gyarapodva 37.370 drbra emelkedett. A szerzemények közül jelentősebbek az id. PÉTZELNEK, a komáromi költő-papnak, a franciás iskola vezérének munkái s néhány JÓKAI első-kiadás. A könyvtár 90 nyitási napon 14.336 művet 18.292 kötetben adott kölcsön 1237 olvasónak. Ily forgalom és a rossz elhelyezés mellett a csekély számú személyzet még az új anyagot nem dolgozhatta fel. A feldolgozott KULTSÁR-könyvtár katalogusát anyagi eszközök hiányában nem lehetett kiadni. Ezidőszerint a GHYCZY-könyvtár áll feldolgozás alatt. Az év utolsó napjaiban a vármegye közönsége az 1913. év elejétől kezdődő hatállyal átadta a könyvtárt a JÓKAI Közművelődési és Múzeumi Egyesület kezelésébe. A tulajdonjogot fönntartotta magának a vármegye, azonban a könyvtáralap jövedelmeit számadási kötelezettség nélkül átengedte az egyesületnek.

Losonczon a városi könyvtár 174 kötetnyi szépirodalmi és 127 kötetnyi tudományos irányú művel gyarapított állami és városi segélyből. Az év végén állománya 16.579 műből, 24.659 kötetből állt. Kötés alá került 210 kötet. 300 nyitási napon 70 fizető látogató 6336 kötetet használt. Az olvasási díjából (1 hó 1 K, 1/4 év 250 K, 1/2 év 480 K, 1 év 9 K) 379 K bevétel folyt be.

Löcsén az ág. h. ev. egyház könyvtárában az új rendszerű cédulakatalogus szerkesztése tovább folyt. Előhaladását, miként az előző évben is, a sok kolligatumban előforduló régi doktori disszertációk hátráltatják. A gyarapodás 29 drb ajándék- és 81 drb vételből állt. Az évi 400 K államsegélyből történelmi, irodalmi, pedagógiai és természettudományi műveket szereztek be.

A látogatók száma 93 volt, a használt anyag darabszáma mindössze csak 72; ez abból érthető meg, hogy az október havában Löcsén ülésező Országos Luther-Társaság tagjai csupán megsemmelítették a könyvtárt. Az érdeklődés fölkelte céljából KAUFMANN Aurél könyvtáros ez évben is folytatta a könyvtár ritkaságainak bemutatását a serdültebb ifjúság számára.

Marosvásárhelyen a 800.000 K költséggel épült *Ferenc-József közművelődési ház* részére a vall. és közokt. minisztérium 1911-ben

600.000 K államsegélyt biztosított akkép, hogy a város által fölveendő emez összeg évi részlettörlesztései fejében az 1910. január 1-étől kezdődő s az 1959. dec. végéig terjedő 50 évre évente 15.000 Kt folyósított. A helyi érdekeltség a közművelődési ház berendezési költségeihez 50.000 K-val járult hozzá, mely összeg az 1912. év folyamán fizettetett be. Az 1912. év végéig a teljesen elkészült ház berendezési munkálatai és a könyvgyűjtés foganatosítottak, a további program a gyűjtemény szaporítása volna, mely célból föltétlenül szükséges, hogy a közművelődési ház költségeinek fedezésére már korábban kilátásba helyezett 25.000 koronás főfelügyelőségi államsegélyt 1914-ben az intézet kapja. A könyvtár megnyitását 1913 nyarára tervezték.

Máramarosszigeten a ref. főiskola könyvtára a mult év nagyobb részében zárva volt. A vízvezeteki csöveknek a nyári szünet alatt megkezdett lerakása a könyvtár helyiségeiben oly zűrzavart okozott, hogy azokat az év végéig már meg sem lehetett nyitni. Így mindössze 65 nyitási napja volt a könyvtárnak, melyeken 495 látogató 926 kötetet használt.

A gyarapodás 299 kötetet tett; ezekkel együtt 20.336 könyv, 7292 hirlap, 652 apró nyomtatvány, 130 térkép, 1000 kézirat, 4686 oklevél és 118 egyéb könyvtári anyag van a könyvtárban, összesen 33.924 drb. A könyvek köttetése az elmúlt évben egészen fönnakadt, mert a könyvtár rendes könyvkötője az általános drágaságra hivatkozva, 25⁰/₀ áremelést kért s az igazgatótanács által erre megajánlott 15⁰/₀-ot el nem fogadva, beszüntette a munkát.

Miskolczon a Borsodmiskolczi Közművelődési Egyesület Múzeumi osztályának 1911—1912. évi működéséről s a *Borsodmiskolczi Múzeum* állapotáról 32 oldalas nyomtatott Jelenlést adtak ki. A személyi ügyek közül megemlítendő, hogy a múzeumnak évek óta buzgón működő könyv- és levéltárosa, BRÓSZ Károly elköltözött Miskolczról. A *könyv- és levéltárban* folytatódott a levéltár rendezése, melynek során a HORVÁTH Lajos-féle könyvtárral nyert országos érdekű oklevelek s a diósgyőri koronauradalom levéltára nyertek feldolgozást. Az évi gyarapodás 236 drb volt.

Az *ág. h. ev. egyház könyvtára* az elmúlt évben 50 drbbal gyarapodott ajándék és letét útján. Az intézetnek a törzsvagyon utáni kamatokból származó 300 K-nyi javadalmát egész összegében személyi kiadásokra fordították. Hogy a könyvtárt használta-e valaki, arról nem érkezett adat. Arra sincs kilátás, hogy a könyvtárnak már folyósított 20.000 K építési államsegély célszerűen fölhasználtsék, miért is a Főfelügyelőség lépéseket fog tenni, hogy az összeg a miskolczi kulturház részére utaltassék át.

Nagybányán a Városi Múzeumnál a szűk elhelyezési viszonyok tekintetében nem állt be javulás. A könyvtár anyagát egy pár értékeesebb művészi irányú művel gazdagították, tekintettel Nagybánya festőtelepére. A könyvállomány 6433 darabra emelkedett.

Nagyenyeden a Bethlen-Kollégium gyűjteményei közül a *könyvtár* 728 drbbal gyarapodott, nagyobb részét vétel útján. A látogatók száma 354 volt, akik közül 68 volt a városi és vidéki közönségből való kölcsönző, a többi tanár és tanuló. A használt anyag 5002 darab. A könyvtár anyaga 22.529 mű 42.459 darabban, amihez még 2699 duplum és egy 2763 drbból álló gyászjelentés-gyűjtemény járul.

Nagyszombatban a Városi Közkönyvtár és Történeti Emléktár életében szomorúan emlékezetes marad az 1912. év: ALSZEGHY János, az intézmény alapítója és gondozója, hosszas betegség után elköltözött az élők sorából. Halála után a könyvtár gondozását fiának, dr. ALSZEGHY Zsolt fővárosi áll. főgimn. tanárnak főkezelése mellett az elhunyt özvegyére bízta a Pozsonyvármegyei Közművelődési Egyesület nagyszombati fiókja. A könyvtárórák összel újból megkezdődtek s csak az ereklyetár maradt egyelőre zárva alkalmas vezető hiányában. A könyvtár részére beérkezett adományok közül főlemlítendő STRASSER Viktor szomolányi körorvos 185 kötetnyi, nagyobbára külföldi szépirodalmi műből álló hagyatéka. Az egész évi gyarapodás a könyvtárnál 649, a történeti emléktárnál 7 drb volt. Az állomány a könyvtárnál 11.028, az emléktárnál 3069 drb. A látogatók száma 44 könyvtári nyitási napon 524 volt, a használt anyag darabszáma 2536.

Nagyváradon a Bihar megyei és Nagyvárad Régészeti és Történelmi Egylet Múzeuma inkább szakkönyvtár jellegű gyűjteményéből 100 drbot használtak.

A Városi Nyilvános Könyvtár az 1912. évben helyzetetett állami felügyelet alá s működése is tulajdonképpen ez évben vette kezdetét. A működés első esztendejéről BODNÁR János könyvtárőr 27 nyomtatott oldalra terjedő jelentésben számol be, részletesen leírva a könyvtár keletkezésének történetét. A könyvtár állománya 8491 kötet. A nyitási napok száma a közönség részére szept. 14-én történt megnyitás óta 109 volt, amikor is 11.456 látogató 11.824 kötetet használt, úgy hogy egy napra átlag 105 olvasó esett 109 kötettel. A könyvtári szolgálatot egy könyvtáros s egy ideiglenes segédőr látják el. Az összes személyi kiadás 5240 korona; a helyiség bérösszege 2800 K; az egész évi költségvetés összege 11.700 K, amiből 1500 K volt új beszerzésekre szánva.

Nyitrán a Nyitravármegyei Múzeum gyűjteményei közül a könyvtárban MIKLÓSSY Ferencz könyvtáros a nyár folyamán revíziót s tisztogatást végzett, kiválogatva a kötendő műveket. Az eddig több műnek számított egybetartozó füzetek egy műnek számmittatván, az állomány az előző évi 15.087 drb helyett 14.317 darabot mutat föl, amely szám az év folyamán 168 drbbal emelkedett. Az ősztől kezdve a gimnáziumi tanulók részére a könyvek kikölcsönzését beszüntették. Az érettebb közönséget falragaszok útján igyekeznek a könyvtárra figyelmessé tenni s az érdeklődés láthatólag emelkedik is. 292 látogató 869 kötetet olvasott.

Pápán a ref. főiskola könyvtára hathatósan szolgálja a közművelődés fejlesztését, mert a szépirodalmi irányban nem is fejlesztett tudományos jellegű anyagból 1478 látogató 5209 kötetet használt a 304 nyitási napon, d. u. 2—4-ig. A gyarapodás 1105 darab volt, miáltal a törzsanyag 38.484 drbra emelkedett, amely számba kb. 2000 duplum nincs beszámítva. Az 1900—1911. évi szaporulatról ez évben megjelent könyvjegyzék kiadására a főiskola 2763 K-át áldozott.

Pécsett a Városi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár van most a legmostohább helyzetben: el van raktározva a városházán

s bár katalogusai készek, nem használható. Ajándékozásokból 426 drbbal 7578-ra emelkedett az állománya.

Poprádon a *Magyarországi Kárpát-Egyesület Múzeuma* könyvtára részére 46 ajándékmű érkezett be; az államsegély terhére természetrajzi szakmunkák és folyóiratok szereztettek be. Az összes gyarapodás 95 drb volt. Az állomány 7195 drbjából 54 kötetet használtak.

Pozsonyban a *Városi Közkönyvtár* jövőjét illetőleg a város törvényhatósági bizottsága a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kívánságához képest elhatározta, hogy a városi közkönyvtár egész állagát átadja az új egyetemi könyvtár céljaira a jelenlegi közkönyvtárosnak vezetői minőségben való átvétele mellett. Egyben a könyvtár ügyét kikapcsolva az új múzeum épülete létesítésének ügyéből, 300.000 K-t az egyetemi könyvtár létesítésére szavazott meg, a közkönyvtárra nyert 40.000 K államsegély és kamatai beszámításával. Egyelőre a könyvtár elhelyezési viszonyai nem javultak. Az új városházának a városi hivatalok által legközelebb leendő elfoglalásakor a könyvtárelhelyezésén — ideiglenesen — javítani fognak.

1912-ben 2387 könyvvel, 21 hirlapkötetel és 18 kézirattal gyarapodott a könyvtár. Városi javadalomból közel 3000, államsegélyből 825 K-t fordítottak könyvbeszerzésre. A feldolgozott könyvanyag — a törvényhatósági bizottság határozatából a Városi Népotthon, a Terézvárosi Népotthon, Kereskedelmi Testület és Ipar-egyesület között szétosztott 1795 többes példány levonásával — 25.680 drb. A Főfelügyelőség néhai SIEGMETH Károlynak 2000 kötetten felüli főkép természettudományi, technikai és turisztikai művekből álló könyvtárát megvásárolván, azt — tekintettel az új egyetem igényeire — e könyvtárban letéteményezte.

Az olvasóterem 242 egész és 61 félnapon volt nyitva. Ez idő alatt 2810 olvasójegyet állítottak ki. Az olvasóteremben használt anyag darabszáma 4587, 911 térítvényre 4477 kötetet adtak ki kölcsön. Összesen 3721 látogató (1911: 2836) 9064 drbot (1911: 8068) használt. A kikölcsönzött művek közül 2600 kötet óvadék mellett adatván ki, a kezelt óvadékösszeg 7835 korona (1911: 6899 K) volt.

Rimaszombaton a Gömörmegyei Múzeum történetében az 1912. év fordulópontot jelent, mert ez évben a múzeumi gyűjtemények elhelyezésére szolgáló helyiségeket teljesen átalakították, kellően bebútorozták s a gyűjteménytárgyakat megfelelő selejtezés után véglegesen elhelyezték. A gyűjtemények őrzését is megoldották: a szabadlakás ellenében Kovács Alajos személyében igen alkalmas felügyelőt találtak.

Az átalakítás és felszerelés az eddigi munkálatokkal még koránt sincs kimerítve, de ki van merítve az e célra rendelkezésre álló pénzösszeg. És így nem a további programról, hanem csak a további szükségletekről lehet beszámolni. Szükséges volna mindenekelőtt az épület balszárnyának a jobbszárnyhoz hasonló átalakítása a közkönyvtár céljaira. Itt rendelkezésre áll még 3 nagy terem, 1 kisebb szoba és a jelenlegi igen tágas illemhely előszobájával együtt. A termek közül 2 könyvtári terem lenne, 1 pedig nyilvános olvasóhelyiség, amelyben a tervbe vett előadások is megtarthatók volnának. Mindezeket a helyiségeket a szükségletnek megfelelően kell bútorozni és villanyvilágítással felszerelni. A most folyó városi vízvezetéki és csatornázási munkálatokból kifolyólag a város elrendelte, hogy a csatornázás a város területén fekvő összes házakban foganatosítandó, ami szükségessé teszi, hogy rövid és záros határidőn belül a múzeumépület telkét csatornázzák és a vízvezeték bevezessék. Az emeleti lépcső kijavítása, az épület külső homlokzatán kívánatos kisebb átalakítások, az udvar rendezése, végül a kapualj nagyobb átalakítása szintén kívánatos. Mindezeknek a munkálatoknak teljes keresztülviteléhez körülbelül 15.000 K szükségeltetnék.

A könyvtárnak jelentékeny gyarapodása volt azáltal, hogy a helybeli kaszinó átengedte 3030 műből (4563 kötet) álló könyvtárát, a hozzátartozó 7 drb üvegezett vörösfenyő-szekrényvel együtt. A könyvtár anyagában a túlnyomó szépirodalmi rész mellett sok tudományos mű és folyóiratoknak becses sorozatai is vannak. Ugyancsak a múlt évben vették át, de szekrények hiányában még nem állíthatták fel a ref. egyházmegye könyvtárát, mely egyelőre 26 ládába van zárva. Végül átvették TERRAY Istvánnak

973 könyvből és füzetből, jórészben régészeti és történelmi szakmunkákból álló hagyatékát is, melyben 32 oklevél is van az 1338—1539-ig terjedő időből. E hagyaték egyelőre nincs még a többi anyag közé beosztva. A könyvtár gyarapodása a ref. egyházmegyei könyvtár feldolgozatlan anyaga nélkül 5841 drb. Az egész állomány 25.993 drb, amiből 13.521 drb könyv.

Sárospatakon a ref. főiskola könyvtára ajándékozásból 1232, állami segélyből 178, a főiskolai javadalomból 226 drbbal gyarapodott. Az 1200 K államsegély s 2000 K főiskolai javadalom a hiányok folytatólagos pótlására s tudományos jellegű új könyvek beszerzésére szolgált. Az ajándékok közül kiemelendők: LÉVAY József költőé, aki KAZINCZY Gábornak 45, hozzáintézett levelét magyarázó bevezetéssel együtt; dr. BUZA László jogtanáré, aki atyjának, BUZA Jánosnak 539 könyvét; SZINYEI Gerzson ny. főiskola tanáré, aki TOMPA Mihály 9 eredeti levelét; id. ZSOLDOS Benő, ny. főgimn. tanáré, aki 265 kötet könyvét küldte ajándékkul a könyvtárnak. HARSÁNYI István könyvtáros folytatta a kéziratár rendezését s 551 újabb darabot dolgozott fel.

A törzsállomány az év végén 53.852 könyvből és 856 kéziratból állott. 260 nyitási napon 1070 esetben 3049 kötet kölcsönöztetett ki.

Selmeczbányán a Városi Múzeum és Könyvtár vezetését az elmúlt évben ideiglenesen VÖRÖS FERENC tb. városi főjegyző látta el. A közkönyvtárt GONDA JÓZSEF levéltári díjnok kezelte. A könyvállomány 167 drbnyi szaporulattal 3335 drbra emelkedett. 721 látogató 3563 drbot használt.

Sepsiszentgyörgyön a Székely Nemzeti Múzeum vezetősége elé a letűnt év két jelentős feladatát tűzött: az 1911. év nyarán megkezdette az építkezés befejezését és az új múzeum berendezésének, jövő fenntartásának és fokozatos fejlesztésének tervszerű előkészítését. Az első feladat az év végére megoldást is nyert.

A könyvtárban az 1912. évben nagyobb összeget (375 K) igénylő könyvkötéseket végeztek. A 629 drbnyi évi gyarapodással a törzsállomány 61.606 drbra emelkedett. Az év folyamán 250 látogató 1300 kötetet használt.

*Sümege*n az *Állami Darnay-Múzeum* könyvtárát GABÁNYI Árpád színművész nyugalomba vonulása alkalmával 188 drb, színesszettörténeti szempontból nagybecsű kéziratból, levelekből, fényképekből és kitüntető érdemből álló gyűjteményével gazdagította.

A könyvtári államsegélyből az irodalmi kézirat-gyűjtemény KÖLCSEY, TOMPA, JÓKAI, továbbá KRAJNER Imre, a sümegi születésű író, költő s törvénytudós leveleivel és kézírataival, az okmánytár néhány oklevéllel s a «Kisfaludy-terem» KISFALUDY Sándor és Károly némely hiányzó első kiadású művével s arcképével gyarapodott. 200 K rendkívüli államsegélyből megvételre KISFALUDY Sándor «Somlyó» című örökbecsű regéjének kézírata. A KISFALUDY-gyűjteménynek azonban ezeken kívül volt egy igen nevezetes nagy gyarapodása: 1500 K rendkívüli államsegélyen sikerült megszerezni a KISFALUDY-család birtokában volt összes KISFALUDY-ereklyéket, KISFALUDY Sándornak és SZEGEDY Rózának 148 drb emléktárgyát. Közöttük van a költőnek 67 kézírata, üveges könyvtárszekrénye és testőrkori katona-ládája vasból.

Szabadkáról a *Városi Múzeum- és Közkönyvtárról* nem küldtek évi jelentést.

Szamosújvárt az *Örmény Múzeum* könyvtára 103 drbbal gyarapodott, ezzel a könyvtár egész állománya 1742 kötetre emelkedett.

Szatmárt a *Kölcsey-Kör Múzeumát* leginkább csak önkéntes adományozások gyarapítják. Csupán a könyvtárt fejlesztik az államsegélyből eszközölt vételekkel. 33 drbnyi vétel és 377 ajándék 4782 drbra növelte az állományt, melyből a 190 látogató 942 darabot használt.

Szászvároson a *ref. Kún-Kollégium könyvtárának* forgalma állandóan emelkedően van; 231 egyén (1911 : 173) 3720 kötetet (1911 : 3210) használt. Az érdeklődést ébren tartotta az a körülmény, hogy úgy a 800 K államsegélyből, mint a kollégium által fedezett 1518 K fenntartási költség nagy részéből (1025 K) számos új szépirodalmi és tudományos mű szereztetett be. Az új szerzeményekkel és ajándékokkal 16.832 drbra emelkedett a könyvtár állománya. A rendezés munkája háromféle katalogus készítésé-

vel folyt: 1. leltári, 2. törzscédula katalogus és 3. kézi (vagy tájékoztató) használati katalogus, mely a rendre elkészülő szakok nyomtatott katalogusát van hivatva pótolni addig, míg a rendezés befejezte után ilyennek kiadását a kollégium munkába veheti.

Szegeden a Somogyi-Könyvtár és Városi Múzeum gyűjteményei közül a könyvtár 1396 kötettel 80.943 kötetre gyarapodott. Nyitva volt a könyvtár tíz hónapon át minden köznapon délelőtt 10—1, délután 4—7; a nyári két hónapban délelőtt 10—12. Az olvasók összes száma 14.329 (az előző évben 13.218); az olvasott művek száma 16.569 (az előző évben 15.790); az olvasók napi átlagos száma 57, legtöbb olvasó volt november 16-án: 111, legkevesebb június 13-án: 13. Házi használatra indokolt esetekben kikölcsönöztek 179 térítvényre 346 művet.

Szekszárdon Tolnavármegye Múzeuma fejlődésére jótékony hatással lesz, hogy a Tolnavármegyei Múzeumegyesület új alapszabályokkal, 130.000 K tőkével és 956 taggal bíró Tolnavármegyei Közművelődési Egyesületté alakult át, melynek egy múzeumi és egy ismeretterjesztő szakosztálya van. A könyvtár nagyobbrészt csak a korábban jártni kezdett folyóiratok folytatásaival gyarapodott. A jövőben kilátás van arra, hogy olvasótermet is nyerjen a könyvtár, — ezidőszerint a 4520 drbnyi könyvállomány nincs nyilvános használatnak átadva, — t. i. a korábban őri lakásnak használt helyiségek egyike megüresedvén, azt egyelőre a nyári időszakban a múzeumot fölkereső kutatók, iparművészeti növendékek s helybeli műkedvelők munkatermélül rendezték be, de fűthető s könnyen hozzáférhető helyiség lévén, olvasóteremnek szánták.

Szentesen a Csongrádmegyei Történelmi és Régészeti Egyesület Múzeumának könyvtárát az év folyamán áthelyezték egy megüresedett városi épületbe, mely azonban máris szűknek bizonyult. Állománya 5967 kötet. Az okmánytár néhai DANIELSZ Károly hagyatékából közel 200 érdekes és fontos okmányt kapott.

Székesfehérvárt a Fejérmegyei és Székesfehérvári Múzeum könyvtára az irodában és a dolgozó helyiségben zárt szekrényekben van elhelyezve. Gyarapítására több szakmunkát szereztek be.

Állománya 403 mű (437 kötetben), 167 apró nyomtatvány, 41 térkép, 52 kézirat, 917 oklevél és 173 drb egyéb könyvtári anyag. Nyilvános használatra nincs nyitva.

Szombathelyen a Vasvármegyei Kultúregyesület Múzeuma gyűjteményei közül a könyvtárra 1000 K államsegélyt és 556 K egyesületi javadalmat fordítottak. Ebből kifizették a KAFFEHR-könyvtár vételárának utolsó részletét, továbbá az 1911-ben kiadott címtár költségét. A könyvtár leltározását is befejezték. A 104 nyitási napon 273 látogató volt a könyvtárban, akik 3641 drbot használtak. Állománya az év végén 46.964 drb.

Temesvárt a Városi Nyilvános Könyvtár vezetősége, mint eddig, ezúttal is iparkodott a könyvpiacra megjelent minden komoly tudományos vagy ismeretterjesztő mű beszerzése által a vezetése alatt álló intézményt fejleszteni. A beszerzésekre 1000 K államsegélyen kívül közel 2000 K városi javadalom fordított. Ajándékokkal együtt 1449 tételben 3125 kötet és füzet volt az évi gyarapodás, úgy hogy a könyvtár állománya — az évközben fogantatosított revízió helyesbített adatai szerint — 44.148 kötet, a revízió alkalmával eszközölt becslés szerint 138.269'80 K értékben. A könyvtárnak saját kezelésében levő könyvkötő-műhelyében 1358 kötetet kötöttek be.

A használat örvendetes méreteket öltött. Az olvasótermet az az eddigi gyakorlattól eltérően nemcsak délután 3—7-ig, hanem délelőtt 8—12-ig is nyitva tartották 245 nyitási napon. A látogatók összes száma 8240 volt, akik 6345 művet használtak az olvasóteremben s 6190-et vettek kölcsön. Átlag tehát naponként 34 egyén 52 művet használt.

Tiszafüreden a Múzeum- és Könyvtáregyletet a múlt évben fájdalmas veszteségek érték TARICZKY Endre, ny. plébános, az egylet megteremtője s elnöke, valamint MILESZ Béla egyleti titkár és könyvtáros elhunytával. Könyvtárossá KÜRTHY Sándor közs. irnokot választották meg.

A könyvtár állománya 6104 drbra emelkedett. Fejlesztése túlnyomó részben a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa által a népkönyvtári javadalomból nyújtott államsegélynek köszön-

hető. Hetenkint kétszer volt nyitva. 86 látogatója 4328 kötetet használt, évi 2 K használati díj fejében.

*Vác*zott a *Váci Múzeumnak* két évtizedes, céltudatos munkával összehordott gyűjteményei október hó 6-án adattak át a nyilvánosságnak.

A könyvtár részére megszerzett váci vonatkozású nyomtatványok és képek közül ki kell emelnünk egy 1598-ból való történeti művet, amelyben megvan az 1597-i váci csata leírása, képpel. A könyvtár állománya 3725 könyv, 61 hirlap, 418 aprónyomtatvány, 171 térkép, 110 kézirat, 45 oklevél és 467 drb egyéb könyvtári anyag.

*Vesze*rczen a *Városi Múzeum és Könyvtár* élénk használat és fokozódó gyarapodás által adta bizonyítékát annak, hogy hivatását jól tölti be. A mindinkább érezhető helyszűke ellen azonban még nem tehettek semmit, sőt az épület bővítésének terve is kútba esett azáltal, hogy a megszerezni óhajtott szomszédtelket az Osztrák-Magyar Bank vette meg fiókjának építkezéséhez. A könyvtár 598 drb ajándékot kapott s a városi törvényhatósági bizottság elhatározásából megkezdték a szerb nyelvű művek beszerzését is. Egy szükséges új szaklajstrom és új katalógus munkába vétettek. Az egész évi gyarapodás 1186 drb volt; az állomány 30.578 drb. 257 nyitási napon 6176 látogató 14.063 kötetet használt. A könyvtár kézิปénztárát 433 K tartalommal az olvasóterem asztalából egy éjjel még ismeretlen tettesek elemelték. A régi városi levéltárt a belvárosi fiúiskola egyik terméből hely hiányában a padlásra kellett felvinni.

*Veszpré*mben a *Veszprémmegyei Múzeum* könyvtárában az államsegélyből eszközölt vételekkel együtt 579 drb volt a gyarapodás; a törzsállomány 13.433 drb.

*Zombor*ban a *Bácsbodrogmegyei Történelmi Társulat* szakkönyvtárának törzsállománya 1100 drbról 1139-re emelkedett.

A *Városi Közkönyvtárt* fenntartó könyvtáregyesület működése nem különbözik az előző éveketől. Az 1000 K államsegélyből, 1000 K városi segélyből s ugyancsak kb. 1000 K egyleti bevételből kb. 1500 K fordított a könyvállomány gyarapítására,

kb. 1300 személyi kiadásokra s a többi egyéb fenntartási költségekre. Az évi gyarapodás 415 drb volt, az állomány az év végén 33.642 könyv. Az új gyarapodásról «Függelék» címen pótcímter jelent meg. A látogatók száma 160, a használt anyag darabszáma 8200 volt. Az új gyarapodás már alig volt a régi, szűk és boltozatos volta miatt könyvtári célokra alkalmatlan helyiségbe beszorítható. Új és alkalmasabb helyiségre azonban kilátás nyílt, amennyiben a DMKE Zomborban kétemeletes internátus épületet készül emelni s a megyei és városi hozzájárulás fejében alkalmas helyet adna a zombori múzeumnak és könyvtárnak is.

III.

Az állami felügyelet alatt álló népkönyvtárakról a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1912. évről kiadott jelentése alapján a következőkben számolunk be:

Az új nép- és vándorkönyvtárak fölállítása 60.535'60 K-ba került. A közművelődési és könyvtáregyesületek, olvasókörök és ifjúsági egyesületek közül 63 részesült könyvtárak létesítésére, illetve fejlesztésére segélyben, melynek összege 53.200 K-t tesz ki. Gazdasági népkönyvtárak kiegészítésére 3600 Kt adtak ki. A régebbi könyvtáraknál évközben mutatkozó apróbb dologi kiadások, pótlások és javítások fedezésére s a könyvtárak cserélésének fuvarköltsegeire 1000 Kt, a régebbi könyvtárak kiegészítésszolgáló 10 drb 30 kötetes vándorsorozat beszerzésére 2000 Kt, a népkönyvtári címjegyzék I. pótfüzetének költségére pedig 1500 Kt irányoztak elő. Végül a könyvtárkezelők jutalmazására 5000 Kt fordítottak.

Új népkönyvtárat ez évben a Tanács 39-et állított föl. E könyvtárak közül az Athenaeum r.-t. a fennálló egyezség folytán öt-öt drb., egyenként 400, illetve 300 K értékű népkönyvtárat díjtanul szállított, úgy hogy az 1911. évi javadalmat 29 népkönyvtár könyvanyagának beszerzési költségei terhelték meg, még pedig egy 2000 K és huszonnyolc 1000 K értékű könyvtár beszerzésének költségei.

Ez állandó jellegű népkönyvtárak mellett a Tanács az 1912. évi állami javadalom terhére negyven, egyenként 500 K értékű vándorkönyvtárat állított föl, amihez még az Athenaeum által díjtalanul szállított két vándorkönyvtár járult.

Az 1912. évben létesített könyvtárak összes száma tehát 81-re rugott.

E könyvtárak fölállításáról az Országos Tanács március hó 22-iki ülésén határozott, a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak július hó 23-án 56.819. sz. a. kelt jóváhagyása mellett. E könyvtárak az eddigi eljárásnak megfelelőleg könyvszekrényekkel ellátva adattak át rendeltetésüknek. A könyvtárak könyvanyagának ára 50.000 koronát tett ki, a szekrények a 2000 koronás könyvtárnál 320, az 1000 koronás könyvtáraknál egyenként 160, a kisebb könyvtáraknál pedig egyenként 105'20 koronával számítva 10.235'60 koronába kerültek. Megjegyzendő, hogy a 160 K könyvszekrénytípusból az új könyvtárak számánál eggyel több szereztetett be, amely Czibakházára került, a Leányegyesületnek régebben adományozott könyvtár újabb gyarapodásának a befogadására. A könyvanyag és szekrények december hó végén küldettek szét rendeltetési helyükre.

Az itt összegezett nép- és vándorkönyvtárak elhelyezéséről a következőkben számolnak be:

A Tanács közvetlen felügyelete alatt kétezer koronás népkönyvtár a zalaegerszegi városházán állíttatott fel; egy-egy ezer koronás könyvtár már létező ezer-koronás könyvtár kétezer koronás sorozattá leendő kiegészítése gyanánt Balázsfalván, Czeglédén és Szelistyén, új ezerkoronás könyvtárak Baján, Budakeszin, Budapesten Zuglónak és környékének kath. körében, Csernátfalun, Egerben az iparostanonciskolában, Erzsébetfalván az iparoskörben, Halmágyon, Kassán a cs. és kir. 34. gy. ezrednél, Kassán a ker. szociális egyesületnél, Kispesten az áll. munkás-telepen, Kőhidgyarmaton, Nagykikindán, Öcsödön, Pápán, Pócsmegyeren, Pusztamérgesen, Rákospalotán, Sátoraljaújhelyen, Segesvárott, Selmeczbányán a ker. szociális egyesületnél, Tápén és Újszászon; egy-egy négyszáz koronás könyvtár Felsőszecsén, Léván,

Pöstyénben, Szikszón és Zólyomban a Mozdonyvezetők Otthonában; végül egy háromszázkoronás könyvtár Pozsonyban a m. kir. IV. honvédkerületi parancsnokság fogházában nyert elhelyezést. Az ötszázkoronás vándorkönyvtárak a következő helyekre kerültek: *a)* az Abaujtornamegyei és Kassai Közművelődési Egyesület útján: Pálházára; *b)* az Aradi Kölcsey-Egyesület útján: Szentleányfalvára; *c)* Baranya vármegyében a Pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület útján: Drávaszabolcsba, Gyüdre, Kishajmásra, Komlóra és Rádfalvára; *d)* a Beregvármegyei Közművelődési Egyesület útján: Hetére; *e)* Békésvármegyében a Békésvármegyei Általános Tanítóegyesület útján: Szarvasra a kákai, orosházi-úti, pusztakondorosi, rózsási és szélesúti iskolákba; *f)* Biharmegyében a nagyváradai Szigligeti-Társaság útján: Felsődernára, Kisszedresre, Okányra, Székelyhidra és Vaskóhrra; *g)* a Borsodmiskolci Közművelődési Egyesület útján: Mezőkeresztesre, Mezőkövesdre és Sajószentpéterre; *h)* Csongrádmegyében Szegedre az alsócsengelei, baktói és középgajonyai iskolába és Tömörkényre az alvégi, felvégi és majsai-úti iskolába; *i)* Fejérmegyében Ráczalmásra azzal, hogy az itt lévő sorozat Kulcspusztára helyezendő ki; *j)* Hajdumegyében Debreczen-Kösélyszegepusztára és Kiskabára; *k)* Hunyadmegyében Szászvárosra; *l)* Liptóme gyében Németlipcsére azzal, hogy a már kiolvasott régibb sorozat Nagyselmeczre helyezendő át; *m)* Pestme gyében Csengődre azzal, hogy az itt lévő két sorozat egyike Pusztaszentimrére helyezendő át; *n)* Sopronme gyében Farádra, az itt lévő régibb sorozatnak Dörre történt áthelyezése mellett; *o)* Torontálmegyében Németczernyére, az ott lévő sorozatnak Magyarczernyére történt átszállításával kapcsolatban; *p)* Ungme gyében Nagyselmeczre; *q)* Vasvármegyében: a Vasvármegyei Kultúregyesület útján Bobára, végül *r)* Zemplénme gyében Kistokajra. Egy eredetileg a pápóczi gazdakörnek szánt vándorkönyvtár kezelésére nem akadván ember e könyvtár is Szarvason helyeztetett el, még pedig a csabai-úti iskolában. Két 300 koronás könyvtár pedig, amelyek egyikét a budapesti cs. és kir. helyőrségi fogháznak, másikat a MÁV vonatkísérők királyháza i olvasókörének szántuk, a könyvekért folya-

modó testületek részéről el nem fogadtatván, rendelkezésre maradt. A könyvtárak egyikét a Tanács november hó 8-iki ülésén a zentai ipartelepnek ajánlotta fel egy régibb folyamodás alapján, de az ipartelep vezetősége nem fogadta el az ajánlatot. Ily módon mindkét könyvtár végleges elhelyezésére 1913 folyamán fog sorra kerülni.

Miként a mult esztendőben, a Tanács ez évben is gondoskodni kívánt a Horvát-Szlavonországban elszigetelten élő magyarság közművelődési szükségleteinek kielégítéséről s a Jülián-Egyesület útján három darab, egyenkint ötszáz korona értékű vándorkönyvtárat állított fel Osekovo, Pasián és Netecapuszta községekben. Horvát-Szlavonországban elhelyezett könyvtáraink száma ekként 46-ra emelkedett. A zágrábi Magyar Társaskör könyvtára pedig 600 korona pénzsegélyben részesült. Az annectált tartományokban működő könyvtárak száma ez évben szintén emelkedett négyvel, amennyiben Breskát a Julián-Egyesület útján egy 1000 korona értékű népkönyvtárral és Bjelinát egy 500 korona értékű vándorkönyvtárral, a cs. és kir. 25., illetve 34. sz. gyalogezrednek Metalkassattelben, illetve Rogaticán állomásozó századait pedig egy-egy 300 korona értékű népkönyvtárral látta el a Tanács.

Ama terven viszont, hogy a külföldi magyarságot is részesítse a Tanács az anyanyelvükön szóló olvasmányok lélekművelő áldásában, a következő intézkedésekkel munkálkodott:

Egy 1000 korona értékű népkönyvtárat Bukarestben helyezett el a Jülián-Egyesület útján. Ezenkívül pénzsegélyekre fenn tartott javadalmából 500 koronát a konstantinápolyi Magyar Egyesületnek régebben adományozott 1000 koronás népkönyvtár fejlesztésére fordított, 300 koronát a perth—amboyi (U. S. A.) Ref. Magyar Ifjúsági Egyesület, 250—250 koronát a bridgeporti Ref. Magyar Ifjúsági Egyesület és a homesteadi magyar ref. egyház, 100—100 koronát a benhonzie—lestocki Canada), a plunkett-viscounti (Canada), a scrantoni (U. S. A.) és throopi (U. S. A.) magyar telepek könyvtárának gyarapítására szánt. Ez előirányzat azonban némileg módosult, mert

a scrantoni és throopi olvasókörök megszűntek, a homsteadi református egyháznál pedig a könyvtár elhelyezése körül merültek fel nehézségek. Ennek folytán a Tanács november hó 8-iki ülése a scrantoni és throopi olvasóköröknek szánt 100—100 koronát együttesen a chicagói Magyar Női Otthon, a Homsteadre szánt 250 korona értékű könyvadományt pedig a hamburgi Magyar Egyesület könyvtárának gyarapítására rendelte fordítani.

Új könyvtárak felállítására, illetve meglévő könyvtáraik gyarapítására a következő közművelődési egyesületek és könyvtárt fenntartó testületek részesültek közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi minisztérium útján pénzbeli segélyben: A Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület, a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület s az Uránia Tudományos Egyesület egyenkint 5000 koronát; az eperjesi Széchenyi-Kör 2000 koronát, a Budapesti Könyvtár-Egyesület 1800 koronát, a hódmezővásárhelyi közkönyvtár és a nagyváradai Szigligeti-Társaság egyenkint 1500 koronát; az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület, a Szabad Lyceum, Orsz. Magyar Iskola-Egyesület, a budapesti Erzsébet-Népakadémia, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület és a temesvár-józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet egyenkint 1000 koronát, a kassai Kazinczy-Kör és pozsonyi Toldy-Kör egyenkint 700 koronát, a Torontál-megyei Magyar Közművelődési Egyesület Nagybecskereken, az Aradi Kölcsey-Egyesület, a győri Népkönyvtár-Egyesület, a Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet s a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egyesület egyenkint 500 koronát, a zágrábi Magyar Társaskör 600 koronát, a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Közjótékonyági Egyesület, a IX. ker. nép- és isk. könyvtár, a X. ker. nép- és isk. könyvtár, a makói városi könyvtár, a temesvári erzsébetvárosi, gyárvárosi, mehalai és népirodai könyvtárak egyenkint 400 koronát, a budapesti III. ker. nép- és iskolai könyvtár, az Orsz. Közp. Kath. Legényegyesület, a felkai Tatra-Múzeum-Egylet, a kecskeméti központi népkönyvtár, a komáromi népkönyvtár, a marosvásárhelyi Székely

Társaság, a Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet miskolczi fiókja, a nagykanizsai áll. ipariskola és az ujvidéki DMKE-könyvtár egyenkint 300 koronát, a békéscsabai központi népkönyvtár 210 koronát, a berzeviczei áll. népiskola és Ifj. Egyesület, a gyomai közs. népkönyvtár, a magyaróvári Széchenyi-Kör, a Kővárvidéki Társas-kör Nagysomkúton, a szolnoki Kereskedelmi Alkalmazottak Egylete, a trencsényi népkönyvtár, továbbá a tordai Iparosok Önképző-Egylete egyenkint 200 koronát, a balmazújvárosi, hajdudorogi, munkácsi népkönyvtárak, valamint a salgótarjáni MÁV altiszti kör és a verseczi Magyar Ifj. Önképzőegylet egyenkint 150 koronát, az erzsébetvárosi Polgári Olvasókör és a szegedi vakok intézete egyenkint 120 koronát, a czibakházai, gyöngyösi és papolczi népkönyvtár pedig egyenkint 100 koronát kapott, míg a konstantinápolyi Magyar Egyesület 500 koronát, a perth—amboyi Ref. Magy. Ifjúsági Egyesületnek 300 koronát, a bridgeporti Református Magyar Ifjúsági Egyesületnek és a hamburgi Magyar Egyesületek egyenkint 250 koronát, a chicagói Magyar Női Otthonnak 200 koronát, a benhonzie—lestocki és plunkett—viscounti magyar telepek egyenkint 100 koronát kitevő könyvtár-gyarapítási segélye az Orsz. Tanács pénztárába folyosítottatott.

E segélyezések az eddigi gyakorlathoz hiven most is az Országos Tanács részéről esetről-esetre előzetesen jóváhagyott felhasználási tervezetek alapján, utólagos okmányolt elszámolás kötelezettsége mellett fordítottak rendeltetési céljaikra.

Az elszámolás kötelezettségének a Tanács jelentése lezártáig, vagyis 1913 július hó 16.-áig, a következő egyesületek és intézetek tettek eleget:

Az 1907—8. évi segélyről pótlólag elszámolt a Vakokat Gyámolító Orsz. Egyesület budapesti főintézete, mely könyvek beszerzésére 227 koronát, Braille-könyvek iratására 1295·39 koronát, könyvkötői munkálatokért 698·70 koronát és könyvszekrényre 395 koronát, összesen tehát 2616·09 koronát fordított. Ezzel szemben az államsegély s időközi kamatai 2395·85 koronára rúgván, a mutatkozó túlkadás 220·24 korona. Az 1910. évi segélyekről pótlólag elszámolt a Magyar Keresztény Munkásnők

Egyesülete Budapesten, a cserneyi olvasókör és a sümegi Kisfaludy-kaszinó, melyek mindegyike könyveket szerzett be államségélye teljes összegén.

Az 1911. évi államségélyről elszámolási kötelezettségüknek ugyancsak pótlólag a következő egyesületek és testületek tettek eleget: a Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, mely az 1911. évről szóló áttekintésünkben ismertetett tervezetét minden változtatás nélkül foganatosította; a Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület, melynek elszámolása 65739 korona túlkiadással zárult s a következő tételekre oszlott: 22 új ifjúsági könyvtár létesítésére jutott 278960 korona, könyvtárak gyarapítására 101635 korona, könyvkötésre 44086 korona, a nyitrai közkönyvtár bútorozására 14756 korona, katalógusa kinyomatására 28940 korona, fenntartási költségeire 650 korona, a hodrusbányai népkönyvtár apróbb költségeire 30 korona, az 1910. évi túlkiadásokra 29362 korona. Megjegyzendő, hogy a 22 új könyvtár elhelyezésében a tavalyi cikkünkben ismertetett tervezettől annyiban történt eltérés, hogy Szomorfalulovászi, Magyarád, Pónik és Mosócz községek helyett Garamrudnó, Pokrivács, Hontszob és Miksi községekbe helyeztetek el könyvtárak. A nagyváradai Szigligeti-Társaság, mely a segély teljes összegét könyvek vásárlására fordította; a Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet, mely segélyét mult évi dolgozatunkban ismertetett tervezete szerint használta fel; a budapesti Erzsébet-Népakadémia, mely államségélye teljes összegét könyvek vásárlására fordította; a felsőbányai népkönyvtár, mely a 200 korona államségélyt tavalyi dolgozatunkban ismertetett célokra használta fel; a győri Népkönyvtáregylet, mely 2970 korona túlkiadással a segély teljes összegét könyvek beszerzésére fordította; a Vakokat Gyámoltó Orsz. Egyesület felsőmagyarországi fiókja Miskolczon, mely az 1910. évi maradvánnyal együtt 43760 korona segély felett rendelkezett s ebből Braille-könyvek előállításához szükséges anyagra 13254 koronát, másolási díjakra 10724 koronát s bekötésre 7610 koronát fordított; a nagyszebeni népkönyvtár, mely könyvek vásárlására 86 koronát, könyvkötésre 5520 koronát s

jegyzék nyomtatására 8·80 koronát; a pipei EMKE könyvtár, mely az államsegélyen egy könyvszekrényt készíttetett; a pozsonyi Toldy-Kör, mely segélyét teljes összegében új könyvek beszerzésére fordította; a sajkazai népkönyvtár, mely 100 korona segélyből 87·80 koronát számolt el, mint könyvbekészítésre kiadott összeget; a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtáregyesület, az újvidéki DMKE-könyvtár és az ungvári népkönyvtár, melyek segélyüknek teljes összegét új könyvek beszerzésére fordították.

Az 1912. évi államsegélyről elszámolási kötelezettségüknek a következő egyesületek és testületek tettek eleget: A Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület, a Dunántúli Közművelődési Egyesület, az Erdélyrészi Magyar Közművelődési Egyesület, a nagyváradi Szigligeti-Társaság, az aradi Kölcsey-Egyesület, a budapesti Könyvtáregyesület, a Szabad Lyceum, a III. ker. ujlaki Iskolai és Népkönyvtár, a VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Ált. Közjótékonsági Egyesület, a IX. ker. Nép- és Isk. Könyvtár-Egyesület és a X. ker. Nép- és Iskolai Könyvtár, a Központi Katholikus Legényegyesület, a balmazújvárosi népkönyvtár, a békéscsabai központi népkönyvtár, a cibakházai Leány-Egyesület, a gyomai községi népkönyvtár, a gyöngösi népkönyvtár, a kassai Kazinczy-Kör, a marosvásárhelyi Székely Társaság, a nagykanizsai áll. segélyezett közs. ipariskola, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület, a salgótarjáni MÁV altiszti kör, az ifjú vakok áll. segélyezett szegedi nevelőintézete, a temesvári Józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet, a tiszafüredi Múzeum- és Könyvtár-Egylet és a verseczi Magyar Itjúsági Önképző-Egylet.

E jelentések adatait a következőkben ismertetjük: a Dél-magyarországi Magyar Közművelődési Egyesület államsegélye teljes összegét könyvtárak beszerzésére fordította s egy darab 1000 korona értékű könyvtárat Szegeden helyezett el a Tisztviselők Otthonában, míg 8 darab, egyenkint 500 korona értékű könyvtárat a következő helyeken állította fel: Szeged, Murávrészi Ifj. Egyesület, Szeged, Rókusi Petőfi Iparoskör, Szegedi Kath. Nővédő Egyesület két új patronázsa, Szeged, Központi

Társadalmi Kör, Szeged, Pálfi-testvérek vasöntöde és gépgyár tanoncinternátusa, Nagybecskerek Árvaházi és Oraviczfalva Kaszinó-Társulat. A Dunántúli Közművelődési Egyesület elszámolása 574·41 korona túlkiadással zárult. Az államsegélyen létesített könyvtárak közül egy-egy 1000 korona értékű Győrött az Ipartestületnél és Veszprémben a vármegyei Gazdasági Egyesületnél, egy-egy 500 korona értékű vándorkönyvtár Faddon, Csóton, Szentgyörgyvölgyön és Nagykutason nyert elhelyezést. Az Erdélyrészi Magy. Közművelőd. Egyesület 1912. évi népkönyvtári kiadásai 8931·07 koronára rúgtak, mely összegből a 3931·07 koronányi túlkiadást az egyesület saját vagyonából fedezte. Ez összegből 5674·73 korona könyvek vásárlására, 2211·42 korona könyvkötői munkálatokra, 850 korona könyvszekrények készítésére, 147·42 korona pedig csomagolási és fuvar költségekre esik. A beszerzett könyvanyagból 15 drb EMKE-népkönyvtár került ki, amelyek Alsóboldogfalva, Alsócsuca, Bordos, Bögöz, Brassó, Buzásbesenyő, Dornavölgy, Fehéregyháza, Geges, Mátéfalva, Szentháromság, Székelycsóka és Vardotfalva községekben, továbbá Beszterczen és Kolozsvárt a cs. és kir. csapatkórházban helyeztetek el. Ezenkívül 6 db. pótsorozatú népkönyvtár is létesült, melyek közül kettő az istvánházai és szászrégeni népkönyvtárakat egészítette ki, négy pedig még rendelkezésre áll. A nagyvárad Szigligeti-Társaság államsegélyéből népkönyvtárai részére 888 koronát, könyvbeszerzésre és 101·40 koronát könyvkötésre használt fel, míg a fennmaradó 527·91 koronát Nagyvárad város pénztárába fizette be azzal, hogy ez összeget a városi közkönyvtárban felgyűlt kötetlen könyvek bekötetésére fordítsa. Az aradi Kölcsey-Egyesületnek az 1911. maradvánnyal együtt 839·12 korona állt rendelkezésére. Ez összegből az egyesület csupán 357·72 koronát számolt el, mely összegből 27·50 korona az aradszentpéteri, 50·56 korona az arad-ségai, 25 korona az arad-újtelepi és 254·66 korona a pankotai népkönyvtárak fejlesztésére esik. A Budapesti Könyvtáregyesület együttesen számol el 1911. és 1912. évi segélyéről s a 3600 koronát kitevő összesen 4680 korona értékű könyvanyagot szerzett be I. és II. ker. népkönyvtárai részére.

A Budapesti Szabad Lyceum 1000 korona segélyét teljes összegében új könyvek vásárlására használta fel. A beszerzett művek az egyesület Széchenyi-osztályán, továbbá óbudai, gyáliúti, erzsébetfalvai és ujbpesti szabadtanítási telepeinek nyilvános könyvtárában helyeztetek el. A III. ker. ujlaki iskolai népkönyvtár 300 korona államsegélyéből 271·83 koronát használt fel, még pedig új könyvek beszerzésére. A X. ker. nép- és iskolai könyvtár 220 koronát új könyvek beszerzésére és 120 koronát a könyvjegyzék kinyomtatási költségeire fordított. A központi Kath. Legényegylet 300 korona segélyéből 288·72 koronát számolt el mint új könyvek beszerzésére és bekötötésére felhasznált összeget. A balmazujvárosi népkönyvtár 150 korona segélyéből 32 koronát elrongyolt könyvek újrakötésére s 118 koronát új könyvek beszerzésére fordított. A békéscsabai központi népkönyvtár 180 koronát új könyvszekrény beszerzésére s 30 koronát a katalogus nyomtatási költségeire számolt el. A gyöngyösi népkönyvtár 90·56 koronát könyvek beszerzésére és 9·46 koronát könyvek bekötésére fordított. A kassai Kazinczy-Kör 700 korona államsegélye terhére 426·01 koronát könyvbeszerzésre, 100·8 koronát könyvek újrakötötésére és 174 koronát a katalogus új kiadása költségeire számolt el. A marosvásárhelyi Székely Társaság 300 korona államsegélyét teljes összegében felhasználván, 60 koronát rongált könyvek javítási költségeire s 240 koronát új könyvek vásárlására fordított. A pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület könyvbeszerzésre 677·64 koronát, könyvkötésre és nyomtatványokra 183·60 koronát, kezelési díjakra 80 koronát és takarításra 72 koronát adott ki s ekként elszámolása 13·24 korona túlkiadással zárult. A könyvek az egyesület szabolcsbányatelepi, lipatódi és szigetikülvárosi fiókjaiban helyeztetek el. A Temesvár-Józsefvárosi Polgári Olvasó-Egylet 1000 korona államsegélyéből új könyvek beszerzésére és bekötötésére 959·20 koronát, a régi könyvanyag javítására pedig 40·80 koronát fordított. A tiszafüredi Múzeum és Könyvtáregylet 500 korona államsegélye terhére könyvvásárlásra 374·98 koronát, könyvkötésre pedig 95·93 koronát számolt el. Mutatkozó maradvány 29·90 korona. A verseczi Magyar Ifjú-

sági Önképző-Kör 150 korona államsegélyével szemben kiadott könyvvásárlásra 142'07 koronát, könyvkötésre pedig 9'10 koronát. Államsegélye teljes összegét új könyvek beszerzésére fordította a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, a VIII. ker. Általános Közjótékonyági Egyesület, a IX. ker. Nép- és Iskolai Könyvtár, a cibakházai Leány-Egyesület, a gyomai népkönyvtár, a nagykanizsai iparosiskola, a salgó-tarjáni MÁV Altiszti Kör és az ifjú vakok szegedi nevelőintézete.

Az 1912. évi államsegélyről a jelentés lezártaig csupán felhasználási tervet nyújtottak be a következő intézetek és testületek: az Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület, mely az államsegélyen egy 400 és két 300 korona értékű könyvtár létesítésére kért felhatalmazást. A 400 koronás könyvtár Czeglédén, a 300 koronás könyvtárak egyike Gödöllőn, másika Karczagon fog elhelyeztetni. A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület szeptemberi ülésén foglalkozott az államsegély felhasználásának tervezetével s 13 új ifjúsági könyvtár létesítésére 1638 koronát, egy új népkönyvtár létesítésére 400 koronát, a fennálló könyvtárak állományának szaporítására 1300 koronát, a nyitrai központi könyvtár lakbérére és fűtésére 450 koronát, kezelőjének jutalmazására 200 koronát, könyvek bekötésére 324'61 koronát, a hodrusbányai könyvtár kezelési költségeire 30 koronát és az 1911. évi túlkiadás fedezésére 567'39 koronát hozott előirányzatba. Az új ifjúsági könyvtárak Nagyhind, Kós, Felsőelefánt, Csabb, Alsógyőröd, Ujlót, Fakóvezekény, Bát, Szénavár, Derzsenye, Lőcse, Szepessümeg és Izsákfalu községekben, a népkönyvtár pedig Galgócson állítatnak fel. Gyarapításban részesülnek a gölniczbányai, alsórétfalui, trsztenai, trencsénbáni, vág-sellyei, zsarnóczai, kisgarami, kinorányi, málnapataki, nagybiccei, bánkeszi, szabaji, csernei, andódi, ghymesi, komjáti, báti, felsőrakonczai, hontvarsányi, németii, szelepcsényi, zsitvabessenyői, zsitvaapátii, zsitvamártonfalvi, nagylibercsei, poltári, garamujfalvi, lédeczi, vihnyepeszerényi, hontszántói, istvánházai, királylehotai, mosódi, radványi, szelcsei, nyitrazsámbokréti, nyitrai, pöstyéni, semptei, verbói, szepesbélaei, vanyarczi, alsójattói, csejteji, felsőkőröskényi,

holicsi, kishindi, koloni, kisvicsápi, molnosi, ódögösi, alsópáli, geletneki, garamkovácsii, maholányi, nagykoszmályi, nagyheres-tényi, verebélyi, dacsókeszii, deméndi, erdőszelestényi, egegi, nagykereskényi, nagybözsönyi, szobi, herencsvölgyi, losonczapát-falvai és vidéfalvi FMKE-könyvtárak. Az Országos Magyar Iskola-Egyesület államsegélyén Aszódon állít fel egy 1000 korona értékű B) típusú népkönyvtárat. Az Eperjesi Széchenyi-Kör 2000 korona államsegélye felhasználásáról a következő tervezetet nyújtotta be: a kör eperjesi anyakönyvtára gyarapítására 300 koronát, az eperjesi népkönyvtárára 249·76 koronát s könyvei bekötésére 50·24 koronát, a szolga jutalmazására 100 koronát, a bártfai és kisszebeni népkönyvtár fejlesztésére 150—150 koronát, a tapolyhanusfalvi és kapinémetfalvi népkönyvtárakéra 165—165 koronát, a palonczi és sóvári népkönyvtárakéra 160—160 koronát, a héthársi népkönyvtár gyarapítására 100 koronát s végül Magyaraszlaviczán létesítendő új könyvtár felállítására 250 koronát irányzott elő. Az Uránia Magyar Tudományos Egyesület tervezete szerint 40 munkásgimnáziumi könyvtárát fogja fejleszteni egy-egy 53 kötetből álló 177 korona értékű könyvsorozattal. A kötetek közül 24, 69 korona értékben, a szépirodalomra, a többi pedig ismeretterjesztő irodalomra esik.

A Nógrádvármegyei Nemzeti Intézet az államsegély terhére egy 400 korona értékű népkönyvtár s 150 korona értékű egyéb könyvanyag beszerzésére kért és nyert felhatalmazást. A 400 koronás könyvtár Érsekvadkerten fog elhelyeztetni, a 150 korona értékű könyvanyag pedig az egyesület öt ifjúsági könyvtára állományának gyarapítását szolgálja. A berzeviczei áll. el. iskola 200 korona segélyéből 164·20 koronát új könyvek vásárlására s 25·80 koronát a megrongált könyvek bekötésére irányzott elő. Az erzsébetvárosi népkönyvtár a segélyen könyvtári katalógusát szándékozik kinyomatni. A Vakokat Gyámolító Orsz. Egylet miskolczi fiókja Braille-féle írópapirosra 60 koronát, másolási díjakra 165 koronát és könyvkötői munkálatokra 75 koronát, a pápóczi népkönyvtár új könyvek beszerzésére 73·90 koronát, könyvkötői munkálatokra 26·10 koronát irányzott elő. Az állam-

segély teljes összegét új könyvek beszerzésére kívánja fordítani a felkai Tátra-Múzeumegylet, a győri Népkönyvtár-Egyesület, a hajdudorogi népkönyvtár, a hódmezővásárhelyi közkönyvtár, a kecskeméti városi tanács, a komáromi népkönyvtár, a makói városi könyvtár, a munkácsi népkönyvtár, a Torontálmegyei Közművelődési Egylet Nagybecskereken, a Kővárvidéki Társaskör Nagysomkúton, a temesvári gyárvárosi, erzsébetvárosi, ferenczvárosi és népirodai népkönyvtár, a trencsényi népkönyvtár és a DMKE ujvidéki osztálya.

Az 1912. évi államsegélyről sem elszámolást, sem pedig felhasználási tervet nem küldött az Országos Tanácshoz a Budapesti Erzsébet-Népakadémia, a magyaróvári Széchenyi-Kör, a pozsonyi Toldy-Kör, a szolnoki Kereskedelmi Alkalmazottak Egylete és a zágrábi Magyar Társaskör.

Régebbi államsegélyekről elszámolásukkal még mindig tartoznak a következő intézetek: a belényesi Polgári Olvasókör és a turóczsentszentmártoni népkönyvtár az 1907. évi segélyek maradványáról, a beregszászi népkönyvtár 1910. évi segélyéről, a budapesti VI. ker. Népkönyvtár-Egyesület, az érköbölkúti, hajduszoboszlói és kecskeméti népkönyvtár az 1911. évi segélyekről. Végül a Beregvármegyei Közművelődési Egyesület 1911. évi államsegélyéről mindmáig nem terjesztett be felhasználási tervet.

Nagyobb népkönyvtárak, illetve a Főfelügyelőség hatáskörébe tartozó tudományos közkönyvtárak gyarapításaként az 1912. évre megjelent Tiszti cím- és névtár 30 példánya, mint a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium ajándéka került szétoztásra. A könyvadományok során említjük meg azt a körülményt, hogy a Tanács a kiadásában és GULYÁS Pál szerkesztésében megjelent «Népkönyvtár Címjegyzék» c. munkának 1. pótfüzetét megküldötte valamennyi, az Orsz. Tanács által közvetlenül létesített vagy pénzbelileg segélyezett nép- és vándorkönyvtárnak, továbbá megfelelő számú példányt a DKE, DMKE, EMKE és FMKE rendelkezésére bocsátott oly célból, hogy azok az általuk létesített könyvtáraknak megküldessenek. A Tanács végül november hó

8-iki üléséből az iránt is megkereste a nmélt. vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, a hogy a MIKSZÁTH Kálmán műveinek jubileumi kiadásából még fennmaradt 500 példányt a maga hatáskörében és költségvetése terhére megszerezze s szétosztásával az Orsz. Tanácsot megbízza. E felterjesztés azonban fedezet híján nem járt a kívánt eredménnyel.

A népkönyvtárak ideiglenes gyarapítását és felfrissítését szolgálják azok a 30 kötetes vándorkönyvsorozatok, melyekből az első tizedt 1912-ben indította először útnak a Tanács. Beszerzésükre 2000 koronát irányzott elő. A sorozatok közül öt Brassóba, egy-egy pedig Bajára, Módosra, Szkulyára, Tenkére és Verespatakra került az ottani népkönyvtárak kiegészítése gyanánt. A könyvek elhelyezésükre is szolgáló puhafaladákba csomagoltan szeptember hó folyamán küldettek meg rendeltetési helyükre.

Ama régebben megkezdett akciót, melynek célja a földművelésügyi minisztérium által létesített gazdasági népkönyvtárak szépirodalmi anyagának fejlesztése s ezzel cselekvő képességük fokozása, az 1912. évben 40, egyenkint 100 korona értékű, könyvsorozat adományozásával vitte előbbre az Orsz. Tanács. Ily adományban a következő gazdasági népkönyvtárak részesültek: Aba, Alsólendva, Alsórajk, Bokod, Bánokszentgyörgy, Barkócz, Bősárkány, Darázs, Dunaalmás, Érd, Egerágh, Felsőseged, Gerjen, Halászi, Kápolnásnyék, Kebelszentmárton, Kecskéd, Kisbér, Lajtapordány, Lébeny, Maradék, Muracsány, Nagyszokoly, Nagykónya, Öcsény, Pázmándfalu, Peér, Pelesháza, Somogyapáti, Somogycsurgó, Tab, Tenyöd, Városlőd, Vízvár, Szélsárkány, Tápé, Kalocsa, Temesvár és Hódmezővásárhely.

A régibb könyvtárak időközi kicserélésére és kisebb pótlások eszközzésére fenntartott összeg terhére a következő kiadások esz közöltettek: Az elrongyolt és elveszett könyvek pótlására Nagyhalmágyon 1090 koronát, Vistán 1480 koronát, Zágonban pedig 30 koronát, Békéscsabán portómegtérítésre 153 koronát, Gyantán és Mérán a könyvtárak kicserélésénél fölmerült kiadásokra 1238, illetve 390 koronát fordított, míg Aradon a könyvek behajtásánál fölmerült költségekre 2820 koronát fizettek. Végül a buda-

pesti Istenhegyi Népművelési Egyesületnek 200 korona segélyt folyósított.

Jutalmak címén a Tanács ez évben 5000 koronát folyósított. E jutalmak szétosztása felől a Tanács november 8-iki ülésén határozott. Az 500 koronás nagy jutalmat, melyet a Tanács az előadó indítványára létesített s amely ezúttal került először kiosztásra, a folyamodók közül RÓNA Jenő főreáliskolai tanár, a pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület titkára nyerte el, a pécsi népkönyvtári hálózat mintaszerű kifejlesztése és szépen fejlődő forgalma körül szerzett érdemeiért. A rendes jutalmak során a Tanács a saját hatáskörébe tartozó könyvtárak kezelői közül egynek 200, négynek 150—150, tizenháromnak 100—100, négynek 75—75, tizenhétnek 50—50 koronával, egy DKE-könyvtár kezelőjének 100 koronával és hétnek 50—50 koronával, egy DMKE-könyvtár kezelőjének 50 koronával, hat FMKE-könyvtár kezelőjének 50—50 koronával, két EMKE-könyvtár kezelőjének 100—100 és kettőnek 50—50 koronával, két Julián-egyesületi könyvtárkezelőnek 100—100 és kettőnek 50—50 koronával leendő jutalmazását határozta el. A jutalmazottak száma tehát hatvankettőre rugott.

Az 1912. év forgalmáról 1120 könyvtártól kéretett a jelentés, de e felszólítás csupán 1004 könyvtárnál járt sikerrel. Ezen 1004 könyvtár összes forgalma 895.612 kötetet tett, amiből szépirodalomra 661.824 kötet, tehát az egész forgalom 75⁰/₀-a esik. Egy könyvtár átlagos forgalma 892 kötet volt. A könyvtárak könyvanyaga 395.755 kötetből állt s így átlagban minden egyes kötetre 2:26 kikölcsönzés jut.

A kikölcsönzéseeknek jó egy hatoda: 150.572 kötet a 42 fővárosi könyvtárra esik. A 42 intézet között a VI. ker. Népi és Iskolai Könyvtár vezet 29.386 kötetes forgalmával. Több mint 20.000 kötet olvasásáról számoltak be a X. ker. Népkönyvtár-Egyesület (27.170 kötet) és a Budapesti Könyvtáregyesület II. ker. fiókja (21.254 kötet); 10.000 kötetnél nagyobb forgalomról számolnak be a IX. ker. Népi és Iskolai Könyvtár (17.677 kötet) és a X. ker. MÁV. Gépgyár (12.527 kötet).

10.000 kötetnél nagyobb forgalmat mutattak ki a következő vidéki városok és községek könyvtárai:

Egyek	--- --- --- --- ---	15.642	kötet	forgalommal,
Hódmezővásárhely (központ)	---	27.814	«	«
Mezőtúr	--- --- --- --- ---	11.754	«	«
Nagybecskerek	--- --- --- ---	13.194	«	«
Nagykanizsa	--- --- --- --- ---	31.256	«	«
Nyitra (központ)	--- --- --- ---	11.260	«	«
Temesvár-Józsefváros	--- --- ---	28.237	«	«

10.000 és 5000 közt volt a forgalom Kassán (9310 kötet), Kolozsvárott a MÁV Összhang könyvtárában (5000 kötet), Pécsen a központban (7215 kötet), a budai (9129 kötet) és a Zsolnay-gyári (5987 kötet) fiókokban a selypi cukorgyárban (5783 kötet), Temesvárott az erzsébetvárosi (7440 kötet), gyárvárosi (7730 kötet) és népirodai könyvtárakban (6537 kötet), Tordán (6628 kötet) és Verbón (5190 kötet).

1000-et meghaladta, de az 5000-et nem érte el a használt kötetek száma 139 vidéki könyvtárban, vagyis a jelentést tett vidéki könyvtárak 14,50%-ában. A kikölcsonzések száma 100-on alul maradt 127 vidéki könyvtárban, azaz 13,20%-ban. A legkevesebbet: 10 kötetet a harastini könyvtárból vettek ki. A forgalom teljesen szünetelt 13 vidéki könyvtárban, ami 13,0%-nak felel meg.

Az 1004 könyvtár közül csupán 7, tehát alig 0,7% állománya haladt meg az 5000 kötetet. Nevezetesen:

Budapest, Közkönyvtáregyesület II. ker. állománya	7792	kötet,
« VIII. ker. Munkásotthon állománya	5140	«
« Erzsébet-népakadémia állománya	7815	«
« IX. ker. Nép- és Isk. Könyvtár állománya	8891	«
Hódmezővásárhely, Közkönyvtár állománya	9545	«
Temesvár, Józsefvárosi Könyvtár állománya	9213	«
Tiszafüred, Könyvtár állománya	6104	«

5000-en alul maradt, de legalább 1000 kötetből állt 34 könyvtár (közte 8 fővárosi), vagyis közel 50%. 500 kötetten felül van, de az 1000-et nem éri el 112 könyvtár állománya, ami 11,15%-nak felel meg. 100-nál kevesebb kötet van 12 könyvtárban,

vagyis jó 10/0-ban, állományát nem mutatta ki 62 könyvtár, míg a könyvtárak 75·90/0-ában a kötetszám 500 és 1000 közt ingadozik.

A könyvtárak évi jelentésének rovataiból az is kiderül, hogy a kezelők közül kik részesülnek állandó díjazásban s habár számuk még mindig igen csekély, az emelkedés ezen a téren is megállapítható. Míg 1911-ben 49 könyvtár fönntartóhatósága díjazta állandóan kezelőit, addig 1912-ben ez a szám 63-ra emelkedett. A kezelőknek folyósított állandó tiszteletdíj összege ez évben 10.303 koronát tett.

Csak kevésbé kielégítő a községek áldozatkézsége a népkönyvtárügy fejlesztése érdekében. Az 1004 könyvtár közül csupán 49 (1911-ben 41), tehát a kimutatását beküldő intézeteknek nem egészen 50/0-a részesült a községek pénzbeli segélyében. E segélyek összege 11.380·53 koronára rugott s így az állam által e célra fordított összegnek alig 80/0-át tette, vagyis messze alatta áll annak a minimumnak, melyet az olyan elsősorban községi érdekű intézményeknek, minő a népkönyvtárügy, fejlesztésére joggal elvárhatunk.

Kölcseődíjak címén 24 könyvtár 696·12 koronát, bírságokból pedig 52 könyvtár 381·40 koronát vett be.

Ama föladatának, hogy hivatalos látogatások révén személyes érintkezés útján igyekezzék a helyi társadalom érdeklődését a múzeumi és könyvtári ügy iránt ébren tartani és a hatáskörébe tartozó gyűjtemények állapota felől helyszíni szemle útján tájékozást szerezni, a Tanács ez évben is iparkodott megfelelni. MIHALIK József előadó a jolsvai népkönyvtárakban tett látogatást és a nagykanizsai városi könyvtár ügyét készítette elő a helyszínén, dr. GULYÁS Pál népkönyvtári szakmegbízott pedig az abonyi, keszthelyi, alsóilosvai, mátészalkai, horgosi és nagyváradai nép- és vándorkönyvtárakat vizsgálta meg. A kiküldöttek tapasztalataikról s az esetleges szükséges intézkedéséről írott jelentésekben tájékoztatták a Tanácsot. Javasataik úgy a népkönyvtárkezelői jutalmak, mint a könyvtári javadalom jövődjé szétosztásánál megfelelő figyelembe vétettek.

Ugyancsak a szakmegbízott a Tanács anyagi támogatásával

helyszínén tanulmányozta a németalföldi szabadkönyvtárakat s a velük rokonjellegű intézményeket s tapasztalatairól egy, a Múzeumi és Könyvtári Értesítőben már megjelent dolgozatban számolt be. Végül megemlítjük, hogy december első felében tartották meg Rómában a II. olasz nemzeti népművelési kongresszust, melyen dr. GULYÁS Pál a Tanács képviselőjében megjelent és francia nyelvű előadást tartott a hazai szabadoktatási intézményekről, különös tekintettel a népkönyvtárakra cimen.

Ez év decemberében látott napvilágot az Orsz. Tanács kiadásában s dr. GULYÁS Pál szerkesztésében a jegyzetes népkönyvtári címjegyzék első pótfüzete, mely 431 újabb kötetet ismertet szakok szerint csoportosítva. A kötet használhatóságát fokozzák a a név-, cím- és tárgymutatók, valamint a regényirodalomról adott tartalmi és földrajzi átnézetek. A pótfüzet függelékében kiadtuk a Tanács tipikus könyvtárainak módosított jegyzékét, melynek átdolgozását egyrészt az időközben elfogyott művek tekintélyes száma, másrészt a könyvárakban 1913 tavaszával beálló s előre bejelentett emelés tett szükségessé. Ilyformán az eredetileg 4—5 ivesre tervezett pótfüzet közel 17 ives köteté dagadt.

Mint az Országos Tanács és Főfelügyelőség közös kiadványa, ez évben jelent meg MIHALIK József előadó szerkesztésében a Magyar Minerva IV. évfolyama.

Az Országos Tanács a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségével együtt ez év elején közös emlékiratot intézett a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz, mely újból felhívta a minisztérium figyelmét a magyar könyvtárügy fejlesztésére s egyúttal konkrét javaslatokat is tett a legközelebbi teendőket illetőleg. Az emlékiratot folyóiratunk annak idején teljes egészében közölte.

Egy másik emlékiratával a kereskedelemügyi miniszteriumot kereste meg a Tanács a földművelésügyi miniszterium gazdasági irányú népkönyvtárai mintájára megalkotandó ipari és kereskedelmi irányú népkönyvtárak létesítése ügyében.

Sajnos, ez emlékiratok egyike sem vezetett kellő eredményre s így a Főfelügyelőségnek és a Tanácsnak a könyvtárügy újjászervezésére irányuló akciója már csirájában elakadt.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Második közlemény.

(Két szövegekőzi hasonmással.)

DELI (THALLÓCZY LAJOS). Bácsi Jakab. *Német.*

70. Jacob Bácsy. Ein ungarisch-bohnischer Roman von Deli. Aus dem Ungarischen übersezt und eingeleitet von Ludwig Hevesi. C. Daberlow's Verlag in Wien. É. n.

8-r. 132 l. Nyomtatta: Fr. Winiker & Schickardt. Brünn. Szerző életrajzát tárgyaló előszóval. (Allgemeine National-Bibliothek 241—243.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

DÓCZI LAJOS. A csók. *Cseh.*

71. Hubička. Veselohra o čtyřech jednánich. Napsal Ludvik Dóczy. Z maďarského přeložil František Brábek. V Praze. 1885. Nakladatel M. Knapp.

8-r. 124 l. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 547 x.

Német.

72. Der Kuß. Lustspiel in vier Aufzügen. Aus dem Ungarischen des Ludwig Dóczy. Wien. Verlag von L. Rosner. 1877.

8-r. 111 l. Nyomtatta: J. C. Fischer & Comp. U. o. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 547 q.

DÓCZY LAJOS. Karmela. *Német.*

73. Carmela. Sparado. Novelle von Ludwig Dóczy. Stuttgart. Verlag von Adolf Bonz & Comp. 1890.

8-r. (4), 212 l. Nyomtatta: A. Bonz' Erben. U. o. Jelzete: P. o. hung. 547 p.

DÓCZY LAJOS. Széchy Mária. *Német.*

74. Maria Széchy. Schauspiel in drei Akten von Ludwig Dóczy. Stuttgart, 1891. Verlag der J. G. Cotta'schen Buchhandlung Nachfolger.

16-r. (4), 156 l. Nyomtatta: Union. U. o. Jelzete: P. o. hung. 547 v.

DÓCZY LAJOS. Utolsó szerelem. *Német.*

75. Letzte Liebe. Schauspiel in vier Akten von Ludwig Dóczy. Stuttgart, 1887. Verlag des J. G. Cotta'schen Buchhandlungen Nachfolger.

16-r. 207, 1 l. Nyomtatta: Julius Klinkhardt. Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 547 r.

75a. Ugyanaz. 2. Aufl. Stuttgart, 1891. Verlag des J. G. Cotta'schen Buchhandlungen Nachfolger.

16-r. 207 1. Nyomtatta: Julius Klinkhardt. Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 547 r/2.

ENDRŐDI SÁNDOR. Kuruc dalok. *Német.*

76. Kuruzen-Melodien von Alexander Endrödi. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Ivanhoe. Wien. 1905. K. k. Universitätsbuchhandlung Georg Szelinski.

16-r. (2), VIII, 103 l. Tartalom: Legende (Legenda.) — Auf den Blüten... (Csöndes éj harmatja...) — Herrliches Kuruzenweib... (Patyolat a kuruc...) — Wachtelled (Pityalatt ének.) — Grimmig stürmt das Wetter... (Letépiik vad szelek...) — Meinem Lieb' als Botschaft... (Megüzenem a rózsámnak...) — Oben ist es sternerhell... (Odafönn csillagos...) — Kecke Wanze... (Ördögadta...) — Jugend. (Itjúság, te sólyom madár.) — Solch ein armes Ding... (Hej, megverte...) — Süßes Herz. (Édes szivem.) — Stella Maris. — Armes Ungarnland. (Oh bánatba borult...) — Allgerechter Herrgott. (Könnyel szózott kenyér.) — Armes Ungarn... (Magyarország...) — Horch', was schluchzt... (Mi dobog, mi zokog?) — Tief im Walde... (Erdőkben tanyázunk...) — Listig sind die Feinde... (Hiteget a német...) — Merk', dir's Bruderherz... (Hej, szívbeli jóbarátom...) — Unnütz das Gerede... (Mindhiába!) — Türken waren... (Járt itten már...) — Grässlich ist das Elend... (Megpedtünk immár...) — Willst du uns noch lange schinden... (Meddig nyúzod?) — Niemals gab's... (Nincs oly nemzet...) — Peter Vorspan und Paul Steuer. (Porció Pál, Forspont Péter.) — Insolang ein einziger... (Míg idebenn...) — Wer ein Deutscher ist... (Ha német, hát legyen német...) — Eule, fort... (Hess, Kuvik!) — Die Karpathen leuchten... (Kárpát fölött csillagos mán...) — Der Kuruz gehört aufs Ross... (Kurucot az isten is...) — Auf Kuruzen. (Rajta, Kuruc!) — Nacht ist. (Alvó tábor.) — Unser Held Bercsényi... (Nagy Bercsényi Miklós.) — Kuruzenlager. (Kuructanya.) — Auf, Kuruz... (Lóra kuruc!) — Teufelskraut. (Ördögpalánta.) — Adam Baloghs Weise. (Balogh Ádám nótája.) — Kuruzengebet. (Kurucimádság.) — Edle, tapf're Recken... (Haj, nemes vitézek...) — Ungarn wäre stark... (Akkor erős csak a magyar...) — Hat ein armer Teufel... (Szegény legények...) — Teure Helden... (Jó kuruc vitézek...) — Das Lied vom Blinden Bottyán. (Vak Bottyánról való ének.) — Bezerédjs Gesang. (Bezerédi nótája.) — Herr von Heister... (Heister uram...) — Kuruzennass. (Kuruc víz.) — Trinke, aber halte... (Úgy igyál bort...) — Fürstin Rákóczi. (Rákócziné.) — Fahr' der Donner drein! (Eb ura, fakó!) — Panna Czinka. (Czinka Panna.) — Bei

Kölesd.. (A kölesdi harcon..) — Blasius Kuczny. (Kuczny Balázs.) — Schwerer Schlag.. (A nagy eset megesett..) — Ungar, gute Nacht.. (Jó éjszakát!) — Ocskais Verrat. (Ocskai árulása.) — Heute ist der letzte.. (Itt az utolsó nap.) — Grimmig sind die Zeiten.. (Hej, siralmas idő.) — Die Majtényer Heide. (A majtényi róna.) — Wende dich.. (Fordulj édes lovam.) — Unser gü'tger Fürst.. (Mi jóságos urunk..) — Verkehrte Welt. (Siralmas esztendő.) — Gerne wurden wir Kuruzen.. (Beállottunk kurucoknak.) — Rákóczi's Klage. (Rákóczi kesergője.) — Auf dem Marktplatz. (Tűzet raka..) — Armes Veilchen.. (Gyöngé violának..) — Horch, schon rauscht.. (Zörög a levél már..) — Holder Lenz.. (Kinyílt az idő..) — Schönes Rábatal.. (Gyöngyös mente..) — Bruder, gräm' dich nicht.. (Mit búszulj kenyeres?) — Wieder muss es tagen.. (Kikel még a földből..) — Es stürmt so herbstlich kalt.. (Suhog az őszi szél..) — In die Fremde ging.. (Elment az én rózsám..) — Wir verbergen uns.. (Bús fejnket..) — Lass' uns, Gott, in Bälde.. (Zöldítsed, Uristen..) — Vom verbannten Rákóczi. (Bujdosó Rákócziról.) — Rodosto. — Hei, Rákóczi! Hei, Bercsényi. (Haj, Rákóczi! Haj, Bercsényi!) Jelzete: P. o. hung. 581 ta.

EÖTVÖS JÓZSEF. A falu jegyzője. *Német.*

77. Gesammelte Werke von Josef Freiherrn von Eötvös. Aus dem Ungarischen übersetzt. 3., 4., 5. Band.

Der Dorfnotar. Roman von Josef Freiherrn von Eötvös. Dritte Auflage. 1., 2., 3. Band. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. 1872.

8-r. Három kötet 397; 404; 365 l. Nyomatta: E. Jasper. Wien. Jelzete: P. o. hung. 591.

78. Der Dorfnotar. Von Josef Freiherrn von Eötvös. Deutsch von Graf Johann Mailath. Halle a. S. Druck und Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. Arckép, IV, 724 l. Életrajzzal. (Bibliothek der Gesamtliteratur des In- und Auslandes. Nr. 849—56.) Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

79. Der Dorfnotar. Von Josef Eötvös. Aus dem Ungarischen übertragen von Adolf Weilheim. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 636 l. Fordító előszavával és jegyzeteivel. (Universal-Bibliothek 931—935.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

Oláh.

80. Notarul și banditul. Roman de Baronul Josif de Eötvös prelucrat în românește de Theochar Alexi. Brașov. Ed. și tipogr. Alexi, 1894.

8-r. I. köt. 1—2. füzet. 35 l. (A «prospect» szerint 50 füzetre volt tervezve.) Jelzete: P. o. hung. 589 h.

EÖTVÖS JÓZSEF. A karthausi. *Német.*

81. Der Karthäuser. Aus dem Ungarischen des Joseph Freiherrn

v. Eötvös. Deutsch von Hermann Klein. 1., 2. Band. Pesth, 1842. Verlag von Gustav Heckenast.

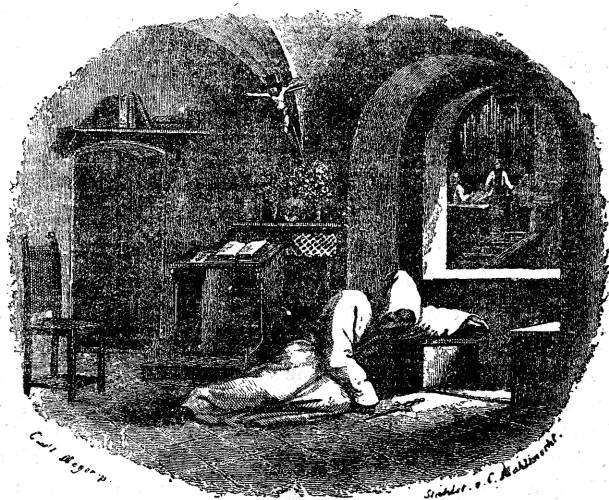
8-r. 2 kötet. 4, 4, 355; 2, 4, 410 l. Nyomtatta: Landerer und Heckenast.

Der Karthäuser

von

Baron Joseph Eötvös.

Erster Band.

PEST 1842

Verlag von Gustav Heckenast.

I. ábra.

Az első kötetben szerző arcképe, MAHLKNECHT acélmetszete BARABÁS rajza nyomán. Mindkét kötet acélmetszetű címlapja C. MAHLKNECHT-től Carl MEYER más-más vignettájával. (Az első kötet címlapját l. az I. ábrán.) Jelzete: P. o. hung. 591 a.

81a. Ugyanaz. Gesammelte Werke von Josef Freiherrn von Eötvös. Aus dem Ungarischen übersetzt. 1., 2. Band.

Der Karthäuser. Roman von Josef Freiherrn von Eötvös. Sechste Auflage. 1., 2. Band. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. 1872.

8-r. 2 kötet. 4, X, 319; 374 l. Nyomtatta: Wilh. Zöllner. Wien. Szerző könyomatú arcképével és életrajzával Dux Adolf tollából. Jelzete: P. o. hung. 591 e.

81b. Ugyanaz. Gesammelte Werke von Josef Freiherrn von Eötvös. Aus dem Ungarischen übersetzt. 1., 2. Band. Der Karthäuser. 1., 2. Band. Achte Auflage. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. É. n.

8-r. 2 kötet. 4, IX, 293; 342 l. Nyomtatta: Karl Prochaska. Teschen. Életrajzi bevezetéssel Adolf Dux-tól. Jelzete: P. o. hung. 591 c.

EÖTVÖS JÓZSEF. A molnárleány. (Elbeszélései.) *Német.*

82. Die Müllnerstöchter. Eine Dorfgeschichte von Josef Freiherrn von Eötvös. Aus dem Ungarischen von L. Rosner. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 82 l. (Universal-Bibliothek 2374.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

EÖTVÖS JÓZSEF. A nővérek. *Német.*

83. Die Schwestern. Roman von Baron Josef Eötvös. Aus dem Ungarischen von Adolph Dux. 1., 2. Band. Pest. Druck und Verlag von Gustav Emich. 1858.

8-r. 2 kötet. 4, 320; 4, 343 l. (Belletristisches Lesekabinett Lief. 24—28.) Jelzete: P. o. hung. 1069 d.

EÖTVÖS JÓZSEF. Egy gazdasszony levelei. (Elbeszélései.) *Német.*

84. Für den Glanz des Hauses. Nach einem unvollendeten Roman des Freiherrn Josef von Eötvös. Bearbeitet und ergänzt von Adolf Dux. Wien, Pest, Leipzig. A. Hartleben's Verlag. 1873.

8-r. VI, 160 l. Nyomtatta: Grimme & Trömel. Leipzig. «Dux nemcsak kiegészíti e befejezetlen regényt, hanem egészen át is alakítja. Egyenesen az öreg gazdasszony önéletrajzának elbeszéléssel kezdi (III. levél), de aztán rendben halad, úgy hogy a IV. levél nála a II. fejezet. Mellőzi a levél-alakot, a grófi család rajzát, — így a VI. levelet egészen, — a bevezető sorokat és utóiratokat is rendesen, de egyébként pontosan fordít; csak itt-ott enged meg magának némi rövidítést, így Márton bácsi leírásánál (IX. levél, a németben VI. fejezet) s a XII. fejezetben, hol összeolvasztja az eredetinek XV. és XVI. levelét. Így Dux a XIV. fejezetben jut a töredéknek a végére s maga írja a XV. és XVI. szakaszt.»¹ — Jelzete: P. o. germ. 1034 g.

EÖTVÖS JÓZSEF. Elbeszélései. *Német.*

85. Ungarische Dorfgeschichten. Von Baron Josef Eötvös. Deutsch

¹ Br. Eötvös József összes munkái. VII. Budapest, 1902: 459 l. (VOINOVICH Géza jegyzete.)

von U. Dur. 1., 2. Theil. Pest, Wien und Leipzig, 1862. Hartleben's Verlags-Expedition.

8-r. 2 kötet. 2, 138; 2, 135 l. Nyomtatta: Leopold Sommer. Wien. Tartalom: I. 1. Ein Jahrmarkt im Winter. (Téli vásár.) — 2. Ein Ungar in der Schweiz. (Novella.) — II. 1. Des Müllers Töchterlein. (A molnárlány.) — 2. Ein Slovakenmädchen im Alföld. (Egy tót leány az Alföldön.) Jelzete: P. o. hung. 591 b.

L. még a 82., 84. sz. a.

EÖTVÖS JÓZSEF. Magyarország 1514-ben. *Német.*

86. Der Bauernkrieg in Ungarn. Historischer Roman von Josef Freih. von Eötvös. Aus dem Ungarischen von Adolf Dur. Pest, 1850. Verlag G. U. Hartleben.

8-r. 3 kötet. (4), 288; (4), 351; (2), VI, 294 l. Nyomtatta: J. P. Sollingers Wittve. Jelzete: P. o. hung. 587 a.

FALK ZSIGMOND. Mindennapi történetek. *Francia.*

87. Dr. Sigismund Falk. Histoires banales. Nouvelles et récits. Traduits de l'allemand par E. de Boccard. II. Paris, é. n. A. Z. Mathot.

8-r. 348, 2 l. Nyomtatta: Société Anonyme d'imprimerie de Pest. [Budapest.] Tartalma: Le feu. — Le travail c'est la vie. — Amour de savant. Sur Jókai. — (Mind négy novella az Alltagsgeschichten c. német kötetből, mely a megfelelő magyar kötetben nincs meg.) — Mariage moderne. (Divatos szokások. Mozgófényképek.) — Le passé. (Mozgófényképek.) — La dernière fête de Noël. (Az utolsó karácsony. U. o.) — Il n'est jamais trop tard. (Soha sem késő. U. o.) — L'histoire de mon baptême. (Keresztelóm története. U. o.) — Renouveau (Visszatérő ifjúkor. U. o.) — Hospitalité hongroise. (Magyar barátság. Repülünk.) — Le cortège nuptial de Claire. (Rózsika nászmenete. Mozgófényképek.) — Scènes de champs de courses. (Lóverseny-jelenetek. U. o.) — Une conquête. (Hódítás akadályokkal. U. o.) — La princesse diamantine. (Az énekesnő. Repülünk.) Jelzete: P. o. hung. 600 lf.

Német.

88. Dr. Sigmund von Falk. Alltags-Geschichten. Novellen und Erzählungen. Aus dem Ungarischen übersetzt von Dr. Béla Diósy. Alfred Hölder. Wien, é. n.

8-r. 192. l. Nyomtatta: Pesti könyvnyomda r.-t. HEIM József és KOVÁCS Károly színes illusztrációival. Tartalma: Mindennapi történetek c. novellagyűjtemény, némileg más sorrendben, továbbá a következő elbeszélések: Das Feuer. — Arbeit ist Leben. — Die Liebe des Gelehrten. — Über Jókai. — Eine moderne Ehe. (Divatos szokások. A Mozgófényképek c. kötetből.) Jelzete: P. o. hung. 600 la.

FALK ZSIGMOND. Mozgófényképek. *Német.*

89. Klärchens Brautzug. Skizzen und Novellen von Dr. Sigmund

v. Falk. Aus dem Ungarischen übertragen von Max Ruttkay—Rothausser. Dresden. E. Pierson's Verlag. É. n. (1908.)

8-r. 187 l. Nyomtatta: Pesti könyvnyomda r.-t. HONTI Nándor és KOVÁCS Károly rajzaival. Azonos a Mozgófényképek c. novellás-kötettel, a Divatos szokások c. elbeszélés híján, mely az Alltagsgeschichten c. kötetben jelent meg. A címet «Rózsika nászmenete» c. novella német címétől kapta a kötet. Jelzete: P. o. hung. 600 lc.

L. még 87., 88. sz. a.

FALK ZSIGMOND. Repülünk. *Német.*

90. Wir Fliegen. Novellen und Erzählungen von Dr. Sigmund v. Falk. Aus dem Ungarischen übersetzt von Zoltán Béndek. Dresden, é. n. E. Pierson's Verlag.

8-r. 130 l. Nyomtatta: Pester Buchdruckerei A.-G. Budapest. Jelzete: P. o. hung. 600 lc.

L. még 87. sz. a.

FARKAS ANDRÁS. Mennyegzői inneplés... *Német.*

91. Die Vermählungsfeyer Seiner k. k. Majestät... Franz dem Ersten und Ihrer k. k. Majestät... Maria Ludovika Beatrix zum Beweise seiner höchsten Freude und tiefster Verehrung geweiht von Andreas Farkasch. Segedin, gedruckt bei Urban Grünm priv. Buchdrucker. 1808.

8-r. Alkalmasint szerző saját átdolgozása a magyar eredetiből. Jelzete: Hung. I. 2091.

FÁY ANDRÁS eredeti meséi és aphorismái. *Német.*

92. Originelle Fabeln und Aphorismen des Andreas Fáy. Aus dem Ungarischen übersetzt von L. Pety. [Vignetta.] Verlag von S. Ludvigh in Raab. Druck von A. Bichler in Wien, 1825.

8-r. (4), (8), 150, (6) l. Rézmetszetű címlappal (l. 2. ábrán) és a «mese-költő»-t ábrázoló címképpel. WEINRAUCH metszése. Jelzete: L. eleg. m. 553.

FÖLDES IMRE. Hivatalnok urak. *Német.*

93. Die Herren Beamten. Gesellschaftsbild in 3 Aufzügen von Emerich Földes. Für die deutsche Bühne übersetzt und bearbeitet von Heinrich Glücksmann. H., é. n.

8-r. 163 l. Nyomda nélkül. Jelzete: P. o. hung. 683 la.

GAÁL KAROLIN. Akit kétszer eladtak. *Szerb.*

94. Двапут продана. Роман Драгиње В. Гал. Превео: Емил Јелић. Тисак српске штампарије у Загребу 1895.

8-r. 209 l. Jelzete: P. o. hung. 694 ka.

GARAY JÁNOS. (Költemények.) *Német.*

95. Dichtungen von Johann Garay. Aus dem Ungarischen übersetzt, durch Kertbeny. Pest, 1854. Julius Szánwald.

16-r. XLIII, 119, III l. Nyomtatta: Emich Gusztáv. U. o. Tartalma: Életrajzi bevezetés. — ERDÉLYI János: Erinnerung an Garay. — TÓTH Kál-

Originalle Fabeln

und

Aphorismen

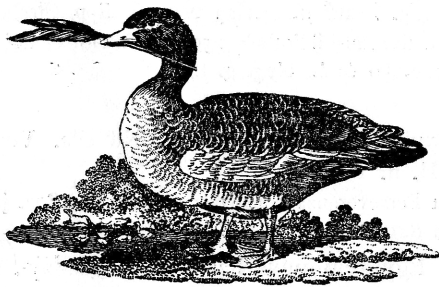
des

Andreas Fay.

Aus dem Englischen übersetzt

von

L. Petz

Verlag von S. Ludwig in Raab.

Druck von A. Pichler in Wien

1825.

2. ábra.

mán: Am Grabe Garay's, utóbbi DUDUMI Demeter fordításában. — Balladen und Erzählungen: Der Moses der Ungarn. (A magyarok Mózesé.) — Der Obschitosch. (Az obsitos.) — Kont. — Zrínyi Ilona. — Königsmaid und Edel-

knabe. (A királyleány és apródja.) — Der Zigeuneur Woiwod. (A nagyidai vajda.) — Lieder und Gedichte: An Franz Liszt. (Liszt Ferenchez.) — Zwei Sänger. (A két dalnok.) — Vaterfreude. (Családi képek. VI.) — Erster Schmerz. (Első fájdalom.) — Der Balaton. (A Balaton. 1. Megteremté isten... 2. Balatonnak két szemébe...) — Anhang. — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 695 la.

95a. U. a. Zweite Auflage. Wien. Carl Helf. 1856.

16-r. XXXVI, 146 l. Nyomtatta: Karl Ueberreuter. Tartalmilag azonos. Jelzete: P. o. hung. 695 lb.

GÁRDONYI GÉZA. A hatalmas harmadik. *Francia.*

96. Géza Gárdonyi. La troisième puissance. Roman traduit du hongrois. Paris. Honoré Champion. 1912.

8-r. XVI, 143 l. Nyomtatta: Athenaeum. Budapest. (Bibliothèque hongroise. VI.) Életrajzi bevezetéssel I(gnace) K(ONT)-tól aki a fordítást is végezte. Jelzete: P. o. hung. 430 t.

GYULAI PÁL. A vén színész. *Francia.*

97. Le vieux comédien. Nouvelle de Paul Gyulai de l'Académie hongroise. Traduite du hongrois par Marie Saissy. Budapest. Charles Grill. 1881.

8-r. 90 l. Nyomtatta: Franklin. U. o. Jelzete: P. o. hung. 821 c.

Német.

98. Ein alter Schauspieler. Nach dem Ungarischen des Paul Gyulai von L. Rosner. Leipzig. Druck u. Verlag von Philipp Reclam jun. É. n. 16-r. 70 l. (Universal-Bibliothek 250 a.) Rövid életrajzi jellemzéssel. Jelzete: P. o. hung. 820 o és L. eleg. g. 811 l.

Olasz.

99. Paolo Gyulai. Il vecchio artista. Novella. Versione italiana di Zigány Árpád. H. n. 1892.

8-r. Kivágva a Perseveranza c. lap tárcarovatából. 1892. júl. 31., aug. 11. Jelzete: P. o. hung. 821 b.

GYULAI PÁL. Egy régi udvarház utolsó gazdája. *Német.*

100. Der letzte Herr eines alten Edelhofes. Von Paul Gyulai. Nach dem Ungarischen von Adolf Dux. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 88 l. (Universal-Bibliothek 579.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l és P. o. hung. 820 o.

GYULAI PÁL. Nők a tükör előtt. *Német.*

101. Frauen vor dem Spiegel. Aus dem Ungarischen des Paul Gyulai übersezt von Adolf Dux. Pest, 1864. Druck und Verlag von Hornpanszky und Hummel.

8-r. (2), 82 l. Jelzete: P. o. hung. 821.

HATVANY LAJOS. A híresek. *Német.*

102. Die Berühmten. Schauspiel in drei Akten von Ludwig Hatvany. München bei Georg Müller. 1913.

8-r. 166 l. Nyomtatta: F. E. Haag, Melle in Hann. Szerző saját fordítása. Jelzete: P. o. germ. 1657 l.

HELTAI JENŐ. Az én második feleségem. *Német.*

103. Meine zweite Frau. Roman von Eugen Heltai. Deutsch von Eduard Kadossa. Verlagsbuchhandlung Carl Konegen. (Ernst Stülpnagel.) Wien, 1912.

8-r. 207 l. Nyomtatta: Brünn, Fr. Winiker & Schickardt. Jelzete: P. o. hung. 830 zn/10.

HELVEY LAJOS. Vasárnap délután. *Német.*

104. Feierabend. Nach Dr. Helvey frei aus dem Ungarischen von Franz Groß. Budapest. Druck des Stephaneum. 1903.

8-r. 114 l. Jelzete: P. o. hung. 230 zn/o.

HERCZEG FERENC. (Elbeszélések.) *Német.*

105. Frau Lieutenant und andere Humoresken von Franz Herczeg. Aus dem Ungarischen von Oskar v. Krüden. Autorisierte Ausgabe. Berlin Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 140 l. Nyomtatta: Berliner Buchdruckerei A.-G. (Collection Otto Janke.) Tartalma: 1. Frau Lieutenant. (Hadnagyiné Önagysága. Mutamur.) — 2. Olga. (Az utolsó bál. U. o.) — 3. Wechselfieber. (Váltóláz. ?) 4. Der Seeräuber. (A kalóz. Mutamur.) — 5. Das Brandmal. — 6. Miss Mill. (Mutamur.) — 7. Frühlingsfieber. (Tavaszi láz. U. o.) — 8. Fräulein Iza. (Iza kisasszony. U. o.) — 9. Das Ballkleid. (A báli ruha. U. o.) — 10. Der Attaché. (A titkár. U. o.) — 11. Die bequeme Frau. (A kényelmes asszony. U. o.) — 12. Die Heilige. (A szent. Mikszáth-Almanach 1892.) — 13. Baron Rebus. (Rébusz báró. Napnyugati mesék.) — 14. Die rätselhafte Witwe. (A rejtelmes özvegy. Arianna.) — Jelzete: P. o. hung. 830 Z/5.

106. Die erste Schwalbe und andere Erzählungen von Franz Herczeg. Aus dem Ungarischen übersetzt von Ernst Großmann. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 102, (2) l. Tartalma: 1. Die erste Schwalbe. (Az első fecske.) — 2. Das Kind ist krank. (A kis leány beteg. U. o.) — 3. Lehel. (U. o.) — 4. Katharine und Kata. (Katalin és Kata. U. o.) — 5. Bis zum Tode Weib. (Mindhalálíg asszony. Mutamur.) — 6. Lieschen, Else, Elisabeth. (Böske, Erzi, Erzsébet.) — 7. Wenn Frauen sich langweilen. (Unatkozó asszonyok. Az első fecske.) — 8. Ein Regenbogen im Sande. (Szivárvány a fővényben. Mutamur.) — 9. Die Schlacht bei Marathon. (A marathoni ütközet. Az első fecske.) — 10. Olga wird alt. (Olga megöregszik. U. o.) — 11. Warum starb Issaura. (Miért halt meg Izaura. U. o.) — (Universal-Bibliothek 3875.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

107. Baron Rebus und andere Novelletten von Franz Herczeg. Aus dem Ungarischen übersetzt von Emil Kumlif. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 107, (1) l. Tartalom: Baron Rebus. (Rebusz báró. Napnyugati mesék.) — 2. Frau Lieutenant. (Hadnagyé őnagysága. Mutamur.) — 3. Der letzte Ball. (Az utolsó bál. U. o.) — 4. Wechselfieber. — 5. Der Seeräuber. (A kalóz. Mutamur.) — 6. Ein Schönheitsfehler. — 7. Miss Mill. (Mutamur.) — 8. Frühlingsfieber. (Tavaszi láz. U. o.) — 9. Fräulein Iza. (Iza kisasszony. U. o.) — 10. Das Ballkleid. (A bál ruhá. U. o.) — 11. Der Sekretär. (A titkár. U. o.) — 12. Die bequeme Frau. (A kényelmes asszony. U. o.) — 13. Die Heilige. (A szent. Mikszáth-Almanach 1892.) — 14. Die rätselhafte Wittwe. (A rejtelmes özvegy. Ariana.) — (Universal-Bibliothek. 3657.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

HERCZEG FERENC. A Gyurkovics fiúk. *Német.*

108. Die Brüder. Erzählung von Franz Herczeg. Deutsch von Ludwig Wechsler. Leipzig. Verlag von F. C. Neupert's Nachf. É. n.

8-r. 197 l. Nyomtatta a Deutsche Verlagsbuchdruckerei. Leipzig. (Sammlung moderner Belletristik in- und ausländischer Autoren. Serie III. Bd. 10.) Jelzete: L. eleg. g. 721.

109. Die Brüder Gyurkovics. Erzählung von Franz Herczeg. Deutsch von Herm. Farkas. Hermann Hilger Verlag. Berlin, Leipzig. É. n.

8-r. 111 l. Nyomtatta: Oscar Brandstetter. Leipzig. Fordító előszavával. (Kürschners Bücherschatz Nr. 642.) Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

Szerb.

110. Млади Ђурковићи. Мађарски написао Ф. Херцег. Превео Јован Грчић. У Новом Саду. Штампарија српске књижаве Браће М. Поповића. 1901.

8-r. 212 l. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/r.

HERCZEG FERENC. A Gyurkovics leányok. *Cseh.*

111. Ďurkovičovy dcery. Napísal Herczeg Ferencz. Přeložil z maďarštiny Gustav Narcis Mayerhöffer. V Praze. Tiskem a nákladem J. Otty. É. n.

8-r. 111, (1) l. (Ottova laciná knihovna národní. Číslo spisu 148.) Jelzete: L. eleg. g. 555 g.

Német.

112. Die sieben Schwestern. Eine Familiengeschichte von Franz Herczeg. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Verlegt bei Joannes Cotta Berlin und Leipzig, 1900.

8-r. 254 l. Tartalom: Die sieben Schwestern. (A Gyurkovics leányok.) — Verkannt. (Az emberölő. Az első fecske.) — Der Pirat. (A kalóz. Mutamur.) — Erste Liebe. — Zweite Liebe. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/19.

113. Sprechen sie mit Mama... Eine unzusammenhängende Geschichte

von Franz Herzeg. Deutsch von Herrn Jarkas. Hermann Hillger Verlag. Berlin. Leipzig. É. n.

8-r. 95 l. Nyomtatta Oscar Brandstetter, Leipzig. Fordító rövid előszavával és A. LEWIN képeivel. (Kürschners Bücherschatz. Nr. 5+2). Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

Szerb.

114. Бурковићеве ћерке, приповетка. Мађарски написао Фрања Херцег. На српски превео П. у Новом Саду. Издање и штампа српске књижаре Браће М. Поповића 1895.

8-r. 120 l. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/5.

HERCZEG FERENC. A honszerző. *Német.*

115. Franz Herzeg. Die Scholle. Roman. Einzig autorisierte Übertragung aus dem Ungarischen von Leo Lázár. Wien 1905. Verlagsbuchhandlung Carl Konegen.

8-r. (2), 326 l. Nyomtatta: Gebr. Hollinek. U. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/28.

HERCZEG FERENC. A lép virága. (Napnyugati mesék.) *Német.*

116. Das Mädel von der Gasse. Erzählung aus dem Ungarischen von Franz Herzeg. 5—7. Tausend. Berlin. Berliner Verlags-Institut. (1905.)

8-r. 143 l. Nyomtatta: E. Grüner. Bernau. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/27.

117. Die Morastblume. Erzählung aus dem Ungarischen von Franz Herzeg. Leipzig. Verlag von Robert Frieße. 1896.

8-r. (2), 184 l. Nyomtatta: Ramm & Seemann. U. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/6.

118. Sumpfbblume Novelle von Franz Herzeg. Autorifizierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Emil Kumlitz. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. (1895).

16-r. 90 l. Életrajzi bevezetéssel fordítótól, 1895-ből keltezve. (Universal-Bibliothek 3502) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

HERCZEG FERENC. Andor és András. *Német.*

119. Andor und András. Eine Geschichte aus dem Journalistenleben in Budapest von Franz Herzeg. Einzig autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Karl von Bakonyi sen. Wien 1904. Verlag von Carl Konegen.

8-r. 4, 252 l. Nyomtatta: Brüder Hollinek. U. o. MÁRK Lajos rajzaival. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/14.

HERCZEG FERENC. Arianna.

L. 105., 107., 129. sz. a.

HERCZEG FERENC. Az első fecske.

L. 106., 112., 129. sz. a.

HERCZEG FERENC. Bizánc. *Francia.*

120. François Herczeg. Byzance. Pièce en trois actes. Paris Honoré Champion. 1912.

8-r. XXI, 143 l. Nyomtatta: Athenaeum, Budapest. (Bibliothèque hongroise VII.) Életrajzi bevezetéssel I(gnace) K(ONT)-tól, aki a fordítást is végezte. Jelzete: P. o. hung. 430 t.

HERCZEG FERENC. Böske, Erzsi, Erzsébet.

L. 106. sz. a.

HERCZEG FERENC. Egy leány története. *Német.*

121. Die Operettenjüngerin. Roman von Franz Herczeg. Aus dem Ungarischen übersetzt von Hermine Farkas. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 182 l. (Universal-Bibliothek. 4505—06.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

HERCZEG FERENC. Fenn és lenn. *Cseh.*

122. Nahoře a dole. Román Frant. Herczega. Z mad'arského přeložil Gust. N. Mayerhoffer. V Praze. Nakladatel J. Otto. É. n.

8-r. 1. 2. füzet. 112 l. (csonka.) Nyomtatta: «Unie». U. o. (Ottova laciná knihovna národní. Číslo spisu 193.) Jelzete: L. eleg. g. 555 g.

HERCZEG FERENC. Idegenek között. *Német.*

123. Unter fremden Menschen. Erzählung von Franz Herczeg. Deutsch von Herm. Farkas. Hermann Hillger Verlag. Berlin, Leipzig. É. n.

8-r. 96 l. Nyomtatta: Oscar Brandstetter, Leipzig. Fordító előszavával és W. ROEGGE illusztrációival. (Kürschners Bücherschatz Nr. 509.) Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

HERCZEG FERENC. Mutamur.

L. 105., 106., 107., 113. sz. a.

HERCZEG FERENC. Napnyugati mesék.

L. 106., 107., 114., 117., 118.sz. a.

HERCZEG FERENC. Pogányok. *Német.*

124. Licht und Finsternis. Roman von Franz Herczeg. Deutsch von Ludwig Wechsler. 1909. Buchverlag fürs Deutsche Haus, Berlin.

8-r. 288 l. Nyomtatta: Deutsche Buch- und Kunstdruckerei G. m. b. H., Zossen. Bevezette W. M. (Die Bücher des deutschen Hauses. 80 Bd.) Jelzete: L. eleg. g. 282.

125. Im Banne der Bußta. Roman von Franz Herczeg. Berechtigte Übertragung von Stefania Rabas. Graz, 1910. Verlag von C. F. Dehninger.

8-r. 309 l. Nyomtatta: Ramm und Seemann, Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 830 20/16.

HERCZEG FERENC. Simon Zsuzsa. *Cseh.*

126. Láska Zuzany Simonové. Roman. Napisal Herczeg Ferencz. Přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. Nákladem J. Otty v Praze, 1907. 8-r. 206 l. Nyomtatta: Tis kem «Unie». Jelzete: P. o. hung. 830 zo/s.

Dán.

127. Franz Herczeg. Oberstens Datter. Roman. Ovenat fra Ungarsk af Alex. Schumacher. Kjøbenhavn. Reitzelske Forlag. 1896.

8-r. 194 l. Nyomtatta: I. Cohen. U. o. Jelzete: P. o. hung. 830 zo/7.

Német.

128. Die Tochter des Obersten. Roman von Franz Herzeg. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin. Eisenach. Leipzig. Hermann Hillger Verlag. É. n.

16-r. 127 l. Nyomtatta Oscar Brandstetter, Leipzig. Életrajzi bevezetéssel és W. ROEGGE képeivel. (Kürschners Bücherschatz. Nr. 318.) Jelzete: L. eleg. g. 562 g.

HERCZEG FERENC. Szabolcs házassága. Cseh.

129. Herczeg Ferencz. Szabolcsovo manželství a jiné novely. (Román Szabolcsovo manželství poctěn král. uh. akademik věd a umění.) Z mad'arštiny přeložil G. N. Mayerhoffer. V Praze, 1898. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé.

8-r. 192 l. Tartalma: 1. Szabolcsovo manželství. (Szabolcs házassága.) — 2. Lehel. (Az első fecske.) — 3. Vargovi. (Vargák. Uj idők 1897.) — 4. Román výpomocného notáře. (A segédjegyző regénye. Arianna.) — 5. Toldiho sourozenci. (Toldi atyafisága. Mikszáth-Almanach 1897.) — 6. Vrah. (Az emberölő. Az első fecske.) — 7. Olga stárne. (Olga megöregszik. U. o.) — 8. Ženin přítel. — (A nő barátja. Uj idők 1895.) — 9. Žena se modlí. (As asszony imádkozik. Az első fecske.) — 10. Bitva u Marathonu. (A maratoni ütközet. U. o.) Jelzete: P. o. hung. 830 zo/13.

HERCZEG FERENC. Sziriusz. Cseh.

130. Herczeg Ferenc. Sirius. Z mad'arštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1896.

16-r. 67 l. (Leoné svazky novel 73.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

GULYÁS PÁL.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Ötödik közlemény.)

169. *Magyar imádságos könyv kinek az fedele ezüstös.*¹

170. *Præfatio Comoenii ad Academias.*²

[IV.] *In 12-mo et 16-o.*

171. *Vendelini Politica.*³

172. *Rex Platonicus sive: Musæ Regnantes.*

173. *Livii historiarum Tomus 2-dus.*

¹ RÁKÓCZI György emez imádságos könyvét a sárospataki kollégiumnak 1671 okt. 20-án özv. II. RÁKÓCZI Györgyné, BÁTHORY Zsófia által történt elüzetésekor sikerült megmenteni a tanároknak és tanulóknak néhány más könyvvél együtt s magukkal vitték Debreczenbe, onnan 1672-ben Gyulafejérvárra, majd onnan 1716-ban, márc. 16-án, Zilahi SEBES András és Szathmári PAKSI Mihály tanárok, Marosvásárhelyre való menekülésükkor vitték magukkal új tartózkodási helyükre. Nagy kár, hogy ez a rendkívül becses ereklye, melynek tábláin 13 darab ezüst volt (védők, kapcsok s a RÁKÓCZI címer), DALI István, marosvásárhelyi ref. kollégiumi tanár könyvtárnoksága alatt elveszett 1835-ben. Erre vonatkozólag a marosvásárhelyi kollégium okmánytárában a következő följegyzés olvasható: «Az ezüstkapsos könyörgéses könyv a mult őszen, mikor a bibliotheca valaki által felnyitattott volt, ellopattott; minthogy pedig ezen dologban a számadó (DALI István) vigyázatlansága is, maga tulajdon vallomása szerint is, tagadhatatlan: igazságosnak találtatott, hogy azon elveszett ezüstkapsos könyvnek árába 21 váltó német frt és 24 krból álló competentiája benntartassék.» (Marosvásárhelyi helv. hitv. főtanoda 1876—77. tanévi Értesítőnyelve. 47. lap.) Derék dolog lenne, ha valaki e lappangó, becses ereklyének nyomára vezetne. Ez az imádságos könyv valószínűleg a Szenczi MOLNÁR Alberté volt. Megjelent Heidelbergben, 1621-ben. (RMK. I. 514.)

² COMENIUSnak ilyen című, *önállóan* megjelent nyomtatványa előttem ismeretlen.

³ [Marcus, Fridrich]. Amsterdam, 1651. 12r.

174. Bellarminus Enervatus Amesii.¹
 175. Itinerarium Thomæ Carvæ Tioperariensis.²
 176. Aurifodina Artium et Scientiarum omnium Drexelii.³
 177. Althingii Methodus Theologiæ Didacticæ.⁴
 178. *Erasmi Enchiridion Militis Christiani*.⁵
 179. Drexelius de Jejunió.⁶
 [7. l.] 180. *Eöt Papista Prædikatio*.⁷
 181. *Tripartiti operis Compendium*.⁸
 182. Pentateucus Mosis Hebraice.⁹
 183. *Bibliothecæ Peregrinantium lib. 2. Frölichii duobus Tomis*.¹⁰
 184. Decem Tragoediæ Senecæ.¹¹
 185. Princeps ex Tacito Deformatus.
 186. *Az lelkiismeret akadekiról Perkinsius*.¹²
 187. Florus Polonicus.¹³
 188. Aristot[elis] Problemata Imperfecta.
 189. Malvezzi Virgilií Princeps ejusque arcana.¹⁴
 190. Speculum Jesuitarum. Et Hannibal Carthagiensis Imperator.¹⁵
 191. Imago Regis Caroli.

¹ Londini, 1633. Ed. nova. Egy másik kiadása: Amsterdam, 1638.

² Két részből áll. Megjelent Mayntzban, 1639-ben és 1641-ben. 12r.

³ [Jeremias.] München, 1638.

⁴ Szerző keresztnéve: Heinrich. E műve megjelent Groningában, 1645-ben.

⁵ Antwerpen, 1609; Basel, 1519. Magyar fordítása: RMK. I. 563.

⁶ DREXELIUS Jeremias. E művének címe: Aloen, amori sed salubris succi jejunium.

⁷ A legnagyobb valószínűség szerint RMK. I. 705. sz.

⁸ A WERBŐCZI Tripartitumát ismertető iskolai tankönyv lehetett.

⁹ Amsterdam 1645., vagy Velence 1640., Leyden 1613.

¹⁰ RMK. III. 1628. sz.

¹¹ Leyden, 1548. (16r.), Amsterdam, 1624. (24r.), 1645. (12r.)

¹² RMK. I. 800. sz.

¹³ E mű szerzője: Joachimus PASTORTUS (de Hirtenberg † 1681.) Első kiadása Leyden, 1641. 12r.

¹⁴ in vita Romuli repræsentata; latinitate donavit Joannes KRUUS. Lugd.-Bat. 1636. in 12. (BRUNET: Manuel, 3. 1350.)

¹⁵ A két mű egy kötetbe volt kötve.

192. Novum Testamentum Italicum.¹
193. Drexelii rosæ selectissimarum virtutum.²
194. Symbola Heroica.
195. Iosephi Halli Meditatiunculæ subitanæ.³
196. Johannis Davidis Rulandi Pharmacopoea de Stercore et Urina.⁴
197. Adagia Erasmi.⁵
198. Francisci Sankez Tractatus Philosophici.⁶
199. Deliciæ Gentis Humanæ Jesus Christus duobus voluminibus.⁷
200. Francisci de Verulanni Silva Silvarum.
201. Antimachiavellus de Regno recte et tranquille administrando.
202. Gazophilacium Christi Drexelii.⁸
203. Lælius Zechius de Principatus administratione.⁹
204. Petri Baptistæ Genevensis de Bello Swecziko Comment.
205. *Lelki ismeret akadéki Magyarul.*¹⁰
206. Amesius de Conscientia et ejus Jure.¹¹
- [8. 1.] 207. Manipulus Stratagematum Aeliæ Vinstrupii.¹²
208. Legatus Caroli Paschalii.
209. Respublica Græcorum ab Ubbone Emmio.¹³

¹ Leyden, 1565, 1558; Velence, 1541, 1544.

² München, 1636 és 1637, két részben.

³ sive αυτοσχέδιαματα.

⁴ Nürnberg, 1644., 12r.

⁵ Első kiadása: Paris, 1500. (V. ö. RMK. II. 24.)

⁶ Rotterdam, 1649.

⁷ E mű szerzője: DREXELIUS Jerémiás jezsuita.

⁸ München, 1637., 12-r.

⁹ ad Christianissimum Galliæ & Navarræ Regem Henricum IV. Frankfurt, 1600. Köln, 1607. 12-r.

¹⁰ RMK. I. 800. sz.

¹¹ vel casibus. Libri Quinque. 1652 előtti kiadásban. Az eddig ismert első magyarországi kiadás Debreczenben, 1685-ben jelent meg. (RMK. II. 1562.)

¹² Amsterdam, 1637., 12-r.

¹³ Leyden, 1632.

210.	Respublica	Imperii Romano-Germanici. ¹
211.		Namurecensis Hannoviæ et Lucimbersis. ²
212.		Bohemix. ³
213.		Leovinensis. ⁴
214.		Poniæ. ⁵
215.		Venetorum duobus Voluminibus. ⁶
216.		Romana. ⁷
217.		Moscoviæ. ⁸
218.		Hansiaticæ. ⁹
219.		Daniæ et Hispaniæ. ¹⁰
220.		Arabix. ¹¹
221.		Vallesix. ¹²
222.		Angliæ. ¹³
223.		Sveciæ. ¹⁴
224.		Retiæ. ¹⁵
225.		Hispaniæ. ¹⁶
226.	Galliæ. ¹⁷	

HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ Leyden, 1634. és 1640.

² Amsterdam, 1634. JANSSONIUS-féle kiadás.

³ Leyden, 1634. és 1643.

⁴ *Leodiensis* helyett. — Amstelodami, 1633.

⁵ Tollhiba lehet *Poloniæ* helyett. Első és második kiadása. Leyden, 1627. Harmadik u. o. 1642. (M. Kvszemle, 1912., 112 l.)

⁶ Úgy látszik, hogy a CONTARENUS és JANNOTIUS-féle kiadások egy-egy példánya. Amannak kiadásai: Leyden, 1626. és 1628; emezé: 1631. u. o. (M. Kvsz., 1912., 112—113 l.)

⁷ Leyden, 1626., 1629.

⁸ Leyden, 1630.

⁹ A Hansa-városok leírása. (V. ö. 230. és 232. sorsz.)

¹⁰ A kettő együtt nem ismeretes az ELZEVIR-féle Reszpublikák között. Dania és Norvégia leírása jelent meg együtt 1630-ban. Hispania, külön 1629-ben. (M. Kvszemle, 1912., 113 lap.)

¹¹ Amsterdam, 1633.

¹² Leyden, 1633.

¹³ Leyden, 1625., 1630., 1640.

¹⁴ Leyden, 1631. és 1633. (M. Kvszemle, 1912. 113. l.)

¹⁵ Leyden, 1633.

¹⁶ Leyden, 1629.

¹⁷ Leyden, 1629.

ADATTÁR.

Batsányi János Kassa város tanácsához a Magyar Muzsa elkobzása ügyében. (1793.)

Perillustrres Domini Deputati!

Communicato mihi benigno-gratioso Excelsi Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici de dato 13-a Februarii anni currentis Nro 4503 elargito intimato, quo mediante amplissimo liberae huius regiaeque civitatis magistratui confiscatio exemplarium ex primo secundi tomi periodici operis Musei Hungarici fasciculo, tamquam complura scripta sufflaminatoria, paci et tranquillitati publicae derogatoria, in se continente, adhuc reperibilium, committitur; sequentem praetitutatis Dominationibus, qua praelaudati civici magistratus hunc in finem ad me, tamquam dicti operis redactorem et editorem exmissis deputatis faciendam habeo declarationem:

1-o. Quaestionatus operis nostri fasciculus cum approbatione regii librorum revisoratus officii et quidem iam anno 1790 mense Maio impressus, in compluribus patriae nostrae civitatibus inde ab eo tempore publice venditus et omnibus tam inclyti regni huius, quam et magno-principatus Transsylvaniae civibus et incolis, quibus lingua et litterarum patria curae et cordi est, cognitus ac, prout reliqua instituti nostri unice in commune bonum tendentis conamina, communi cum favore atque adplausu exceptus est. Immo, quod plus: dum anno 1791 sub 5-a Maii in obsequium benigno-gratiosi decreti de dato 5 Aprilis eiusdem anni sub nro 5494 planum operis et instituti nostri excelso consilio locumtenentialem regio exhibuissemus, tunc illum eundem 2-di tomi 1-um fasciculum pro exemplo advolvimus, idque, quod petievamus, obtinuimus.

2-o. Exemplaria operis huius typis sub censura impressa, sunt mea proprietates legitima, multis fatigiis et aere comparata; qua itaque sine iniuria et manifesta iuris tam naturae, quam et patriae nostrae positivi laesione privari ac frustrari nequeo; tanto quidem magis

3-o cum ego nullius coiminis reus usque in hunc diem praetensus, neque unquam auditus aut interrogatus, tanto minus convictus sim.

Ex his igitur rationibus merito censerem, me tam mihi ipsis, quam sociis meis, quin et ipsi litteraturae nationali defuturum: si, antequam circumstantias has et alias praeaudato excelso dicasterio probabiliter ignotas, debita cum humilitate remonstrassem, reperibilia apud me dicti fasciculi exemplaria praetitulatis dominationibus vestris extradarem et confiscari sinerem admitteremque, ut intentata hac ratione instituto existimationisque nostrae causa, in tanta iuris nostri claritate, ab executione et confiscatione inchoetur.

Ut nihilominus paratam altiora mandata exequendi voluntatem meam promptumque ac sincerum excelsis patriae meae dicasteriis parendi studium hac etiam occasione testatum redderem et fini ac intentioni communicati mecum benigno-gratosi decreti, in quantum fieri potest, responderem: exhibui Praetitulatis Dominationibus manuscriptum meum, praescripto modo revisum et admissum propriaque regii librorum censoris manu subscriptum et per me ipsi etiam serenissimo regio principi domino palatino in authentica copia porro exhibendum. Numeravimus exemplari quoque illa, quae adhuc non vendita, apud me reperiuntur; quaeve universim in 75, id est septuagintaquinque frustris consistunt. Haec, usque altiore praerepetiti excelsi consilii locumtenentialis regii ordinationem apud me loco certe securo in deposito manebunt.

Et haec sunt, quae praetitulatis Dominationibus Vestris finem in eum scripto declaranda habui, ut ea amplissimo magistratui, a quo missae sunt, genuine referre valeant; per Eundem altius perscribenda.

Cassoviae die 5-a Aprilis 1793.

Joannes BATSÁNYI
regiae cameralis iuratus notarius,
qua redactor et editor Musei Hungarici.

Kívül:¹ Declaratio redactoris et editoris Musei Hungarici ad dominos deputatos amplissimi magistratus Cassoviensis de dato 5 Aprilis 1793.

Közli: KEMÉNY LAJOS.

¹ Ugyancsak BATSÁNYI kezével.

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1913. ÉV UTOLSÓ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 2881 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 295 drb, vétel útján 257 drb, áttétel útján 20 drb, összesen 3453 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 279 drb, falragasz 1797 drb, gyászjelentés 1330 drb, hivatalos irat 76 drb, műsor 221 drb, perirat 1 drb, színlap 1873 drb, zárszámadás 367 drb, különféle 499 drb, összesen 6443 drb apró nyomtatvány. *Vásárlásokra* 1534·06 koronát, 53·10 márkát, 18 lira, 18·30 holl. frotot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Akademia umiejetnosci w Krakowie (4 drb), BAJZA József, Békésmegye kórházának igazgatója, Békésgyula, Belügyminiszterium, BEZERÉDJ István, Biblioteca Musea kr. Českého v Praze (2 drb) Bihar-megyei és nagyváradi régészeti és történelmi egyesület, BIRKÁS Géza, Bölcsészeti kar dékánja (65 drb), BREZNAY Béla, Budapest székesfőváros tanácsa, Budapesti kir. orvosgyelet, CONCHA Győző, Császár Ernő, CZIMER Károly, Szeged (2 drb), Deputazione Fiumana di storia patria, DOBJÁN László, Dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzője, Dunántúli ág. h. ev. püspök, Pápa, FEJÉRPATAKY László, FELEKY Károly, Newyork (17 drb), FÖLDES Zoltán, Gyergyóremete, Földmivelésügyi miniszterium, Főnemesi alapítványi liga, Fővárosi könyvtár (150 drb), Franklin-Társulat, GERELY József, GELLMANN Rudolf, Versecz (2 drb), GULYÁS Pál (4 drb), Handelsministerium, Wien, HAVAS Rezső, Igazságügyminiszterium (2 drb), INÁNDY Imre, JAKSCHITZ Mihály, Kolozsvár, Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (3 drb), KANIZSA István, Nagykanizsa, Képviselőházi

iroda (31 drb), KINTSES József, Máramarossziget (2 drb), Kir. József-műegyetem rektora (2 drb), KÖVESLIGETHY Radó, Közigazgatási bíróság elnöke, Kungl. bibliotek, Stockholm, MADARASSY László (2 drb), M. kir. állatorvosi főiskola (2 drb), M. kir. közp. statisztikai hivatal (5 drb), M. kir. közp. szőlészeti kísérleti állomás (2 drb), M. kir. technológiai iparmúzeum, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (9 drb), Mecsek-egyesület, Pécs (11 drb), MELICH János (2 drb), Modern ifjúsági könyvtár kiadóhivatala (4 drb), NAGY Sándor, Nagyvárad nyilvános könyvtára, ifj. NOVÁK Sándor (2 drb), Országos magyar gazdasági egyesület, Országos növényteni kísérleti állomás, Magyaróvár, PAP Károly, Debreczen, Pécs-Baranya megyei múzeum egyesület, Pénzügyminiszterium, Pozsonyi orvos-természet-tudományi egyesület (3 drb), RÁTH Mór, Rendőrfőkapitányság, RÓNÁKY Kálmán, Pécs, RÓTH Gyula, Newyork, Sebastian-Hann-Verein, Nagyszében (2 drb), SPÓNER Andor, Nagylomnicz, Statistische Zentralkommission, Wien (3 drb), SZECSEY István, Kolozsvár, Szombathelyi püspök, Tietosanakirja szerk., Helsingfors, TÓTH László, University of Illinois, Urbana, Uruguay állam budapesti főkonzula, gr. ZICHY Nándor, Zirci apát.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemények: 1. DERKAI György, Az örök élet útja. 1678. (Cimlap) 10 kor.; 2. MOLNÁR Albert, Lexicon latino-graeco-ungaricum. Frankfurt, 1645. 50 korona.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 11.072 egyén 25.088 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 1020 egyén 1433 kötet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 2677 művet osztályoztak, melyekről 3549 cédula készült. Kötés alá 768 művet 943 kötetben küldtünk.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ez idő alatt 880 drb csomag érkezett s ugyaninnen 740 levelet és 386 drb reklamálást expedáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 24 esetben indítottunk peres eljárást. A peres eljárásokból ez évben összesen befolyt 299'02 korona.

II.

A *hirlaptár* az 1913. év negyedik negyedében köteles példányok útján 72 évfolyam 26.278 számával gyarapodott (ebből 5017 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék

útján 3 évfolyam 521 számával, a nyomtatványi osztályból történt átétel útján 1 évf. 47 sz., vásárlás útján pedig 1 évf. 278 számával; mindössze tehát 77 évf. 27.124 számával.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól (Newyorkból) az Amerikában megjelenő magyar hírlapok; köztük új: Árpádhoni Kertészlap (Hammond, La), Képes Tudósító (Newyork), Nemzeti Közöny (South Bend, Ind.) és HATOS Tivadartól az általa szerkesztett Szövetség (Arad, 1900) számai. — Vásárlás: IGNÁCZ Istvántól: Üstökös (1859), Sokféle (1833), összesen 15 koronán; WACHTL Gyulától: Der Bote von und für Ungern (Kassa, 1834) 15 kor.; STEMMER Ödöntől a Pressburger Zeitungból (1848) számok, 4 kor.; GYURITS Gyulától a Március Tizenötödike (1848) számai 350 korona.

Az évnegyed folyamán 988 olvasó 1435 hírlapnak 1833 évfolyamát 2401 kötetben használta; ebből házon kívül 45 olvasó 62 hírlap 133 évf. 174 kötetét. A Szentkirályi-utcai raktárból 90 kötetet kellett oda-vissza szállítani.

Átnéztük 77 évf. 22.101 számát; céduláztunk 144 évfolyamot, köztük 17 új lapot. Beköttettünk 506 kötetet. Ezenfelül a rendes folyómunkákat végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1913. év utolsó negyedében ajándék útján 7 kötet újkori kézirattal, 37 irodalmi levéllel és 5 irodalmi analektával, vétel útján 1 újkori kézirattal, 20 irodalmi levéllel, 1 zenei levéllel, 1 PETŐFIEREKLYÉVEL és 1 fényképmásolattal, áttétel útján 1 kötet újkori kézirattal és 1 irodalmi analektával; hivatalos gyűjtés útján 1 kötet zenei kézirattal, összesen 72 darabbal gyarapodott. Vételre 326 koronát és 14 márka 70 fillért fordítottunk.

Ajándékozók voltak MÁRTON Lajos, METZ Aurél, özv. PETI Józsefné, RADÓ Antal és a RÉVAI Testvérek irod. r.-t. igazgatósága.

A szerzett anyag legbecsesebb gyarapodása PETI Józsefné JÓKAI Mórról szóló emlékirata, melyben a nagy író közeli rokona teljes közvetlenséggel jegyzi le JÓKAI egész élete folyását s melyet a szerző több JÓKAI írta s JÓKAI-hoz írt levéllel együtt ajándékozott a Múzeumnak. Ezenkívül JÓKAI utolsó munkái közül is került egy kiadatlan apróság a könyvtár tulajdonába. Emellett az irodalmi levelestár nyert figyelemre méltó szaporodást ARANY János, TOMPA Mihály, FEJÉR György, SZÁSZ Károly és BANCROFT (EÖTVÖS Józsefhez intézett) leveleiben.

Az évnegyed folyamán 84 kutató használt 212 kéziratot és 416 levelet. Kikölcsönöztünk 15 esetben 41 kéziratot és 26 levelet.

IV.

A *levéltár* gyarapodása így oszlik meg: vétel útján szereztünk 850 darabot. Ebből középkori eredeti oklevél 77 (Siráki oklevelek), másolat 11, újkori irat és levél 726, cimereslevél 3, 1848/49-es nyomtatvány 12, gyászjelentés 1 darab. A vételre fordított összeg kitett 1276 koronát és 10 márkát.

A gyarapodásból kiemeljük a MARTINOVICS összeesküvésre vonatkozó leveleket és nyomtatványokat, amelyek állítólag ILLÉSHÁZY kancellár könyvtárából kerültek ki. Cimeres leveleink csoportja három darabbal gyarapodott: I. 1629 március 9., Bécs. II. FERDINÁND cimeres nemesítő levele MÜLLER György és fiai, György és Ágoston részére, eredeti. 2. 1631 október 29., Bécs. Ugyanannak cimeres nemesítő levele NAGY Lőrinc és családja részére, eredeti. 3. 1708 március 24., Kassa. II. RÁKÓCZI Ferenc cimeres levele ESZE Tamás részére, az eredetiről festett másolat.

A családi levéltárak közül lajstromoztuk a már régebben elhelyezett br. MAJTHÉNYI Ottó és László-féle iratokat, amelyeknek darabszáma 7441. A gróf SZÉCHÉNYI-levéltár kiegészítésére gróf SZÉCHÉNYI Viktor helyezett el 4 köteg másolatot és 1 darab nyomtatványt.

A személyzet a negyedév folyamán a már korábban elhelyezett MAJTHÉNYI-iratok mellett a SZULYOVSKY, SZIRMAJ és POTTORNYAY családokra vonatkozó iratok lajstromozását végezte el, amelyek között van 5 középkori eredeti oklevél, 39 másolat, a XVI. századból 23, a XVII. századból 559, a XVIII. századból 3213, a XIX. századból 504, iratjegyzék 68, összesen 4411 darab. A nyár folyamán szerzett gr. NYÁRY-levéltár feldolgozása most van folyamatban. A középkori oklevelek cédulázása szintén folyik tovább.

A negyedév folyamán 95 kutató használt 15.290 drbot, 6 térítvényre kikölcsönöztek 150 darabot.

SZAKIRODALOM.

Novitzky N. László. *Egyesült erővel. A magyar könyvnyomdászok ötvenévi szakszervezeti tevékenységének története.* Ötvenévi fennállása alkalmából kiadja a «Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntők Segélyező-Egyesülete. (Budapest, Világosság ny.) 4-r. 559 l. 3 tábla.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betüöntők Segélyező-Egyesülete elhatározta, hogy ötvenéves fennállása alkalmából megírta az egyesület történetét. Novitzky N. László egyesületi ellenőr, akit a választmány a mű megírásával megbízott, nem szorítkozott kizárólag az egyesület mozgalmas történetére, hanem a hazai könyvnyomdászok szakszervezeti tevékenységének egész komplexumára kiterjeszkedett egy, megbízóitól előzetesen jóváhagyott, tervezet alapján.

A vaskos munka szerkezetileg meglehetősen kúsza, nyelvében sokszor pongyola és magyartalan, felfogásában kérkedően hazafiatlan és pártos, de a benne felhalmozott adatok gazdagságánál fogva mégis érdekes és érdemes dolgozat, mely ez iparág utolsó ötven esztendejének nem ugyan technikai fejlődését — az ilyen kérdések a modern «öntudatos» munkást általában alig izgatják — hanem gazdasági eredményeit rendkívül szemléletesen állítja elénk.

A pesti nyomdászok első bérmozgalma a szabadság megszületésével esik össze s az első felelős magyar minisztérium közvetítésével jött létre május 13-án az első nyomdász-árszabály. Az új árszabályt a vidéki munkások közül csak a pozsonyiak vívták ki maguknak. Ezen első, általában eredményesnek nevezhető mozgalom alkalmával került felszínre egy segélyező-egyesület eszméje is s a gondolat csakhamar testet öltött. 1848 június 1-én alakult meg a Pesti könyvnyomdászok viatikum-, beteg- és segélyező-egyesülete, amelybe csaknem valamennyi fővárosi nyomdász-segéd belépett s amelynek alapjához a nyomdák házi segélyező pénztárait is hozzácsatolták. Az egyesületet azonban 1853 tavaszán feloszlatta az önkényuralom s a közel harmadfélezer forintnyi

pénztári maradványt a befizetések arányában osztották szét a nyomdák között, amelyek újra megalakították házipénztáraikat.

Az elnyomatás éveiben a nyomdák száma és termelőképessége egyaránt megcsappant; 1855-ben Pesten mindössze 10 nyomda volt 29 géppel. Az alkalmazottak közt a tanoncok voltak a túlsúlyban — 3 segéd mellett 8—10 tanonc mindennapos dolog volt — ami a munkabérekre sem maradt hatás nélkül. 1861-ben kezd jobbra fordulni a nemzet sorsa s vele karöltve a nyomdaipar is újra föllendül. A munkások megragadják a kedvezőnek látszó alkalmat, július 22-én új árszabálytervezetet terjesztenek a mesterek elé s miután meghallgatásra nem találhatnak, a többség kilép a nyomdákból. Ámde kellő szervezethez s megfelelő tartaléktőke híján a sztrájkolók sorai már a kilépés napján erősen megritkultak s a vezetők csakhamar magukra maradtak. Egy részük alkalmaztatás híján kénytelen volt távozni, öten pedig egyesült erővel nyomdát nyitottak, mely azonban nem bizonyult életképesnek, noha az egykori sztrájkvezérek «mint főnökök megtagadták volt multjukat».

A szerencsétlen végű bérmozgalomnak egy eredménye mégis volt: a rokkantségélyző-pénztár megalapítása. Az alapszabályok 1862-ben készültek el s 1863. áprilisában nyertek helyhatósági megerősítést. Az új «pest-budai vándor és beteg könyvnyomdászokat segélyző egyesület» alapításakor 298 tagot számlált s mindjárt kezdetben annyira igénybe lett véve, hogy a résztvevő tagok heti illetékét 12 kr.-ról 24-re kellett emelni.

A segítő-egyesület mellett, bécsi mintára, 1865-ben megalakult a «könyvnyomtatók önképző egylete» is, de alapszabályait a helytartótanács nem hagyta jóvá, mivel több pont az anyagi érdekek megvédésére vonatkozott. Végül 1866. közepén megerősítést nyertek a felsőbb-ség kívánalmai szerint átdolgozott alapszabályok, noha az első pontban továbbra is bentmaradt az anyagi érdekek megóvására vonatkozó részlet. Az önképző egyletnek alapításakor 94 tagja volt, könyvtára pedig, hála a nyomdatulajdonosok adományainak, már csirájában meghaladta az 500 kötetet.

NOVITZKY művében bő teret juttat az önképzőkör működésének a jellemzésére, amely még módosított alapszabályaival is teljesen beigazolta a helytartótanács aggodalmát. Az önképzőkör ugyanis nem a tagok szellemi kiművelésére és szakképzésük előmozdítására, hanem az anyagi érdekek megvédésére helyezte a fősúlyt, «új szellemet varázsolt» a nyomdászok közé, kezdeményezte az 1868., 1870. és 1872. bérmozgalmakat s peticionált a szavazati és gyülekezeti jog érdekében. Ily irány-

zat mellett épen nem csoda, hogy a tervbe vett tanfolyamok közül több «résztvevők hiányában» nem volt megtartható s a «könyvnyomdászat kézikönyve» megírására vonatkozó határozatból sem lett semmi. Pedig ez utóbbi ugyan elkelt volna, hiszen az 1867-ben megjelent első nyomdász-zsebkönyv, a *Zsebleltár* csak úgy hemzseg a hibától, ami «az akkori nyomdászok képzettségét illusztrálja.» Az is különös színben tünteti fel az önképző egyeslet kulturális és szociális érzékét, hogy a nyomdásztanoncok ama kérését, hogy a tanfolyamokon és felolvasásokon ők is résztvehessenek, mereven elutasította.

1870-ben a nyomdai munkások mindkét szerve, az önképzőkör csakúgy, mint a segítőegyesület foglalkozni kezd működési területe kiterjesztésének gondolatával, a minisztérium azonban egyelőre még egy magyarországi nyomdász-szövetség létesítését is megakadályozta s a kerületi önképzőkörök alakítására vonatkozó határozatokat is megsemmisítette. Végre 1875-ben jóváhagyatott a «Budapesti könyvnyomdászok és betüöntők egyesleté»-nek alapszabálytervezete, mely három segélyző és egy önképző szakosztály felállítására nyújtott felhatalmazást s amely megengedte, hogy ne csak budapesti, hanem középmagyarországi vidéki városokban működő munkások is beléphessenek az egyesület kötelékébe. Ámde e megoldás sokaknak nem tetszett s az egyeslet hivatalos közlönye, a *Typographia* 1876-ban ismét megpendítette az országos egyesület gondolatát. Az eszme azonban egyelőre szélesebb körökben nem talált visszhangra s az egyesületi élet is ellanyhult, amiben szerző szerint része volt a magyarosítási mozgalomnak. A szövívők ez ügyben a «Budapesti nyomdászok társaskörének» tagjai voltak, akik követelni kezdték az addig kétnyelvű *Typographia* teljes megmagyarosítását, de e törekvésükben egyelőre kudarcot vallottak, amit a mű összeállítója bizonyos meglegedettséggel állapít meg, hosszan idézve egyik elvtársat, aki kikel a «nemzetiségi frázisok» ellen, amelyek «csak azokhoz méltók, akiknek a haza vagyont és rangot biztosít.» Utóbb mégis diadalmaskodott a nemzeti eszme, a *Typographia* 1885-ben, legalább nyelvében, teljesen magyarrá vált s a német szöveg a *Gutenberg* című melléklapba szorult.

Időközben tovább folyt az agitáció az országosítás érdekében s az 1885. évi kongresszus kizárólag ezzel a kérdéssel foglalkozott. A tanácskozás eredményeként megalakult a «Magyarországi könyvnyomdászok és betüöntők egyeslete», melynek alapszabályait 1887-ben hagyta jóvá a belügyminiszter. Az új egyesletbe az év végéig csupán 4 vidéki egyeslet

olvadt be, ezeket rövidebb-hosszabb időközökben a többi egyesület is követte s a legutolsónak a nagyszabeni csatlakozott, 1907-ben.

Az egyesület új formájában is főleg az anyagi helyzet javításán fáradozott több-kevesebb sikerrel. Az 1885-ben kivitt új árszabály küzdelmei alatt egy állandó árszabálybizottság is létesült, amelynek legfőbb feladata volt az ellentállási pénztár gyűjtése és kezelése. Erre a célra a tagok keresetük egy 0/0-át voltak kötelesek befizetni. A bérmozgalmak az egyesületet a többség radikális törekvéseivel nem rokonszenvező kisebbséggel szemben bizonyos retorziókra ragadta, ami az egyesület kebelében megbontotta a békét s 1893-ban az egyesület felosztatására vezetett. A felosztatott egyesület azonban újra megalakult, lényegesen más alapszabályokkal, de ezeket csak 8 évi huza-vona után, 1901-ben sikerült jóváhagyatni. Az új alapszabály az egyesületből pusztán segélyező-egyesületet csinált s két, az agitációhoz kiváltképp fontos szervétől, az önképző osztálytól és a *Typographiától* egyiképfelgősztatott. Ezért a nyomdásziparosok egy külön «szakegyesület» alapításával kárpótlták magukat, amely szintén 1893-ban alakult meg, de amelynek alapszabályai csupán 1902-ben nyertek megerősítést. E tiszttára agitáló egyesület sikerét mi sem bizonyítja jobban, mint a tagszám gyors emelkedése. Míg 1896-ban a tagok száma 100 volt, a bevétel pedig 1400·18 K, addig 1911-ben 9,588 tag tartozott kötelékébe, bevétele pedig 87,125·86 K-ra rugott. Az egyesület 16 év alatt 584,826·45 K-t adott ki; a kiadások 17⁰/₀-a a munkanélküliek segélyezésére, 32⁰/₀-a jogvédelemre és szaktanácsai illetékre ment el, míg 10⁰/₀-ot könyvtárra és önképzésre költöttek.

A segítő-egyesület újjászervezett alakjában szintén szépen gyarapodik. 1906/7-ben építette fel 939,000 K költséggel az egyesületi helyiségeket is magában foglaló bérpalotáját, 1911-ben pedig Abbáziában 300,000 K költséggel üdülőházat létesített. Az egyesület tiszta vagyona 1911 december 31-én 982,190·41 K volt; ez utolsó évben a bevételek 678,481·16 K-t, a kiadások pedig 591,904·51 K-t tettek s a szakmabeliek 93·42⁰/₀-a tartozott kötelékébe (1902-ben csupán 31·18⁰/₀). 1911-ben 2420 tag 229,085·76 K segélyben részesült. A betegek havi átlaga 201 volt. A betegségek közt a tüdővész dominál: 3511 eset közül 1161 esettel. Beteg volt a tagok 34·04⁰/₀-a; az elhaltak átlagos életkora 36 év, ami a tuberkulózisban elhunytak nagy számával (az összes halálozások 51·9⁰/₀-a) magyarázható. Munkanélküli segélyezésben 1035 egyén részesült, özvegyi végkielégítésben 29 egyén, árva-

segélyben pedig 162 gyermek. Végül a rokkantak száma 178 volt, akik 8544 K-val terhelték meg az évi költségvetést.

A nyomdászok szervezetsége anyagi helyzetük javítására hathatósan befolyt: a létminimum egyre emelkedik s a munkaidő folyton rövidül. Míg egy félszázad előtt 10 óra volt a rendes munkaidő, az 1910-ben 8 évre kötött szerződés a munkaidőt $8\frac{3}{4}$, majd $8\frac{1}{2}$ órára csökkenti. Azt hihetnők, hogy az ekként javult gazdasági viszonyokkal párhuzamosan fejlődött a munkásoknak mesterségük iránt való szeretete. Sajnos azonban, ez épen nem áll. E tekintetben jellemző a nyomdászok Szakköre által 1901-ben megindított tanfolyam siralmas kudarca. Az első előadáson ugyan 112 hallgató vett részt, de a berekesztésig a hallgatók száma — 37-re apadt! Az 1902. évi tanfolyam már csak 40 hallgatóval indult meg s később érdeklődés hiányában teljesen beszünt. A szakkör mindazonáltal később is tartott kurzusokat, melyeket az állam pénzzel segélyezett. Majd 1909-ben CZAKÓ Elemér a m. kir. iparművészeti iskola keretében létesített felsőbb szaktanfolyamot, melynek 10 grafikus és 20 nyomdász-hallgatója volt, de 2 évi fennállás után ez is megszűnt. Ime ezek oly adatok, melyek komoly aggodalommal tölthetik el mindazokat, akik a nyomdászatban nemcsak ipart, de művészetet is keresnek s akik kicsinyes nacionalizmusból azt szeretnék, hogy nyomdászaink ne csak díjazás, hanem a végzett munka tekintetében is az első sorba kerüljenek.

Reméljük, hogy a következő félszázad története ily irányban is sok feljegyzésre érdemes momentummal fog szolgálni krónikásának.

GYALUS ISTVÁN.

Monographien des Buchgewerbes. Bd. 1—9. Leipzig 1908—1913. Verlag des deutschen Buchgewerbevereins. 16-r. 116; 84, 30; 52; 99; 112, 2 mell., 104, 1 mell.; 104, 111; 65, 1, 22; 58; 96 l. Egy-egy füzet ára —.60 — 1.50 M.

A német könyvipari testület kiadásában megjelent ez a zsebalakú vállalat elsősorban a könyvnyomtatással iparszerűen foglalkozók tájékoztatására van szánva, de a könyv multjával és jelenével szakszerűen foglalkozó könyvtárosok, sőt általában a nagyközönség is élvezettel és haszonnal forgathatja e füzeteket. Az eddigi kötetek a következő kérdéseket tárgyalják: 1. August KIRCHMANN, a torontói egyetem ny. r. tanára, arról az elsősorban Németországban időszerű és sokat vitatott kérdésről

szól, hogy az antikva vagy a fraktur betűtípus felel-e meg leginkább. Szerző a «német» írás mellett foglal állást. 2. E. GOLDBERG, a lipcsei kgl. Akademie für graphische Künste und Buchgewerbe vezető tanára, a színes fényképezésről s a színes nyomásról ad jó áttekintést. 3. Wilhelm HELLWIG a vegytani és mennyiség-tani formulák szedését tárgyalja. 4. Reinhold BAMMES, a müncheni nyomdászati szakiskola főtanítója, a címlapszedés szabályait és fejlődését ismerteti. A ma érvényesíthető irányelveket BAMMES a következő pontokban foglalja össze: a) A címlap egyfajta betűtípussal szedendő, mely a szöveg szedéséhez alkalmazott betűfajjal azonos. b) A címlaphoz lehetőleg kevés különböző méretű betűket használjunk. c) A címlap tükre ne legyen szélesebb, mint a szövegé. d) A cím-szöveget az értelem szerint, de lehetőleg kevés sorra osszuk el. e) Mindennemű sorrendezés megengedhető, ha világosan tagolja az értelmet. f) Névelők, kötőszók stb. külön sorba iktatása, ami a lipcsei címszedés egyik vesszőparipája volt, lehetőleg kerülendő. g) A sorok végén az írásjelek elhagyandók. h) A címlap harmóniáját gondosan mérlegelt ritkítással fokozzuk. i) Díszek alkalmazását a minimumra szorítsuk. k) Szintúgy mérsékelten bánjunk a színes nyomással. 5. Hans WOLFF a XV. és XVI. századi könyvdíszek németországi fejlődését tárgyalja számos más hasonmás kíséretében. 6. R. STÜBE az írás fejlődését mutatja be. Műve eddig megjelent két részében az írás előfokairól s a képirás különböző fajairól szól. 7. Lorenz Reinhard SPITZENFEIL az újabb betűtípusok alapformáiról értekezik. 8. Heinrich HOFFMISTER igen szemléletesen mutatja be azokat a technikai berendezéseket és folyamatokat, amelyek mai nap a betűöntésnél használatosak. 9. Bruno POSSANNER a papírgyártást ismerteti.

Ezekben vázoltuk a csinos kiállítású, szépen illusztrált füzetek tartalmát, amelyek beszerzését minden közkönyvtárnak bátran ajánlhatják.

GULYÁS PÁL.

O. E. Ebert und O. Scheuer: *Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen. I. Band. Berichtsjahre 1910 und 1911.* Wien und Leipzig 1912. Ed. Beyers Nachfolger. (Ny. Pozsony, Alkalay Adolf és fia) 4-r. XIV, 2, 250 l.

A németnyelvű főiskolákra vonatkozó irodalomról készült ezen kurrens bibliográfia, a hasonló német vállalkozásoknál megszokott alaposággal és pontossággal. Az önálló művek mellett, amelyek

összebőngészése a HNRICHS-féle jegyzékek nyomán aránylag könnyű volt, szerzők 100 főiskolai és 1200 egyéb folyóiratot is feldolgoztak s ezzel munkájuk tudományos értékét és használhatóságát nagyban fokozták. A címeket pontosan, de rövidítve adják s a kihagyásokat a szokásos három ponttal jelzik. Az anonimákat és betűjelzéseket lehetőleg megfejtették s a megfejtés eredményét [ ] közé tették. Az adalékok folyószámzással vannak ellátva s ennek tanúsága szerint 5180 cím van a kéthasábosan nyomtatott kötetben.

A szakbeosztás a következő: I. Könyvészet. II. Gyűjtemények. 1. Folyóiratok. 2. Évkönyvek, naptárak stb. 3. Tanrendek. 4. Főiskolai kiállítások. III. Főiskolai iratok. IV. A főiskolák lényege és feladata. 1. Általában. 2. A politikai élethez való viszonyuk. 3. A kereszténységhez való viszony. 4. A zsidósághoz való viszony. 5. A szabadoktatáshoz való viszony. 6. A tudós társaságokhoz való viszony. 7. Egyetemek és egyéb főiskolák. 8. Főiskola és iskola. V. A főiskolák székhelye. VI. Történet és statisztika. 1. Általában és vegyes. 2. Statisztika. 3. Ön-életrajzok és életrajzok. 4. Korkérdések; kritika és reform. 5. Tervbe vett főiskolák. 6. A tanulók hazája. VII. Szervezet és kormányzat. 1. Általános művek. 2. Általános és fegyelmi szabályok. 3. Kiáltványok. 4. Főiskolai szabadság. 5. Tanszabadság. VIII. Igazságszolgáltatás és fegyelmezés. 1. Főiskolai igazságszolgáltatás. 2. Fegyelem és rendőrség. 3. A tanulók gazdasági helyzete. IX. Főiskolai hivatalok és tisztségek. X. Karok. 1. Egyes karok. 2. Az osztrák doktor-kollégium. XI. Főiskolai tanárok. 1. Általában. 2. Főiskolai pálya; képesítés; magántanárok és tanítók. 3. Rendkívüli tanárok. 4. Meghívás; meghívás külföldre; cseretanárok. 5. Rang és cím. 6. Tanári gyűlések. 7. Gazdasági viszonyok. 8. Tandíjjutalék. 9. Balesetbiztosítás. XII. Egyetemi hivatalnokok. XIII. A főiskolák költségvetése és felszerelése. 1. Költségvetés. 2. Épület. 3. Ösztöndíjak és alapítványok. 4. Hallgatók ellátása általában. 5. Hallgatók otthonai, konviktusok, szabadasztalok stb. XIV. A hallgató mint egyetemi polgár. 1. A hallgató elnevezése. 2. Szakváltoztatás. 3. A tanulmányok tartama. 4. A hallgatók kora. 5. A hallgatók társadalmi helyzete. 6. Túlsúfoltság. 7. Szabadság. 8. Női hallgatók. XV. A főiskolai fokozatok. 1. Eredet és jelentőség. 2. Avatás. 3. Doktor és mérnök. 4. Díszdoktorok. 5. Avatási rendek gyűjteménye. XVI. Főiskolai tanulmányok. 1. A tanulás és tanítás módszere. 2. A főiskolák tannyelve. 3. Beszédgyakorlatok. 4. Értekezések. 5. Előadások és vizs-

gálatok. 6. A tanulás egészségtana. 7. Peregrinatio academica. 8. Lakás-kérdés. 9. A hallgatók szellemi élete. 10. Pályaválasztás. XVII. Az egyes tudományok tanulása. A) Az egyetemeken. 1. Theologia. 2. Jog-és államtudomány. 3. Orvostan. 4. Bölcsészeti kar. 5. Bölcsészlet. 6. Nevelés-
 7. Klasszikus nyelvészet. 8. Modern nyelvészet. 9. Történelem. 10. Földrajz. 11. Műtörténet és zene. 12. Matematika. 13. Természet-
 tudomány. 14. Gyógyyszerészet. B) Műegyetem. C) Állatorvosi főiskola. D) Bányászati főiskola. E) Mezőgazdasági főiskola. XVIII. Diák-élet. 1. Története, leírása. 2. Tanulók életmódja Ausztriában. 3. A hallgatók és a politika. 4. A hallgatók és a társadalmi kérdés. 5. A tanulók és a kereszténység. 6. A tanulók és a zsidóság. 7. Katonai szolgálat. 8. A hallgatók és a nemi kérdés. 9. Szokások (Komment). 10. Sport. 11. Vivás. 12. Becsület. 13. Ruházkodás. 14. Ivás. 15. Ivó-szabályok. 16. Salamander. 17. Diáknyelv. 18. Emlékkönyvek. 19. Diákdalok. 20. Diákszokások. XIX. Szövetségek és egyletek. 1. Általában. 2. Híres férfiak. 3. Rendek. 4. Testületek. 5. «Burschenschaft-ok.» 6. «Landsmannschaft»-ok. 7. Egyéb egyesületek. 8. Tornász-egyletek. 9. Dalos körök. 10. Német tanulók egyesülete. 11. Zsidó egyesületek. 12. Protestáns egyesületek. 13. Katholikus egyesületek. 14. Tudományos egyesületek. 15. A rendkívüli hallgatók egyesülete. 16. Sportkörök. 17. Egyéb egyletek. 18. Szövetségek és egyletek Ausztriában. 19. U. a. Svájcban. 20. Egyetemes képviselő. 21. Diák-szövetségek. XX. A diákélet költői, szatirikus és humoros ábrázolása. XXI. A diákélet képes ábrázolása.

A második rész az egyes intézetekre vonatkozó cikkeket katalogizálja a helyek betürendjében.

Gondos névmutató rekeszti be a kötetet, melynek csupán egy fogyatkozását említjük, hogy t. i. nem szól a kereskedelmi és a művészeti főiskolákról.

Σ

HAZAI ANTIKVÁRIUSI JEGYZÉK.

STEMMER Ödön Budapest. Libri praeiosissimi 1914. IV. évf. I. sz. Magyarország különösen 1711—1867. (Rendszök szerint csoportosítva.)

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La bibliofilia. XV. évfolyam. 7. szám (1913. október): Auguste RONDEL: La bibliographie dramatique et les collections de théâtre en France. (A francia színműirodalom könyvészetéhez a nagy általános munkák mellett főleg a drámai lexikonok és repertoár-gyűjtemények használhatók. A lexikonok sorát MAUPOINT *Bibliothèques des théâtres* c. 1733-ban megjelent kötete nyitja meg. Igazán nagyszabásúnak J. GOIZET 1867-ben megindított *Dictionnaire universel du théâtre en France* c. vállalata ígérkezett, de csonka maradt. Újabbban Henry LECOMTE foglalkozik azzal a gondolattal, hogy folytassa e vállalatot. A repertoár-lajstromok közt Godart de BEAUCHAMP 1735-ben megjelent *Recherches sur les théâtres de France depuis 1161*. c. műve az első. Nagyhirű a PARFAIT-testvérek 1745—49. tizenöt kötetben megjelent időrendi összeállítása, a *Histoire du théâtre français*. Szerző ezután több speciális munkát sorol fel, amelyek egyes színpadok vagy színpadi szerzők monografikus feldolgozásai.) — L. SIGHINOLFI: Francesco Puteolano e le origini della stampa in Bologna e in Parma. (A dolgozat ez első része csupán általánosságban mozgó bevezetés, mely a feladat nehézségét ecseteli s arra az eredményre jut, hogy Felsőolaszországban a könyvnyomtatás 1465—75 között fokozatosan terjedt el északról délnek.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (41. LICHTENBERGER I. Pronosticatione in vulgare rara. H. é. n.) — A. BOINET: Courrier de France. (A *Bulletin de la librairie D. Morgan* ismertetése). — 8. szám (november): G. BOFFITO és P. NICCOLARI: Bibliografia dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalmának könyvészete. Folytatás: Az ALDROVANDI—ALFANO nevek közé eső cikkek). — Luigi ZAMBRA: Corriere d'Ungheria. (A hazai könyvtári eseményekről tájékoztat, jobbra a *Magyar Könyvszemle* nyomán. Külön cikkekét szentel id. SZINNYEI József emlékezetének). — A. VALGIMIGLI: British courier. (Főleg a *Times* alapján számol be az angol könyvgyűjtés és nyomdatörténet főbb eseményeiről. Kimagaslik a SOTHEBY-nél 1913 május 7-én elárverezett első folió kiadás SHAKESPEARE műveiből, melyet a szakkörök első ismert tulajdonosáról «DRYDEN»-példánynak neveztek el. A részben rongált, címlap nélküli példány 1.950 £-on cserélt gazdát. A HUTH-könyvtár június 11-én kezdődött újabb árverése e napon 3.845 £ és 5 Sh-t jövedelmezett, míg a következő nap bevétele 14.030 £-ra rúgott. Az egész könyvtár eddig elárverezett részeért 147.615 £ folyt be. — A British Museum újabb szerzeményei közül LEONARDO DA VINCI egy rajz-sorozata; továbbá az *Angyali üdvözlés*-nek egy igen ritka délnémetországi levonata emelhető ki.) —

7—8. szám: Leo S. OLSCHKI: Incunables illustrés imitant les manuscrits. (Ismeretes, hogy a régibb ősnyomtatványok gyakran igen szépen vannak minálva s ekként mintegy átmenetet képeznek a régi kéziratok s a modern nyomtatványok között. Szerző saját gyűjteményéből több ilykép díszített inkunabulumot ismertet fróik nevének betűrendjében. E két első közlemény 37 ősnyomtatványt ír le s AMMIANUS MARCELLINUS-tól Franc. de PLATEÁ-ig halad.)

Revue des bibliothèques. XXIII. évfolyam. 4—6. szám (1913. április—június): Charles MORTET: Règles et usages observés dans les principales bibliothèques de Paris pour la rédaction et le classement des catalogues d'auteurs et d'anonymes. (Az Association des bibliothécaires français MORTET elnöklété alatt bizottságot küldött ki a katalogizálás szabályainak egyöntetű megállapítására. A tervezet, melyet e dolgozat foglal magában, akként készült, hogy összevetették a főbb párisi könyvtárak, még pedig a Bibliothèque Nationale, Mazarine, Ste Geneviève és a Bibliothèque de l'Université utasításait s a Cercle de la librairie, valamint a LORENZ-féle könyvészet szabályait s azt, a miben valamennyien megegyeztek, változtatás nélkül felvették, míg az eltéréseket mindenütt jelezték s megokolták, hogy e pontokra nézve melyik eljárás látszik a leghelyesebbnek. A terjedelmes munkát, mely még nem végleges szövegezés, a következőkép osztja be az anyagot: Első rész a cédulák megszerkesztése. I. Általános megjegyzések. II. Részleges szabályok a cím lemásolását és bibliografiai feldolgozását illetőleg. 1. A sajtóképeni cím. 2. Nyomtatás- és kiadásra vonatkozó adatok. 3. Alak. 4. Kötetek száma. 5. Különböző megjegyzések. 6. A megjelenőfélben lévő, befejezetlen és csonka művek cím-felvétele. III. A rendsző megállapítása. 1. Egy vagy több szerző nevével ellátott művek. 2. Névtelen munkák. 3. Időszaki és gyűjteményes vállalatok. 4. Különös esetek. A) Törvénycikkek. B) Jogi ítéletek és periratok. C) Köz igazgatási kiadványok. D) Pápai bullák, egyházi körlevelek. E) Kongresszusi iratok, kiállítások stb. F) Könyv-, levéltári és múzeumi kiadványok. G) Pénzügyi és kereskedelmi kiadványok. H) Iskolai és egyetemi kiadványok. I) Térképek. K) Metszetek, arcképek L) Zeneművek. M) Magánjellegű nyomtatványok, rőpiratok stb. Második rész. A cédulák beosztása. Általános megjegyzések. 1. Két vagy több szóból összetett nevek. 2. Azonos hangzású nevek. 3. Ugyanazon szerző különböző munkái. 4. Névtelenek.) — Émile CHATELAINE: Un libraire parisien. Honoré Champion. (Gyászbeszéd a jeles kiadó sírja felett. CHAMPION 13 éves korában állt be inasnak egy vidéki nyomtatványok terjesztésével foglalkozó vállalathoz. Saját cégét 1874-ben alapította meg s jó hire folytán öreá bizta számos tudós eladásra szánt könyvtárának katalogizálását. Kiadványainál nem az anyagi érdek, hanem a tudományos siker reménye volt a főszempont s oly nagyarányú vállalkozásokba is belement, minő GILLÉRON Atlasz linguistique de la France-ja). — 7—9. szám (július—szeptember): M BAUDOIN: La bibliothèque de la cour de cassation et l'Ordre des avocats. (Étienne Gabriau de RIPARFOND volt ügyvéd 1703-ban kelt végrendeletével könyvtárát a közre hagyta oly kikötéssel, hogy azt a párisi ügyvédi testület elnöke fogja igazgatni. A könyvtár 1708-ban nyílt meg az érseki paloták egyikében s annyira gyarapodott, hogy 1793-ban már 40,000 kötetből állott. Az ügyvédek

testületét egy 1790 szept. 2. kelt rendelet eltörölve, a könyvtár nevezeti vagyonná lett s 1793-ban a törvényhozó bizottság rendelkezésére került. A bizottság azonban csak egy kis részét vette igénybe, míg a többit a jezsuiták egyik noviciátusának a helyiségében raktározták el. A forradalom V. esztendejében azután a Direktorium elrendelte, hogy e könyvek átvitessenek a törvényszéki palotába a főlebbviteli tanács helyiségébe és használatára. A könyvtár ezidőben már csak 8,913 kötetből állott, de különböző elkobzott könyvtárak bekebelezésével 51,000 kötetre szaporodott fel ismét az idők folyamán. Az 1871-iki tűzvésznek 30,000 kötet esett áldozatul, úgy hogy jelenleg a gyűjteményben alig 2,000 olyan kötet van, mely az egykori ügyvédi testület tulajdona volt. Az ügyvédi testület 1810-ben újra életbe lépve, több ízben kísérletet tett egykori tulajdona visszaszerzésére, de sikertelenül, míg végre a mostani elnöknek sikerült visszahódítani néhány kéziratot.) — L. BULTINGAIRE: Catalogue des incunables de la Bibliothèque de l'Observatoire de Paris. (A párisi csillagvizsgáló könyvtárában 38 ősnymtatvány van, melyek részben a Bureau des longitudes birtokából kerültek át, részben Michel CHASLES könyvtárának árverésén, 1880-ban szereztettek meg.) — A. NOYON: Notes pour servir au catalogue du fonds latin de la bibliothèque nationale. Inventaire des écrits théologiques du XII. siècle non insérés dans la patrologie latin de Migne. (A dolgozat első részéről l. Magyar Könyvszemle 1913: 91. l.-t. Jelen rész a 2492—2449 számokat dolgozza fel). — Julian PAX: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado. Catalogo de los documentos de las negociaciones de Flandes, Holanda y Bruselas 1506—1795. (E harmadik közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az 1627—1652. évekből). — 4—9. szám: Adolphe RÉGNIER: Inventaire sommaire de la correspondance de G. A. Daubrée conservée à la Bibliothèque de l'Institut. (Gabriel-Auguste DAUBRÉE [1814—1896.], jeles francia geológus 3,300 levelet hagyományozott az Institut-re, melyet túlnyomó részben hozzá intéztek francia s részben angol vagy német nyelven. A jegyzék betűrendben sorolja fel a levelek íróit s keltét).

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. évfolyam 6—9. szám (1913. június—szeptember): Enrico ROSTAGNO: Di un codice dei «Collectanea Rerum Memorabilium» di Soino. (MOMMSEN SOLINO *Collectanea*-inak 2. kiadásában 153 kéziratot sorol fel, ezek közt nem szerepel az ASHBURNHAM-gyűjtemény 1235. sz. kodexe, amely azért került el eddig a kutatók figyelmét, mert más címen szerepel a lajstromban. Szerző gondosan leírja e kéziratot s közli a fontosabb szövegtéréseket).

The library world. Új sorozat. XVI. évfolyam 85. szám (1913. július): A. Cecil PIPER: Some great printers and their work. (PLANTIN Kristóf élete és működése). — Franck HAIGH: Librarianship in 2013: a study in tendencies. (Kép a jövő századból, mely a jelen egynemely túlhajtását szatirizálja). — 86. szám (augusztus): A Cecil PIPER: Some great printers and their work (Az ESTIENNE-családról szól, mely másfélszázadon át fejtett ki nagyszabású munkásságot a könyvnyomtatás és a filológia terén). — 87. szám (szeptember):

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle. 1913: 176. l.

William LAW: Wild flower exhibitions in libraries. (Az angol közkönyvtárak, melyek mindig új-új meg új «attrakciókon» törik a fejüket, újabban vadon termő növényekből rendezett kiállításokkal csábítják magukhoz a közönséget. Szerző az ilyen kiállítások rendezéséhez ad gyakorlati tanácsokat.) — Alfred Cecil PIPER: Some great printers and their work. (E cikk a 130 éven át megszakítás nélkül fennállott ELZEVIER nyomdász-cég jelentőségét s működési irányát méltatja.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXX. évfolyam 4. szám (1913. április): R. FICK: Der Probedruck des preussischen Gesamtkatalogs. (A porosz könyvtárak összesített jegyzetének kézírata 1913 márc. végén a *Me* szóig haladt s előreláthatólag 1918-ban teljesen befejeződik. Épen azért már most foglalkoznak a kinyomatás gondolatával. A mintegy 2 millió címet tartalmazó, bibliografiai teljességre nem törekvő katalogus kinyomatva 60, egyenkint 100 íves kötetre fog terjedni s ha tíz év alatt akarják publikálni, úgy naponkint 2 ívet kell elkészíteni. A most kiadott mutató 1951 címet tartalmaz s a kézirat előállítás, valamint a korrektúra 200 munkaóraába került. Az esetben, ha a címközlésnél könyvészeti hűségre törekednének, a kiadvány terjedelme annyira emelkednék, hogy a munkaidő 65%-kal volna magasabb a mainál. Különösen gazdaságos lesz a katalogus azért, mivel a különböző kiadások azonos címét s az egy lapon ismétlődő szerző-neveket gondolatjel fogja helyettesíteni). — Stefan v. MÁDAY: Verbesserte Dezimaleinteilung. (Alapos kritikában részesíti DEWEY-nek minden oldalról megtámadott s tényleg nagyon fogyatékos szakrendszerét. MÁDAY a maga részéről a főosztályok következő sorrendjét állapítja meg: 0. Általános és vegyes művek. 00. Ált. és vegyes művek, enciklopédiák. 01. Beosztás, rendszer, módszer. 02. Könyvészet és katalogusok. 03. Folyóiratok. 04. Kalendáriumok. 05. Úti kalauzok. 06. Közgyűjtemények. 07. Címtárak. 08. Egyesületek, kongresszusok, körkérdések. 09. Iskolák, tanintézetek, műszerek. — 1. Bölcsészet. 10. mint 0. 11. Bölcsészet története. 12. Hittudomány. 13. Metafizika és természetbölcselet. 14. Lélektan. 15. Ismeretlen. 16. Logika. 17. Esztetika. 18. Etika. 19. Neveléstan. — 2. Társadalom. 20. mint 0. 21. Művelődés- és gazdaságtörténet. 22. Szociográfia és statisztika. 23. Szociológia. 24. Társadalomgazdaság. 25. Pénzügytan. 26. Gazdasági politika. 27. Társadalmi politika. 28. Jóléti politika. 29. Nemzetközi berendezések. — 3. Jog. 30. mint 0. 31. Jog- és alkotmánytörténet. 32. Jogbölcselet és politika. 33. Egyházi jog. 34. Államjog. 35. Közigazgatás. 36. Büntetőjog. 37. Magánjog. 38. Kereskedelmi és váltójog. 39. Népjog és tengeri jog. — 4. Történelem. 40. mint 0. 41. Világtörténet. 42. Ókor. 43. Középkor. 44. Újkor. 45. Egyes nemzetek története. 46. Politikai részlet-történet [publicisztika]. 47. Életrajz, levelezés, emlékirat. 48. Egyháztörténet. 49. Katonai történet. — 5. Nyelv és irodalom. 50. mint 0. 51. Nyelvtudomány. 52. Szótárak. 53. Költészet. 54. Irodalomtörténet. 55. Európán kívüli nyelvek. 56. Román nyelvek. 57. Germán nyelvek. 58. Szláv nyelvek. 59. Más európai nyelvek. — 6. Művészet. 60. mint 0. 61. Műtörténet. 62. Építészet. 63. Szobrászat. 64. Festészet. 65. Fényképezés és reprodukció. 66. Zene. 67. Színház. 68. Tánc és játék. 69. Sport. — 7. Szeretlen természet. 70. mint 0. 71. Mennyiségtan. 72. Kozmo-

logia, csillagászat, meteorologia. 73. Földtan, ásványtan. 74. Földrajz. 75. Útleírás. 76. Természetan I. Mechanika, hőtan, hangtan, optika. 77. Természetan II. Villamosság és mágnesség. 78. Általános és szervetlen vegytan. 79. Szerves vegytan. — 8. Szerves természet. 80. mint o. 81. Általános élettan. 82. Biochemia. 83. Mikrobiologia. 84. Növénytan. 85. Állattan. 86. Embertan. 87. Ethnologia. 88. Az ember fiziológiája. 89. Az ember patológiája és gyógyászata. — 9. Technika. 90. mint o. 91. Hadtudomány. 92. Mezőgazdaság és vadászat. 93. Háztartás. 94. Ipar. 95. Bányászat. 96. Kereskedelem. 97. Közlekedés. 98. Hajózás és vízművek. 99. Mérnöki tudomány). — 5. szám (május): H. v. ANKWICZ: Magister Johannes Gremper aus Rheinfelden. (Johannes GREMPER, aki Johannes CUSPINIANUS famulusa és kedvelt tanítványa volt, részben CUSPINIANUS társaságában, részben egymagában gyakran járt Budán II. ULÁSZLÓ udvarában, mint I. MIKSA császár követe. Ily alkalmakkor szabad idejét arra használta fel, hogy II. ULÁSZLÓ-tól nyert felhatalmazás alapján tanulmányozza a Korvina kincseit. Ezt abban az időben más, Budán megfordult tudósok is megtették. Így 1513 októberében két bécsi humanista: VADIANUS Joakim és COLLIMITIUS (Tannstetter) György is megfordult EGELLIUS Joakim társaságában a Korvina helyiségeiben s itt ráakadt egy pompásan díszített FLAVIUS PHILOSTRATUS kodexre, amiről Bécsbe visszatérve jelentést tettek. GREMPER azután, amidőn legközelebb CUSPINIANUS kíséretében Budára ment, ajándékba elkérte s meg is kapta ULÁSZLÓ-tól a gyönyörű kéziratot. Kiadását CUSPINIANUS vette terve, de a tervet csak tanítványa, GERBELIUS Miklós válósíthatta meg 1516-ban. Kiadása előszavában a kézirat megszerzéséről a következőképp emlékezik meg: «qui [t. i. Joannes Gremperius] multis sane laboribus, multis precibus, multis denique lachrymis librum hunc a Budensi Bibliotheca extorsit». A kéziratot GREMPERTŐL CUSPINIANUS örökölte, ez utóbbi hagyatékából pedig FABER János bécsi püspök vásárolta meg, a ki aztán az udvari könyvtárra hagyta, melynek ma is egyik dísze. GREMPER maga is adott ki régi auktorokat, nevezetesen THEOPHRASTUS *de characteribus* értekezését és GREGORIUS NYSENIUS *de vitae perfectione* c. munkáját, mindkettőt 1517-ben. A kiadványok elsejének kézírata ma is megvan a bécsi Hofbibliothekben, a második kézírata azonban elkallódott. GREMPER halála 1519 ápr. 19. utánra tehető. Egykor gazdag könyvtárának gyér maradványai Bécsben, Göttweigben, Münchenben, Wolfenbüttelben és Londonban őriztetnek. GREMPER könyveit nyomtatott, illetve írott exlibriszeiről, monogrammjáról és névalírásáról ismerhetjük fel. Ha a könyvben csupán széljegyzetek vannak az ő kezétől, ez még nem bizonyítja a könyv származását, mivel számos oly könyvet is használt, amely soha sem volt az övé. Szerző 22 drb kéziratról és nyomtatványról állapította meg, hogy egykor GREMPERÉ volt, ezek közül négy egykor a Korvina kincsei közé tartozott, egy pedig ott készített másolat). — Ernst VOULLIÈME: Johannes Schilling-Solidi, ein Kölner Drucker des XV. Jahrhunderts. (Egy a salzburgi Szent Péter kolostor könyvtárában napfényre került egyleveles őnyomtatványon szerepel Johannes SCHILLING neve, a ki a baseli és erfurti egyetemen tanult s artium magisterségig vitte. Az okmányokban 1476 óta szerepel mint baseli könyvnyomtató. Hitelezőitől szorongatva 1477-ben átszökik a francia határon

és Johannes SOLIDI név alatt, a mi eredeti nevének egyszerű fordítása, Vienneben telepszik le, de itt sem boldogul s Toulouseba téve át székét, itt könyvügynökséggel foglalkozik. Az új lelet tipografiai sajátosságai arra utalnak, hogy a mű Kölnben készült, még pedig 1474 folyamán s így föltehetjük, hogy SCHILLING ez időben Kölnben gyakorolta mesteriségét). — P. SCHWENKE: Zur Frage der Systematik. (Szerző e rövid cikkben rámutat a tizedes szakrendszer gyöngéire, amelyeket MÁDAY módosításai sem küszöbölhettek ki. Helyesebbnek véli számok helyett az abc betűt használni fel a szakok megjelölésére, ami nagyobb latitűdöket enged meg. Ismerteti a porosz egyetemi könyvtárak által kiküldött bizottság tervezetét, mely a következő főszakokat állapította meg: A) Általános művek. B) Oktatás és nevelés. C) Bölcsészlet. D), E) Hittudomány. F) Jogtudomány. G) Államtudomány. H), J) Orvostudomány. K) Általános természettudomány. L) Állattan. M) Növénytan N) Ásvány- és földtan. O) Vegytan. P) Természetan. Q) Menyiségtan és csillagászat. R) Technika. Mezőgazdaság. Hadászat. S) Földrajz. T), U), V) Történelem. W), X), Y) Nyelv és irodalom. Z) Művészet. E beosztás még csak tervezet és módosítása nincs kizárva). — 6. szám (június): Bernh. WILLKOMM: Die Bedeutung der Jenei Universitätsbibliothek für die reformationsgeschichtliche Forschung. (A jenei egyetemi könyvtár, melynek alapját az egykori wittenbergi választófejedelmi könyvtár szolgáltatta, kiváltképp gazdag a reformáció keletkezési idejére eső nyomtatványokban; kézirati anyagában ugyan kevés a LUTHER-autogramm, de viszont nagyjelentőségűek Georg RÖRER [RORARIUS] másolatai s LUTHER élőszóval tartott beszédei után felvett jegyzetei. Szerző épen ezért főleg a RÖRER-kéziratok 33 kötetével foglalkozik dolgozatában). — P. SCHWENKE: Neue Donatfragmente in Gutenberg-Typen. (t. a darmstadti Grossherzogliche Bibliothekban egy ősnymtatvány kötéséből kifejtették a 27 soros *Donatus* 6. és 9. lapjának egy-egy töredékét. 2. Az augsburgi Staats-, Kreis- und Stadtbibliothek egy 1504 után készült kolligátumából kifejtettek két pergamen-szalagot, amely a 36 soros biblia típusával szedett *Donatus*-töredéket tartalmaz. 3. A berlini Königliche Bibliothek újabban megszerzett egy egész lapot a 42 soros biblia betűivel szedett 35 soros *Donatus*-ból). — Karl ESSELBORN: Ein Wort zur Pflichtexemplarfrage. (Friedrich Wilhelm PFEIFFER e kérdésről írt tanulmányát ismerteti s teljesen magáévá teszi PFEIFFER azon kívánságát, hogy a német kötelezpéldányügy törvényes rendezésénél a kötelezpéldányok beszolgáltatásának kötelezettsége hozassék kapcsolatba a szerzői jog kérdésével). — 7—8. szám (július—augusztus): H. BOHATTA: Der Schlagwortkatalog der K. K. Universitätsbibliothek in Wien. (A bécsi egyetemi könyvtár szótárkatalogusának elkészítéséhez 1906-ban fogtak hozzá és mintegy 800,000 utalást fog tartalmazni. Szerző, aki a munkálatot vezeti, részletesen ismerteti azokat a szabályokat, melyeket a katalogus készítéséhez felállítottak s a melyek megállapításánál a gyakorlati élet és közszokás követelményeit, nem pedig rideg normákat tartottak szem előtt). — 9—10. szám (szeptember—október): *Vierzehnte* Versammlung Deutscher Bibliothekare in Mainz am 15. und 16. Mai 1913. A közgyűlésen elhangzott előadásokból a következőket ismertetjük: Paul DIENSE: Die handschriftlichen Ptolemäuskarten und ihre Entwicklung im Zeitalter der Renaissance. (CLAU-

DIUS. PTOLEMAEUS alexandriai csillagász a Kr. u. II. sz. közepe táján írt munkájában hangoztatta először a föld térképezésének asztronómiai és mennyiség-tani elveken alapuló végrehajtását. Műve 8-ik könyvében azután kifejti, hogy az ő idejében legpontosabbaknak látszó helymeghatározások alapján 26 térképen lehetne lerajzolni az addig ismert világ hű képét. A mű ránk maradt kéziratos példányainak egy részében van egy-egy ilyen a ptolomaeusi elmélet alapján készült térképgyűjtemény. Ezen korai atlaszok egymáshoz való viszonyát szerző igyekszik először megállapítani. A Γεωγραφική ὑφήγησις eddig ismert 30 kéziratos példánya közül csupán 13-ban van meg részben vagy egészben ez az atlasz. E 13 közül is csak hét oly régi, hogy görög eredete kétségtelen, míg a többi hat a renaissance idejében készült Olaszországban. A hét ógörög kézirat ismét két csoportba sorolható. A régiebb csoportba tartozik a Vatikáni könyvtár példánya a XIII. sz. második feléből, mely 27 térképet tartalmaz, az athoshegyi Vatopadi kolostor ezzel egykorú példánya, melyből SIMONIDES hirdeti könyvtolvaj és hamisító 1852-ben öt térképet részben vagy egészben el-tulajdonított¹ s a XIV. sz. végéről való velencei kódex a Marcianában, mely 24 teljes és 2 fél térképlapot tartalmaz. A második csoportba tartozó öt kézirat egymással közel rokonságban áll és a firenzei Laurenzianában, a milánói Ambrosianában, Londonban, a konstantinápolyi császári könyvtárban s végül a Vaticanában van elhelyezve. A két első a XIV., a londoni és konstantinápolyi a XV. s a vatikáni a XVII. század terméke. Ezek 63, 64, illetve a legteljesebb három példány, 68 lapot tartalmaznak. A nagyobb térképszám onnan magyarázható, hogy azokról a területekről, a melyekről a 27-es típus egy-egy lapot ad, itt 2 és 3 lap is készült. E kisebb lapok nem pusztán másolatai a nagyobb lapok részleteinek, hanem külön lépték szerint készült önálló rajzok. Szerző föltevése szerint e kétféleség már a mű keletkezésekor megvolt. A leg-régiebb kiadás csupán a szövegbe illesztett kisméretű lapokból állhatott s ezek alapján készült a 26 nagyobb méretű ország-térkép, a mely a föld térképével együtt külön térképtekercset alkotott. E kétféle kiadás mellett persze már jókor forgalomba kerülhettek oly tekercsek is, a melyek kizárólag a szöveget tartalmazták. Az V. században azután, amikor a papirusztekercsről átvitték a szöveget és képeket pergamete, némileg átdolgozták úgy a szöveget, mint a rajzokat s szerző ez érdemes munkát AGATHODAEMON alexandriai mechanikusnak tulajdonítja, a kinek a neve a 27 lapot tartalmazó vatikáni kódexen előfordul. — A renaissance idejében nagy érdeklődést keltett PTOLEMAEUS munkája, melynek révén az ókori világba mélyebben bepillanthattak a humanisták s ez magyarázza meg, miért készült úgy a görög eredeti, mint Giacomo d'ANGELO latin fordítása nyomán oly sok másolat. A különböző nemzetiségű másolók több-kevesebb szabadsággal bántak a térképekkel, egészen új típust alkotott a német DONNUS NICOLAUS, aki a XV. század közepén élt Olaszországban). — Gottfried ZEDLER: Probleme und Methode der heutigen Gutenbergforschung. (Polemikus cikk, mely SCHWENKE és HESSELS kutatásainak több eredményét kétségbe vonja, bár SCHWENKE kutató-módszerének helyességét beismeri. E módszer, melynek

¹ Ezek egy fél lap híján a British Museumba kerültek.

megindítója DZIATKO volt, a tisztán tipografiai mozzanatok szigorú figyelembevételén alapszik. Mindazonáltal ne higgyük, hogy a módszert talán a gyakorlati szakemberek jobban tudták alkalmazni, mint a filológiai képzett tudós kutatók, mert csakis ez utóbbiak képesek historice gondolkodni. Az azonban szükséges, hogy a tudományos theoretikus a gyakorlati fogásokat is elsajájtassa, mert ez az egyetlen lehetőség az elméleti föltevések helyességének a megállapítására. ZEDLER szerint a könyvnyomtatás feltalálója nem az volt, aki rájött a mozgó betűk alkalmazásának előnyére, hanem az, aki a betűöntéshez használt kézművet feltalálta. Ez utóbbi pedig kétségkívül GUTENBERG érdeme s így föltétlenül ő tekintendő a könyvnyomtatás feltalálójának még akkor is, ha bebizonyul az a sokat vitatott föltevés, hogy a németalföldi Donátusok megelőzték a mainzi csillagászati naptárt, amely azt bizonyítja, hogy GUTENBERG öntött betűkkel már 1447-ben s 1446-ban is dolgozott). — G. KOHLFELDT *Aufbewahrung und Katalogisierung der handschriftlichen und gedruckten Einbandmakulatur*. (A könyvtáblák béleléséhez használt makulatura kiáztatását nem minden könyvtárban fizik rendszeresen, sőt néhány tekintélyes gyűjtemény, így a londoni British Museum és a bécsi Hofbibliothek vezetősége elvileg is ellenzi a kötések szétbontását. Szerző szerint ez a felfogás csakis a művészi értékű vagy egyébként jelentős kötéseknel jogosult. A többieknel azonban vagy teljesen kiszedhetjük a makulaturát, vagy legalább is annyira fel kell bontani a kötést, hogy a használt makulaturát felismerhessük s ez esetben külön inventárban tarthatjuk nyilván, hogy az átvizsgált kötések miféle nyomtatványokat vagy nyomtatványtöredékeket rejtenek magukban. Oly esetekben, ha mégis arra határozzuk el magunkat, hogy kifejtjük a makulaturát vagy egyéb beragasztott lapokat, azok fényképmásolatát csatoljuk a kötethez. A kifejtett töredékeket legcélszerűbb kartonokban és mappákban őrizni). — Gustav BINZ: *Die Mainzer Stadtbibliothek*. (A jelenlegi mainzi városi könyvtárt 1477-ben alapította Diether von ISENBURG érsek az egyetemmel kapcsolatban s azonúl sokan gyarapították adományokkal, amiről egykorú hiteles feljegyzések tanuskodnak. Sajnos azonban a svédek a XVII. század harmincas éveiben a város megsarcolása alkalmából a könyvtárt sem kímélték. Világosan tanusítja ezt az egyetemi könyvtár 1756-iki könyvjegyzéke, melyben egyetlen 1650 előtt megjelent történeti vagy jogtörténeti mű sem szerepel. Új lendületet vett a könyvtár 1784-ben, amikor a feloszlott jezsuita-kollégium könyvtárát is beleolvastották. A könyvtárt 1803-ban NAPOLEON utalta át a város tulajdonába, amely hiába tiltakozott e rendelkezés ellen. A könyvtár azután lassan továbbfejlődött, a század folyamán helyiséget is változtatott s jelenleg új épületbe költözött át). — 7—10. szám: A. WILMANN'S. *Aus humanistischen Handschriften*. I. (POGGIO BRACCIOLINI leveleiről szól, melyeket a Codex Riccardinus 759 s több más kézirat őrzött meg). — 11. szám (november): Fr. STEFFENS: *Die Abkürzungen in den lateinischen Handschriften des 8. und 9. Jahrhunderts in St. Gallen*. (A szt. galleni kolostor következő kézirataiból ismerteti a rövidítéseket: Codd. 70., 238., 907. [760 körülől]. Cod. 44. [760—781. évekből]. Cod. 20. [IX. század elejéről]. Cod. 272. [IX. század elejéről]. Cod. 276., 555. [841—872. évekből]. Codd. 7., 19., 46. [872—883. évekből]. Cod. 260. [860—867. évekből]. Cod. 90.

[869—75. évekből]. — W. M. LINDSAY : Note on the preceding article. (Összefoglalja az első cikk paleografiai tanulságait). — Heinrich REINHOLD : Die Handschriftensammlung der Ungarischen Nationalbibliothek zu Halle. (A hallei magyar könyvtár kéziratárának magvát az alapító KASSAI Mihály György 1725-ben hagyományozott kéziratai teszik, melyek jelenleg 21 számot ölelnek fel. A legbecesebbek ROTARIDES Mihály iratai, melyeket azonban az idők folyamán erősen megdézsmáltak. Egyáltalán nagy a különbség a kéziratár jelenlegi és 1813-ban összeírt állománya között. A gyűjtemény manapság u. i. 105 számból áll, míg az 1813-iki jegyzék 121 számot ölelt fel). — R. SILLIB : Eine neue Bücherstütze. (A heidelbergi egyetemi könyvtár szolgájának, Johann Albrecht SCHWARZ-nak szabadalmazott találmányát ismerteti kép kíséretében). — 12. szám (december) : R. FICK : Zur Frage der Behandlung der Anonyma in der Buchausgabe des preussischen Gesamtkatalogs. (Az összesített jegyzék készítésénél alkalmazott alapelvektől a gyakorlati használhatóság folytán több esetben kell eltérni. Szerző az eltéréseket, illetve kiegészítéseket ismerteti és indokolja). — A. BUDEKKE : Zur Systematik des Kriegswesens. (Szerző SCHWENKE felhívásából kifolyólag kísérletet tesz a porosz könyvtárak szakrendszerének a hadtudományra vonatkozó része kidolgozására. Főbb beosztása a következő : a) Általános művek. b)—i) Katonai szervezet és szolgálat. k)—q) Hadtudomány és segédtudományai. r)—t) Katonai történet). — H. CASPARI : Zum 25jährigen Jubiläum einer modernen wissenschaftlichen Bibliothek. (A Frankfurt a. M-i C. v. ROTSCCHILD-könyvtár ismertetése).

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezés a M. N. Múzeum Könyvtárához. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. JAKUBOVICH Emil könyvtári gyakornokot 1914 január 29-én fizetéstelen segédorré méltóztatott kinevezni.

A budai könyvtár állapota a XVI. század végén. A königsbergi városi könyvtár kiadványainak utolsó kötete, mely Reinhold LUBENAU útleírásainak közlését kezdi meg a városi könyvtárban őrzött kézirat alapján,¹ közelről érdekel bennünket, mert írójuk, aki gyógyszerész volt, vándorútjában elkerült Magyarországra is s egy évet töltött el Pozsonyban 1580—81-ben; 1587-ben pedig dr. PEZ, császári követ, vitte magával konstantinápolyi útjára s a lassú hajóját alatt bőven volt alkalma megismerni hazánk egy jó részét, a határtól Nándorfehérvárig. Minden érdekelte őt, alapos megfigyeléseiről jegyzeteket készített magának s ezek alapján írta meg otthon késő öregségében útleírásait. Budán több napot töltöttek s janicsárok kíséretében bejárták Budát és Pestet, megnézték a várat is, ahol LUBENAUT különösen MÁTYÁS híres könyvtára érdekelte. Leírásából itt adjuk az erre vonatkozó részt.

«Nach Mittage sei wier widerumb in die Stadt gangen, und haben uns die Csausen in die Festung oder Schlos geführet, welches sehr weidt und gros auch hoch berumbt wegen der bibliotheca, so von Königh Mathia, des Johannis Hunniadis Sohn drein gestiftet gewesen, welcher Bucher noch etliche zu Wien in des Keisers bibliotheca vorhanden, so Königh Mathias mit eigener Handt auf Pergament geschrieben und ich sie selber in meiner Handt gehabt, als Ennium und Senecan und von Ferdinando dahin bracht . . . Inwendigh das Schlos feldt gantz in ein Haufen. Wier kamen in einen schonen Sahl. Da waren die Thurgericht, sowol die Fensterkopf und alle Pfeiler von rotem Marmor; nachmahl kamen wier in die Konigliche bibliotheca, da ein Hauffen Bucher ubereinander lagen, und wohnet ein alter Turck drein, der darauf Achtung gab; wolte nichts davon geben, sagett, es sei seines Keisers und im hart verboten. In einem andern Gemach wahr widerumb ein alter Turck. Da waren an den Wenden herumb die Tugenden gahr kunstlich gemahlet.»² . . .

HOLUB JÓZSEF.

A fővárosi könyvtár Almássy-téri fiókjának megnyitása, illetve birtokba vétele 1913 december 27-én ment végbe nagyszámú meghívott közönség jelenlétében. A csinos kiállítású pavillon, melyhez a DEÁK Ferencz szabadkőműves páholy 20,000 K-val járult hozzá, elrendezés és felszerelés tekinteté-

¹ *Beschreibung der Reisen des Reinhold Lubenau.* Herausgegeben von W. SAHN. I. Teil. Königsberg i. Pr. 1912. (Mitteilungen aus der Stadtbibliothek zu Königsberg i. Pr. IV.)

² J. h. 84. 1.

ben a kisebb amerikai típus hű utánzata s az utánzásban annyira megy, hogy a kézikönyvtárba a lexikonok és egyéb kézikönyvek mellé a Szentirást is beállította. Aki az Almássy-tér környékének felekezeti térképét ismeri, e különben dicséretes intézkedést aligha tartja épen szükségesnek s ismét tanuságos példát lát benne arra nézve, hogy mennyire rabja a fővárosi könyvtár vezetősége a külföldi mintának. Egyébként a könyvtár felszerelése és könyvkészlete teljesen megfelelne, ha arányban állna azon feladatok nagyságával, amelyek betöltésére hivatott. Jelenlegi méretei mellett inkább játékszer, amolyan kiállítási minta-faluba való látványosság, semmint komoly eszköze a modern könyvtári politikának. Ily méretekben egy közel milliós városban legalább is annyi fiókot kellene létesíteni, amennyi azoknak az egyéb közrendeltetésű épületeknek a száma, amelyekhez a nem épen válogatós pesti hunior e házikót hasonlított. Ettől azonban a fővárosi könyvtár vezetősége, amely állandóan öt fiók létesítéséről beszél, ugyancsak messze áll s a város pénzügyi viszonya aligha olyan, hogy a sok apró könyvtár megvalósítására csak gondolni is lehetne. Ha tehát a fővárosi könyvtár komolyan számbavehető könyvtárpolitikát akar csinálni, szakítania kell a liliputi-könyvtárak szerencsétlen ideájával s oly fiókokat kell létesítenie, melyek tényleg arányban állanak a rájuk való feladat nagyságával. De még ez esetben is sürgős megváltoztatásra szorul a fiókkönyvtárak szabályzatának 6. §-a, mely szerint a fiókból bárki kölcsön vehet könyvet, ha «állandó budapesti lakos», vagy ha érte «budapesti lakos jótáll» s az egyes fiókok működési területét szigorúan meg kell határozni. Ellenkező esetben örökkössé válik az az anomália, mely az első fiók megnyitása után csakhamar jelentkezett, hogy t. i. a könyvtári kikölcsönzést korlátozni, illetve időről-időre teljesen beszüntetni kellett. Az ezen ügyben megjelent újsághirekből s a hozzájuk fűződő polemikából úgy látjuk, hogy a fővárosi könyvtár vezetősége e jelenséget a siker jelének tekinti, holott az nem egyéb, mint a legteljesebb kudarc, amely sajnálatosan bizonyítja, mily kevésbé képes a könyvtár vezetősége előre látni ideáljai megvalósulásának praktikus következményeit.

A komáromi nyilvános közkönyvtár, melynek KULTSÁR István még 1829-ben vetette meg az alapját, 1914 elején költözött át a komáromi kulturházba. Új helyiségében a ma már 39,160 darabból álló könyvtár nemcsak kikölcsönzésre, hanem helyszini használatra is be van rendezve. Az olvasóterem 24 személy befogadására szolgál, míg a könyvraktár férőkapacitása 54,000 kötet. A könyvtár gondozását a JÓKAI Közművelődési Egyesület vállalta el, amely igazgatóvá dr. ALAPI Gyula eddigi őrt, őrré pedig dr. BARANYAI József segédőrt választotta meg.

SZIGLIGETI KÉZIRATAI A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Első közlemény.)

Legtermékenyebb színműírónk születésének századik évfordulóját üljük. Nem legnagyobb drámaírónk, de a magyar dráma történetében senkinek se jutott oly jelentős szerep, mint neki. Művei nem csak kegyeletes, ünnepi előadásul kerülnek színpadra, egyik-másik eleven életet él ma is: játsszák és van közönsége. A Nemzeti Múzeum kéziratára, mely annyi fontos irodalmi emléket őriz magában, SZIGLIGETI is jelentősen képviseli. Részt akarunk venni a népszerű író megünneplésében azzal, hogy a Múzeumban őrzött kézíratainak ismertetését tesszük e lapokon közzé.

Nem fölfedezés ez, csak ismertetés. E kéziratok túlnyomó része a Nemzeti Színház deszkáin játszódtott le, megvolt a maguk nézőközönsége s legalább is az egykorú lapokban megtalálták a maguk kritikáját is. Azonban mégis van közöttük olyan is, mely é formájában eddig ismeretlen. S az irodalomtörténetírónak megbecsülhetetlen, ha maga előtt látja az író teljes műhelyét: sorba veheti a kéziratokat, vizsgálhatja a javításokat, a különböző átdolgozásokat. A munkás kéz elporlott, a kohóban kihamvadt a tűz, a zsarátnokban kiégett a parázs, de a műhely maga megvan: a mester munkái a kalapács, a fúró, a véső összes nyomai-
val. Az író közelébb jutott hozzánk.

S a SZIGLIGETI kézíratainak megvan a maguk külön jelentősége is. Neki aránylag kevés műve került nyomtatás alá. Nemcsak a rossz könyvviszonyok tették ezt, de maga az író se sietett kinyomatni színműveit. A szellemi tulajdon egyáltalában nem részesült akkor még kellő törvényes védelemben: a kinyomatott színmű szabad zsákmány volt, nem jelezte rajta a manapság ismer-

retes figyelmeztetés, hogy: «színházak számára kézirat» — boldogboldogtalan előadhatta. SZIGLIGETI darabjait a Nemzeti Színházbeli előadás után is óvakodott kinyomatni, mert úgy esedett volna a vidéki előadások jövedelmétől. Inkább csak azokat adta sajtó alá, melyek már országszerte ismeretessé lettek. Utolsó művei azonban mind megjelentek, mert 1871-ben indult meg a *Nemzeti Színház könyvtára* c. vállalat, amely minden, a színházban színre került új darabot kiadott. E vállalatban SZIGLIGETI néhány előbbi darabja is megjelent.

Kétségtelen, hogy SZIGLIGETI legjobb és legnépszerűbb művei mégis megjelentek könyvalakban. De aminthogy e népszerű művek közé egy-egy gyöngébb is belekerült, épen úgy kimaradt egy-két értékesebb is. A siker soh'sem, egy az irodalmi értékkel. S míg az esztétikus csak az író termése javát értékeli, az irodalomtörténetírónak egyaránt érdekes a költő minden munkája; összefüggő lánc ez, melyből nem szabad egyes szemeknek hiányzaniok. S SZIGLIGETI fejlődésére, írói jellemképe megrajzolására igen sok érdekes van e sok, ma már elfelejtett darabban, melyek közül nem egy csak néhány estére került műsorra. Végiglapozzuk őket, hogy emlékezzünk rájuk.

A kéziratok túlnyomó része a SZIGLIGETI-örökösök ajándéka a könyvtár számára. Elsőben is hetvenhét számozott kötet «*Szigligeti színművei*» címmel, míg hét számozott kötetet az író műfordításai alkotnak; hozzájárul még két színmű s a *Perényi Péter* c. költői elbeszélés s öt kötet vegyes prózai dolgozat — csaknem mind eredeti kézírás. Négy kötetben hirlapi cikkei és nekrológjai vannak összegyűjtve. Ezeket kiegészítik a Múzeum más SZIGLIGETI-szerzeményei: tizenegy darabjának cenzurái példánya s egy eredeti és négy fordított színművének sűgőpéldánya. Végül az irodalmi levelestárban SZIGLIGETI levelezése: harmincnégy levele és hat hozzáintézett levél.

E hatalmas gyűjtemény nem foglalja magába SZIGLIGETI összes műveit, de a felénél többet. Fölsorolásukban az időrendet követjük. Figyelemmel kísérrük az egyes darabokon tett változtatásokat, de nem terjeszkedünk ki a stíluson tett apró igazításokra,

mert ennek csak oly írónál van jelentősége, a ki egyszersmind nyelvművész.¹

I. Vazul. Három kézírata van. Az elsőnek címlapja hiányzik. Könyvtári jelzete: 1441. Qu. Hung. I. k. fol. 45. A második címlapján: Új kidolgozás. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. 1846. Jelzete: 1441. Qu. Hung. II. k. fol. 57. A harmadik cenzurai példány: Szomorújáték 4 felvonásban 1839. Jelzete: 1195. Qu. Hung. fol. 59.

SZIGLIGETI első drámája, mely a Nemzeti Színházban 1838. jan. 29-én került színre némi sikerrel. VÖRÖSMARTY megdicsérte az ügyes jelenetezést, de megróttá a jellemzés elnagyolt voltát, kivált a hős esetlen és pórias alakját.² SZIGLIGETIRE, úgy látszik, hatott a kritika. Itt a bizonyosság, hogy évek múltával újra elővette a darabot s átdolgozta, noha ez átdolgozott formában se színre nem hozta, se ki nem adta. Nem egészen egyforma a két sajátkezű kézirat. A címlaptalan valószínűleg az utóbbi, mivel a másik kézirat némely jelenete ebből ki van húzva, vagy megrövidítve. A prózai szöveg végig verssé vált, csak itt-ott tarkítja néhol folyóbeszéd. Vazulnak nemcsak pórias, durva beszédje van enyhítve, hanem mélyíteni is kezdte s szinte megneemesíti. A mulatós és szilaj ifjú lelkében valami összeütközést keres: Vazul habozik a két vallás között s érthetővé teszi, hogy a szent király aggódik a félpogány herceget jelölni ki utódjául. Így új felvonás ékelődik közbe: az áldozás az erdei kútnál a táltosok jelenetével hangulatos s az egész dráma legköltőibb részévé lesz. Itt Vazul Luciát, ki amott csak kedvese volt, hitvesévé teszi. E forma elének hozza még István király halálát is s Péter lelkiismeretfordulásával próbálja kiengesztelni a költői igazságtételt, mely a históriában csak évek múltával következett be. E fiatalos munka így némileg érettebb színben mutatkozik.

A cenzurai példányban az a feltűnő, hogy a III. felvonás

¹ A bibliográfiánál használtam BAYER József SZIGLIGETI-kiadását (Magyar Remekírók 47—48. k. Franklin) és SZINNYEI Magyar Írók-ját (XIII. k.).

² Játékszini krónika. Összes munkái. VII. k.

4. jelenetétől verses e darab, holott nyomtatásban végig próza. De ez csak a nyomtatás hibája: a meglehetősen döcögő jambusok prózában vannak kiszedve. Különben abban az időben nem ritka eset, hogy a verses drámák szerepeit prózában írták ki könnyebb megtanulhatás végett. Hihetőleg javára volt a deklamációnak, de szomorúan jellemzi a színészek intelligenciáját.

A *Vazul* nyomtatásban megjelent: SZIGLIGETI eredeti színművei. Pest, 1839.

II. *Gyászvitézek*. Két kézírata van. Az egyik sajátkezű: Eredeti szomorújáték 3 felvonásban. Új kidolgozás 1846—1857. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXIII. k. fol. 39. A másik cenzurai példány: Eredeti dráma 4 felvonásban 1838. Jelzete: 1215. Qu. Hung. Fol. 39. Az átdolgozás évszáma valószínűen tollhiba; nem gondolható, hogy SZIGLIGETI tizenegy évig vesződött volna vele. Ezt is csak magának végezte, mint az előbbi; új anyagba öntötte a formát, ezúttal azonban inkább rontott rajta. Belső ritmus nélküli verselés nem sokat javít az első kidolgozás prózáján. Egy felvonással rövidebb lett, az I. felvonás megnyitó jelenete, a rendkívül élénk rabszolga-vásár a II. elejére került, de itt kevésbé megkapó. Azonban ez átdolgozás is jellemző: néhány év is elvitt valamit SZIGLIGETI ifjonti romantikájából. Szerelem helyett több benne a politikai ármány (unalmasabb is) s míg amott a gyászvitéz saját ismeretlen lányába lett szerelmes, itt tudja, hogy Rózsa az ő leánya. Látható az igyekezet, hogy realisabbá tegye a hiperromantikus mesét.

A cenzurai példány azonos a kinyomatott szöveggel, csak meg van toldva egy történeti jegyzettel, FESSLERBŐL kiírva; mozaikdarabka SZIGLIGETI forrásaihoz. A dráma színrekerült: 1838. jún. 8., megjelent: Pest, 1838.

III. *Pókaiak*. Két kézirat. Az első: Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Új kidolgozás 1846. Jelzete: 1441. Qu. Hung. V. k. fol. 53. A másik cenzurai példány: Szomorújáték 4 felvonásban. 1839. Jelzete: 1199. Qu. Hung. fol. 52. Összevetve az új kidolgozást a nyomtatott szöveggel, először is megjegyezzük, hogy a próza itt is verssé vált. Nem válik előnyére a darab-

nak, hogy intrikust is tett belé. Ez a romantikus drámák elmaradhatatlan alakja, az igazi színpadí álarc, mely a legritkábban élő alak. Hiszen néhol SHAKESPEARENÉL is merev tipussá válik s HUGO némely drámájában is fantomszerű. A másik fontosabb változtatás Báthory alakján történik. A Pókaiak története benne van a krónikában s GYULAI népszerű költeményében Báthory a balladák tipikus zsarnoka kegyetlen kegyelmi ötletével. SZIGLIGETI az első kidolgozásban is enyhíti ezt, hogy ne boruljon árnyékba teljesen a nagy fejedelem, a jövődő lengyel király; itt pedig hosszasan foglalkozik Báthory lelkiállapotával, amit elég ügyesen fest s mit betetőz azon fogadalma, hogy példát fog adni. Ez toldja meg a darabot még egy felvonással. Az utolsó jelenet az intrikus bűnhődése és fogságba jutása, röviden, pár szóval, amely *Béldi Pál* utolsó soraira emlékeztet. Hogy a költői igazságon lehetőleg ne essék csorba. A cenzurái példányról semmi megjegyezni valónc sincs. A darab színrekerült: 1838. szept. 19. Megjelent: SZIGLIGETI eredeti színművei: Pest, 1839.

IV. *Aba*. Négy kéziratunk van belőle. Az elsőnek nincs címlapja, töredék. Jelzete: 1441. Qu. Hung. III. k. fol. 19. Mint az előbbieknél, a prózai darab verses átdolgozása. Mindössze másfél felvonás, abból is hiányzanak az első lapok. Ebben semmi lényegesebb változás nincs, mindössze megrövidítette. A másik béziraton: Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Új kidolgozás 1857/8. (ez évszám keresztülhúzva). Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLI. k. fol. 42. Valószínűen ez a régibb kézirat, mert itt meghagyja eredeti prózai alakjában. Nem sokat változtatott rajta, csak rövidített s egy és más fölösleges dolgot kihagyott, így Henrik császár jelenetét. Enyhítette *Aba* alakját, hogy bűnei legnagyobbikát kitérülte: a tisztas Dezső úr, kit ott ártatlanul végeznek ki, itt csak fogságba kerül. Címlapjára az író ceruzával írta rá, hogy másolják le szépen és gyorsan. A másolat is kezünkben van, jelzete: 1441. Qu. Hung. IV. k. 58. fol. Egy-két javítást sajátkezűleg tett rajta SZIGLIGETI. Nem tudni, mire kellett ez a sietős másolás, színpadra nem került többé. Az utolsó *Aba*-kézirat a cenzurái példány 1839. évszámmal. Jelzete: 1199. Qu. Hung. fol. 46.

Megegyezik a kiadással. Színrekerült: 1838. dec. 20. Megjelent: SZIGLIGETI eredeti színművei. Pest, 1839.

V. Cillei Fridrik. Eredeti dráma 3 felvonásban. 1840. Jelzete: 1214. Qu. Hung. fol. 50. Cenzurái példány, azonos a kiadott munkával. Színrekerült 1839. jan. 18. Megjelent a NAGY Ignác Színműtárában II. k. 5.

VI. Romilda. Eredeti szomorújáték 3 felvonásban. 1839. Jelzete: 420. Qu. Hung. fol. 35. Cenzurái példány, azonos a kiadott munkával. Színrekerült 1839. jún. 24. Megjelent NAGY Ignác színműtárában.

VII. Micbán családja. Eredeti dráma 3 felvonásban, előjátékkal 1840. Jelzete: 1198. Qu. Hung. fol. 40. Cenzurái példány, azonos a kiadott munkával. Színrekerült 1840. máj. 30. Megjelent: Pest, 1840.

VIII. A nagyidai cigányok. Eredeti népszínmű¹ 3 felvonásban. Ujjonnan színre alkalmazva 1842—1851. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XVI. k. fol. 36. Nem világos, mit értett SZIGLIGETI az «ujjonnan színre alkalmazás» alatt, ami után tíz évi időközt vesz föl. Arról se volt módunk meggyőződni, hogy e formájában került-e először színpadra. Tulajdonképpen történeti népszínmű, amennyiben a háttér történeti. Romantikus história volna az elveszett és megkerült fiúról, de a főalakja mégis a cigánylegény, akit az elveszetteknek adnak ki. A darab nem sokat ér, de a cigányok rajzában sok a humor s a jellemző vonás; a népi alakok iránti érzék már elevenen fölcsillan a fiatal SZIGLIGETIben; ez teszi érdekessé e teljesen elfelejtett darabot. Jó ízlésre vall a jegyzet az előadók számára, hogy a cigányok személyesítői ne torzítsanak. Színrekerült: 1842. okt. 16. Nem jelent meg.

IX. Két pisztoly. Eredeti színmű 3 szakaszban. 1844. Jelzete: 1196. Qu. Hung. fol. 40. Cenzurái példány. A cenzor odajegyezte: «kihagyván a törlendőket, megengedem.» De e törlések lényegtelenek s nem vonatkoznak a darab irányára, a börtönrendszerre, a birói intézmények elleni támadásra stb., inkább mintha

¹ BAYER (i. kiadás bevezetésében) a népregek közé sorozza.

a szerző, semmint a cenzor törlései volnának. SZIGLIGETI itt-ott sajátkezű javításokat is írt belé. Azonos a megjelent munkával. Színrekerült: 1844. júl. 27. Megjelent: Pest, 1844. és a Nemzeti Színház Könyvtárában 94. sz.

X. *Gritti*. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. 1845. Jelzete: 1390. Qu. Hung. fol. 58. Cenzurái példány, rajta SZIGLIGETI sajátkezű jegyzete: «A másik példányt kérem censuráltatni.» Azonos a nyomtatott kiadással. Színrekerült: 1845. ápr. 19. Megjelent: SZIGLIGETI összes színművei. Pest, 1846—47. I. és Olcsó Könyvtár 1685—88. sz.

XI. *Mátyás fia*. Eredeti dráma 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. VIII. k. fol. 95. SZIGLIGETI rájegyezte: «átküldöttem 1847. febr. 20.», alatta: elfogadtatott 1847. ápr. 13.» Látnivaló, hogy a népszerű drámaíró munkáival hamar elkészültek. A munka nem egy kéz írása, de végig másolat. Azonos a kiadott munkával; az ott zárójelbe tett sorok (a színpadi előadások kihagyandók) a kéziratban keresztül vannak húzva. Színrekerült: 1847. máj. 15. Megjelent: SZIGLIGETI összes művei VI.

XII. *Egy színésznő*. Szomorújáték 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. VI. k. fol. 53. SZIGLIGETI gyöngébb dolgai közül való: két lelki problémát is vet föl: a kitagadott fiú érzéseit s a színésznőt, akit vőlegénye mindenképen vissza akar riasztani sikamlós pályájától. De ezekbe sem mélyed bele s a darab túlzott romantikája a modern köntösben mindig visszásabb, mint a történeti jelmezekben. A darabra rá van írva: «Lásd egészen új kidolgozásban *A megtagadott drámát*».

Átlapozzuk ezt is: *A megtagadott*. Eredeti dráma 4 felvonásban. 1860. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLIV. k. fol. 48. SZIGLIGETI hosszú idő múlva vette elő. Az első lapot a tervvázlat foglalja el; ez s még más kéziratokhoz csatolt vázlatok azt mutatják, hogy SZIGLIGETI megírt terv szerint szokott dolgozni. Megváltoztatja a neveket is. Itt jól végzi be, ami az első formában katasztrófára vezetett. A dráma igazságán nem esik csorba, mert a katasztrófát a fölvilágosítás szokott romantikus elkéste idézte elő. Másik fontos változás az, hogy a színésznő problémáját elejti: a

vőlegény itt is megteszi, hogy álnév alatt maga ír menyasszonyáról rosszaló bírálatot, de a megkezdett művelet abban marad, mintha nem is történt volna meg. Ott a színésznő volt a főalak, itt a méltatlanul megtagadott gróffiú. Ez új formájában nem jutott színpadra. Amaz színrekerült: 1847. szept. 4. Nem jelent meg.

XIII. *Renegát*. Eredeti dráma 4 felvonásban. 1847. Jelzete: 1441. Qu. Hung. VII. k. fol. 44. Verses, romantikus történeti háttérű dráma a renegátról, aki múltjával kerül szembe s az veszíti el. A darab voltaképen nem sok érdeket kelt föl, de a hős jelleméből nem hiányzik a drámaiság, sőt a nyelvében is van néhány keleties sor. De hogy igazi stilszerűséget adjon neki, ahhoz SZIGLIGETI nem volt eléggé költő. Színrekerült: 1848. márc. 4. Nem jelent meg.

XIV. II. *Rákóczi Ferene fogsága*. Eredeti történelmi dráma 5 felvonásban. Pest, 1863. Jelzete: 520. Qu. Hung. A dráma nyomtatott példánya, a szerző sajátkezű korrekturájával és «imp.» jelzésével. Színrekerült: 1848. nov. 4. Több kiadása jelent meg: Pest, 1875. A Nemz. Színház Könyvtára 85. sz. Olcsó Könyvtár 1385—87. sz.

XV. *Liliomfi*. Vigjáték. Jelzete: 1441. Qu. Hung. IX. k. fol. 56. Az első nyomtatott szöveggel összevetve, némi kisebb változást mutat. A II. felvonás több itt egy jelenettel: egy legény mulat cigányszó mellett s udvarol a kocsmáros lányának. Több énekszám van benne s a szöveg maga is több itt-ott egy-egy mondattal. SZIGLIGETI kézírataiban általában gyakori a javítás, de e kéziratban meg épen feltűnő sok a törlés és igazítás. Színrekerült: 1849. dec. 21. Megjelent: Olcsó Könyvtár 19—20. és Magyar Remekírók (BAYER idézett kiadása) II. k. (Ez utóbbi nem az első kiadás, hanem a kézirat szerint van sajtó alá rendezve.)

XVI. *Fidibusz*. Eredeti népszinmű 3 szakaszban. 1850. Jelzete: 1441. Qu. Hung. X. k. fol. 55. A SZIGLIGETI gyöngé népszinművei közül való, melyek teljesen francia mintára íródtak: rejtélyes bűnügy s annak kiderülése. Az I. felvonás vége egyene-

sen melodráma. A színmű magyar jellegét a nótás szerelmes párok adják meg. Színrekerült: 1850. ápr. 20. Nem jelent meg.

XVII. *Vid*. Eredeti dráma 4 felvonásban. 1850. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XII. k. fol. 38. Romantikus dráma, szerencsés kifejelettel, prózában. Az agyoncsepelt romantikus motívumokból áll: az elveszett és megkerült gyermek s a bosszú, amely azonban itt kiengesztelődésre szelidül. SZIGLIGETI szerette képzeleti darabjainak is megadni a történelmi háttért; itt is a hős, Vid, az ismert Vidnek, Salamon király rossz tanácsadójának a fia. Színrekerült: 1850. nov. Nem jelent meg.

XVIII. *Házassági három parancs*. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XI. k. fol. 43. Azonos a kiadott szöveggel. Színrekerült 1850. dec. 20. Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában 130. sz. és Magyar Remekírók (SZIGLIGETI II. k.).

XIX. *Az egri nő*.¹ Eredeti szomorújáték (kihúзва: dráma) 5 felvonásban 1850. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XIII. k. fol. 40. Prózában írt, történelmi háttérű darab. Az igen gyöngé munkának két motívum ad érdeket, mert mindig érdekes, hogy térnek vissza-vissza egy író kedvelt tárgyai. Az egyik a féltékenység, melyet SZIGLIGETI többször fölhasznál s ami itt jó végre jut. A másik az a régi népszokás fölhasználása, hogy a házasságtörőt joga van a megcsalt hitvestársnak nyilvánosan kivégezni. A férj — aki itt tulajdonképpen csak képzeletben megcsalt férj — itt is meglágyul a kivégzés előtt, mint az író *Szép Szabóné* c. költői elbeszélésében. Csakhogy a költemény drámaibb, mint a színmű. Színrekerült: 1851. ápr. 26. Nem jelent meg.

XX. *Az aggteleki barlang*. Eredeti népszínmű 2 szakaszban. 1851. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XVII. k. fol. 59. Ez is a bűnügyi színmű, megtoldva ellopott gyermekkel, kit koldúsnak nevelnek föl s szellemekkel, melyek az aggteleki barlangban lebegnek, ahol a színmű cselekvénye megindul. De bármilyen képtelen a meséje, megírása rendkívül élénk, leköti az ember figyelmét s a

¹ BAYER szerint: Egri nők.

darab humoros része: a tisztartó könnyelmű és komoly fiával igen mulatságos; a romantika homályán keresztülragyog az író kedélye és humora. Színrekerült: 1851. máj. 31. Nem jelent meg.

XXI. A nagyapó. Eredeti vígjáték 3 szakaszban. 1851. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XIX. k. fol. 38. E kézirat volt a Nemzeti Színház sugópéldánya a beleírt jegyzet szerint. Másik példánya is van, valami vidéki színtársulat sugókönyve 1854-iki dátummal. Jelzete: 1886. Qu. Hung. fol. 72. A két példány teljesen azonos. Népszínműnek is nevezhető tulajdonképen.¹ A nagyapó kedélyes alakja ad neki bizonyos értéket s biztosított sikert a színpadon. Színrekerült: 1851. okt. 18. Nem jelent meg.

XXII. Andronik. Eredeti történeti szomorújáték 5 felvonásban. 1851. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XVIII. k. fol. 50. Utólag ráírva: régi első dolgozat. Másik példánya: Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. 1863. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XV. k. fol. 51. Új kidolgozás. Az első kézirat elején jegyzetek vannak: dráma-vázlat, személyek jelleme, források kijegyzése összevissza, nagyon rossz írással. A dráma elejéről pár lap hiányzik. Utána nézzük a repertoriumban: mindjárt lekerült a műsorról. Senki se tartotta érdemesnek vele foglalkozni. Pedig *A világ ura* s *A trónkereső* mellett SZIGLIGETI legértékesebb történelmi drámája. Megállót tartunk mellette.

SZIGLIGETI foglalkozott a görög beavatkozás korával az Árpádok idején, mint drámái tanúsítják s talán innen jutott eszébe Andronikusról darabot írni. De amúgy is volt érzéke a bizánci história tragikus történetei iránt. Olvasgatta GIBBONT s tanulmányozása meglátszik *Andronikon*, *A világ urán* és *Valérián*. Itt is gondosan kijegyezte hőse jellemző vonásait: a már idős, de erőtől duzzadó daliát, a kopasz, de délceg nőhódítót. A dráma I. felvonása, mikor Andronikos megalázza magát Mánuel császár előtt, hogy elkerülje itéletét, kissé halvány. Csak a II. felvonástól kezdve nyer igazi érdeket. A hős hatalmas tehetségei együtt domborodnak ki alávalóságával. Szerelemből, bosszúból egyaránt kézre

¹ BAYER oda is sorolja.

akarja keríteni a trónt és Máriát, Mánuel özvegyét. Két nagy kép-mutató küzdelme ez s a győztes Andronikos lesz. Az a jelenet, mikor Mánuel sírja előtt nyujt kezét neki Mária s a csábító tettetett bűnbánattal zokog a császár sírja előtt, majd magára maradvá tombol győzelmi mámorában és lábbal rugdalja a sírt — III. Richárdot hozza eszünkbe. A darab sok személyével korrajzot alkot, ahol minden lüktet, él és tele van Bizánc fojtó levegőjével. A császárné, aki veresége tudatára ébredve ármányt sző Andronikos ellen, fia, a kiben a nemes hajlamokat már beszenyzezi a romlott levegő, Andronikos férfiás és nemesérszésű fia, a vak jós, a gyáva udvaroncok — egytől-egyig élő alakok. Andronikos rettentő bosszúja, ahogy megöleti feleségét és mostoha fiát, megrázó erővel van megírva, valamint oly igaz és természetes, hogy a büntett után e vasember energiája is megroppan. Nem mellőz oly aprólékos jellemvonásokat sem, hogy Andronikosnak nagy theologiai ismeretei vannak és sokat ad külsejére. Csak a hős bukása halványabb, mint küzdelme és peripetiája. Kár, mert GIBBON-ban olvashatta az író, hogy Andronikos ereje fölért gazságával, amikor szinte felséges nyugalommal tűrte az irtózatot kínzást és halált. A darab cselekvénye túlságosan bonyolult, nagyon is részletes s amellet igen sok változásra van darabolva, de némi hiányai és színszerűtlensége mellett is drámaírodalmunk igazán becses darabjai közül való s csak sajátos viszonyaink magyarázzák, hogy kiadatlanul és elfeledve hever a könyvespolcon. Prózában van írva, de színes és erővel teli nyelve drámaibb, mint SZIGLIGETI verses darabjai szoktak lenni.

Lehet, hogy a szerző akart még egy kísérletet tenni vele s azért dolgozta át színszerűbbé. Azonban úgy járt vele, mint GOETHE a *Berlichingeni Gottfried*-dal: a színszerűségnek föláldozta a drámaiságot. Ebből a második *Andronik*-ból sok értékes dolog kimaradt s Andronikos bosszúja és fokozatos megtörése nagyon meghalványodott. A dráma színrekerült: 1851. dec. 29. Nem jelent meg.

XXIII. IV. *István*. (Kihúzva a másik cím: Vak Béla fiai.) Eredeti történeti dráma 5 felvonásban. 1850. Jelzete: 1441. Qu.

Hung. XV. k. fol. 37. Az évszám arra vall, hogy *Andromik* előtt írta, mintegy időrendben haladott ő is s a két magyartárgyú dráma után írta a görögtárgyút. A hosszú személy-lajstrom a személyeket magyarokra és görögökre osztja. A kézirat hiányos: a II. felvonás közepe után a IV. felvonás következik. A zavaros tárgyban sok a drámai, sőt tragikai elem, de SZIGLIGETI nem tudta kihozni belőle.¹ Laza képsorozat lett belőle, elég élénk, de elég lapos is. Mánuel császár hatalmas alakja kisszerűvé törpül az író szándéka nélkül is. Prózában van írva. Színrekerült: 1852. ápr. 3. Nem jelent meg.

XIV. III. *Béla*. Eredeti dráma 4 felvonásban. 1850. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XIV. k. fol. 51. Az előbbi darab folytatása s csöppel se értékesebb amannál. Pedig a történeti Béla görög nevelésével, párttűző öccsével s magyar földön telivér magyarrá válásában sok drámai magot rejt s érdekes pszichológiai problémát mutat, de mindebből igen keveset kapunk. III. Béla az író Rákóczi Ferencének a mása: mindig teljesen uralkodik magán s épen annyira nem látunk a lelkéből semmit. A mellékalakokban több drámai érdek van. E darab is próza. Színrekerült: 1852. máj. 10. Nem jelent meg.

XXV. *Az arckép*. Eredeti dráma 4 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXI. k. fol. 36. Romantikus társadalmi dráma, melyben ismét elveszett gyermek szerepel, akire anyja arcképéről ismerni rá. Gyöngye, sőt ellenszenves darab. Két önfeláldozó nő szerelme közé egy akarats nélküli, gyöngye férfi van állítva, a Karthausi-típus, akit az író maga rokonszenvesnek képzel. Színrekerült: 1852. szept. 7. Nem jelent meg.

XVI. *Argyil és Tündér Ilona*. Eredeti néprege 3 felvonásban. 1852. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXII. k. fol. 63. Másolat. SZIGLIGETI vállalkozó kedvét mutatja, hogy drámai regét is írt s nem riasztotta vissza VÖRÖSMARTY remekműve azonegy tárgy földolgozásától. Jellemző, hogy a mesébe is valami realitást akar

¹ Érdekes, hogy SOMLÓ Sándor *IV. István* c. drámája a fölfogásban több — hihetőleg véletlen — egyezést mutat.

vinni: Árgyilus az avar király fia lesz nála, Ilona a gepida király leánya; így köti össze a mesét a valósággal. SZIGLIGETI sok darabjában megvan a mesemondás üde bája, de tehetsége teljesen cserben hagyja, mikor mystikus és költői akar lenni. A darab föl-váltva vers és próza, de e versekben semmi könnyedség, rímei igen gyöngék s egészben a szép mesének valóban barbár földolgozását kapjuk. SHAKESPEARE helyesen írta le Mab királyné hintó-ját olyan tündériesen aprónak és finomnak. SZIGLIGETI nyersebb keze összetépte a pókhálóból és holdsugárból szőtt istrángokat. De a közönség így is bevette a mesét s megtapsolta. Vidéki szinpadokon még a közelmúlt években is adták. Színrekerült: 1853. ápr. 16. Nem jelent meg.

XXVII. Castor és Pollux. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. 1854. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXIII. k. fol. 38. A darab utolsó lapján látható a tervvázlat. A tárgya régi nóta: idősebb férjek próbára akarják tenni fiatal feleségeiket, de a tréfa az ő rovásukra sül el. Meglehetősen együgyű csel-vígjáték. Színrekerült: 1854. okt. 16. Nem jelent meg.

XXVIII. Csokonai. Eredeti színmű¹ 3 szakaszban. 1854. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXIV. k. fol. 83. Gyűjteményünk legrosszabb karban való kézírata: hiányos és rosszul van bekötve. Csak felében eredeti kézírás, az eleje hiányzik s két, némileg változtatott, kézirat van bekötve. SZIGLIGETI meglehetősen szabadon bánt a valósággal, ez az alak nem az igazi Csokonai; azonban mint a szegény, önérzetes költő tipusa, nem rossz, szellemes és rokonszenves. Van benne egy igazi Lilla s a Csokonay Lillája, kit Halmi Róának hívnak, de később már Júliának írja a szerző az igazi névén. A színmű eléggé érzélgős, de a hang nem idegen a korhoz, ha Debrecenhez idegen is. Mintha a KAZINCZYÉK körében játszana. Mint ilyen, tele apró stílszerű megfigyelésekkel. Az utolsó jelenet különösen sikerült: a kertben találós kérdéseket játszanak, melyeknek rejtett értelme van — kissé finomkodó, préciouse-stilus, de eleven és ötletes. Csokonai lemondása úgy hat,

¹ BAYER a népszínművek közé sorozza.

mint valami halk, finom utolsó akkord. A színpadon nem volt sikere, pedig jobb sorsot érdemelt volna. Színrekerült: 1855. márc. 22. Nem jelent meg.

XXIX. *Pütkösdi királyné*. Eredeti vígjáték (áthúзва: népszínmű)¹ 2 felvonásban. 1855 nyara. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXVI. k. fol. 47. Jegyzet: «E vígjáték vaudeville modorban iratván, a couplettek később fognak beleszövetni». Tárgya nem új, mások is tettek ilyes kísérletet. A Hamupipőke meséje modern formában. Van benne némi vonzó egyszerűség, de egészben száraz s kissé unalmas. Színrekerült: 1855. okt. 13. Nem jelent meg.

XXX. *Dalos Pista*. Eredeti dalszínmű² 3 szakaszban. 1855. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXVII. fol. 55. Azonos a kiadott szöveggel. Színrekerült: 1856. febr. 22. Megjelent a Nemzeti Színház könyvtárában 129. sz.

XXXI. *Pál fordulása*. Eredeti színmű³ 2 szakaszban. 1856. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXVIII. k. fol. 56. A tékozló fiú megtérése. Az alak típus, de eleven és jó. SZIGLIGETI igen jól tudta a típusokat rajzolni, melyek szerepnek is jól beválnak. A víg és a komoly elem váltja egymást, jobbak a víg részek, mert tele vannak ügyes és mulatságos jelenetekkel, de mindvégig érdekes marad a darab. Második része azonban kissé esik: a megtérés kevésbé sikerült. Színrekerült: 1856. ápr. 27. Nem jelent meg.

VÉRTESY JENŐ.

¹ BAYER a népszínművek közé sorozza, aminthogy az is voltaképen.

² Nyomtatásban: vígjáték. Lehetne népszínmű is.

³ BAYER a népszínművek közé sorozza.

A MAGYAR ÉS A MAGYARORSZÁGI SAJTÓ IDŐRENDI ÁTTEKINTÉSE 1705—1849.

Kell-e bizonyítanunk, hogy a jelen időrendi táblázat régen érzett és igen erősen érzett hiányt pótol? A mi olvasóköriünk ép oly jól tudja, mint magunk, hogy az irodalom s illetőleg a sajtó történetében úgyszólván teljesen járatos fő is csak emlékezetének huzamosabb megerőltetésével tud számot adni arról, hogy melyik esztendőben mely folyóiratok és lapok voltak jelentősebbek, — nem is szólván arról, hogy az elfelejtett, vagy soha tudomásul sem vett, jelentéktelenebb sajtótermékek is gyakran oly oldalról világítják meg a kutató tárgyát, mint egyik szóvivő organum sem. Kell tehát — s nemcsak a különben szakbeli képzettségű irodalom-búvárok, hanem a multba pillantó egész olvasóközönség számára — olyan kalauzt teremteni, amelyik a fáradságos böngészéstől megkímélve, olvasójának mindegyik év keretén belül *teljes* jegyzéket adjon afelől, hogy az azévi események «hevenyészett», «rögtönzött» történelmét, a szerepelt egyének, fölmerült tárgyak egykorú leírását, mely időszakai sajtótermékben kereshetni jó reménnyel.

Harminc éve, hogy 1884-ben a fölbecsülhetetlen érdemű id. SZINNYEI József által kezdeményezett s éveken át a meggyőződéds erejével szorgalmazott országos hirlaptárat az ennek eszméjeért lelkesült TREFORT Ágoston «legyen» szava megteremtette. Harmincadik éve immár, hogy e hirlaptárat, Nemzeti Múzeumunknak egyik gazdag kincsesbányáját, gondozgatom: negyedszázada, hogy magam is szükségét érzem a csak most bemutatandó sajtókronológiának; magyarázatra, sőt mentségre szorul, hogy az Orsz. SZÉCHÉNYI-Könyvtár, mint intézmény, ily sokáig adós maradt a közszükség kielégítésével. Teljes feloldozásra számítok azzal a magyarázattal, hogy a hirlaptár anyagának természete —

a létszám hullámlása, állandó gyarapodása, a lapok címének, kiadási helyének stb. változása — oly tömérdek munkát igényel, hogy most is bizonyos heroizmus kellett ahhoz, hogy ezt az összeállítást eszközöljem.

Szemléltető táblázatot, mely egyszersmind egy vonalban felüntesse, hogy valamely folyóirat vagy hirlap melyik évtől melyik évig (bezárólag) élt: nyomdatechnikai okokból nem adhattam. Ily táblázatot egyébiránt az alábbi szövegből, az egyes évek anyagának egymás mellé szögezésével, mindenki alkothat; a szoros betűrend következetessége úgysis áttekinthetővé teszi bármelyik organum pályafutását. (Igaz, hogy némi körültekintésre van szükség: pl. az Orvosi Tár több éven át, a Siebenbürgische Quartalschrift pedig több ízben is szünetelt; Pannonia című lap nemcsak 1820 táján, hanem 1840 körül is volt.) Aki egy-egy közlöny évhatárait egymás mellé állítva kívánja látni: azt főforrásomra utalom, id. SZINNYEI «Hirlapirodalmunk . . . .» című hosszú cikksorozatára (a Vasárnapi Ujság 1862—65. évi folyamaiban).

Minden igényt kielégíteni, mindenoldalú tökéletes munkát adni nem lehet; akik még ez összeállítás megjelente előtt azt az óhajukat nyilvánították: jelöljem meg, hogy az idézett sajtótermékek közül, s illetőleg évfolyamaikból, mi van meg a Nemzeti Múzeumban s mi hiányzik: azokat megnyugtathatom az iránt, hogy *majdnem minden megvan*. Itt főlemlítendőnek tartom, hogy a XVIII. századbeliek legnagyobb része, pl. a Siebenbürger Bote első néhány évtizede, mégis hiányzik. De amint egykor arra mutattam, hogy kizárólag az országos jellegű múzeumi könyvtár anyagából meg lehetne írni a magyar irodalom történetét (sőt a hazai zene és zenei irodalom történetét is): úgy nem tartom merész kijelentésnek, hogy merőben hirlaptárunkra, vagyis a múzeumban meglevő anyagra támaszkodva, meg lehetne írni a hazai időszaki sajtó tüzetes történetét is.

Egyelőre íme az anyaggyűjtés első stádiuma. Sajtóképi hirlapok és folyóiratok közt sokszor nehéz megvonni a határvonalat; de meg mind a két fajta közlöny egyaránt jellemző és nélkülözhetetlen tükre korának, akár magyar nyelvű, akár nem magyar:

nem egyszer megtörtént, hogy napi érdekű hirlapból mélyebben merítő folyóirat lett, vagy megfordítva; ezért, mindenkinek hasznára, mindegyiket fölvettem a jelen időrendi kimutatásba. Első fejezet: a kezdet nehézségei, első virágzás, és 1849-ben, egyszerre, úgyszólván az egész szellemi életnyilvánulásnak hirtelen megszakadása — magvaszakadása; a sajtó történetének egy nagy korszaka ezzel véget ért.

1705—11: *Mercurius Hungaricus* = *Mercurius Veridicus*.*

1721—22: *Nova Poseniensia*.

? **1730—40:** [*Ofnerischer*] *Mercurius*. (Buda.)

1764—66: *Pressburger Zeitung*. (Pozsony.)

1767—69: *Der Freund der Tugend*. (Pozsony.) — *Pressburger Ztg.*

1770: *Der Vernünftige Zeitvertreiber*. (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.***

1771—73: *Pressb. Ztg.* — *Pressburgisches Wochenblatt*.

1774—78: *Pressb. Ztg.****

1779: *Pressb. Ztg.* — *Wochenblatt* [azonban I. félévi címlapján: *Wochenschrift*] für die Liebhaber der Geschichte, der Erdbeschreibung, der Naturkunde, der Weltweisheit, und der schönen Wissenschaften. (Sopron.)

1780: Magyar Hirmondó. (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*

1781—82: Magyar Hirmondó. (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.* — *Ungarisches Magazin*.

1783: Magyar Hirmondó. (Pozsony.) — Magyar Könyvház. (Pozsony.) — *Pressbg. Ztg.* — *Ungr. Magazin*.

1784: M. Hirmondó. (Pozsony.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — *Monatliche Früchte einer Gelehrten-Gesellschaft in Ungarn*. — *Pressburger Ztg.* — *Presspurske Nowiny*. — *Ungr. Magazin*.

1785: M. Hirmondó. (Pozsony.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — *Pressbg. Ztg.* — *Pressp. Nowiny*. — *Stare Noviny Literajho Umenj.* (Beszterczebánya.)² — *Ungr. Magazin*.

1786: *Der Siebenbürger Bote*. (Nagy-Szeben.) — M. Hirmondó. (Pozsony.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — *Mercur von Ungarn*. —

* Ennek megjelenési helyét nem tudjuk; valószínűleg többször változott. Más lapoknál csak akkor nem jelöljük meg kiadásuk helyét, ha ez nevükből olvasható, vagy, ha Pesten jelentek meg. — A nem-magyar nyelvűeket *dőlt* betűkkel idézzük.

** A cím rövidítése mindig azt jelenti, hogy a lap már előfordult.

*** A címek mellé tett számok a cikk végén található pótlék sorszámaira vonatkoznak.

Ofner Stadtzeitung, vagy: *Städtische Ofner Zeitung*.^{*} — *Pressb. Ztg.* — *Pressb. Nowiny.* — *Ungr. Magazin.*

1787: *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — *Magyar Kurir.* (Bécs.) És társlapja: *Magyar Musa.* (Bécs.) — *Mercur von Ungarn.* — *Pressb. Ztg.* — *Ungr. Magazin.* — *Ungarische Staats- und Gelehrte Nachrichten*.^{**}

1788: *Der Neue Courier*³ *aus Ungern von Kriegs- und Staats- sachen.* — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Musa. (Bécs.) — *Magyar Museum.* — *Pressb. Ztg.*

1789: *Aus dem Reiche der Todten.* (Évi címlapján főcíme: *Politische Gespräche der Todten.* A *Pressb. Ztg.* melléklapja.) — *Der Neue Courier* ... — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — Hadi és Más Nevezetes Történetek. (Bécs.) — *Kriegsbote.* (N.-Szeben.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Musa. (Bécs.) — M. Museum. — *Mindenes Gyűjtemény.* (Rév-Komárom.) — *Pressb. Ztg.*

1790: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Der N. Courier* — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Ephemerides Politicae et Litterarias.* (Buda.) — Hadi és Más Nev. Tört. (Bécs.) — *Magyar Hirvivő.* (N.-Szeben.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Mindenes Gyűjtm.* (R.-Komárom.) — *Orpheus.* (Kassa.) — *Pressb. Ztg.* — *Siebenbürgische Quartalschrift.* (N.-Szeben.)

1791: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)⁴ — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pol. et Litt.* (Buda.) — Hadi és Más Nev. Tört. (Bécs.)⁵ — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Neues Ungrisches Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*⁶ — *Siebenb. Quartalschrift.* (N.-Szeben.) — Sokféle. (Győr.)

1792: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)⁷ — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pol. et Litt.* — *Magyar Hirmondó.* (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Magyar Mercurius.* (Bécs.) — M. Museum. — *Neues Ungr. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*⁸ — Sokféle. (Győr.) — Uj Bétsi Magyar Musa.

1793: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)⁹ — *Der Siebenb. Bote.* (N.-Szeben.)¹⁰ — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — *Neues Ungr. Magazin.*

* Nincs reá adatunk, de valószínű, hogy e század végéig fennállt. L. 1800-at!

** Hogy 1788–93. fennállt-e? adatunk nincs.

(Pozsony.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Int.* (Nagy-Szeben). — *Sieb. Quartalschr.* (N.-Szeben.) — Sokféle. (Győr.) — Uj Bétsi Magyar Musa.

1794: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)¹¹ — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — *Neues Ung. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*¹² — Sokféle. (Győr.) — Uj B. M. Musa. — Urania. (Vác.) — *Ung. Staats- und Gelehrte Nachrichten.* (L. 1787-et!)

1795: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)¹³ — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Diétai Magyar Múzsza. (Pozsony.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — *Neues Ung. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Quartalschrift.* (N.-Szeben.)¹⁴ — Sokféle. (Győr.) — Uj B. M. Musa.

1796: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Évi címlapján azonban ezóta: *Das Reich d. T.*) (Pozsony.)¹⁵ — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — Magyar Ujság; Gazdaságot Tzélozó Vjság. (Bécs.) — *N. Ung. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*¹⁶ — Sokféle. (Győr.) — Uj B. M. Musa.

1797: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)¹⁷ — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — *N. Ung. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.*¹⁸ — *Sieb. Quartalschr.* (N.-Szeben.) — Sokféle. (Győr.) — Uj B. M. Musa.

1798: *Allgemeine Deutsche Theater-Zeitung.* (Pozsony.) — *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)¹⁹ — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Literärischer Anzeiger für Ungarn.* (A Pesther Zeitung melléklapja.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Mercurius. (Bécs.) — *N. U. Magazin.* (Pozsony.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Quartalschr.* (N.-Szeben.)²⁰ — Sokféle. (Győr.) — Uj B. M. Musa.

1799: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Neuer Courier aus Ungern.* — *Der. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Lit. Anz. für Ungarn.* — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Pesther Ztg.* — *Pressb. Ztg.*²¹ — Sokféle. (Győr.)

1800: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Pécs.) — *Pressb. Ztg.*²² — Sokféle. (Győr.) — *Vereinigte Ofner und Pester Zeitung.*

1801: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.*²³ — *Sieb. Quartalschr.* (N.-Szeben.) — Sokféle. (Győr.) — *Verein. Ofner u. Pester Ztg.*

1802: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.)²⁴ — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.*²⁵ — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitschrift von und für Ungarn.*

1803: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *D. Sieb. Bote* (N.-Szeben.)²⁶ — M. Hirmondó. (Bécs.) — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.*²⁷ — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitschr. v. u. f. Ungarn.*

1804: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Ephemerides Posonienses.*²⁸ — M. Könyvház. (Pozsony.) — M. Kurir. (Bécs.)²⁹ — *Patriotisches Wochenblatt für Ungern.* — *Pressb. Ztg.*³⁰ — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitschr. v. u. f. Ungarn.*

1805: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Ephemerides Posonienses.*³¹ — M. Kurir. (Bécs.) — *Mulatságok.* — *Pressb. Ztg.*³² — *Siebenbürgische Provincial-Blätter.* (N.-Szeben.) — *Ungarische Miscellen.* — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1806: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Damenzeitung.*³³ — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Poson.* — *Hazai Tudósítások.* — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* — *Segítő.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — *Ung. Miscellen.* — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1807: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Damenztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Hazai Tud.* — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — *Ung. Miscellen.* — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1808: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *Damenztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinnützige Blätter.* (A *V. Ofner u. Pester Ztg.* melléklapja.) — *Hazai 'S Külföldi Tud.* — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1809: *Aus d. Reiche d. Todten.* (Pozsony.)³⁴ — *Damenzeitung.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — *Hazai 'S Külf. Tud.* — M. Kurir. (Bécs.)³⁵ — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1810: *Aus dem Reiche d. Todten.* (Pozsony.) — *D. Sieb. Bote.*

(N.-Szeben.) — *Eph. Pos.*³⁶ — *Gemeinn. Bl.* — Hazai 'S Külf. Tud. — 37M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.*³⁸ — Uj Holmi. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1811: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Hazai 'S Külf. Tud. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* és mellékl.: *Unterhaltungsblatt.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1812: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Hazai 'S Külf. Tud. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* — *Tyxdenik.* — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1813: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Hazai 'S Külf. Tud. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — *Tyxdenik.* — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1814—1816: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — Erdély Muzeum. — *Gemeinn. Bl.* — Hazai 'S Külf. Tud. [Melléklete 1816: Gazdaságbeli (*sic!*) Gyűjtemény.] — M. Kurir. (Bécs.) — Nemzeti Gazda. — *Pressb. Ztg.* — *Tyxdenik.* — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1817: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — Erd. Muz. — *Gemeinn. Bl.* — Hasznos Mulatságok. — Hazai 'S Külf. Tud. [Mell.: Gazdaságbéli (*sic!*) Gyűjtm.] — M. Kurir. (Bécs.) — Nemz. Gazda. — *Pressb. Ztg.* — Tudományos Gyűjtemény. — *Tyxdenik.* — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1818: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — Erd. Muz. — *Gemeinn. Bl.* — Hasznos Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — *Kaschauer Wochenblatt.* — Lelkipásztori Tárház. — M. Kurir. — Nemz. Gazda. — *Pressb. Ztg.* — Tudom. Gyűjtm. — *Tyxdenik.* — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitblätter für Freunde wahrer Menschenliebe.*

1819: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Helikoni Kedvtöltés. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pannonia.* (Német ny.) — *Pressb. Ztg.* — Tud. Gyűjt. — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitbl. f. Freunde w. Menschenl.*

1820: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Egyházi Értekezések és Tudósítások. — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — Helikoni Kedvtöltés. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pann.* — *Pressb. Ztg.* — *Sonnenblumen.* (Előbbi címe: *Zeitblätter...*) — Tud. Gyűjt. — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1821—1822: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Egyh. Értek. és Tud. — *Eph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — M. Kurir. (Bécs.) — *Pann.* — *Pressb. Ztg.* — Szépliteratúrai Ajándék, a Tud. Gyűjt. melléklapja. — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1823: A *Pannonia* kivételével ugyanazok.

1824: *Aspasia.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Egyh. Értek. és Tud. — *Fph. Pos.* — *Gemeinn. Bl.* — Hasznos Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — Kedveskedő. (Bécs.) — Laura. (Rév-Komárom.) — M. Kurir. (Bécs.) — Mezei Gazdák Barátja. — *Pressb. Ztg.* — *Sieb. Prov.-Bl.* (N.-Szeben.) — Széplit. Ajándék. — Tud. Gyűjt. — *Unterhaltungsbl.* — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1825: *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Eph. Pos.* — Felsőmagyarországi Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Hasznos. Mul. — Hazai 'S Külföld. Tud. — *Iris.* (Német ny.) — M. Kurir. (Bécs.) — Mezei Gazd. Bar. — *Pressb. Ztg.* — Széplit. Ajánd. — Tud. Gyűjt. — *Unterhaltungsbl.* — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1826: *Agramer Politische Zeitung.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Élet és Literatura. — *Eph. Pos.* — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — *Iris.* — *Luna.* (Az *Agr. Ztg.* melléklapja.) — M. Kurir. (Bécs.) — Mezei Gazd. Bar. — *Pressb. Ztg.* — Széplit. Ajánd. — Tud. Gyűjt. — *Unterhaltungsbl.* (Pozsony.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1827: *Aehrenlese.* (Pozsony. A *Pressb. Ztg.* melléklapja.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — Élet és Literatura. — *Eph. Pos.* — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — *Iris.* — Летописе. — *Luna.* (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Нови србски летописе. (Buda.) — *Pesther Kundschafths- und Auctionsblatt.* — *Pressb. Ztg.* — Széplit. Ajánd. — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1828: *Aehrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — A' Természeti, Gazdasági és Mesterséges Esmeretek Tára. (Kolozsvár.) — *Banater Zeitschrift.* (Temesvár.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *Der Spiegel.* — *Eph. Pos.* — Erdélyi Híradó. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — *Iris.* — Koszorú. (Előbbi címe: Szépliteratúrai Ajándék.) — Летописе. — *Luna.* (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Muzáron. (Előbbi címe: Élet és Literatura.) — Нови србски летописе. (Buda.) — *Pesther Handlungs-*

zeitung. (A *Der Spiegel* melléklete.) — *Pesther Kundschafts- und Auctionsblatt.* — *Pressb. Ztg.* — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1829: *Aebrenl.* (Pozsony.) — Aglája. (Kolozsvár.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *Eph. Pos.* — Erd. Hiradó. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Koszorú. — Летописе. — Luna. (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Mezei Gazdák Barátja. — Muzárium. — Нови србски летописе. (Buda.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschaft. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1830: *Aebrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *Die Biene.* — *Eph. Pos.* — Erd. Hiradó. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — Koszorú. — Летописе. — Luna. (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Gazd. Bar. — Nemzeti Játékszini Tudósítás (Kassa.) — Nemzeti Társalkodó. (Kolozsvár.) — Нови срб. летописе. (Buda.) — *Pesther Handlungszeitung.* — *Pesther Kundschaft. u. Auctionsblatt.* — *Pressb. Ztg.* — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1831: *Aebrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *D. Biene.* — *Eph. Pos.* — Erd. Hiradó. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gemeinn. Blätter.* — Hazai 'S Külf. Tud. — Koszorú. — Luna. (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — M. Gazd. Bar. — Nemz. Ját. Tud. (Kassa.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. летописе. (Buda.) — Orvosi Tár. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschaft. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1832: *Aebrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *D. Biene.* — Egyházi Folyóírás. — Egyházi Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Hiradó. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gazetta di Zara.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Jelenkor. — Koszorú. — Luna. (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Mezei Gazda. — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. летописе. (Buda.) — Orvosi Tár. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschaft. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Sokféle. (Bécs; a M. Kurir melléklapja.) — Társalkodó. (A Jelenkor mell.) — *Tatranka.* (Tót ny., Pozsony.) — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1833: *Aebrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *Der Bote von und für Ungern.* (Kassa.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* —

Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erdélyi Predikátori Tár. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — *Gaz. di Zara.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — Honművész. (A Regélő melléklapja.) — Jelenk. — Koszorú. — *Luna.* (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Muzáron. — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. летопис. (Buda.) — Országgyűlési Tudósítások. — Orv. Tár. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Regélő. — *Schmetterling.* (A *D. Spiegel* melléklapja.) — Sokf. (Bécs.) — Szemléelő. (Kassa.) — Társalk. — *Tatranka.* (Pozsony.) — *Transsilvania.* (Brassó; német.) — Tud. Gyűjt. — *V. Ofner u. Pester. Ztg.*

1834: *Aehrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Bote v. u. f. Ungern.* (Kassa.) — *Der Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erd. Prédik. Tár. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — Fillértár. (Pozsony.) — Garasos Tár. (Lipcse.) — *Gaz. di Zara.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Honműv. — Jelenk. — Koszorú. — *Luna.* (Zágráb.) — M. Kurir. (Bécs.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. летопис. (Buda.) — Országgy. Tud. (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Reg. — *Schmetterling.* — Sokf. (Bécs.) — Társalk. — *Tatranka.* (Pozsony.) — *Transs.* (Brassó; német.) Tud. Gyűjt. — Tudománytár. — Vasárnapi Ujság. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1835: *Aehrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *Danica.* (Zágráb.) — *A Hrvatske Novine* melléklapja.) — *D. Bote v. u. f. Ungern.* (Kassa.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erd. Prédik. Tár. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — Fillértár. (Pozsony.) — *Gaz. di Zara.* — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Honműv. — *Horvatske Novine.* (Zágráb.) — Jelenk. — Koszorú. — *Luna.* (Zágráb.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. летопис. (Buda.) — Országgy. Tud. (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Rajzolatok. — Reg. — *Schmetterling.* — Társalk. — *Tatranka.* (Pozsony.) — *Transs.* (Brassó; német.) Tud. Gyűjt. — Tud. Tár. — Vasárn. Ujs. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1836: *Aehrenl.* (Pozsony.) — *Agramer Pol. Ztg.* — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erd. Prédik. Tár. (Kolozsvár.) — Felsőmagy. Minerva. (Kassa.) — Fillértár. (Pozsony.) — *Gazetta di Zara.* — *Gemeinn. Bl.* —

Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Honműv. — *Hronka*. (Besztercebánya.) — *Ilirske Narodne Novine* és melléklapja *Ilirska Danica*. (Zágráb.) — Ismertető. [Kétféle kiadás; egyiknek alcíme: vagy is Összművészet (Polytechnika) Polgári Szorgalom s Magasb Izlésű Művészetek Tára; — másiké: Honi 'S Kül-Gazdaságban és Kereskedésben.] — Jelenk. — Kémlő. — Koszorú. — *Luna*. (Zágráb.) — Magyarország Bortermesztését s Borkészítését Tárgyaló Folyóirat. (Német kiad. I. «Z» betűben.) — *Münz-Journal*. (Buda.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. зетопис. (Buda.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Rajz. — Reg. — *Schmett.* — Társalk. — *Tatr.* (Pozsony.) — Törvényhatósági Tudósítások. — Tud. Gyűjt. — Tud. Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitschrift für Weinbau und Weinbereitung.* — (Magyar kiad. I. «M» betűben.)

1837: *Agr. Pol. Ztg.* — *Alveare*. (Pozsony. Az *Eph. Pos.* latin mellékl.) — *Arader Kundschaftsblatt.* — Athenaeum. — *Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde*. (Brassó. A *Sieb. Wochenbl.* mell.) — *D. Sieb. Bote*. (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erd. Préd. Tár. (Kolozsvár.) — Figyelmező. (Az *Athenaeum* mell.) — *Foae di Dumineca*. (Brassó.) — Gazdasági Tudósítások. — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Hirnök. (Pozsony.) — Honi s Külföldi Gazda és Kereskedő.) (Az Ismertető mell.) — Honművész. — *Hronka*. (Besztercebánya.) — *Ilirske Nar. Nov.* És: *Ilirske Dan.* (Zágráb.) — Ismertető. (Két kiad.) — Jelenk. — Kémlő. — Koszorú. — *Luna*. (Zágráb.) — Magy. Borterm. sat. — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови срб. зетопис. (Buda.) — *Pannonia*. (Német ny. Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Rajz. — Reg. — *Schmett.* — *Siebenbürger Wochenblatt.* (Brassó.) — Társalk. — *Tatranka.* — Themis. — Törvényh. Tud. — Tud. Gyűjt. — Tud. Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Zeitschr. f. Weinbau...*

1838: *Agramer Pol. Ztg.* — *Alv.* (Pozsony.) — Anastásia. Egyh. Szépművészetek Tára. (A M. Szion melléklapja.) — *Arader Kundschn.* — Athen. — *Blätter f. Geist...* (Brassó.) — *D. Sieb. Bote*. (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — *Eph. Pos.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erdélyi Hírlap. (Brassó.) — Figyelmező. — *Foae di Dumin.* (Brassó.) — *Foae pentru Minte, Inima sibi Literatura.* És: főlapja: *Gazeta de Transilvania.* (Brassó.) — Gazd. Tud. — *Gemeinn. Bl.* — Hasznos Mul. — Hazai 'S Külf. Tud. — Hirnök. (Pozsony.) —

Honművész. — *Ilirske Nar. Nov. És: Ilirska Dan.* (Zágráb.) — Ismert. (Két kiad.) — Jelenk. — Koszorú. — Lombok. (A Természet mell.) — *Luna.* (Zágráb.) — Magyar Szion. (Folytatása: Szion.) — Mulattató. (Az Erd. Hirl. mell. Brassó.) — Nemz. Társalk. — Нови ерб. њет. (Buda.) — Orvosi Tár. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Rajz. — Reg. — *Schmett.* — *Sieb. Woch.* (Brassó.) — Századunk. (A Hírnök mell. Pozsony.) — Szion. (Év elején még Magyar Szion.) — Társalk. — Természet. — Themis. — Tud. Gyűjt. — Tud. Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1839: *Agramer Pol. Ztg.* — Anastásia. — *Arader Kundschn.* — Athen. — *Blätter f. Geist...* (Brassó.) — *Croatia.* (Német ny. Zágráb.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Egyh. Tár. — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Erd. Hirlap. (Brassó.) — Figyelmező. — *Foaie pentru minte...* És: *Gazeta de Transilv.* (Brassó.) — Gazd. Tud. — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hazai 'S Külf. Tud. — Hírn. (Pozsony.) — Honműv. — *Ilirske Nar. Nov. És: Ilirska Dan.* (Zágráb.) — Ismert. (Két kiad.) — Koszorú. — *Luna.* (Zágráb.) — Mulattató. — *National-Panorama.* — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Нови ерб. њетонис. (Buda.) — Orv. Tár. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tageblatt.* — *Pressb. Ztg.* — Rajz. — Reg. — *Schmett.* — *Sieb. Woch.* (Brassó.) — Száz. (Pozsony.) — Szion. — Társalk. — Themis. — Tud. Gyűjt. — Tud. Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1840: *Agr. Pol. Ztg.* — *Annales Memorabilium Orbis Catholicae.* — *Arader Kundschn.* — Athen. — Bibliographiai Értesítő. — *Blätter f. Geist...* (Brassó.) — Budapesti Rajzolatok. (Előbbi címe: Rajzolatok.) — Budapesti Szemle. — *Croatia.* (Zágráb.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — Figyelmező. — *Foaie p. minte...* És: *Gazeta de Transilv.* (Brassó.) — Gazd. Tud. — *Gemeinn. Bl.* — Haszn. Mulats. — Hírn. (Pozsony.) — Honm. — *Ilirske Nar. Nov. És: Ilirska Dan.* (Zágráb.) — Ismert. (Két kiad.) — Jelenk. — Koszorú. — Literariai Csarnok. (A Sürgöny mell. Brassó.) — *Luna.* (Zágráb.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Nemzeti Ujság. (Előbbi címe: Hazai 'S Külf. Tudósítások.) — Нови ерб. њетонис. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tageblatt.* — *Pressb. Ztg.* — Reg. — *Satellit.* (A *Sieb. Woch.* melléklapja. Brassó.) — *Schmett.* — *Sieb. Wochbl.* (Brassó.) — *Sion.*

(Latin ny.) — Србске народне новине. — Србски народни лист. — *Stundenblumen der Gegenwart*. (A *Sieb. Woch.* mellékl. Brassó.) — Sür-göny. (Brassó. Előbbi címe: Erd. Hirlap.) — Száz. (Pozsony.) — Szion. — Társalk. — *Temeswarer Wochenblatt*. — *Transsilvania*. (Német ny. A *Sieb. Woch.* mell. Brassó.) — Tud. Gyűjt. — Tudomány-Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1841: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundsch.* — *Archiv für die Kenntniss von Siebenbürgen in Vorzeit und Gegenwart*. (N.-Szeben.) — Athen. — Bibliogr. Ért. — *Blätter f. Geist...* (Brassó.) — *Croatia*. (Zágráb.) — *Der Österreichische Actionär*. — *Der Pilger*. (Károlyváros.) — *D. Sieb. Bote*. (N.-Szeben.) — *D. Spiegel*. — Egyházi Tudósítások. (A *Religio...* melléklapja.) — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — *Foaié p. minte...* És: *Gazeta de Trans.* — *Gazd. Tud.* — *Gemeinn. Bl.* — *Haszn. Mul.* — *Hirn.* (Pozsony.) — *Historiai Kedveskedő*. És: *Hon és Külföld*. (A *Mult és Jelen* mellékl. Kolozsvár.) — *Honműv.* — *Ilirske Nar. Nov.* És: *Ilirska Dan*. (Zágráb.) — *Ismertető* (már csak egy kiadás; alcíme: «... a gazdaság, ipar és kereskedésben»). — *Ismertető*. (A *Világ* mell.) — *Jelenk.* — *Koszorú*. — *Közlemények az Élet és Tudományok Köréből*. És mell.: *Literaturai Lapok*. — *Luna*. (Zágráb.) — *Magyar Akadémiai Értesítő*. — *Magyar Gazda*. És mell.: *Műipar*. — *Mult és Jelen*. (Kolozsvár.) — *Nemz. Társalk.* (Kolozsvár.) — *Nemz. U.* — *Нови срб. летописе*. (Buda.) — *Pann.* (Pozsony.) — *Pesti Hirlap*. — *Pesther Handlungszft.* — *Pesther Kundsch. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tageblatt*. — *Pressb. Ztg.* — *Reg.* — *Religio és Nevelés*. — *Satellit*. (Brassó.) — *Schmett.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — *Србске нар. нов.* — *Србски нар. лист.* — *Stundenblumen...* (Brassó.) — *Száz.* (Pozsony.) — *Társalk.* — *Tatranka*. (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — *Tud. Gyűjt.* — *Tud.-Tár.* — *Vasárn. U.* (Kolozsvár.) — *Világ*. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1842: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundsch.* — Athen. — Bibliogr. Ért. — *Blätter f. Geist...* (Brassó.) — *Croatia*. (Zágráb.) — *Debreczen-Nagyvárad* Értesítő. — *D. Österr. Act.* — *D. Sieb. Bote*. (N.-Szeben.) — *D. Pilger*. (Károlyváros.) — *D. Spiegel*. — *Der Ungar.* — *Egyh. Tud.* — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — *Fasciculi Ecclesiastico-Litterarii*. — *Foaié p. minte...* És: *Gazeta de Trans.* — *Gemeinn. Bl.* — *Haszn. Mul.* — *Hirn.* (Pozsony.) — *Hist. Kedv.* És: *Hon és Külf.* (Kolozsvár.) — *Ilirske Nar. Nov.* És: *Ilirska Dan*. (Zágráb.) — *Jelenk.* — *Kolo.* (Zágráb.) — *Luna*. (Zágráb.) — *M. Gazda*. — *Mult és Jelen*. (Kolozsvár.) — *Nemz.*

Társalk. (Kolozsvár.) — Nemz. U. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tagebl.* — Pesti Hirl. — *Pressb. Ztg.* — Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. — Regélő, Pesti Divatlap. — Rel. és Nev. — *Satell.* (Brassó.) — *Schmett.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — Србеке нар. нов. — Србеки нар. лист. — *Stundenblumen ...* (Brassó.) — Száz. (Pozsony.) — Társalk. — *Tatr.* (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — Tud.-Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — Világ. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1843: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundschn.* — Athen. — *Blätter f. Geist ...* (Brassó.) — Debreczen-Nagyvár. Ért. — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Ungar.* — *D. Spiegel.* — *Eco del Litorale Ungarico.* (Fiume.) — Egyh. Tud.; címe utóbb: Egyházi Literaturai Lap. — Életelvek Képekben. (Kolozsvár.) — Erd. Híradó. (Kol.) — *Fasciculi Ecclesiastico-Literarii.* — *Foaie p. minte ...* És: *Gazeta de Trans.* (Brassó.) — *Gemeinn. Bl.* — Hirn. (Pozsony.) — Hist. Kedv. És: Hon és Külf. (Kolozsvár.) — Honderü. — Honi Irodalmi Hirdető. — *Ilirske Nar. Nov.* És: *Ilirska Dan.* (Zágráb.) — Jelenk. — *Kolo.* (Zágr.) — *Luna.* (Zágráb.) — Magyar Életképek. — M. Gazda. — Magyar Gyermekebarát. (A Mult és Jelen melléklapja. Kolozsvár.) — Merkur. — Mult és Jelen. (Kolozsvár.) — *Narodne Novine.* (Zágráb.) — Nemz. Társalk. (Kolozsvár.) — Nemz. U. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pester Ztg.* — Pesti Hirl. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tagebl.* — *Pressb. Ztg.* — Prot. Egyh. és Isk. Lap. — Reg. P. Divatlap. — Rel. és Nev. — *Satell.* (Brassó.) — *Schmett.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — Србеке нар. нов. — Србеки нар. лист. — *Stundenblumen ...* (Brassó.) — Száz. (Pozsony.) — Társalk. — *Tatr.* (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — Tud.-Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — Világ. — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1844: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundschn.* — *Blätter f. Geist ...* (Brassó.) — Budapesti Híradó. — Debr.-Nv. Ért. — *Danica Horvatsko-Slavonsko-Dalmatinsko.* (Zágráb.) — *Das Vaterland.* (Győr.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *D. Ungar.* — *Deutsches Volksblatt.* (N.-Szeben.) — *Eco del Litor.* (Fiume.) — Egyh. Lit. Lap. — Életelvek Képekben. (Kolozsvár.) — Életképek. (Előbbi címe: Magyar Életképek.) — Erd. Híradó. (Kolozsvár.) — *Foaie p. minte.* És: *Gazeta de Trans.* (Brassó.) — *Gemeinn. Bl.* — Hirn. (Pozsony.) — Hist. Kedv. És: Hon és Külf. (Kolozsvár.) — Honderü. — Honi Irod. Hird. — Irodalmi Areopag. — Jelenk. — *Luna.* (Zágráb.) — *Magazin für Geschichte,*

Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens. (Brassó.) — M. Gazda. — M. Gyermekbarát. — Merkur. — Mult és Jelen. — Nemz. Társ. (Kolozsvár.) — Nemz. U. — *Novine Horvatsko-Slavonsko-Dalmatinsko.* (Zágráb.) — *Pann.* (Pozsony.) — Pesti Divatlap. (Az év elején még címe: Regélő, Pesti Divatl.) — Pesti Hirl. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tagebl.* — *Pressb. Ztg.* — Prot. Egyh. és Isk. Lap. — Rel. és Nev. — *Satell.* (Brassó.) — *Schmetz.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — Србске нар. нов. — Србски нар. лист. — *Stundenblumen...* (Brassó.) — Száz. (Pozsony.) — Társalk. — *Tatr.* (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — Tud.-Tár. — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — Világ. (Folytatása: Budapesti Híradó.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.* — *Vierteljahresschrift aus und für Ungarn.* (Lipcse.)

1845: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundschn.* — *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde.* (N.-Szeben.) — *Blätter f. Geist...* — Budap. Híradó. — Debr.-Nv. Ért. — *Danica Horv...* (Zágráb.) — *Das Vaterl.* (Győr.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *D. Ungar.* — *Eco del Litor.* (Fiume.) — Egyh. Lit. Lap. — Élet képek. — Erd. Híradó. — *Foaié p. minte...* És: *Gazeta de Trans.* (Brassó.) — Hetilap. — Hirn. (Pozsony.) — Hist. Kedv. És: Hon és Külf. (Kolozsvár.) — Honderű. — Honi Irodalmi Hirdető. — Irodalmi Őr. (Az Életképek melléklapja.) — Jelenk. — *Luna.* (Zágráb.) — *Magazin...* (Brassó.) — M. Gazda. — Merkur. — Mult és Jelen. — Nemz. U. — *Novine Horv.* (Zágráb.) — *Orol Tatranski.* (A Slov. Nar. Nov. mell. Pozsony.) — Orv. Tár. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pester Zeitung.* — Pesti Divatl. — Pesti Hirlap. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundschn. u. Auctionsbl.* — *Pesther Tagebl.* — *Pressb. Ztg.* — Prot. Egyh. és Isk. Lap. — Rel. és Nev. — *Satell.* (Brassó.) — *Schmetz.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — *Slovenske Narodnie Novini.* (Pozsony.) — Србске нар. нов. — Србски нар. лист. — *Stundenblumen...* (Brassó.) — Száz. (Pozsony.) — Társalk. — *Tatr.* (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — Vasárn. U. (Kolozsvár.) — *V. Ofner u. Pester Ztg.*

1846: U. a. mind, kivéve a Hirnök és Századunk társlapokat s a *Vereinigte Ofner u. Pester Ztg.*-ot. Azonfelül újak: Kis Követ. (Kolozsvár.) — Nevelési Emléklapok. — Természetbarát. (Kolozsvár.) — *Jahrbuch des Deutschen Elementes in Ungarn.* — *Бачка вила.* (Ujvidék.)

1847: *Agr. Pol. Ztg.* — *Arader Kundschn.* — *Archiv...* (N.-Sze-

ben.) — *Blätter f. Geist...* — Budap. Hiradó. — Debr.-Nv. Ért. — *Danica Dalmatinsko-Horvatsko-Slavonsko.* (Zágráb.) — *D. Sieb. Bote.* (N.-Szeben.) — *D. Spiegel.* — *D. Ungar.* — Dongó. — Egyh. Lit. Lap. — Életk. — Erd. Hiradó. (Kolozsvár.) — *Foaité p. minte...* És: *Gazeta de Trans.* (Brassó.) — Hazánk. (Győr.) — Hetil. — Hist. Kedv. És: Hon és Külf. (Kolozsvár.) — Hond. — Honi Irod. Hirdető. — Jelenk. — *Kaschau-Eperjeser Kundschaftsblatt.* (Kassa.) — *Kolo.* (Zágr.) — Kis Köv. (Kolozsvár.) — *Luna.* (Zágráb.) — *Magazin...* (Brassó.) — M. Gazda. — Magyar Szépirodalmi Szemle. — Merk. — Mult és Jel. (Kolozsvár.) — Nemz. U. — Nev. Emlékl. — *Novine Dalmatinsko-Horvatsko-Slavonsko.* (Zágráb.) — *Orol Tatr.* (Pozsony.) — Orv. Tár. — *Pann.* (Pozsony.) — *Pester Mephisto.* — *Pester Ztg.* — *Pesther Tagebl.* — Pesti Divatl. — Pesti Hirl. — *Pesther Handlungsztg.* — *Pesther Kundscht. u. Auctionsbl.* — *Pressb. Ztg.* — Prot. Egyh. és Isk. Lap. — Rel. és Nev. — *Satell.* (Brassó.) — *Schmett.* — *Sieb. Wochenbl.* (Brassó.) — *Slov. Nar. Nov.* (Pozsony.) — *Stundenblumen...* (Brassó.) — Társalk. — *Tatranka.* (Pozsony.) — *Temesw. Woch.* — Természetbarát. (Kolozsvár.) — *Transsilv.* (N.-Szeben.) — Vasárn. U. (Kolozsvár.)

1848: Ebben a forró esztendőben, mint a lázbeteg érverése, egyszerre magasra szökött az időszaki sajtótermékek száma. Meg vagyok arról győződve, hogy a fölötte nagy tömeg áttekinthető volta érdekében közszükséget elégittek ki azzal, hogy az anyagot itt — és a következő esztendőben — nyelve szerint csoportosítom:

a) *Magyar nyelvű:* Ábrázolt Folyóirat. (Kassa. Folytatása: Képes Ujság. L. a német ny. «O» betűt.) — Alföldi Hirlap. (Debreczen.) — Alföldi Csaták. (Szeged.) — Arad. — Aradi Hirdető. — Budapesti Divatlap. (A Pesti Dl. folytatása.) — Budapesti Hiradó. — Charivari. — Dongó. — Debreczen-Nagyváradai Értesítő. (Debreczen.) — Egyházi Literatúrai Lap. — Életképek. — Ellenőr. (Kolozsvár.) — Erdélyi Hiradó. (Kolozsvár. Folytatása: Kolozsvári Hiradó.) — Erdélyi Protestans Egyházi Beszédék Tára. (Kolozsvár.) — Figyelmező. (Budapest.) — Forradalom. — Gyógyszerészi Hirlap. (Nyitra.) — Hazánk. (Győr.) — Hetilap. — Honderű. — Hon és Külföld. (Kolozsvár.) — Honi Irodalmi Hirdető. — Honvéd. (Kolozsvár.) — Ipar- és Természetbarát. (Kolozsvár. A Természetbarát folytatása.) — Jelen. (Kolozsvár.) — Jelenkor. — Jövő. — Katholikus Néplap. — Képes Ujság. (Kassa. Az Ábrázolt Folyóirat folytatása.) — Kis Követ. — Kolozsvári Hetilap. — Kossuth Hírlapja. — Közlöny, hivatalos lap. — Köztársasági Lapok. —

Közügyvéd. — Legujabb a' Városháznál. *Neustes am Rathaus.* (Két-nyelvű.) — Magyar Academiai Értesítő. — Magyar Gazda. — Marczius Tizenötödike. — Miskolczi Értesítő. — Mult és Jelen. (Kolozsvár.) — Munkások Ujsága. — Nemzeti Ujság; folytatása: Nemzeti. — Nép Barátja. — Népelem. — Nevelési Émléklapok. — Orvosi Tár. — Öreg ABC. Vén Emberek Számára. (Győr.) — Pénzügyi Levelek. — Pesti Divatlap. (Folyt.: Budapesti Dl.) — Pesti Hirlap. — Pestvárosi Tudósítások. — Protestans Egyházi és Iskolai Lap. — Radicallap. — Reform. — Religio és Nevelés. — Társalkodó. — Természetbarát. (Folyt.: Ipar- és Természetbarát.) — Vasárnapi Ujság. (Kolozsvár.)

b) *Német nyelvű:* Agramer Politische Zeitung. (K. k. priv. —) — Anhang zum Temesvarer Wochenblatt. — Arader Kundschaftsblatt. — Blätter für Geist, Gemüth und Vaterlandskunde. (Brassó. A Siebenbürger Wochenblatt melléklapja.) — Blätter vom Baume der Erkenntniss. — Briefe eines Magyaren an seinen Freund Michl... (Pozsony.) — Constitution des Thierreiches... — Das Junge Ungarn. — Der Emancipirte Satanas. (Magyar-Óvár.) — Der Evangelische Christ. — Der grosse Peter. (Pozsony.) — Der grosse Pfaffenzwicker. (Győr.) — Der Katholische Christ. — Der Patriot. — Der Patriot. (Arad.) — Der Rothmantel. (Pozsony.) — Der Schmetterling. (A Der Spiegel mellékl.) — Der Serbe. — Der Siebenbürger Bote. (Nagy-Szeben. Mellékl.: Transsilvania.) — Der Siebenbürgische Volksfreund. (Brassó.) — Der Spiegel. (Mellékl.: Der Schmetterling; Pesther Handlungsztg; Telegraph.) — Der Südungar. (Temesvár.) — Der Ungar. (Mell.: Wegweiser...) — Der Ungarische Israelit. — Der Volksfreund. — Der Wahre Ungar. (Melléklapja: Der Spiegel.) — Die Erste Epistel der Ungarn an die Wiener. — Die Grosze Versammlung der Spatzen und Anderer Vögel in Budapest. — Die Opposition. — Die Volksstimme. — Der Zeitgeist. — Ein Jeder Muss Es Wissen. — Eltern-Zeitung. — Fünfkirchner Zeitung. (Pécs.) — Gemeinnützige Blätter. (A Neue Politische Pester Zeitung mell.) — Hungaria. (Pozsony. A Pressburger Deutsche Zeitung mell.) — Intelligenzblatt der Morgenröthe. — Kaschau-Eperjeser Kundschaftsblatt. (Kassa.) — Közlöny des Teufels. — Lucifer. (Varasd.) — Luna. (Zágráb. Az Agramer Pol. Ztg. mell.) — Morgenröthe. — Neue Politische Ofner-Pester Zeitung. (Mellékl.: Gemeinnützige Blätter.) — Oberungarische Illustrierte Zeitung. (Kassa. L. a magyar ny. «Á» betüt.) — Pannonia. (Pozsony.) — Pesther Handlungszeitung. (A Der Spiegel mellékl.) — Pesther k. k. priv.

Kundschafts- und Auctionsblatt. — Pester Zeitung. (Mellékl.: Volks-tribun.) — Pesther Figaro (zur Constitutionellen Zeitung). — Pressburger Deutsche Zeitung. (Pozsony.) — Pressburger Zeitung. — Pressfreie Flugblätter. (Pécs.) — Satirisch-Oppositionelles Flugblatt. (Győr.) — Satellit des Siebenbürger Wochenblattes. És fölapja: Siebenbürger Wochenblatt. (Brassó.) És másik mell.: Stundenblumen der Gegenwart. — Telegraph. (A Der Spiegel mell.) — Temeswarer Wochenblatt. — Transsilvania. (N.-Szeben. A Der Siebenb. Bote mell.) — Ungarn und Deutschland. (Bécs.) — Unterhaltung aus der Gegenwart. (N.-Szeben.) — Versammlung der Budapester Fratschlerinnen. — Volksfreund. (Eszék.) — Volkstribune. (A Pester Ztg. mell.) — Völkerbund. (Bécs.) — Wegweiser und Anzeigebblatt im Gebiete der Industrie, des Handels, der Literatur, Kunst u. s. w. (A Der Ungar mellékl.)

c) *Tót nyelvű*: Bohumil. (Nagyszombat.) — Katolické Novini. — Orol Tatranski. (Pozsony. A Slov. Nar. Nov. mellékl.) — Priatel Ludu. — Slovacke Novini. (Pozsony.) — Slovenskije Narodnje Novini. — Trnavski Posel. (Nagyszombat.)

d) *Szerb nyelvű*: Напредак. (Karlócza.) — Нови србски њетопис. — Србске народне новине. — Србски народни лист. — Вјестник. (Ujvidék.)

e) *Román nyelvű*: Amiculu Poporului. — Foaie pentru Minte, Inima shi Literatura. És fölapja: Gazeta de Transilvania. (Brassó.) — Inventiotoriulu Poporului. És fölapja: Organu Nationale. (Balázsfalva.)

f) *Horvát nyelvű*: Danica. És fölapja: Narodne Novine. (Zágráb.) — Pucki Priatelj. — Slavenski Jug. (Zágráb.)

g) *Francia nyelvű*: La Hongrie. (Páris.)

1849: a) *Magyar nyelvű*: Aradi Hirdető. — Az Ausztriai Birodalmat Illető Közönséges Birodalmi Törvény- és Kormánylap. — Brassói Lap. — ? Budapesti Divatlap. (Igérték; megjelent-e?) — Csiki Gyutacs. (Csik-Szereda.) — Debreczeni Lapok. — Debreczen-Nagyváradai Értesítő. (Debreczen.) — Esti Lapok. (Debreczen; utóbb Budapest.) — Esti Lapok. (Debreczen.) — Figyelmező. (Pest; csak juliusban Pozsony.) — Forradalom. — Futár. — Gazdasági Lapok. — Hadi Lap. (Csik-Szereda.) — Honvéd. (Kolozsvár.) — Hölygfutár. — Iskolai Lap. — Katholikus Néplap. — Komáromi Értesítő. — Komáromi Lapok. — Közlöny, hivatalos lap. — Magyar Hirlap. — Magyar Őr. — Marcius Tizenötödike. (Pest és Debreczen.) — ? Nővilág. (Igérték; megjelent-e?) — Pesti Hirlap. — Religio és Nevelés. És szünet után folyt.: Religio. — Republica. — Szabadság. (Kolozsvár.) —

Szabadság, Egyenlőség, Testvériség. — Szegedi Hirlap. — Székely Hírmondó. (Kézdi-Vásárhely.) — Tiszavidéki Ujság. (Szeged.) — ? Törvényhozási és Törvénykezési Lapok. (Igérték; megjelent-e?) — ? Való. (Igérték; megjelent-e?)

b) *Német nyelvű*: Agrarmer Politische Zeitung. (K. K. priv. —) — Allgemeine Pest-Ofner Zeitung. — Allgemeine Zeitung von und für Ungarn. (Pozsony.) — Anhang zum Temesvarer Wochenblatt. — Arader Kundschaftsblatt. — Beiblatt zum Temeswarer Wochenblatt. — Der Katholische Christ. — Der Siebenbürger Bote. (N.-Szeben.) — Der Siebenbürgische Volksfreund. (Brassó.) — Der Spiegel. (A Der Wahre Ungar melléklapjává lett; azelőtti melléklapjai megszűntek.) — Der Ungar. — Der Vierzehnte April. — Die Opposition. — Die Reichsgese. — Freiheitsbote. (Szeged.) — Kaschau-Eperjeser Kundschaftsblatt. (Kassa.) — Katholische Zeitung. (Zágráb.) — Kronstädter Zeitung. (Brassó.) — Luna. (Zágráb.) — Pannonia. (Pozsony.) — Pester Courier. — Pester Zeitung. — Pressburger Zeitung. — Semliner Blätter. (Zimony.) — Siebenbürger Wochenblatt. (Brassó.) — Südslavische Zeitung. (Zágráb.) — Temesvarer Anzeiger. — Temeswarer Wochenblatt.

c) *Tót nyelvű*: Priatel Ludu. (Budapest, majd Debreczen.) — Slovenski Pozornik. (Szokolca.) És melléklapja: Zitva. — Trnavski Posel. (Nagyszombat.)

d) *Szerb nyelvű*: Напредак. (Karlócza.) — Нови ербски летописе. — Поворник. (Zimony.) — Вјестник. (Zimony.)

e) *Román nyelvű*; Foaie pentru Minte, Inima shi Literatura. És főlapja: Gazeta de Transilvania. (Brassó.)

f) *Horvát nyelvű*: Danica. És főlapja: Narodne Novine. (Zágráb.) — Slavenski Jug. (Zágráb.)

PÓTLÉK.

¹ *Theatralisches Wochenblatt für das Jahr 1778.* (Nagy-Szeben.) — ² *Staatsanzeiger.* (Pozsony.) — ³ [vagy *Neuer C.*] — ⁴ *D. N. Courier...* — ⁵ *Kritischer Beobachter.* (Nagy-Szeben.) — ⁶ *Siebenbürgens Fürsten.* (N.-Szeben.) — ⁷ *D. N. Courier...* — ⁸ *Siebenbürger Intelligenzblatt.* (N.-Szeben.) — ⁹ *D. N. Courier...* — ¹⁰ *Hungarische Staats- und gelehrte Nachrichten.* (Buda.) — ¹¹ *D. N. Courier.* — ¹² *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ¹³ *D. N. Courier...* — ¹⁴ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ¹⁵ *D. N. Courier...* — ¹⁶ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ¹⁷ *D. N. Courier.* — ¹⁸ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ¹⁹ *D. N. Courier...* — ²⁰ *Sieb. Int.* (N.-

Szeben.) — ²¹ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ²² *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) —
²³ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ²⁴ *Kritischer Anzeiger.* — ²⁵ *Sieb. Int.*
(N.-Szeben.) — ²⁶ *Krit. Anz.* — ²⁷ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ²⁸ *Krit.*
Anz. — ²⁹ *Ofner und Pester Extrablatt.* — ³⁰ *Sieb. Int.* (N.-Szeben.)
— ³¹ *Krit. Anz.* — ³² *Sieb. Int.* (N.-Szeben.) — ³³ [Vagy: *Zeitung für Damen.*] — ³⁴ *Blätter der Zerstreung...* — ³⁵ *Miscellen für Zeitungsleser...* — ³⁶ *Geist der Journale...* — ³⁷ (?) *Krit. Anz.* —
³⁸ *Theater-Journal vom Jahre 1810.* (Sopron.)

KERESZTY ISTVÁN.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Harmadik közlemény.

JÓKAI MÓR. (Elbeszélések.) *Angol.*

131. In love with the czarina and other stories by Maurice Jókai. Translated from the original hungarian with the author's special permission by Louis Felbermann. London. Frederic Warne & Co. É. n.

8-r. Arckép, 156 l. Nyomtatta: Balantyne, Hanson & Co. London és Edinburgh. Tartalma: Életrajzi bevezetés. — 1. In love with the czarina. (A vakmerő. Milyenek a férfiak?) — 2. Tamerlan the tartar. (Kardvas és villám. U. o.) — 3. Valdivia. (Dekameron I.) — 4. Bizeban. (A bizebán. U. o. II.) — The moonlight sonnambulist. (A lunatikus. U. o. III.) Jelzete: P. o. hung. 905 jd.

132. Tales from Jókai. Translated from the hungarian by R. Nisbet Bain. With complete biography and photogravure portrait of Maurus Jókai. London. Jarrold & Sons. É. n.

8-r. Arckép, XVI, (2), 275 l. Tartalma: Bevezetés. Életrajz. — 1. The celestial slingers (Debreczeni krónikák. Dekameron II.) — 2. The compulsory diversion (A kénytelen multság. U. o. II.) — 3. The sheriff of Caschau (A kassai bíró. U. o. I.) — 4. The justice of Soliman. (Az áruló gyűrtű. U. o. I.) — 5. Love and the little dog. (Humorisztikus papirszeletek.) — 6. The red starosta. (Kétszerkettő négy. Őszi fény.) — 7. The City of the East (Oceánia). — 8. The hostile skulls. (Az ellenséges koponyák. (Életemből. I.) — 9. The bad old times. (Fulkó lovag. Dekameron III.) Jelzete: P. o. hung. 905 jk.

133. Hungarian sketches in peace and war. From the hungarian of Moritz Jókai. With prefatory notice by Emeric Szabad. Edinburgh: Thomas Constable and Co. MDCCCLV.

8-r. XV, 305 l. Nyomtatta: T. Constable. (Constable's miscellany of foreign literature. Vol. I.) Tartalma: Életrajzi bevezetés. — 1. Dear relations. (Kedves atyafiak. Népvilág.) — 2. The Bardy family. (A Bárdy-család. Csataképek.) — 3. Crasy Marcsa. (A falu bolondjai. Népvilág.) — 4. Comorn. (Komárom. Csataképek.) — 5. Mor Perczel. (Nomen est omen. U. o.) — 6. Gergely Sonkoly. (Sonkoly Gergely. Vadon virágai.) — 7. The unlucky

weathercock. (A szerencsétlen szélkakas. Csataképek.) — 8. The two brides. (A két menyasszony. Csataképek.) — 9. The Szekely mother. (Szekely asszony. U. o.) — 10. A ball. (Egy bál. U. o.) Jelzete: L. eleg. g. 302.

Cseh.

134. Kresby a malby. Novely. Napsal Moric Jókai. Přeložil Ludvik Kostolný. V. Praze 1892. Tiskem «Národní tiskárny a nakladatelstva».

8-r. 2 köt. (4), 408; (4), 404 l. Tartalma: I. kötet: 1. Anděl pomsty (A vérontás angyala. Virradóra.) — 2. Papoušek. (A Magláy-család.) — 3. Věž dagöská. (A dagói torony. Targallyak.) — 4. Cikánský baron. (A cigánybáró.) — 5. Knižecí vězeň. (A jedikulai rab. Targallyak.) — 6. Dvě svatby. (Két menyegző. Virradóra.) — 7. Na útěku. (A szökevény. Árnyképek.) — 8. Slečna z Boží Hory. (Az istenhegyi székelyleány. Dekameron II.) — II. kötet: 1. Modrý dĕmant. (Az ezerkettedik éjszaka. Megtörtént regék.) — 2. Dvacetníková. (Az egyhuszasos leány. Targallyak.) — 3. Odpadlík. (A hittagadó. Milyenek a férfiak?) — 4. Život a sen. (Petki Farkas leányai. Erdélyi képek.) — 5. Hřích mylorduv. (A rabnő. Milyenek a nők?). — 6. Záhuba rodu Bárdyova. (A Bárdy-család. Csataképek.) — 7. Meč a Blesk. (Kardvas és villám. Milyenek a férfiak?) — 8. Ubohé srdce. (A kurucz-világ után. Szélcsend alatt.) Jelzete: P. o. hung. 905 ag.

Eszperantó.

135. Du noveloj el Mauro Jókai. El la hungara lingvo tradukis Johano de Luczenbacher. Paris. Presa esperantista societo 1911.

8-r. 93 l. Nyomtatta: Centra presejo esperantista. Tartalma: Előszó. — 1. La edzino de l'falinto. (Az elesett neje. Csataképek.) — 2. Pola rakonto. (Egy lengyel történet. Milyenek a nők?) Jelzete: P. o. hung. 905 a/11.

Francia.

136. E. Horn. Jókai. Préface de Gaston Boissier. Paris. Paul Ollendorff éditeur. 1895.

8-r. XVI, 176, (2) l. Nyomtatta: Camerot et Renouard. Tartalma: Jókai. — 1. Les femmes sicules. (Szekely asszony. Csataképek.) — 2. Un bal. (Egy bál. Csataképek.) — 3. Le chant de la forêt. (Az erdei dal. Életemből.) — 4. La rose jaune. (Sárga rózsa.) Nyomatott 250 példányban. 2 példány. Jelzete: P. o. hung. 905 ac.

Német.

137. Carinus und andere Novellen. Von Moritz Jókai. Wien, Pest, Leipzig. W. Hartlebens Verlag. É. n.

8-r. 191, (1) l. Nyomtatta: C. Fromme, Wien. (Collection Hartleben IV. 9.) Tartalma: 1. Carinus. (Novellák.) 2. Khan Karadsin. (Szászorszépek. Dekameron I.) — 3. I love You. (U. o. III.) — 4. Auf meinem Schlosse. (Történetek egy ócska kastélyban. U. o. III.) Előszó szerint Sigmund BRÓDY fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 ai.

138. Eine Ballnacht. Novellen von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Berlin. Richard Ecksteins Nachfolger. É. n.

8-r. 128 l. Nyomtatta Hallberg & Büchling, Leipzig. Tartalma: 1. Eine Ballnacht. (Kénytelen mulatság. Dekameron.) — 2. Eine Schachpartie. (Sakkjáték. Mesék és regék.) — 3. Lucretia. (Milyenek a nők?) — 4. Aus dem Tagebuch eines Krüppels. (A nyomorék naplója. Vadon virágai.) — 5. Die Pantoffeln des Kalifen. (A kalifa papucsja. Milyenek a nők?) — 6. Der General und sein Geist. (A tábornok és az asztrál szellem. Véres könyv.) — 7. Die Amazone. (Az amazon. U. o.) — Jelzete: P. o. hung. 905 ns.

139. Eine Königin. Erzählungen von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Berlin. Richard Ecksteins Nachf. É. n.

8-r. 128 l. Nyomtatta: Fr. Aug. Eupel, Sondershausen. Tartalma: 1. Eine Königin. (Kelet királynéja. Délvirágok.) — 2. Auf den Stufen des Thrones. (Egy szegény asszony története. Szélszend alatt.) — 3. Eines Blickes wegen. (Egy tekintet. Dekameron III.) Jelzete: P. o. hung. 905 kv.

140. Ein Verhängnis... Erzählungen und Novellen von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin, Eisenach, Leipzig. Hermann Hillgers Verlag. (1901.)

8-r. 125 l. Nyomtatta: Oscar Brandstetter, Leipzig [1901]. (Kürschners Bücherschatz. Nr. 263.) Illusztrálta BRAUNE. Tartalom: 1. Ein Verhängnis. (Hyppona romjai. Délvirágok.) — 2. Eine Ballnacht. (A kénytelen mulatság. Dekameron.) — 3. Aus dem Tagebuche eine Krüppels. (A nyomorék naplója. Vadon virágai.) — 4. Der General und sein Geist. (A tábornok és az asztrál szellem. Véres könyv.) — 5. Die Amazone. (Az amazon. U. o.) — 6. Das Mädchen mit dem Glorienschein (?) — Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

141. Kleine Geschichten. Von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von L. Kosner. C. Daberfom's Verlag in Wien. É. n.

8-r. 89, 1 l. Nyomtatta: Fr. Winiker & Schickardt, Brünn. Tartalom: 1. Die gute alte Frau. (A jó öreg asszony.) — 2. Wie man Frauen gewinnt. (Hogy nyerik meg a nőket. Dekameron.) — 3. Ein Spieler. (A játékos. U. o.) — 4. Ein guter Mensch. (A jó ember. U. o.) — 5. Das weisse Blatt. (A fehér lap. Milyenek a nők?) — 6. Abu Josef und die blauäugige Sklavin. (Abu József. Dekameron.) — 7. Noch einen Kuss! (Még egy csókot! Dekameron.) — 8. Wem gehört die Braut? (?) — 9. Ein Schauspieler-Original. (?) — 10. Das Bettelkind. (A koldusgyermek. Dekameron.) — 11. Ein ungarischer Dichter vor neunzig Jahren. (Egy magyar költő életéből. Életéből.) — 12. Der Henker. (Egy hóhér. Dekameron.) — 13. Ein ungarischer Zauberer. (A magyar Fauszt. Föld felett és víz alatt.) — (Allgemeine National-Bibliothek. 305—306.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

142. Leben und Lieben. Siebzehn Erzählungen von Maurus Jókai. Singig autorisierte Übersetzung. Berlin. S. Conitzer's Verlag. É. n.

8-r. 2 kötet (8), 154; (4), 133 l. Nyomtatta: C. H. Schultze & Co. in

Gräfenhainchen. Tartalma: Erstes Buch. Aus dem Morgenland. 1. Die Pantoffeln des Kalifen. (A kalifa papucs. Milyenek a nők?) — 2. Soliman's Traum. (Solimán álma. Délvirágok.) — 3. Lucretia. (Milyenek a nők?) — 4. Der Biseban. (A bizebán. Dekameron. II.) — 5. Arria. (U. o. I.) — 6. Du bist noch ein Kind. (Violanta. U. o. II.) — 7. Des Himmels Schleudersteine. (A mennyei parittyakövek. U. o. I.) — 8. Mahadi. (Targallyak.) — 9. Der verrätherische Ring. (Az áruló gyűrű. Dekameron I.) — Zweites Buch. Wunderliche Geschichten. 1. Nach dem Tode. (A halál után. U. o. II.) — 2. Die Tochter des Bojaren. (A Bojárleány. Véres könyv.) — 3. Eine Heimstätte des Fluches. (Az átkozott ház. Vadon virágai.) — 4. Die Brandlegerin. (A gyújtogató. Dekameron II.) — 5. Der Spieler. (A játékos. U. o. II.) — 6. Miserere Domine. (Találkozás ismerősökkel. Egy bujdosó naplója. XIX. fejezete. Csataképek.) — 7. Die Verurteilte Schönheit. (A halál-fős álarc. Dekameron III.) — 8. Nach zwanzig Jahren. (Húsz év múlva. Dekameron II.) Jelzete: P. o. hung. 905 pk.

143. Märtyrer des Herzens und andere Geschichten von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersetzt von Cécilie Langsch. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Neclam jun. É. n.

16-r. 103 l. Tartalom: Märtyrer des Herzens. (?) — 2. Die ungleichen Geschwister. (A rosszul osztozott testvérek. Napraforgók.) — 3. Der Geisterfischer. (Rémhalász. Mesék és regék.) — 4. Treue. (?) — 5. Der Donnerkeil, der Pater Hermann und der kleine Barbier. (A Guta, Herkó Páter meg a kis borbély. Mesék és regék.) — 6. Des König Matthias Quelle. (Mátyás király forrása. U. o.) — (Universal-Bibliothek. 4126.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

144. Neue Erzählungen von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Leipzig. V. Schumanns Verlag. É. n.

8-r. (4), 152 l. Nyomtatta: O. Regel, Leipzig-Neustadt. Tartalma: 1. Die Geschichte der Hasen. (A nyulak története. Targallyak.) — 2. Das Pfand. (A zálog. Van még új a nap alatt.) — 3. Nazli Hanem. (Ujabb elbeszélések.) — 4. Ist es ein Verbrechen, seine eigene Frau zu küssen? (Bűn-e az embernek saját feleségét megcsókolni? Őszi fény.) — 5. Die feindlichen Schädels. (Az ellenséges koponyák. Életemből. II.) — 6. Mahadi. (Targallyak.) — 7. Eine Schachpartie. (A veszélyes sakkjáték. Véres könyv.) — Jelzete: P. o. hung. 905 a/6. és L. eleg. g. 710 d. Utóbbi borítékán: Roman-Gallerie für Salon und Reise. Bd. 4.

145. Novellen von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Leipzig und Wien. Bibliographisches Institut. É. n.

16-r. 235, (1) l. Tartalma: JÓKAI'S Leben. 1. Sophronia und Glyceria. (Carinus. Novellák.) — 2. Sebastopol. (A rossz hely. Véres könyv.) — 3. Die Sechzehnjährige. (Boszniai huszárkaland. Targallyak.) — 4. Heimgekehrt. (A hazatért. Targallyak.) — 5. Treue Liebe. (Régi hű szerető. Dekameron I.) — 6. Die Prophezeiung. (Baróthy Ilona. Virradóra.) — 7. Zu Schön. (A halál-

fős álarc. Dekameron III.) — 8. Die Bajadere. (A bajadére. Véres könyv.) — 9. Eine Schachpartie. (A veszélyes sakkjáték. U. o.) — 10. Das Milchgesicht. (A gyerkőc. U. o.) — 11. Der Richter von Kaschau. (A kassai bíró. Dekameron I.) — 12. Der Unverwundbare. (A sérthetetlen. Véres könyv.) (Meyers Volksbücher. No. 712—14.) Jelzete: P. o. hung. 1020 f.

146. *Novellen von Moritz Jókai. Dem Ungarischen nachgezählt von Sigmund Bródy. Pest. Druck und Verlag von Emerich Bartalits. 1864.*

8-r. (4), 298 l. Tartalma: 1. Khan Karadsim. (Százszorszépek. Dekameron I.) — 2. I love you. (U. o. II.) — 3. Die Caldaria. (A caldaria. U. o. II.) — 4. Auf meinem Schlosse. (Történetek egy ócska kastélyban. U. o. III.) — 5. Zehn Millionen Dollars. (Tíz millió dollár. U. o. II.) — 6. Die Unterhaltung wider Willen. (A kénytelen mulatság. U. o. II.) — 7. Carinus. (Novellák.) Jelzete: P. o. hung. 905 g.

JÓKAI MÓR. (Elbeszélések.)

147. *Achtzehn humoristische Erzählungen von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersezt von einem Landsmanne und Jugendfreunde des Dichters. Bremen, 1872. Verlag von J. Rühmann.*

8-r. két köt. Arckép, XXXI, 327; 351 l. Nyomtatta: Diedr. Soltau, Norden. Tartalma: I. Életrajzi bevezetés. — Aus ungarischer Vorzeit: 1. Des Himmels Schleudersteine. (A mennyei parittyakövek. Dekameron I.) — 2. Der Vogel Strauss. (A struccmadár. U. o. III.) — Aus ungarischem Volksleben: 3. Gezwungene Unterhaltung. (A kénytelen mulatság. U. o. II.) — 4. Der Pfingstkönig. (A pünkösdi király. Egy magyar nábob. I. 8.) — 5. Der Peregrinus. (A Peregrinus. Dekameron I.) — 6. Grüne Unterhaltung. (Zöld mulatság. U. o. III.) — 7. Der Strick muss bevor gut eingenässt werden. (Kötél áztatva jó. Népvilág.) — Aus ungarischem Gesellschaftsleben: 8. Erlebnisse im einem alten Castell. (Történetek egy ócska kastélyban. Dekameron III.) — 9. Der Antiquitätensammler. (A régiségbuvár. U. o. I.) — 10. Von Dreien die Schönste. (Három közül a legszebbik. Dekameron II.) — 11. Der Herr und der Kutscher. (Jól el kell tenni a pénzt. Dekameron III.) — 12. Welt-schmerzkur. (Az erdei dal. Életemből. I.) — 13. Meine theatralische Laufbahn. (Az én szinpadi életem. Életemből I.) — 14. Die heimkehrende Seele. (A hazajáró lélek. Népvilág.) — 15. Liebe Verwandte. (Kedves atyafiak. U. o. — 16. Die verfluchten Kalendermachers. (A világ vége. U. o.) — 17. Was wir Ungarn für Demokraten sind. (Milyen demokraták vagyunk mi? Életemből I.) — Aus ungarischem Leben in Amerika: 18. Die langhaarige Dame. (A hosszuhajú hölgy. Virradóra.) Jelzete: P. o. hung. 905 oo.

148. *Blumen des Ostens. Neue Erzählungen und Schilderungen von Moritz Jókai. Einzig ermächtigte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Adolf Reinecke, 1886.*

8-r. (6), 254 l. Nyomtatta: Iszleih und Rietzschel, Gera. Tartalom: 1. Feredsche. (A feredzse. Megtörtént regék.) — 2. Emina. (Milyenek a nők?) — 3. Ritter Fulko. (Fulkó lovag. Dekameron III.) — 4. Die Familie Bárdy.

(A Bárdy-család. Csataképek.) — 5. Zwei Gattinen. (A kurucvilág után. Szélcsend alatt.) — 6. Der essbare Edelstein. (Az ehető drágakő. Megtörtént regék.) Jelzete: P. o. hung. 905 ol.

14Sa. Ugyanaz. Vierte Auflage. Stuttgart. Franckh'sche Buchhandlung. É. n.

16-r. 144 l. Nyomtatta: A. Bonz' Erben, u. o. A. C. BAWOROWSKI rajzaival. (Sammlung. Franckh. Band 11.) Jelzete: L. eleg. g. 398 g.

149. Neun Erzählungen von Maurus Jókai. Ausschließlich ermächtigte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. 1893. Druckerei und Verlagshaus Stuttgart Dr. Foerster & Cie.

8-r. (6), 283 l. Tartalom: 1. Szepter und Thespiskarren. (Fejedelem és Fra Diavolo. Még egy csokrot.) — 2. Der Gatte der Frau Heliogabal Brasil. (Brazil Heliogabálné asszony férje. Őszi fény.) — 3. Die letzte ihres Stammes. (A jó öreg asszony.) — 4. Die weisse Dame. (Bacsó Tamás. A magyar előidőkből.) — 4. Ist es ein Verbrechen, seine eigene Frau zu küssen? (Bűn-e az embernek saját feleségét megcsókolni? Őszi fény.) — 6. Not bricht Eisen. (Házasság éhségből. U. o.) — 7. Demir's Braut. (Márce Zára. Vadon virágai.) — 8. Die Wunder der Nähnadel. — 9. Die Goldmacher. (Láda! Kérnek! Jössz-e? Még egy csokrot.) Jelzete: P. o. hung. 905 pu.

150. Maurus Jókai. Zwei Mädchenherzen und andere Novellen. Autorisierte deutsche Ausgabe von Ludwig Wechsler. Berlin, 1894. Verlag des Bibliogr. Bureau's.

8-r. (6), 327 l. Nyomtatta: Gottfr. Pätz, Naumburg a. S. Tartalom: 1. Zwei Mädchenherzen. (Petki Farkas leányai. Erdélyi képek.) — 2. Gregor Sonkolyi. (Sonkolyi Gergely. Vadon virágai.) — 3. Vier Stunden in eines Vulkans Tiefe. (Négy óra egy vulkán fenekén. Dekameron III.) — 4. Die Töchter des Griechen. (A kalmár és családja. Erdélyi képek.)¹ — 5. Krone und Liebe. (Koronát szerelemért. Erdélyi képek.) — 6. «Bis in's dritte und vierte Glied.» (A bűntárs. Vadon virágai.) Jelzete: P. o. hung. 905 kx.

151. Märtyrer des Herzens. — Zwei Frauen. Von Maurus Jókai. Autorisierte Uebersetzung von Ludwig Wechsler. Breslau, Schlesi'sche Verlags-Anstalt v. E. Schottlaender. 1901.

8-r. 234 l. Tartalma: 1. Märtyrer des Herzens. (?) — 2. Zwei Frauen. (A talmi asszony. Napraforgók.) Jelzete: P. o. hung. 905 kx/5.

JÓKAI MÓR. A caldaria. (Dekameron.) *Német.*

152. Ungarische Bücher für das Volk. III. Die Caldaria nach dem Ungarischen des Moritz Jókai. Pest, 1863. Druck und Verlag von Emerich Bartalits.

16-r. 13 l. Jelzete: P. o. hung. 457.

¹ A bevezetés hijján.

JÓKAI MÓR. A cigánybáró. *Cseh.*

153. Moric Jókai. Cikánský baron. Z mad'arštiny přeložil František Brábek. V Praze. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1894.

16-r. 112 l. (Levné svazky novel. 7.) Jelzete: L. eleg. 776 l.

L. 134. sz. à.

Német.

154. Der Zigeunerbaron. Von Moriz Jókai. Breslau. Druck und Verlag von S. Schottlaender, 1886.

8-r. (2), 92 l. Jelzete: P. o. hung. 905 kf.

154a. U. a. Der Zigeunerbaron und andere Novellen... 2. Auflage. Breslau. Druck und Verlag von S. Schottlaender, 1886.

8-r. (4), 302 l. Tartalma: 1. Der Zigeunerbaron. (A cigánybáró.) — 2. Traum und Leben. (Petki Farkas leányai. Erdélyi képek.) — 3. Fürst und Fra Diavolo. (Fejedelem és Fra Diavolo. Még egy csokrot.) — 4. Barak Hageb und seine Weiber. (Juida. Milyenek a férfiak?) — 5. Zwei Hochzeiten. (Két menyegző. Virradóra.) Jelzete: P. o. hung. 905 om.

154b. U. a. Dritte Auflage. Breslau, Schleifische Verlags-Anstalt v. S. Schottlaender, 1905.

8-r. 289 l. Ny. u. o. Tartalma azonos a II. kiadáséval. Jelzete: P. o. hung. 905 kj.

JÓKAI MÓR. A Damokosok. *Német.*

155. Was ein Weib vermag. Roman von Maurus Jókai. In deutscher Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin, Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 284 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pe.

JÓKAI MÓR. A debreceni lunátikus. *Német.*

156. Der Nachtwandler. Humoristische Erzählung von Maurus Jókai. Mit des Verfassers ausschließlicher Ermächtigung ins Deutsche übertragen von Ludwig Wechsler. Berlin, Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 140 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 po.

JÓKAI MÓR. A fehér rózsza. *Angol.*

157. Halil the Pedlar. A tale of old Stambul. By Maurus Jókai. Authorized translation. 5. edition. London. Jarrold & Sons. 1901.

8-r. Cimkép, 275 l. Nyomtatta: u. a. Norwich és London. R. Nisbet BAIN fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 jm.

Német.

158. Die weiße Rose. Historischer Roman von Maurus Jókai. Berlin, Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 232 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection v. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 mj.

158a. Ugyanaz. (Más fordítás.) Die weiße Rose. (Halil Patróna.) Historischer Roman aus der Zeit des Janitscharenaufstandes 1730. Von Moriz Jókai. Wien, Pest, Leipzig. U. Hartleben's Verlag.

8-r. 159, 1 l. Nyomtatta: C. Fromme Wien. (Collection Hartleben.)
Jelzete: P. o. hung. 905 mk.

JÓKAI MÓR. A fekete gyémántok. *Angol.*

159. Black diamonds. A novel. By Maurus Jókai. 1. edition. London. Jarrold & Sons. 1896.

8-r. Címkép, 452 l. Nyomtatta: u. a. Norwich, Yarmouth és London Frances GERARD fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 00/1.

Német.

160. Schwarze Diamanten. Roman von Maurus Jókai. Sechste Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 362, (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 kx/1.

JÓKAI MÓR. A három királyok csillaga. *Német.*

161. Der Schein trügt. Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersezt von Rudmig Wechsler. Breslau. Schlesische Buchdruckerei v. S. Schottlaender. É. n.

8-r. 192 l. (Unterwegs und Daheim.) Jelzete: P. o. hung. 905 kx/3.

JÓKAI MÓR. A janicsárok végnapjai. *Angol.*

162. The lion of Janina or the last days of the Janissaries. By Maurus Jókai. London. Jarrold & sons. é. n.

8-r. 326 l. Nyomtatta: u. a. Noravich. Jelzete: P. o. hung. 905 00/12.

162a. U. a. 3. edition. London. Jarrold & Sons. 1897.

8-r. Címkép, 326 l. Nyomtatta: u. a. Norwich, Yarmouth és London.
Jelzete: P. o. hung. 905 00/3.

162b. Ugyanaz. London. Jarrold & Sons. é. n.

8-r. 326 l. Nyomtatta: u. a. Norwich. (New popular edition.) Jelzete: P. o. hung. 905 00/12.

Német.

163. Die letzten Tage der Janitscharen. Historischer Roman von Maurus Jókai. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 272 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 pr. és 905 mo (2 péld.)

JÓKAI MÓR. A jedikulai rab. (Targallyak.) A szökevény. (Árnyképek.) *Német.*

164. Der Gefangene der sieben Thürme. Der Flüchtling. Von Maurus Jókai. Zweite Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 136 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 ko.

JÓKAI MÓR. A jövő század regénye. *Német.*

165. Der Roman des fünftigen Jahrhunderts. Von Maurus Jókai. Preßburg und Leipzig. Verlag von Carl Stämpfel, 1879.

8-r. 4 köt. (4), 240; 210, (2); 224, (2); 203, (2) l. Nyomtatta: C. F. Wigand, Pressburg. Jelzete: P. o. hung. 905 oe.

JÓKAI MÓR. A kalózkirály. (Hangok a vihar után.) *Angol.*

166. The Corsaire King. By Maurus Jókai... Translated by Mary F. Safford. Chicago. M. A. Donohne & Company. É. n.

8-r. 191 l. Copyright, 1901, by L. C. Page & Company. (The flashlight detective series. No. 101.) Jelzete: P. o. hung. 905 an.

Német.

167. Der Piraten-König. Historische Novelle von Maurus Jókai... Einzig autorisierte Übersetzung... von Ludwig Wechsler. Dresden u. Leipzig. Verlag von Heinrich Minden. É. n.

8-r. (4), 184 l. Nyomtatta: T. M. Hofmann, Dresden. Jelzete: P. o. hung. 905 no.

167a. Ugyanaz. Neue Ausgabe. Dresden und Leipzig. Verlag von Heinrich Minden. É. n.

8-r. (4), 183 l. Nyomtatta: Bruno Thieme, Meissen. Jelzete: P. o. hung. 905 py.

Olasz.

168. Il re dei pirati. Novella storica di Maurizio Jókai. Traduzione autorizzata, dall' ungherese, del Dr. N. G. Fiume. E. Mohovich editore. 1901.

16-r. 167 l. Jelzete: P. o. hung. 905 al.

JÓKAI MÓR. A kardvas és a villám. (Milyenek a férfiak?)

Német.

169. Blitz und Schwertklinge. Erzählung von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Otto Janke. H. é. n.

8-r. 71 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pm.

JÓKAI MÓR. A kétszarvú ember. *Német.*

170. Der Mann mit den zwei Hörnern. Romantische Erzählung von Moriz Jókai. Einzig ermächtigte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Adolf Reinecke, 1886.

8-r. (4), 227 l. Nyomtatta: Iszleib & Rietzschel, Gera. Jelzete: P. o. hung. 905 ok.

JÓKAI MÓR. A két Trenk. *Német.*

171. «Feindliche Pole». Roman in 2 Bänden von Maurus Jókai. Ausschließlich ermächtigte deutsche Übertragung von Ludwig Wechsler, 1894. Druckerei und Verlagshaus Stuttgart, Dr. Foerster u. Co.

8-r. 2 köt. (8), 240; (4), 164 l. Jelzete: P. o. hung. 905 pt.

JÓKAI MÓR. A khámok utóda. (Véres könyv.) *Cseh.*

172. M. Jókai. Zlatá maska. Neviditelná hvězda. S výslovným slovením autorovým z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Nákladem Al. Hynka, knihkupce. É. n.

8-r. 8, 216 l. Nyomtatta: J. Rokyta v Slaném. (Česká bibliotéka rodinná. Ročník V. Svazek 3.) Jelzete: L. eleg. g. 260 g.

Német.

173. Die goldene Larve. Eine Erzählung von Maurus Jókai. Mit des Verfassers ausschließlicher Ermächtigung ins Deutsche übertragen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von H. Jacobsthal. 1887.

8-r. (4), 160 l. Nyomtatta: Wilhelm Iszleib. Jelzete: P. o. hung. 905 on/1.

JÓKAI MÓR. Aki szivét a homlokán hordja. *Cseh.*

174. Muž s mrtným srdcem. Román od Morice Jokaie. V Praze, 1890. Tiskem «Národní tiskárny a nakladatelstva».

8-r. 120 l. (Romány «Hlasu Národa») Jelzete: P. o. hung. 905 ah.

Német.

175. Das Herz auf der Stirn. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 144 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 ph.

176. Das todte Herz. Sage, Roman und Wirklichkeit (1886). Von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Kötter. Wien, 1890. M. Breitenstein's Verlagsbuchhandlung.

8-r. 172 l. Nyomtatta: J. N. Vernay. Jelzete: P. o. hung. 905 pg.

JÓKAI MÓR: Aki holta után áll bosszút. A Magláy-család. *Német.*

177. Nach dem Tode gerächt. Der Papagei. Zwei Erzählungen von Maurus Jókai. In deutscher Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. 136 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pd.

JÓKAI MÓR: Akik kétszer hálnak meg. *Cseh.*

178. Včera a dnes. Román Morice Jokaie. S povolením autorovým

z uherského přeložil Gustav Narc. Mayerhoffer. V Praze, 1888. F. Šimáček.

8-r. 427, (6) l. (Románova knihonna Světozora. Sv. VII.) Jelzete: P. o. hung. 905 ae.

Német.

179. *Zweimal Sterben. Roman von Maurus Jókai. Zweite Auflage.* Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 342 l. Nyomtatta Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 mu.

179a. *Ugyanaz. Dritte Auflage.* Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 254, (2) l. Nyomtatta: u. a. (Collection Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 mt.

JÓKAI MÓR: A köszívű ember fiai. *Francia.*

180. Maurice Jókai. Les fils de l'homme au coeur de pierre. Traduit du hongrois par Antonine de Gerando-Teleki. Paris. Paul Ollendorff, éditeur 1880.

8-r. (6), IV, 368 l. Nyomtatta: Jules Moreau, Saint-Quentin. Jelzete: P. o. hung. 905 c.

Német.

181. *Der Mann mit dem steinernen Herzen. Roman von Maurus Jókai. Zweite Auflage.* Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 377, (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 b/a.

JÓKAI MÓR: A kráó. *Német.*

182. *Das Affenmädchen. Roman von Maurus Jókai. Ausschließlich ermächtigte Übertragung von Ludwig Wechsler.* Breslau. S. Schottlaender. 1894.

8-r. 232 l. Jelzete: P. o. hung. 905 pn/1.

JÓKAI MÓR: A láthatatlan seb. (Dekameron I.) *Olasz.*

183. *La piaga invisibile. Novella ungherese die Maurizio Jókai dalla quale fu tratto l'argomento del dramma postumo La gelosia di Teobaldo Ciconci.* Milano. Tifografia Guglielmini. 1863.

8-r. 31 l. (Különlenyomat a L'alleanza c. lap. 1862 febr. 26. sz.-ból.) HELFY Ignác fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 ak.

JÓKAI MÓR: A lélekidomár. *Német.*

184. *Der Seelenbändiger. Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen. Autorisierte Übersetzung.* Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 300 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 kt.

JÓKAI MÓR: A löcsei fehérasszony. *Olasz.*

185. La dama bianca di Leutschau. Romanze di Maurus Jókai. Traduzione dall' Ungherese di Liszka. Volume primo, secondo. Milano. Edoardo Sonzogno, editore. 1890.

16-r. 2 kötet. 207, 1; 204, 2 l. Nyomtatta: A. Gattinoni, u. o. (Biblioteca romantica tascabile. N. 63., 64.) Jelzete: L. eleg. g. 258 ad.

JÓKAI MÓR: A Magláy-család. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Német.

L. 177. sz. a.

JÓKAI MÓR: A magyar előidőköl. *Német.*

L. 149., 305. sz. a.

JÓKAI MÓR: A névtelen vár. *Angol.*

186. The nameless castle. A novel by Maurus Jókai... Translated from the hungarian under the author's supervision by S. E. Boggs. New-York. Doubleday and Mc Clure company. 1898.

8-r. Címkép, XIII, (2), 338 l. JÓKAI előszavával s életrajzával. Neltje BLANCHAN tollából. Jelzete: P. o. hung. 905 ce.

186a. U. a. 3. edition. London. Jarrold and Sons. É. n.

8-r. Címkép, (6), 338 l. Ny. u. a. Jelzete: P. o. hung. 905 oo/7.

Német.

L. 275. sz. a.

JÓKAI MÓR: A pénz betegségei. (Az életből ellesve.) *Német.*

187. Die Krankheiten des Geldes. Erzählung von Moriz Jókai. Deutsch von Carl Geist. Budapest, 1883. Buchdr. des Franklin-Vereins.

16-r. 71 l. Jelzete: P. o. hung. 905 nq.

JÓKAI MÓR: A rabnő. (Milyenek a nők?) *Német.*

188. Aug' um Auge. Erzählung von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersezt von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. 138 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 ga.

JÓKAI MÓR: A régi jó táblabirák. *Német.*

189. Die guten alten Táblabiró's. Roman von Moriz Jókai. Pest. Verlag von Gustav Emich, 1856.

8-r. I. rész. (2), 302 l. Nyomtatta: u. a. u. o. 1865. (KÁRFFY I. fordítása.) Jelzete: P. o. hung. 905 d.

189a. Ugyanaz. Aus dem Ungarischen übersezt von J. Karffy. I., 2. Theil. Pest. Verlag von Gustav Emich. 1856.

8-r. 2 köt. 2, 302; 2, 295, 2 l. Ny. u. a. (Belletristisches Lesekabinet der magyarischen Literatur. Lief. 1—8.) Jelzete: P. o. hung. 1069 d.

189b. Ugyanaz. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 456 l. (Universal-Bibliothek 3832—35.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓKAI MÓR: A rézpataki lelkész. (Népvilág.) *Német.*

190. Maurus Jókai. «Entfagt!» Autorifizierte Übertragung von Ludwig Wechsler. Berlin. Hugo Steinitz. Verlag. É. n.

8-r. 144 l. Nyomtatta: A. Seydel & Cie. A címben feltüntetett novella után jő: Donna Palomba. Jelzete: P. o. hung. 905 ooa.

JÓKAI MÓR: A rútak rútja. (Virradóra.) *Cseh.*

191. Šereda. Povídka Morice Jókai. Z maďarského přeložil František Brábek. V Praze. Nákladem knihkupectvi I. L. Kobrova. É. n.

16-r. 47 l. (Ústředni knihovna. 161.) Jelzete: L. eleg. g. 555 ga.

JÓKAI MÓR: A sárga rózsa. *Angol.*

192. The yellow rose. A novel. By Maurus Jókai. London. Jarrold and Sons. É. n.

8-r. Címkép, 184 l. Nyomtatta: u. a. Norwich. Beatrice DANFORD fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 ji.

Finn.

193. Keltaruusu. Kertomus unkarin tasangolta. Kirjoitti Mauri Jókai. Suomensi Nilo E. Wainio. Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Otava, 1894.

8-r. 117 l. Nyomtatta: Suomalaisen kirjallisunden seuran kirjapaino. Jelzete: P. o. hung. 905 ab.

Francia.

L. 136. sz. a.

Német.

194. Die gelbe Rose. Ein Pustentroman von Maurus Jókai. Autor. Übersetzung aus dem Ungarischen von Irene Hecht-Eserhalmi. Stuttgart. Verlag von J. Engelhorn. 1895.

8-r. 159 l. Ny. Deutsche Verlagsgesellschaft. (Engelhorn's allg. Roman-Bibliothek. XI. 11.) Jelzete: L. eleg. g. 359.

195. Die gelbe Rose. Roman von Maurus Jókai. Autorifizierte Übersetzung von E. Langsch. Breslau. Schlesijsche Buchdruckerei v. S. Schottlaender. 1895.

8-r. 199 l. (Unterwegs und Daheim.) Jelzete: P. o. hung. 905 ni.

196. Ugyanaz. Névtelen fordítás. Deutsche Verlags-Anstalt. Stuttgart, Leipzig, Berlin, Wien, 1895.

8-r. (4), 184 l. Nyomtatta: u. a. Stuttgart. Jelzete: P. o. hung. 905 a/3.

JÓKAI MÓR: A szegénység útja. *Német.*

197. Von Stufe zu Stufe. Erzählung von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin. Otto Janke.

8-r. (4). 125 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 p.

JÓKAI MÓR: A szerelem bolondjai. *Dán.*

198. Kjaerlighedens Narre. Roman i to Dele af Maurus Jókai. Med Forfatterens Tilladelse oversat af Axel Damkier... Del Kjøbenhavn. Immanuel Bée's Forlag. 1875.

8-r. Két kötet 288; 294 l. Nyomtatta: C. Ferslew & Co. u. o. (Udvalgte Romane af M. Jókai IV., V. Bind.) Jelzete: P. o. hung. 905 ar.

Német.

199. Die Narren der Liebe. Roman von Maurus Jókai. Mit... einer Vorbemerkung von Dr. Franz Kwest, Halle a. S. Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. Arckép, IV, 265 l. (Bibliothek der Gesamtlitteratur des In- und Auslandes. No. 1349—52.) Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

199a. Die Narren der Liebe. Roman von Moritz Jókai. Unter Mitwirkung des Verfassers aus dem Ungarischen übersetzt von Eduard Glatz. Verlag der Pester Lloydgesellschaft. É. n.

8-r. 2 köt. (2), 209; 256 l. Nyomtatta: Khór u. Wein, Pest, 1868. (Separatdruck aus dem Pester Lloyd.) Jelzete: P. o. hung. 905 a/1.

199b. Ugyanaz. 1869. Verlag und Druck der Pester Buchdruckerei A.-G.

8-r. 3 köt. (3), 272; (2), 199; (2), 199 l. Jelzete: P. o. hung. 905 a/2.

200. Die Narren der Liebe. Roman von Maurus Jókai. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. 3 köt. (2), 262; (4) 283; (4), 181 l. Jelzete: P. o. hung. 905 fa.

200a. U. a. 4. Auflage. Berlin, Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 292 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 prv.

JÓKAI MÓR: A szép Mikhál. *Angol.*

201. Pretty Michal. A romance by Maurus Jókai. London. Jarrold and Sons. 1897.

8-r. Címkép, 318 (1) l. Nyomtatta: u. a. Norwich és London. A. Nisbet BAIN fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 oo/8.

Német.

202. Die schöne Michal. Roman von Maurus Jókai. Dritte Auflage. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 268 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 ne.

JÓKAI MÓR: A szökevény. (Árnyképek.) *Német.*

203. Auf der Flucht. Novelle von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von L. Hofner. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 63 l. Fordító bevezetésével. (Universal-Bibliothek 425.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

204. Der grüne Diamant. Kriminalroman von Artur Morrison. An der Schwelle des Glückes. Von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Neutlingen. Enßlin & Laiblius Verlagsbuchhandlung. É. n.

8-r. 160 l. JÓKAI elbeszélése a 118—160. lapon. (Ensslins Interessante Bibliothek. Band 2.) Jelzete: L. eleg. g. 360a.

JÓKAI MÓR: A tengerszemű hölgy. *Angol.*

205. Eyes like the sea. «A tengerszemű hölgy.» By Maurus Jókai. Translated from the hungarian by R. Nisbet Bain. In 3 vols. London. Lawrence & Bullen. 1893.

8-r. 3 köt. XIV, 259; (6), 234; (6), 239 l. Nyomtatta: Henderson és Spalding. Életrajzi bevezetéssel, fordító tollából. Jelzete: P. o. hung. 905 ja.

Német.

206. Die Dame mit den Meeraugen. Roman in drei Bänden von Maurus Jókai. Herausgegeben und mit einer Charakteristik des Verfassers versehen von Oskar von Krücken. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 328 l. Arcképpel. (Universal-Bibliothek 2737—39.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓKAI MÓR: A varchoniták. (Hangok a vihar után.) *Német.*

207. Die Warchoniten. Romantische Erzählung von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 128 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke) Jelzete: P. o. hung. 905 gb.

208. Krone und Liebe. Romantische Erzählung von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 128 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 kx/2.

JÓKAI MÓR: A vérontás angyala. (Virradóra.) *Német.*

209. Der Hacheengel. Yucatan-Dracoena. Von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n. 8-r. (4), 130 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 os.

JÓKAI MÓR: Az apja fia. (Még egy csokrot.) *Német.*

210. Seines Vaters Sohn. Von Maurus Jókai. (Heilbronn a. Neckar. Otto Weber's Verlag.) É. n. 8-r. 128 l. Nyomtatta: u. a. Illusztrálva. (Weber's Moderne Bibliothek. Nr. 66.) Jelzete: L. eleg. g. 827.

JÓKAI MÓR: Az aranyember. *Angol.*

211. A modern Midas. A romance by Maurice Jókai. Translated from the german by Mrs Laura Curtis Bullard and Miss Emma Herzog. New-York. R. Worthington, 1884.

8-r. (8), 367 l. Nyomtatta: Throw, u. o. Jelzete: P. o. hung. 905 jc.

212. Timar's two worlds. By Maurus Jókai. Authorised translation by Mrs Hegan Kennard. New edition. W. Blackwood & Sons. Edinburgh and London, MDCCCXCIV.

8-r. VI, 360 l. Jelzete: P. o. hung. 905 jf.

Cseh.

213. Zlatý muž. Roman od Morice Jókai. Z mad'arského přeložil František Brábek. V Praze. J. Otto. 1875—76.

8-r. 2 köt. (4), 434 (2); (4), 310, (1) l. (Lacina knihovna národní. Číslo 20.) Jelzete: P. o. hung. 905 j.

213a. Ugyanaz. Treti vydání. V Praze. J. Otto. É. n.

8-r. 2 köt. 485, (2); 345, (2) l. Nyomtatta: České grafické společnosti «Unie». Jelzete: P. o. hung. 905 ja.

Dán.

214. Et Guldmenneste. Roman i to Dele af Maurus Jókai. Med Forfatterens Tilladelse oversat af Axel Damkier. Kjøbenhavn. Immanuel Née's Forlag, 1874.

8-r. 2 köt. 399; 309, 1 l. Nyomtatta: C. Freslew & Co. (Udvalgte Romaner II—III.) Jelzete: P. o. hung. 905 ot.

Német.

215. Die Roseninsel. Eine Robinsonade in der Donau von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin und Leipzig. Hermann Hilger's Verlag. É. n.

8-r. 95 l. Nyomtatta: Spammersche Buchdruckerei, Leipzig. Erösen rövidített átdolgozás. (1001 Erzählungen für Jung und Alt. Nr. 14.) Jelzete: L. eleg. g. 377 z.

216. Ein Goldmensch. Roman in fünf Bänden von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen... übersetzt von... R. M. Kertbenn. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 624 l. (Universal-Bibliothek. 561—65.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

217. Ein Goldmensch. Roman von Maurus Jókai. Fünfte Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 399 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 lp.

JÓKAI MÓR: Az egyhuszasos leány. (Targallyak.) *Német.*

218. Das Zwanziger-Mädchen. Erzählung von Maurus Jókai. Zweite Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4) 75 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pn.

JÓKAI MÓR: Az elátkozott család. *Német.*

219. Der Erbschleicher. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Oskar von Krüden. Berlin. Hugo Steinitz' Verlag. É. n.

8-r. 231 l. Nyomtatta: H. Franke, Dessau. (1900.) Jelzete: P. o. hung. 905 gd.

220. Der Fluch des Priesters. Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen. Autorisierte Übersetzung. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 310 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 kn.

JÓKAI MÓR: Az elesett neje. (Csataképek.) *Cseh.*

221. Žena padlého bojovnika. Obrázky z. r. 1848. Od Morice Jókai. Z mad'arského přeložil František Brábek. V Praze. Nákladem knihkupectví I. L. Kobra. n.

16-r. 31 l. (Ústředni knihovna. Sešit 40.) Jelzete: L. eleg. g. 555 ya.

JÓKAI MÓR: Az élet komédiásai. *Cseh.*

222. Komedianti života. Roman. Sepsal Moric Jókai. Přeložil František Brábek. V Praze. J. Otto. É. n.

8-r. 3 köt. 279, (1); 252 (2); 337 (2) l. Jelzete: P. o. hung. 905 j/2.

Német.

223. Die Komödianten des Lebens. Roman von Maurus Jókai. Vom Verfasser autorisierte deutsche Original-Ausgabe. Berlin, 1876. Verlag von Otto Janke.

8-r. 5 köt. (4), 188; (4), 182; (4), 179; (4), 180; (4), 396 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 kg.

JÓKAI MÓR: Az életből ellesve. *Német.*

L. 187. sz. a.

JÓKAI MÓR: Az északi pólusig. *Német.*

224. Bis zum Nordpol oder was geschah weiter mit dem Tegetthoff?
Von Maurus Jókai. Vom Verfasser einzig autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. 1909. Buchverlag fürs Deutsche Haus, Berlin.

8-r. XII, 271 l. Nyomtatta: Deutsche Buch- und Kunstdruckerei G. m. b. H. Zossen. W. M. bevezetésével. (Die Bücher des Deutschen Hauses. 101 Bd.) Jelzete: L. eleg. g. 282.

JÓKAI MÓR: Az ördög menyasszonya. (Szélcsend alatt.) Valdivia. (Dekameron I.) *Német.*

225. Die Teufelsbraut. Baldivia. Zwei Novellen von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Großenhain und Leipzig. Verlag von Hermann Starke. É. n.

16-r. (4), 131 l. Jelzete: P. o. hung. 905 a/7.

JÓKAI MÓR: Az új földesúr. *Angol.*

226. The new landlord. Translated from the original hungarian of Maurice Jókai, by Arthur J. Patterson, In two volumes. London Macmillan and Co. 1868.

8-r. 2 köt. XII, 288; (4), 312 l. Nyomtatta: R. Clay, Son, and Taylor. Jelzete: P. o. hung. 905 oj.

Francia.

228. Maurice Jokaï. Le nouveau seigneur. Roman humouristique traduit de l'allemand par Mlle. H. Heinecke. Paris, Libraire Hachette et Cie. 1886.

8-r. (4), 324, (2) l. Nyomtatta: P. Brodard et Gallois, Coulommiers. (Bibliothèque des meilleurs romans étrangers.) Jelzete: P. o. hung. 905 ca.

Tót.

227. Nový zemský pán. Román od Mórica Jokaia. Preložil Gustav Izák. Turč. Sv. Martin. Nakladateľ: F. Moškóci knihkupectvo. 1887.

8-r. 2 köt. (?); 200 l. (Romanová bibliotéka. Dielu II. sväzok 1.; sväzok 2.) Csak a 2. kötet van meg könyvtárunkban. Jelzete: L. eleg. g. 260 gc.

JÓKAI MÓR: Az úrnő. (Milyenek a nők?) *Német.*

229. Eine Kaiserin. Erzählung von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 132 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 kr.

JÓKAI MÓR: Az utolsó budai pasa. (Novellák.) *Német.*

230. Der letzte Pascha von Ofen. Historischer Roman von Maurus Jókai. Einzig autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Dresden und Leipzig. Verlag von Heinrich Minden, 1885.

8-r. Cimkép, (4), 257, (1) l. Nyomtatta: A. Schönfeld, Dresden. Tartalma: Der letzte Pascha von Ofen. — Bolivar. (Dekameron.) Jelzete: P. o. hung. 905 oq.

230a. Ugyanaz. Dritte Auflage. Dresden und Leipzig. Verlag von Heinrich Minden. É. n.

8-r. (4), 284, (4) l. Azonos tartalommal. Jelzete: P. o. hung. 905 a/12.

JÓKAI MÓR: Árnycépek. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Német.

L. 164., 203., 204., 313., 314. sz. a.

JÓKAI MÓR: Bálványos vár. *Német.*

231. Die Götterburg. Historischer Roman von Maurus Jókai. Berlin, 1884. Otto Janke.

8-r. 2 köt. (4), 246, (2); (4) 191, (1) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 nj.

JÓKAI MÓR: Carinus. (Novellák.) *Angol.*

232. A Christian but a Roman. By Maurus Jókai. Doubleday & Mc Clure Co. New-York. 1900.

16-r. 6, 166 l. Jelzete: P. o. hung. 905 ap.

JÓKAI MÓR: Csataképek. *Angol.*

L. 133. sz. a.

Cseh.

L. 134., 221. sz. a.

Finn.

232bis. Sotakuvia 1848 ja 1849 vuosista. Kirjoittanut Maurits Jókai. Unkarin kielestä suomennettu. Porvoossa 1884 Werner Sönderström.

8-r. 31 l. Tartalom: 1. Muntama paali. (Egy bál.) — 2. Molemmat jalkapuolet soturit. (Egy bujdosó naplója XIV. fej. A két csonka vitéz.) — 3. Suo edessä, vetelä takana. (A szerencsétlen szélkakas.) — (Karto muksia kansalle N. o. 4.) Jelzete: L. eleg. g. 542 et.

Eszperanto.

L. 135. sz. a.

Francia.

L. 136. sz. a.

Német.

L. 142., 148. sz. a.

JÓKAI MÓR: Dekameron. *Angol.*

L. 131., 132. sz. a.

Cseh.

L. 134. sz. a.

*Német.*L. 137—142., 145—148., 150., 152. 225., 230., 260., 295., 309—
311. sz. a.*Olasz.*

L. 183. sz. a.

JÓKAI MÓR: De kár megvénülni! *Német.*233. Die bösen Sieben. Roman von Maurus Jókai. In deutscher
Übertragung von Ludwig Wechsler. Jena. Hermann Costenoble. É. n.8-r. 2 köt. (4), 228; (4), 215 l. Nyomtatta: G. Pätz, Naumburg a. S.
Jelzete: P. o. hung. 905 a/8.JÓKAI MÓR: Délvirágok. *Német.*

L. 139., 140., 142. sz. a.

JÓKAI MÓR: Eget vivó asszonyszív. *Német.*234. Die Himmelsstürmerin. Roman von Maurus Jókai. Deutsch von
Ludwig Wechsler. Breslau. S. Schottlaender, 1905.

8-r. 470 l. Jelzete: P. o. hung. 905 pp.

JÓKAI MÓR: Egész az északi pólusig. *Német.*235. Zwanzigtausend Jahre unter dem Eise. Roman von Maurus
Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung v. Ludwig Wechsler. Berlin. Ver-
lag v. Otto Janke. É. n.8-r. (4), 288 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 ov.JÓKAI MÓR: Egy asszonyi hajszál. *Német.*236. Ein Frauenhaar. Historischer Roman von Maurus Jókai. Einzig
autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Dresden und Leipzig. Verlag
von Heinrich Minden, 1883.8-r. (4), 227 l. Nyomtatta. Rammigsche Buchdr. Dresden. Jelzete:
P. o. hung. 905 ku.236a. Ugyanez. Neue Ausgabe. Dresden und Leipzig. Verlag von
Heinrich Minden. É. n.8-r. (4), 313 l. Nyomtatta: B. Thieme, Meissen. Jelzete: P. o. hung.
905 np.JÓKAI MÓR: Egy az Isten. *Német.*237. Die nur einmal lieben. Roman von Maurus Jókai. Vierte Auf-
lage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.8-r. (4), 340 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A. G. (Collection Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 pv.

Olasz.

237bis. Quelli che amano una sola volta. Romanzo di Maurus Jókai. Prima traduzione italiana autorizzata di Liszka. Milano. Edvardo Sonzogno. 1888.

8-r. 382 l. Nyomtatta: A. Lombardi u. o. Rövid életrajzi bevezetés Enrico CATTANEO tollából. (Biblioteca romantica economica. No. 271.) Jelzete: L. eleg. g. 258 ak.

JÓKAI MÓR: Egy ember, aki mindent tud. (Novellák.) *Német.*

238. Ein moderner Cagliostro. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 140 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pf.

JÓKAI MÓR: Egy hirhedt kalandor a XVII. sz.-ból. *Angol.*

239. Told by the death's head. A romantic tale by Maurice Jókai (*sic*). Translated by S. E. Boggs. The Saalfeld Publishing Company. Chicago, Akron Oh., New-York. 1902.

8-r. 348 l. Nyomtatta: The Werner Companio, Akron, Ohio. 4 képmelléklet Charles Hope PROVOST rajzai nyomán. Jelzete: P. o. hung. 905 00/13.

Német.

240. Was der Todtenkopf erzählt. Romantisches Zeitgemälde von Maurus Jókai. Zweite Auflage. Berlin. Otto Janke.

8-r. 280 l. Nyomtatta: Norddeutsche Buchdruckerei u. Verlagsanstalt (1894.) Jelzete: P. o. hung. 905 px.

JÓKAI MÓR: Egy magyar költő életéből. (Életemből I.) *Német.*

241. Ein ungarischer Dichter. (Ein Roman und doch kein Roman.) Nach Jókai von E. Rošner. Wien. Druck von Friedr. u. Moritz Förster. É. n.

8-r. (2), 28 l. (Separatabdruck aus dem National-Kalender von Schuselka.) Jelzete: P. o. hung. 905 ib.

241a. Ugyanaz. Erlangen. 1871. Verlag von Eduard Wejold.

8-r. 31 l. Nyomtatta: L. Sommer & Comp. Wien. Jelzete: P. o. hung. 905 i.

JÓKAI MÓR: Egy magyar nábob. *Angol.*

242. An hungarian nabob. A romance translated by R. Nisbet Bain. By Maurus Jókai. 5. edition. London, Jarrold & Sons. 1898.

8-r. Címkép, 358, (1) l. Nyomtatta: u. a. Norwich, Yarmouth and London. Jelzete: P. o. hung. 905 00/4.

Német.

243. Ein ungarischer Nabob. Roman von Moritz Jókai. Deutsch von Adolf Dug. Erster—Vierter Band. Pest. Verlag von Gustav Emich. 1856.

8-r. 4 köt. V, 2, 191; 4, 200; 4, 169; 4, 138 l. (Belletristisches Lesekabinett Lief. 14—23.) Jelzete: P. o. hung. 1069 d.

243a. Ugyanaz. Best. Verlag von Gustav Emsch. 1856.

8-r. 4 köt. V, (2), 191; 200; (4), 169; (4), 138 l. (Belletristische Lesebibliothek). Jelzete: P. o. hung. 905 k.

243b. Ugyanaz. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 519, (1) l. (Universal-Bibliothek 3016—20.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

L. még 147. sz. a.

JÓKAI MÓR: Enyém, tied, övé. *Német.*

244. Mein, Dein, Sein. Roman von Maurus Jókai. Berlin. 1875. Druck und Verlag von Otto Janke.

8-r. 5 köt. (6), 191; (6), 173; (6), 174; (6), 240; (6), 242 l. Jelzete: P. o. hung. 905 e.

244a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke.

8-r. (4), 310, (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 or.

JÓKAI MÓR: Eppur' si muove! És mégis mozog a föld. *Német.*

245. Wir bewegen die Erde! Roman von Maurus Jókai. Zweite Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 303, (1) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 op.

GULYÁS PÁL.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Hatodik közlemény.)

227. { Helvetiæ.¹
228. { Africae.²
229. { Sabaudiae.³
230. { Persiæ.⁴
230.* { Hansiaticæ.⁵
231. { Scotiæ et Hybernæ.⁶
232. Iohannis Angelii de Republicis Hansiaticis.⁷
[9. l.] 233. Cunæus [Petrus] de Republica Hebræorum.⁸
234. Hobogrocus de Mare Libero.⁹
235. Belgii Foederati Republica.¹⁰
236. Introductio Universalis in omnes Respublicas.¹¹
237. Moscoviæ Descripto.¹²
238. Gillius [Petrus] de Bosphoro Tracico.¹³

¹ Leyden, 1627.

² Leyden, 1632.

³ Leyden, 1634.

⁴ Leyden, 1633. és 1647.

* A Katalógus-készítő a 230-as sorszámot egymásután kétszer írta le.

⁵ 218. sorsz. a. is. Az ú. n. Hansa-városok leírása.

⁶ Leyden, 1627. és 1630. (1627. évszámmal a címlapon.) M. Kvszemle, 1912. 113. lap.

⁷ eorumque nobili confoederatione. 4 részben. Leyden, 1631.

⁸ Leyden, 1632.

⁹ Első, második kiadás. Leyden, 1633.

¹⁰ Első, második és harmadik kiadása: Leyden, 1630. (M. Kvsz., 1912. 113. l.)

¹¹ CLUVERIUS P. munkája. Kiadásai: Leyden, 1627., 1629., 1641., 1651., (M. Kvsz. 1912. 112. lap.)

¹² V. ö. 217. sorsz.

¹³ Libri III. Leyden, 1632. (M. Kvszemle, 1912., 113 l.)

239. Gilli [Petri] Constantinopoleos Typographia.¹
 240. De Principatibus Italiæ Tractatus varii.²
 241. Descriptio Indiæ veræ.³
 242. Arabicum Manuscriptum.
 243. Imperium Romano-Germanicum.⁴
 244. Cluveri Introductio in Geographiam.⁵
 245. Imperium Turcicum.⁶
 246. Infernus Damnatorum.⁷
 247. Zodiacus Christianus seu: Signa 12 Prædestinationis.⁸
 248. Libellus precum Germanice.⁹
 249. *Consilium de eripienda universa armatura Pontificii
 Johannis Kuzera.*¹⁰
 250. Ignatii beneficia in suos Cluentes.
 251. Busbequius De Republica.¹¹
 252. Aulicus Inculpatus.
 253. Bell. Jehovæ S. medit. Sacræ contra vitia.
 254. Psalterium Hebræum.¹²

¹ Libr. IV. Első és második kiadása: Leyden, 1632. (M. Kvszemle. 1912., 113. l.)

² Editio Secunda. Leyden, 1631. Ma is megvan. Jelzete: I. 246.

³ Címe: De Imperio Magni Mogolis Sive India Vera. Első és második kiadás. 1631. Leyden. (M. Kvszemle, 1912., 113. l.)

⁴ Első kiadás. 1634. Leyden. Második, 1640. (M. Kvszemle, 1912., 113. l.)

⁵ Kiadásai: Leyden, 1627., 1629., 1641., 1651. (Magyar Kvszemle 1912. 112. l.)

⁶ Első kiadása: Leyden, 1630. Második 1634. u. o. (Magy. Kvszemle, 1912. 113. l.)

⁷ E mű szerzője: DREXELIUS Jeremiás jezsuita. († 1638.) 1652 előtti kiadásban.

⁸ Szerzője: DREXILIUS Jerém. Megjelent Münchenben, 1622-ben.

⁹ E német imádságos könyv szerzője?

¹⁰ KUCSERA e művéből, mely Lőcsén 1645-ben jelent meg, ma egy példány sem ismeretes. (RMK. II. 661.) KLEIN, Nachrichten. II. 264. 4-r. alakúnak jelzi, holott itt 12, illetve 16-rétűnek van jelezve.

¹¹ Összes művei megjelentek Leydenben, 1633-ban. 24-r. (Magyar Kvszemle, 1912. 233. l.)

¹² Sok kiadása volt 1652-ig. Leyden, 1650. 12-r. Leyden, 1637. 12-r. Amsterdam, 1634. 16-r. Leyden, 1622. 12-r. Venetiis, 1608. 16-r. Frankfurt, 1596. 16-r., Leyden, 1592. 16-r. Ezek közül valamelyik.

255. Opuscula Drexilii (sic.) 11 Tomis.¹

256. Virgilii opera.²

[10. l.] [*Más kéz trásával:*] Libros juxta Numerationem proveni sc.
vol. 331.

[11—15. l. üres.] [*16. l. felső szélén:*] Nr. 8.

[17. l.]

[V.] *In folio.*

1. Exempla Virtutum & Vitiorum &c.³
2. Cosmographia Universalis Musteri.
3. *Bonfi Decades.*⁴
4. De visibili Monarchia Ecclesiae Sanderus.⁵
5. Theatrum vitae humanae 3-bus distinctis Tomis Zvingeri.⁶
6. Nicephori Ecclesiastica historia.⁷
7. Catalogus Testium Veritatis Illyrici & Prælectiones Molleri in Psalmos.⁸
8. Thucydides de Bello Peloponesiaco.⁹

¹ DREXELIUS Jeremiás († 1638.) munkái 12-r. alakban, 17 kötetben jelentek meg Antwerpenben 1657-ben (Jöcher).

² 1652. előtti 12-r., illetve 16-r. alakú kiadása.

³ Szerzője: LIPSIUS (Iustus). Antwerpen, 1613. Leyden, 1630. V. ö. II. 89. sorsz.

⁴ Rerum Ungaricarum. A köv. kiadások egyike: Basel, 1543. (RMK. III. 344.); u. o. 1568. (RMK. III. 570.); Frankfurt, 1581. (RMK. III. 706.); Hanau, 1606. (RMK. III. 1027. sz.)

⁵ Nicolaus. — Libri VIII. Antwerpiae, 1578. Ma is megvan. Jelzete: C. 289.

⁶ Theodori. — Hét kötete ma is megvan. (H. és év n.) Jelzete: E. 312—18. Tizedik kötete a saujhelyi piarista rendház házi könyvtárában van. VISEGRÁDI id. m. 48. lap, 118. szám. E 10-ik kötet 1686. dec. 7-én vétetett el a főiskolától. Lásd: Spataki Ref. Lapok. 1909. 499. lap.

⁷ E mű (Szerző neve: N. XANTHOPULOS. 610-ig tárgyalja az eseményeket. Kiadta Ducäus Párisban, 1630-ban két k.) ott szerepel a PALCSICS János által 1686. dec. 7-én erőszakkal elvett könyvek jegyzékében, 14. és 20. sz. alatt. (Lásd: Sárospataki Ref. Lapok. 1906. 499. lap.)

⁸ ILLYRICUS (alias: FLACIUS Mathias) Catalogusa megjelent Baselben, 1556; Lyon, 1597; Genf, 1608. Ezek közül valamelyik. A MOELLER Jánosé Wittenbergben, 1573. s köv. években jelent meg. A két mű együvé volt kötve.

⁹ 1652 előtti számos folioalakú kiadásai közül valamelyik.

9. Theophilacti in 4 Evangelii Enarrationes.¹
10. Europæ Descriptio.²
11. Plutarchi, Græcorum, Romanorumque illustrium vitæ.³
12. Laurea Austriaca de de Bello Germanico.⁴
13. Thuani Historiarum sui temporis opera duobus voluminibus.⁵
14. Hierosolymitana peregrinatio Radvizili (*sic*).⁶
15. Livij historia.⁷
16. Sarmatiæ Descriptio Gvvagnini.⁸
17. Historia Hussitarum.⁹
18. *Bonfius* & Cælii Augustini Saracenicæ historiæ libri 3.¹⁰
19. Valerius.¹¹

HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ Latin ford. OECOLAMPADIUS Jánostól, folio alakban, megjelent Baselben 1525-ben, továbbá Kölnben 1532-ben és 1536-ban.

² 1652 előtti kiadásban. V. ö. ugyane szakasz 16. sz.-hoz fűzött jegyzetével.

³ 1652 előtt számos folioalakú kiadása volt. Talán épen az 1560-iki baseli kiadás. V. ö. I. 33. sz.

⁴ SCHÖNWETTERUS (Joh. Theob.) munkája. Ma is megvan. Jelzete: *H. 433*. E műből egy példányt a RÁKÓCZI-család 1637-ben ajándékozott a collégiumi ifjúságnak. Lásd e catalogus IX. 2. sz. a. is.

⁵ Frankfurt, 1625. — Ez a mű 1686. dec. 7-én vétetett el a spataki főiskolától. Lásd. *Sp. Ref. Lapok.* 1909. 499. lap. 3., 23. és 40. sz. a.

⁶ RADZIVIL (Christoph) helyett. A RÁKÓCZI-könyvtár e példánya ma is megvan. Jelzete: *K. 515*.

⁷ Sok kiadása volt 1652-ig.

⁸ Alexandri. — Címe: *Sarmatiæ Europæ Descriptio Quæ Regnum Poloniae, Litvaniam, Samogitiam, Russiam, Massoviam, Pomeraniam, Livoniam et Moscoviæ Tartariæque partem complectitur.* Spirae, 1581. 2-r.

⁹ Libri XII. — Szerzője: Johannes COCHLEUS. Mayntz, 1549. 2-r. Ma is megvan. Jelzete: *L. 473*.

¹⁰ BONFINUS «*Rerum Ung. Decades*» c. művének egyik 1652 előtti ívrétalakú kiadása. V. ö. ugyane szakasz 3. sz.-hoz csatolt jegyzetet. És AUGUSTINUS Historiájának 1652 előtti kiadása.

¹¹ Valószínűleg «*Valerii Maximi Dictorum Factorumque memorabilium libri novem. Venetiis, 1583.*» Vagy pedig az 1515-iki u. ottani kiadás. Megjelent 1510-ben is.

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
II. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[256.] Kolozsvár. 1688.

(Neu und Alter) Almanach | Auff das Schalt- | Jahr nach der
Geburth Jesu | CHRISTI, | 1688. | Darinnen die Monat, Wochen, | Soñ-
und Feuer-Täge, Planeten- | Lauff, Aspectē, Witterüg, Tag- | und
Nacht-Länge, Sonnen auff, und | Vntergang, tc. zu finden. | Gestellet,
von | Johann Neubarth, Bol. Sil | Clausenburg, bey Michael Nemethi. |

Töredék 16-r. HEGYESI István (Boros-Jenei) «Kegyességnek Nagy Titka»
c. 8-r. 1686-ban Kolozsvárott megjelent művének tábláiból áztattam ki. Meg-
van az *A* ívből 7, a *B*-ből 5 levél, a *D* ív egészen (8 levél) s az *E* ívből
4 levél. Összesen 24 levél. Töredékünk az Erdélyi Múzeum töredékét (*A*—*B*
ív = 16 levél), melyet SZABÓ Károly írt le (RMK. II. 1634. sz. a.), a *D* és
E ívvel ($8 \times 4 = 12$ eddig ismeretlen levél) kiegészíti.

Sárospalaki ref. fűiskolai könyvtár.

Harsányi István.

2.

[257.] H. n. 1690.

S²ACRATISSIMÆ ROMANORVM IMPE- | RATORIÆ, HVNGA-
RORVM, BOEMORVMQ; | Majestatis actualis Camerarius, Generalis
equitatús, cataphractorum | Regiminis COLONELLUS, & per Tranfyl-
vanium constitutus commendans GENERALIS | FRIDERICVS COMES
VETERANI. | Omnibus visuris, lecturis, legiq; auditoris, Salutem &
omne bonum.

VETERANI tábornoknak THÖKÖLY ellen Szent-Györgyön, 1690 december
26-án kiadott kiáltványa; egylevelű nyomtatvány. Méretei: 315 = 410 mm.
VETERANI aláírásával és pecsétjével ellátott példány. (MARÓTHY János aján-
déka 1884. okt. 10.)

M. Nemz. Múzeum könyvtárában.

† Schönherr Gyula.

¹ Az utolsó adalékot lásd a Magyar Könyvszemle 1913. évfolyamának 348. lapján.
Az ott közölt két utolsó adalék helyes sorszáma 254. és 255. (Szerk.)

² 22 mm. magas kezdőbetű.

3.

Lőcse. 1692.

Disputatio Ethica De virtutibus homiliticis. Comitatus, verocitate et urbanitate. Quam in Rosenbergensis Gymnasio sub praesidio Johannis Kusero publice ventilandum exhibet Petrus Zolnay junior. Leutschoviae 1692.

Az itt közölt nyomtatványt sem sikerült fellelnem, címét a könyvjegyzék XVIII. kötetének 179. sorszáma alatt találtam. SZABÓ RMK. II. kötetének 600. sz. a. közli e munka címét, de megjelenését 1642-re teszi. Most kérdés, hogy könyvtárunk példánya más kiadás-e, avagy a jegyzékben 1692, tollhibából 1642 helyett áll-e.

Alsókubini Csaplovics-könyvtár.

Rexa Dezső.

4.

[258.] H. n. 1692.

D^{er}ero Röm. Käyfl. auch zu Hungarn und Böhmeim | Königl. May: würkl. Cammerer | General der Cavallerie | und über ein | Regiment Courassir bestellter Obrister | wie auch in Siebenbürgen commandirender | GENERAL | FRIEDRICH Graff BERTHOLD.

VETERANI élelmezési rendelete. Kelt Szebenben, 1692. máj. 9. Egyleveles nyomtatvány, VETERANI aláírásával és pecsétjével; méretei 300 × 375 mm. Vétel RÉTHY Lászlótól 1882 nov. 8.

M. N. Múzeum könyvtára.

Gulyás Pál.

5.

[259.] H. n. 1693.

D^{er}ero Römisch-Kaysrl. auch zu Hungarn und Böhmeim | Königlichen Mayt: würcklicher Cammerer | General der Cavalleria | Obrister eines Regi- | ments Courassir | wie auch in Siebenbürgen Commandirender GENERAL | FRIEDRICH Graff von BERTHOLD.

gr. VETERANI elszállásolási és élelmezési rendelete. Kelt Szebenben, 1693 jan. 18. Egyleveles nyomtatvány, VETERANI aláírásával és pecsétjével; méretei 326 × 390 mm.

A M. Nemzeti Múzeum könyvtára.

Gulyás Pál.

¹ 35 mm. magas kezdőbetű.

² 35 mm. magas kezdőbetű.

6.

[261.] Kolozsvár. 1694.

Johannis Claubergii SS Theol & Phil Professoris in Universitete Duysburgensi, Logica Contracta. (*Fametszet*) Claudiopoli Trans sylvanorum, Ex Officina Nicolai kis M. Tótfalusi. Anno M. DC. XCIV. —
12-r. 93 l. Elül címlap 1 szttlan levél. Első kiadása a SZABÓ RMK. II. köt. 1994. sz. a. leírt munkának.

Alsókubini Csaplovics-könyvtár.

Rexa Dezső.

7.

[262.] Nagy-Szombat. 1694.

Tractatus chriae sive Perfectum ex tempore dicendi compendium. Cum Licentia Superiorum. Tyrnaviae. Typis Academicis, per Joannem Andream Hörmann Anno 1694.

12-r. 83 lap. A lapszámozás a 3-ik levélen kezdődik 4-es számmal, tehát a címlap belső üres fele nincs belefoglalva. A címlapon fametszetben egy zászlót és címerpajzsot tartó alak van ábrázolva. A RMK. e munkának csak egy későbbi, 1699-iki kiadását említi.

Pápai ev. ref. főiskola könyvtára.

Borsos István.

8.

Nagy-Szombat. 1694.

A *Régi Magyar Könyvtár* II. 1785. sz. leírása azzal egészítendő ki, hogy a könyvhöz egy rézmetszetű címkép járul (I. P. sc.).

Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára.

Varjú Elemér.

9.

[263.] Lőcse. 1697.

Psalmen || und || Geistliche || Lieder / || Wie die in Ewan- || gelischen
Kirchen || dieser Lande || gesungen || werden. || Leutschau / bey Samuel ||
Brewern / 1697. ||

Sárospataki ref. collégium könyvtárában.¹

Harsányi István.

10.

[264.] Lőcse. 1698.

D. Johann Habermann von Eger. Christliche || Gebeth || aus ||
H. Schrift || genommen / . || Und auff alle Tage in der || Wochen
einige || theilet / || Morgens und Abends || sprächen / bey Samuel
Brewern / 1698.

¹ Egybekötve Habermann imakönyvével.

16-r. 307 számozott + 5 (elől 2, hátul 3) számozatlan l. Ivek. Jelzetei: VIj + Aiiij—Nvjj.

A sárospataki ref. collégium könyvtárában.

Harsányi István.

II.

[265.] Kolozsvár. 1702.

LEOPOLDUS DIVINA FAVENTE | CLEMENTIA ELECTUS
ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS; | ac GERMANIÆ,
HUNGARIÆ, &c. REX. *ILLustres, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii,
Prudentes, & Circumspecti | Fideles, sincere Nobis dilecti. Notum vobis
facimus Fideles nostras nobis di- | lectos, universum statum Catholicum
charae nobis Transylvaniae, certa sua Gra- | ramina, & Instantias humil-
limè nobis porrexisse; quibus pro aequitate, & justi- | tia consideratis,
ruminatis, & digestis ad eadem Nos benignissimè ita resolville: etc.*

2r. 1 levél. *Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae | Die 13.
Mens. Februarii Anno Domini 1702. Regnorum Nostrorum Ro- | mani 44.
Hungarici 47. Bohemici vero 46. CLAUDIOPOLI, Anno Domini MDCCII.*

Erd. Múzeum.

Ferenczi Zoltán.

12.

[266.] H. n. 1702.

ARTICVLI ECCLESIAE | in Comitibus: | Borsod, Gömör,
Heves & Hont existentium | publicati Anno 1702. ||

E kiadás kiadás tényleges létezését bizonyítja a sárospataki ref. főiskolai könyvtár kéziratárában 234. sz. a. őrzött Petrahai János-féle kánon-gyűjtemény, melyet ő 1758-ban frt össze Tállyán (ottani lelkész volt 1739—67-ig) s melynek 158—174 lapjain található a fenti című kánonok, melyeknek szövege az eddig ismert szövegtől úgy terjedelem, mint tartalom tekintetében eltér. Ma egy nyomtatott példánya sem ismeretes.

Harsányi István.

ADATTÁR.

Művelődéstörténeti emlék a XV. századból.

A gróf TELEKI könyvtár nagyszámú inkunabulumai között van egy «*Commentarii Questionum Tusculanarum editi a Philippo Beroaldo*»¹ címlappal bíró szép ősnymtatvány, amelynek ez a kolofonja:

«Commentarios hosce q̄onū tusculanarum a Philippo beroaldo diligēter cōpositos: imp̄ssit B̄ndictus Hectorio Bonosi, adhibita p̄ viribus solertia & diligentia ne ab archetypo aberraret. Bonōn. Anno salutis 1496 6. kal. Augustas Joanne Bentivolo rei publice Bonōn habenas foeliciter moderante.»

Az ivrét nagyságú, 260 lapra terjedő, igen diszes kiállítású nyomdai termék féllap terjedelmű «Registrum»-mal, ezenkívül mesterjeggyel végződik; kezdő nagybetűi vörössel vannak festve, a mondatok vagy vörös színű festett jelekkel, vagy ugyancsak kézfestésű vörös C-betűkkel vannak egymástól elválasztva; a szöveget kísérő jegyzetek kisebb betűkből vannak szedve és balra nyíló U betű formában ölelik körül magát a nagyobb betűs szöveget.

A kommentator, Philippus Beroaldus Bononiensis az első levélen nyomtatásban fordul tanítványához, *Philippus Gyulanus Pannonius nobilis*-hez. Az érdekes levél teljes terjedelmében a következő:²

«*Philippi Beroaldi Bononiensis ad nobilem Philippum Gyulanum Pannonium discipulum suum epistola.*

¹ Hain: 2947. sz.

Szerk.

² A jeles bolognai tudós egy másik munkája: «*Commentarii . . . in Annum aureum Lucii Apuleij*», Velence, 1504, tudvalevőleg VÁRADI Péter kaloesai érsekhez intézett ajánló levelet tartalmaz, melynek főbb részeit olv. ÁBEL—HEGEDŰS: *Analecta nova ad historiam renascentium in Hungaria litterarum spectantia*. Budapestini 1903. 40—43. lapján. Az *analecta nova* e közléshez fűzött azon okoskodása, hogy az 1504. kiadást kell, hogy egy régibb (bolognai) megelőzte legyen, teljesen igaz s a jegyzet írója meg is találta volna HAIN-ban e föltételezett kiadást — ha APULEIUS címszó alatt keresi (1319. sz.). E kiadás különben a M. N. Múzeum könyvtárában is megvan *Inc. c. a. 762. sz. a. Szerk.*

Isocrates ille summus disciplinae Rhetoricae professor: ex cuius ludo litterario tāq̄ exequo Troiano innumeri principes exilierunt: super discipulis duobus theopompo atq̄ ephoro ita diiudicabat: ut alteri frenis: alteri calcaribus opus esse dicitaret. *Tu vero mi Philippe theopōpo q̄ ephoro similior: non tam stimulo eges ad studia excolenda q̄ freno: Cū tuapte sponte propensus adeo sis ad litteras sitiēter hauriendas: ut ardore quodam inflammatus rapi videaris.* Et cum doctoris officium sit ut docere: Discipuli ut velit prebere se docilem: ego quidem operādo: ut ex promptuario meo penora neque mucida neque putida tibi expromantur: *Tu aut̄ tanta ingenii docilitate existis: ut dociliores te oppido q̄ paucos cognoverim. Iam sex qui annū in meo contubernio mecū degis: quo toto tempore nulla per incuriam dies transmissa est: quin aut ipse tecum aliquid mussitaveris, aut ex me quippiam audiveris dignum auditu dignumq̄ memoratu.* Ex hac vigilantia, ex hoc pertinaci studio, ex hac quotidiana exercitatione tantum profecisti: ut linguae utiligines repurgaveris: ut salebras barbarismorum: qui transmontanis fere genuini ac peculiare sunt: latinitatis dolatorio levigaveris: ut iam prosa & versu pericliteris ingenium. Et cum in eo sis adolescētia lubrico: Inquo fere aut cadere: aut titubare contingat te nullus vitiorum turbo iactavit, non delitiae nostrates, non condiscipulorum sodalitates: *non illicibiles voluptates transuorsum trudere potuerunt a cultura litterarum:* sine quibus cultus omnis est incultus et vita vix vitalis: *Non fecisti quod complusculi scholasticoru: qui ad nos ut barbari veniunt:* Ita barbari in patriam revertuntur rigidi prorsus & indolates: quos nulla scobina elimare, nulla ascia possis expolire. Ceperūt tamen haud pridem: quod mihi magnae voluptati est: plerique omnes transmontanorum me potissimum auspice & doctore barbariem exuere elegantiam induere: Nitorem linguae detersa rubigine ostentare, nec tam verbosas leges sectari q̄ eloquētiā latialem affectari: q̄bus non tam cordi: est Bartolus & Baldus: q̄ Plautus & Plinius, *tu autem impensam operādos, ut in Pannoniam nitidior redeas atq̄ elegantior, neq̄ ulla ex parte sis Gyulanae familiae debonestamento: quae clara honarataq̄ apud Pannonios est: ex qua non pauci longo ab hinc seculo extiterunt nobilitate monstrabiles, & in presentia tres fratres tui Ladislaus, Georgius, Nicolaus prefecturis militaribus decorati, inter quos Georgius, quem moren nominant: cum primis enitescit: Comitatus affabilis, liberalitate munificus, bellica virtute prepollens, & ob id, maximo Pannonicorum regi periucundus. Qui cum bellum continenter gerat adversus turcas truculētos: eum ducatu bellico exornatum veluti obicem opposuit procellae efferatarum gentium suffrenandae*

atq̄ ferociae retundendae. Tu vero militiae huiusce nostrae litterariae sacramentis initiatus: et eloquentiae Candidatus: nihil omnitis earum rerum: quae tibi quae tuis: quae familiae esse possint ornamento: Quod mihi hortamentum sane fuit & incitabulum: ut tibi nuncupatim dedicarem commētarios Tusculanarum questionum: quos nuperrime excudi: quibus spero me dedisse tale temperamentum: ut neq̄ imodice extuberarent: neq̄ anguste astringerentur: quorum doctrina: neq̄ promiscua est, neq̄ protrita, ut pote ex philisophiae deprompta sacrario, intercisisim flosculi intexūtur spirantes svaveolentiam magis: q̄ graveolentiam: De tota re tu & ceteri sinceri lectores bene opinor indicabunt. Virulentorum linguas & oblatratorum morsus nihil moror. Quod superest deum rogo ut mihi tantiper vitam proroget: dum ero ad hanc commentandi facultatem idoneus. In manibus sunt commentarii apuleiani: quos intervallo brevi intermissos ad officinam revocare contendo, ut litteratoria incude formati usui esse possint mercis nostrae negotiatoribus & condimentorū nostrorum alimenta sectantibus. Vale & dilige doctorem».

Közli: GULYÁS KÁROLY.

Könyvkötő-nyugta 1567-ből.

Ego Michael Pántl concivis et *compactor librorum Posoniensis* recognosco praesentibus litteris meis, cum egregio domino Joanni Forstettero sacratissimae caesareae regiaeque maiestatis penes cameram Hungaricam perceptoratus officii contrascribae *unum regestum* officii sui ratio de anno 1566 in eo conscripta *illigaverim*, quod egregius dominus Ladislaus Mossoczy perceptor proventuum eiusdem camerae suae maiestatis caesareae *pro illigatione dicti regesti mihi parato numeravit et persolvit florenum unum Hungaricum*, harum mearum vigore et testimonio litterarum mediante. Actum Posonii decima quarta Maii anno 1567.

Michel Paintel,

Joannes Förstletterus.

Fedett pecséttel ellátott eredetije a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában. Törzsanyag 1567.

Közli: HOLUB JÓZSEF.

Helyreigazítás.

BACSÁNYINAK a mult füzet adattárában közölt beadványa nem a Magyar Múzsára, hanem — miként ez az okmány szövegéből is kitünik — a *Magyar Múzeumra* vonatkozik.

Szerk.

TÁRCA.

JELENTÉS

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉV ELSŐ NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga az elmúlt negyedévben köteles-példányokban 2991 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 126 drb, vétel útján 517 drb, áttétel útján 19 drb, hivatalos kiadvány 2 drb, exlibris 69 drb, összesen 3655 drb nyomtatvánnyal és 69 exlibris-szel gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 372 drb, falragasz 1933 drb, gyászjelentés 1472 drb, hivatalos irat 93 drb, műsor 198 drb, perirat 4 drb, színlap 1739 drb, zárszámadás 345 drb, különféle 543 drb, összesen 6699 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 5326·13 koronát, 364·50 márkát, 165·35 frankot, 150 lirát, 50 finn márkát és 40·60 holl. frtot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: BAJZA József (2 drb); BARANYAI Zoltán; Biblioteca Nazionale centrale di Firenze; Budapesti kir. orvosegyesület; Česká Akademie v Praze; DOBJÁN László; Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár; Érseki iroda, Eger; FELEKY Károly, Newyork (4 drb); FERENCZI Imre (2 drb); Földmivelésügyi miniszterium; GULYÁS Pál; GYÖRY Tibor (6 drb); HAVASS Rezső; Hist. Verein für Steiermark, Graz; Hódmezővásárhely tanácsa; HUPKA Ödön (4 drb); KABIK Géza, Szomód; Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (2 drb); Kalisyndikatus irodája; Képviselőházi iroda (8 drb); Kováts Ferenc, Pozsony (2 drb); KUNÉ Gyula (Chicago); KUTHY Zoltán, Newyork; M. kir. állami számvevőszék elnöke; M. kir. földtani intézet igazgatósága; M. kir. kereskedelmi múzeum (14 drb); M. kir. központi statisztikai hivatal (3 drb); M. kir. orsz. meteorológiai s földm. intézet; Magyar Ornithológiai Központ; Magyar Tudományos Akadémia (13 drb); MILLEKER Bódog, Versecz; MISKOLCZI-SIMON János, Balassagyarmat; Modern ifjúsági könyvtár kiadó-

hivatala (2 drb); NIKOLITS Döme, Arad (10 drb); Pannonhalmi főapát; Peabody Institute, Baltimore; Pénzügyminiszterium; Smithsonian Institution, Washington (2 drb); Szabadság kiadóhivatala, Cleveland; Szabad Lyceum elnöksége (4 drb); Br. SZALAY Imre (3 drb); Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy; SZENTESY Alfonz (6 drb); Tud.-egyetemi természettudományi szövetség (4 drb); Union des assoc. internationales, Paris; VÁRADY Antal; WCLASSICS Gyula.

A vásárolt könyvek közt említésreméltó nevezetesebb szerzemények: 1. Egy gyűjtélkes mű, melyben a következő művek vannak: a) KIRCHERUS J.: *Homilia de passione Christi*. Trencsén, 1637; b) UR-SINUS E.: *Laudatio funebris St. Thurzonis*. Kassa, 1626; c) HRABECIUS R.: *Oratio funebris in exequiis Petri de Reva*. Kassa, 1623; d) LANIJ Z.: *Pseudospiritus Poseniensis*. Trencsén, 1643; e) GERBERUS Gr.: *Valet Predigt*. Trencsén, 1643 (unikum); ára 250 kor.; 2. ISOCRATIS *Orationes duae*, Bologna, (Hain, 9313, magyar vonatkozású inkunabulum), 150 lira.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 10.250 egyén 22.903 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 1080 egyén 1603 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 3204 művet osztályoztunk, s ezekről 4250 cédula készült. Kötés alá 975 művet 1281 kötetben küldtünk. Ezenfelül megkezdjük a kötetetlen inkunabulumok kötés alá való küldését, ebben a negyedévben 40 művet 42 kötetben.

A kötelezpéldányok átvételére berendezett helyiségbe 859 drb csomag érkezett, ugyaninnen 418 levelet és 416 reklamálást expediáltak.

Az 1897: XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 9 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A *hirlaplár* az 1914. év I. negyedében kötelezpéldányok útján 351 évfolyam 27.348 számával gyarapodott (ebből 109 évf. 6324 száma a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül s egyenként érkezett); ajándék útján 48 évfolyammal, 2114 számmal, vásárlás útján pedig 5 évf. 222 számával, ami összesen 404 évf., 29.684 szám.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól 39 amerikai lap 544 számban; PÖZEL Istvántól a *Neue Freie Presse* folyó évi számai; Magyarország Symbolikus Nagypáholyától magyar napilapok a 60-as évekből, 1138 szám; az eszéki Szlavoniai Magyar Ujság, a clevelandi Szabadság, a

Canadai Magyar Farmer és a bakcsiszeráji Terdjiman szerkesztőségétől lapjuk újabb számai. — Vásárlás: Gemeinnützige Blätter 1811 (WACHTEL Gyula antikváriustól 10 kor.), N. Courier aus Ungern (és mellékl.: Literarischer Anzeiger für Ungern) 1799, Patriotisches Wochenblatt für Ungern 1804 és A Magyar-Magyar (Torino) 1869—70 (STEMMER Ödön antikváriustól 30 kor.); özv. KOMJÁTHY Jenőnél pedig Röpke Ivek 1877. (20 kor.).

Az évnegyed folyamán 1014 olvasó 1572 hirlap 2215 évfolyamát 2862 kötetben használta; ebből házon kívül 57 olvasó 69 hirlap 135 évfolyamát 187 kötetben.

Átnéztük 366 évf. 23.898 számát; céduláztunk 556 évfolyamot (köztük 51 új lapot). Ezenfelül rendes folyómunkánk tömegét végeztük.

III.

A *kézirattár* az 1914. év első negyedében ajándék útján 11 kötet újkori kézirattal, 10 irodalmi levéllel és 4 analektával, vétel útján 65 újkori kézirattal, 18 irodalmi levéllel és 7 analektával, összesen 115 darabbal gyarapodott. Vételre fordítottunk 3547 koronát és 520 márkát.

Ajándékozók voltak: CSAPÓ Ödön, FEJÉRPATAKY László, FRÖHLICHNÉ-MÓRICZ Paula, KERESZTY István, MÉRAY Ádám, NIKOLITS Döme és báró SZALAY Imre. NIKOLITS Döme MOLNÁR György színész és színigazgató hagyatékát ajándékozta a kézirattárnak 9 köteggel.

A szerzett anyagból elsősorban kiemelendő KATONA József *Bánk bánja* első kidolgozásának kézirata. Nem magának a költőnek írása ugyan, de az ő számára készült és a költő sajátkezű javításaival és jegyzeteivel ellátott másolat. Minthogy eddig a *Bánk bán* első kidolgozása ismeretlen volt, e kéziratnak igen nagy irodalomtörténeti jelentősége van. E kézirat mellett megemlítendő még SZOKOLY Viktor hagyatéka, mely most jutott birtokunkba, továbbá a sok érdekes zenei szerzemény közül RÓZSAVÖLGYI Márk 39 kézirata.

A kézirattár munkásságát az új szerzemények feldolgozása és a folyómunkák elintézése mellett a levéltárba osztott irodalmi tartalmú levelek kiválasztásának folytatása vette igénybe. E kiválogatás befejezést is nyert.

Az évnegyed folyamán 12 esetben kölcsönöztünk 23 kéziratot és 2 irodalmi levelet, továbbá 94 kutató használt 265 kéziratot, 235 irodalmi levelet és 23 analektát.

IV.

A levéltári osztály gyarapodása a következő: vétel útján szerez-tünk 55, ajándékozással 6, áttétellel 22, összesen 83 darabot. Ezekből középkori oklevél 3 (2 eredeti, 1 fényképmásolat), újkori irat 25, címereslevél 6, 1848/49-es és emigrációs irat 10, nyomtatvány 25, céh-irat 1, gyászjelentés 21. Az ajándékozók voltak NEMES József, SIMONYI Nándor, SZENTHE Lajos és THERN Alfréd. A vásárlási összeg 1063 korona 37 fillér és 102 márká.

Az új szerzemények közül kiemelendő II. FERDINÁND királynak 1620 december 10-én kelt tiltakozása BETHLEN Gábor királlyá választása ellen. A tiltakozás kétféle nyomtatott kiadásától ez a példány abban tér el, hogy a király pecsétjével és aláírásával látta el. Külön megemli-tést érdemel továbbá BBNYOVSZKY Móric grófnak 1774 szeptember 22-én kelt, részben ismert tartalmú levele, amelyben Madagaskar bekebelezé-séről közöl tudósítást, végül mint kegyeletes emlék HÁM János eszter-gomi érseki kinevezőlevele 1848 augusztus 31-éről.

A negyedév folyamán szerzett címeresleveleink a következők: 1456. január 31. V. LÁSZLÓ ZENTHEI Mátyás részére (hitelesített fény-képmásolat); 1578. június 25. Bécs, RUDOLF címeres nemesítőlevele RÁCZ Péter részére, eredeti; 1610. február 27. Bécs, II. MÁTYÁS címeres neme-sítőlevele Becskereki RÁCZ Ábrahám részére, eredeti; 1639. június 9. Bécs, III. FERDINÁNDÉ JOANICH Tamás részére, eredeti; 1656. október 24. Bécs, ugyanazé RISZ János Márton és Miklós részére, eredeti; 1683. január 23. Besztercze, APAFI Mihályé Kellemesi LIBKÓ, másként SZABÓ András részére, eredeti; 1719. szeptember 23. Bécs, III. KÁROLYÉ LATA-NOVICZ István és Dániel részére, eredeti.

A családi levéltárak anyaga is gyarapodott. SZECHÉNYI Viktor gróf elhelyezte SZÉCHÉNYI Istvánnak 1848 május 26. és 1858 november 2-án kelt leveleit; SZIRMAY Balamér a SZIRMAY-levéltár kiegészítésére 3 drb XVII., 41 drb XVIII., 206 drb XIX. századi iratot, 2 genealogiai táblát, 3 iratjegyzéket, 3 térképet, összesen 258 darabot helyezett el. Dr. LEÓVEY Sándor a saját családi iratait 3 drb középkori oklevéllel, 4 drb XVI., 14 drb XVII., 43 drb XVIII. és 3 drb XIX. századi irattal, összesen 64 darabbal gyarapította, végül BETHLEN Anna grófnő a BETHLEN-levéltárhoz 91 drb XIX. és 3 drb XX. századi iratot, összesen 94 darabot helyezett el.

A levéltár személyzetét a CsÁKY-család löcsei levéltára foglalkoz-

tatta; elkészült a NYÁRY grófi levéltár rendezésével, mely 37 középkori oklevelet, 6864 újkori iratot, összesen 6902 darabot foglal magában. A múlt év folyamán elhelyezett BEZERÉDJ családi levéltárat szintén felállították, mely 1 drb XIII., 4 drb XIV., 32 drb XV., 4 drb XVI. századi eredeti középkori oklevelet, 51 másolatot, 38 drb XVI., 328 drb XVII., 5957 drb XVIII., 2989 drb XIX. századi iratot, 78 drb iratjegyzéket, 49 genealogiai táblát, 49 térképet és rajtot és 14 kéziratot, összesen 9594 darabot foglal magában. A középkori oklevelek tartalomszerű cédulázása, és a családi levéltáraknak részleges revidálása megszakítás nélkül folyt ezen időben is.

A használat a következő volt: 114 kutató használt 18.457 drbot, 19. tényleg kicserélgetett 529 darab oklevél.

SZAKIRODALOM.

Madzsar József. *Mintajegyzék városi nyilvános könyvtárak számára.* (Városi nyilvános könyvtár. Budapest. Közlemények II. sz.). Budapest, 1913. A városi könyvtár kiadása. (Székesfővárosi házi-nyomda.) 4-r. X l., 240 hasáb.

E jegyzék tulajdonképen a fővárosi könyvtár fiókjainak egybeállításához szolgált útmutatásul s elsősorban a fővárosi lakosság igényeit tartotta szem előtt, de azért egyéb városok is haszonnal forgathatják könyvtáraik szervezésénél vagy gyarapításánál, mivel ismeretterjesztő részében sok oly foglalkozási ágra s tudományos diszciplínára vonatkozó könyvre is akadhatnak, amely pl. a *Népkönyvtári címjegyzék*ből kimaradt, vagy azért, mert az elébe tűzött kereteket és méreteket meghaladta, vagy azért, mivel könyvárusi forgalomból már kifogyott. MADZSAR ugyanis több oly művet is szerepeltet jegyzékében, mely ma már csak korlátolt számban s legfeljebb antikváriusi úton szerezhető meg. Minthogy műve elsősorban a főváros néhány fiókjának a felállítására volt tekintettel, ez a körülmény természetesen alig jöhetett számba a jegyzékbe való fölvételnél, hiszen némi utánjárással egy pár példány még az ilyen elfogyott művekből is felhajszolható. Gyakorlati okokból helyes lett volna azonban erre a körülményre valamely jel alkalmazásával felhívni a figyelmet. A könyvek beosztása a tizedes rendszer szerint történt, amelynek khaoszában gondos név- és tárgy-mutató tájékoztat.

Egyes gyűjteményes munkák tartalmáról részletesebb utalások is történtek, de sajnos, az utalások teljesen elégtelenek és sokszor irányzatosak. Tipikus példa az utalások hiányosságára *Az iparművészet könyve* c. vállalat, a hiányosságra és irányzatosságra pedig FAGUET XVIII. sz. c. munkája. Ez utóbbi pl. tizenegy, különböző szempontból egyformán fontos író tányal, de a fővárosi könyvtár jónak látja csupán MONTESQUIEU, VOLTAIRE, DIDEROT, J.-J. ROUSSEAU és MIRABEAU neveire külön felhívni a katalogust forgatók figyelmét. E tekintetben a jegyzék újabb kiadáskor erős revízióra és pótlásra szorul.

Az ismeretterjesztő szakok közt a jegyzék «különös tekintettel van

a kereskedőkre, iparosokra, ipari munkásokra», amit csak helyeselhetünk. Felhívjuk azonban a szerkesztő figyelmét az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács derék vállalatára, az *Iparosok könyvtárára*, mely az egyes mesterségeket (pl. épületasztalosság, takácsság) igen közérthető nyelven megírt csinos könyvecskékben tárgyalja s teljes joggal szerepelhetne a jegyzékben. Természetesen számos más, hasonlóan érdemes újabb munka is elkerülte a szerkesztő s munkatársai figyelmét, amelyek közül egyik-másik sokkal fontosabb, mint nem egy a jegyzékbe belekerült régibb kiadvány, de erre nem kívánunk különös súlyt helyezni, mert sokkal jobban ismerjük az efféle összeállítás nehézségeit és természetét, semhogy fennakadnánk az ilyen körülményen.

Amit azonban mégsem hagyhatunk szó nélkül, az az a túlságosan mostoha elbánás, melyben az ú. n. humaniorák részesültek. Az *irodalomtörténet, esztétika* c. szak csupán 21 műből áll, a *magyar irodalomtörténet* szakja pedig épen csak 7 műből s ez utóbbiak sorában sem a *Képes irodalomtörténet*, sem ΒΕΘΤΗY kis tükre, sem pedig ΗΟΡVÁΤΗ Cirill szépen megírt irodalomtörténete nem szerepel.¹

Sok kifogás alá esik a szépirodalmi rész is, melynek kritikátlan-ságát maga a szerkesztő is átérzi s erősen mentegeti. Azt magunk is belátjuk, hogy a fővárosi könyvtár a közóhaj nyomása alatt kényszerülhet a hazai és külföldi regénygyárak selejtes, de a napi érdeklődés homlokterébe tolakodó termékeit is raktáron tartani, de hogy e könyvek a «mintajegyzékbe» is fölvétessenek s ekként mételjüknek fölösleges és egészségtelen propagandát csináljunk, arra ugyan semmi szükség sincs és az eljárás, mely a jegyzék e részét a közönséges könyvkereskedői katalógusok szintjére süllyeszti, semminemű könyvtári politikával sem menthető.

Sokkal több dicséret illeti meg az ifjúsági irodalomnak szentelt részt, mely a szerkesztő által is méltányolt előmunkálatokra támaszkodva, azzal tűnik ki, hogy szakonkint különválasztja az ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek egyes fajait.

A gondos mutató a szerzők nevét, a szépirodalmi és ifjúsági művek címét és a szakcsoportok elnevezését adja közös betűrendben.

Külön kiemeljük a füzet tetszetős és világos nyomdai kiállítását.

GULYÁS PÁL.

¹ Ellenben ott van a hetek társaságában ENDRŐDI Századunk magyar irodalma c. gyenge alkotása, mely már nem kapható s amely tudvalevőleg a *Műveltség könyvtárában* úgysis megjelent.

Pichler, Alois H. *Entstehung der «Pressburger Zeitung»*. Herausgegeben zum 150. Jahrgange von der Firma Carl Angermayer vormals Alois Schreiber. Pozsony—Pressburg 1913. 4-r. 52, XXXVI l.

Ma is fennálló hirlapjaink legrégebbe, a *Pressburger Zeitung* fennállása 150 éves fordulója alkalmából került ki a sajtó alól ez a csinos kiállítású füzet, mely a jelenlegi szerkesztő, PICHLER H. Alajos szeretettel és lendülettel megírt munkája. A *Pressburger Zeitung*-ot LANDERER II. János Mihály alapította azon általános nyomdászati szabadalomlevél alapján, melyet MÁRIA TERÉZIA 1752 szeptember 1-én állított ki az ő és fiutódjai részére, amikor a ROYER-féle nyomda átvétele véglegesen megtörtént. A kis negyedrétt alakú lap első száma, mely a műhöz hasonlóan is mellékelve van, 1764 július 14-én látott napvilágot. WALLASZKY óta szokás ez alapításnál az oroszánrészt WINDISCH Károly Gottliebnek tulajdonítani, azonban e jeles pozsonyi polgár neve sem LANDERER üzleti irataiban, sem pedig a hivatalos aktákon nem fordul elő: mindenütt LANDERER egymaga szerepel, mint a *Pressburger Zeitung* megalapítója és kiadója. Természetesen voltak LANDERER-nek megfelelő munkatársai, de a lap vezetését mindig megtartotta magának. A vállalat első és legfőbb munkatársa maga LANDERER volt, mellette előbb WINDISCH, majd KORABINSZKY János Mátyás, végül TÁLLYAY Dávid működött közre, majd az utóbbival 1786-ban történt meghasonlás után L. ismét egymaga készítette a lapot. PICHLER bőven s meggyőzően fejt ki, hogy WINDISCH soha sem volt a lap szellemi vezetője: ezt LANDERER, aki kitűnően szervezte a lap hírszolgálatát, sohasem adta ki kezéből, hiszen TÁLLYAY-val is azon veszett össze, hogy az nem az ő szája íze szerint akarta csinálni a lapot.

Az alapító LANDERER 1795-ben elhalván, örökösait a város nem-sokára molesztálni kezdi, követeli a lap privilégiumának a bemutatását s minthogy ilyen kiváltságlevele nem volt a vállalatnak, azt városi kezelésbe akarja venni. A kormány erre 1802-ben úgy dönt, hogy a lapot további tíz évre is LANDERER-ék birtokában hagyja, de azzal a kikötéssel, hogy évenként 1000 frtot tartoznak a városi pénztárba a szegényalap javára befizetni. 1812-ben azután a lapot a város árverés alá bocsátotta s évi 12.000 forintért WEBER Simon Péternek adta bérbe. Azonban WEBER nem tudta a vállalt kötelezettséget teljesíteni, noha a lapnak az átvételkor mintegy 2000 előfizetője volt s már 1814-ben a bérösszeg felének elengedéseért folyamodott. 1820—25-ig

SNISCHEK Károly Gáspár bérelte a lapot évi 6800 frtéért; ezután WIGAND kezébe került egyelőre 3235 frt évi bérért, amelyet azonban 1843-ban 6310 frtra emeltek. 1861-ben a lap SCHREIBER Alajos tulajdonába került, aki a LANDERER-féle vállalatot magához váltotta. Ennek a cégnek a jogutóda a mai laptulajdonos, az ANGERMAYER Károly cég. A lap előfizetési ára előbb évi 7 frt, majd 8, 10 s végül 12 frt volt s 1812 óta hetenkint háromszor jelent meg. Ehhez járult még a jelentékeny portóköltés, amely 1814-ben 11 frtot, 1821-ben pedig 17 frtot tett ki.

PICHLER művében a lap első éveinek történetén kívül a ROYER, LANDERER és PATZKÓ-féle nyomdavállalatokra, a korabeli cenzurára s gazdasági állapotokra is kiterjeszkedik és színes képet fest a XVIII. század második felének Pozsonyáról. Állításait a függelékben regeszták formájában lenyomatott okmánytárral támogatja. Σ.

I. Kont: *Bibliographie française de la Hongrie (1521—1910). Avec un inventaire sommaire des documents manuscrits.* Paris, Ernest Leroux, 1913. 8° XVI + 325 l.

KONT Ignác hátrahagyott munkájának kiváló bibliografiai érdekét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy körülé rövid idő alatt egész kis irodalom keletkezett. Hazai és külföldi folyóiratok bő ismertetésekben méltatták.¹ Már a bírálatok során merültek föl pótlások.² Igen kívánatos volna ezeknek állandó szemmel tartása. BARANYAI Zoltán³ a magyarországi francia hírlapirodalomhoz közölt újabb adatokat.⁴ André LEVAL egy tekintélyes pótlékkal⁵ gazdagította a francia-magyar bibliografia

¹ Századok 1913. 452—456. l. (MARZALI Henrik); Egyetemes Philologiai Közlöny 1913. 620—622. l. (BARANYAI Zoltán); Irodalomtörténet 1914. 35—37. l. (BENEDEK Marcell); Revue critique d'histoire et de littérature 1913. 57. sz. (E. DENIS); Revue de Hongrie 1913. 472—475. l.; Revue des Questions historiques 1914. 264—265. l. (E.-G. L.); Le bibliographe moderne. 1912—1913. nov.—dec. (H. S.)

² BARANYAI Zoltán: Egyetemes Philologiai Közlöny 1913. 621. l.

³ Könyvtári Szemle 1913. l. 86—88. l. és 105. l.

⁴ V. ö. Magyar Könyvszemle 1914. 1. sz. Bulletin, 5. l.; André LEVAL ismertető cikke: Le Temps 1913. dec. 8. és KACZLÁNY Géza pótlása: Könyvtári Szemle 1914. 25. l.

⁵ *Supplément à la Bibliographie Française de I. Kont.* Extrait de la Revue de Hongrie. Budapest., Ranschburg 1914. 8° 50 l. (Kár, hogy nincs tárgymutatója.)

anyagát, a KONT kezdőévszáma (1521) elé is csatolva két adatot, 1512 és 1514-ből. A pótlások sorozata — bibliografiáról lévén szó, maga KONT is (VII. l.) előre látta ezt — ma sem tekinthető lezárultnak.

KONT bibliografiája két részre oszlik. Az első rész a tulajdonképeni bibliografia. Erre vonatkozólag nagy támasztéka volt KONTRnak gróf APPONYI Sándor kétkötetes *Hungarica*-jában. Az anyag összegyűjtését 1811-től kezdve a *Bibliographie de la France ou Journal général de l'Imprimerie et de la Librairie* tárgymutatói könnyítették meg. A folyóirati és újságcikkek regisztrálása csak az 1897—1899. évekre volt már készen: a JORDELL-féle tárgymutatós *Répertoire bibliographique des principales revues françaises* révén. Sajnos, a Felix DIETRICH kiadásában megjelenő *Bibliographie der fremdsprachigen Zeitschriften-Literatur* (Gautsch bei Leipzig) csak a jövőre nézve lesz használható, amennyiben csak 1911-ben indult meg, tehát épen ott, ahol a KONT anyaga végződik.

KONT munkája bibliografikus képét kívánja nyújtani annak a szellemi hatásnak, melyet hazánk Franciaországra gyakorolt. A két ország érintkezése szempontjából tehát nem akar teljes magyar-francia bibliografia lenni, a magyarországi rész külön kötetet igényelt volna. Mintakul G. BENGESCO francia-román és N. PÉTROVITCH francia-szerb bibliografiái szolgáltak. Francia szempontból igen hiányos összeállítások voltak KONT előtt: BRUNET szakok szerinti jegyzéke a *Manuel du libraire* VI. kötetében és II. pótkötetében és a L.-P. BETZ (*Littérature comparée* 1904) néhány adata.

KONT korlátozási elvei között első a franciaországi latin nyelvű irodalom kizárása. Ezt tehát csak annyiban veszi föl, amennyiben valamely latin munka franciául is megjelent. Irodalmi szempontból legértékesebbek azok az adatai, melyek magyar írók francia fordításaira és a magyar társadalmi és történeti tárgyú szépirodalomra vonatkoznak. Sajnálhatjuk, hogy elvi szempontból kimaradtak azok a művek, amelyekben Magyarország csak fiktive szerepel. Így kizárta KONT a középkori misztériumokat, melyek egy magyar királylányról (csonkakezü leány)¹ szólnak. Pedig van kulturtörténeti háttere az ilyen adatoknak is, melyek hazánk európai szerepét illetőleg mélyebb jelentőségűek lehetnek mint egy újabb rólunk megjelent folyóirat-cikk. KONT főelve volt összegyűjteni mindent, ami francia nyelven Magyarországról megjelent.

¹ E. ROY, *Études sur le Théâtre Français du XIVe et du XVe siècle*. Paris, 1902. CXXV. és 275. l.

Természetes, hogy magyar szerzők francia nyelvű, de nem magyar vonatkozású műveit nem vette föl (ellenben, mint idevalók helyet kaptak a magyarországi francia ujságok). A Horvátországról és a finnugor rokonnépekről szóló irodalmat is csak a magyar vonatkozású művek képviselik. Enciklopediák és iskolakönyvek helytakarítás céljából maradtak ki.

Az elrendezés kronológiai sorrendben történt. Ettől eltér a középkori krónikák és utazások fölvételénél, miket a kronológiai sor előtt, századok szerint csoportosítva, de modern kritikai kiadások alapján, közöl KONT. Zavart okozhatnak egyes összevonások: Ant. E. HORN cikkeit pl. (*Journal des Économistes* 1891—1899.) mind az 1891. év adatai közé osztja be. Az évszámokon belül a szerzők betürendjében található az adatok. Ezeket itt-ott kritikai és tartalmi megjegyzésekkel kíséri a szerző, ami különösen francia szempontból igen hasznos volt. Az Index, a neveken kívül, dült betűkkel kiemelt tárgymutatót is ad. Kár, hogy a francia ismertetéseknél az ismertetett magyar mű szerzője nincs fölvéve az Indexbe (kivételesen BERZEVICZY Albert nevénél van ilyenkor is lapszám-utalás). Így, ha valaki tájékozódni akar egy magyar könyv francia kritikáiról, nehezen fog eligazodni.

A bibliografia második része (201—291. l.) a francia könyvtárakban és a külügyminisztérium levéltárában található történelmi okmányokat és kéziratokat sorolja föl.

Ami az adatok tartalmát illeti, ezeknek földolgozása az egyes szakok szerint bizonyára meg fog történni. Hármás érdeklődési kör tűnik ki már most is ezekből az adatokból. A középkorban Magyarország felé a mondák, legendák és krónikák fordulnak. A XVII. század a politikai kapcsolat virágkora. Különösebben a XVIII. század végén indul meg az irodalomban a magyar tárgyak földolgozása, mely a XIX. században egész kulturánkat felölelő érdeklődéssé szélesedik. Ez a nagy föllendülés azonban nagyrészt nem francia, hanem magyar szerzők fáradozásának köszönhető.

KONT bibliográfiája betetőzése tudományos munkásságának. Utolsó munkája hasznos segédeszköze a tudományos kutatásnak. Igen kívánatos volna, ha a többi román irodalmakra, különösen az olaszra nézve is készülnének hasonló összeállítások.

★

Pótlásul a következő néhány adatot közölhetem:

1640. [LA CAZE, De —.] *T'Inceste supposé*, tragi-comédie. Paris, Toussaint Quinet, 1640, in-4. (L. GRAESSE, *Trésor de livres* IV. 62; Barbier, *Dictionnaire des ouvrages anonymes* II. 909. — V. ö. BENEDEK Marcell: *Irodalomtörténet* 1913. 531. l. és KARL Lajos: *Neuphilologische Mitteilungen* 1914. 5—6. l.)

1643. DESMARETS, Jean. *Europe. Comédie héroïque et allégorique*, en cinq actes, en vers, avec un avis au Lecteur, une clef des personnages, et un prologue de la paix descendant du ciel. Paris, Henry Le Gras, 1643. In-4 fig., et 1643, pet. in-12 de 12 ff., 82 pp. et 2 ff. non chiffrés. (L. BRUNET, *Manuel du Libraire* II. 633. — A szereplők között: Le Roi de Hongrie.)

1691. LECLERC, J. *Histoire d'Emmerich, comte de Tékély, ou Mémoires pour servir à sa vie*. Paris, 1691. in-12. (L. E. M. OETTINGER, *Bibliographie biographique*. Leipzig 1850. 660. l. — KONT (35. l.) csak 1693-ból való kiadását [Cologne] említi.)

1732. LE SAGE, A.-R. *Le Théâtre de la Foire, ou l'Opéra comique*. Paris, Et. Gareau, Ve Pissot, P. Gandouin, 1721—37, 10 vol. in-12. (IX. köt., 1737, 152—219. l.: *Sophie et Sigismond. Pièce d'un acte*. Par Mrs Le S[age] et D'Or[neval]. Représentée à la Foire S. Laurent. 1732. — Szereplők: Le Roi de Hongrie stb.; «La scène est à Belgrade, capitale de la Hongrie».)

1789. ANDRÉE, J.-F. *Le Roi d'Yvetot et la reine de Hongrie*. Paris, Prudhomme, 1789, br. in-8. (Sous le pseud.: Publius.) (L. QUÉRARD, *La France littéraire* I. 57.)

1805. CAIGNEZ, L.-E. *La forêt d'Hermanstadt ou la fausse Épouse*, mélodrame en 3 actes. Paris, Barba, 1805, in-8. (L. QUÉRARD, i. m. II. 14. — Némets átdolgozása: Joh. Franul v. WEISSENTHURN, *Der Wald bey Herrmannstadt*. (Schauspiele, V. köt. Wien, 1809.) Magyarra fordították: TÖRÖK István és TELEPI György. Bizonyára sugókönyv alapján (Bécsben már 1807-ben adták) készült ennek névtelen átdolgozása, az *Almarich, Herzog von Siebenbürgen, oder der Wald bei Hermannstadt* (Pest, Hartleben, 1807 [1808?]) c. regény, melyet VERSEGHY Ferenc fordított magyarra (*Almarék* ... Pest, Eggenberger, 1813. V. ö. utóbbiról Császár Elemér: *Egyetemes Philologiai Közlöny* 1912. 500. s köv. l.)

1808. HAPDÉ, J.-B.-Augustin. *La Tête de bronze, ou le Déserteur hongrois*, mélodrame en 3 actes (et en prose). Sec. édit. Paris, Barba, 1808, in-8. (L. QUÉRARD, i. m. IV. 27. — V. ö. *Egyetemes Philologiai Közlöny* 1914. 277 l.)

1823. OGLOU, Mme la comtesse d'—. *Les trois frères hongrois, ou la Fille sans père*; par —. Trois volumes in-12, ensemble de 23 feuilles 1/3, plus 3 planches. Imprim. de Lebègue, à Paris. (L. *Bibliographie de la France*, 1823. 41. l.)

1836. FOUCHER, E.-P. et LAVERGNE, A. M. A. de Lavassière de —. *Le Transfuge*, drame en 3 actes. Paris, Dondey-Dupré, 1836, in-8 de 24 pag. (L. LOUANDRE—BOURQUELOT, *La Littérature Française contemporaine* III. 541. — V. ö. *Egyetemes Philologiai Közlöny* 1914. 277. l.)

1900. BETZ, Louis P. *La Littérature comparée. Essai bibliographique*. Introduction par Joseph Texte. Strasbourg, Trübner, 1900, in-8. XXIV + 123. l.

és — Deuxième édition augmentée, publiée, avec un index méthodique, par Fernand BALDENSPERGER. Strasbourg, Trübner, 1904, in-8. XXVIII + 410 p. 1903. LOLIÉE, Frédéric. Histoire des littératures comparées. Des Origines au XXe Siècle. Paris, Delagrave, in-8. (Év nélkül.) XIII + 497 p. (Magyarországról és a magyar irodalomról több helyütt szól.) ZOLNAI BÉLA.

Green Samuel Swett. *The public library movement in the United States 1853—1893.* (Useful reference series. No. 8.) Boston, The Boston book company. 1913. (Ny. Riverdale Press, Brookline, Boston) 8-r. Arckép, VIII, 2, 336 l. Ára vászonborítékban 20 K.

Kevés könyvet vettünk oly nagy érdeklődéssel kezünkbe s tettünk le akkora csalódással, mint e munkát. A nagy érdeklődést bőven indokolja maga a tárgy: a modern könyvtári mozgalmakban világszerte vezető szerepre került amerikai könyvtárügy fejlődése, de indokolja szerző egyénisége is, aki ha nem is tartozik a mozgalom közismert főképviselői közé, mégis mint azok kortársa, bizalmasa s az amerikai könyvtárügy vezérkarának egyik tagja, a hivatottság minden külső jelével föl volt szerelve e vállalkozáshoz. A csalódást a könyv tárgyalásmódja idézte elő: azt hittük, hogy a felölelt korszak történeti fejlődését pragmatikusan s az eseményeket, törekvéseket, bizonyos szempontok szerint csoportosítva tárgyalja a szerző; hű és világos képet ad úgy a könyvtárügy külső térfoglalásáról, mint belső kialakulásáról, ismerteti az egyéni és helyi törekvések, valamint az egyetemes, kooperatív munka gyümölcseit, bemutatja egyes fázisaiban azokat a sajátos törekvéseket s berendezéseket, melyek az amerikai szabad könyvtárakra különösen jellegzetesek stb. GREEN ehelyett szűkszavú krónikás módjára jegyzi föl évről-évre az eseményeket, jobbra egy-egy könyvtáros-gyűlés köré csoportosítva. Az események belső kapcsolatát nem vizsgálja, horderejükkel alig törődik s minden perspektíva nélkül, egyforma egykedvűséggel, állítja egymás mellé a jelentéktelen epizódokat és döntő fontosságú jelenségeket.

Kiinduló pontul a «könyvtárak és más könyvészet iránt érdeklődők» 1853-ban New-York városában tartott háromnapos értekezlete szolgál, amelyen szerző, aki akkor még csak 16 éves volt, természetesen nem vehetett részt. Újabb összejeövetelt az amerikai könyvtárosok csupán 1876-ban tartottak: ekkor indult meg legelőkelőbb szakközlönyük, a *Library Journal* s ekkor alakult meg az együttműködést,

kölcsönös támogatást annyira előmozdító *American Library Association*. Az ezen két értekezés közé eső 23 esztendővel, vagyis a felőlelt korszaknak több mint felével, szerző 2—3 lapon végez.

Az egyes közgyűlésekről jobbára az egykorú hírlapi közlemények, első sorban a *Library Journal* beszámolóí alapján ír s olyankor, amikor nyomtatott források nem állnak rendelkezésre, a legérdemlegesebb dolgokat is pár szóval kénytelen elütni. Szerzőt memoriája úgy látszik csak a személyi dolgoknál nem hagyja cserben: azt több ízben bevallja, hogy erről vagy arról a vitáról, minthogy egykorú följegyzések nem publikáltak, semmi közelebbit sem mondhat, ellenben ha valamelyik kolléga a *meeting* idején jegyben járt, a mézes heteket élvezte, vagy örvendetes családi esemény részesévé lön, arra mindig emlékszik és öreges bőbeszédűséggel számol be róla. Egy-egy főbb személyiség szokásairól, nevetéséről, gesztusairól többet tudunk meg, mint könyvtári munkájáról. Ez talán érdekli az amerikai kollégákat, de minket, akik nem a személyekre, hanem az általuk képviselt ügyekre vagyunk kíváncsiak, meglehetően hidegen hagy, sőt határozottan untat.

Szintúgy nem igen látjuk be, mit keres az amerikai könyvtárak történetében az 1877. londoni konferencia leírása, amelyen néhány amerikai kiküldött is részt vett. Szerző rendes szokásához híven itt se a kongresszus tanulságaira helyezi a fősúlyt, annak az amerikai fejlődésre gyakorolt esetleges befolyását pedig még csak nem is érinti — pedig ez volna az egyetlen szempont, mely indokolná az egész részletet — hanem annál bővebben rajzolja az oda- és visszautazás incidenseit, a különböző kirándulásokat, hivatalos és nem hivatalos bankettekét.

Ebbe a hibába az amerikai ülésekről szóló beszámolóknál is folyton beleesik. Így pl. a st.-louis-i konferencián Mary Salome CUTTER a könyvtárak vasárnapi nyitására tartott előadást. A kit ezen Amerikában sokáig vitás kérdés érdekel, hiába szeretne valami érdemlegeset megtudni a CUTTER-féle felolvasásról: GREEN csak annyit árul el róla, hogy *«a thoroughly prepared reports»* volt. Viszont egy 28 személyből álló társaságnak ez értekezés alkalmából a Mississippifolyamon s a környékbéli városokban tett kirándulásával közel harmadfél lapot tölt meg s még ez olyan főbenjáró mozzanatra is kiterjed, *«that even in this early season of our visit the landscape was covered with dust.»* (185. l.)

Azt hisszük, e néhány szemelvény bőven indokolja a könyvről valott azon nézetünket, hogy szerző igen hiányosan oldotta meg föladatát s távolról sem nyújt az amerikai könyvtárügy virágzásának ezen

első korszakáról olyan képet, mely az érdeklődőket kielégíthetné. Legfeljebb csak annyiban hasznos, hogy egyik-másik könyvtári probléma első felbukkanásának idejét meghatározhatjuk belőle, de további kialakulásáról, a mellette és ellene kifejtett érvekről, tapasztalati következtésekről a legtöbbször semmit sem hallunk. Az olyféle megállapítások, hogy a nyílt polc rendszert illetőleg *«it has come to be seen that greater precautions against loss, mutilation and displacement of books must be taken than the most sanguine enthusiasts foresaw»* (194. l.) a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak s akkor sincsenek kézzelfogható tényekkel igazolva, hanem, mint a jelen esetben is, pusztá kijelentések.

GULYÁS PÁL.

Peddie, Robert Alexander. *Fifteenthcentury books: A guide to their identification.* London, 1913. Grafton & Co. 89 l. Ára 5 Sh.

Szerző jelen kötetkéje, hasznos, mondhatnók nélkülözhetetlen segédeszköz mindazok részére, akik a könyvnyomtatás bölcsőkorával foglalkoznak. Részben magyarázatokkal kísérve adja a kérdésre vonatkozó gazdag irodalmat, mely a következőkép van csoportosítva: 1. Egyetemes művek. 2. Könyvtári katalogusok. 3. Nemzeti katalogusok. 4. Speciális bibliografiák. 5. Betűk. 6. Hasonmások. 7. Görög nyomtatás. 8. Héber nyomtatás. 9. Zene-nyomtatás. 10. Fa- és rézmetszetek. 11. Dúc-könyvek. 12. Egyleveles nyomtatványok. 13. Könyvillusztrálás. 14. Színes nyomás. 15. Térképek. 16. Kezdőbetűk. 17. Mesterjegyek. 18. Kolofoonok. 19. Cimlapok. 20. Örjelek. 21. Kézjegyek. Ehhez járul 3 függelék, u. m. 1. nyomtatási helyek latin elnevezése; 2. egyes ősnymtatványgyűjtemények katalogusai; 3. a nyomdászat bölcsőkorának története városok szerint. Szerző teljességre törekedett, de pl. sem a M. N. Múzeum ősnymtatványainak a jegyzékét, sem FRANKÓI külön füzetben megjelent értekezését a budai nyomdáról, sem pedig a *Budai krónika* hasonmás-kiadását nem ismeri.

G. P.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La bibliofilia. *XV. évfolyam 9. szám* (1913. december): Leo S. OLSCHKI: Incunables imitant les manuscrits. (A cikk előző részéről l. e folyóirat 1914. évf. 87. lapját. E befejező rész 12 miniált ösnyomtatványt sorol fel, több fénynyomatú tábla kíséretében.) — SZERKESZTŐSÉG: Salvaguardiamo il patrimonio artistico nazionale. (A folyóirat szerkesztősége abból az esetből kiindulva, hogy a mantovai székesegyház remek XV. sz.-i misekönyvéből 4 gyönyörűen miniált lapot kivágtak és 40 liráért eladtak, megkondítja a vészharangot és sürgős intézkedést kér oly irányban, hogy a templomoknak adományozott régi, miniált szerkönyvek vonassanak el eredeti rendeltetésüktől s bizassanak a közkönyvtárak őrzetére. Tekintve a miniált kéziratok nagy művészi becset, csakugyan jó volna őket a közhasználatból kivonni s például a székesegyházi vagy egyházmegyei kincstárak őrzetére bizni, de egyúttal helyes volna a *lex Paccat* a miniált kéziratokra is kiterjeszteni s ekként azt a pusztítást, amelyet e téren a pénzsóvár antikváriusok, élükön az OLSCHKI-céggel, immár évek óta a kufárok hazafiatlan kapzsiságával elkövetnek, legalább is csökkenteni.) — *10-11. szám* (1914. január-február): Enrico CELANI: Un calendario di Paolo Eber. (Az 1556. évre szóló *Calendarium historicum* egy példányában, mely Domenico PASRANTE bibornok könyvtárából származik, szerző több kronologiai feljegyzést talált, mely részben egykorú, részben régmúlt eseményekre vonatkozik. Szerző ezen jobbára kétes értékű följegyzéseket minden megjegyzés nélkül közli.) — Carlo FRATI: Bolletino bibliografico Marciano. (Befejező közlemény. Szerző sorra ismertette a Marciano kéziratái és könyvei alapján készült dolgozatokat. Tanulmányának az utolsó része a recenzeált művek pontos cím-, név- és tárgymutatóját tartalmazza.) — Luigi ZAMBRA: La barzelletta *Lassa far a mi* in un codice della biblioteca comunale di Budapest. (A budapesti fővárosi könyvtár ZICHY-kodexéből közli a *Lassa far a mi* című dalnak e kéziratban megőrzött változatát, rövid, a költemény szerzőségéről eddig elhangzott véleményeket összefoglaló bevezetés kapcsán.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Az *Amadis di Gaula* XIII. könyve első részének 1584. évi kiadásáról a XXXVII. fejezettől végig, továbbá ugyane könyv második részének 1560. kiadásáról a XCII. fejezetig.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes. (42. ALATUS S. Oratio pro morte Montaninae uxoris Hieronymi Petruccij Senensis. Senis. 1491. — 43. ARISTOTELES: De propositionibus universalibus. H. é. ny. n. — 44. Ars notariatus. H. n. 1499. — 45. BUSTI U. Compendio de varie cose. Milano 1496. — 46. Hortulus Rosarum. [Parisiis] é. n. — 47. LULLUS R. Ars brevis. H. é. n. — 48. MATHEOLUS P. Tractatus

de memoria. H. é. n. — 49. MORETUS M. Judicium pro anno 1478. H. n. — 50. OVIDIUS. De Ponto libri IV. H. é. n.) — Amédée BOINET: *Courrier de France.* (Hírek a főbb párisi könyvtárakról s bibliografiai egyesületekről. Francia folyóiratszemle.) — A. VALGIMIGLI: *British courier.* (Rövid beszámoló lady BROOKE, Eliot REED és Bertram DOBELL könyvgyűjteményeinek az eladásáról, William Carew HAZLITT hagyatékáról, dr. W. E. A. AXON manchesteri bibliografus haláláról s néhány jelentéktelenebb eseményről.) — 9—11. szám: Auguste RONDEL: *La bibliographie dramatique et les collections de théâtre en France.* (Cikke II. részében időrendben ismerteti az 1733-tól 1904-ig árverésre került magánkönyvgyűjtemények színházi részét s ezek sorában SOLEINNE 1843/44-ben elárverezett gyűjteményéről emlékezik meg nagyobb részletességgel, azután a párisi nagy közkönyvtárak színi könyvtáraitól szól. A legfontosabb közgyűjtemények, a Bibliothèque de l'Arsenal mellett, a Comédie Française, az Académie nationale de musique és a Société des auteurs et compositeurs dramatiques könyvtárai. Végül több ma is élő bibliofil színmű-gyűjteményét sorolja fel. A tanulmány III. része a színházi gyűjtemények osztályozásának van szentelve. Szerző szerint az osztályozás «végleges» típusát «bibliophile Jacob» állapította meg a SOLEINNE-gyűjtemény árverésekor készített katalógusában. Ennek beosztását lenyomatja s több módosítást ajánl hozzá, amit az újabb kutatások indokolnak.) — 12. szám (március): Renato SORIGA: *A proposito di alcune stampe italiane inedite della Raccolta Malaspina.* (Az olasz metszetek történetéhez szolgáltat anyagot a MALASPINA-féle gyűjtemény alapján. Összesen öt, eddig részben vagy egészben kiadatlan metszetet publikál képből és bő leírásban; ezek: 1. A szerelem kútja, mely KRISTELLER szerint A. POLLAIUOLO alkotása; 2. Saragossai sz. VINCE életéből vett jelenet, mely Maso FINIGUERRA iskolájára vall; 3. Sz. ANTAL, életéből vett 11 jelenetből kerekelve, firenzei munka 1460 körülről; 4. A keresztlevétel, közepes munka a XV. sz. végéről; 5. Sz. ÁGOSTON, a lombardiai iskola sikerült terméke a XV. sz. végéről.) — G. BOFFITO e P. NICCOLARI: *Bibliografia dell'aria.* (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalma. Folytatás: ALFONSO—ALLÉ.) — 9—12. szám: L. SIGHINOLFI: *Francesco Puteolano e le origini della stampa di Bologna e di Parma.* (A bolognai nyomdászat legrégebb nyoma 1470-ből való. Ez év október 25-én társult a parmai származású Francesco PUTEOLANO két bolognai polgárral egy nyomda felállítására érdekében. A szerződés szerint a két polgár fizeti az anyagot és a munkásokat s ennek fejében PUTEOLANO-é a könyvek egyharmada után járó tiszta haszon. A két bolognai polgár Baldassare AZZOGUIDI és Annibale MALPIGLI volt, akik közül az első a szakirodalomban eddig mint a bolognai nyomdászat egyedüli megteremtője szerepelt. A társaság legalább is 2 évig állt fenn s egyetlen ismert terméke egy OVIDIUS volt, mely 1471-ben jelent meg. 1472 óta mások is gyakorolták Bolognában a könyvnyomtatás mesterségét, így Andrea PORTILIA, Scipione MALPIGLI és Ugo RUGGERI, sőt az sem lehetetlen, hogy a dömések is felállítottak egy házinyomdát. 1473-ban PUTEOLANO Giovanni CALPURNIO-val társul egy kollégium és irodalmi iskola létesítése érdekében s jeles tanári működést fejt ki. AZZOGUIDI Piero öccsével üzletet tart fenn nyomdai kellékek

számára, míg MALPIGLI tovább folytatja a nyomdász-mesterséget. PUTEOLANO később — 1475 végén vagy 1476 elején — ismét részt vett egy nyomdai vállalkozásban, melynek technikai kivételét ugyancsak MALPIGLIRE bízták. E vállalkozással PUTEOLANO még 1480-ban is összekötetésben állott, amikor pedig már Milanóban tartózkodott. A szövetséget úgylátszik csupán MALPIGLI halála [1484.] bontotta fel. Maga PUTEOLANO valószínűleg csupán 1491 január 1. után húnyt el.)

Le bibliographe moderne XVI. évfolyam, 95—96. szám (1912—13. november—december): MAX PRINET: Manuscrits de la librairie d'Yvon du FOU, grand veneur de France. (L. DESLISLE a Bibliothèque nationale kézirat-tárban 7 kodexet talált, melyek egyike Raoul Du FOUX évreuxi püspök számára készült, míg a többi hatról azt gyanította, hogy YVON DU FOU kir. fővadászmeister könyvtárából való. PRINET gondos heraldikai tanulmányok alapján kimutatja, hogy a hat kézirat közül kettő kétségkívül a vadászmeister tulajdona volt, két másik minden valószínűség szerint szintén e gyűjteményből való s az utolsó kettőről sem lehetetlen, hogy ugyanonnan származik.) — Pierre FLAMENT: Documents judiciaires du greffe de Moulins versés aux archives départementales de l'Allier. (Rövid tartalmi ismertetése azon ügyiratoknak, melyeket a moulini közjegyzőség kiselejtezett és az allieri megyei levéltárban letéteményezett.) — Félix HERBERT: Ce qu'on lisait à la cour en 1768. (Közli LEFÈVRE udvari könyvkereskedőnek egy 1768 okt. 8-án kelt rendelését, amelyből kiderül, hogy miféle könyvek iránt érdeklődött az udvari közönség.) — Ch. SCHMIDT: Les documents de l'histoire économique du XIXe siècle. (A baseli Schweizerisches Wirtschafts-Archiv 1911—13. évi jelentéseinek ismertetése.)

Revue des bibliothèques. XXIII. évfolyam 10—12. szám (1913. október—december): H. OMONT: La bibliothèque Vaticane sous le Cardinal Sirleto. (Három okmányt közöl az 1578—1580-ig terjedő időszakból, mely több érdekes adatot tartalmaz a könyvek és könyvkötések áráról, továbbá a római könyvkereskedők és könyvkötőmesterek nevét illetőleg.) — Mario ESPOSITO: Notice sur deux manuscrits de la bibliothèque du Trinity College à Dublin. (A dublini Trinity College kéziratáról T. K. ABBOTT által készített jegyzék szerző szerint épen nem válik az intézet dicséretére. Szerző újra leírja, a mai igényeknek megfelelően, az E. 5. 2. és E. 4. 19. jelzésű kéziratokat.) — Marcel FOSSEYEU: Trois comptes de la Recette générale des Gabelles aux Archives de l'Assistance publique. (Balthazard CHAHU champagnei főadószedő három jelentésének ismertetése az 1597., 1598. és 1599. évből.) — A. NOYON: Notes pour servir au catalogue du fonds latin de la Bibliothèque Nationale. Inventaire des écrits théologiques du XII. siècle non insérés dans la patrologie latine de Migne. (A dolgozat első részéről l. Magyar Könyvszemle 1913: 91. l.-t. E rész a 2950—12.019. számokat ismerteti.) — Julián PAZ: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado, Catalogo de los documentos de los negociaciones de Flandes, Holanda y Bruselas 1506—1795. (E negyedik közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az 1653—1687. évekből.)

¹ V. 5. Magyar Könyvszemle 1913: 176. l.

Rivista delle biblioteche e degli archivi. XXIV. évfolyam 10—12. szám (1913. október-december): Giulio COGGIOLA: La biblioteca universitaria di Padova nella sua nuova sede. (A közlemény ez első része a padovai egyetemi könyvtárnak új helyiségében történt megnyitásakor elhangzott beszédet közli.) — G. B. PICOTI: L'effimerium curiale di Andrea da Santa Croce. (A Laurenziana könyvtár *Gaddiano 48.* jelzésű anonim kéziratáról kimutatja, hogy e napló szerzője egy jeles római patricius, ANDREA DA SANTA CROCE volt.) — Silvia TREVES: Società per le biblioteche delle scuole elementari del commune di Firenze. (A társulat 1912—13. évi jelentése. Ez évben a társulat 35 új iskolai könyvtárt létesített 178450 lira költséggel.) — Giulio COGGIOLA: Oggetti d'arte in biblioteche italiane. (A padovai könyvtárban levő Madonna-miniaturáról szól, mely Felice RANNELLI munkája s Carlo MARATTÁ-nak a firenzei Biblioteca Nazionale Centraleban őrzött festménye nyomán készült.) — Curzio MARZI: Degli antecessori dei giornali. (Benedetto DEI-nek a Laurenzianában őrzött iratai közül közöl két XV. századi levelet, amely nem magánügyekről szól, hanem közérdekű eseményeket regisztrál s ekként — némi túlzással — a mai hírlapok őseinek tekinthető.)

The library journal. XXXVIII. kötet, 6. szám (1913. június): C. Seymour THOMPSON: The dividend paying public library. (Szerző a közkönyvtár által fizetendő osztalékot nem pénzben, hanem szellemi javakban képzeli. Arra kell törekedni, hogy a könyvtárra fordított pénzáldozat a népesség szellemi művelése javára kellőképp kiaknáztassék. A lakosság háromféle osztálya tartózkodik a könyvtártól: azok, akik nem is tudnak a könyvtár létezéséről, azok, akik tudnak róla, de közömbösek iránta s végül azok, akik megvetik a könyvekből meríthető tudományt. Szerző leírja, hogy Washingtonban mit csináltak a lehető olvasók e három csoportjának a meghódítására. A gyarapodási jegyzéket hétről-hétre közzéteszik az egyik esti lapban, egyes tárgycsoportokról szóló könyv-lajstromot nyomdai úton, vagy sokszorosító gép segítségével több száz példányban állítottak elő s osztottak szét úgy a könyvtárban, mint pósta útján. Emellett százával küldték szét a körleveleket, felvilágosító előadásokat tartottak az iskolákban, a szülői értekezleteken s munkásgyűléseken. Mindennek megvolt az eredménye, de még mindig nem elégítette ki a könyvtáros ambícióját s elhatározta, hogy állandóan a könyvtárra irányítja azok figyelmét, akiket meg akar nyerni a könyvtár számára. Kísérletkép gondosan kiválasztották 500 szobafestő, bádogos és ács címét és kilenc hónapon át hónapról-hónapra küldtek el nekik egy-egy csinosan kiállított körlevelet, könyvlistát, vagy más a könyvtárt az illetők szempontjából ismertető nyomtatványt. Igen jó hatása volt egy levelezőlapnak, melyen felszólították a címzettet, hogy e lappal jelentkezzen a közkönyvtár ipari osztályában, ahol segítségére lesznek mesterségét érdeklő kérdésekben; máskor «úzenkét jó könyv» jegyzékét küldték szét a következő felszólítás kíséretében: «Vajjon nem volna-e jó: Ismerni mindazt, amit a legjobb szakértők irtak szakmájáról? Ismerni a legújabb, kipróbálás alatt álló módszereket és eljárásokat? Fürgének, haladónak, a korral lépést tartónak lenni? Megteheti, ha havonként elolvas egy jó könyvet s néhány folyóirat-cikket.» A mozgalomnak oly jó hatása volt, hogy a jövőben sokkal szélesebb

mederben fogják tovább folytatni. A fődolog a kitartás, de ehhez nem elég az, hogy folyton terjesszük a könyvtár hírét, hanem hogy állandóan foglalkoztassuk vele ugyanazon egyének gondolkodását.) — Georges ILES: A bureau of review. (Évenként az amerikai közkönyvtárak körülbelül 10,000, felerészből belföldi, felerészből külföldi könyvujdonságot iktatnak anyagukba. Óhajtandó volna, hogy e könyvek mindegyikéről valamely illetékes szakértő rövid felvilágosító jegyzete álljon a könyvtáros és olvasói rendelkezésére. Evégből szervezni kellene a most teljesen szervezetlenül s öletszerűen végrehajtott könyvkritikát.) — George F. BOWERMAN: Cooperation between the library and the book store. (Szerző sikraszáll azon szerinte téves felfogás ellen, mintha a közkönyvtárak terjedése károsan befolyásolná a közönség könyvvásárló kedvét. Egészen más okok működnek közre abban, hogy a könyvvásárlók száma megcsappant. Ilyenek: a bérlakások, az utazási kedv elterjedése, az olcsó folyóiratok s a mozielőadások. A közkönyvtár ellenben a községben az iskola további folytatása. Fő célja, hogy drága szakkönyvekkel és technikai folyóiratokkal lássa el a lakosságot. Amellett a könyvtár képviseli az irodalmi jóizlést. Egyre nagyobb lesz azok száma, akik magánkönyvtárukat a közkönyvtárban nyerhető tanácsok nyomán egészítik ki. Végül a könyvtár neveli az újságolvasókat könyv-olvasókká s minthogy sokkal több szükséglet költ fel, mintsem ki tudna elégtíteni, a jelentkező olvasók egy részét a könyvtárújszóz tereli. Az együttműködést azonban megnehezíti az a különböző álláspont, melyet a könyvtáros és könyvkereskedő a könyvvel szemben elfoglal. A könyvtáros súlyt helyez a könyvek jóságára, a kiadás teljességére, olvasható betűkre, tartós papírosra és kötésre, művészi illusztrálásra, viszont a könyvtárújszóz a fő az eladott nyomtatványok után ráeső haszon. Az együttműködésnél a könyvkereskedőnek tekintettel kellene lenni a könyvtáros által képviselt elvekre. Tapasztalás szerint a könyvvásárlóknak csupán 25%-a tudja pontosan, hogy milyen könyvet akar venni, a többi 75% vásárlását a kereskedő rábeszélő képessége dönti el. Ez esetekben tehát helyes volna, ha a kereskedő a könyvtáros magasabb elvei szerint igazodnék. Washingtonban 1904 óta évenként karácsony előtt néhány héttel könyvkiállítást rendeznek a legjobb képeskönyvekből és klasszikus kiadásokból s előadásokon fejtegetik érdemeiket. Sokat tehet a könyvtár a könyvvásárlás érdekében, a legjobb könyvek lajstromának a terjesztésével s a kiadók prospektusainak a szétosztásával. Viszont a könyvkereskedők a maguk részéről több figyelemben részesíthetnék az amerikai könyvtárösszevetség hivatalos jegyzékeit, a kiadók kikérhetnék a könyvtárosok tanácsát stb.) — 7. szám (július): Arthur Low BAILEY: What people read. (A Delaware állam területén működő vándorkönyvtárak, noha nagy gonddal állították össze, nem használtattak ki kellőleg. Épen azért az Állami Könyvtári Bizottság a tanítók útján kérdőíveket osztott szét a lakosság között, melyek a következő pontokra kértek feleletet: «1. Sorolja fel azon könyveket, melyeket az utolsó három esztendőben olvasott: a) a vándorkönyvtárból való könyvek; b) egyéb könyvek. 2. Mily könyvek vannak a család birtokában? 3. Mily folyóiratokat és hírlapokat járát a család.» A könyvtárakat kezelő tanítók csakis az Állami Nevelési Tanács nyomása alatt gondoskodtak arról, hogy a kérdőívek helyesen kitöltessenek. Mintegy 80%-a

a kérdőíveknek került vissza az Állami Könyvtári Bizottsághoz, mely az íveket községenként csoportosítva kezeli s amikor arról van szó, hogy egy-egy községbe újabb könyvsorozatot küldjön, a küldeményt ez ívekből vonható tanulságok nyomán állítja össze. Az íveket countyk szerint táblázatokba is feldolgozzák. E feldolgozásból kiderül, hogy pl. Sussex countyban az iskolágyermekek 40%-a semmit sem olvasott s a családok 50%-a egyetlen könyvvel sem rendelkezett. A könyvekkel bíró családok 10%-ának csupán 10, vagy ennél is kevesebb könyv volt a birtokában. New-Castle countyban 130 család összesen 647 könyvvel rendelkezett. E könyvek alig egy harmada mondható jónak, míg 142 kötet a határozottan rossz művek csoportjába tartozik. Érdekes a folyóiratokra vonatkozó eredmény. Csupán 6% járat irodalmi folyóiratot, 20% valami vallásos lapot, 53% divat- vagy háztartási lapot, 69% valamely jobbára selejtes földművelési lapot s 80% a helyi lapot.) — Arthur C. BOSTWICK: Library circulation at long range. (Érdekes példákön mutatja be a kikölcsonöz állomások útján lebonyolított könyvkölcsonözés alkalmával a felekkel való írásbeli érintkezés módját.) — John A. LOWE: The relation of public and college libraries. (Azokat az eseteket fejtegeti, amelyekben a közkönyvtár az iskolai könyvtár segítségére lehet és viszont.) — Lucy D. LUARD: The use of public documents in a small library. (A hivatalos jelentések, évkönyvek stb. könyvtári feldolgozásáról és hasznosításáról.) — Alice S. TYLER: The public library in commission-governed cities. (Amerikai közigazgatási viszonyokból folyó kérdések tárgyalása.) — George Hill EVANS: The remittance of fines. (A bírságpénzt csakis úgy lehet menteni és indokolni, ha a pontosságra szoktatás eddig legjobban bevált eszközét látjuk benne. Az az eljárás, hogy a bírság összege a könyv árának összegéig emelkedhetik, alapján igazságtalan, mert ha valaki pl. egy félévig magánál tart 2 könyvet, melyek közül az egyik 45 centbe, a másik pedig 4 dollárba kerül, úgy ugyanazon mulasztásért mindkét esetben más és más anyagi kárpótlás esedékes. Helyesebb a bírságpénz nagyságát kizárólag a terminuson túl eltelt időhöz mérni. Így van ez Woburnben, ahol 2 hét után naponként 2 cent, de legfeljebb 20 cent fizetendő s aki e tartozását nem rendezi, azt egy hónapra megfosztják a könyvtár használati jogától.) — Miss KETCHAM: A social service library. (A bostoni School for social workers által létesített társadalomtudományi könyvtár.) — G. W. LEE: The inter-library worker and the exhibit of new books. (Miss GRANGER működését ismerteti s az általa megkezdett informáló munkásság egyetemes szervezését sürgeti.) — 8. szám (augusztus): Henry E. LEGLER: The world of print, and the world's work. (Elnöki megnyitóbeszéd az American Library Association 1913. közgyűlésén, mely főbb vonásokban vázolja az amerikai közkönyvtári mozgalmat. Még 1889-ben akadt Amerikában cikkíró, aki a közkönyvtárak ellen nyilatkozott, mivel kudarcot vallottak a népművelés terén, valamivel később is hallatszottak hangok, melyek ellenezték, hogy New-York városában közkönyvtár szerveztessek. Ezek a régi nézet kései visszhangjai. A modern közművelődési könyvtár gondolatát Amerikában George TICKNOR pendítette meg 1851-ben s ezzel megadta a lökést a bostoni könyvesház megalapítására. Ma az Egyesült-Államokban 1222 oly község van, amelynek lakossága meghaladja az 5000-et s ezek

közkönyvtárai 90 millió kötetel rendelkeznek, amely állománnyal évenként átlag 110 millió kötet kikölcsönzést bonyolítanak le. Az évi gyarapodás 4 millió kötet s összes évi jövedelmük 20 millió dollár. Majdnem valamennyi könyvtár saját épületében van elhelyezve, az épületek költségeihez CARNEGIE 42,226.338 dollárral járult hozzá, míg a községi adókból és helyi jövedők adományaiból 100 millió dollárt fordítottak e célra. Ezen 1222 község összes lakossága 38,758.584, vagyis jóval kevesebb, mint a lakosság összességének a fele. Az Egyesült-Államok 100 legnagyobb városa, amelyek lakosainak minimuma 53.684, maximuma pedig 4,766.883, több könyvvel rendelkezik, mint az állam-többi községei együttvéve. Az egész forgalom 40%-a e száz városra esik s ebből ismét csupán 15 város közt oszlik meg 30,000.834 kikölcsönzés.) — N. C. KINGSBURY: The library a necessity of modern business. (Ismerteti az American Telephone and Telegraph Company különböző szakkönyvtárait, melyeket a személyzet számára tart fenn avégből, hogy a szolgálatot minél tökéletesebben tudja lebonyolítani.) — Lutie E. STEARNS: The woman of the farm. (Az amerikai farmok művelődésében vezető szerepet játszik a nő, akinek ilyenmunkásságát szerző több példa kapcsán ismerteti.) — John Boynton KAISER: American municipal documents — a librarian's view. (Az amerikai városi jelentések és egyéb hivatalos kiadványok beosztását s nyilvántartásának a módját ismerteti.) — 9. szám (szeptember): George M. ANENY: The municipal reference library as an aid in city administration. (A városok közigazgatásának reformálásában, javításában nagy szerepük van a közkönyvtáraknak, amelyek megőrzik s könnyen hozzáférhetővé teszik az erre vonatkozó kiadványokat.) — J. F. HUME: The dream of an organizer: a library phantasy. (Utopisztikus kép a könyvtári szervezet jövőjéről.) — Thomas P. AYER: The value of a university bindery. (Az amerikai könyvtárak legtöbbszörében a könyvek kötése akár a használt anyag selejtes volta, akár a munka lelkiismeretlensége folytán nem kielégítő. Ezen csak egy úton lehet segíteni, ha a könyvtárak saját üzemű könyvkötő műhelyeket rendeznek be. Szerző ismerteti a Columbia University Library könyvkötő műhelyének munkásságát az 1910/11., 1911/12. és 1912/13. évekből.) — B. D. HOUSEL: Finding miss-filed index cards. (A mutatók rossz helyre osztott céduláinak könnyű megtalálásának egy módját ismerteti, az eljárás technikájának körülményes leírásával.) — Louis O'NEILL: The insular library of Porto Rico. (A könyvtár eredete 1899-be nyúlik vissza, jelenlegi szervezetét 1903-ban nyerte s most 22,000 kötetet s 6000 olvasót számlál.) — 10. szám (október): GEO. F. WINCHESTER: Some statistics on thirteen libraries and a suggestion for an A. L. A. statistical handbook. (Bemutat egy táblázatot, mely 13 községi szabad könyvtárra vonatkozó adatokat tartalmaz. A táblázat következő rovatokra terjeszkedik ki: 1. Község neve. 2. Lakosok száma. 3. Könyvtáros neve. 4. Évi kiadások teljes összege. 5. A költségek egy lakosra eső hányada. 6. A könyvtár könyvállományának darabszáma. 7. Egy-egy lakosra hány kötet esik. 8. A kikölcsönzött kötetek száma. 9. Egy-egy kötetre hány kölcsönzés esik. 10. Egy-egy főre hány kikölcsönzés esik. 11. Egy-egy kikölcsönzés átlag mennyibe került. — II. Fizetések: 1. Első asszisztens. 2. Főkatalógizáló. 3. Segédkatalógizáló. 4. A kikölcsönző osztály

feje. 5. Az osztály segédei. 6. A tudományos osztály főnöke. 7. Az ifjúsági osztály főnöke. 8. Segédei. 9. Olvasótermi felvigyázók. 10. Fiókkönyvtárak kezelése. — Egy másik táblázat a könyvtári tisztviselők képzettségére vonatkozó követelményeket részletezi. Szerző egy amerikai statisztikai évkönyvnek ily beosztással leendő megszerkesztését ajánlja.) — Theresa WITCHNER: Efficiency in library work. (Azt fejtegeti, hogy a könyvtár munkánál az egyes tisztviselők munkabírását nem lehet kizárólag darabszám szerint értékelni, hanem számos más tényezőt is figyelembe kell venni.) — F. H. RIDGWAY: A classification for agriculture literature. (A Brera college library újrendezésekor átrevideálták a DEWEY-féle rendszernek a mezőgazdaságra vonatkozó osztályát, melynek új beosztását cikkirő rövid indokolás kíséretében közli.) — G. W. LEE: Special library service. (Ismerteti a bosztoni Cooperative information bureau munkásságát s azt a szerepet, amelyet az információk megadásánál a szakkönyvtárak játszanak.) — 9. és 10. szám: Theodor W. KOCH: The British Museum library. (Vácolja a British Museum könyvtárának történetét, ismerteti berendezését, szabályait s az elért eredményeket.) — 11. szám (november): Annie Carroll MOORE: What the community is asking of the department of children's work in the public library. (Arról a nagy érdeklődésről és hatásról számol be, melyet a newyorki közkönyvtár ifjúsági osztálya a felnőtt látogatókra tett fennállása első évében.) — Linda M. CLATWORTHY: Ohio libraries in the flood. (Beszámol azokról a nagy veszteségekről, melyek az Ohioban 1913 március 25-én óriási rombolást véghez vitt árvíz folytán a nyilvános könyvtárakat érték. Legnagyobb volt a kár a daytoni könyvesházban, melynek anyagi veszteségét 85.000 dollárra becsülik.) — 12. szám (december): William Alanson BORDEN: Baroda, India and its libraries. (A barodai maharadzsza tartományában 451 helyi könyvtárt létesített összesen 2.000.000 kötettel, úgy hogy minden lakosra egy kötet esik. Az évi költségek mintegy 750.000 koronára rúgnak.) — Samuel Swett GREEN: Some autobiographical sketches. (Önéletrajzi visszaemlékezések.)

Zeitschrift für Bücherfreunde. Új sorozat. V. évfolyam 7. szám (1913 október): Hans KNUDSEN: Die Chr. D. Meyersche Silhouettensammlung. (A silhouette-arckép eddig legrégebb ismert példája 1631-ből való. A legrégebbek fehér kartonból készültek s a kivágott konturos-képeket sötét, rendszerint kék, alapra ragasztották. Divatjának tetőpontját a XVIII. században érte el, amikor szokásban volt az ismerősök silhouette-képét albumokba gyűjteni. Szerző egy ilyen albumot ismertet, melyet az 1782-ben elhunyt Wilhelm Christian Dietrich MEYER, a mannheimi színház rendezője állított egybe s amely jelenleg a marbach-i SCHILLER-múzeumban van letétbe helyezve. Az albumnak mintegy a felét kivágták. A még megmaradt 70 lapon 143 fej van, amelyek közül 111 mellé ki van téve a név is. Szerző pontos jegyzéket közöl róluk.) — Leonhard NEUBAUR: Zur Geschichte und Bibliographie des Volksbuchs von Ahasverus. (A bolygó zsidó mondájának egyik rendkívül elterjedtséget nyert német feldolgozása Schleswigben készült s először 1602-ben jelent meg, állítólag Leydenben. Szerző kimutatja, hogy Leyden ez esetben nem a híres hollandiai nyomtatóhelyet jelenti, hanem szójáték, mely Krisztus szemve-

déseire vonatkozik. Melyik város rejlik e megjelölés alatt, azt csak gyaníthatjuk. WELLER szerint a nyomtatás helye Basel volt, NEUBAUR a műnek ugyancsak 1502-ben Heidelbergben készült utányomásán található utalás alapján Strassburg mellett foglal állást, de egyben megengedi, hogy a nyomtatás helye Délnémetországban is kereshető. A német novellának a középkori Carthophilus-legendától való függését először Gaston PARIS mutatta ki, míg Eduard KÖNIG a német monda önálló kialakulása mellett foglalt állást, de szerzőnk szerint érvei épen nem helyt állók. Dolgozata második részében szerző a népkönyv 15-féle kiadását írja le igen gondosan, kiegészítéssel az ugyane tárgyról a Zentralblatt für Bibliothekswesen 1893. és 1911. évfolyamában általa közölt jegyzékekhez.) — 8. szám (november): Otto von SCHLEINITZ: Entdeckung eines alten Evangelien-Manuskripts mit bisher unbekanntem Textstellen. (C. L. FREER 1907-ben Kairóban egy unciális betűkkel, pergamentre írt, V. századi evangéliumos könyvet szerzett meg ALI ARABI kereskedőtől, akinek állítása szerint a kézirat Akhnimban, az ókori Panapolisban került elő, tehát ugyanott, ahol 1886-ban egy apokrif evangélium s Péter «revelációi» jutottak napfényre. A kéziratban MÁRK evangéliuma 16. fejezetében a szokásos 14. és 15. vers közé egy 15 sorból álló, eddig ismeretlen részlet van iktatva, mely magyar fordításban így szól: «Ők pedig mentetetődzének, mondván, hogy a törvénytelenység és hitetlenség e korszaka az ördög alatt áll, amely a tisztátlan szellemek közvetítése folytán nem érti meg isten valódi hatalmát. «Azért» mondák Krisztusnak, «bizonyítsd be rögtön igaz voltodat». És Krisztus ekként szólt vala hozzájuk: «Az ördög hatalma éveinek vége betelt, de az időközben más bajok fenyegetően közeliek. A bűnösök kedvéért adattam át a halálnak, hogy visszatérjenek az igazsághoz és tartózkodjanak a további bűnöktől, de örököljek a mennybéli igazságosság szellemi és maradandó dicsőségét.») — Max HERMANNY: Ein monumentales Buchwerk. (Hermann SCHNITZ: *Die Glasgemälde des Königlichen Kunstgewerbemuseums zu Berlin* című díszművének ismertetése, melynek betűit, nyomdai diszét Rudolf KOCH tervezte s amely 75 példányban készült. A császárnak szánt példányt japáni papírra, a többit merített papírra vonták le.) — Karl BAERENT: Kataloge der Weidmannschen Buchhandlung aus der ersten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts. (A szentpétervári császári könyvtár egy kolligátuma a WEIDMANN-cég nem kevesebb mint 20 jegyzékét tartalmazza, melyek közül a legrégebb 1709-ből való. A cég varsói fiókjának legrégebb jegyzéke 1732 előtt jelent meg, de nincs meg a pétervári gyűjteményben, ellenben megvan az ahhoz készült első pótlék 1732-ből. Ugyane cég 1733-ban indította meg heti könyvjegyzékét Lipcsében, de Pétervárt csupán a 3-ik, május 1-én megjelent számtól kezdve van meg a becses kiadvány, mely eleinte elég rendszeren, de 1735-ben már csak hosszabb megszakításokkal jelent meg s úgy látszik, az 1735 dec. 31-én megjelent CXXVI. számmal végkép megszűnt.) — Ludwig GEIGER: Börne und Julius Campe. (A nagy publicista és kiadója meglehetősen hiányosan ismert viszonyát igyekszik megvilágítani. Főleg a *Pariser Briefe* c. mű 3—6. kötetével foglalkozik, melyek közül a 3. és 4. L. Brunet in Offenbach, az 5. és 6. pedig L. Brunet in Paris cégjelzéssel jelent meg. A másik kérdés, melyre GEIGER kiterjeszkedik, CAMPE azon állítása, hogy BÖRNE örököse WOHLNÉ

HEINE támadásainak nyomása alatt adta ki BRODHAG-nál BÖRNE összegyűjtött iratainak öt kötetes harmadik kiadását. GEIGER szerint e kiadás, mely az 1840. évszámot viseli magán, aligha készülhetett el néhány hét vagy hó leforgása alatt s kétségkívül már 1839-ben, tehát HEINE támadásait megelőzőleg, munkába vétetett.) — 9. szám (december): Fritz HOEBER: Deutsche Buchkünstler der Gegenwart. VII. Peter Behrens als Buch- und Schriftkünstler. (Peter BEHRENS a modern német iparművészeti mozgalmak egyik legsokoldalúbb vezető alakja, mint könyvművész is jelentős. Első ilyenmű munkálatait 1896 és 1897-ben müncheni tartózkodása alatt készítette; ezek az S. FISCHER-cég számára őrlapokhoz és könyvborítékokhoz készült színes fametszetek. Darmstadti tartózkodása alatt [1899—1903.] készült könyvdiszei túlságosan az építészeti hatása alatt állanak s nem egyszer keltik fel a túlterheltség érzetét. E korszakból való a Rudhard betüöntő-cégnek rajzolt első BEHRENS-típus is, mely a gót frakturon alapszik, de számos antikva elemmel van keverve. Düsseldorf-i működése alatt [1903—1907.] BEHRENS felfogása igen elmélyült és megisztult, a régebbi túlterheltséget józan mérséklet váltotta fel. A jelenleg Berlinben élő művész 1909-ben alkotta meg a Gebrüder Klingspor betüöntő-cég részére a kora román kodexekre támaszkodó kurziv-típusát, tovább hosszas kísérletek után a ma már igen elterjedt, monumentális hatású, szinte zömök BEHRENS-antikvát.) — Georg PFEFFER: General Gustav von Below. (Gustav von BELOW, aki 1840-ben IV. FRIGYES VILMOS szárnysegédje lón, szenvedélyes könyvgyűjtő volt, aki főleg RABELAIS s a nagy francia költő német fordítója Johann FISCHART műveit s a velük rokon, vagy rájuk vonatkozó irodalmat gyűjtötte egybe. Kincseit a leghabadelvűbb módon bocsátotta Gottlob REGIS, RABELAIS újabb német fordítója, rendelkezésére, akivel meghitt viszonyban állott. Egy másik bizalmasa MEUSEBACH báró volt, aki szintűgy mint BELOW FISCHART-ért rajongott. A báró gyűjteményét a porosz állam váltotta magához a berlini Königliche Bibliothek számára 40.700 tallérért. BELOW 1852-ben halt meg. Gyűjteménye ma is teljes egészében megvan a család rutzaui birtokán.) — 10. szám (1914 január): Rudolf BLANKERTZ: Bilderschrift. (Szerző az illusztráció multjából és jelenéből vett példák kapcsán azon nézetének ad kifejezést, hogy írásainkat rajzokkal kellene szemléletesebbé tenni s evégből a rajzoktatás behatóbb művelését sürgetni. Több tanuló, részben igen kezdetleges, rajzának bemutatása mellett a technikai eszközökről is megemlékezik írásban és képben.) — Paul WERTHEIM: Illustrative Graphik. (A cikk a beteges BEARDSLEY vértelen német utánzó ellen intézett kirohanással kezdődik. Helyesebb volna, ha az újabb könyvillusztrátorok MENZEL vagy DORÉ műveiben keresnének ihletet. E bevezetés után szerző SLEVOGT, Wilhelm SCHULZ, Heinrich KLEY, A. LAMBERT, Alfons WÖLFLE, Paul SCHEURICH, Bruno GESTWICKI, Walo von MAY, Ernst STERN, Paul NEU, Walter TRIER és Mor. MELZER könyvillusztrációit méltatja.) — Paul HENNIG: Übereinkunft zwischen dem Deutschen Reiche und Russland zum Schutze der Literatur, der Kunst und der Photographie. (Igen rövid áttekintés, szótárszerű formában.) — Erwin VOLCKMANN: Die älteste deutsche Spielkarte. (Meglehetősen körülményesen ismerteti meg a hanburgi antikvárius, hogy miként szerzett meg a mult század kilencvenes éveit elején egy

kolligátumot, amely a többek közt egy sorsvető könyvecskét is tartalmazott, melyben az egyes mondásokhoz a kártyafigurák vannak lenyomatva s amely ekként a német kártya legrégebb emléke. Az alakok kosztümje alapján a fametszetek a XV. század harmadik negyedéből valók. A versikéket hihetőleg egy nürnbergi származású költő szerzette, a nyomtató pedig minden valószínűség szerint M. SCHURER Strassburgban.) — Winfried LÜDECKE: Einzelausgaben und Entstehung von A. R. Mengs Erstlingswerk. (A *Gedanken über die Schönheit und über den Geschmack in der Malerei*, MENGs nagy feltűnést keltett dolgozata, először névtelenül jelent meg 1762-ben. A második kiadás 1765-ben, a harmadik kétféle szövegben 1771. és 1778-ban látott napvilágot. Az első idegennyelvű fordítást az olasz volt d'AZARA tollából s 1780-ban jelent meg. Szerző ezután a mű keletkezésének történetét ismerteti WINCKELMANN levelei nyomán.) — Friedrich HIRTH: Börne und Campe. (GEIGER fentebb ismertetett cikkével polemizál s kimutatja, hogy BÖRNE *Briefe aus Paris* című műve 4—6. kötetét kétségkívül CAMPE adta ki.) — G. KOWALEWSKI, Zur Geschichte des hamburgischen Zeitungswesens. (A stettini Marienstift-Gymnasium könyvtára 1683—84-ből öt kötet hamburgi és altonai újságot őriz. E kötetek a *Nordischer Mercur*, az *Altonaische Relation*, az *Europäische Fama*, az *Europäische Relation* és a *Relationscourier* több számát tartalmazzák, melyek a német hírlapirodalom történetére újabb világot derítenek.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Kinevezések a M. N. Múzeum könyvtárához. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. RÉDEY Tivadar és dr. HOFFMANN Mária könyvtári gyakornokokat 1914 április 25-én fizetéstelen segédörökké méltóztattott kinevezni.

James Duff Brown †. A közművelődési könyvtármozgalmat jelentékeny veszteség érte James Duff BROWN, a legmodernebb londoni könyvesház, az islingtoni könyvtár megszervezőjének és vezetőjének 1914 február 26-án történt elhunytával. Az alattomos kór, mely egy évvel előbb ágynak döntötte, élete delén, munkabírása teljében: alig 50 éves korában oltotta ki ezt a tevékeny és termékeny életet, mely oly mély nyomokat hagyott a londoni s általában az angolországi *free public library* életében. Hatása a kontinensre is kiterjedt, hiszen aki az új könyvtártípust az Egyesült Királyságban a legutóbbi években tanulmányozta, az nem kerülhette el az islingtoni könyvtárat, mely valamennyi közt a legmodernebb és a legtanulságosabb volt. BROWN nemcsak a maga alkotását magyarázta el apróra az érdeklődőknek, hanem — mint e sorok íróját is — szívesen igazította útba az egyéb könyvtárak látnivalóinak rengetegében. Hogy ily irányban mily sokan kereshették fel, azt mindennél beszédesebben igazolja az a körülmény, hogy jónak látta a *Library World* 1912/13. évfolyamában *A british library itinary* c. az idegenek kalauzolására nélkülözhetetlen útmutatóját közzétenni. Mintha csak érezte volna, hogy a közvetlen útbaigazítást nem sokáig adhatja meg... BROWN nagyszabású szakirodalmi munkásságára e helyen nem kell kiterjeszkednünk, hiszen 1903 óta alig jelent meg fontosabb munkája, amelyet e folyóirat hasábjain jelentőségének megfelelő részletességgel ne ismertettem volna. Legyen elég ez ismeretésekre utalnom.¹ Emlékét hazája határain túl is hálásan ápolja a szakkörök kegyelete.

GULYÁS PÁL.

A berlini királyi könyvtár új palotájának a felavatása f. évi március hó 22-én ment végbe lélekemelő hazafias ünnepély kapcsán, amelyen a külföldi diplomáciai kar szinte teljes számban, továbbá a Német Birodalomba tartozó országok kormányainak, tudományos intézeteinek és egyesületeinek képviselői, valamint az osztrák, dán, svéd, norvég és németalföldi nagy könyvtárak igazgatói is megjelentek. Magyarországról dr. FEJÉRPATAKY László udv. tanácsos, a M. N. Múzeum Orsz. SZÉCHENYI-könyvtárának igazgatója vett részt az

¹ Magyar Könyvszemle 1904: 484—488; 1907: 170—177; 1918: 173—176; 1913: 159—168.

ünnepegen, személyre szóló meghívásból kifolyólag. A lélekemelő ünnepély kiemelkedő pontja II. VILMOS császárnak a zárókövetétel után a gyönyörű kupolacsarnokban elhangzott magasszámnyalású beszéde volt, amelyet egész terjedelmében közreadunk:

«A tudományok paiotáját avatjuk fel a mai napon. Szerencsés befejezést nyert a szép épület impozáns kupolacsarnokával, mely a német építőművészet és építőtechnika remeke s a jelen- és utókor számára beszédes tanúbizonysága annak a nagyrabecsülésnek, mellyel a benne lebonyolítandó szellemi munka iránt viseltetünk. Szerencsét kívánok a Tudományos Akadémiának hozzá méltó otthonához, a Királyi és Egyetemi Könyvtáraknak tágas és szép raktári és használati helyiségeikhez. Az akadémia és a könyvtár kezdetől fogva őseim palotájának a szomszédságában volt s bőséges támogatásukban részesült. A brandenburg-porosz állam hatalma és nagysága érdekében vívott harcok közepette vetette meg a Nagy Választófejedelem 1659-ben jütlandi táborában kibocsátott rendeletével a mai kir. könyvtár alapját. Királyi fia alapította meg az akadémiát s a korona fényét a tudományokéval öregbítette. Nagy FRIGYES, aki hű akadémikusnak vallotta magát, létesítette úgy az akadémia, mint a könyvtár csak az imént elhagyott otthonát. E nemes fejedelmek példáját magam is szívesen követtem. Igaz megelégedéssel tölt el, hogy uralkodásom alatt az ország két legelső tudományos intézete, mely most ez épületben egyesült, oly örvendetesen fejlődtek tovább. Az akadémia vállalataival megmutatta, miként fogja fel s mily szellemben valóstítja meg monarchiám legelőkelőbb tudományos testülete hivatását. A Vilmos-császári intézetek igazgatói számára létesített akadémiai tagsági helyek révén az akadémia szoros és megtermékenyítő kapcsolatba került fáradhatatlanul munkálkodó Vilmos-császári Egyesületemmel. A királyi könyvtár gazdag kincseivel s állománya célszerű felállításával bizvást a világ legelső könyvgyűjteményei közé számítható. Feltárva fekszik előttünk a mult gazdag öröksége. Az akadémia történetéből egy LEIBNITZ, a HUMBOLDT-testvérek, egy HELMHOLTZ, egy MOMMSEN fenkölt szelleme szól hozzánk. És a könyvtár lapjai a népek keletkezéséről és kimulásáról, az ókori mesterek mély gondolatairól, a minnesang rózsakoráról, tüzes hitvitákról és a legszentebb javak iránt való forró vágyról, a világ megismeréseért vívott küzdelmekről tanuskodnak. CARLYLE szavai szerint mindaz, amit az emberiség tett, gondolt és elért, mintegy varázshatalommal van a könyvek lapjaira megrögzítve. De amit, mint hagyatékot büszkén őrizünk, ne tekintsük holt tőkének. A tudomány feladata megtörni a varázst, újra megszerezni az örökséget, élő vonatkozásai-ban felfogni az élt s az elérték szilárd alapjáról merész röpüléssel új világokba szállni. Adja Isten, hogy a német tudomány sohase szűkölködjék férfiakban, akik megértik azt a mondást, hogy a betű öl, de a lélek életet ad. Mindazt a szellemi munkát, mely e házban folyik, mely erkölcsi komolyság, hű kötelességteljesítés és egyszerű jámborság hassa át annak az uralkodónak a példájára, akinek a születésnapját ma ünnepeljük s akinek meleg érdeklődése annyira előmozdította a könyvtár és akadémia ügyét. Ez esetben az isteni szikra hatja át művüket a német tudomány és erkölcs dicsőségére».

A császár szavai után TROTT zu Solz kultuszminiszter emelkedett szó-

lásra, aki vázolta az építkezés menetét. A nagy alkotás 25 millió márkánál többre került s helyiségeiben, a világ összes hasonló intézeteit túlszárnyalva, 1300 kutató jut helyhez. Az akadémia nevében DIELS tanár, a kir. könyvtár nevében pedig HARNACK főigazgató beszélt. Utóbbi a könyvtár multjára vetett érdekes visszapillantást. Alapításakor a könyvtár a Választófejedelem bőkezű adományai mellett egy egészen sajátos pénzügyi forrásra volt utalva. A könyvtárt illette meg ugyanis bizonyos bírságok mellett az az illeték, melyet a háromszori egyházi kihirdetés alól felmentett jegyespárokra, a rokonsági viszonyban lévő házasulandókra s a rendesnél több keresztszülő engedélyezéséért rótt ki az állam. Ily címen a XVII. sz. végéig évenként átlag 324 tallér folyt be. Még ezelőtt 80 évvel is a könyvtár egész évi költségvetése 26.000 márka volt csupán s a könyvvállomány darabszáma alig ütötte meg a negyedmilliót. Ma az évi költségvetés közel 1,300.000 márka s a könyvtár állománya, beleértve a kéziratokat, térképeket és zeneműveket is, közel 2 millió darabra rúg. A mult évben a helyszinén 560.000 kötetet, házon kívül pedig 56.000 kötetet használtak. Az évi gyarapodás mintegy 50.000 kötet s a könyvtár 11.000 folyóiratot járat.

Az ünnepélyen megjelenteket a királyi könyvtár igazgatósága igénytelennek látszó, de mély hazafias érzésről tanuskodó alkalmi kiadvánnyal lepte meg: a gyűjtemény kéziratára három darabjának művészi hasonmásával. E darabok Heinrich HOFFMANN von Fallersleben *Das Lied der Deutschen* c. költeményének, továbbá a *Wacht am Rhein* szövegének és dallamának kéziratai. — A díszes ünnepséget a Hotel Kaiserhofban rendezett 250 terítéki fényes reggeli rekesztette be.

Nagylucsei Orbán egy kéziratós-könyve a bécsi udvari könyvtárban. Ismeretes néhai SCHÖNHERR Gyula nagyjelentőségű fölfedezése 1906-ból, amidőn egy a M. N. Múzeum által megvásárolt miniatűr zsolnárkönyvről, a címlapján előforduló cimere alapján megállapította, hogy egykor NAGYLUCSEI Orbán tulajdona volt. A minap a M. N. Múzeum fényképgyűjteményét használva, kezembe akadt egy a millenárius kiállítás alkalmával készült felvétel, mely a bécsi cs. és kir. udvari könyvtárból a kiállításra kikölcsönzött egyik kodex 2a lapját ábrázolja. A kodex a millenárius kiállítás történeti csoportjában 1768. sz. a. volt kiállítva és a hivatalos jegyzékben (137. l.) a következőkép van leírva: «1768. MARSILIUS FICINUS: PLATÓNOK A SZERETETRŐL ÍRT KÖNYVÉHEZ VALÓ KOMMENTÁR. Janus Pannoniusnak van ajánlva. Hártakézirat. XV. század. A Corvinából való. Cs. és kir. udvari könyvtár.» A M. N. Múzeum azon tisztviselője, aki e fényképet számos más felvétellel együtt lajstromozta, a hivatalos katalógus ez adatai nyomán írta rá a fotografiára: «MARSILII FICINI Commentaria de amore. Bécsi cs. és kir. udv. kv. Corvin cod. fol. 2a. (Kiáll. Kat. 1768. sz.)» Pedig a kézirat nem a Korvina maradványa, hanem a NAGYLUCSEI Orbán könyvtáré, akinek SCHÖNHERR Gyula említett fölfedezése óta közismert cimere a lap alján is szerepel. Megjegyzem, hogy erre maga SCHÖNHERR Gyula is rájött, amint ezt a fénykép jobb peremére írt sajátkezű jegyzete: «NAGYLUCSEI Orbán cimérével» tanúsítja, de természetesen a Magyar Könyvszemle 1906. évi folyamán kiadott tanulmánya után, különben nem írta volna a zsolnáros könyvről,

hogy «eddig egyetlen darabja ORBÁN püspök könyvtárának, mely megmaradt számunkra.»¹ Sajnos, a kérlelhetetlen végzet, mely ép oly váratlanul, mint hirtelen fosztotta meg e jeles tudósunkat munkaképességétől, nem tette lehetővé számára azt, hogy újabb leletéről megfelelő formában tájékoztassa a tudományos világot. A kegyeletnek és az igazságnak véltünk eleget tenni, most midőn a véletlen kezünkre játszott a becses megállapítást, hogy azt a Magyar Könyvszemle olvasóival megismertessük s rámutassunk e lelet kulturtörténeti fontosságára. Míg ugyanis csak NAGYLUCSEI Orbán zsoltáros könyvéről volt tudomásunk, e körülményből egymagából még nem sokat következtethettünk az egri püspök könyvkedvelésére, mert hiszen föltehető, hogy a renaissance korában minden főpapnak megvoltak a maga több-kevesebb díszszel kiállított ajtótossági könyvei, most azonban, hogy a humanista műveltség egyik tipikus termékén jelenik meg Orbán püspök cimere, teljes joggal iktathatjuk őt bibliofil és humanista főpapjaink díszes sorába.

G. P.

Még egy adat a Melius Péter irodalmi működéséhez. SZILÁGYI Benjámín Istvánnak (1616—1652.) sárospataki tanárkorából fennmaradt «Acta synodi nationalis hungaricae...» c. munkája, mely a magyar puritanusok ügyében tartott tokaji és szatmárnémetii zsinatok történetét közvetlen résztvétel alapján írja le, nem jelent meg nyomtatásban, sőt kéziratban is csak csonka másolatban maradt fenn. Ilyen alakjában azonban két példánya is megvan a sárospataki collegium kéziratárában. Az egyik példány negyedré, a másik ívrét alakú. Ez utóbbi többet foglal magában a műből, mint amaz. Az ívrét alakúnak a másikkól hiányzó részében a 113. lapon az egyik zsinati aktában egy irodalomtörténeti, illetőleg könyvészeti szempontból érdekes és fontos részlet fordul elő, melynek annál inkább hitelt lehet adni, mivel bizottsági munkát tartalmazza, s így ha a szövegező tollából téves adatok jutottak volna is belé, a hozzájárulók között föltehetőleg akadt volna valaki, aki kiigazítja. Vagy ha más nem, akkor maga SZILÁGYI nem mulaszthatta volna el valami módon vagy kijavítani vagy megcáfolni a helytelen állítást. Mindamellettt egy másolási hibát valószínűnek tartok a részletben és erre szintén ki fogok terjeszkedni.

De előbb az illető részletet közlöm szó szerint: «Extant... commentaria Stephani SZEGEDINI in praecipuos V. et N. T. libros, itemque Petri MELII in libros Samuelis, Regum, Jobi, Esaiiae, Ambrosii DERECSEI in prophetiam Danielis typis evulgata.» E szövegben a jelzett másolási hibául egy kihagyást sejttek, mely abban állana, hogy eredetileg a DERECSEI neve után a római levélre való utalás, ezután pedig KECSKEMÉTI A. Jánosnak a neve következhetett, s ezeket tévedésből átugrotta a másoló. KECSKEMÉTI ugyanis magyarázta volt a Dániel könyvét, míg DERECSEKEMEK kétségen kívül fontosabb műve volt a római levél exegézise, még ha csakugyan foglalkozott volna is a Dániel könyvével, s így amannak mellőzése csupán a kihagyás feltételezésével magyarázható ki. Ezidő szerint nem tartom tehát megállapíthatónak, hogy DERECSEI Ambrus a Dániel könyvéről commentariust írt volna. Lehet azonban, hogy később előkerülő adatokból határozott meggyőződést szerezhetünk magunknak ebben a kérdésben is.

¹ Magyar Könyvszemle 1906. 199. l.

Bizonyosnak tekintem ellenben a többi fölemlített bibliamagyarázatok közül az egyedül ismeretlennek, az Ézsaiás könyvéről szólónak a megjelenését. SZOMBATHI János a PETHE Ferenc-féle 1794-iki utrechti bibliához írott «rövid tudósítás»-ában ugyancsak a SZILÁGYI Bénéjmin István ezen kéziratos műve alapján szintén hitelesnek fogadta el ezeket az adatokat, noha előtte nem csupán az Ézsaiás könyvének magyarázatos fordítása volt ismeretlen, hanem a Jób könyvéé is. Azóta ez utóbbinak több példánya került elő s ezzel megerősítést nyert a SZILÁGYI művének e részben való adata. Bizvást föltehető, hogy az Ézsaiásra vonatkozó is épen olyan hiteles történeti alapon nyugszik. Annál is inkább, mivel a közlött idézetben elősorolt többi munka nemkülönben létező. Létező MELIUSnak a Sámuel és Királyok könyveit magyarázatokkal kíséző műve, úgyszintén létezők SZEGEDI Istvánnak az ó- és újszövetség fontosabb könyveihez írt magyarázatai a «Tabulae analyticae» c. könyvében. Így tehát igazán semmi okunk kételkedni abban, hogy MELIUS az Ézsaiás könyvét is lefordította magyar nyelvre s ellátta magyarázatokkal. Talán majd valamikor ebből is rábukkanunk legalább egy példányra, mint legutóbb a «Halál könyvé»-ből, melynek egykori létezését én már 1886-ban, a Magyar Könyvszemlében pedig 1888-ban (186—188. l.) teljes bizonyossággal megállapítottam volt.

Ezzel összefüggésben meg kell emlékezni róla, hogy az Ézsaiás könyvének ezt a MELIUS által való kiadását mesének nyilvánítá KANYARÓ Ferenc. Ám minő bizonyítással!? A Magyar Könyvszemle 1906. évi 292. lapján a MELIUS «Magyar prédikációk» c. munkájának címlapján levő ézsaiási idézetről is megemlékezvén, folytatólagosan azt jegyzi meg, hogy «mások még azt is következtetik ebből, amit SZOMBATHI János professzor a PETHE Ferenc-től kiadott biblia előtt így jegyez meg: Úgy látszik, hogy magyarra fordította MELIUS Péter... az Ézsaiás prófétiáját is.» Ha ez «alapos»-nak mondott (Akadémiai Értesítő 1914. 156. l.), de tényleg nagy mértékben zavaros tanulmány szerzője fáradságot vett volna magának arra, hogy saját szemével utánanézzon SZOMBATHI emez állításának, meggyőződhetett volna róla, hogy SZOMBATHI nem efafta, csak elborult elmétől kitelhető következtetéssel, hanem kifejezetten a SZILÁGYI Bénéjmin István kéziratos művére való hivatkozással tette idézett állítását. Sőt aztán azt is ki merem nyilvánítani, hogy a KANYARÓ-képzelt «mások», akik szerinte szintén ilyen különös módon gondolkoztak volna, egyáltalában nem is éltek sohasem. Komoly alapon való következtetésünket s ebből folyó állításunkat az ő módján nem lehet megdönteni.

ZOVÁNYI JENŐ.

Magyar hebraisták. A *Zeitschrift für Hebr. Bibliographie* 1904. (48/50, 80/84, 180/4) és 1905. (111/3) évfolyamaiban 82 magyar hebraista nevét és műveit állítottam össze. Azóta néhány érdekes adatra bukkantam, melyekről e helyen legyen szabad beszámolnom.

Magyar diákok a grönningeni egyetemen. ALTING Jakab grönningeni egyetemi tanár, *Fundamenta Punctuationis linguae sanctae* (Groningae, 1675. 3-dik kiadás) című művében két magyar diákot említ, kik héber és más keleti nyelvű előadásokat hallgattak nála. «*Duobus studiosis Hungaris* — így szól róluk — Amstelodamum euntibus, in mandatis dederam, ut mihi emerent aliquot exemplaria Catechismi Iudaici, quibus in Collegio Rabbiniico uterer. Illi adierunt

istic Iudaeum quendam, effeceruntque ut ad me libellos istos mitteret additis literis Belgicis, quibus proposcit pretium.» Mint a héber levelezésből látjuk, az amsterdami zsidó neve CORONEL ABRAHAM senior volt, aki többek közt egy לכה טוב¹ és שמושא דתהלים² című értékes könyvet küldött. ALTING a könyvek árát nagyon is drágának tartja. A levelezés kelete 5421 = 1661.

MARMORSTEIN ARTHUR.

Kérelem a Magyar Könyvszemle olvasóihoz. Dr. H. JARNIK brünni könyvtáros úr (Brünn, Radvitpl. 3—5.) ezen az úton kéri föl a hazai könyvtárosokat és könyvgyűjtőket, sziveskednének tudatni vele, hogy mely könyvtárban van meg a PETRIK-féle Magyarország bibliográfiája II. köt. III. I. leírt következő munka: HERZMANN B., Kleine Bilderwelt oder Orbis pictus in acht Sprachen... mit... 150 Abbildungen auf 12 kolor. Kupfertafeln.

Szalay László «Magyarország története» című művének kiegészítése. SZALAY László korszakos műve VI. kötetének ötödik fejezetéből csak néhány sor került a mű 480. lapján kiadásra. Kefelevonatkép azonban még négy lap maradt SZALAY László irodalmi hagyatékában, melyet a nagy történetíró fia, Pál, átadott THALY Kálmánnak, aki SZALAY László műveinek sajtó alá rendezése körül segédkezett. THALY ezt a négy oldalnyi kefelevonatot az ő saját példányához hozzákötötte s végrendeletileg a M. N. Múzeumnak hagyományozta. Báró SZALAY Imre, SZALAY László unokaöccse, a szerző születésének századik évfordulója alkalmából e töredéket THALY szeljegyzeteivel együtt s az eredeti betűivel és papirosán kinyomatta, még pedig, minthogy a töredék II. RÁKÓCZI Ferencnek 1707 május 24-én NEDECZKY Sándorhoz intézett «Utasítás»-ából vett idézet közepén szakadt meg a csonkán maradt mondat kiegészítésével. Báró SZALAY Imre M. N. Múzeumi igazgató úr e kiegészítést szivesen megküldi díjtalanul mindazoknak, akiknek SZALAY László szóbanforgó műve birtokukban van s akik a kiegészítés tárgyában hozzá fordulnak.

A fővárosi könyvtár Almássy-téri fiókjának megnyitásáról e folyóiratban kiadott hirre vonatkozólag a következő sorok közzétételére kértek fel bennünket: «Budapest, 1914 április 16. Tisztelt Szerkesztő Úr! A Magyar Könyvszemle idei első füzetében a Fővárosi Könyvtár Almássy-téri fiókjával foglalkozván, az újsághírek nyomán azt írja, hogy a «könyvtári kikölcsönzést korlátozni, illetve időről-időre teljesen beszüntetni kellett.» Legyen szives azon ténybeli helyreigazításnak helyt adni, hogy a kikölcsönzést sem korlátozni nem kellett, még bevésőbbé beszüntetni. Egyéb nem történt, mint hogy új kölcsönző jegyek kiadását szüntettük be időnként, amint azt különben a Budapesti Hirlapban a hir megjelenése után másnap rögtön meg is állapítottam. Tisztelettel Dr. Szabó Ervin s. k. könyvtárigazgató.» Szivesen helyt adunk e soroknak s az olvasóra bízunk annak a rejtélynek a kitalálását: micsoda *vis major* indíthatta arra a Fővárosi Könyvtár igazgatóságát, hogy a szabályzatban biztosít-

¹ Lehet, hogy ABRAHAM JAGEL hasonnevű művéről van szó, mely később latin fordításban is megjelent. London, 1679.

² Megjelent többször. Bűvészeti és varázslati célokra felhasználták a zsolttár egyes verseit, mint a görögöknél Homert. Folklore-szempontról nagyon érdekes.

tott jogaival élni akaró polgárság egy részét e jogok gyakorolhatásától akár csak ideig-óráig is megfossza. — Hírünk néhány sorát, amelyben a krónikás hűségével a fiók méreteire vonatkozólag a közönség körében elhangzott s a hír szerzője által sem valami választékosnak jelzett hasonlatot regisztrálta, a Fővárosi Könyvtárhoz közelálló *Könyvtári Szemle* is jónak látja közölni s mint az «európai modor» fogadatlan prókátora a szerkesztő fejét követeli. Hogy szerintük miben áll ez az európai modor, arra lantosék egyuttal igen épületes példával is szolgálnak «Könyvdrednaught» (*sic.*) c. cikkükben.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZ. SZÉCHÉNYI- KÖNYVTÁRA AZ 1913-IK ÉVBEN.

(Két melléklettel és három szövegekőzti hasonmással.)

Az országos SZÉCHÉNYI-könyvtár életében az elmúlt esztendő a rendszeres gyarapítás és csendes munka éve volt.

Egy szerencsés véletlen évtizedek óta elveszettnek hitt becses anyag birtokába juttatta ismét a könyvtárat. Előkerültek olyan ritkaságok, mint például HELTAI Háló-ja, TURÓCZI brünni kiadása, a GALCOTTI-kodex, inkunabulumoknak, régi magyar nyomtatványoknak, kéziratoknak és okleveleknek hosszú sora, melyeket a könyvtár évtizedek óta nyilvántartott s amelyek most ismét elfoglalták régi helyöket.

Az elmúlt esztendőben a könyvtárra nézve pótolhatatlan veszteséget jelent közbecsülésben és általános tiszteletben állott szeniorának, idősb SZINNYEI József kir. tanácsos, osztályigazgatónak augusztus 7-én bekövetkezett elhunytja. A szorgalomnak, nagy tudásnak, szolgálatkészségnek és előzékenységnek mintaképét, a könyvtár büszkeségét veszítettük el az elköltözöttben, kinek hervadhatatlan érdemeit az általa szervezett hirlapi osztály, lankadatlan bibliografiai munkássága és ennek legértékesebb gyümölcse, a «Magyar Írók», minden időkre hirdetni fogja.

Ezen nagy veszteségen kívül a könyvtár hivatali személyzetében a lefolyt év alatt lényegesebb változás nem történt. Az év végén a könyvtárnál működő tisztviselők (beleértve egy tiszteletbeli osztályigazgatót és egy szolgálattételre beosztott főgimnáziumi tanárt), a gyakornokok, a laboránsi-, szolgál- és felügyelő-személyzet teljes létszáma *negyven*.

A múzeumi alapból nyert segéllyel tanulmányutakat tettek: dr. SEBESTYÉN Gyula igazgatóőr Szentpétervárt, Helsingforsban,

Aboban, Tammerforsban, Stockholmban, Krisztiániában és Kopenhágában a könyvtárakat és szélesebb értelemben vett néprajzi gyűjteményeket tekintette meg tanulmányútján. Célja volt tanulmányozni a Folklore-gyűjteményeknek önálló kéziratári felállítását, kezelését és a Folklore Fellows útján való nemzetközi kapcsolatbahozatalát előmozdítani. Dr. BÁTKY Zsigmond ör Bukovinában végzett néprajzi tanulmányokat, dr. BAJZA József segédőr a drezdai, lipcsei és berlini könyvtárak kéziratári berendezéseit figyelte meg tanulmányútján, végül dr. HOLUB József segédőr az északolaszországi nagyobb levéltárakban tájékozódott tanulmányútján.

Ezenkívül FEJÉRPATAKY László osztályigazgató, múzeumi és könyvtári felügyelői minőségében magyarországi gyűjtemények hosszú sorát látogatta meg és a múzeumi igazgató társaságában felsőbb megbízásból a Bécs melletti Lainzban levő Bibliotheca Rossiana anyagáról tájékozódott. Dr. SEBESTYÉN Gyula igazgatóőr külföldi tanulmányútján kívül, mint a Folklore Fellows magyarországi bizottságának elnöke nagyarányú gyűjtés szervezése érdekében, melynek anyaga az országos SZÉCHÉNYI-könyvtárat gyarapítja, több ízben vett részt vidéki üléseken, melyeken előadásokat tartott. Dr. GULYÁS Pál múzeumi ör, mint a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének népkönyvtári megbizottja, a népkönyvtárak hosszú sorát látogatta meg.

A könyvtár folyóirata, a Magyar Könyvszemle dr. GULYÁS Pál ör szerkesztésében a vele kapcsolatos *Bulletin de la revue bibliographique hongroise* tájékoztatóval együtt a lefolyt évben is pontosan megjelent, híven szolgálva a programjába felvett könyvtári és bibliografiai érdekeket.

A könyvtár igazgatósága által elintézett hivatalos ügyek száma 893 (1912-ben 881) volt.

Az olvasóterem látogatására a lefolyt év alatt 3080 igazoló-jegy (1912-ben 3224) adatott ki. A könyvtárat és a benne levő történeti és irodalomtörténeti kiállítást, egyes hazai és külföldi látogatókon kívül, 235 tanuló 14 tanár vezetése mellett tekintette meg.

Az osztályigazgató vezetése alatt a könyvtár helyiségeiben folyt le július havában a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége által rendezett hetedik könyvtári szaktanfolyam, melynek 34 résztvevője volt, jobbára könyvtárakat kezelő vidéki tanárok és tisztviselők.

A könyvtári anyag kikölcsönzésének forgalma a lefolyt évben nagy arányokban nőtt. Hazai tanintézetek, törvényhatóságok és hivatalok egyre nagyobb mértékben veszik igénybe kikölcsönzés útján könyvtárunk anyagát és viszont a könyvtár is szívesen teljesíti látogatóinak kívánságát, mikor ezeknek más hazai vagy külföldi gyűjteményekben őrzött anyagra van szükségük. Külföldi könyvtárak és intézetek között a következőkkel volt a könyvtár állandó kölcsönzési viszonyban:

Bécsben: Allgemeines Archiv des Ministeriums des Innern, cs. és kir. házi, udvari és állami levéltár, cs. és kir. hadilevéltár, cs. és kir. közös pénzügyi levéltár, Theresianum, katonai akadémia, Universitáts-Bibliothek; a *berlini* Königliche Bibliothek; a *bonni* Universitáts-Bibliothek; a *brünni* Mährische Landesbibliothek és Technische Hochschule; a *czernoviczi* egyetemi könyvtár; a *darmstadti* grossherzogl. Archiv; a *freiburgi* Universitáts-Bibliothek; a *gráci* Universitáts-Bibliothek; a *hallei* (a/S.) Universitáts-Bibliothek; a *heidelbergi* Universitáts-Bibliothek; a *krakói* Tud. Akadémia; a *lembergi* Universitáts-Bibliothek; az *oldenburgi* grossherzogl. öffentliche Bibliothek; a *prágai* Universitáts-Bibliothek, Bibliotheca Musei regni Bohemiae; a *weimari* Liszt-Museum.

A könyvtár évi gyarapodásának összege 194,128 darab. Vásárlási célokra fordított 54,867.42 korona, 2,453.19 márka, 8428 líra, 264.60 frank, 99.85 hollandi forint és 8 svéd korona. Az év alatt a könyvtár helyiségeiben 35,028 látogató fordult meg, kik annak állományából 148,348 darabot használtak.

***

A könyvtár egyes osztályainak gyarapodásáról, munkásságáról és használatáról a következő adatok számolnak be:

I. Nyomtatványi osztály. Gyarapodás: köteles példányokban 11,619 (1912-ben 11,480), ajándék útján 940 (1912-ben a Zichy-féle könyvtárral együtt 3147), vétel útján 1310 (1912-ben 1587),

áthelyezés útján 44 (1912-ben 39); összesen 13,913 darab (1912-ben 16,265) darab.

Ehhez a könyvtárilag nagyrészt feldolgozott gyarapodáshoz járul még 30,706 (1912-ben 27,564) darab apró nyomtatvány, mely anyag természete szerint csoportosítva és évnegyedes csomagokban elrakva a következő módon oszlik meg:

1. Alapszabály	... ..	1415
2. Falragasz	... ..	7066
3. Gyászjelentés	... ..	7272
4. Hivatalos irat	... ..	575
5. Műsor	... ..	1149
6. Perirat	... ..	15
7. Színlap	... ..	7907
8. Zárszámadás	... ..	2682
9. Különféle	... ..	2625

Az osztály összes gyarapodása tehát 44.622 (1912-ben 43.829) darab.

A vásárlási összeg volt: 11,844.62 korona, 1377.15 márka, 99,85 hollandi forint, 249 frank, 78 lira és 8 svéd korona.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát:

«A Czipész» kiadóhivatala; Akademia umiejtnosci w Krakowie (4 drb) Amerikai magyar Népszava kiadóhivatala, Newyork; A Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége; ARANY János-társaság, Temesvár; Assoziacione elettrotecnica Italiana, Milano.

BAJZA József; BARÓTI Lajos (2 drb). BARWINSKY E., Lemberg (2 drb); BATTÁ I., Békés; Bába kalauz szerkesztősége; Báni kormány, Zágráb; Benczés főgimn. igazg., Sopron (3 drb); BERZEVICZY Albert; BEZERÉDJ István; Belügyminiszterium; Békésmegye kórházának igazgatója, Bekésgyula; Biblioteca Musea kr. Českeho v Praze (3 drb); Biharmegyei és nagyváradai régészeti és történelmi egyesület; BINDORFER Ferenc; BIRKÁS Géza; BOHATTA Hans, Wien (3 drb); Borsod-miskolci közművelődési egyesület; Bosnyák-hercz. orsz. kormány; Bölcsészeti kar dékánja (68 drb); BREZNAV Béla; Die Brücke, Intern. Inst. München (19 drb); Budapest székesfőváros tanácsa; Budapesti kir. orvosegyesület (2 drb); Budapesti keresk. és iparkamara; Budapesti ref. theologiai akademia; Budapesti Hirlap; Budapesti ker. munkásbiztosító-pénztár.

CARAFFA Pedro, La Plata (3 drb); CARNEGIE Endowment, Washington, Cincinnati Museum Association; The John CRERAR library, Chicago (2 drb); CONCHA Győző; CSÁSZÁR Ernő; CSIKÓ Ernő; CZIMER Károly, Szeged (2 drb).

DABROWSKY Y., Krakow; Debreczeni főiskola igazgatósága; Debreczeni

zenede; Deputazione Fiumana di storia patria (2 drb); DOBJÁN László; Dongó kiadóhivatala, Cleveland; Dunamelléki ref. egyházkerület főjegyzője (4 drb) Dunántúli ág. hitv. ev. püspök, Pápa.

Egri érseki jogliceum igazg., Eger; Egri főegyházmegyei hivatal (2 drb); EGYED István dr. (2 drb); Egyetemi könyvtár, Stockholm; Egyetemi könyvtár, Uppsala; Egyházmegyei hatóság, Kolozsvár (2 drb); Egyházmegyei nyomda, Nagyszeben; Emke főtitkára, Kolozsvár (3 drb); Erdélyi Museum-egylet, Kolozsvár; ERNYEI József (2 drb).

FEJÉRPATAKY László (5 drb); FELEKY Károly, Newyork (28 drb); FERENCZY István, Szatmár (3 drb); Finnisch-ugarische Forschungen szerkesztősége, Helsingfors; FÖLDES Zoltán, Gyergyóremete; Földművelésügyi Miniszterium; Főnemesi alapítványi liga; Fővárosi könyvtár (150 drb); FRANKÓI Vilmos (23 drb); Franklin-Társulat.

GÁL Kelemen, Kolozsvár; GELLMANN Rudolf, Versecz (2 drb); GERELY József; GESSAY I., Pittsburg; GORZÓ Bertalan, Szatmár; GRÉB Gyula, Aszód; GULYÁS Pál (6 drb); GYÖMÖREY Oszkár.

HAMPEL Ferencz; ifj. HAMPEL József; K. k. Handelsministerium, Wien (3 drb); HARGITAY István; HAVASS Rezső (2 drb); HENDEL O.; Herczegprimási iroda; HODINKA Antal; HOFFMANN Géza, Chicago; HORVÁTH Géza (178 drb); HUPKA Ödön (3 drb).

Igazságügyminiszterium (6 drb); INÁNDY Imre; Institut intern. d'agriculture Róma (3 drb); INOTAY László, Temesvár (2 drb); Iskolai igazgatóságok (302 drb).

JAKSCHITZ Mihály, Kolozsvár; Julián-egyesület (3 drb).

Kais. Akademie der Wissenschaften, Wien (15 drb); K. u. k. stat. Zentralkommission, Wien; KAMMERER Ernő (2 drb); KANIZSA István, Nagykánizsa; Kassai jogakad. könyvtára; KÁRMÁNY Lajos, Szeged; Kecskeméti ref. jogakadémia; Kereskedelmi m. kir. miniszter; KERESZTY István; KERTÉSZ Béla, Szabadka; Képviselőházi iroda (47 drb); KINTSES József, Máramarosziget (2 drb); Kir. horv.-szlavon.-dalmát miniszter (11 drb); Kir. József műegyet. rektora (3 drb); Konigl. Universitets-Bibl., Uppsala; Közigazgatási bíróság elnöke; Közp. statisztikai hivatal; KÖVESLIGETHY Radó; KREMMER Dezső (2 drb); KUBINYI Viktor, South Bend (2 drb); Kungl. Bibliothek, Stockholm; Kunstgew. Museum, Prága; Kuratorium des Joanneums, Graz; KUTHY Zoltán, New-York.

LÁSZLÓ Árpád, Marosvásárhely; Library of Congress, Washington (8 drb); LÖHNERT Mátyás.

MADARASSY László (2 drb); Magyar Földrajzi Társ. Balaton-bizottsága (2 drb); Magyar Heraldikai és Gen.-Társaság; Magyar iparművészet szerk.; Magyar. izr. irod. társ. (2 drb); M. kir. áll. munkásbiztosítási hivatal (2 drb); M. kir. közp. statisztikai hivatal (14 drb); M. kir. áll. számvevőszék elnöke; M. kir. állatorvosi főisk. (2 drb); M. kir. közp. szőlészeti kísérleti állomás (2 drb); Magyar. kir. orsz. meteorologiai és földm. intézet; M. kir. posta közp. anyagraktára; M. kir. technologiai iparmúzeum; Magyarország. Kárpát-egyesület, Igló; Magyar Könyvszemle szerk. (14 drb); Magyar mérnök- és építész-

egyesület; Magyar nemzeti múzeum igazgatósága (8 drb); Magyar ornithologiai közp.; Magyar szakácsok köre (5 drb); Magyar tud. akadémia (40 drb); MAYER Theodor, Wien; Mecsek-egyesület, Bécs (11 drb); MEHEMED Tahir, Konstantinápoly; MELICH János (4 drb); Modern ifjúsági könyvtár kiadóhivatala (4 drb); Múzeumok és könyvtárak orsz. tanácsa; MYLNE R. S., London.

NAGY Sándor; Nagyvárad nyilvános könyvtára; Néprajzi osztály; Nord-deutscher Lloyd (10 drb); ifj. NOVÁK Sándor (2 drb).

OSBORN Albert, Newyork (2 drb); Orsz. állatvédő-egyesület; Orsz. magy. gazdasági egyesület; Orsz. növényteni kísérleti állomás, Magyaróvár.

PAÁL Á., Wien; PAP Károly, Debreczen; Pannonhalmi főpát; Pénzügy-minisztérium (2 drb); Pécs-baranyamegyei múzeum-egyesület; PIVÁNY Jenő, Philadelphia; Pozsonyi kir. akadémia; Pozsonyi orvos-természettudományi-egyesület (3 drb); PROCHASKA O., Krakow (2 drb).

RADÓ Antal (2 drb); RATH Mór; Rendőrfőkapitányság (2 drb); RÓNÁKY Kálmán, Pécs; REXA Dezső, Székesfehérvár; ROSENBAUM Emanuel, Páris (3 drb); RÓTH Gyula, New-York (3 drb).

SÁNDOR Lajos; Sebastian-HANN-Verein, Nagyszeben (2 drb); SEJERMANN N. A., Lubotin; SHRUBSOLE W. A., Eltham (Kent); SIGRAY Pál; Smithsonian Institution, Washington (4 drb); SPONER Andor, Nagylomnicz; Statistische-Zentralkommission, Wien (3 drb); Stefánia-egyesület; N. STRAUSS, New-York; Szamosújvári kir. orsz. fegyint. igazg.; SZABÓ Bertalan (5 drb); SZALAY Imre báró; SZÉCSEY István, Kolozsvár; SZEDENICH Fülöp, Peresztég (6 drb); Székesfehérvár polgármestere (3 drb); Székesfőv. stat. hiv.; SZENTESY Alfonz; SZENTMÁRTONI Kálmán, Székelykeresztur; Szombathelyi püspök.

TÉGLÁS Gábor; THALLÓCZY Lajos, Wien; The Academy of nat. Sciences of Philadelphia; Tietosanakirja szerk., Helsingfors; Tiszti ügyészi hivatal, Nagyvárad; TÓTH László; Tud. egyetemi könyvtar igazgatósága, Kolozsvár.

University of Illinois; Urbana University of London; Uruguay állam budapesti főkonzula.

Vallás- és közokt. m. kir. min. (19 drb); VARGHA Zoltán; Váczi múz.-egyesület (5 drb); Városi múzeum, Debreczen; Városi tanács, Rimaszombat; VIDOR Marczel, Ungvár (5 drb); WEISS Emil.

WICHMANN Julia, Helsingfors; WINKLER Imre, Kispest.
gr. ZICHY Nándor; Zirci apát.

Az ajándékozók száma 215. (1912-ben 188.)

A vásárolt könyvek közt a Régi Magyar Könyvtárba tartozó említésre érdemes darabok a következők:

1. KERESZTURI PÁL: Fel-zördült kereszttyén. Várad 1641.
2. MOLNÁR ALBERT: Lexicon latino-graeco-ungaricum. Frankfurt 1645.
3. KÁJONI P. JÁNOS: Cancionale catholicum. Csiki klastromban. 1676.
4. DERKAI GYÖRGY: Az örök élet útja. 1678.
5. HEVENESI G.: Meteora. Viennae 1690.
6. GLEINIZ-MEDNYÁNSZKY: Divus Leopoldus. Viennae 1692.

7. NATSEIUS I.: Vita fr. Suarii. Tyrnaviae 1694.
8. TARNÓCZY I.: Holtig való barátság. Nagyszombat 1695.
9. GONZALEZ TH.: Synopsis. Tyrnaviae 1696.
10. TAPOLCSÁNI L.: Axiomata. Tyrnaviae 1706.
11. REUSNERUS G.: Ad ius statutarium Saxonum, Vitembergae é. n.

Ezen ritka nyomtatványok közül a csiksomlyói klastromban nyomtatott KÁJONI-féle Cancionale-nak, melyből SZABÓ Károly Régi Magyar Könyvtára csak két példányt ismert, mutatjuk be a címlapját (L. I. ábrát.)

Az év folyamán végzett feldolgozás eredménye volt 9230 műről 11,582 címlap (1912-ben 6972 műről 9767 címlap); kötés alá ment 3160 mű 4135 kötetben (1912-ben 2453 mű 3188 kötetben.)

A köteles nyomdatermékek irodája az év folyamán átvett 4520 nyomtatványcsomagot (1912-ben 3585-öt), továbbított 1572 levelet (1912-ben 2696-ot). Az 1897. évi XLI. törvénycikk ellen vétő nyomdászok ellen, miután a reklamálás hiábavaló volt, 22 esetben indított törvényes eljárás, amelyeknek eredményeképp az országos SZÉCHÉNYI-könyvtár javára 299'02 korona íteltetett meg kártérítés és birságpénz gyanánt.

Az olvasóteremben 28,472 olvasó 69,721 kötetet használt (1912-ben 29,269 olvasó 64,710-et), 2763 térítvényen kikölcsönzöttetett 5269 kötet (1912-ben 2098 esetben 5111).

II. Hirlapkönyvtár. Gyarapodása köteles példányokban 1067 évfolyamnak 109,167 száma, ebből számonként beküldetett 22,909 hirlapszám; ajándékozás útján 63 évfolyamnak 5626 száma, vétel útján 5 évfolyamnak 3125 száma. Az összes gyarapodás tehát 1172 évfolyam 117,918 számmal (1912-ben 1610 évf. 108,877 számmal).

A vásárlás összege volt 204'50 korona.

Az ajándékozók névsora a következő:

Brazília köztársaság kormánya, FELKY Károly (Newyork), aki az Amerikában megjelenő magyar hirlapokat küldte be ezen év folyamán is; HATOS Tivadar, HÖRMANN Szilárd, Nagykőrösi ref. főgimnázium, dr. PÖZEL István.

Az osztály olvasótermében az év folyamán 2977 olvasó 7262 kötet hirlapot használt (1912-ben 2519 olvasó 5955 kö-

tetet), kölcsönzés útján 131 esetben 1338 kötet került használatba (1912-ben 57 térítvénnel 296 kötet). A személyzet az év folyamán az új gyarapodás feldolgozásával s a hiányzó számok reklamálásával volt elfoglalva. A használatot megnehezítette az, hogy a hírlapok nagyobb részét a múzeum épületén kívül külön bérhelyiségben kellett elhelyezni és a kutatók kérésére esetről-esetre áthozni.

Átnézett az év folyamán 1150 évfolyam 90,560 száma (1912-ben 1544 évf. 79,162 száma), céduláztatott 262 kötet (1912-ben 925), kötés alá került 769 kötet (1912-ben 532).

III. *Kézirattár.* Gyarapodása vétel útján 1 középkori kodex, 114 újkori kézirat, 394 irodalmi levél, 43 irodalmi anekta, 139 zenei kézirat, 33 zenei levél, 1 PETŐFI-ereklye, 146 fénykép-másolat; ajándékozás útján 84 újkori kézirat, 142 irodalmi levél, 21 irodalmi anekta, 1 zenei kézirat; áthelyezés útján 1 újkori kézirat, 12 irodalmi levél, 1 irodalmi anekta; végül gyűjtés útján 1 zenei kézirat. Összesen 1134 darab (1912-ben volt 4044 darab). A gyarapodásra fordított összeg 32,761.20 korona, 1056.04 márka, 8350 lira (1912-ben 7977 korona és 789 márka) volt.

Kéziratokat ajándékoztak:

BAJZA József, DÁRDAY Sándor, MAHLER Ede, MÁRTON Lajos, néhai br. MEDNYÁNSZKY Dénes, METZ Aurél, özv. PETI Józsefné, RADÓ Antal, RÉVAI Testvérek irodalmi intézet igazgatósága, THALLÓCZY Lajos, TRUTMANN Róbert és ZSILINSZKY Lajos.

Az osztály gyarapodásából külön megemlítést érdemel MADÁCH Imre irodalmi hagyatéka, amely *Az ember tragédiájá*-nak kivételével a nagynevű író összes munkáinak kéziratát tartalmazza. Ezekből a mérhetetlen értékű irodalmi ereklyékből bemutatjuk a *Mózes* c. tragédia jellemző címlapját, amelyen a szerző feljegyzi a darab iratásának kezdő és befejező dátumait, továbbá az egyes felvonások verseinek sorszámát. (L. 2. ábrát.) Bemutatjuk ezenkívül a *Mária királynő* c. drámának kezdetét MADÁCH eredeti fogalmazványában, mely tájékoztat nagy írónk dolgozási módjáról. (L. 1. sz. mel-lékletet.)

Becsés továbbá PETI Józsefnének JÓKAI Mór életéről teljes

közvetlenséggel írott emlékirata is. Az irodalmi levelestár ARANY János, BANCROFT (br. EÖTVÖS Józsefhez írt), BULYOVSZKY Lilla,

CANTIONALE
CATHOLICUM.

Régi és Új, Deák és Magyar Áitatos
EGYHAZI

NEKEK,
DICSERETEK, SOLTAROK, ES
LITANIÁK;

Kikkel a' Keresztyének Esztendő-által-való
Templomi-Solemmtáfokban, *Proceßiók*
ban, és egyébbb áitatosságokban
szoktanak élni.

*Halottos Temetés-kor-való, és a' négy utolsó dolgok-
ról emlékeztető Enekekkel egygyütt.*

Most újonnan nagy szorgalmatofsággal egybe-
szedettek, meg-jobbítottak, és a' Keresz-
tyének éppületire s' lelki-vigasztal-
ásfokra ki-bocsáttattak,

A' Szem FERENCZ-Szerzetibenlévő
KAJONI P. FRATER JANOS által.

Superiorum permissu.

A' CSIKI KALASTROMBAN,

Nyomtattatott Cassai András-által. 1676-ben.

i. ábra.

COMENIUS, DEVRIENT Emil, FEJÉR György, MIKSZÁTH Kálmán, SZÁSZ Károly és TOMPA Mihály leveleivel gyarapodott.

A történelmi szempontból kiváló darabok közé tartozik LOVINA Ignácnak, III. KÁROLY király gyermekkori nevelőjének

naplója, amelynek mellékletét a király néhány lapból álló íráspórája képezi; továbbá THALY Kálmánnak most rendezett eredeti oklevelekből és másolatokból álló gyűjteménye a kuruckorból, EÖTVÖS Károly gyűjteménye; végül br. MEDNYÁNSZKY Dénes kézíratai és levelezése.

Rendkívül értékes darabokkal gyarapodott a zenei gyűjtemény. Megszerezte a könyvtár LISZT Ferencnek 1877—1878-ból való levelezőkönyvét, amelyben a nagy zeneszerző néhány, eddig nem ismeretes levelének fogalmazványa is található. Ennek a levelezőkönyvnek egyik lapjáról bemutatjuk annak a táviratnak LISZT kezével írt szövegét, melyet 1877 december 17-én WAGNER Richárdhoz intézett akkor, amikor *Parsifal* partitúráját megkapta. Ennek a jelen esztendőben, amikor Parsifalt mindenfelé előadják, különös aktualitása van. (L. 3. ábrát.) Szintén a kiválóbb gyarapodások közé számíthatók a nagy zeneszerző *Ungarisches Königslied* és *Ungarische Rhapsodie* című darabjainak kézíratai is.

ERKEL Ferencnek a Nemzeti Múzeumban őrzött szellemi hagyatékát teljessé teszi öt operájának (*Erzsébet* II. felvonása, *Sarolta*, *Névtelen hősök*, *Dózsa György* és *Brankovics György*) most megszerzett eredeti partitúrája.

A megemlítésre érdemes szerzemények közé tartoznak továbbá SZABÓ X. Ferenc és RÓZSAVÖLGYI Márk kézíratai is. A zenei levelek csoportja DOPPLER-, LISZT- és WAGNER-levelekkel gyarapodott.

A használat statisztikája a kézírattárban a következő: 273 kutató használt 3383 darabot (1912-ben 316 kutató 3318-at), 84 térítvényen kikölcsönözött 129 darab (1912-ben 47 esetben 147 darab).

IV. Levéltár. Gyarapodása az 1913-ik év folyamán ajándékozás útján 169 darab (1912-ben 744), vétel útján 9602 (1912-ben 3083) darab, áthelyezés által 908 (1912-ben 29) darab; összesen 10,779 darab (1912-ben 4,421 darab). A gyarapításra fordított összeg kitett 10,057'10 koronát, 20 márkát és 15'60 frankot (1912-ben 8444'40 koronát és 2763'20 márkát).

A levéltár gyarapításához ajándékaikkal hozzájárultak:

Állami számvevőszék elnöksége, FELEKY Károly, KAMMERER Ernő, KANDERS Hermína, F. KRETZ, ROXER Béla, SAILER Géza, SPITZER Mór és TURTSÁNY Vilmos.

A gyarapodás a törzsgyűjtemény csoportjai között így oszlik meg: 223 középkori eredeti oklevél, 19 másolat, 9758 újkori, 341 darab 1848/49-es és emigrációs irat, 36 nyomtatvány, 254

Művés

Tragoedia 5 felvonásban

kereszt 1860 Jun 9 - vigass 1861 Nov 16

*1° felv - 727
2° felv - 570
3° felv - 402
4° felv - 460
5° felv - 312
össz 2470*

2., ábra.

gyászjelentés, 18 címereslevél (14 eredetiben és 4 másolatban), 33 céhirat és 42 halotti címer.

Kiválnak e darabok közül a vasmegyei RUMYAK középkori oklevelei, számszerint 107 darab, a gróf NYÁRY-család levéltárának kiválogatott s vétel útján megszerzett értékes része, amely 6902 darabot tartalmaz és még két érdekes középkori oklevél: a csetneki cipészek 1501 október 4-én kelt céhszabályzata s Brandenburgi GYÖRGY örgrófnak, II. LAJOS király nevelőjének 1519 március 16-án kelt levele. Megemlítést érdemel továbbá ZSIGMOND királynak

BOBAI György és rokonai részére 1418 február 1-én adott címeres-levele, amelynek hű másolatát szerezte meg a Nemzeti Múzeum.

Az újabbkori iratok közt a legelsőrangú emlékek közé tartozik azon szövetséglevél eredeti példánya, amelyet a felső- és alsóausztriai, morvaországi és a magyar rendek 1608 április 19-én Ivanicsban (Evanacium) kötöttek a RUDOLF király és MÁTYÁS főherceg közti viszály elintézésére, aminek végső következménye RUDOLF királynak a trónról való lemondása volt. Ennek a nagyérdekű okiratnak némileg kisebbített mását mellékletben bemutatjuk. (L. a 2. sz. mellékletet.)

Becses gyarapodáshoz jutott a levéltár az állami számvevőszék nagylelkű ajándékából, mely a Nemzeti Múzeumot a szepesi kamara 1567 április 1-én, a budai adókvető-bizottság 1697 január 20-án és a bártfai sóhivatal 1726 június 25-én kelt király utasításai eredeti példányainak juttatta birtokába.

Az 1848/49-es és az emigrációs iratok csoportja néhány fontos Kossuth-levéllel gyarapodott. A múzeumba kerültek továbbá DANCs Lajosnak az amerikai emigránsoktól kapott 131 levele, MÓGA altábornagynak 1848 okt. 1-én Martonvásárban kelt hirdetménye, melyben a horvátokkal kötött fegyverszünetet közli katonáival; a budai nemzetőrök I. zászlóaljának és a pesti nemzetőrök II. zászlóalja 3. századának jegyzőkönyve, az 1848/49-ben elítéltek teljes jegyzéke, EMÉNY György levelei, végül báró ÜCHREZ Emilnek GÖRGEV Artúrhoz 1861-ben írt és tőle kapott levelei.

A céhiratok csoportja a fentebb említett középkori oklevélen kívül a privilégiai posztó készítő 1651-ben kelt szabályzatával s a pesti gyógyszerészeknek 1747/1812-ből való jegyzőkönyvével gyarapodott.

A Múzeumban letéteményezett levéltárak hosszú sorát két új levéltár gyarapította 1913 folyamán, ú. m. a REVICZKYEK Szentendrén őrzött és a BEZERÉDJ-család ménfői levéltára. Általuk a különálló családi levéltárak száma 95-re szaporodott. Ha a vétel útján a Múzeum tulajdonába került családi levéltárakat is ezen sorozathoz hozzávesszük, a százat is meghaladja azon családok száma, melyeknek teljes levéltárát a Nemzeti Múzeum őrzi.

A korábban elhelyezett letétek a következő módon gyarapodtak: gróf BERÉNYI János a BERÉNYI-levéltárt kiegészítette a

Telegram Bukau Wajner
 So eben Parifad empfangen
 Dan's Verstümmel, aber Wery und Seel
 Heiber eigenit Dein. L
 27 - Dejanba 77.

3. ábra.

bodoki vár alaprajzával. FEJÉRPATAKY László a családi iratok közé elhelyezte a családnak 1564 március 26-án kapott s újabban elő-

került címereslevelét. Gróf SZÉCHÉNYI Viktor 4 köteg másolatot és egy nyomtatványt küldött be a családi levéltár számára.

Az osztály személyzetét a gróf CSAKY-család lőcsei nagy levéltárának rendezése és felállítása az egész éven át igénybe vette. Befejezte e mellett a FORGÁCH-család ghymesi és alsókemenczei levéltárainak lajstromozását, melyeknek állománya összesen 48,372 darab, a SZENT-IVÁNY- és SZÉCHÉNYI-családok levéltáraihoz korábban elhelyezett pótlások rendezését, a báró MAJTHÉNYI László és Ottó hagyatékából származó, végül a SZULYOVSKY-, SZIRMAY- és POTTORNYAY-családokra vonatkozó több ládányi levéltárak feldolgozását.

Az év folyamán felállított REVICZKY-levéltár állaga a következő: 2 eredeti középkori oklevél, 32 másolat, 1798 újkori irat, 1 genealogiai tábla, mindössze 1833 darab.

A középkori oklevelek tartalom szerint való feldolgozása az év folyamán tovább haladt, úgy hogy a törzsgyűjtemény Árpád-kori része teljesen feldolgoztatott.

A használat statisztikája a következő: 292 kutató használt 53,987 darabot (1912-ben 284 kutató 87,763-at), 36 térítvényen kikölcsonőztetett 7179 darab (1912-ben 43 esetben 4392).

***

A könyvtárban működő tisztviselők és alkalmazottak az év folyamán kifejtett irodalmi munkásságukról a következőkben számolnak be:

DR. SEBESTYÉN GYULA

igazgatóőr, a M. Tud. Akadémia I. tagja, a Kisfaludy-Társaság r. tagja, a helsingforsói Finnugor Társaság I. tagja, a M. Néprajzi Társaság alelnöke, a Folklore Fellows magyarországi elnöke.

1. Fordította, magyar történeti és epigraphiai adatokkal ellátta, a M. Tud. Akadémia 1913. ápr. 17-i összes ülésén bemutatta s az Ethnographiában kiadta Babinger Ferencz würzburgi író «Konstantinápolyi rovásírásos magyar nyelvemlék 1515-ből» című értekezését. Ethnographia, 1913. évi f. 129. Németül Ungarische Rundschau, 1914. évi f. 41.

2. A konstantinápolyi rovásírásos magyar nyelvemlék 1515-ből. Vasárnapi Ujság, 1913. ápr. 27-i 17. sz., 336.

3. Glosszák a konstantinápolyi nyelvemlékhez. *Ethnographia*, 1913. évi f. 139.
4. A bolognai rovásírásos magyar naptár. *Vasárnapi Ujság*, 1913. évi dec. 14-i 50. sz. 992.
5. Petőfi veszprémi emléktáblája előtt. Beszéd, melyet a Kisfaludy-Társaság képviselőtében 1913. évi márc. 15-én mondott. *Veszprémi Ujság*, 1913. évi márc. 16-i 21. sz. 4. és *Évlapok*, új f. XLVIII. köt.
6. Fordította és a Kisfaludy-Társaság 1913. évi máj. 7-i ülésén felolvasta Krohn Károly, helsingforsi egyetemi tanár, «Az új Kalevala-kiadás megjelenése 1849-ben» című székfoglaló értekezését. *Évlapok* i. köt.
7. Dr. Herrmann, Anton: *Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn*. *Ethnographia*, 1913. évi f. 49.
8. Kriza újabban megvádolt mesemondása. U. o. 57.
9. Gyulai Pál tévedései. U. o. 59.
10. A váci Énekes Gyűjtemény. U. o. 104.
11. Az új Vadrózsaper záradéka. U. o. 125.
12. A kuruc költészet emlékeinek hitele és a veszprémvármegyei Szencsei-kódex. Felolvasta a M. Néprajzi-Társaság 1913. évi jún. 1-én tartott II. vándorgyűlésén.
13. Búcsúztató-beszéd Szinnyi József sírjánál. *Magyar Könyvszemle*, 1913. évi f. 284 és *Komárom*, 1913. évi f. III. füz.
14. Tájékoztató a Folklore Fellows magyar osztályának országos gyűjtéséhez. Összeállították — és Dr. Bán Aladár. Újabb bővített kiadásából az 5—11.000 példány.
15. Intézi a Folklore Fellows magyar osztályának országos gyűjtését. Tájékoztató előadásokat tartott s az összes főiskolák és középiskolák bevonásával gyűjtő szövetségeket szervezett Győrött, Pápán, Komáromban, Kaposvárott, Csurgón, Csáktornyan, Szegeden, Kecskeméten, Kisujszálláson, Nagyszalontán és Gyulán.
16. A magyar rovásírás legrégebb emlékei. 1913. évi nov. 22-én tartott ismeretterjesztő előadás a M. Nemzeti Múzeumban. (Ugyane tárgyról tartott előadás: 1913. évi nov. 4-én a temesvári szabad-lyceumban is.)
17. Szerkeszti a M. Néprajzi Társaság folyóiratát, az *Ethnographiát*.
18. Szerkeszti a Kisfaludy-Társaság *Magyar Népköltési Gyűjteményének* új folyamát.
19. Értékelte Madách Imre Losonczon őrzött kéziratait, sztegregovai könyvtárát és emléktárgyait.

KERESZTY ISTVÁN

igazgatóőr.

A) Wagner Richard: «Parsifal». Fordítás, a Fővárosi Színházak Műsora 318. számá.

B) 1. A Magyar Könyvszemle 3. számában: A hazai időszaki sajtó változásai 1912-ben. I. Hírlapok.

2. A Zeneközlöny XI. évf. 18. sz. Mai sajtónk zenei repertóriumuma (1911.) — 19. sz. A magyar Wagner-fordítások furcsaságairól. — XII. évf. 8. sz. Sárosi Ferenc.
  3. A Vasárnapi Ujság 13. sz. Klasszikusok az Operaházban: Gluck, Mozart, Beethoven. — 19. sz. Ujdonságok estéje a M. Kir. Operaházban («A tékozló fiú», «Báthory Erzsébet», «Ámor játékai.») — 20. sz. Wagner Richard. — 42. sz. «A Madonna ékszere.» — 44. sz. «Boccaccio.»
  4. Révai Nagy Lexikonában: zenészek életrajza.
- C) Kéziratban: dalszöveg-fordítások.

DR. MELICH JÁNOS

igazgatóőr, egyet. c. ny. rk. tanár, a M. T. Akadémia I. tagja.

1. A magyar tárgyas igeragozás (megjelent a M. Nyelv IX. kötetében és külön is.)
2. Néhány magyar jogtörténeti kifejezésről. (Nyelvtud. közl. XLII. és külön is.)
3. Szófejtések: 1. Ágnes (Nyelv. közl. XLII.); 2. Ágoston (u. o.); 3. Vác (M. Nyelv IX.); 4. Bogdán (u. o.); 5. Bécs neveiről (u. o.); 6. Te nem szeretsz Pesten (u. o.); 7. Borséta (u. o.); 8. A finn nyelv szláv szavai; 9. Ad vocem porgolát, porgolád; 10. Kotorgáid; 11. Tövik; 12. Iny; 13. Hajó; 14. Az Árpád-kori oklevelek jegyzéke; 15. Bulcsú; 16. Ajton; 17. Alásfa; 18. Verhüstir; 19. Gereblye; 20. Tátra; 21. Uj német idegen szavak szótára; 22. A lengyel nyelv történeti szótára; 23. Boncs; 24. Facsimil; 25. Szent János áldása; 26. Hadács; 27. Négy grófok; 28. Adalék a magyar szótár-irodalomhoz.
4. Apróbb cikkek és vegyesek a *Magyar Nyelvőrben*, *Magyar Könyvszemlében* és az *Egyet. Phil. Közönlönyben*.

HAVRAN DÁNIEL

őr.

1. A zsolnai zsinat előzményei. Protestáns Szemle 1913. évf.
2. A zsolnai zsinat. (u. o.)

DR. BÁTKY ZSIGMOND

őr.

1. Közép-Brazília természeti népei között. Átdolgozás. Magyar Földrajzi Társaság könyvtára.
2. Szerkeszti a Földrajzi Közleményeket Dr. Littke Auréllal együtt.
3. Szerkeszti a Földrajzi Gyakorlatokat Dr. Kogutowicz Károllyal és Dr. Littke Auréllal együtt.

4. Munkatársa a Kogutovicz-Littke Világatlasznak.
5. Apróbb cikkek a Földrajzi Közleményekben.
6. Tankönyvbírálatok a vall. és közokt. miniszter megbízásából.

DR. VÉRTESY JENŐ

ör.

1. A magyar romantikus dráma. (1837—1850). A M. T. Akadémia könyvkiadó vállalata. 1913-i illetmény.
2. Homeros Iliasa. Teljes fordítás.
3. Madách írói hagyatéka. Előadás a M. Nemz. Múzeum dísztermében dec. 13-án.
4. Pőrujtás. (Irodalomtörténet 6—7. sz.)
5. Gorove László ismeretlen drámája. (Erdélyi Múzeum 6. f.)
6. Az ösztön. Rajz. (Budapesti Hirlap 187. sz.)
7. A hét főbűn. Költemény. (Magyarország husvétí szám.)
8. Részletek a III. Edwárd ál-shakespearei dráma fordításából. Felolvasás a Kisfaludy-társaság januári s a Nemz. Irodalmi Társaság áprilisi ülésén.
9. Hektor halála. Részlet az Iliasból. Felolvasás a Nemz. Irodalmi Társaság novemberi ülésén.
10. Könyvismertetések és kisebb közlemények a Budapesti Szemlében, az Egyetemes Phil. Közönyben, a Magyar Nyelvőrben, a Századokban, az Új Életben és a Révai Nagy Lexikonában.

DR. GULYÁS PÁL

ör, a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségének népkönyvtári szakmegbízottja.

1. A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése. 2. átdolgozott kiadás. (Budapest, 1913.)
  2. Az anversi Plantin-Moretus múzeum. (Magyar Könyvszemle. 1913.)
  3. A szellemi munkásság szervezése. (U. o.)
  4. Magyar szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum könyvtárában.
- I. Közlemény. (U. o.)
5. id. SZINNYEI József. Nekrolog. (U. o.)
  6. Magyar Könyvesház. (U. o.)
  7. Vidéki könyvtáraink 1911-ben. (U. o.)
  8. Pesti könyvkötőcéhszabályok 1746-ból. (U. o.)
  9. A németalföldi könyvesházak és velük rokon intézmények. (Múzeumi és Könyvtári Értesítő. 1913.) Külön kiadásban. (Budapest, 1913.)
  10. Francia irodalomtörténeti és nyelvészeti cikkek RÉVAI nagy lexikonában.
  11. Jelentés 1912. évi németalföldi tanulmányútról. (A M. N. Múzeum 1912. évi jelentése.)
  12. Jelentés 1912. évi hollandiai népkönyvtári tanulmányútról. (A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 1912. évi jelentése.)

13. Elzevierové knihtiskařskf rodina holandska. (Vera-Ikon Praha 1913.)
14. Szerkesztette a Magyar Könyvszemle és a Bulletin de la revue bibliographique hongroise 1913. évfolyamát.
15. Könyvismertetések a Magyar Könyvszemlében.
16. Kisebb közlemények a Magyar Könyvszemlében és a Könyvtári Szemle I. füzetében.

DR. BÁRTFAI SZABÓ LÁSZLÓ

őr, a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság jegyzője.

1. A Sárvár-Felsővidéki gróf Széchenyi család története. II. kötet.
2. Könyvismertetések a Turulban.
3. Gyöngyös fénykoráról, a Gyöngyösi Kalendárium 1913. évfolyamában.

DR. FITOS VILMOS

segédőr.

1. A magyar bibliografiai irodalom az 1912. év 2—4. negyedében. (Magyar Könyvszemle. XXI. köt. 2. füz.)
2. A hazai időszaki sajtó változásai 1912-ben. II. Folyóiratok. (Melléklet a Magyar Könyvszemle XXI. köt. 3. füzetéhez.)

DR. BAJZA JÓZSEF

segédőr.

1. A horvát válság. Magyar Hirlap szept. 25.
2. Nyilatkozat. U. o. szept. 30.
3. A szerb-horvát koalíció győzelme. (U. o.) nov. 21.
4. A horvát választás után. U. o. dec. 18.

DR. HOLUB JÓZSEF

segédőr.

1. Tolnavármegye 1698-iki pecsétkérese. Felolvasatott a Magy. Heraldikai és Genealogiai Társaság szept. 27-én tartott ig.-vál. ülésén.
2. A Nemzetiségi Zsebkönyv társszerkesztője.
3. Könyvismertetések a Turulban, a Történeli Szemlében, a Tolnavármegye és Közérdekben.

DR. MADARASSY LÁSZLÓ

segédőr.

Könyvismertetések az Ethnographiában és a Földrajzi Közleményekben.

DR. JAKUBOVICH EMIL

gyakornok.

1. XV. századi magyar fohászkodás. Magyar Nyelv, 1913. IX. k. 85 l.
2. A Gyulafehérvári Glosszák forrásához. Magyar Nyelv u. a. k. 234 l. Lasso. Magyar Nyelv u. a. k. 227 l.
3. Résztvett dr. Berzeviczy Albert : Beatrix királyné oklevéltára sajtó alá rendezésében.
4. A Magyar Nyelvtudományi Társaság megbízásából gyűjtötte a középkori oklevélbeli magyar szavakat és személyneveket.
5. Budapest székesfőváros készülő oklevéltára számára anyagot gyűjtött az esztergomi székeskáptalan levéltáraiban.

DR. RÉDEY TIVADAR

gyakornok.

Költeményei jelentek meg *A Hét*, *Uj Idők* és *Vasárnapi Ujság* c. folyóiratokban.

DR. HOFFMANN MÁRIA

gyakornok.

Ein miszlungener Abend. (Kafka Margit novellájának fordítása.) Pester Lloyd, 1913. dec. 25.

MUNKÁCSY MIHÁLY

gyakornok.

1. Orosz műemlékek és régiségek. (Archaeologiai Értesítő, XXIII. köt. 3. szám.) — Az orosz irodalomból. (U. o. 4. szám.)
2. A keleti tótok. (Budapesti Hirlap, 1913. évi dec. 25-iki szám.)
3. Tótnyelvű rusznákok Bács- és Szerémszékében.

DR. SIKABONYI ANTAL

gyakornok.

1. Jókai és Gyulai leveles ládájából. (Budapesti Hirlap, 1913. jún. 29.)
2. Örök hangulatok. (Egyetértés, 1913. júl. 31.)
3. Idősb Szinnyei József. (Pesti Hirlap, 1913. aug. 10.)
4. Idősb Szinnyei József. (Magyar Figyelő, 1913. szept. 16. Átvette a «Komárom» 1913. Szinnyei-száma.)
5. Könyvtáraink. (Budapesti Hirlap, 1913. nov. 16.)
6. Könyvtári kérdésekről. (Magyar Figyelő, 1913. nov. 16. E két utóbbi dolgozat együtt különnyomatban is megjelent.)

7. Este: Miklós Jenő könyvéről. (Pester Lloyd, 1913. dec. 7.)
8. Kiss József. (Új Élet, 1913. dec. szám.)
9. Örök harmónia. (Pesti Napló, 1913. dec. 28.)
10. Magyar írókkal, hirlapokkal és múzeumokkal foglalkozó cikkek a Tolnai Világlexikonában; s névtelenül egyéb közlemények más lapokban is.

DR. TÓTH ZOLTÁN

gyakornok.

1. A fekete sereg pusztulása. (Hadtörténelmi közlemények. 4. füzet.)
2. A magyar lovasság 1722-i regulamentuma. U. o. 2—4. füzet.)

ZSINKA FERENC

gyakornok.

1. Magyar műtörténeti vonatkozások Brutus János történetíró könyvében. (Művészet 1913., 31. l.)
2. Nyelvtörténeti adatok. (Magyar Nyelv. 1913., 131. és Magyar Nyelvőr, 1913., 123 és 277. ll.)
3. Könyvismertetések a *Hadtörténeti Közlemények*, *Protestáns Szemle* és *Századok* c. folyóiratokban.

SZIGLIGETI KÉZIRATAI A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Második befejező közlemény.)

XXXII. *Veszedelmes jó barát.* Eredeti vígjáték 1 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXV. k. fol. 25. Ráírva: gr. RÁDAY Gedeon pályadíjáért versenymű. Jelige ceruzával: «Inter duos litigantes». Másolásra szánva, amit az is mutat, hogy a szerző neve nem áll rajta. SZIGLIGETI pályázatra szánt munkái mind így vannak. Belső lapján «Veszedelmes szomszédság» a cím s ide van bejegyezve a darab vázlata is. A kis vígjáték nem sikerült, különben eléggé együgyű cselvígjáték s nélkülözi azt az ötletességet, amely ilyen rövid színműnél elengedhetetlen. Színrekerült: 1856. aug. 13. Nem jelent meg.

XXXIII. *Nevelő kerestetik.* Eredeti vígjáték 1 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXIX. k. fol. 28. Ráírva: pályamű, de ki is törülve. «Negyven aranyért» ez hihetőleg a jeligeje volt. Nyomon követte az előbbi előadását, amelynél semmivel sem ér többet.¹ Színrekerült: 1856. aug. 28. Nem jelent meg.

XXXIV. *Constantin.* Eredeti történeti szomorújáték 5 felvonásban. 1851. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XIX. k. fol. 56. A becses és méltatlanul mellőzött tragédia első kézírata. Kelte mutatja, hogy SZIGLIGETI nem sietett vele a színpadra. Összehasonlítva a kiadott munkával, egyetlen, de igen finom változtatásra akadunk. Az imperator felesége, Fausta, titkosan összejön egy cirkuszi kocsissal, amint GIBBONban olvasható. Ez SZIGLIGETINél Abukir arab fejedelem, aki fogságba esett. Fausta arra is biztatja kedvesét, hogy gyilkolja meg Constantint; de a büszke arab az aján-

¹ Mindkettő ugyanegy pályadíjért versenyzett s mint ilyenek név nélkül kerültek színre.

latot megvetéssel utasítja el. E jelenet így elég sablonos. Javított formájában a lovász Fabio, Fausta törvénytelen fia s nincs szó az orgyilkos tervről. A császárné amúgy is ellenszenves jellemére ez ügyes változtatással némi sugár ömlik s a szeretők sablonos jelenete helyett igaz gyöngédséggel megírt jelenetet kapunk anya és fiú között. Mikor az író átdolgozva színrehozta drámáját, az egyszerű név helyett a *Világ ura* tragikus címét viseli s így jelent meg nyomtatásban is. Színrekerült: 1856. okt. 23. Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában 93. sz.

XXXV. *Tízezer forint*. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. 1856. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXX. k. fol. 56. Tárgya a gyöngébb népszínműveinél gyakorta előforduló bűnügyi história: itt elsikkasztott kötelezvény körül forog a darab. E mese nekünk ma már nem érdekes, de érdekes a színmű levegője: a mesteremberek világa, a kevély lakatosmester, a vándorlegények, a céhrendszer, a remekelés eleven és jellemző leírása; újabb példa, hogy mennyire otthon volt SZIGLIGETI az egyszerűbb emberek lelkivilágában. Színrekerült: 1856. okt. 25. Nem jelent meg.

XXXVI. *Mama*. Vigjáték. (Csak ennyi van a címlapon.) Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXI. k. fol. 49. Másik kézírata: Eredeti vigjáték 3 felvonásban. 1857. Jelzete: 1579. Qu. Hung. fol. 30. Ez utóbbi cenzurái példány. Ráírva, hogy SZÖLLÖSI Mihálynak eladja 10 forintért, kizárólag társulata számára, másra át nem ruházhatja. Kelt 1857. aug. 7-én. Ime ilyen potom ára volt a vidéken egy SZIGLIGETI-darabnak is. A két példány egymással, valamint a kiadott szöveggel azonos. Az 1857-iki Teleki-díj nyertese. Színrekerült: 1857. ápr. 17. Megjelent: Pest, 1863.

XXXVII. *Béldi Pál*. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXII. k. fol. 56. Azonos a nyomtatott szöveggel, a jegyzet híjján, mely azonban igen érdekes. SZIGLIGETI megjegyzi, hogy e színmű nem utánzása JÓKAI regényének (*Török világ Magyarországon*). Ami közös bennük, azt egyképen CSEREI-ből vették. Ő is híven követi CSEREIT, változtatást csak TELEKI Mihályt illetőleg tett. Költői szempontból, mert árnyéklatul szükésege volt egy tiszta jellemre; történeti szempontból, mert CSEREI

elfogult TELEKIVEL szemben s általában megjegyzi, hogy CSEREI még nem állta ki a kritikát. BÉLDI Pál nagy népszerűségét is kétségbevonja. SZIGLIGETI lelkiismeretességéről és intelligenciájáról tanúskodik e jegyzet. CSEREI valóban nem állta ki akkor még a kritikát s ma már nem is tartják hiteles kútfőnek. Tanulságos összevetni JÓKAIVAL, hogy ki mit tudott forrásából kihozni. Elég az V. felvonás díván-jelenetére hivatkoznunk, fölkeresni JÓKAI regényében ugyanazt a helyet s látni, mit képes alkotni egy Isten kegyelméből való költő s mit képes ugyanabból faragni egy nagyon ügyes, gyakorlott színműíró. A dráma az 1857-iki Teleki-díj nyertese. Színrekerült: 1857. ápr. 24. Megjelent: Nemzeti Színház (szerk. TOLDY István) I. k. Olcsó Könyvtár 304. sz.

XXXVIII. *Petronella*. Eredeti vígjáték 1 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXV. k. fol. 29. Pályamű «Lakodalom előtt» jelisével. A személyek neve alatt: «A darab rendezésére TÓTH József úr kéretik meg». A darab tárgya egy kapzsi agglégény beugratása — ezt a szerepet TÓTH Józsefnek írta a szerző, — a darab nem sok érdeket kelt; de egy kitűnő szerep van benne, Petronella kisasszony, egy kedves magyar öreg kisasszony, csupa kedély és humor, teljesen az ellentéte a KISFALUDY Károly szenvelgő vénleány típusának, ami értéket ad az egész darabnak. Színrekerült: 1857. aug. 19. Nem jelent meg. Megnyerte a Nemzeti Színház pályadíját.

XXXIX. *Az obsitos huszár*. Eredeti népszínmű 3 szakaszban. 1857. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXIV. k. fol. 51. Romantikus népies történet: az obsitos vitéz, akit holtnak hisznek s kit családja sem ismer meg s aki a darab jó szellemévé válik. Némi, nem SZIGLIGETIRE valló, érzelmesség árt az alak népi voltának. A színmű Bertók úrfija a *Csikós* Asztolfjának halványabb másolata. Színrekerült: 1857. okt. 9. Nem jelent meg.

XL. *Fenn az ernyő, nincsen kas*. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXVI. k. fol. 61. Azonos a nyomtatott kiadással. Az 1858-iki Teleki-díj nyertese. Színrekerült: 1858. ápr. 26. Megjelent: Nemzeti Színház III. k. Olcsó Könyvtár 235. sz.

XXI. Mátyás király lesz. Eredeti történelmi színmű 5 felvonásban. 1858. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXVIII. k. fol. 60. Ceruzával rájegyezve: «Ezt előbb húzzák meg jól». A kéziratban is van töltve a rendelet, sok kihúzás van benne. E hazafias darab csak olyan gyöngye, mint a *II. Rákóczi Ferenc fogsága* s véletlenül ez is jelentékeny sikert ért el, ami csak a hazafias tendenciának tulajdonítható. Csupa politikai akció az egész, a két Gara-lány története lenne benne az érdekesebb rész, de ez is teljesen elvész. Elég történelmi hűséggel követi a valóságot (csak Gara nádor hal meg a végén, eltérően a történettől). Mátyás alakjából nem hiányzik a férfiasság, de a jellemek csupa sablonok. Verses forma, de prózai eszmemenet. Színrekerült: 1858. okt. 5. Nem jelent meg.

XLII. Zsigmond fogsága (kihúzza: *Siklóson*). Eredeti színmű 3 felvonásban. 1858. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XL. k. fol. 44. Prózában írt történelmi színmű. Zsigmondért Gara nádor fiát adja kezesül. A darab tárgya Zsigmond ármányai, hogy megszabadulhasson fogságából s lelkiismerete lassú fölébredése. A lélekrajz elég valószínű, de a megírás föltűnő lapos és érdektelen. Mintha némi kedvetlenség mutatkoznék a kidolgozáson. Zsigmond alakja a köztudatban akkor, mint a véres zsarnok tipusa élt, maga SZIGLIGETI is úgy festi más helyen s mintha ez az ellentét nyugóznék az írók itt, ahol rokonszenvesebb szerep jutna a királynak. Színrekerült: 1859. febr. 18. Nem jelent meg.

XLIII. A műszeretők. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XXXVII. k. fol. 56. Karácsonyi-pályamű «Terem a bolond, ha nem vetik is» jeligével. Finomabb lélektani vígjáték akar lenni: hőse színésznő, aki ismeretlenül jön be s akibe mindenki belészeret. Igen gyöngye munka, rosszul rímelt versekben írva. Az 1858-iki Karácsonyi-pályázaton dicséretet nyert. Színrekerült: 1859. jún. 10. Nem jelent meg.

XLIV. Álmos. Eredeti színmű¹ 3 felvonásban. (Áthúzza: szomorújáték 5 felvonásban. Teleki-pályamű) 1858. Jelzete: 1441.

¹ BAYER a népszínművek közé sorozza.

Qu. Hung. XXXIX. k. fol. 43. Jelige: «A hon boldogít». A sarokszélen meglehetősen önkényes magyarázatok állanak: «sabartoi-asphaloi: szabados felek; Lebedia: Elődországa; kozár: különvált». Az I. felvonás tündérekkel van tele. Általában sok benne a lírai elem, de kevés a költészet, versei simák, de szintelenek s az elején a rímes sorok igen gyöngék. Valamelyes nagy vonás van a darabban. Jólát szerint Álmosnak meg kell hálnia, ha az új hazába lép, azért ellenzi Árpád a bevonulást. Végre az istencsapások s a nép kívánsága útra kényszerítik a magyarokat. Álmos igazán tragikus alak, mikor nem tudva a jólátot, sürgeti az elindulást; megrendülése a halál előtt emberi, elszánása hősie.

Másik kézírata is van: Eredeti opera 3 felvonásban. Zenéjét szerzette MOSONYI Mihály. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LV. k. fol. 32. Az előbbi rövidített szövege. A mű azért is nevezetes, mert JÓKAI *Levente* című drámájára némi hatással volt. A baljóslatok, Álmos halála erre emlékeztetnek, valamint az Illingó és Szemőke tündérek neveit is innen vehette. A JÓKAI — különben színre nem került — drámája is szinte opera-szöveg benyomását teszi, azzal a különbséggel, hogy minden sorából árad a valódi költészet. A SZIGLIGETI drámája színrekerült: 1859. nov. 4. Nem jelent meg. A MOSONYI operája nem került színre, kéziratban hever ma is a budapesti Operaház birtokában.¹

XLV. A titkos iratok. Eredeti dráma² 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLIII. k. fol. 52. Karácsonyi-pályamű «Hit és bizalom» jeligével. Jegyzetben írja, hogy Jósika Istvánról szól e dráma, de nem JÓSIKA jeles regénye után. A kézirat első lapjain azt a jellemző megjegyzést olvassuk, hogy: a színészeknek való zárójeles utasításokat el lehetne hagyni, mert fölöslegesek volnának, de nálunk, hol a színésznek sokszor ideje sincs a szerep áttanulmányozására, kellene, hogy legalább nagyjából helyesen fogja föl a szerepet. (E jegyzet át van húzva.) A versben írott dráma érdekesen indul, de esik. Gyulafiné, a hősnő, a honleány kevésse

¹ Ki volt állítva az 1896-iki ezredéves kiállításkor.

² BAYER a társadalmi drámák közé sorozza.

valószínű tipusa, aki jószándékból mindenbe beleavatkozik. Titkos levelek, meglepetések és félreértések kergetik egymást, a darab menete szakgatott és homályos. Báthory Zsigmond sötét alakját elég jellemzően állítja elő, bár KEMÉNY és JÓSIKA jellemképei mellett elhalványul. Az 1860-iki Karácsonyi-díj nyertese. Színrekerült: 1860. május 5. Nem jelent meg.

XLVI. Az adósok börtöne. Eredeti színmű 3 szakaszban. 1859. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLII. k. fol. 55. A tékozló megtérése, de távolról sem oly ügyes formában, mint a *Pál fordulásában*. SZIGLIGETI néha többször is elővett egy tárgyat. E darab stílusa fiataalkori műveire, *A rab-ra*, a *Zsidó-ra* emlékeztet, melyeken DUMAS és SCRIBE hatása érzik, míg az adósok börtönének jelenetében DICKENS humorának bágyadt fölcstillanását látjuk. Színrekerült: 1860. okt. 24. Nem jelent meg.

XLVII. Murányvár örökös ura. Eredeti színmű 5 felvonásban. 1860. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLV. k. fol. 45. Prózában írt történelmi darab. Tárgyát, az elveszett s megkerült Tornallyai fiút s a Bacsó-testvérek rablóvárát JÓKAI is földolgozta *Bacsó Tamás* című elbeszélésében. SZIGLIGETI egészen másképp fogja föl, de sokkal kevésbé drámailag. A darabban mint deus ex machina jár-kél Tinódi Sebestyén, aki néhány igazi TINÓDI-verset szaval közben. Színrekerült *Tinódi* címen 1861. febr. 8. Nem jelent meg.

XLVIII. A trónvesztett. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. (Teleki-pályamű.) Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLVIII. k. fol. 67. Salamon király tragikus történetével próbálkozik meg, de e verses dráma egyike a leggyöngébb Salamon-tragédiáknak; SZIGLIGETI kezében elcsépeltebbnek látszik e sokszor megírt tárgy, mint akárhol. Csak a bukott király kísérleteinél lesz kissé elevenebb. Zsófia, a király hitvese, Lászlóba szerelmes s a német császár udvarában lejátsszó IV. felvonás eléggé újszerű és érdekes; kár, hogy a remeteruhás, megtérő Salamon újra a régi elnyűtt drámák sablonja. Az 1861-iki Teleki-díj nyertese. Színrekerült: 1861. május 14. Nem jelent meg.

XLIX. A molnár leány. Eredeti népszínmű 4 felvonásban. Br. Eötvös József beszélye után 1861. Jelzete: 1441. Qu. Hung.

XLIX. k. fol. 46. SZIGLIGETI ritkán dolgozott át már megírt műveket, hiszen rendkívül könnyűkező és találékonyfejú munkás volt. E műve nem is tartozik a sikerültebbek közé; EÖTVÖS érzelmessége érzik meg az egész tárgyon, ellenben a SZIGLIGETI színi érzéke és reális népiessége az öreg molnár jellemzetes alakjában. Színrekerült: 1861. okt. 30. Nem jelent meg.

L. *Az istenhgyi székely leány.* Címlapja hiányzik. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXIII. k. fol. 42. Prózában írott néprege.¹ Amilyen gyöngye a tündéres *Argyil és Tündér Ilona*, épen olyan erős ez az egyszerű mese-stilusban írt székely rege, bár ez részben JÓKAI érdeme, akinek *Decameronjából* elég híven dramatizálta a novellát. A népmese tipikus, néhány erős vonással rajzolt jellemei lépnek föl benne. A hőse a székely Adorján a maga kurta székely beszédével, vakmerőségével, akaraterével és szemérmességével, aki minden hőstettet végrehajt. A várban két leányszó van: egy harcos, férfias és egy szende, félénk szűz, egytestvérek, akik soh'se jelennek meg egyszerre, mert tulajdonképen egy leány van csak, aki a kétalakút játsza. E csodás leányszó keze lesz az Adorján jutalma. Színrekerült: 1862. jan. 19. Nem jelent meg.

LI. *A nőuralom.* A Teleki-alapítványból 100 arany pályadíjjal jutalmazott eredeti vígjáték 3 felvonásban. 1861. Jelzete: 1441. Qu. Hung. L. k. fol. 48. Jelige: «A dió törve jó». Azonos a nyomtatott szöveggel. Színrekerült: 1862. ápr. 28. Megjelent: Részvét Könyve. 1863. A Nemzeti Színház Könyvtára 125. sz. és Magyar Remekírók (SZIGLIGETI II.).

LII. *Az eladó leány.*² Eredeti vígjáték 3 felvonásban. 1862. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LIV. k. fol. 51. Kissé érzelmes és nagyon naiv történet: a gazdag leány, kinek három kérője van. Mindahárom kérő más leányt vesz el, a gazdag leány máshoz megy férjhez s négyes lakodalom végzi be a darabot. Színrekerült: 1863. jún. 16. Nem jelent meg.

¹ BAYER a népszínművek közé sorozza.

² BAYERNél: *Eladó leányok.*

LIII. *Egy bujdosó kuruc.* Eredeti színmű 4 felvonásban. 1863. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LVIII. k. fol. 56. Prózában írt történelmi színmű, egy-két énekszámmal. Történik 1724-ben; a bujdosó kuruc Rákóczi híve, kit távolléte alatt jóbarátja megcsalt. A bujdosó hazajön, rendet csinál, igazságot oszt, a vétkes öngyilkossá lesz. Bágyadt és érdektelen színmű. Színrekerült: 1863. okt. 2. Nem jelent meg.

LIV. *A debreczeni bíró.* Három példánya van meg. Az elsőn: Eredeti népszínmű 3 felvonásban. JÓKAI Mór után 1862. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LI. k. fol. 27. E kézirat csonka, a II. felvonás közepén megszakad. Igen jóízű história a török világból, érzik rajta a JÓKAI humora s Kucsuk basa nagyszerű alakja (JÓKAI több elbeszélésében is előfordul) jól kidomborodik. A másik példányon: Eredeti dalszínmű. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LII. k. fol. 56. Ez teljes példány; másolat, azonban közben SZIGLIGETI sajátkezű írásával lapok vannak betoldva, hol a prózában írt színművet énekesjátékká alakítja át, kegyetlenül rossz versekben. A végleges szöveg a harmadik, ismét sajátkezű kézirat. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LIII. k. fol. 65. Itt csak két felvonás, a harmadik csak változás. Körülbelül megegyezik a másik kettővel, de verses és rövidített forma. Előadásra ez alakban került BÖHM Gusztáv kísérő zenéjével 1863. nov. 12. Nem jelent meg.

LV. *A lelenc.* Eredeti népszínmű 4 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LVII. k. fol. 46. Pályamű «Ez a seb is fáj» jeligével. Azonos a megjelent szöveggel. A Nemzeti Színház díjját nyerte el. Színrekerült: 1863. nov. 20. Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában 131. sz. Magyar Remekírók (SZIGLIGETI I.).

LVI. *Egy nagyatermett férfiú.* Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Pályamű. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LVI. k. fol. 49. Történelmi vígjáték¹ versben, a Zsigmond korából. Egy buta falusi nemes volna a hőse, aki Budára jön szerencsét próbálni, de ez melléktárggyá lesz s egy szerelmi cselszövény lép előtérbe. A ne-

¹ BAYER a társadalmi vígjátékok közé sorolja *Egy nagyatermett férfiú* címen.

veken kívül semmi se érzeti a történelmi levegőt. Az 1864-iki Teleki-díj nyertese. Színrekerült: 1864. május 11. Nem jelent meg.

LVII. Laczkfi Imre. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Teleki-pályamű 1863. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLVI. k. fol. 90. Jellegje: «Az ország foglya vagy». Két kézírata van, ez az első másolat. Verses tragédia a régi motívummal, hogy Laczkfiné odaadja magát a zsarnok Zsigmondnak váltságul fogoly ura életéért. Laczkfi maga teljesen passzív személy, csak deklamál s a végén is az ország ítéletére bizza a királyt, kit halálra keresett. A darabon itt-ott javítás van a személyek nevein ceruzával. Így lesz Zsigmondból Báthory Gábor, Laczkfiból Nadányi. Jellemző, hogy minden nagyobb változtatás nélkül meg lehet ezt tenni, csak a színmű vége lesz drámaibb, mert Nadányi hajdúházaival megöli az erdélyi fejedelmet. Nem csak azt bizonyítja ez, hogy a dráma lefolyásában nem sok van a valódi történelemből, hanem azt is, hogy a történelmi levegőből sincs több benne. A hatalmas Zsigmond királyból, a középkori monarchából s a feudális délvidéki főúrból egészen könnyen válhatik a kis Erdély nagyratörő és érzeki fejedelme s egy hajdúkapitány.

A másik kézirat sajátkezű írás, azonos címlappal. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXVII. k. fol. 34. Hiányos kézirat és összevissza kötve, egy lapnyi betoldáson az új darab váza Nadányi, Géczy, Szilassi stb. neveivel. A dráma az 1863-iki Teleki-pályadíj nyertese. Színrekerült *Nadányi* címmel: 1864. okt. 21. Nem jelent meg.

LVIII. A próbakő. Eredeti vígjáték 2 szakaszban. 1865. Jelzete: 1517. Qu. Hung. fol. 62. E sűgőkönyv — saját kézírás — SERLY Lajos vidéki színigazgató tulajdona volt a ráütött bélyegző szerint. Egy-két lap az elejéről hiányzik. Verses vígjáték: a mulatós fiú, kit nagybátyja kitagad s tisztartójára hagyja mindenét. Az öccs megsemmisíthetné a kezébe került végrendeletet, de nem teszi s a munkában végre megjavul. SZIGLIGETI kedvenc tárgya, amelyet többször is földolgozott s nem itt a legsikerültebben. Színrekerült: 1866. nov. 4. Nem jelent meg.

LIX. Szerencsés. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Jelzete:

1441. Qu. Hung. LXI. k. fol. 64. Karácsonyi-pályaműnek van írva, de kijavítva Teleki-pályaműre «Szerencsétlen» jeligével. A hőse a híres Fortunatus, II. Lajos király kincstartója. A zsidó szerelemből kereszténnyé lesz s a nemes hölgy kincseiért hozzá megy. Az elhagyott feleség hű marad hozzá, míg a második megrontja. A történet eléggé tragikus volna, de a hős semmi érdeket sem ébreszt, annyira kicsinyes, gyöngé és gyáva. Ellenben a korrajz elég eleven, Szalkán érsek, Frangepán, Thurzó, maga a hiú Szerencsésné is jó jellemképek; egyes jelenetei hatásosak s a megírás is elég gondos. Szinrekerült: 1867. febr. 10. Nem jelent meg.

LX. *A halottak emléke.* Eredeti dráma 3 felvonásban. 1867. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LIII. k. fol. 40. Ismételten láttuk a SZIGLIGETI visszatérő motívumait. Itt az *Egy színesznő*-ből veszi elő újra azt a motívumot, hogy a zordon konzervatív gróf liberális fiát törvénytelennek hiszi. Itt is kiderül minden és pedig jókor, hogy a katasztrófát elkerülhetik. Akit a gróf felesége csábítójának tartott, egyszerűen testvérbátyja volt. Ez a romantika elnyűtt szertárából való gondolat már akkor is kissé anakronizmus volt. Szinrekerült: 1867. márc. 31. Nem jelent meg.

LXI. *Dózsa György.* Eredeti opera 5 felvonásban. JÓKAI után. Zenéjét szerzette ERKEL Ferenc. Jelzete: 1835. Qu. Hung. fol. 32. Rövidítve és a verseket énekelhetőbb formába szedve s énekkarokkal ellátva, teljes hűséggel követi JÓKAI szövegét. Elég ügyes libretto. Csak a zord tragédia melodramatikus bevégezése visszás még operában is, mikor Dózsa börtönében álmot lát: kiengesztelődést a meggyilkolt Rózsa szellemével s a fölszabadított jobbágy-sággal. Szinrekerült: 1867. ápr. 6. Nem jelent meg.

LXII. *A bajusz.* Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXIV. k. fol. 56. Teleki-pályamű «Győz a jobb» jeligével. A XVIII. századi Bécsben játszik,¹ verses vígjáték. Magyar úr, német asszony, Párisból jött nagynéne, idegen udvarló, magyar és német divat, ahol főképp a bajusz a bökkenő,

¹ BAYER a társadalmi vígjátékok közé sorolja.

ami csak huszárnak és hajdúnak való, ime a recept, könnyű kitalálni, mi jöhet ki belőle. Az 1868-iki Teleki díj nyertese s a közönségnek is tetszett. Érdekes, hogy GYULAI Pál a magyar operette csiráit látta a darabban¹ s évek múltán VERŐ György ugyanezt a tárgyat operettnek dolgozta föl. Szinrekerült: 1868. okt. 4. Nem jelent meg.

LXIII. Kedv és hivatás. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXII. k. fol. 52. A főalak fiatal művészember, aki költő akar lenni, pedig festőnek való. Maga a tárgy se nagyérdekű, hogyan jut valódi hivatása öntudatára a két művészet közül. Az író komikus mellékalakokkal próbálja fölfrisíteni. Általában e finomabb stilusra törekvő szalonvígjátékok a SZIGLIGETI leggyöngébb dolgai. Ezek az akadémiai drámapályázatokra készült darabok, aminthogy ez is az 1867-iki Teleki-díj nyertese. Szinrekerült: 1869. nov. 19.² Nem jelent meg.

LXIV. Ne fújd a mi nem éget. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXVI. k. fol. 50. Ráírva, de keresztülhúzva: Karácsonyi-pályamű «Addig üssük a vasat» jeligével. Verses vígjáték: két fiataloskodó öreg úr históriája, akik egy kisasszonyba szerelmesek s ugyanazt a fiatalembert szemelik ki bizalmasul, aki természetesen el is kaparítja a leányt előlük. Nagyon gyöngé darab. Szinrekerült: 1870. szept. 23. Nem jelent meg.

LXV. Török János. Eredeti szomorújáték 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXVII. k. fol. 48. Teleki-pályamű 1870-ben «Hanem az enyingi» jeligével, de SZIGLIGETI egy másik darabjával nyerte meg a díjat. Azonos a kiadott szöveggel. Szinrekerült: 1871. jan. 20. Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában. I. sz.

¹ SZIGLIGETIRŐL szóló emlékbeszédében.

² BAYER 1867-re teszi. A fősorolásban az első előadás dátumát vettem irányadónak, mert csak ezt lehet valamennyinél pontosan megállapítani. A megállapítás szerint jegyzem föl BAYER eltéréseit. Lehet, hogy ő a darabok megírását vette irányadóul, de így véve a dolgot is, van benne néhány tévedés. Néhány darabnál a megírás ideje nem is állapítható meg.

LXVI. A strike. Eredeti népszinmű 3 szakaszban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXVIII. k. fol. 56. Pályamű «Exempla docent» jeligével megnyerte a Nemzeti Színház díját. E darabot SZIGLIGETI BALÁZS Sándor társaságában írta, ez egyszer dolgozván társszerzővel együtt. Azonos a nyomtatott szöveggel. Szinrekerült: 1871. okt. 29. Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában 26. sz.

LXVII. Az amerikai. Eredeti népszinmű 3 szakaszban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXX. k. fol. 55. Pályamű «Éget mint a fulánk» jeligével, megnyerte a Nemzeti Színház díját. Azonos a nyomtatott szöveggel. Szinrekerült: 1872. nov. 8.¹ Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában. 51. sz.

LXVIII. Struensee. Eredeti tragédia 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXIX. k. fol. 70. Ceruzával mintegy jeligéül ráírva ez idézett sora: «Mindent a népért, semmit általa.» Azonos a nyomtatott szöveggel. Szinrekerült: 1872. dec. 27.² Megjelent a Nemzeti Színház Könyvtárában. 24. sz.

LXIX. Háromszéki leányok. Címlapja nincs. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXI. k. fol. 63. SZIGLIGETI e népszinművét JÓKAI nyomán írta. Azonos a nyomtatott szöveggel. Szinrekerült: 1874. okt. 30.³ Megjelent a Nemzeti Színház könyvtárában. 77. sz.

LXX. Negyedik Béla. Eredeti szomorujáték 5 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXV. k. fol. 46. Teleki-pályamű «Barátom volna» stb. jeligével. Az 1870-iki díj nyertese. A kiadott szöveget néhány szerencsés változtatás sokkal drámaibbá tette. Béla király és István király viszálya kissé másképen szineződik ki. A kéziratból eltérően Béla a III. felvonás végén cselekvően és erélyesen lép föl, mikor maga indul hadba párttűző fia ellen. A kéziratban István maga hirdeti magát holtnak, ami megokolatlan komédia, a könyvben tévedésből hiszik halottnak. A királyi páncélban harcoló elesett vitéznek a kéziratban neve sincs, a könyvben Lőrinc bán az, István rossz szelleme, akit a kézirat életben hagy. Mindehhez járul, hogy Béla herceg és hitvese, Ku-

¹ BAYER 1871-re teszi.

² BAYER 1871-re teszi.

³ BAYER 1875-re teszi.

nigunda itt is, ott is politikai érdekházasságot kötnek, de míg a kéziratban a hercegleány csak sóhajtozik miatta, a könyvben a jellem éles relifet kap s boldogtalansága miatt elkeseredetté, sőt kegyetlenné válik. A dráma színrekerült: 1877. jan. 26.¹ Megjelent a Nemzeti Színház könyvtárában. 95. sz.

LXXI. *Perényiné*. Eredeti dráma 2 részben. 1875. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXII. k. fol. 63. Azonos a nyomtatott szöveggel. Színrekerült: 1878. ápr. 21.² Megjelent a Nemzeti Színház könyvtárában. 106. sz.

Ezek a SZIGLIGETI utolsó darabjai. *Perényiné* már csak halála után került színre az író síremléke javára s *IV. Béla*, melyben a fiatalság előtt kénytelenül visszavonuló öregség melancholiája oly szépen van kifejezve, az öreg SZIGLIGETI utolsó, életében színrekerült darabja. Végig mentünk a műsoron a meglévő kéziratok nyomán, maradt még öt darab, melyeket nem játszottak.³ Négynek a megírási dátumát meg lehet állapítani. Vajjon nem volt már ideje az írónak színrehozni ezeket? vagy gyöngéltette, át akarta talán dolgozni? Ezt se lehet állítani, mert bár igaz, hogy e színművek igen gyöngék, nem egy hasonló gyöngé darabját adatta SZIGLIGETI. A hanyag kidolgozás inkább az elsietett kéz vagy az egyéniséghez nem illő tárgy rovására megy. Az öregség reszkető keze nem érzik sem ezeken, sem utolsó színrekerült munkáin: írt ő jót-rosszat egyesen ifjú és idős korában. E színművek a következők:

LXXII. *Trücsök és prücsök*. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXVI. k. fol. 49. Fanyar történeti vígjáték a XVIII. század végéről. Vidéki gazdaemberhez ingyenélők szállnak, elhitetvén, hogy a gazda nemesember és velük rokon. A hiú embert kizsákmányolják, mígnem kiséül, hogy ő csakugyan nemes s még régibb, amire kidobja az álrokonokat. Az 1857-iki Teleki-pályadíjért versenyzett, hol ugyancsak SZIGLIGETI győzött *A mamával*.

¹ BAYER 1876-ra teszi.

² BAYER 1870-re teszi.

³ BAYER egyiket se említi.

LXXIII. *Egy árva* (először szegény) *leány története*. Eredeti színmű 3 felvonásban 1861. Jelzete: 1441. Qu. Hung. XLVII. k. fol. 45. Az árva leányt egy idősebb úr jómodban neveli föl saját leányaként, de aztán szerelmes lesz belé. A leány otthagyja a gazdag házat s sok megpróbáltatáson megy át, míg végre igazi apját s boldogságát fölatalálja. A kissé kényes tárgyat igen diszkrétén, de elég unalmasan írta meg.

LXXIV. *A balekfogók*. Eredeti vígjáték 1 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LIX. k. fol. 24. Pályamű 1863-ból «Vide cui fides» jeligével, de nem tudjuk, mikor és hová pályázott. A fővárosba költözött vidéki úr históriája, kit barátai kihasznál-
nak, akiktől sógora menti meg.

LXXV. *A kortesnők*. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. 1875. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXIII. k. fol. 88. Karácsonyi-pályaműnek van jelezve «Vanitatum vanitas» jeligével, de e megjegyzés keresztül van húzva. Verses vígjáték, mely némi részben politikai satíra, a nők azonban szerelemből korteskednek benne. Voltaképen a darabnak két kézírata van egybekötve; a második nagyon elszórt irással, több igazítással s egy-két helyen más személynevekkel.

LXXVI. *A pákász*. Eredeti népszínmű 3 felvonásban. Jelzete: 1441. Qu. Hung. LXXV. k. fol. 56. Jeligéül «Probandum est» van ráírva. Romantikus népszínmű: a pákász a bíró elüldözött öccse, aki késő időre tér meg igazságot tenni és megbocsátani. A pákász külsejét jellemzően írja le a hozzáadott utasításban, de e sajátos magyar típus lelkébe hatni nem is próbál, aminthogy ez a pákász a maga érzelmességével cseppet se népi alak.

A gyűjteményünkben lévő fordított színművek a következők:

Műfordításai hat kötetben. Jelzete: 1442. Qu. Hung.

I. GOETHE: *Egmont*. 1869. fol. 55. E fordítás megjelent a Nemzeti Színház könyvtárában (3. sz.), de ott a színrealkalmazás szerint azaz néhány rövidebb kihagyással. A kéziratban a kihagyott részek is megvannak.

II. GOETHE: *Faust*. fol. 60.¹

III. SHAKESPEARE: *III. Richárd király*. Fol. 61. SZIGLIGETI leg-
szebb műfordítása. Ha sok helyen nehézkes is, ennyi erőt egyet-
len eredeti munkájában se tudott a nyelvbe önteni. Sok is benne
a törlés, igazítás; de ha összevetjük a Kisfaludy-társaság kiadásá-
ban megjelent nyomtatott szöveggel, látjuk, hogy még azontúl
is lépten-nyomon javított rajta, kivált a rímes felvonásvégeknél.
E gondosság is tanúsítja, milyen lelkiismeretességgel fogott SHAKES-
PEARE-hez.

IV. BIRCH-PFEIFFER *Charlotte: A lowoodi árva fiú*. Fol. 60.

V. GOTTSCHALL *Rudolf: Howard Katalin*. Fol. 42. E mű
első lapjai a könyvkötő tévedéséből *Struensee* végéhez kerültek.

VI. HORN: *Ki mondta?* 1854. Fol. 12.²

VII. Ugyanannak cenzurái példánya.

Ezenkívül néhány sügőkönyv idegen kézírással:

BAYARD és VANDERBURCH: *A párisi naplopó*.³ DUNCKEL Tódor
után 1837. Jelzete: 1885. Qu. Hung. fol. 46.

ALBINI: *A veszedelmes nagynéne*. Jelzete: 1892. Qu. Hung.
fol. 47. Belekötve az 1839. jan. 14-iki kassai előadás színlapja.

HOLTEI: *Babérfa és koldusbot*. Jelzete: 1687. Qu. Hung.
fol. 45.

LAUBE: *Essex gróf*. 1856. Jelzete: 1703. Qu. Hung. fol. 46.
Hozzácsatolva a kiírt szerepek.

A többi kéziratok:

Perényi Péter. Költői beszély 12 énekben. Jelzete: 1443.
Qu. Hung. fol. 93. A végén: 1866. febr. 27., hihetőleg a bevé-
zés kelte. Nádasdy-pályamű volt, hol dicséretet aratott. Ezenkívül
még egy költői elbeszélést írt SZIGLIGETI *Szép Szabóné* címen,
azt is teljesen ARANY hatása alatt. Érdekes a kéziratot végig-
lapozni, hogy próbálja utánozni a gondos verseléssel, középrímek-
kel és népies fordulatokkal; itt-ott egészen jól belezökken, de

¹ Részletesen ismertettem: Erdélyi Múzeum 1910. BAYER nem említi.

² BAYER nem említi.

³ BAYER nem említi.

máshol már látszik az erőltettség. A menete nagyon zavaros: Perényi a háttérben marad, nagyravágyó, de voltaképen semmit se tesz. Fiát kezesül adják s törökké nevelik — ezt dolgozta föl *Perényiné* c. drámájában is — majd kiszabadul s a végén végre is meghal. Perényi maga börtönben pusztul el Ferdinánd király gyanakodása miatt. Nyomtatásban nem jelent meg.

Dramaturgiai dolgozatok. Jelzete: 1444. Qu. Hung. fol. 127. Két részre oszlik. Első része MOLNÁR György *A szinpad és titkai* c. könyvének ismertetése. Polémiát folytat vele, hogy MOLNÁR nagyon sokat ad a rendezés külsőségeire (SZIGLIGETI LAUBE tanítványa volt, ki egyszerűen és takarékosan szokott rendezni), hogy az operettekkel és látványosságokkal maga rontotta meg a közönséget s hogy a Nemzeti Színházra vonatkozó tervei nem helyesek és nem kivihetők. Erélyes, de mérsékelt hangon van írva.

Másik része *A dráma és válfajai* c. elméleti munkájának töredékei és vázlatai. Két kézirat: egy sajátkezű és egy másolat, ügyetlenül egybekötve. Eszmemenete azonos a megjelent könyvvel, de stilizálása sok helyütt más.

Színház és egyéb. Jelzete: 1149. Qu. Hung. fol. 54. Az 1877. évi Karácsonyi-pályázati jelentésen kívül — hol SZIGLIGETI bíráló volt — hivatalos irások és jegyzetek vannak benne: utasítások a színház hivatalnokai számára s SZIGLIGETI titkári előterjesztései. Legérdekesebbek a drámabíró-bizottság alapszabályai: rövid és logikus utasítás. A bizottság áll két íróból, két színészből és egy dramaturgból. A dramaturgnak három nap alatt véleményt kell adnia a benyújtott darabról s ha ajánlja, a szerző fölolvassa vagy fölolvastatja a bizottság előtt. Az igazgatónak veto-joga van, de a választmány elutasította darabokat nem adathatja elő.

Vegyes dolgozatok. Jelzete: 1446. Qu. Hung. fol. 102. Belé van kötve a ZERFFI Gusztávval való polémia, mikor SZIGLIGETIT a *Mátyás fia* c. darabjéért méltatlanul plágiummal vádolták meg, a Kisfaludy-társaságban tartott székfoglalója drámai állapotainkról, egy hirlapi cikk PRIELLE Kornéliáról, különböző bírálatok, gúnyos nyílt levél LATABÁR Endre kassai színingazgatóhoz (1871. márc.

17-éről keltezve) aki az író *Török János*át kiparódiázva adatta elő, beszéd EGRESSY Gábor sírja fölött s az utolsó lapokon *A pákász* meséjének vázлата. Közben egy érdekes javaslat a drámák javadalmazásáról, melyben a tantième-rendszert ajánlja, hogy a szerző az első három előadás jövedelmének egyharmadát, a többieknek tíz százalékát kapja. Megemlíti, hogy az eddigi gyakorlat szerint a színház a Teleki-pályadíj nyertes darabjait ingyen adatta elő. Ez helytelen s az örökhatározó szándéka se lehetett, hogy a szerzők károsodjanak. Az örökhatározó csak a Nemzeti Színház elsőbbségi jogát kötötte ki a díjnyertes színművekhez.

Vegyes töredékek. Jelzete: 1445. Qu. Hung. fol. 120. Tartalma a legérdektelenebb, jórészt különböző drámáiból való töredékek és vázlatok. A kötet egy részét idegen kéz írta népdalok alkotják. Azt azonban érdemes megjegyezni, hogy SZIGLIGETI leírt egy sereg népdalt magának, hihetőleg, hogy népszínműveiben használja.

Hirlapi cikkei és nekrológjai. Jelzete: 1570. Qu. Hung. Négy kötet. A három első kötet 216 drb kivágott cikket foglal magában, SZIGLIGETI saját cikkeit vagy a rávonatkozó s őt érdeklő cikkeket a *Magyar Posta*, a *Hölgyfutár*, az *Ország*, a *Hon*, a *Magyar Sajtó*, a *Függetlenség*, a *Pesti Napló*, a *Budapesti Közlöny*, az *Akadémiai Értesítő* s a *National Zeitung* 1857—1876. évfolyamaiból, időrendben csoportosítva. Legérdekesebbek SZIGLIGETI polémiái, melyekben sok önérzettel, de mindig nyugodt és sohasem sértő hangon vitatkozik. A magát is védi. Így SALAMON Ferencsel a *Cigány* bírálata miatt bocsátkozik polémiába (*Magyar Posta* 1857.), a *Laczkfi Imrét* az akadémiai bírálat ellen védi (*Hon* 1863), mely kiadta neki a Teleki-díjat,¹ de annyira lebírált, hogy önmagával került ellenmondásba. 1872-ben az akadémiai bírálók a *Kedv és hivatal* c. vigjátékot találták viszonylag a legjobbnak, de mivel ezt is rossznak ítélik, fölszólítják a szerzőt, hogy jelentkezék, ha kell neki a díj. SZIGLIGETI jelentkezik (*Hon*

¹ BÉRCZY Károly a jelentéstevő, a *Rossz eszközök* c. tragédiát akarta megjutalmazni s jelentésében ezt jobban dicséri. E drámát DOBSA Lajos írta s utóbb *Aba Sámuel* címen adta ki.

1872), de kifogásolja a bírálók eljárását s vitatja, hogy a fölhi-vás ellenkezik az alapítvány szövegével s méltatlan az író ilyen erkölcsi szégyen elé állítani. De ahogy magáért megvív, épen úgy harcol VÁRADI Antal *Iskarióth*-jáért (Akadémiai Értesítő 1876), melyet nemcsak relativ (mint bíráló társai), hanem abszolút becsú-nek ítél. Jellemző egy-két nyilatkozata idegen termékekről. DUMAS *Kaméliás hölgye* fölött hamarosan eltöri a pálcát (*Magyar Posta* 1857.) erkölcsiség szempontjából, mert a bukott leányt bizonyos glóriával vonja be. De a modern francia irány terjedt, hódított s SZIGLIGETI, ki mindig a korrallal tartott, kezdte ezeket is más szemmel nézni. Már a *Hon*-ban (1869.) SARDOU *Fernande*-ja mel-lett tör lándzsát DÓCZY Lajos ellenében. Nem kerül önmagával nyílt ellenmondásba, mert kiemeli, hogy SARDOU a bünt csak bemutatja, de elítéli, nem úgy, mint DUMAS; azonban a végén már DUMAS pszichológiáját kezdi dicsérni. Van valami naiv és megható a magyar színműírók akkori puritánságában.

A gyűjtemény IV. kötete 63 darab SZIGLIGETI halálára vonat-kozó nyomtatványt és iratot tartalmaz: egykorú magyar és német lapok nekrológjait (A *Fővárosi Lapok* egyúttal közli az írónak *A mezülábos* c. eddig kiadatlan novelláját), továbbá 20 részvétléviratot, 3 részvétlevelet és 2 gyászjelentést.

Ime előttünk az író működése kora ifjúságától haláláig, sok ki nem aknázott vagy teljesen fölhasználatlan kézirat nyomán. Ezekbe bele mélyedve határozottabban kirajzolható SZIGLIGETI író arcképe.

Két dolog emelkedik ki belőlük főképp: gondossága és öné-rzete. Gondossága, mely némileg ellentétben áll gyors dolgozásá-val. Azonban nema áll meg minden esetben, hogy a HORATIUS-féle «nonum prematur in annum» elvét követő írók mindig gon-dosabbak lennének. A gyors dolgozás épen úgy természet dolga, mint akármilyen más. Följegyezték, hogy BALZAC vagy LAMARTINE írtak anyagi szükségből sokat, gyorsan, elnagyolva s ez megér-zik bizonyos munkáikon a többiekkel egybevetve. Kétségtelen. De az is valószínű, hogy VICTOR HUGO, PETŐFI vagy JÓKAI nem írtak volna még jobb dolgokat, ha kevesebbet írának. Azt hiszem,

SZIGLIGETI is ezekhez számítódik: gyorsan dolgozott mindig, de nem hanyagúl. Azonban nem volt lángész s érezhette maga is, hogy nem a lángész ihletében alkot. Azért vette elő újra meg újra darabjait. Maga is említi, hogy színművei egy részét át akarja dolgozni.¹ A Múzeum gyűjteményéből látjuk, hogy szedte elő sorra lejátszott darabjait és igazgatta, nyesegette, fölékesítette. Tolla alól a mondatok könnyen folytak. De újra átolvasta, amit írt s tömérdeket igazított rajta.

Néhány polémiája mutatja, hogy a látszólag szerény emberben erős önérzet lakott. Tiszta, világos látással volt megáldva s védte darabjait a kritikával szemben. Bizonyos, hogy szépirodalmi téren nem helyes, ha az író tollharcra áll ki önmagáért. De meg kell jegyeznünk, hogy SZIGLIGETI polémiái épen annyira logikusak, mint mérsékeltek. Mindebből egyazon eszme sugárzik ki: írói hivatásának igazi megbecsülése.

***

Az emberhez közelebb hoznak a levelek. Ezek aránylag nem nagy számra rúgnak, de ezeknek is megvan a maguk — ha kisebb — jelentősége. Tartalmuk a következő:

I. Szigligeti levelei.

ABONYI Lajoshoz.

Budapest, 1873. jan. 30. A küldött darabot² jónak tartja csak kissé hosszadalmas s itt-ott törülni kell belőle.

Budapest, 1874. okt. 9. Leveléből érti, hogy az előadásra ajánlott *Panna asszony leánya* szerzője ABONYI. Kérdezi, hogy zenét ki ír hozzá.

EGRESSY Gáborhoz.

Pest, 1852. jan. 28. Drámabírálóul kéri föl.

Pest, 1854. dec. 16. EGRESSY vendégszerepléséről kérdezősködik.

¹ Önéletrajzában. (Kiadva: Irodalomtört. Közlemények 1892.)

² *A betyár kendőjéről* van szó.

Pest, 1856. aug. 30. Hivatja EGRESSYT valami pályadíj dolgában.

Pest, 1858. febr. 7. EGRESSY elutazásának és érkezésének pontos idejét kéri.

Kelet nélkül (1858-ból). SZILÁGYI Sándor rosszüllétében kéri EGRESSYT, hogy JÓKAINÉ iránti szivességből vállalja el szerepét, (Erost az *Antonius és Cleopatra*-ban) «ezt a különben fontos szerepet».

Kelet nélkül. Arra kéri, hogy PRIELLE Kornéliát kísérje el FÁY Andrásához.

Kelet nélkül. EGRESSY szabadságidejéről kérdezősködik.

FÁY Andrásához.

Pest, 1857. febr. 7. Meghivja az író *Régi pénzek* című vígjátéka előadására.

GYULAI Pálhoz.

Pest, 1861. febr. 11. Megköszöni családjá iránt tanusított szivességét.

Budapest, 1877. okt. 12. A dráma, melyet GYULAI küldött, nagyon szép.¹ Mielőbb színre fogja hozni.

Kelet nélkül. A *Galatea* című drámából még egy példányt kér. JÓKAINÉHOZ.

Budapest, 1875. febr. 26. Értesítés próbáról.

E. Kovács Gyulához.

Kelet nélkül (1868). Kolozsvári előadásra megküldi *A trónkeresőt*. Ára egy jutalomjátékra húsz, bármikori előadásra ötven forint.

Kelet nélkül (1875.). Ha Kovács szerződni akar a Nemzeti Színházhoz, elfogadja. Föltételeiről kérdezősködik.

Budapest, 1875. aug. 27. Előbbi levelére választ kér.

Budapest, 1876. okt. 9. Kérdezi, hogy mely darabokban óhajt vendégszerepelni.

Budapest, 1876. okt. 14. Elfogadja az ajánlott négy vendégszerepet.

¹ VASILIADIS görög író *Galatea* című darabjáról van szó.

Budapest, 1876. okt. 25. Ajánlja Kovácsnak, hogy a tervbe vett *Milton* helyett ne játssa *Coriolanust*, mert az Jókainak rosszul esnék.

MOLNÁR Györgyhöz.

Pest, 1858. nov. 24. *Molnár* az író *Fenn az ernyő, nincsen kas* című vígjátékát előadatta s a sikerért hálából egy hordó vilányi bort küldött. Ezt köszöni meg tréfalkozó levélben.

PRIELLE Kornéliához.

Pest, 1850. május 24. Kérdezi, hogy milyen szerepekben akar föllépni.

Pest, 1856. márc. 19. Vendégszereplésre hívja.

Pest, 1858. febr. 9. Köszöni PRIELLE K.-nak a küldött életrajzi adatokat. Cikket ír belőle s teljes lelkéből írja.

Pest, 1858. ápr. 29. Vendégszereplésre hívja, illetve szerződést kínál neki.

Kelet nélkül (1868-ból). *A bajusz* című vígjátékról szól, melyben PRIELLENEM nem tetszik a neki szánt szerep. A művésznő utólag ceruzával jegyezte rá, hogy főképen férjének, SZERDAHELYINEK nem tetszett a darab. (A szerző aztán változtatott rajta.) «Az egyetlen vitám — így végzi be — szerep miatt igazgatóságommal. Szerencse, hogy az igazgató egyszersmint a szerző is volt.»¹

Budapest, 1874. jan. 7. PRIELLE panaszolkodó levelére feleli, hogy csak esetlegesség, hogy most kevés szerepet kap; de a szabályzat értelmében állandó műsoron tartja a klasszikus darabokat, melyekben PRIELLENEM nem igen van szerepe s az új eredeti daraboknál figyelembe veszi a szerzők óhajtásait.

Budapest, 1874. jan. 15. Kéri a művésznőt, cáfolja meg a távozásáról szóló hírt.

Budapest, 1874. május 23. A kért szabadságot megadja.

RÁKOSI Jenőhöz.

Budapest, 1876. jan. 3. Egy, a Népszínházban előadott darabjából valamit kihagyott.

Budapest, 1876. ápr. 13. *A háromszéki leányok* című népszin-

¹ Kiadva: Irodalomtört. Közlemények 1909.

művét jótékony célra adta a Népszínház. De mivel tőle nem kértek rá engedélyt, úgy tesz, mint hasonló alkalmakkor szokott: megkéri az őt megillető tantièmeet s ő maga adja oda jótékony célra.

Budapest, 1876. nov. 30. *Kényes Bertók* című darabja előkészületeiről szól.¹

Budapest, 1877. jan. 7. Ugyanezen darab előadásáról.

Kelet nélkül (1877-ből). Ugyanazon tárgyban.

Feleségéhez.

Szatmár, 1865. júl. 7. Értesíti, hogy a vidéki előadások igen jól mennek és sok ünneplésben van része.

A Nemzeti Színház tagjaihoz.

Pest, 1869. szept. 4. Megköszöni a koszorút, mellyel a színház tagjai meglepték.²

II. Szigligetihez írott levelek.

BARABÁS György.

Budapest, 1875. márc. 10. SZIGLIGETI pártfogását kéri a miniszternél.

BERCZIK Árpád.

Pest, 1867. május 15. Menteteti magát, hogy egy, SZIGLIGETI elleni cikkben nincs része s küldi a lapokban megjelent cáfolatot.

CSIKY Gergely.

Temesvár, 1875. okt. 9. Panaszkodik, hogy nem mehet föl első darabja előadására,³ mert se szabadságot, se helyettest nem kap.

ORSZÁGH Antal.

Páris, 1855. aug. 8. Francia darabokat szállít a színház számára.

PRIELLE Kornélia.

Kelet nélkül (1874-ből). Panaszkodik, hogy régtől nem kap szerepet.

¹ SZIGLIGETI egyetlen darabja, melyet egyenesen a Népszínház számára írt. Színrekerült 1877. jan. 4. BAYER nem említi.

² Az irodalmi anekdoták között.

³ A *jóslat*-ról van szó.

TOLDY Ferenc.

Pest, 1870. dec. 26. Bibliografiai adatokat kér SZIGLIGETITŐL.

***

SZIGLIGETINEK is megvoltak a maga ellenségei, a maga irigyei. Irigyelték tőle a tapsot, melyet megszokott, a sok pályadíjat, melyet megnyert; vádolták, hogy maga akar úr lenni a Nemzeti Színházban, melyet úgyszólván maga volt képes ellátni műsorral. Ha a színház statisztikáján végignézzük, látjuk, hogy mindjárt levetette a műsorról azon drámáit, melyeket nem kísért kellő elismerés s nem nézett meg kellő közönség. Tehát a vád nem igaz. Lehet, hogy volt abban némi visszaélés, hogy annyi darabját adatta néha oly gyors egymásutánban, de utóvégre is emberfölöttit senkitől se kívánjunk. Jogával élt. Egy életen által a színháznak és a színházért dolgozott: otthon érezte magát benne. E leveleknek majdnem mindegyikéből kilátszik, hogy jó ember volt, aki tudott másokkal együttérezni s pártfogolta az író, a színészt, akiben tehetséget látott. A jövő emberét, CSIKY Gergelyt, ő vezette be a színházba. S egy kis ablakon bepillantás esik az otthon emberére is, aki szívesen elüldögél családi körben a MOLNÁR György villányi vörös bora mellett, az a SZIGLIGETI Edvárd, akit odahaza «Jóská»-nak hívtak, amint a feleségéhez szóló levélben írja magát alá.

VÉRTESEY JENŐ.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Negyedik közlemény.

JÓKAI MÓR: Erdély aranykora. *Angol.*

246. 'Midst the wild Carpathians. (Az Erdély arány kóra (sic) By Maurus Jokai. Translated by R. Nisbet Bain. London. Chapman & Hall Ld. 1894.

8-r. VII, 263 l. Nyomtatta: Richard Clay & Sons London és Bungay. Jelzete: P. o. hung. 905 a/4.

246a. Ugyanaz. 4. edition. London Jarrold & Sons. É. n.

8-r. Címkép, VII, (2), 163 l. R. Nisbet BAIN fordítása. Jelzete: P. o. hung. 905 00/6.

Német.

247. Die goldene Zeit in Siebenbürgen. Historischer Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von L. Hofner. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 323 l. (Universal-Bibliothek 521—23.) 2 példány. Jelzete: L. eleg. g. 811 l. és P. o. hung. 905 a.

Olasz.

248. Il tempo d'oro nella Transilvania. Romanzo di Maurus Jókai. Traduzione dall' Ungherese di Liszka. Milano. Edoardo Sonzogno, editore 1894.

16-r. 206, 2 l. Nyomtatta: u. a. (Biblioteca romantica tascabile. No. 116.) Jelzete: L. eleg g. 258 ad.

JÓKAI MÓR: Erdélyi képek. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Francia.

L. 283. sz. a.

Német.

L. 150., 284. sz. a.

JÓKAI MÓR: Életemből. *Angol.*

L. 132. sz. a.

Francia.

L. 136. sz. a.

Német.

L. 144., 147., 241. sz.

JÓKAI MÓR: Észak honából. *Német.*

249. Aus der Heimat des Nordens. Von Maurus Jókai. Preßburg und Leipzig. Verlag von Carl Stämpfel, 1879.

8-r. (4), 204 l. Nyomtatta: C. F. Wigand, Pozsony. Jelzete: P. o. hung. 905 le.

JÓKAI MÓR: Fekete gyémántok. *Német.*

250. Schwarze Diamanten. Roman in fünf Bänden von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersetzt von Eduard Glas. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 576 l. (Universal-Bibliothek 4781—85.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓKAI MÓR: Felfordult világ. *Német.*

251. Verkehrte Welt. Roman von Maurus Jókai. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 208 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 kc.

252. Tollhäuslerwirthschaft. Humoristischer Roman von Maurus Jókai. Vierte Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 208 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 oy.

JÓKAI MÓR: Fortunátus Imre. (Hangok a vihar után.) *Cseh.*

253. Emerich Fortunát. Dennik starého pána z roku 1522. Od Morice Jókai. Z maďarského přeložil František Brábek. V Praze. Nákladem knihkupectvi I. L. Kobrova. É. n.

16-r. 66 l. (Ústředni knihovna. Sešit 14.) Jelzete: L. eleg. g. 555 ga.

JÓKAI MÓR: Föld felett és víz alatt. *Német.*

L. 141. sz. a.

JÓKAI MÓR: Gazdag szegények. *Német.*

254. Die reichen Armen. Humoristischer Roman von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 300 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 ox.

JÓKAI MÓR: Görögtűz. I., II. rész. *Német.*

255. Auf höheren Befehl. Roman von Maurus Jókai. Deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Leipzig. Greuell u. Franke. 1888.

8-r. (4), 240 l. Nyomtatta: Schmidt & Baumann, Leipzig-Reudniz.
Jelzete: P. o. hung. 995 pb.

256. Das geheime Goldland. Roman von Marcus (*sic*) Jókai. Mannheim. Druck und Verlag von J. Bensheimer, 1893.

8-r. 268 l. Jelzete: P. o. hung. 905 pm/1.

256a. Ugyanaz. 1910. Buchverlag fürs Deutsche Haus, Berlin.

8-r. 291 l. Nyomtatta: Deutsche Buch- und Kunstdruckerei G. m. b. H., Zossen. Bevezette W. M. (Die Bücher des deutschen Hauses. 108.) Jelzete: L. eleg. g. 282.

JÓKAI MÓR: Görögtűz. III. rész. Samyl fia. *Német.*

257. Ein Fürstensohn. Erzählung von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 148 l. Nyomtatta: Buchdr. A.-G. des Lese-Vereins. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pi.

JÓKAI MÓR: Hangok a vihar után. *Angol.*

L. 166. sz. a.

Cseh.

L. 253. sz. a.

Német.

L. 167., 307., 208. sz. a.

Olasz.

L. 168. sz. a.

JÓKAI MÓR: Hétköznapiak. *Német.*

258. Lebenswirren. Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 256 (1) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.)
Jelzete: P. o. hung. 905 pl.

JÓKAI MÓR: Hős Pálffy. (Szinművek.) *Német.*

259. Held Pálffy. Dramatische Scenen in drei Bildern von Maurus Jókai. In deutscher Übertragung von J. Schnitzer. Budapest, C. Grill. 1879.

8-r. 52 l. Nyomtatta: Franklin-társ. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 905 ky.

JÓKAI MÓR: I love you. (Dekameron.)

260. Ungarische Bücher für das Volk. II. I love you. Nach dem Ungarischen des Moritz Jókai. Pest, 1863. Druck und Verlag von Emerich Bartalits. 16-r. 47 l. Jelzete: P. o. hung. 457.

JÓKAI MÓR: Kassári Dániel. (Napraforgók.)

261. Zwischen Zweien die Dritte. Humoristische Erzählung von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 135 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung 905 ow.

JÓKAI MÓR: Kárpáthy Zoltán. *Finn.*

262. Zoltán Kárpáthy. Romaani. Kirjoittanut Mauri Jókai. Unkarin kielestä suomensi Niilo E. Wainio. Porvoossa, Werner Söderström (1890.)

8-r. 451, 1 l. Nyomtatta: Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapaino, 1890, Helsingissä. A külső borítékon 1891. évszám áll. Jelzete: P. o. hung. 905 as.

Német.

262. bis Zoltán Kárpáthy. Roman von Moritz Jókai. Aus dem Ungarischen übersetzt von Eduard Glas. 1—4. Band. Pest. Verlag von Gustav Emich. 1860.

8-r. 4 köt. VII, 1, 216; 4, 186; 4, 221; 4, 116 l. (Belletristisches Lesekabinett. Lief. 29—39.) Jelzete: P. o. hung. 1069 d.

262 bis a. Ugyanaz. Budapest. Verlag des Athenäum. 1878.

8-r. 4 köt. VIII, 216; (4), 186; (4), 221; (4), 116 l. Jelzete: P. o. hung. 905 ic.

262 bis b. Ugyanaz. Leipzig. Druck u. Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 580 l. A fordító előszavával. (Universal-Bibliothek 121—25.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓKAI MÓR: Kedves atyafiak. (Népvilág.) *Holland.*

263. Lieve Olvedverwanten. Hongaarsche tvestanden naar Maurus Jókai door A. Zeegers. Arnhem. H. w. Van Marle.

8-r. 125 l. (Ny. 1874.) Jelzete: P. o. hung. 905 am.

JÓKAI MÓR: Két menyegző. (Virradóra.) A hittagadó. (Milyenek a férfiak?) *Német.*

264. Die feindlichen Nachbarn. Der Henegat. Von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 132 l. Nyomtatta: Berliner A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 on.

JÓKAI MÓR: Kétszer kettő négy. (Őszi fény.) *Német.*

265. Zweimal zwei sind vier. Der Weltfahrer. Von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

9-r. (4), 136 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Tartalma: 1. Zweimal zwei sind vier. (Kétszer kettő — négy. Őszi fény.) — 2. Der Weltfahrer. (A világlátott fiú. Napraforgók.) Jelzete: P. o. hung. 905 kl.

JÓKAI MÓR: Kis királyok. *Német.*

266. Kleine Könige. Roman von Maurus Jókai. Berlin, 1886. Otto Janke.

8-r. 5 köt. (4), 205, (2); (4), 200, (2); (4), 238, (2); (4), 226, (2); (4), 184 (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 gc.

JÓKAI MÓR: Láda, jösz-te, kérnek. (Még egy csokrot.) *Német.*

267. Geldtruhe, man wirbt um dich! Erzählung von Maurus Jókai. C. Daberfow's Verlag in Wien. É. n.

8-r. Szerző arcképe, 40 l. Nyomtatta: Köhler & Hamburger u. o. A fordítás, kiadó jegyzete szerint, Margaretha HEKSCH munkája s *Aus Ungarns Novellenschatz* c. kötetből való. Allgemeine National-Bibliothek. 135.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

JÓKAI MÓR: Lenczi fráter. *Német.*

268. Ein genialer Narr. Humoristischer Roman von Maurus Jókai. Autorisierte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 144 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pj.

JÓKAI MÓR: Magnéta. *Német.*

269. Magneta. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Ludwig Wechsler. Leipzig. W. Schumann's Verlag.

8-r. (4), 150 l. Nyomtatta: Schwarz & Schwen, Erfurt. Jelzete: P. o. hung. 905 px/1. Ugyanez a kiadás megjelent továbbá mint a Roman-Galerie für Salon und Reise 11. kötete is. Jelzete: L. eleg. g. 710 d.

270. Ugyanaz. Aus dem Ungarischen übersezt von C. Langsch. Breslau. Schlesische Buchdruckerei v. S. Schottlaender. 1896.

8-r. 201 l. (Unterwegs u. Daheim.) Jelzete: P. o. hung. 905 nf.

JÓKAI MÓR: Megtörtént regék. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Német.

L. 148. sz. a.

JÓKAI MÓR: Mesék és regék. *Német.*

L. 128., 143. sz. a.

JÓKAI MÓR: Még egy csokrot. *Német.*

L. 149., 210., 267. sz. a.

JÓKAI MÓR: Milyenek a férfiak. *Angol.*

L. 131. sz. a.

Cseh.

L. 134. sz. a.

Német.

L. 169., 264. sz. a.

JÓKAI MÓR: Milyenek a nők. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Eszperantó.

L. 135. sz. a.

Német.

L. 138., 142., 148., 188., 229. sz. a.

JÓKAI MÓR: Minden poklokon keresztül. *Német.*

271. Durch alle Hölle. Historischer Roman von Moriz Jókai. Mit einem biographischen Beitrag und dem Portrait des Verfassers. Breslau. S. Schottlaender. 1885.

8-r. Címkép, (4), 275 l. Jelzete: P. o. hung. 905 kk.

271a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Breslau. Schlesiſche Buchdruckerei von S. Schottlaender, 1898.

8-r. (4), 275 l. Jelzete: P. o. hung. 905 ki.

JÓKAI MÓR: Mire megvénülünk. *Angol.*

272. Debts of honour. A novel translated by Arthur B. Yolland. By Maurus Jókai. 3. edition. London. Jarrold & Sons. 1900.

8-r. Címkép, (8), 417 l. DUNAY Zoltán közreműködésével készült fordítás. Jelzete: P. o. hung. 905 ⁰⁰/₅.

Német.

273. Nach zehn Jahren. Roman von Maurus Jókai. Übersetzt von Ludwig Wechsler. Leipzig. Demiché's Verlag. 1885.

8-r. 2 köt. 247, (1); 281, (2) l. Nyomtatta: Oswald Schmidt, Rednitz-Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 905 lv.

JÓKAI MÓR: Napraforgók. *Német.*

L. 143., 151., 261., 265. sz. a.

JÓKAI MÓR: Negyven év viszhangja. *Német.*

274. Die Zonen des Geistes von Moriz Jókai. Wien und Teschen, K. k. Hofbuchhandlung Karl Prohaska. 1884.

16-r. VI, 182 l. Nyomtatta: u. a. Teschen. Az eredetinek nem teljes fordítása. (Salon-Bibliothek.) Jelzete: P. o. hung. 905 ny.

JÓKAI MÓR: Népvilág. *Angol.*

L. 133. sz. a.

Holland.

L. 263. sz. a.

Német.

L. 147., 190. sz. a.

JÓKAI MÓR: Névtelen vár. *Német.*

275. Das namenlose Schloß. Roman von Maurus Jókai. Dritte Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4) 319, (1) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.) Képekkel. Jelzete: P. o. hung. 905 me.

276a. U. a. 3 edition. London. Jarrold & Sons. 1898.

8-r. VIII, 312 l. Nyomtatta: u. a. London. Jelzete: P. o. hung. 905 oz/2.

JÓKAI MÓR: Nincsen ördög. *Angol.*

276. Dr. Dumány's wife. A romance. By Maurus Jókai. Translated from the Hungarian by F. Steinitz. Cassel & company ltd. London, Paris & Melbourne. 1891.

8-r. VIII, 312 l. Nyomtatta: u. a. London. Jelzete: P. o. hung. 905 oz.

277. U. a. Or «there is no devil» alcimmel. New-York. Cassel publishing company. É. n.

8-r. VI, 307 l. Nyomtatta: The Mershon company press, Rahway N. Y. (Cassel's sunshine series III.) Jelzete: P. o. hung. 905 jg.

JÓKAI MÓR: Novellák. *Angol.*

L. 232. sz. a.

Német.

L. 137., 145., 146., 230., 238. sz. a.

JÓKAI MÓR: Oceánia. *Angol.*

L. 132. sz. a.

Német.

278. Oceanien. Die Geschichte eines untergegangenen Welttheiles von Maurus Jókai. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 128 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) 2 példány. Jelzete: P. o. hung. 905 pe és 905 kg.

JÓKAI MÓR: Öreg ember nem vén ember. *Német.*

279. Ein bejahrter Mann ist kein alter Mann. *Enträumter Roman in vier Abtheilungen.* Von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Dr. Béla Diósy. Wien. Spielhagen & Schurig. Budapest. Sachs & Pollák. 1900.

8-r. 205 l. Nyomtatta: S. Márkus, Budapest. Jelzete: P. o. hung. 905 a/9.

JÓKAI MÓR: Őszi fény. *Angol.*

L. 132. sz. a.

Német.

L. 144., 149., 265. sz. a.

JÓKAI MÓR: Párbaj Istennel. *Cseh.*

280. Moric Jokai. Souboj s bohem. Z madarstiny přeložil G. N. Mayerhoffer. V Praze. Knihitiskárna. F. Šimáček. 1894.

16-r. 64 l. (Levné svazky novel 29.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

JÓKAI MÓR: Péter Péter. *Dán.*

281. Jdalia. Roman af Maurus Jókai København. Trykt og forlagt af Jul. Hansen. 1903.

8-r. 2, 154 l. (Folkets bibliotek. No. 1.) Jelzete: L. eleg. g. 261 ac.

Német.

281 bis. Weibertüfte. Roman von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin. Eisenach. Leipzig. Hermann Hilgers Verlag. É. n.

8-r. 128 l. Nyomtatta: Oscar Brandstetter, Leipzig. Életrajzzal és E. RANZENHOFER képeivel. (Kürschners Bücherschatz No. 52.) Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

Tót.

282. Péter Peter. Román od Morica Jókai. Preložil Gustáv Izák. Turč. Sv. Martin. Nákladom Gustáva Izáka. 1883.

16-r. (4), 184 l. Nyomtatta: Knihtlačarski učastinárski spolok. U. o. (Románová bibliotéka. Dielu I. svázok 2.) Jelzete: L. eleg. g. 260 h.

JÓKAI MÓR: Petki Farkas leányai. (Erdélyi képek.) *Francia.*

283. Maurice Jókai. Réve et vie. Traduction du prince Bojidar Karageorgevitch. Paris. E. Dentu éditeur. 1894.

32-r. (8), 116 l. Nyomtatta: Edouard Guillaume 1893 jan. 25. (Petite Collection Guillaume.) Illusztrálta L. MAROLD. Jelzete: P. o. hung. 905 ps.

Német.

284. Die Töchter des Wolfgang Petki. Von Maurus Jókai. C. Daberfom's Verlag in Wien. É. n.

8-r. 52 l. Nyomtatta: Fr. Winiker & Schickardt, Brünn. A fordítás, a kiadó megjegyzése szerint, Albert KAPOSÍ munkája s a *Blüten aus dem Osten*

c. 1884-ben megjelent kötetből van átvéve. (Allgemeine National-Bibliothek 174.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

JÓKAI MÓR: Politikai divatok. *Német.*

285. Andere Zeiten, andere Männer. Roman von Maurus Jókai. Zweite Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

(4), 308 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection O. Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 lt.

JÓKAI MÓR: Rab Ráby. *Angol.*

286. The strange story of Rab Raby by Maurus Jókai. 3. edition. London, Jarrold & Sons. é. n.

8-r. Címkép, XIII, 370 l. Nyomtatta: u. a. Norwich. Bevezetés Emil REICHTÖL. Jelzete: P. o. hung. 905 oo/11.

Német.

287. Rab Ráby. Roman in drei Bänden von Maurus Jókai. Brestburg und Leipzig. Verlag von Carl Stampfel. 1880.

8-r. 3. köt. (4), 247; (4), 246; (4), 304 l. Nyomtatta: Carl Angermayer, Pressburg. JANKÓ János rajzaival. Jelzete: P. o. hung. 905 km.

JÓKAI MÓR: Rákóczi fia. *Német.*

288. Fürstenblut. Roman von Maurus Jókai. Ausschließlich ermächtigte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. 1843. Druckerei und Verlagshaus Stuttgart, Dr. Foerster & Cie.

8-r. 2 köt. (4), 272, (2); (4), 279, (2) l. Jelzete: P. o. hung. 905 kw.

JÓKAI MÓR: Rútak rútja. (Virradóra.) *Német.*

289. Maurus Jókai. Die Allerhäßlichste. Autorisierte Übertragung von Ludwig Wechsler. Berlin. Hugo Steinitz Verlag. É. n.

8-r. 152 l. Nyomtatta: A. Seydel & Cie. Jelzete: P. o. hung. 905 ood.

JÓKAI MÓR: Sirkő-album. *Német.*

290. Ein Verhängnis. Roman von Maurus Jókai. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlinische Verlagsanstalt. Berlin. É. n.

8-r. 202 l. Nyomtatta: G. A. Brodmann, Erfurt. Jelzete: P. o. hung. 905 a/10.

JÓKAI MÓR: Szabadság a hó alatt. *Angol.*

291. The green book or freedom under the snow. A novel by Maurus Jókai. 3. edition. London. Jarrold & sons. 1897.

8-r. Címkép, VI, 470 l. Nyomtatta: u. a. Norwich, Yarmouth és London. Ford. Mrs. WAUGH (Ellis WRIGHT.) Jelzete: P. o. hung. 905 oo/2.

Francia.

292. Le tapis vert. Imité de Maurice Jókai par Louis Ulbach. Paris G. Calmann Lévy éditeur. 1880.

8-r. (6), IV, 384 l. Nyomtatta: Mazereau, Tours. (Bibliothèque contemporaine.) Rövid életrajzi vázlattal. A regény első része. A második részt l. a következő sz. a. Jelzete: P. o. hung. 905 ks.

293. Le mariage de Pouchkine. Imité de Maurice Jókai par Louis Ulbach. Paris, Calmann Lévy, éditeur. 1891.

8-r. 4, 354 l. Nyomtatta: E. Mazereau. Tours. (Nouvelle Collection Michel Lévy.) A regény II. részének átdolgozása. Elejét l. az előző sz. a. Jelzete: P. o. gall. 1615 e.

Német.

294. Die Freiheit unter dem Schnee oder das grüne Buch. Historischer Roman von Maurus Jókai. Preßburg und Leipzig. Verlag von Carl Stämpfel, 1879.

8-r. 2 köt. (4), 221, (2); (4), 265, (3) l. Nyomtatta: C. F. Wigand, Pressburg. Jelzete: P. o. hung. 905 lk.

JÓKAI MÓR: Százszorszések. (Dekameron.) Német.

295. Ungarische Bücher für das Volk. I. Khan Karadsin. Nach dem Ungarischen des Moritz Jókai. Pest, 1863. Druck und Verlag von Emerich Bartalits.

16-r. 29 l. Jelzete: P. o. hung. 457.

JÓKAI MÓR: Szegény gazdagok. Angol.

296. The poor and the rich. A romance translated by R. Nisbet Bain. By Maurus Jókai. 3. edition. London, Jarrold & sons. 1900.

8-r. Cimkép, V, 423 l. Jelzete: P. o. hung. 905 00/10.

Dán.

297. De fattige Rige. Roman af Maurus Jókai. Med Forfatterens Tilladelse overfjet af Agel Danckier. Kjøbenhavn. Immanuel Née's Forlag 1874.

8-r. Arckép, 544 l. Nyomtatta: C. Ferslew & Co. (Udvalgte Romaner I. köt.) Életrajzi vázlattal. Jelzete: P. o. hung. 905 ot.

Német.

298. Die armen Reichen. Roman von Maurus Jókai. Vierte Auflage. Berlin. Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 286, (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 ln.

Svéd.

299. De fattiga rika. Roman af Maurus Jókai. Öfversättning af Karl Hemgren. Stockholm. Albert Bonniers förlag. (1875.)

8-r. (2), 436 l. Jelzete: P. o. hung. 905 lo.

JÓKAI MÓR: Szeretve mind a vérpadig. *Német.*

300. Geliebt bis zum Schaffot. Historischer Roman aus der Mäköczy-Zeit von Maurus Jókai. Berlin, 1883. Verlag von Otto Janke.

8-r. 3 köt. (4), 309; (4), 338, (1); (4), 383 (1) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 nt.

300a. U. a. Zweite Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 488 l. Nyomtatta: Berliner Buchr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 nu.

300. bis Amato fino al patibolo. Romanzo ungherese di Maurus Jókai. Terzo migliaio. Milano, Fratelli Treves. 1899.

8-r. VII, 322, 1 l. 1899. szeptemberéről keltezett életrajzi bevezetéssel E. Z.-tól. (Biblioteca amena. N. 562.) Jelzete: L. eleg. g. 258 al.

JÓKAI MÓR: Szélcsend alatt. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Német.

L. 139., 148., 225. sz. a.

JÓKAI MÓR: Sziáművek. *Német.*

L. 259. sz. a.

JÓKAI MÓR: Szomorú napok. *Angol.*

301. The day of wrath. Translated from the hungarian by R. Nisbet Bain. By Maurus Jókai. London, 1900. Jarrold and sons.

8-r. Címkép, 352 l. Nyomtatta: Jarrold and sons Norwich és London. Jelzete: P. o. hung. 905 00/9.

Német.

302. Traurige Tage. Roman aus dem Ungarischen von Maurus Jókai. Berlin, 1875. Verlag von Otto Janke.

8-r. 2 köt. (4), 230; (4), 240 l. Nyomtatta: C. Schwabe. Jelzete: P. o. hung. 905 h.

302a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 260 l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 ha.

303. Traurige Tage. Roman von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen von Sigm. Brödn. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Neclam jun. É. n.

16-r. 260 l. (Universal-Bibliothek. 581—83.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓKAI MÓR: Targallyak. *Cseh.*

L. 134. sz. a.

Német.

L. 142., 144., 145., 164., 218., 310. sz. a.

JÓKAI MÓR: Tégy jót. *Német.*

304. Schicksalstücke. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte Übertragung von Ludwig Wechsler. 1896. Verlag von Rob. Frieße. Leipzig.

8-r. 227 l. Nyomtatta: C. G. Röder. (Sammlung moderner Belletristik ausländischer Autoren. I. 1—2.) Jelzete; P. o. hung. 905 oob.

305. Zwei Chen. Roman von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung von Oskar von Krücken. Berlin. J. Gnadenfeld u. Comp. É. n.

8-r. 187 l. A kötet végén: Die weisse Dame. (Bacsó Tamás. A magyar elődökből) c. elbeszélés. Jelzete: P. o. hung. 905 cb.

JÓKAI MÓR: Törökvilág Magyarországon. *Angol.*

306. The slaves of the Padishah... A romance by Maurus Jókai. Translated... by R. Nisbet Bain. Authorised version. London. Jarrold & sons. 1903.

8-r. Címkép, 384 l. Nyomtatta: u. a. Norwich. Jelzete: P. o. hung. 905 jl.

Német.

307. Türkenwelt in Ungarn. Frei nach dem Ungarischen des Jókai. Von Wilhelm Chezy. Wien. 1855. Druck und Verlag von J. Ludwig & N. Zang.

8-r. 323 l. Illusztrálva. Jelzete: P. o. hung. 905 mv.

308. Die Türken in Ungarn. Historischer Roman von Maurus Jókai. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Ludwig Wechsler. Berlin. 1884. Verlag von Otto Janke.

8-r. 3 köt. VIII, 250, (2); (4), 264, (2); (4), 242, (2.) Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. Jelzete: P. o. hung. 905 my.

JÓKAI MÓR: Történetek egy ócska kastélyban. (Dekameron.)

Német.

309. Geschichten aus einem alten Schloß. Von Maurus Jókai. C. Daberkow's Verlag in Wien. É. n.

8-r. ? l. Nyomtatta: Köhler & Hamburger. U. o. A fordítás, a kiadó megjegyzése szerint, Alexander F. HEKSCH munkája s e fordítónak *Aus Ungarns Novellenschatz* c. kötetéből való. (Allgemeine National-Bibliothek. 143.) Jelzete: L. eleg. g. 531 at.

310. Die unsichtbare Sängerin. Das Faustpfand. Zwei Novellen von Maurus Jókai. Aus dem Ungarischen übersetzt von Hermine Farkas. Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 102 l. (Universal-Bibliothek 5031.) A 2. elbeszélés eredeti címe: Az egyhuzzasos leány. (Targallyak.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

311. Ungarische Bücher für das Volk. IV. Auf meinem Schlosse. Nach

dem Ungarischen des Moritz Jókai. Pest, 1863. Druck und Verlag von Emeric Bartalits.

16-r. 57, 1 l. Jelzete: P. o. hung. 457.

JÓKAI MÓR: Trenk Frigyes. *Német.*

312. Ein entgleister Stern. Roman von Maurus Jókai. Mit des Verfassers ausschließlicher Ermächtigung in's Deutsche übertragen von Ludwig Wechsler. Leipzig. 1895. Verlag von Rob. Frieje.

8-r. 217 l. Nyomtatta: C. G. Röder, u. o. Jelzete: P. o. hung. 905 a/5.

312a. Ugyanaz. 3. Auflage. Leipzig. Verlag moderner Belletristik.

8-r. 216 l. Jelzete: P. o. hung. 905 kx/4.

JÓKAI MÓR: Újabb elbeszélések. *Német.*

L. 144. sz. a.

JÓKAI MÓR: Vadon virágai. *Angol.*

L. 133. sz. a.

Német.

L. 138., 140., 142., 149., 150. sz. a.

JÓKAI MÓR: Valahány ház, annyi szokás. (Árnyképek.) *Német.*

313. Die Leibeigenen. Von Maurus Jókai. (Otto Weber Verlag. Heilbronn a. Neckar. É. n.

8-r. 127 l. Nyomtatta: u. a. Illusztrálva. (Weber's moderne Bibliothek. No. 91.) Jelzete: L. eleg. g. 827.

JÓKAI MÓR: Van még új a nap alatt. *Német.*

L. 144. sz. a.

JÓKAI MÓR: Vándoroljatok ki! (Árnyképek.) *Német.*

314. Wandert aus. Erzählung von Maurus Jókai. Mit des Verfassers ausschließlicher Ermächtigung ins Deutsche übertragen von Ludwig Wechsler. Berlin. Verlag von Otto Janke. É. n.

8-r. (4), 134, (2) l. Nyomtatta: Berliner Buchdr. A.-G. (Collection Otto Janke.) Jelzete: P. o. hung. 905 pg.

JÓKAI MÓR: Véres könyv. *Cseh.*

L. 172. sz. a.

Német.

L. 138., 140., 142., 144., 145., 173. sz. a.

JÓKAI MÓR: Virradóra. *Cseh.*

L. 134., 191. sz. a.

Német.

L. 145., 209., 264., 289. sz. a.

JÓSIKA MIKLÓS összes művei. *Német.*

315. Nicolaus Jósika's sämtliche Werke. Pesth 1839—1844. Verlag von Gustav Heckenast.

8-r. 17 köt. Ny. 1—8. B. G. Teubner, 9—12. Breitkopf und Härtel, Leipzig.

1—3. Theil. Der Letzte Batori. Übersetzt von W. Schwarz. 1839. 3 köt. VIII, 226; (4), 223, (2); (4), 239 l. (Az utolsó Batori.)

4. Theil. Novellen und Erzählungen. Übersetzt von Hermann Klein. Erster Theil. 1839.

(2), 208 l. Tartalma: Decebal. (D. Élet és tündérhon.) — Die treuen Ungetreuen. (A hűtlen hív. U. o.) — Das Suttin. (A Szuttin. U. o.)

5—6. Theil. Abafi. Übersetzt von Hermann Klein. 1839.

2 köt. (2), 208; (4), 212 l.

7—8. Band. Die Leichtsinigen, Übersetzt von Hermann Klein. 1839

2 köt. (4), 173; (4), 141 l. (A könnyelműek.)

9—12. Theil. Die Böhmen in Ungarn. Übersetzt von Hermann Klein. 1840.

4. köt. XII, 13—242, (2); (4), 250, (2); 227, (2); 188, (2) l. (A csehok Magyarországon.)

(13. Band.) Novellen und Erzählungen. Zweiter Theil. 1841.

(4), 196 l. Tartalma: Der Genius des Friedens. (A béke nemtője. Szív rejtelméi.) — Das Zauberblümlein. (Bájvirág. Élet és tündérhon.) — Die Tochter des Beduinen. (A beduin leánya. U. o.) — Die Perle der Mohilen. (A mohilok gyöngye. U. o.)

14—17. Band. Zrinyi, der Dichter. Übersetzt von G. Treumund. 1844.

4 köt. (6), 144 (2); (4), 198, (2); (4), 182, (2); (4), 180 (2) l. (Zrinyi a költő.) Jelzete: az 1—12, 14—17. köt. P. o. hung. 909 d. és a 13. köt. 909 dm.

JÓSIKA MIKLÓS. Abafi. *Német.*

L. 315. sz. a.

316. Abafi, von Nikolaus Jósika. Aus dem Ungarischen übersetzt und mit Anmerkungen versehen von G. Treumund. Neue wohlfeile Ausgabe. Pest. 1855. Carl Edelman.

8-r. 2 köt. XX, 215; (2), 214 l. Fordító valódi neve Gustav STEINACKER.¹ Nyomtatta: B. Tauchnitz jun. Jelzete: P. o. hung. 909 df.

317. Abafi, Roman von Nikolaus Jósika. Aus dem Ungarischen von Adolf Weilheim, Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

¹ V. ö. Jósika-ünnepély. Budapest, 1897. 14 l.

16-r. 168 l. Rövid életrajzzal a fordítótól. (Universal-Bibliothek. 1134—35.)
Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

JÓSIKA MIKLÓS. A csehek Magyarországon. *Német.*

L. 315. sz. a.

JÓSIKA MIKLÓS. A hűtlen hív. (Élet és tündérhon.) *Cseh.*

318. Mikuláša Jósika. Nevěrní věrní. Z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1894.
16-r. 80 l. (Levné svazky novel 12.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

JÓSIKA MIKLÓS. A könyelműek. *Német.*

L. 315 sz. a.

JÓSIKA MIKLÓS. A szegedi boszorkányok. *Német.*

319. Die Hexen von Szegedin. Roman von Baron Nicolaus Jósika.
Wurzen. Verlag=Comptoir. 1863.

3 köt. (4), 195; (4), 196; (4), 171 l. (Europäische Bibliothek XIII.
Serie 1—3.) Jelzete: P o. hung. 909 dh.

JÓSIKA MIKLÓS. Az isten ujjá. (Regényes képleték.) *Német.*

320. Ungar und Spanierin. Roman von Nicolaus Jósika. Frei nach dem Ungarischen bearbeitet von Emerich Kovács. Grimma und Leipzig. Druck und Verlag des Verlag=Comptoirs 1851.

8-r. 2 köt. IV, 208; (2), 207 l. Ny. Verlag=Comptoir Wurzen. Igen szabad, bővített, átdolgozás, melyet SZINNYEI szerint JÓSIKA nem fogadott el sajátjának.¹ Jelzete: P. o. hung. 909 dv.

JÓSIKA MIKLÓS. Az utolsó Bátor. *Német.*

L. 315. sz. a.

JÓSIKA MIKLÓS. Élet és tündérhon. *Cseh.*

L. 318. sz. a.

Német.

L. 315. sz. a.

JÓSIKA MIKLÓS. Jósika István. *Német.*

321. Stephan Jósika. Historischer Roman von Nikolaus Jósika. In's Deutsche übertragen von Julie Jósika. Leipzig, Arnoldische Buchhandlung. 1851.

5 köt. (4), 216; (4), 227; (4), 236; (4), 225; (4), 238 l. Nyomtatta:
Alexander Wiede u. o. Jelzete: P. o. hung. 909 dr.

JÓSIKA MIKLÓS. Jő a tatár. *Angol.*

322. 'Neath the hoof of the Tartar or the scourge of God. By

¹ Magyar írók. V: 664—65.

Baron Nicolas Jósika. Abridged from the hungarian by Selima Gaye. With preface of R. Nisbet Bain and photogravure portrait of the author. London. Jarrold & Sons. 1904.

8-r. Arckép, 322 l. Nyomtatta: u. a. Norwich. Rövidített átdolgozás, életrajzi bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 909 dt.

JÓSIKA MIKLÓS. Zrínyi a költő. *Német.*

L. 315. sz. a.

JUSTH ZSIGMOND. A puszta könyve. *Francia.*

323. Sigismond de Justh. Le livre de la Poustá. Traduit du hongrois par Guillaume Vautier. Paris, Paul Ollendorff. 1892.

8-r. (6), 263, (2) l. Nyomtatta: Chamerot et Renouard u. o. Jelzete: P. o. hung. 909 en.

JUSTH ZSIGMOND. ? *Cseh.*

324. Justh Zsigmond. Nazarénští. Z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze. Knihtiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1896.

16-r. 95 l. (Levné svazky novel 67.) Jelzete: L. eleg. g. 776 l.

GULYÁS PÁL.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Hetedik közlemény.)

20. *Rerum Hungaricarum Scriptores Varij, historici, Geographici.*¹
21. Johannis Wolffij Lectionum memorabilium Tomi 2.²
22. Pauli Jovii Elogia Virorum bellica virtute illustrium & vitæ eorundem.³
23. Pauli Jovii opus.⁴
24. Ejusdem [scil. Pauli Jovii] vitæ Imperatorum [Turc.] & Elogia Virorum doctorum.⁵
25. Theatrum vitæ humanæ Zvingeri.⁶
26. *Bonfus de rebus hungaricis.*⁷
27. Polyantha Langij.⁸

¹ Ex veteribus plerique, sed iam fugientibus iditionibus revocati. Quidam nunc primum editi. (BONGARSÍUS Jakab kiadása.) Francofurti, 1600. 2-r. Ott szerepel a sárospataki főiskolától 1686. dec. 7-én elvett könyvek között (Sárosp. Ref. Lapok. 1909. 499. l. 35. sz.)

² & reconditarum. centenarii XVI. cum indice Ioan. Ioc. Linsii. Lavingæ, 1600—1608. 2 vol. in-fol. A 2-ik kötet ma is megvan. Jelzete: ZZ. 840. Az előtábla belső lapján I. R. György következő, sajátkezű följegyzése olvasható: «*Emi hunc librum a plebano niag Sarosien per florenos R 12, 50 Georgius Rakoczý m. pr. Non est currentis neque volentis sed miserentis DEI.*»

³ Szerző † 1552. E művei, valamint a következő 23., 24. szám alattiak Baselen, a XVI. sz. közepén jelentek meg. JOVIUS e művei ott szerepelnek a sárospataki főiskolától 1686. dec. 7-én elvett könyvek között 26., 30. és 52. sz. a. (Sárosp. Ref. Lapok. 1909. 499., 500. lap.)

⁴ Hogy melyik, nincs jelezve. Talán a «*Dialogus de Bello Germanico*» című?

⁵ V. ö. a 22. sorsz. jegyzetével.

⁶ Theodori. — Kiadásait lásd ugyane szakasz 5. sz. fűzött jegyzetében.

⁷ Lásd ugyane szakasz 3. fűzött jegyz.

⁸ Frankfurt, 1607. Ma is megvan a saujhelyi piarista rendház könyvtárában. VISEGRÁDI id. m. 44. lap, 76. szám.

28. Arbor Aniciana Johannis Seifridi.¹
29. Historia Olai Magni.²
30. Marcus Aurelius.³
31. Fortificatio Theodori de Bry.
32. Ortelii Descriptio Orbis terrarum.⁴
33. Civitates orbis terrarum 8 Tomis.
- [18.1.] 34. Theatrum quintum orbium præcipuarum Mundi.
35. Abrahami Ortelii Tabulæ Geographicae.⁵
36. Theatrum Orbis terrarum Ortelii.⁶
37. Imperatorum, Regum &c. Imagines & Descriptiones, Authore Jacobo Schrenkhio.⁷
38. Imperatorum Romanorum Imagines & Descriptiones.
39. De ætatibus mundi Tabulæ.
40. De ætatibus mundi historiae.
41. *Epitome rerum hungaricarum Descriptio Randzani*.⁸
42. Constitutiones Polonicae Ladislai 4-ti.

[VI.] *In 4-to.*

1. Pierii Hieroglyphica.⁹
2. Historia Hugonis de rebus in Sicilia gestis.
3. Mellificium historicum Lampadum.
4. *Corona hungarica de Reva*.¹⁰
5. De Situ orbis Pomponius Mela.¹¹

¹ Vienna, 1613. in folio. Teljes címe: «Arbor aniciana sive genealogia augustissimæ domus austriacæ».

² Címe: Historia de gentibus septentrionalibus. Romæ, 1555. in fol.

³ SEVERINUS [Medicus et Chirurgus † 1656.] sok munkát írt.

⁴ Megjelent Antwerpenben, 1579-ben. 2-r.

⁵ Valószínűleg «Thesaurum Geographicum» c. műve. mely Antwerpenben 1587-ben és 1596-ban jelent meg ívrétalakban.

⁶ Antwerpen, 1579. 2-r. V. ö. ugyane szakasz 32. sz.

⁷ Innsbruck, 1606. 2-r.

⁸ Petri. — Viennæ Austriae, 1558. 2-r. (RMK. III. 448.)

⁹ (Valerianus, Joh.) — Frankfurt, 1578. 4-r.

¹⁰ [Petrus —]. Augsburg, 1613. 4-r. (RMK. III., 1118. sz.) Bécs, 1652. 4-r. (RMK. III., 1795.) E két kiadás egyike.

¹¹ Sive Cosmographia. Libri III. Mayland, 1471.

6. Colloquium Ratisbonense.¹
7. Hieronymi Cardani opera.
8. De rebus hungariçæ Provinciæ Ferrarius.²
9. Historia de ortu, progressu & ruina Hæreseon, Raimundus Raymundus.
10. De rebus hungariçæ Provinciæ Ferrarius.³
11. *Horologium Principum*.⁴
12. De Bello Turcico Volumen tertium Nicolai Reussneri.⁵
13. *Emblematica Descriptio Coronæ Hungariçæ*.⁶
14. Theatrum Historicum Hondorfii.⁷
- 14.* Justi Lipsii de machinis, telis Tormentis &c.⁸
15. Actiones & monumenta Martyrum.⁹
16. Atlas Galliciçæ Minor.
17. Aurea Bulla.¹⁰

¹ Ma is megvan. Címe: Colloquium De Norma Doctrinæ E. Controversiarum Religionis Judice... Ratisbonæ Habitum Mense Nov. Ao. Dni. 1601 4-r. Jelzete: L. 534. A címlapon, alul I. RÁKÓCZI Gy. írásával: «Anno 1629 vetettem Lednicen egy segen morvabol ki üsettetett predicatoriol. R. G.»

² Sigismundus. — Bécs, 1637. 4-r. APPONYI: Hungarica. II. 830. sz.

³ Sigismundus, Bécs, 1637. V. ö. 6. sorsz.

⁴ sive vita et litteræ M. Aurel. Antonii Imp. — Szerzője: GVEVARA Antal. — Sevilla, 1534. 4-r. (Magyarra ford. PRÁGAY András. Bártfa, 1628. (RMK. I. 566. V. ö. I. 421. V. ö. I. szakasz 9. és 16. sorsz.)

⁵ REUSNERUS e művéből ma is megvan könyvtárunkban a volumen primumot és secundum-ot tartalmazó kötet. Lipsiæ, 1595—6. 4-r. Jelzete: H. 113. SZOMBATHI János még látta e kötetben a II. RÁKÓCZI Gy. és III. RÁKÓCZI Zsigmond kézírását.

⁶ RÉVAI Péter munkája (Augsburg, 1613.), mely már e szakasz 4. sz. a. is előfordult.

⁷ [Andreae]. Theatr. Hist. sive Promptuarium Exemplorum. Latinul: LONICERUS fordításában megjelent 1519-ben Frankfurtban, a negyedik u. o. 1616-ban.

* A katalogus írója, tévedésből kétszer írta egymásután a 14-es sorszámot.

⁸ Főcíme: Polirceticorum Libri V. Megjelent Antwerpenben, 1625-ben. 4-r.

⁹ eorum, qui a Wicleffo et Husso ad nostram hanc ætatem in Germania, Gallia, Britannia, Flandria, Italia, et ipsa demum Hispania, veritatem evangelicam sanguine suo constanter obsignerunt. Genevæ, 1640, in 4.

¹⁰ Caroli IV. Romanorum Imperatoris Norinbergæ Sancita Anno 1356. H. n. [Coloniae.] 8-r. Norinbergæ, 1474., 1477. 2-r. (PELLECHET. Tom. deux. 3316—3318.)

18. *De Sacra Corona hungarica Commentarius.*¹
 19. Aliud opus incerti Authoris conquirens quædam historica.
 [19. 1.] 20. *Delitiæ Italiæ Cypriani Eichovii.*²
 21. *De Conjunctionibus Planetarum.*
 22. *Alphabeticum varium.*

[VII.] *In 8-tavo.*

1. *Josephus de Antiquitatibus Judæorum.*
 2. *Bucholceri Chronologia.*³
 3. *Johannes Sleidanus de Statu Religionis.*⁴
 4. *Veteris Græciæ Regionum Commentarius.*
 5. *Historia Livij.*
 6. *Taciti opera.*
 7. *Decades de Vitis Theologorum Melioris Slesij.*
 8. *Commentarius Suriij de Rebus gestis in orbi terrarum.*⁵
 9. *Matth. Dresseri Isagoges Historicæ Millenarius Sextus.*⁶
 10. *Bucholceri Chronologia.*⁷
 11. *Georgii Fabricii Historiæ Sacræ.*⁸ HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ RÉVAI Péter munkája. Augsburg, 1613. V. ö. e szakasz 4. és 13. sz.

² Címe: *Deliciæ Italiæ & Indicem Viatorum per Italiam cum templis, palatiis, picturis, statuibus cet.* Ursel, 1604. 4-r.

³ [Abrahami]. Vagy: «*Isagoge Chronologica ab initio mundi ad exilium Israelitarum in Babylone.* Görlitz, 1599. 8-r.» c. műve, vagy: *Index Chronologicus.* Görlitz, 1599. 8-r. Basel, 1611. Frankfurt, 1612., 1616., 1634., 8-r.

⁴ et reipublicæ Germanorum snb Carolo V. *Commentarii.* Argentorati, 1576. 8-r. (V. ö. III. szakasz. 105. sz.)

⁵ Megjelent Kölnben, 1566 és 1586-ban. 8-r.

⁶ Címe: *Isagoges Historicæ per millenarios distributam, & ad annum usque nonagesimum primum supra mille quingentos deductam.* Lipsiæ, 1587. 8°.

⁷ E szakasz 2. sz. a. említett munka.

⁸ *Seu virorum illustrium Libri X.* Lipsiæ, 1582. 8°.

MAGYAR KÖNYVESHÁZ.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁNAK
II. KÖTETÉHEZ.¹

I.

[267.] H. n. 1703.

UNIVERSIS ORBIS | CHRISTIANI | PRINCIPIBUS, | ET | REBUS-
PUBLICIS, | *Nec non* | Aliis quibusvis, cujuscunque Condi- | tionis,
Gradus, Honoris, Dignitatis, Offi- | cii, ac Praeeminentiae STATIBUS
& | ORDINIBUS. | NOS FRANCISCUS DEI GRATIA PRIN- | CEPS
RAKOCZI de Felső- Vadász, COMES de | Saáros, DUX Munkácsienfis, &
Makoviczenfis; | DOMINUS Perpetuus de Sáros-Patak, Tokaj, Re- | gécz,
Ecsed, Somlyo, Lednicze, Szerencs, | Onod, &c. — AD perpetuam Rei
memoriam. Recrudescunt diutina Inclytae GENTIS HUN- | GARAE
vulnera, ... *Végül: DATUM ex Castris in Dominio nostro Munkácsienfi*
positis. | Die Septima Mensis Junii | Anno Domini Millefimo sep- | tingent-
esimo tertio.

2-r. 8 szott lap. (A—B = 2 iv) Szabó Károly. RMK. II. kötetében 2198.
és 2199. sz. alatt felsorolt példányoktól különbözik. *Hozzájárul* VAY Ábrahám:
Animadversiones apologiacaе. H. n. 1706 című munkája. (C—U iv = 9—80
szott lap.)

M. Nemz. Múzeum könyvtárában.

† *Horváth Ignác.*

2.

Nagyszombat. 1706. (Javítás II. 2260-hoz.)

CALENDARIUM* | TYRNAVIENSE, | AD ANNUM | JESU*
CHRISTI.* | M. D. C. C. VI. | Secundum post Biffextilem. | AD |
MERIDIANUM* TYRNAVIENSEM,* | ET | Elevationem Poli 48.
Graduum. 30. m. | IN* USUM* HUNGARÆ, | ET | VICINARUM*
PROVINCIA RUM.* | OPERA, ET STUDIO. | Astrophili* cujusdam*
é* Socjetate* JESU,* | in Archi-Episcopali Univerfitate Tyrnavienfi, | in

¹ Az utolsó adalékot lásd a Magyar Könyvszemle 1914. évfolyamának 160. lapján.
(Szerk.)

Hungaria. | Cum* Gratia*, ET* Privil.* Sac.* Cæf.* Regiæq'ue*
Majest.* | — | TYRNAVIÆ, Typis Academicis. || [Keretes címlap.]
[Második címlap:] PROGNOSIS | CONJECTURALIS | ASTROLO-
GICA, | AD ANNUM | A | CHRISTO | NATO | M. D. C. C. VI. |
HUJUS CURRENTIS SÆCULI | Secundum poft Biffextilem. | AD |
Elevationem Poli 48. Graduum. | ET | Meridianum Tyrnavienfem,
vi- | cinarumque Provinciarum. || [Keretes címlap.]

4-r. A—F₄ + 1 (első címlevél) = 25 számozatlan levél, tehát csonka példány.) A *-gal jelzett szavak *vörös betűkkel* vannak nyomtatva. SZABÓ Károly RMK. II. 2260. sz. a címét röviden közli a Nemzeti Múzeum eddig ismert egyetlen csonka példányáról, melyből, jelzése szerint «a *Prognosticon hiányzik*» s csak az A—D₁ levelek (összesen: 14, a címlevéllel) vannak meg. Az itt leírt példány, mely SÓLYOM Ferenc ajándékából került a főiskola könyvtárába, a címlapos prognosticon 11 levelével teljesebb, mint a múzeumi példány.

Sárospataki ref. főiskolai könyvtár.

Harsányi István.

3.

[268.] H. n. 1706.

ANIMADVERSIONES | APOLOGIACAE, | *Quas* | CAESAREUM
SUPER PUNCTAPACIS | Statuum & Ordinum Regni HUNGARIAE
pro | Libertate Confoederatorum datum Re- | sponfum syncerè notavit,
Orbique | Christiano manifestare | voluit | *VERACUIS CONSTANTIUS*, |
Miles Hungarus. | Anni reparatae Salutis 1706. | Operatae verò Liber-
tatis Quarto. | Impreffum in Libera liberi Regni Civitate. *Végül*: Tyr- |
naviae, Die 21. Mensis Julii, Anni 1706.

2-r. 9—152 számozott l. (C—Pp = 36 ív) SZABÓ Károly RMK. II. köte-
tében 2280. sz. a. említi, de attól ez különböző példány már annyiban is,
hogy ez lapszámozva van s folytatásként jelent meg RÁKÓCZI Ferenc ...
sz. a. leírt 1703-iki manifestumához, amely 8 szott lap (A—B ív), míg az
Animadversiones 9—80 szott lap (C—U = 18 ív); a további lapokat 81—
152-ig királyi decretumok 1523—1687-ig és az evangelicusok sérelmei foglal-
ják el. (X—Pp = 18 ív.)

A M. Nemzeti Múzeum könyvtára.

Horváth Ignác.

4.

[269.] Nagyszombat. 1707.

BERZEVICZI (HENRICUS). Ad PROTESTATIONEM Patrum Societatis
JESU, | in Venerabili Capitulo Strigomenfi, die 8. Maji | Anno 1707.
factam. GLOSSA. | PROTESTATIO. | Religiofus *in Christo Pater*

Henricus Berzeviczi, Archi-Episcopalis Col- | legii Sotietatis JESU Tyrnavienfis, in Hungaria in Comitatu Pofoni-enfi fundati Vice Rector ; nomine & in persona totius Societatis JESU | in inclitum Regnum Hungariae Virtute Artic. 20. in novifsima Dieta Pofoni- | enfi Anno 1687. incorporatæ, coram Venerabili Archi-Capitulo Strigonienfi, | in forma Proteftationis, contradictionis, & reclamationis, exponit fequentia. | PROTESIATIO. — GLOSSA. |

4°. 4 számozatlan levél. A szöveg, amely a fenti sorok után következik, két hasábos. Az első (keskenyebb) hasáb a *Protestatio* szövegét, a második (szélesebb), a *GLOSSA* szövegét foglalja magában. A 4-ik levél b. lapjának alsó szélére, egykorú kézírással, oda van írva a «Finis» szó.

Ez az eddig ismeretlen s eredetileg is külön címlap nélküli, a legnagyobb valószínűség szerint nagyszombati nyomtatvány könyvtárunkban a «Collectio Uriana» című gyűjtemény IV-ik darabja.

A sárospataki ref. főiskola.

Harsányi István.

5.

[270.] Zsolna. 1708.

Kalendár (Nowý) Na 1708. Rok Preftupný Po Narozenj Kryfta Pána: Na Horyzon Vherský | Slezfký | Morawfky | a Teský | od JANA NEUBATA. (A magyar címerpaizs, két tartó oroslánállal.) w Zitinē w Impresfy Dádanovich Dēdicūw | fkrze Wilhelma Rendra.

16-r. A—F (8 levelenként) = 48 sztan lev. Br. RÉVAY Ferenc ajándékából. Tiszta lapjain magyar bejegyzésekkel.

M. N. Múzeum könyvtárában.

Kerekes Pál.

7.

[271.] Lőcse. 1709.

Kalendár (Nowý) Na Tento Rok | po Slawnem Narozeny Pána naffeho GEŽjffe Kryfta | M. DCC. IX. W kteremžto Měfýcowē | Týdnē | Neděle a Swátky | Planetný běh | Aspecti, Powetřj | Dnůw y Nocý dlúhoft | Slunečny vychod y zapad | etc. fe nacharý | Zložen od Jana Neubartha | Boleslawfkélo Sl. Wytýfftený w Lewočy | v Sam: Breu. Dédjích.

16-r. A—E (8 levelenként) = 40 sztl. lev. Br. RÉVAY Ferenc ajándéka. *M. N. Múzeumban.*

Kerekes Pál.

ADATTÁR.

A kassai könyvnyomtatás történetéhez az 1848—49 szabadságharc korából.

I.

1848. febr. hó 4.

Nemes Városi Tanács!

Werfer Károly ama nyilatkozata iránt, miszerint az *Ábrázolt Folyóiratnak*, melynek kiadására a m. é. Augusztus 10-én 32868 sz. a. kelt intézvénynél fogva engedelmet nyert, szerkesztését maga kívánja vinni, semmi észrevétel elő nem fordulván, az miszerint folyamodó említett folyóiratának szerkesztését az e részben fenálló rendelkezések legszigorúbb megtartása mellett önmaga vigye, megengedtetik s ugyanerről e városi tanács m. é. Octóber 22. 6900. sz. a. kelt felirata folytán említett Werfer Károly kellő értesítettése végett tudósítatik. Kelt Budai a m. kir. helytartótanács ezernyolcszáznegyvennyolcadik évi Boldogasszony hó negyedikén tartott üléséből.

E városi tanácsnak jóakarói

gróf Zichy Ferenc.

Nyékly Mihály.

br. Mednyánszky Eduárd.

Kassa városának.

II.

Alább írt ezennel elismerem, hogy a nagyméltóságú magyar királyi Helytartó Tanácsnak a sajtószabadság tárgyában folyó évi bőjtmás hó 16-án 12952-ik szám alatt kelt s e város tanácsához intézett k. közintézvényéhez mellékelt sajtószabályokat két példányban átvevén, azoknak szoros megtartására elnökiileg intettem, melyeknek is pontos megtartására magamat ezennel kötelezem.

Kelt Kassán Mártzius 20-án 1848. esztendőben.

Idősbb Ellinger István.

III.

Tekintetes Tanács!

E város kebelében 40 éveken át királyi szabadalom mellett fennálló könyvnyomdám az 1847/8-ik 18-ik törvénycikk 37-ik §. értelmében kiadott s velem küldöttség útján közölt ministeri rendelet következtében biztosítandó, a Tekintetes Tanácsnak esedezem, miszerint *Ellinger István könyvnyomda* címűnek az 1840-ik évi 16-ik törvénycikk értelmében bejegyeztetését, egyszersmind kiadási s jegyzéki könyvemnek meghiteltetését elrendelni kegyeskedjék. Kellő tisztelettel maradván a Tek. Tanács

alázatos szolgája

Ellinger István

könyvnyomda-tulajdonos.

IV.

Kassa város közönségének.

Városuk kebelében levő kö- és könyvnyomdák, továbbá az ott megjelenő lapokról tett feljelentése folytán értesítem a hatóságot:

Miként a sajtótörvény világos szavai szerint csak azon lapok tartoznak biztosítékot tenni, melyek politicalai tárgyakkal foglalkoznak; más lapok pedig nem.

Ezen biztosítéknak azonban vagy készpénzben vagy kettős értékű fekvő vagyonra betáblázott kötelezvényben kell letétetnie.

A hatóság tehát ilyen biztosítékot kívánjon a *Képes Ujság* és *Illustrierte Zeitung* kiadójától, mivel az általa ajánlott ingatlant biztosítékul törvény szerint elfogadni nem lehet.

S mivel már a törvény által kiszabott két hónap eltelt, ha az írt hirlapok kiadói nem lennének képesek biztosítékot azonnal tenni, a hatóságnak kötelessége az írt lapok kiadását a nyomdatulajdonosokkal, tudatandó tilalom útján s törvény értelmében gátolni.

A nyomdákat illetőleg pedig értesítem önöket, miként a törvény szelleme szerint a régiebb nyomdák is épen úgy tartoznak biztosítékot adni, mint az újak, mivel sajtóvétség esetében szintűgy marasztalhatnak el.

Azonban nyomdákra is kiterjesztetik a sajtótörvény azon rendelete

mely szerint a biztosíték nemcsak készpénzben, de kettős értékű vagyona betáblázott kötelezvényben is lehetendő.

Meghagyom tehát a hatóságnak, hogy a kebelében levő nyomdákától a biztosítékot ily értelemben haladék nélkül és felelet terbe alatt¹ megkivánni és az eredményt bejelenteni kötelességének ismerje.

Kelt Budapesten Június 16-án 1848.

Belügyminiszter.
Szemere Bertalan.

V.

Kassa város közönségének.

Miután Werfer József a *Képes* és *Illustrirte Ujságoknak* politikai oldalát megszüntette, többé lapjától biztosítékot adni nem tartozik.

Hanem a hatóságnak kötelessége leendő felvigyázni és amint tapasztalandja, hogy az írt lapok politikai tárgyakkal foglalkoznak, azonnal alkalmazni fogja a kiadó ellen a sajtótörvény 31. §-ban megszabott büntetést.

Werfer József által letett nyomdabiztosítéki pénz kezelése iránt a törvény rendelkezvén, arra nézve semmi utasításom sincs. Hanem a Molnár János által ajánlott jótállást csak úgy lehet elfogadni, ha az fekvő vagyona lesz betáblázva és a vagyon becsérték kétannyi lesz, mint a biztosítéki összeg.

A többi nyomdáknak pedig a biztosíték letételére semmi további halasztást adni nem lehet, hanem a biztosíték letételéig bezárva maradjanak.

Kelt Budapesten Július 22-én 1848.

Belügyminiszter
Szemere Bertalan.

VI.

Méltóságos Desőfi Ferenc gróf úr, szabad Kassa városa tisztelt polgármesterének alázatos tisztelettel.

Tisztelt Polgármester Úr,

Méltóságos Gróf!

Az eddig általam kiadott és szerkesztett *Képes Ujságnak*, melynek ezutáni kiadhatását a t. városi hatóság felsőbb helyről érkezett rendel-

¹ Az aláhuzott sorok SZEMERE írása a rendelet alsó szélén, tehát fáradtságot vett magának s átolvasta.

kezés következtében, amennyiben az a politikát mellőzve jelenend meg, biztosíték töke nélkül is elrendelni méltóztatott, jövőbeni szerkesztését személyemről Tichi Ferenc úrra, kinek lakása Forgács-utca Szakmáry-féle ház, midőn átruháznám, erről az 1847—48. 15. t. c. III. fejezete értelmében jelentést tenni kötelességemnek tartottam.

Ki is alázatos jelentésem mellett maradtam Tisztelt Polgármester Urnak

1848 Augustus 12-én.

alázatos szolgálója

Werfer József nyomdász,
lakik: Moll József házában
Nagy-utcán 116. sz. alatt.

Tichi Ferenc

Képes Ujság szerkesztője.

VII.

Desewffi Ferencz polgármester úrnak

Kassán.

Madarász László úr honvédelmi bizottmányi tag az Erdélyből Debreczenbe szállított sajtóhoz az 1. alatt idemellékelt jegyzékben kitett linea mennyiséget kívánván küldetni, felkérem önt, hogy ezt Kassán az álladalom költségén bármikép megszerezve, Debreczenbe Madarász László úrhoz sietőleg elküldeni sziveskedjék s e tárgybani eljárása eredményéről engem minden esetre és mielőbb értesítsen.

Miskolcz Február hó 18-án 1849.

Farkassányi Sámuel
kormánybiztos.

1. Kolosvárról Debreczenbe ideiglenesen átszállított nyomdához szükséges lineák jegyzéke.

1) 25 font egyvonatú	} félpetit vastagságú.
2) 25 font két vonatú	

Debreczen Február 15-én 1849.

Bartók Lukács
gondnok.

VIII.

Feldunai tábor élelmezési kormánybiztosnak.

Folyó évi febr. hó 18-án 842. sz. a kelt hiv. megkeresése folytán ezennel tudósítjuk, hogy mi a helybeli két nyomda tulajdonosait

magunk elébe hivatván, őket a kivánt linea mennyiségnek álladalom részére leendő előállítására felszólítottuk, kiktől amidőn azt, hogy ők e részben csak a nélkülözhetetlen szükséggel vannak ellátva és hogy e részbeni szükségüket magok is idegen helyekről szerezni kénytelenek, megtudtuk volna e részbeni nyilatkozatukat tőlük írásban kivétttévén, azt a tisztelt kormánybiztos úrnak további hivatalos használat végett '/. ezennel átküldjük.

Kelt Kassán 1849-ik Febr. 20-án tartott tanács ülésből.

Közli: KEMÉNY LAJOS.

UJABB HAZAI ANTIKVÁRIUSI JEGYZÉKEK.

ADORJÁN testvérek, Budapest. Könyvbarátok kalauza. X. évf. 51. sz. 1913. november.

BREYER Mirko, Zagreb. Katalog. XXVII. Slavica. Hungarica. Austriaca. Varia.

KESZEI Albert, Kolozsvár. Erdélyi könyvterjesztő. I. évf. 16. sz. 1913. dec. 15.

KÚN Dániel, Budapest. 39. sz. könyvjegyzék. Általános könyvjegyzék.

RANSCHBURG Gusztáv, Budapest. XX. évf. 98. sz. Könyvjegyzék. 1914 március. Magyar történelmi és más hazai vonatkozású irodalom.

T Á R C A.

J E L E N T É S

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉV MÁSODIK NEGYEDÉBEN.

I.

A nyomtatványi osztály anyaga az elmúlt negyedévben köteles példányokban 2473 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 443 drb, vétel útján 372 drb, áttétel útján 4 drb, összesen 3292 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példányok címén beérkezett: alapszabály 299 drb, falragasz 1381 drb, gyászjelentés 1737 drb, hivatalos irat 179 drb, műsor 273 drb, perirat 3 drb, szinlap 1612 drb, zárszámadás 1540 drb, különféle 740 drb, összesen 7764 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 2828·98 kor.-t, 1014·85 márkát és 45 holl. frtot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: BARANYAI Béla, BERDE Béla, gr. BERÉNYI János, Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze, CSATHÓ János, Nagyenyed (323 drb.) CUGNET Ch. Dunamelléki ref. egyházkerület (2 drb), Egyetemi földrengetési observatorium, «Előre» kiadóhivatal New-York, ENYVVÁRI Jenő, Erdélyi Múzeum Egylet Kolozsvár, FEJERPATAKY László, br. FEJÉRVÁRY Géza, Földmívelésügyi minisztérium, FRAKNÓI Vilmos (3 drb), GAMBOA Ignazio Hortun, GULYÁS Pál (8 drb), GYÖRY Tibor (3 drb), Herdersche Verlags-handlung Freiburg, Izr. magyar irodalmi társulat (2 drb), Ő Fens. JÓZSEF főherceg (26 drb), Joubert Joseph Angers, Képviselőházi iroda (2 drb), Képviselőházi könyvtár, Kereskedelemügyi minisztérium, Kunstgewerbemuseum Prag, Landesregierung für Bosnien u. Herz. Sarajevo, Library of Congress Washington (4 drb), Loosz István Szabadka, LUKASZ József (3 drb), M. Kir. Kereskedelmi Múzeum (2 drb), M. kir. központi statiszt. hivatal, Magyar könyvszemle szerkesztősége, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (10 drb), Ministère de l'instruction publique Paris, Miniszterelnökség, Museum of fine arts Boston, Orsz. magyar gazdasági egyesület, Pécs-baranyamegyei

múzeum-egyesület Pécs (2 drb), Phys.-med. Gesellschaft zu Würzburg, PROCHASKA Antal Krakó, REMÉNYI Antal hagyat., Rendőrfőkapitányság, RITÓÓK Emma Mátyásföld, South American Museum Cape Town, Statist. Zentral-Kommission Wien (4 drb), Br. SZALAY Imre (2 drb), SZEGHEŐ Gábor (2 drb), Székesfővárosi vegyészeti és élelmiszervizsgáló intézet, SZENTESY Alfonz, Tudományegyetemi könyvtár, Tudományegyetemi növénykert, VAJDA Viktor, Vallás és közokt. miniszterium, VELICS Antal, Veszprémmegyei múzeum-bizottság Veszprém, ZAMBRA Alajos.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény ebben a negyedévben nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 6454 egyén 13510 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 873 egyén 1300 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 2348 művet osztályoztunk s ezekről 3318 cédula készült. Kötés alá 788 művet 965 kötetben küldtünk. Az inkunabulumok közül 40 művet 44 kötetben küldtünk kötés alá.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe 1132 drb csomag érkezett, ugyaninnen 553 levelet és 520 reklamálást expedáltak.

Az 1897. XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 4 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A hirlapiár az 1914. év II. negyedében köteles példányok útján 565 évfolyam 24,485 számával gyarapodott (ebből 246 évf. 5,780 szám a törvényszabta nyomdai kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 9 évf. 940 számával, más osztályból áttétel útján 7 évf. 2,184 sz., vásárlás útján (118 kor. 40 fill.) 9 évf. 243 számával; mindössze tehát 590 évf. 28,852 számával.

Ebből ajándék: FELEKY Charlestól (New-Yorkból) az Amerikában megjelenő magyarnyelvű vagy magyar érdekű lapok (Amerikai Magyarország; Akroni Ujság; a South-Bethlehemben megjelenő A Hét s folytatólag a többiek); BAJZA Józseftől horvát politikai lapok; PÖSEL Istvántól: Neue Freie Presse; MADARASSY Lászlótól: Nyugat; KEMÉNY Józseftől: Policiszki Glasnik (Belgrád, 1898); szerkesztőségektől: Szlavoniai Magyar Ujság (Eszék), Hlada Dalmacija (Zára), Terdjiman (Bakcsiszeráj), Canadai Magyar Farmer (Winnipeg), Függetlenség (Trenton), Magyar Ujság (Detroit), Szabadság (Cleveland). Vásárlás: Ofner

Zeitung 1798 (RANSCHBURG Gusztávtól, 10 kor.); Hasznos Mulattató 1908/9 és Lányok Lapja 1909/1910; (WACHTEL Gyulától 12 K 40 f.); Nyugat 1908—13. (STEMMER Ödöntől, 96 K).

Az évnegyed folyamán 805 olvasó 1147 hirlap 1630 évfolyamát 2052 kötetben használta (148 kötetet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett ide szállítanunk); ebből házon kívül 33 olvasóra 44 hirlap 73 évfolyama jutott 134 kötetben.

Átnéztük 411 évf. 22.160 számát. Céduláztunk 488 évfolyamot (köztük 39 új lapot). Beköttettünk 112 kötetet. Ezenfelül a rendes folyómunkák is zavartalanul folytak.

III.

A kézirtár az 1914. év második negyedében ajándék útján 33 kötet újkori kézirtattal, vétel útján 1 kötet középkori és 64 kötet újkori kézirtattal, 590 irodalmi levéllel, 3 irodalmi analektával és 9 kötet zenei kézirtattal, áttétel útján 2 kötet zenei kézirtattal, összesen 702 drb-bal gyarapodott. Vételre 1410 koronát és 1600 márkát fordítottunk.

Ajándékozók voltak DEÁK Geyza, a Folklore Fellows magyar osztálya, HARSÁNYI István és NOVÁK Sándor.

A szerzett anyag legbecsesebb darabja PEURBACH György humanista «Trattatto della geometria» c. VITÉZ János felszólítására készült munkája, mely ábrákkal díszített kodexet egy külföldi antikváriustól szereztünk meg. Megszereztük továbbá gr. SZÉCHÉNYI István «Politikai programtöredékek»-jének cenzurái példányát s LÁSZLÓ Károlynak KOSSUTH egykori titkáranak naplóját egyéb irataival és jegyzeteivel együtt. Az irodalmi levéltár CSONTOSI János levelezésében nyert tekintélyes gyarapodást.

A Folklore Fellows magyar osztálya elhatározta, hogy magyarországi népköltési gyűjtésének eredményét a Múzeum könyvtárában fogja elhelyezni. Részint vétel, részint ajándék útján 51 ilyen természetű kötet került a kézirtárba a sárospataki és egri gyűjtés eredményeképen.

Az évnegyed folyamán 91 kutató 241 kézirtatot és 1233 levelet használt. Kikölcsönöztünk 10 esetben 21 kézirtatot.

IV.

A levéltár gyarapodása a következő: vétel útján 437, ajándékozással 155, a könyvtár nyomtatványi osztályából való áttétellel 14482,

összesen 15074 darab. Ezek közül eredeti középkori oklevél 19, másolat 1, újkori irat 14834, címereslevél 7, 1848—49-es és emigrációs irat 7, nyomtatvány 116, céhirat 125, gyászjelentés 30 drb. A vásárolt darabok vételára kitett 2829 koronát és 21875 márkát; az ajándékozók nevei FABRICIUS Endre és ROTT Jenő.

Az újonnan szerzett darabok közt említésre méltók Nagy FRIGYES porosz királynak 1744—1751 közt kelt levelei Dabasi HALÁSZ Zsigmondhoz, a porosz huszárság szervezőjéhez, továbbá KOSSUTH Lajosnak 1849 május 26-án BEMhez írt levele, mely azon levelek közé tartozik, amelyeknek eredetijét megsemmisülteknek tartotta az irodalom.

A címeres levelek csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1591 február 19 Gyulafehérvár, BÁTHORI Zsigmond címeres nemesítő levele Dicsőszentmártoni SZABÓ másként BÉRES János részére, eredeti. 2. 1608 december 4. Pozsony. II. MÁTYÁS címeres nemesítő levele HALÁSZ Márton és gyermekei részére, eredeti. 3. 1625 november 1 Sopron, II. FERDINÁND címeres nemesítő levele CHIUHO Péter és családja részére, eredeti. 4. 1628 december 3. Bécs, u. azé SZOKACZ György, neje és gyermekei részére, eredeti. 5. 1643. július 4. Bécs, II. FERDINÁND címeres nemesítő levele BARTÓK István és testvérei részére, eredeti mellékletekkel. 6. 1654. július 8. u. azon királyé BOROS Gergely és fiai részére, eredeti. 7. 1673 szeptember 27 Gyulafehérvár, APAFI Mihály címeres nemesítő levele Váradi SZABÓ György, fiai és neje részére, eredeti.

A családi levéltárak anyagának gyarapodása ez volt: FEJÉRPATÁKY László elhelyezett családi iratainak kiegészítésére 3 darabot, PREGARDT-PAUR Lajos 6 XIX. századi iratot, 2 nyomtatványt, 1 fényképet; Soós Elemér VÁRADY Mihálynak 1662—1691 közt írott naplóját, SZÉCHÉNYI Béla gróf 21 levelet.

A levéltár személyzete a negyedév folyamán feldolgozta az évi szaporodást, a CSÁKY grófok löcsei nagy levéltárának rendezésében eljutott a lajstromozott és lajstromozatlan iratok rendezéséig, úgy hogy a levéltár rendezése az ősz folyamán teljesen elkészülhet, elvégezte továbbá a Soóvári Soós család levéltárának revideálását s ALMÁSSY Pál iratainak lajstromozását; a középkori oklevelek cédulázása mintegy harmadfélszáz darabban jutott előbbre.

Az osztály darabjaiból 55 kutató használt 12010 oklevelet, 7 ténnyen kikölcsonőztetett 67 darab.

SZAKIRODALOM.

Szinnyei József, *Magyar írók élete és munkái. XIV.* (befejező) kötet: *Telgárti-Zsutai*. Budapest, 1914. Hornyánszky Viktor. 8-r. 2 l. 1958 h, 2 l. Az egész mű ára 504 K.

Szinte egy évvel a páratlan szorgalmú szerző elhunytá után jelent meg a *Magyar írók élete és munkái* c. monumentális bio-bibliográfiai mű befejező füzeté, melyet a tudós szerző kézirati hagyatéka felhasználásával s teljesen az ő megbízható módszerének szellemében állított össze fia, SZINNYEI Ferenc egyetemi magántanár. Id. SZINNYEI József — a mű utószava szerint — csupán a ZICHY Antal életrajzáig terjedő részszel készült el, míg az 1814—1958. hasábkra terjedő rész a sajtó alá rendező munkája, akit feladata sikeres megoldásában atyja hátrahagyott jegyzetei — szinte kizárólag rövid utalások — támogattak.

Az úgy a bel, mint a külföldi szakirodalomban páratlanul álló gigászi mű méreteiről fogalmat adhat néhány statisztikai adat. A munka előkészítése közel 30 esztendő, megjelenése pedig azon felül egy negyedszázadot vett igénybe; tizennégy vaskos kötete 20.000-nél több hasábból s közel egy millió nyomtatott sorból áll, amely 29,533 író életrajzát s munkásságának lajstromát tartalmazza.

Természetesen e munka, melynek jelentőségét, megbecsülhetetlen értékét a magyar tudományos világ teljesen átérzi, még mai befejezett formájában sem teljes: hiszen a megjelenés folyamán sok új név került felszínre, mely már nem kerülhetett a törzsmunkába. E későn jöttek, valamint a multból azóta előkerült újabb adatok s a jövő irodalmának soha ki nem fogyó munkásai a pótkötetek gazdag sorát fogják megtölteni, melyekhez a lankadatlan buzgalmú szerző maga is nagy anyagot gyűjtött. E gazdag anyagot szerző, akit gyűjtésében a tudós azon bámulatos önzetlensége vezetett, hogy ezzel megkönnyítse az epigonok munkáját, a M. N. Múzeumra hagyta, remélve, hogy akadnak «hozzá hasonló önzetlen emberek, akik folytatják ezt a soha véget nem érő munkát». A magyar tudományosság érdekében hön öhajtuk, hogy ez

a remény valóra váljék s szeretnők, ha a nagy mű első folytatója maga SZINNYEI Ferenc lenne, aki rátermettségét, tudását, a befejező füzet hasábjain bőven igazolta.

GULYÁS PÁL.

Amaldo Segarizzi, *Bibliografia delle stampe popolari italiane della R. Biblioteca Nazionale di S. Marco di Venezia. Volume I.* Bergamo. 1913. Istituto italiana d'arti grafiche. 8-r. XIV, 356 l. Ára 30 L.

Francesco NOVATI 1906-ban indítványozta a Societa Bibliografica Italiana hetedik közgyűlésén a XV.—XVIII. századi olasz népies kiadványok bibliografiájának a kiadását s ime alig 7 évvel az indítvány után a derék társulat útnak indítja a nagyszabású vállalkozás első kötetét, mely Amaldo SEGARIZZI bámulatosan pontos, a legaprólékosabb részletre is kiterjeszkedő leírásaiban ismerteti a velencei Marciana Miscellaneában szétszórtan őrzött gazdag anyagot.

Sajnos a kötetben feldolgozott 431 adalék, mely a ponyvára került elbeszélések, alkalmi költemények, népies világi és egyházi színjátékok egész sorát felöleli, sem időrend, sem tárgy, szerző vagy megjelenési hely szerint nincs csoportosítva, hanem a könyvtári felállítás sorrendjében hozza az egyes kolligátumok katalogizálásra került darabjait s így nem is annyira egy bibliografiai művel, mint inkább egy speciális szempontból készült katalogussal van dolgunk, amelyet igazán használhatóvá csakis az időrendi, hely- és tárgymutatók tehetnének. E mutatókat a minuciózus gondnal dolgozó szerző a második kötet végére igéri, mely a Marciana egyéb szakjaiba osztott népies nyomtatványokat fogja feldolgozni.

A gyönyörűen kiállított kötet 279 nyomtatvány címlapját hasonlóan is hozza, bő anyagot nyújtva ekként az összehasonlító nyomdászattörténet s a népies izlés kutatóinak.

BIBLIOFIL.

Collijn Isaak, *Katalog der Inkunabeln der Kgl. Bibliothek in Stockholm. Teil. I.* Stockholm MCMXIV. (ny. Uppsala. 1914. Almqvist & Wickselt) 8-r. XXXI, 329 l. és 2-r. (8), 88 l. Ára ?

A svéd királyi könyvtár ősnymtatványainak legrégebb állaga a 30 éves háború idején került morva és cseh könyvtárakból a királyi család tulajdonába. Míg azonban a GUSZTÁV ADOLF idejében zsákmányolt könyvek javarésze az uppsalai egyetem könyvtárába utaltatott, addig az 1642—48-ban zsákmányolt darabok túlnyomó részét KRISZTINA a

maga számára tartotta vissza. Főleg Olmütz, Nikolsburg és Prága könyvtáraiból került sok a királyi gyűjteménybe. De ezen eredeti állomány nem maradt csorbítatlanul. Maga a királynő is sok könyvet, köztük persze számos ősnymotatványt, elajándékozgatott részben kegyenceinek, részben iskoláknak, egyházaknak s tudományos intézeteknek, majd az 1697 április 5-iki tűzvész is erősen megritkította az inkunábulumok sorait. Az 1695-ben készített katalogus alapján pl. COLLIJN 362 kétségtelen ősnymotatványt állapított meg s ezek közül ma már csupán 120, tehát ép egy harmadrészüik van meg a királyi gyűjteményben.

A kifosztott morva és cseh könyvtárak közül az 1570-ben alapított olmützi jezsuita-könyvtár volt a legértékesebb: a királyi könyvtárban 76 ősnymotatvány van még ma is, mely ebből a forrásból való. Az olmützi székesegyház könyvtárából származik 25 inkunábulum, DIETRICHSTEIN Ferenc herceg olmützi bíboros-érsek gyűjteményéből, mely 47 ládába csomagolva került Svédországba, való 38 inkunábulum, míg a sokfelé elszórt ROSENBERG-féle könyvtárból csupán 15 ősnymotatvány került a kir. gyűjteménybe.

1830-ban a könyvtár igazgatósága Nils Johann EKDAHL neves historikustól 500 Riksd.-ért s egy csomó duplumért magához váltotta régi könyvgyűjteményét, mely ismét 43 számmal gazdagította az ősnymotatványok sorát. Ugyancsak EKDAHL közvetítésével jutott a könyvtár birtokába a stockholmi Miklós-templomban őrzött könyvgyűjtemény, amely 19 inkunábulumot tartalmazott. E két gyűjtemény szintén a cseh-morva portyázásoknak köszönhette lételet.

Vagy félszáz ősnymotatvány a XIX. sz. elején szekularizált bajor kolostorokból került a kir. könyvtárba vétel útján a m. század ötvenes éveiben. Ugyanílyen úton került Stockholmba az 1811-ben felosztott ranshofeni augusztinus-zárdából származó 17 inkunábulum. Legalább is 35 inkunábulum jutott a kir. könyvtárba az ENGELSTRÖM grófi család gyűjteményével 1864-ben, míg a legtöbb darabbal, 283 számmal Per HIERTA báró gyűjteménye gyarapította az intézetet, melyhez az 1911-ben Ottó SCHMITH adományából jutott.

COLLIJN, aki az inkunábulum-kutatás terén kiváló szaktekintély, a gyűjtemény katalogusát lényegileg ugyanazon elvek alapján szerkesztette meg, amelyeket az uppsalai egyetemi könyvtár hasonló gyűjteményéről kiadott művében felállított.¹

¹ V. ö. Magyar Könyvszemle 1907. évf. 179—181 l.

A munka két kötetbe osztva fogja közölni az anyagot, a most megjelent első rész a Svédországon kívüli inkunábulumokat írja le a szerzők, illetve rendszők betürendjében. A kötethez három mutató készült; ezek elseje a nyomtatványok helyszerinti jegyzékét tartalmazza, a második a HAIN és COPINGER számaira való utalások lajstroma, míg az utolsó az egykori tulajdonosok rövid historiai jegyzetekkel ellátott jegyzéke. A kötethez egy nagyobb formátumban kiállított hasonmás-gyűjtemény is járul, mely a leírt inkunábulumok érdekesebbjeiről 150 reprodukciót tartalmaz.

A derekas munka úgy a nagytudású szerkesztő, mint az áldozatkész könyvtárigazgatóság igaz dicséretére válik.

G. P.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La bibliofila. XVI. évfolyam. 1. szám (1614. április): Paolo d'ANCONA: Don Simone Camaldolese miniatore fiorentino della fine del secolo XVI. (A XIV. sz. folyamán Firenzében a Santa Maria degli Angeli kolostorral kapcsolatban virágzó miniatura-művészetet a legújabb időkig a maga teljességében Don LORENZO Monaconak szokták tulajdonítani. Újabb kutatások kiderítették, hogy már Don LORENZO előtt működtek miniátorok és skriptorok ebben a kolostorban, úgy hogy Don LORENZO-hoz, aki 1390 körül lépett a szerzetbe, nem az alapítás, hanem az új életrekeltés, betetőzés érdeme fűződik. A miniatúra titkaiba egy másik, nála kevésbé idősebb szerzetes vezette őt be: don SIMONE camaldolese. A firenzei Laurenzianában négy antifonale van, mely egykor a Sz. Pongrácra nevezett zárdának készült, amelyek egyikén az *explicit* tanúsága szerint a kalligrafikus dísz PAOLO Soldini, míg a tulajdonképeni miniatúrákat don SIMONE készítette 1381-ben. Valószínűleg ugyanez a don SIMONE készítette 1387-ben a San Miniato del Monte kolostor AGOSTINO Chiari frater másolta misekönyvének néhány miniatúráját s lehet, hogy azonos azzal a don SIMONÉ-val is, aki 1426-ban festette ki a Santa Lucia de'Magnoli templom antifonáriumát.) — L. ZAMBRA: Il codice Zichy della biblioteca comunale de Budapest. (Részletes leírása a budapesti Fővárosi könyvtár ZICHY kodexének, mely 1489 és 1545 közt íratott. A kézirat két részből áll: egy dalgyűjteményből s egy illusztrált építészeti értekezésből. A dalok velencei nyelvjárásban vannak lemásolva. ZAMBRA a dalok kezdő sorát műfajok szerint csoportosítva felsorolja.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes (51. ISOKRATES, Orationes tres H. é. n. — 52. Cebetis Thebani tabula. Görögül Hagano a. é. n.) — Leo S. OLSCHKI: La miniatura fiorentina. (Az OLSCHKI-cég kiadásában megjelenendő ily című kiadvány prospektusa.) — 2. szám (május): André de HEVESY: Le psautier des dominicains de Santa Maria di Castello à Gênes. (Rövid leírása ezen, OLSCHKI birtokában levő, miniatúrázott zsolnáros könyvnek, melynek különös érdekét kölcsönöz, hogy négy kezdőbetűjén mondatzsalagok alkalmaztattak, amelyek a másolók: Sisto MAGGIOLO és Stefano CATTANEO, továbbá a miniatúr LUDOVICO da Taggia nevét foglalják magukba. Mindhárom dominikánus a XV. sz. elején élt a genuai kolostorban, amint ez Raimondo AMADEO-nak a kolostor híres tagjairól írt művéből kitűnik. Lodovico a bresciai származását, de 1461 óta Génuában megtelepedett Vincenzo FOPPA miniatúr hatása alatt áll.) — Leo S. OLSCHKI: Manuscrits très précieux. (OLSCHKI megkezdi az újabb birtokába került képes kéziratok ismertetését: 1. AEGIDIUS COLUMNA, De regimine principum. Francia ford. a XIII. sz. 2. felé-

ből, 10 miniaturával vagy alakos díszbetűvel. — 2. Apocalypsis S. Johannis. Olaszul. Velencei kézirat a XV. sz. elejéről, 3 nagy miniaturával és 27 díszbetűvel. — 3. GUIDO de BAYSIO: Lectura supra sexto Decretalium. Bolognai kézirat a XIV. sz.-ból egy nagy miniaturával, címerrel és 95 aranyos és díszített kezdőbetűvel). — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (Az *Amadis di Gaula* XIII. könyvének 2. fele 1560. kiadásairól a XCIII. fejezettől végig, továbbá ugyene könyv 1569—1600. kiadásáról s végül a *Historia del principe Sferamundi* III. része 1610. kiadásának első 38 fejezetéről) — 1—2. szám: G. BOFFITO és P. NICOLARI: Bibliografia dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalma. Folytatás: ALLEGRA—AMBROSI.) — A BOINET: Courrier de France (Paul ESCUDIER, párisi képviselő, törvényjavaslatot nyújtott be egy központi hírlapkönyvtár: *Hémérophèque* felállítására érdekében. SPOELBERCH de LOVENJOU. Chantillyben felállított könyvtára január közepe óta megnyitott a kutatók számára. — Szerző azután ismerte a tudományos társulatok felolvasásait s a szaklapok cikkeit, végül a könyvárverésekről emlékezik meg. Ez utóbbiak sorában legnevezetesebb néhai PIOLENC marquis könyvtárának az elárverezése, mely 1913. nov. 26—29. került kalapács alá. A könyvtár MOLIÈRE és RACINE első kiadásait, XVIII. sz. illusztrált kiadványokat eredeti kötésben és a romantikus és modern kor írónak jobbára autogrammmokkal ellátott, egykorú díszkötésekben pompázó *editio princeps* tartalmazta. A könyvtár eladása 399.210 frankot eredményezett. A legmagasabb áron elkelt könyvek: Choderlos de LACLOS: *Les liaisons dangereuses* London [Paris] 1796, 2 köt. hártán 13.560 fr. HÉNAULT *Nouvel abrégé de l'histoire de France* 4. kiad. 1752. XV. Lajos címeres kötésével 10.000 fr.; LA BORDE: *Choix de chansons*. Paris, 1773. 4 köt. 10.120 fr.; LA FONTAINE: *Contes et nouvelles en vers* Paris. 1795. 2 köt. 13.500 fr.).

Maandblad voor bibliotheekwezen. I. évfolyam. I. szám (1913 február): H. E. GREEVE: Bibliothekplankton. (A sokféle egyesületi, nép, szervezeti, szak s egyéb könyvtár közt, amely Németalföldön egymás mellett működik semmiféle kalauz sincs. Szerző egy ilyen a német *Bibliothekenführer*ek mintájára megszerkesztendő kézikönyv kiadását sürgeti.) — C. A. STEENBERGEN: Romans in onze openbare bibliotheken. (A regény ép oly szükséges alkatrésze a könyvesháznak, mint az ismeretterjesztő könyvek. E könyvtárakból azonban ki kell zárni a regényirodalmi minden olyan termékét, amely nem igaz, hamis és felcicomázott, vagy az egyszerű olvasó félrevezetésére alkalmas, viszont be kell sorolni mindazt, ami egyszerű, becsületes, igaz, szóval a maga nemében jó. Végül a jó regények forgalomba hozatalának módjait ismertei.) — N. van WIJK: De transkriptie van russiese eigennamen. (Az orosz tulajdonnevek átírásánál Hollandiában csak úgy mint nálunk meglehetősen anarkia uralkodik. Szerző e téren akar rendet teremteni s táblázatban állítja egybe az orosz abc betűinek holland megfelelőjét s ezzel párhuzamosan a német, angol és francia átírási szabályokat.) — J. VAN der VALK: Romans in onze openbare bibliotheken. (A regény a beszerzésnél csak utolsó helyen jöhet tekintetbe. Pusztán szórazótató regényeknek a könyvesházakban nincs helyük. Csak valóban műremek

számba menő regényeket volna szabad tartani, föltéve, hogy nem ütköznek a jó erkölcsbe.) — To van RIJE: Bibliotheek-nomenclatuur. (Javaslatok a hollandi könyvtárak alkalmazottainak egyes ágazatok szerint való egyesítés elnevezésére.) — A. L. VERSCHOOR: Reorganisatie van het zweedsche openbare bibliotheekwezen. (Valfrid PALMGREN jelentése alapján vázolja a svéd népkönyvtárügy fejlődését. A népkönyvtárügy a népiskolával kapcsolatban került szönyegre. Az 1828—30. rendi gyűlés ajánlotta a plébániai könyvtárak megalakítását. E célra 1835-ben egy egyesület alakult meg HEDRÉN püspök elnöklete alatt, amely azonban főleg Värmland tartományban fejtette ki munkásságát, de 1850 körül ez a mozgalom is elült. Az 50-es évek végén amerikai hatás alatt újabb lendületet vett a könyvtárügy. 1866-ban 1265, 1868-ban pedig 1437 plébániai könyvtár működött. A 70-es és 80-as években minden visszafejlődik egy 1867-ben kelt kir. rendelet hatása alatt, mely a könyvtárakat a községi előjáróság fennhatósága alá veti. Ily könyvtár ugyan még 1901-ben is 1800 volt, de csak 580 falu részesítette a könyvtárt némi, teljesen, elégtelen támogatásban. A könyvtárak állami támogatása 1846/41, 50/51. és 56/58. években került szóba az országgyűlés előtt, de eredménytelenül. Az 1865. újjászervezett parlamenthez 1899-ben fordultak először ezzel a kérdéssel, de csak 1905-ben szavaztak meg nép- és iskolai könyvtárak céljaira 50.000 koronát [egy svéd korona = 134 K]. Az iskolai, községi vagy egyházi hatóságoknak engedélyezhető könyvtársegély maximuma 75 koronában állapított meg. Vándorkönyvtárakat felállító központi egyesületek maximális államsegélye 1500 K. A nagyobb városokban az utóbbi években jó modern könyvesházak is létesültek. A legjelentősebb a gothenburgi DICKSON-könyvtár, melynek állománya 18.750 kötet, 1910. évi forgalma pedig 174.437 kötet. Jelentékeny könyvesház van még Malmö, Norrköping, Gefle és Lund városokban, de egyik sincs kellőképp elhelyezve. A községtanács legjobban Gefle-ben karolta fel a könyvesház ügyét, ahol 1910-ben mintegy fél milliót szavaztak meg a fiókokkal ellátandó új könyvtárpépület céljaira. A máig is fennálló plébániai könyvtárak legnagyobbika Stockholmi munkások lakta Kungsholmen városrészében van, 1100 K évi segélyt élvez s 1910-ben 8096 kötetes állományával 73.000 kötetes forgalmat bonyolított le. — A népiskolai könyvtárak fellendülése 1843—1904 közé tehető; ekkor számuk 62-ről 209-re emelkedett. A munkáskönyvtárak közül, amelyek eredete a 60-as évekbe nyúl vissza, a legtöbb figyelmet a stockholmi népházé érdemel, mely 1900-ban már 24.000 kötetet számlált. Az 1908-ban államilag segélyezett könyvtárak száma 895 volt, a köztük szétosztott segély pedig 49.125 K-ra rúgott. E segélyezett könyvtárak közül csupán egynek a kötetszáma haladta meg az 5000 kötetet, a legtöbb könyvtár állománya 100—200 kötet közt ingadozik. Ebből kitűnik, hogy a jelentékenyebb könyvtárak nem részesültek állami támogatásban. A vándorkönyvtárak ügyét 1896 óta karolják fel, jobbára a tanulók egyesületei. A könyvtárak során a legújabb kormányténykedések lényegesen javítani fognak. A könyvtári államsegélyek összegét 1913-ban 170.000 K-ra emelték fel. Az egyházi vagy világi községek segélyének minimuma 40, maximuma 400 K lesz, az iskoláké pedig 15 és 150 K közt ingadozik.

A legalább is 20.000 tagot számláló országos egyesületek segélye legkevesebb 3000 K s legfeljebb 15.000 K lehet.) — 4. szám (május): N. van WIJK: Russiese auteursnamen in nederlandsche transcriptie. (A fontosabb orosz írók nevének betűsoros jegyzéke holland átírásban.) — Fanny SIMONS: Bibliothek-titulatuur. (Polemizál van RIJSE cikkével a könyvtári alkalmazottak elnevezése tárgyában). — L. C. KLOOS: «De regels voor den alfabetischen catalogus». (Pontonkint ismerteti, kritikai megjegyzések kíséretében, a németalföldi országos és egyetemi könyvtárak vezetősége által kiadott katalogizáló szabályokat.) — H. E. GREVE: Lager bibliothekwezen. (Az amsterdami könyvtárnapon tartott beszéd a németalföldi könyvtárügy reorganizálásáról.) — 5. szám (június): H. E. GREVE: Op een benoeming. (Polemikus cikk abból az alkalomból, hogy a rotterdami városi könyvtár élére nem szakképzett könyvtárost állítottak.) — J. D. C. VAN DOKKUM: Het tijdschrift in de bibliothek. (Szerző hosszan polemizál WOLFSTIEG-nek a *Zentralblatt für Bibliothekswesen* 1909. évfolyamában a folyóirat fogalmáról adott s tényleg elégtelen definíciójával. Ő maga ekként definiálja a folyóiratot: oly iratok korlátlan sorozata, melyeket szerkesztő ad ki könyvformában. Viszont a hirlapok oly iratok korlátlan sorozata, melyeket a szerkesztő napilap formájában bocsát közre. Ezután ismerteti néhány példa kapcsán a folyóiratok kameleon-életét s az ebből származó komplikációkat, a folyóiratok mai nagy számát, legújabb óriási térfoglalását és gyakorlati hasznát.) — 6. szám (július): *Stenografisch verslag van de algemeene ledenvordraging der centrale vereniging voor openbare leeszaalen en bibliotheken.* (A németalföldi könyvesházak központi szövetségének 1913. ülésén D. Bos elnökölt. Szóba került a regény a népkönyvtárban c. kérdés, melyet pro és kontra minden oldalról megvittak.) — 7. szám (szeptember): J. P. C. v. d. BURGH: Het nieuwe gebouw der openbare leeszaal en bibliothek te Naarden-Bussum. (Bussum és Naarden községek közös könyvesháza új épületét írja le rajzok kíséretében. A könyvtár fenntartásához egy 300 tagból álló egyesület évi 700 frt-tal járul hozzá, a berendezési költségekre pedig 2500 frt.-ot hozott össze). — Fanny SIMONS: Tijdschriften-wee. (VAN DOKKUM cikkéből kiindulva újabb adalékokkal szolgál a folyóiratok és gyűjteményes vállalatok könyvtári feldolgozásánál felmerülő nehézségekhez.) — *De romans in openbare leeszaalen.* (A regény a könyvesházban c. tételről több hirlapi cikket közöl.) — *Uit de staatsbegrooting voor 1914.* (A németalföldi állami költségvetés a következő könyvtári kiadásokat irányozza elő: 1. A hágai királyi könyvtárra 95.350 frtot; 2. A leideni egyet. könyvtárra 76.598 frtot; 3. Az utrechti egyetemi könyvtárra 39.100 frtot; 4. A groningeri egyet. könyvtárra 26.210 frtot; 5. A delti könyvtárra 33.450 frtot; 6. Könyvesházak segélyezésére 22.000 frtot.) — H. E. GREVE: Seminare-bibliotheken. (Közli kivonatossan R. C. BOER-nak az amsterdami egyetem önémet szeminárium könyvtára megnyitása alkalmával mondott beszédét s állást foglal szónok amaz állítása ellen, hogy a nagy egyetemi könyvtáraknál szükségesebbek és fontosabbak az egyes szakok kis könyvtárai.) — 1. és 8. szám. G. A. EVERS: Fotografie en bibliothekwezen. (A fényképészetnek a tudományos könyvtárakban való szerepéről és fontosságáról, az ily irányú eddigi intézkedésekről s a kérdés további jövőjéről beszél, bőséges szakbibliografia kapcsán.) — 9. szám

(november): H. E. GREVE: Dr. D. Bos. (Méltatja Bos-nak, a németalföldi könyvesházak központi szövetsége imént leköszönt elnökének, e minőségben szerzett érdemeit.) — H. E. KNAPPERT: De Amsterdamsche boekenbeul 1810—1813. (VAN RAY működését rajzolja, aki a németalföldi francia uralom alatt a sajtórendészet feje volt s igen hazafiatlanul viselkedett.) — J. F. VAN SOMEREN: Kantteekeningen op de opmerkingen betreffende de «catalogus-regels» van den heer L. C. Kloss. (Szerző, mint a *Regels voor den alphabetischen catalogus* egyik szerzője védelmébe veszi e szabályzatot KLOOS megjegyzéseivel szemben.) — S. J. ROBITSCH: Roomsche oibliotheekbeweging. (A németalföldi róm. kath. könyvtári intézmények kritikai ismertetése a jövő teendőinek feltárása kapcsán.) — 10. szám (december): L. C. KLOOS: De «kantteekeningen» van den heer J. F. van Someren. (Viszonzalasz VAN SOMEREN polemikus cikkére.) — J. v. DIJK: Boekendiefstal. (A könyvlopás, illetve a könyvtárakból ellopott könyvek értékesítése elleni védekezés módjait ismerteti. A könyvtábla belsejére ragasztott ex libris, minthogy könnyen leáztható, semmiféle biztosítékot sem nyújt. A címlapon és a könyv valamely lapján alkalmazott dombornyomású bélyegző nem teljes biztosíték, mivel a tolvaj egyszerűen kivágja a bélyegzett laprészt s így megcsonkítva adja el. Többet ér — kötött könyveknél — a leideni egyetemi könyvtár eljárása, mely abban áll, hogy a könyv mindhárom metszési oldalát bélyegzik le. Emellett az összes közkönyvtáraknak egyöntetűen kellene megállapítaniok, hogy a könyv belsejében melyik lapot bélyegzik le s ezt a megállapodást az antikváriusok tudomására kellene juttatni.) — 9—10. szám. H. E. GREVE: Leeszaal-statistiek. (Az olvasóterem használatáról készített egyöntetű kimutatás érdekében kidolgozott két táblázatot közöl, melyek egyike az olvasmányok, másika az olvasók kategóriáit állapítja meg).

The library world. XVI. kötet. 88. szám (1913. október): F. HELLIWELL: Local cooperative cataloguing. (Annak a véleménynek ad kifejezést, hogy az azonos ipari foglalkozásokat űző városoknak egymással szövetkezve kellene kiadniok ezen iparágakra vonatkozó könyvrészletük részletes mutatókkal ellátott katalógusát.) — Alfréd Cecil PIPER: Some great printers and their work: John Bashkerville. (John BASHKERVILLE [1706—1775] saját készítésű betűivel 1757-ben adta ki birminghami sajtójának első termékét, egy VERGILIUST, melynek osztatlan sikere volt. A nyomda virágkora 1766-ig tartott; ez év-tized alatt jelent meg a híres ívrétű biblia, melyre 2.000 £-ot költött, de amely éppen nem hozta meg a kívánt anyagi hasznot. E balsiker egy időre elkedvetlenítette, de a 70-es évek elején bele fogott a latin klasszikusok kiadásába. A sorozat azonban BASHKERVILLE halála következtében megakadt, a nyomda feloszlott s betűkészletének zöme BEAUMARCHAIS kehli nyomdatulajdonos birtokába került.) — Maud E. GRIFFITHS: A note on the preservation of order on the shelves of an open library. (A szabad hozzáférés egyik legfőbb hátránya, hogy a közönség a polcról levett könyvet legtöbbször rossz helyre állítja vissza. Ezt szerző egy kartonlap segítségével akarja megakadályozni, amelyet jel gyanánt az olvasónak a polcra leemelt könyv helyére kell tennie.) — CALIX: A state librarian: a sketch. (Szatirikus rajz.) — W. Bramley COUPLAND

Irregularities in the make up of early printed books. (Az ősnyomtatványok szabálytalanságai közt a leggyakoribb, hogy a szedés között fél, sőt egész lapnyi űr is tátong. Ennek az az oka, hogy a könyv különböző részeit egyszerre szedték és nyomtatták s így nem tudták egész pontosan beosztani a szöveget. Különböző kiadásokból eredő iverk egyesítése, címlappótlások s egyéb toldozgatások szintén elég gyakori jelenségek.) — 89. szám. (november): Reginald Ernest SMITHER: The library of Congress classification. (A Library of Congress anyaga kezdetben csupán nagyság szerint volt csoportosítva. A 1812. katalógus már 18 szakba osztva sorolja fel a könyveket. Később JEFFERSON átdolgozta a BACON-féle tudományfelosztást és a könyvtárt 44 szakra osztotta. Ez a csoportosítás némi változtatással s több alszak betoldásával 1898-ig állt fenn. Azóta új szakrendszer kidolgozásán munkálkodnak, melynek egyes részei többszöri átdolgozás után immár a végleges formában nyomtatásban is megjelentek, míg több rész ma is csak kézirat gyanánt van kidolgozva s folytonos változtatásoknak alávetve. A főszakok a következők: 1. Általános művek. Vegyesek. 2. Bölcsészettan. Hittudomány. 3. Történelmi segédtudományok. 4. Történelem és helyrajz (Amerikát kivéve). 5. Amerika. 6. Földrajz. 7. Társadalomtudományok. 8. Politikai tudomány. 9. Jog. 10. Nevelés. 11. Képzőművészet. 12. Nyelvészet. 13. Természettudomány. 14. Orvostudomány. 15. Földművelés és állattenyésztés. 16. Technologia. 17. Hadtudomány. 18. Tengerészet. 19. Könyvészet és könyvtártan. Az egyes szakok alosztályozásánál a következő szempontok irányadók: 1. Általános művek, mint pl. folyóiratok, társulatok, gyűjtemények, szótárak. 2. Elmélet, bölcsészet. 3. Történet. 4. Értekezések. 5. Törvények, szabályok, állami vonatkozások. 6. Oktatás. 7. Egyes tárgyak. A szakjelzés szám és betűcsoportokból áll, melyek kombinációja elég rugalmas arra, hogy a jövő fejlődést hosszú időre ellássa.) — A. Cecil PIPER: Some great printers and their work: Bodoni. (Giambattista BODONI, a jeles olasz nyomdász, méltatása a százéves forduló alkalmából.) — 90. szám (december): J. F. WALKER: Suggested re-arrangement of the Dewey classes 100 and 200. (A Dewey-rendszer theologiai és bölcsészeti osztályainak másféle sorrendjét sürgeti indokolás kíséretében.) — W. E. D.: The late Mr. F. J. Burgogne. (Nekrológ. BURGOGNE 1887 óta volt a Lambeth public libraries főkönyvtárosa.) — Alfred Cecil PIPER: Some great printers and their works: the Foulises. (A glasgowi születésű Robert FOULIS 1742. alapította meg szülővárosában nyomdáját, 1751-ben Andrew öccsével társult, akinek 1775-ben bekövetkezett haláláig a közös műhely számos jelentős terméket bocsátott világgá. A cégalapító Róbert 1776-ban hunyt el s a felszerelés árverés útján egy edinburghi cég tulajdonába ment át.) — 91. szám (1914 január): W. Bramley COUPLAND: A brief description of the parts of a modern book. (A modern könyv kollacionálásának nehézségeire mutat rá, ami első sorban a kiadók pontatlanságának a következménye.) — Alfred Cecil PIPER: Some great printers and their works: the Didots (A XIX. sz. leghíresebb francia nyomdász-cégének megalapítója François DIDOT [szül. 1689] volt; fia, François Ambroise [1730—1804], több tekintetben fejlesztette a könyvnyomtatás technikáját; hozzá méltók voltak fiai, Pierre és Firmin DIDOT, akik 1804-ben vették át a

törzsüzletet. De a család leghíresebb tagja Ambroise Firmin DIDOT [1790—1876] volt, aki főleg a görög nyelvudomány ügyében tett sokat.) — Henry DIXON: A select list of early printed books. (A St. Bride foundation typographical library anyagából kiállított XV—XVI. századi nyomtatások lajstroma.) 92. szám (február): William POLLITT: The collection and organisation of professional literature (Azt az eszmét pendíti meg, hogy az angol könyvesházak ne csak a könyvtártani kézikönyveket, hanem az egyes könyvtárak kiadványait, nyomtatványait stb. is gyűjtsék össze szakismeretük bővíthetése végett.) — Ernest A. SAVAGE: A minimum vage for certificated library assistants. (Az angol képzett könyvtári tisztviselők kiuzsorázása ellen agitál.) — 89—92. szám: Henry A. SHARP: Pages from a dutch note book. (1. Ismerteti a Maatschappij voor goede en goedkoope lectuur könyvkiadó vállalatát, mely német mintára igyekszik az olcsó könyveket terjeszteni Hollandiában. Az egyes füzetek 6000 példányban kerülnek kiadásra. 2. Leírja a hágai koninklijke bibliotheek épületét, berendezését és működését. 3. Ismerteti az amsterdami provinciális levéltár berendezését és gazdagságát. 4. Összefoglaló leírása a könyvesház németalföldi típusának.) — 93. szám (március): Charles RIDDLE: James Duff Brown. (Nekrológ.) W. C. BERWICK-SAYERS: James Duff Brown. (Emlékvers.) — 92—93. szám: Arthur WEBB: Some early dates of colonial printing. (Az Indiában, Ceylonban, Canadában, Ausztráliában, Tasmaniában, New-Zealandon, Dél-Afrikában, Nyugatindióban, Gibraltárban és Malta szigetén működött legelső könyvnyomtatókról.) — 94. szám. (április): Wilfried HYNES: Reference libraries for business men. (A reference library a modern könyvesház aránylag legkevésbé népszerű osztálya. Szerző rámutat ennek okaira s egész sor intézkedést javasol, mely alkalmas arra, hogy változtasson ezen a kedvezőtlen helyzeten.) — H. P. BROADHURST: A note on distinctive bindings. (A könyvtári kötések egyformasága ellen beszél s bizonyos határok között az egyes kötések egyénítését javasolja.) — F. HELLIWELL: Subject classification. (A BROWN-féle subject classification I. 400 osztálya, mely a textilliparra vonatkozik, eredetileg 35 alosztályból áll. Szerző az alosztályok számát 70-re bővíti ki.) — 93—94. szám. Wm. Gifford HALE: The decimal classification as applied to small libraries. (Szerző kis könyvtáron oly gyűjteményt ért, melynek állománya nem éri el a 10.000 kötetet. Ezeknek a tizedes rendszert a legtöbb szakra nézve 2 számig, de egyes, főleg történeti és földrajzi szakokban, 3 sőt 4 számig is alkalmazniok kell, ha a «vegyes» szakokat el akarják kerülni.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXI. évfolyam. 1. szám (1914. január): E. LIESEGANG: Der Neubau der Nassauischen Landesbibliothek zu Wiesbaden. (A nassauai országos könyvtár 1813 okt. 12. kelt rendelet léptette életbe. Alapállományát a régi nassauai hercegi könyvtár anyagából s a felosztott kolostorok könyveiből állították egybe. A gyarapodás fennállása első félszázadában eléggé kedvező volt, de a hercegség bekebelezése után meglehetősen mostoha pénzügyi helyzetbe került. Új épület emelésére 1900-ban jött létre szerződés a kormány és Wiesbaden városa között. Eredetileg egyetlen új épületről volt szó, melyben a könyvtár a múzeumi gyűjteményekkel kapcsolatban

nyert volna elhelyezést, majd többféle más terv felmerülése után, végre abban állapotok meg, hogy külön könyvtárpalotát építenek. Az új könyvtárépület nem áll szabad területen, hanem főhomlokzatával zárt utcásonba ékelődik. A főhomlokzat földszintjén van a $8'23 \times 13'17$ m. területű inkunábulum-terem, mely az ősnymtatványok, kéziratok és ritkaságok befogadására szolgál. Fabútorait Hans VÖLCKER tervezte. Ugyancsak a földszinten van a kapus lakása, a házi könyvkötészet, az újságraktár és a duplumok elhelyezésére szolgáló tér-ség. A magas földszint vesztibüljéből balra a könyvkikölcsönző helyiségbe, középtűt pedig az udvarra benyúló olvasóterembe jutunk, míg a jobboldali folyosó a dolgozóterembe torkollik. E folyosó udvari oldalán a ruhatár s az egyik könyvtáros szobája, míg utcai oldalán egy második könyvtárosi szoba s az igazgató dolgozó és fogadószobája nyert elhelyezést. A dolgozóteremben a kézikönyvtár mellett a betűrendes cédulakatalogus és a könyvalakú szakkatalogus foglal helyet. A kikölcsönző helyiségben viszont a betűrendes katalogus másodpéldánya s a rendsző-katalogus van felállítva. A nyilvános olvasóterem $21'43$ m. hosszú, $10'46$ m. széles és $6'50$ m. magas s jobboldalról 5 magas ablak világítja meg. A baloldali és a hátsó falon lévő emeletes állványokon a kézikönyvtár vonul végig. A teremben 62 egyén foglalhat helyet 8 hosszú asztal mellett. A bútorzat s a falak faburkolata barnára pácolt tölgy, míg a festett fríz és a kazettás mennyezet díszé VÖLCKER munkája. A homlokzati részen a hivatalos helyiségek fölött nyúlik az égnek a könyvraktár, mely $40'98$ m. hosszú, $13'58$ m. széles és $13'9$ m. magas. E raktár 5, egyenkint $2'25$ m. magas, könyvtáremelethez van osztva, melyek fölött a vasszerkezetű padlásba még egy 5 m. magas 6. emelet vonul végig. A két oldalról megvilágított raktár utcai frontján végigvonuló folyosó 70 cm. széles, míg az udvari homlokzattal párhuzamos főfolyosó szélessége 180 cm. A keresztfolyosók szélessége a raktárakat tartó oszlopoktól mérve 180 cm., de ez a nagy formátumú alsó könyvsorok következtében 1 m-re zsugorodik össze. Egyelőre csupán az alsó három emelet sorban vannak könyvespolcok, melyek összes hossza 8400 méter. Minden egyes emeleten 80—85.000 kötet állítható fel. Minthogy a könyvtár jelenlegi állománya 180.000 kötet, a hely hosszú időre elég. A könyv-állványok LIPMANN-rendszerűek, némi módosítással. Az építkezés és berendezés költségét 540.000 M-ra irányozták elő, amit egy kissé túlléptek. A telek értéke ezenfelül 216.700 M.) — E. CROUS: Die Inventarisierung der Wiegendrucke in Grossbritannien und Irland. Szerző a német inkunábulum-bizottság megbízásából félévet töltött Nagybritanniában és Írországbán, hogy az ottani könyvtárak ősnymtatványanyagát az általános inventár számára feldolgozza. Szerző maga mintegy 100 gyűjteményben fordult meg s körülbelül 4000 ősnymtatvány fordult meg a kezén. Eddigél 320 gyűjteményben 36.268 ősnymtatványról van tudomása, melyeket részben maga, részben az illető intézetek vezetősége dolgoz fel az egyetemes repertorium számára.) — 2. szám (február): Carl ROTH: Die Bücherzensur im alten Basel. (A preventiv cenzurát Baselben alighanem az 1524-iki nürnbergi birodalmi gyűlésen kiadott rendelet hatása alatt hozták be ugyanez év végén. Az 1531-ben újból megerősített rendelkezést 1540-ben oda módosították, hogy a könyv kinyomtatása előtt egy

példányt be kell mutatni a városi tanácsnak 100 frt bírság terhe alatt. 1558-ban a cenzura dolgában annyiban történt változás, hogy cenzorokul többé nem a városi tanács tagjait, hanem az egyetem rektorait és dékánjait jelölték ki. A nyomdászok igen lanyhán tettek eleget a rájuk nézve terhes kötelezettségnek, ami sok surlódást s még több új meg új rendelet kibocsátását idézte elő. Szerző számos akta szószerinti vagy kivonatos közlésével ismerteti a baseli cenzura ügyét egész 1833-ig.) — J. REST: Die erste allgemeine päpstliche Bulle. (VOULLIÈME, s az ő nyomán többen mások is azt állítják, hogy Ince pápának 1487 nov. 17-én a cenzura tárgyában kelt bullája legelőbb Kölnben 1492-ben látott napvilágot. A freiburgi egyetemi könyvtár azonban őriz egy eddig unicum füzetet, mely a bullát tartalmazza s amelyet a típusok után itélve Georg HEROLD nyomatott Rómában.) — C. SCHERER: Die Landesbibliothek zu Fulda. (A fuldai orsz. könyvtár, mely eddig becslés alapján 80.000 kötetes könyvtárként szerepelt, 1913-ban új felállítása kapcsán tényleg megszámlaltatott. Ez alkalmommal kiderült, hogy a könyvtár csupán 45.000 kötetből áll, amihez még 288 kötet ősnymtatvány, 90 műlap, 663 kézirat és 181 drb. okmány járul. A könyvtárt 1902 óta újra katalogizálják a berlini instrukciók alapján. A könyvtár új szerzeményeinek katalógusát a Fuldaer Zeitung ingyen közli s ebből a könyvtár famentes papíron különnyomatokat készített. A könyvtár 1903 óta hetenkint 18 órán át van nyitva). — 3. szám (március): W. MUNTHE: Die königliche Universitätsbibliothek zu Christiania. (Ismerteti a christianiai egyetem új könyvtáráépületét, mely másfélmillió 8-r-kötet befogadására elegendés és 974.000 koronába került. Egy-egy 8-r. kötetre tehát 0'65 K jut. A felülvilágított olvasótermekben 112 ülőhely van s a raktárak 3 millió kötet befogadására kibővíthetők. Az épület tervezésénél a következő követelmények vétettek figyelembe. 1. Az egész épület tűzálló anyagból építendő. 2. Az egyes emeletek teljesen egy szintben álljanak, lépcsők nélkül. 3. A kezelő, raktár és használati helyiségek egymástól teljesen elkülöntendők. 4. Ez utóbbiak közül a legfontosabbaknak egy emeleten kell elhelyezve lenniök. 5. A közönség útjának sehol sem szabad kereszteznie a személyzetét. 6. Az összes használati helyiségek egyetlen bejárás köré csoportosítandók. 7. Folyosók lehetőség szerint kerülendők. 8. Külön raktár és kezelőhelyiség a nemzeti rész számára, kapcsolatban a kiállítási teremmel. 9. Felső világítás megtartása, mivel ez a régi épületben is igen jól bevált. 10. Bővíthetés 3 millió kötet számára.) — Alfred SCHULZE: Tauschverkehrsfragen. (Az egyetemi könyvtárak egyik legnagyobb átka a csere útján kapott sok egyetemi nyomtatvány és értekezés, melyet többnyire senkisésem használ. Helyesebb volna, ha a porosz egyetemi könyvtárak egymás közt felosztanák, hogy a cserében kapott anyagból melyik mit tart meg s ezt azután szükség esetén egymásnak kikölcsönöznék.) — C. BENZIGER: Inkunabeldrucke der Friedrich Riedererschen Offizin in Freiburg i. Br. (Friedrich RIEDERER freiburgi nyomdájának működését ismerteti 1493—94. évi nyomtatványai alapján.) — Kurt TAUTZ: Zur Einführung der Buchdruckerkunst in Russland. (Oroszországban, helyesebben a moszkvai nagyhercegségben, 1564 márc. 1. kelettel jelent meg az első orosz nyomtatvány, még pedig a IV. IVÁN cár által egyházi könyvek nyomtatására még 1553-ban Moszkvában felépített

«печатный двор» sajtójából. Az oroszokat a nyomtatás mesterségére némelyek véleménye szerint a lengyelek, míg mások nézete szerint a németek tanították. Viszont több, a XVII. sz. közepén összegyűjtött adat arra mutat, hogy az első orosz könyvnyomtatók mesterei az olaszok voltak.) — 4. szám (április): Die EINWEIHUNG der neuen königlichen Bibliothek. (Részletes beszámoló a berlini kir. könyvtár felavatási ünnepélyéről s az ezen alkalommal elhangzott beszédekről.) — L. SMITZ—KALLENBERG. Über Handschriftenkäufe des Klosters Boddiken im XV. Jahrhundert. (Az ágostonrendi szerzeteseknek 1803-ban felosztott bóddekeni kolostorára vonatkozó oklevelek az 1412., 1422., 1423., 1426. és 1441. évből, melyek kéziratok vásárlására vonatkoznak.) — Moriz RÜPSCHL: Zur Arndt-Bibliographie. (A jelenleg elfogadott közvéleménnyel szemben, mely a HENRIK VIKTOR wied-neuwiedi herceg leveleit tartalmazó *Schattenbild eines deutschen Prinzen* c. kötet sajtó alá rendezését E. M. ARNDT-nak tulajdonítja, kimutatja, hogy a kötet kiadója Chr. Fr. HOFFMANN kapitány, a herceg nevelője volt.) — 5—6. szám (máj.—jún.): H. FÜCHSEL, E. GRATZL, R. HELSIG, A. KEYSER, C. NÖRREBERG: Arbeitsmethoden und Organisationsfragen der deutschen Bibliotheken. (A cikk a német könyvtárak feleleteit dolgozza fel a könyvvállomány gyarapítására, leltározására, katalogizálására, bekötetésére, felállítására, használatára, a statisztikára, szervezetekre és tisztviselőkre s az épületre vonatkozó kérdések dolgában.) — Fr. ADRIAN: Musterrücken für Probepände und Buchbinderjournale in Zettelform. (A bonni könyvtár eljárását ismerteti.) — G. ROHFELDT: Bibliothekbesuch in früherer Zeit. (Ismerteti O. G. TYCHSEN, a rostocki könyvtár igazgatójának feljegyzéseit, az 1790 febr. 5-én megnyitott könyvtár látogatottságáról. Az érdekes feljegyzések 1808-ig terjednek.) — Johannes LUTHER: Die Schnellarbeit der Wittenberger Buchdruckerpressen in der Reformationszeit. (Az 1518—1535. évekből egybeállítja LUTHER Márton iratainak jegyzékét annak feltüntetésével, hogy mindegyikből hány kiadás készült Wittenbergben s mennyi Wittenbergen kívül. Érdekes, hogy a kiadások száma az évek folyamán alaposan megcsappan. A tárgyalt iratok közt sem a bibliafordítás, sem a postillák, sem pedig a szentbeszédek nem szerepelnek.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Személyi változások a M. N. Múzeum könyvtáránál. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr HAVRÁN Dániel múzeumi őrt igazgató őrré, Dr. FIROS Vilmos segédőrt őrré és dr. JAKUBOVICH Emil fizetéstelen segédőrt fizetéses segédőrré méltóztatott kinevezni.

A könyvtártudomány a budapesti kir. magyar tudományegyetemen. A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr dr. GULYÁS Pál, m. n. múzeumi őr, e folyóirat szerkesztőjének a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karán a könyvtárтанból egyetemi magántanórára történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségben megerősítette. A könyvtárosképzés nálunk még rendezésre váró megoldása evvel egy jelentős lépéssel jutott előbbre, mivel az iskolai és közkönyvtárainkban alkalmazott könyvtárosok tekintélyes része épen a budapesti egyetemről szokott kikerülni, amelynek hallgatói e habilitáció folytán végül abban a helyzetben lesznek, hogy a könyvtárrossághoz szükséges tudományos és elméleti ismereteket megszerezhessék.

A Fővárosi Könyvtár 1913. évi működéséről a könyvtár igazgatóságának a *Budapesti városi könyvtár értesítőjében* megjelent beszámolóját a következőkben ismertetjük:

Az 1913-ik év mindenkor emlékezetes lesz a könyvtár történetében. Először esett meg fennállása óta, hogy kénytelen volt nyilvános működését beszüntetni, és pedig a múlt évben 7, a folyó évben 4, összesen tehát 11 hónapon át.

A Székesfővárosi Tanács 88.704/912—XIV. számú határozatával tudvalevőleg elrendelte, hogy a könyvtár a Gróf Károlyi-utcai elemi iskola helyiségeit foglalja el és az átalakítás költségeire 42.000 K-ás rendkívüli hitelt engedélyezett. Akkorában úgy állott a dolog, hogy még az év végén, de legkésőbb 1913 leelején beköltözködik tágabb helyiségeibe az intézet, majd 1913 április havában azt a végleges ígéretet kapta a könyvtár vezetősége, hogy az iskolai év végén megkapja a helyiséget, a nyári szünet alatt az átalakításokat elvégezheti és augusztus havában a könyvtárt új helyiségében megnyithatja. Indokolt volt tehát a költségvetés tervezetében a majd növekvő szükséglettről gondoskodni. Az átköltözés előkészítésére a könyvtárt három hónapra, vagyis június 1-től augusztus végéig bezárták.

Ezt a szünetet arra is fel akarták használni, hogy új kölcsönzörendszer alapjait rakják le és az évek során kötetlenül maradt könyvek ezreit bekötéssék. Ezen, a könyvtár egész rendjét fölforgató munkálatok közben kapták a közlést, hogy november előtt aligha költözhetnek. Novemberben a költségvetés tárgyalása során a pénzügyi bizottságban hozzáintézett kérdésre az elnöklő

alpolgármester kijelentette, hogy karácsonyra elkészül az iskola. Ez sem következett be, elmúlt az egész év, sőt a folyó évből is két hónap, amíg végre átvehették mai helyiségüket, azt a legnagyobb siettetéssel átalakították, hogy végre május elsején, 11 havi szünet után, ismét megnyithassák a nyilvánosságnak.

Mindazáltal azon volt a könyvtár vezetősége, hogy a kényszerű szünet idejét minél gyümölcsözőbben használja ki a könyvtár újjárendezése által. Az egész 11 hónapot ezek a munkák töltötték ki.

Az egész újjárendezés 64 ívrétű oldalon sokszorosított utasítás alapján történt és a következő műveletekre bomlott:

1. A könyvtár pontosan körülírt új programja által megszabott kereteken kívül eső anyag kiselejtezése; ezzel kapcsolatosan a statisztikai könyvtár anyagának kiválasztása.

2. A korábban vásárolt és a régi országában elraktározott nagyobb gyűjtemények, valamint a BALLAGI-gyűjtemény anyagának feldolgozása.

3. Ennek kapcsán a csonka munkák kiegészítése és a legérezhetőbb hiányok pótlása.

4. Az egész anyag új osztályozása a szakkatalogusban, és pedig a szükségletek számára átdolgozott tizedesrendszerű osztályozás alapján.

5. A raktárrendszer keresztülvitele a könyvek föllállításában, a korábbi szakszerű rend helyett és ezzel kapcsolatosan pontos leltár készítése.

6. Emellett némely külön gyűjtemények különválasztása és külön felállítás. Ilyen különgyűjtemények: *a)* Budapesti irodalom, *b)* Korlátozott forgalmú könyvek, *c)* Idegennyelvű és vonatkozású pamfletek, *d)* Kézikönyvtár, *e)* Magyar nyelvű és vonatkozású röpiratok, *f)* Térképek, *g)* Könyvészet, *h)* Könyvtártan; *i)* Ritka könyvek.

7. Teljesen új cédulakatalogus készítése, nemzetközi formájú kartonlapokon és pedig általános betürendes, szak- és földrajzi katalogus és minden különgyűjtemény katalogusa, valamennyi 2—2 példányban: egy nyilvános, egy házi használatra.

8. A kölcsönzésre az egy lap rendszer bevezetése, ezzel kapcsolatosan az összes könyvek bekötése, hátára aranyozott helyszámmal ellátása, könyvtáskával és könyvlappal való felszerelése.

9. A könyvek feltűnő megjelölése, a bekötési táblán alkalmazott címer, a címlap és a 17. oldal perforálása és az összes mellékletek lebélyegzése által.

E munka június 10-én kezdődött és részt vett abban a fiókok központjában működő 3, időnként változó, hivatalnok kivételével a könyvtár egész személyzete, továbbá a rendkívüli hitel terhére alkalmazott 5 ideiglenes munkaerő és 3 könyvkötő munkás. Folyt a munka szakadatlanul egész f. év március 15-éig, amikor az átköltözés kezdetét vette. Eredménye a következő:

Az 1913. év végéig az újjárendezés összes fázisain általment 21.887 mű (ebből 2635 röpirat), amelyekről összesen 137.031 kataloguscédula készült: bekötöttet 8345 kötet; helyszám- és címernyomás, táska és könyvlap készült 35.200 db.

A Statisztikai hivatalnak átadtak 915 művet, 7813 darabban. Az egyéb

kiselejezett anyag szintén sok ezerre rúg, de pontosan megszámlálva még nincsen. Az újjárendezés munkája még nincs befejezve és a régi anyagnak kb. egy harmada átdolgozásra vár még.

Az elmúlt év második, a könyvtár fejlődésében elhatároló nyomot hagyó eseménye, hogy bizonyos tekintetben befejezésre juttathatták azokat az előmunkálatokat, amelyek a tudományos szakkönyvtárnak nyilvános könyvtárrá átalakításhoz szükségesek voltak.

Elkészült elsősorban az a nélkülözhetetlen segédeszköz, a *Mintajegyzék*, amely nélkül a kerületi fiókkönyvtárak könyvanyagának egységes beszerzése nem lett volna lehetséges. Kidolgozták a fiókok kezelési rendjét, elkészültek a szükséges nyomtatványok és végül fölépült az első fiókkönyvtár is.

A könyvtári bizottság ez év folyamán két ülést tartott, amelyeken a fiókok kölcsönző rendjével, a DEÁK Ferenc könyvtár ügyeivel és az esti pótlékok kérdésével, valamint a könyvtár 1914. évi költségvetésével és a könyvtár-igazgatónak új állások szervezésére irányuló javaslatával, végül több kisebb üggyel foglalkozott.

A könyvtárosi vizsgáló-bizottságnak a bizottság részéről HAVASS Rezső, LENGYEL Endre és WOLFNER József voltak tagjai. Ezenkívül hivatalból RÓZSAVÖLGYI alpolgármester, WILDNER Ödön tanácsnok, SZABÓ Ervin könyvtár igazgató, MADZSAR József főkönyvtáros, külső tagja volt ANGYAL Dávid egyetemi tanár. A vizsgáló bizottság az év elején pótvizsgát tartott azon tisztviselők számára, akiket az 1912. évi választások alkalmából a Tanács némely tárgyából fölmentett; az ősz folyamán felsőfokú vizsgát tett dr. KRISZTICS Sándor, középfokú vizsgát TOPERCZER Valéria id. hiv.

A könyvtár költségvetése ismét lényeges emelkedést mutat a megelőző évvel szemben. 1912-ben az emelkedés 57.051 K-t, a jelentés évében 51.574 K-t tett. Ebből a többletből személyi kiadásokra 23.524 K esik, a többi dologi kiadásokra.

Ennek megfelelően az emelkedés arányos része juthatott a Központi Könyvtár könyvbeszerzéseire, de az összes többletnek legnagyobb része a fiókkönyvtárak szükséglete folytán állt elő. A fiókkönyvtárak könyvbeszerzéseire és kötéseire nem kevesebb mint 26.000 K volt előirányozva, minek folytán a könyvtár ezen legsajátosabb hitele, a könyvbeszerzéseké, 24.000 K-ról 56.500 K-ra, illetve a rendkívüli beszerzésekre engedélyezett 15.000 K beszámításával, 39.000 K-ról 71.500 K-ra emelkedett.

Az 1913. évi költségvetés személyi kiadásokra 87.115 K-t, segélyekre és utiköltségekre 3000 K-t, dologi kiadásokra 11.000 K-t, könyvbeszerzésre 49.000 K-t, könyvkötésre 7.500 K-t, katalogusokra és értesítőre 6000 K-t, rendkívüli szükségletre 30.250 K-t, összesen tehát 193.855 K-t irányzott elő.

A jelentés évében nem történtek lényeges változások a személyzet állapotaiban. Az előző évben megválasztott tisztviselők egy évi próbaideje letelvény, érdemük szerint egynek kivételével a tanács által véglegesítették. A betöltetlenül maradt II. oszt. könyvtárosi állásra a tanács dr. DIENES László könyvtár-tisztet választotta meg, az így megüresedett könyvtártisztú állásra a pályázatot kihirdették ugyan, de az év folyamán betöltésre nem került.

Dr. MOLNÁR Imre ideiglenes hivatalnok tanári állást nyervén, könyvtári állásáról lemondott. Helyébe dr. NIKLAI Péter lépett, aki az év végén a levéltárhoz helyeztetett át. Ezenkívül kinevezetett a könyvtárhoz KRISZTICS Sándor jog- és államtudományi dr. és HELLER Margit tanítónő ideiglenes hivatalnokká; DRESCHER Pál könyvtári szolgálatra kirendelt számtiszt a Pedagógiai könyvtárhoz, majd onnan a Központi Könyvtárba lett visszahelyezve, valamint TOPERCZER Valéria id. hivatalnok is.

Dr. MADZSAR József főkönyvtárost a polgármester az angol és német könyvtárak tanulmányozására kiküldette, azonban a fiókok előkészítő munkái és a könyvtár újjarendezése miatt útját ez évre kellett halasztani.

Mint a korábbi jelentésekben, úgy ebben is közlöm a szokásos kimutatást a személyzet betegség miatt való mulasztásairól, aminek rendszeres nyilvántartását különben most már polgármesteri rendelet is előírja. A betegedések statisztikája lényeges javulást mutat, kb. 37%-nyit, ami nagyrésztben mindenestre arra vezethető vissza, hogy némelyek a legsúlyosabb kimerültség dacára is kitartottak az újjarendezés munkájában, részben pedig bizonyára a könyvtár zárvatartására, vagyis a legjobban megerőltető nyilvános szolgálat szünetelésére. A központi könyvtárba beiktatott darabok száma 9805 drb. volt s ebből a számból is 1660 drb korábbi vételekből átvett munka. E gyarapodásból köteleespéldány 350 kötet, csere 654 kötet, ajándék 1903 kötet, áthelyezés 1934 kötet, régi vétel 1660 kötet, vétel 4304 kötet.

A fiókkönyvtárak céljára 12.139 művet vettek, amiből 10.637 magyar nyelvű, 1502 német nyelvi volt. Sajnos, a darabok száma nem állapítottat meg és így a Központ beszerzéseire hozzá nem adható. Mindazáltal hozzávetőlegesen legalább 16.000-re tehető a darabok száma vagyis a könyvtár összes beszerzéseinek darabszámaira kb. 26.000.

A beszerzések közül külön említést érdemel a keresztény theologiai irodalom alapvető munkáinak nagyobb gyűjteménye, amelyet HANUY Ferenc egyetemi tanár könyvtárából a LANTOS A. cég közvetítésével vásároltak.

Az év végéig összesen 8345 kötet bekötése készült el, amiből a szerződött könyvkötő mindössze 2470 drb-ot szállított. Az újjarendezés idejére házi-könyvkötészetet is rendeztek be és itt a szerződött könyvkötő díjszabása szerint számított 1505'39 K ára javítómunka készült, azonkívül nem kevesebb mint 35.200 kötetre nyomták rá a helyszámot és a könyvtár címerét és ragasztottak belül könyvlap tasakot és határidő lapot.

Ez évben befejezték a tizedes szakrendszer átdolgozását, amit BRAUN könyvtáros végzett el. Az átdolgozás eredményét ki is adták (az 5 és 6 kivételével), még pedig a katalógusok rendezése közben felmerülhet kisebb javításokra és pótlásokra való tekintettel, egyelőre nyomtatásban, 15 füzetben. A társadalomtudományi segédkönyvek jegyzéke ez évben sem került ki a nyomdából, mert a berlini Internationales Institut für Sozialbibliographie, amellyel ez közös kiadványnak készült a kiadás költségeinek a fővárosi könyvtárra eső részét túlmagasan szabta meg. Sikerült azonban megegyezést létesíteniök a brüsszeli Institut Solvay-val úgy, hogy a kiadvány első, bibliografiai része, amelyet DIENES könyvtáros készített, már nyomás alatt is van. Ez év elejétől

kezdve elvállalták a *Közgazdasági Szemle* számára a *Társadalomgazdaságtani bibliográfia*, valamint a *Városi Szemle* számára a *Városügyi bibliográfia* című mellékletek szerkesztését. E bibliográfiai munkákat ENYVVÁRI főtitzt vezetése mellett BENCZE és KRISZTICS id. hivatalnokok készítik. Az *aktuális kérdések irodalma* című sorozatból hat szám jelent meg. Az *Értesítő* ez évben hat számban 464 hasáb terjedelemben jelent meg. Egy számhoz mellékeltek a *Fővárosi Pedagógiai Könyvtár Értesítőjét*. Egyéb kiadványa: *Kurrens folyóiratok jegyzéke*, szak szerint rendezve (különnyomat az *Értesítőből*).

A könyvtár használati statisztikája természetesen nagy csökkenést mutat, mivel a könyvtár csak öt hónapon át volt nyitva. Ez idő alatt 8562 kötetet használtak, amiből 5145 kötet volt a kikölcsönzés. A zárvatartás hét hónapja alatt csak hivatalnoknak és tisztviselőnek adtak ki hivatalos használatra könyveket s ez a forgalom 2028 kötetre rúgott.

Az új könyvtárepület ügye a jelentés évében semmivel sem haladt előre. A fiókkönyvtárak közül a DEÁK Ferenc szabadkőműves páholy 20.000 koronás adományából az év folyamán BÁNLAKY Géza főmérnök tervei szerint FORRAI Sándor főmérnök vezetésével felépült az Almássy-téren a 2. sz. fiók, a Deák Ferenc-könyvtár. Az asztalos késedelmezése miatt a könyvtárat csak dec. 27-én nyithatták meg. A megnyitás után az olvasni vágyók annyira megrohanták a könyvtárat, hogy a rendelkezésre álló 3400 kötet mihamarabb elégtelennek bizonyult. Még ezt megelőzőleg októberben nyílt meg a főváros támogatásával létesített *Hűvösvölgyi Diáktelepen* kölcsönző állomás 500 kötettel. Az állomás könyvanyaga, az ott lakó egyetemi hallgatók igényeihez mérten, tankönyvekkel is fel van szerelve. A nyitvatartás három hónapja alatt a telep lakói összesen 657 művet használtak.

VÁLTOZÁSOK

a magyarországi nyomdákban 1914. január–június hónapokban.

Budapesten.

- * *Adria könyvnyomda r.-t.* V., Honvéd-u. 14.)
Almási Imre, Basziszt Ignác és Klein Géza. (III., Timár-u. 2.)
A Nap kny. r.-t. (Üv. Grün Ignác.) VIII., Rökk Szilárd-u. 12.
Back Armin és Breitner Miksa. VII., István-út 41–43.
Barta Mór. VII., Király-u. 19.
Berger Géza «Corvina» ny. VIII., Üllői-út 20.
** *Berger Géza.* VIII., Baross-u. 4.
Budapesti papírkereskedők nyomdái r.-t. V., Honvéd-u. 14.
Corvina ny. (Tul. Berger Géza. V. ö. Berger Géza. VIII., Üllői-út 20.)
* *Csillag ny.* VI., Zichy Jenő-u. 16.
* *Czettel-Deutsch és tsa.* VII., Izabella-utca 34.
Derse Lajos. VII., Wesselényi-u. 28.
Dobb Ede. VII., Erzsébet-körút 28.
Domborschütz Vilmos. VII., István-út 6.
* *Egyesült könyvnyomda.* VI., Gróf Zichy Jenő-u. 37.
Fejér Jenő és Glatter Rezső. VIII., Rákóczi-út 73.
* *«Fogadó» nyomda és hirlapkiadó-váll.* VIII., Szentkirályi-u. 34.
** *Fuchs Miksa.* VI., Váci-út 73.
* *Fuchs Miksa, «Luther ny.»* VIII., Luther-utca 2.
** *Garai Mór és fia.* VII., Károly-körút 3. sz.
Garai nyomda r.-t. V., Zoltán-u. 12.
* *Goldstein és Gerő.* VII., Klauzál-utca 26–28.
** *Goldstein József.* VII., Népszínház-utca 25.
Goldstein József. VII., Klauzál-u. 26.
Guttenstein Arthur. VII., István-út 41–43.
** *György József.* VIII., Népszínház-u. 25.
** *Harsány Emil.* IX., Lónyai-utca 7.
Hoffmann Mayer Mórné és Hoffmann József. (Üv. Hoffmann József.)
Kelemen Sarolta. VIII., József-körút 10.
** *Kellner és Möbrlüder.* V., Csáky-u. 10.
Kellner Gyula Richárd. V., Csáky-u. 9.
Knitel Vilmos. VIII., Rákóczi-út 51.
Kohn Dávid. VII., Király-u. 9.
** *Kollmann Fülöp.* V., Arany János-utca 34.
Kondor Izor, Zilver Edéné és Zilver Viktor. VII., Rózsa-u. 38/1.
Kraschofszki Árpád. VI., Eötvös-u. 31.
** *Kürschner Adolf és Sándor.* VI., Szondy-utca 19.
** *Lónyay Nándor és Schwarz Béla.* VII., Dohány-u. 31.
Luther ny. V. ö. Fuchs Miksa. Luther-utca 2.
Magyar játékkártyagyár r.-t. kny. (Üv. Piatnik Rezső.) VII., Rottenbiller-utca 17.
Möbrlüder Vilmos. V., Személynök-u. 25.
** *Műhely grafikai intézet.* VII., Damjanich-u. 36.
Neufeld Dezső. II., Fő-u. 73.
Neumann Hermann. IX., Lónyay-u. 11.
Neumann Lipót. VIII., Horánszky-u. 9.
Neuwirth József. V., Ügynök-u. 9.
* *Palatinus kny.* IV., Papnövelde-u. 8.
** *Pál Ferenc és Vidor Nándor.* IV., Papnövelde-u. 8.
Pauker Mór. V., Kálmán-u. 23.
Pick Hugó. VII., Holló-u. 4.
* *Pless Ignác.* VI., Dálnok-u. 26. (Lakás-változás.)
Ranschburg Simon. VI., Rózsa-u. 80.
* *Ritz szálloda r.-t. kny.* V., Mária Valéria-utca 14.
** *Saculum.* VII., Rózsa-utca 25.
Schultz Béla és Markovics Kálmán. VIII., Víg-u. 1.
** *Schultz Béla és Lázár Sámuel.* VIII., Tisza Kálmán-tér 13.
Seidmann Henrik. VI., Gróf Zichy Jenő-utca.
Singer Béla. VII., Hársfa-u. 12.
Stein Mór és Heimler Kálmán. V., Falk Miksa-u. 24.
Steiner Zsigmond. VII., Dohány-u. 81.
** *Steiner Zsigmond.* VII., Rózsa-u. 5.
Steuermann Obaim Moxesné Pfeiffer Lóri. VII., Thököly-út 3.
** *Szénássy Béla.* IV., Váci-utca 81.

Az egy *-gal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve. A két **-gal jelöltek megszűntek.

** Szénássy Béla. IV., Ferenc József-rakpart 23.

Turul ny. (Tul. Szénássy Béla.) IV., Váci-utca 78—80.

** Turul ny. (Tul. Szénássy Béla.) IV., Ferenciek-tere 9.

** Typographia kny. (Tul. Schwarz Mór.) VI., Dalszínház-u. 10.

** Unio ny. (Fried József.) VIII., Rökk-Szilárd-u. 40.

Unio ny. (Fried József.) VIII., Mikszáth Kálmán-tér 5.

Vidéken.

Adony. ** Sütő István.

Arad. Arad és Vidéke kny. (Tul. Kalmár Lajos.)

Arad. «Concordia» kny. r.-t. (Üv. Hal-mazsán János.)

Barót. * Rozsondai János.

Beregszász. ** Hungária.

Bethlen. ** Schönfeld Henrik.

Brassó. * Chiroiú János, Pruneti-u. 9.

Csepreg. Mizsur Ádám.

Csurog. Plesztity Uros.

Déva. ** Szent János ny.

Eperjes. ** Petőfi ny.

Ermihályfalva. ** Id. Beck Adolf.

« Beck Lina.

Fehértemplom. * Wunder Gusztáv.

z ** Wunder Gyula.

Fiume. ** Unione.

Gödöllő. * Weisz Sándor.

Győr. ** Összetartás.

Hatvan. * Hungaria ny.

Hódmezővásárhely. ** Alföldi knyda és lapkiadó vállalat.

Hódmezővásárhely. * Széll József.

Homoródalmás. * Hermann József.

Huszt. ** Husztai nyomda vállalat.

Jászapáti. «Adria» kny. (Tulajd. Szabó Béláné.)

Kaposvár. ** Hagelman Károly.

Karánsebes. Első karánsebesi nyomdai r.-t. (Üv. Fleissig Lipót.)

Karánsebes. ** Első karánsebesi takarékpénztár kny.

Karánsebes. ** Fleissig Lipót.

Kecskemét. ** Fischl Dávid.

« * Funk Lázár.

Kiskunfélegyháza. * Juhász és társa.

« ** Juhász és társa.

Kismarton. ** ifj. Dick Ede.

Kispest. ** Faragó és Dózsa.

« Hapta Bernát.

Kolozsvár. * Barabás István Jókai ny.

« * Corvineum mű- és könyvnyomdavállalat.

Komárom. ** Hungária ny. (Freisinger Mór.)

Komárom. Jókai ny. (Freisinger Mór.)

Léva. ** Dukesz Lipót.

Lippa. ** Rafita Demeter.

Magyarlápós. Márk József.

« ** Teitelbaum Salamon Leib.

Makó. Halász Ferdinánd és tsa. (Halász Ferdinánd és Nagy Gy. Ferenc.)

Máramarossziget. ** Szabad sajtó.

Nagykálló. ** Szatmári Gyula.

Nagykanizsa. Jaszóvícs Milivoj.

Nagyszalonta. ** Nagyszalontai Friiss Ujság nydája.

Nagyszőlős. ** Victoria ny.

Nagyvárad. ** Ifj. Berger Sámuel.

Pancsova. ** Jovanovits testvérek.

« Napredak könyvnyomda vállalat. (Azelőtt Jovanovits testv.)

Pélmonostor. Balogh József.

Pozsony. ** Alkalay Adolf.

« Grömmé Lajos.

« Kronfeld Alajos.

« Rosenbaum Henrikné.

« Schreiber Mór.

Rákospalota. ** Fischer Károly.

Rimaszombat. Id. Rábely Miklós fia Károly.

« Ifj. Rábely Miklós.

Sajószentpéter. Sütő István.

Sátoraljaújhely. ** Pannonia ny.

Sopron. ** Pataki Béla.

Szabadska. * Gander István.

Szászrégen. ** Schebesch W.

Szatmárnémeti. ** Kaczér és Dénes.

Szeged. ** Délmagyarország.

Szencz. Gellis Henrik.

« Merkur nyomda Friedmann Farkas.

Szentendre. * Emmel József.

Szentes. Szilágyi Dezső.

Szentlőrinc (Baranya megye) ** Mizsur Ádám.

Székesfehérvár. Székesfehérvári nyomda vállalat. (Tul. Szöllősy Ferenc.)

Tab. * Somogyi Ferenc.

Temesvár. ** Engel Jenő és tsa.

« ** Reif Henrik.

Tenke. ** Mandel Ferenc.

« * Weisz Izidor.

Töketeres. * Haladás kny.

Ujpest. * Burkert Ede.

Ujvidék. * Friedmann Sándor.

Vác. * Váci kir. orsz. fogyintezet könyvnyomdája.

Versec. * Petko Paolovits Mihály.

Zalaegerszeg. Fülöp János.

Zombor. * Bácsmegyei kny.

Zsolna. Szpriska János.

PÁLOS-BREVIARIUMOK ÉS MISSALÉK A XV—XVI. SZÁZADBÓL.

(Adalék SZABÓ Károly Régi Magyar Könyvtára III. kötetéhez.)

A XIV—XVIII. században jelentős egyházirodalmi munkásságot kifejtő magyar pálosok¹ működésének nevezetes eredménye volt a TATAI Antal által összeállított s nyomtatásban is megjelent pálos-breviarium és missale.

Az első pálos-nyomtatványok szerkesztőjének, TATAI Antalnak életéről vajmi keveset tudunk. Egyetlen forrásunk a vele egykorban élt GYÖNGYESI Gergely (sz. 1472; † 1532 után)² rendi krónikája.³ A többi pálos írók s az újabb feldolgozók mind Gyöngyési művéből merítettek. GYÖNGYESI szerint: «*Magister Anthonius de Tata longo tempore predicator apud sctum Laurentium, qui dedit primus ad imprimendum Breviarium et Missale ordinis et post obiit ibidem, et sepultus est*». Ez a feljegyzés a Gergely generális idejében (1472—76. és 1480—82.)⁴ jeleskedő szerzetesek felsorolásában található. Később azt írja, hogy: «*Frater Anthonius de Tata Anno 1487. fuit vicarius generalis, arcium liberalium magister illuminatissimus*».⁵ Ezekből a szűkszavú feljegyzésekből annyit tudunk meg, hogy TATAI Antal, a szabad művészetek mestere, szentlőrinczi prédikátor volt 1480 körül; 1487-ben SZOMBATHELYI Tamás gene-

¹ V. ö.: VINCZE Gábor: A pálosok irodalmi munkássága a XIV—XVIII. században. (Magyar Könyvszemle. 1878.) VINCZE e cikkben egy 1755 körül készült kézirat alapján 113 magyar és lengyel pálos író műveit ismerteti.

² V. ö.: EGGERER: *Fragmen panis corvi*. Viennae, 1663. ZÁKONYI Mihály: A Buda melletti Szent Lőrinc páloskolostor története. Bpest, 1911.

³ *Vitae fratrum ordinis fratrum heremitarum S. Pauli primi heremite*. Ab auct. Gregorio GYÖNGYESI. Az eredeti kézirat: *Budapesti Egyetemi Könyvtár Kézirattára*. Ab. 151 jelzet alatt, két későbbi másolattal együtt.

⁴ BEMBER, Nic. *Annalium eremi-coenobiticorum Ord. pr. erem. S. Pauli*. (Vol. II.) Posonii, 1743. Appendix: *Series patrum generalium*. 4-ik sztl. levélen.

⁵ Id. kézirat 134. és 159. lap.

ralis alatt vicarius generalis; meghalt és eltemettetett Szentlőrinczen. Abból, hogy 1487-ben már vicarius generalis, hogy «longo tempore» volt a szentlőrinczi rendházban prédikátor s hogy halálát már az 1480 körüli események közt említi, következtethető, hogy 1487-ben már idősebb ember volt s *igen nagy a valószínűsége annak, hogy a Breviarium és Missale még a XV. században láttak napvilágot.* Megerősíti ezt egy XVIII. századi pálos feljegyzés, melyet alább ismertetünk s mely szerint Tatai 1454-ben kompilálta a két szerkönyvet.

Ami GYÖNGYESI jólétesülttségét illeti, ebben nem lehet kétségünk. Ő, aki 1472-ben született, szintén a szentlőrinczi rendházban élt s épen SZOMBATHELYI Tamás tanítványa volt,¹ akinek vicarius a Anthonius de Tata.

A Breviarium és Missale eddig ismert kiadásait KNAUZ Nándor írta le két művében.² A többi bibliografusok mind KNAUZ adatai nyomán dolgoztak az egy angol WEALE-t kivéve. Ezek szerint ismeretes:

1. *Missale* Ord. fr. eremitar. S. Pauli. Hártýára írt folio a Nemzeti Múzeumban. Csonka. [KNAUZ szerint a XV. sz. végéről; WEALE³ 1495. évszámmal adja ki; utána 1495. évszámmal: HORVÁTH Ignác⁴ 471. sz. és SZABÓ⁵ III/I. 33. sz. a.]

2. *Missale*. 4°. Velence. 1514. [PANZER. IV. 163 l.; KNAUZ Libri Miss. 53—55 l. (1. és 2. sz.); Kortan. 48. sz.; WEALE. 242. l.; DANKÓ⁶ 122. l.; SZABÓ III/I. 196. sz.]

¹ V. ö.: ZÁKONYI id. m. 79—80 l.

² Libri missales ac breviaria eccl. Hungaricae. Strigonií, 1870. 53—55 l. és 98—100 l. Kortan. Budapest, 1876. 127 l.

³ Catalogus missalium ritus latini. Londini, 1886. 242 l. — Az 1495-ös évszám kétségtelven a bekötési tábla belső oldalára ragasztott oklevélben előforduló 1495-ös dátumon alapszik. Az oklevél TEMESVÁRI Gergely arkádiai püspök 1496-iki oklevele, mely egy későbbi átkötésnél, javításnál is kerülhetett rá, semmi vonatkozásban nincs Missalénnkkal s abból annak korára biztos következtetés nem is vonható.

⁴ A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának ősnymotatványai. 1465—1500. Budapest, 1895. 113—114. l.

⁵ Régi Magyar Könyvtár. Budapest, 1896.

⁶ Vetus Hymnarium ecclesiasticum Hung. Budapest, 1893.

3. *Missale*. 4°. Velence, 1537. [KNAUZ. L. Miss. 55. l. (3. sz.); Kortan. 52—53. sz.; WEALE. 242. l.; DANKÓ. 122. l.; SZABÓ III/I. 321. sz.]

4. *Breviarium*. 8°. Csonka példány az Egyetemi Könyvtárban. [KNAUZ. L. Miss. ac brev. 44. sz., 100. l.: «Lehet a XVI. század elejéről»; DANKÓ. 53. l.: «ad finem vergente saeculo XV. lucem vidit».]

5. *Breviarium*. 8°. Velence, 1540. [KNAUZ. L. Miss. et. Brev. 38. és 39. sz., 98. l. Kortan. 53. sz.; DANKÓ. 119. l.; SZABÓ III/I. 329. sz.]

WEALE ezenkívül egy 1502. évi Missale-kiadásról szól, de semmiféle forrással sem bizonyítja ennek létezését s a nyomtatás helyét sem közli. Így ezt nem vettem fel az ismert kiadások sorába. Valószínűnek tartom, hogy ez a kiadás valamelyikkel a másik három közül azonos, *nem lehetetlen, hogy a múzeumi csonka folio-kiadással* — s ha WEALE évszáma megbízható értesülésen alapulna, a múzeumi kiadást kellene 1502. évben nyomtatottnak tartanunk, erre nézve azonban semmi pozitív forrásra sem támaszkodhatunk.

Az Egyetemi Könyvtár ritkaságainak pár év előtti rendezése közben bukkantam rá *egy eddig ismeretlen breviarium-kiadásra*, melyet azelőtt az 1540-iki kiadás csonka másodpéldányaként kezelték. A kiadást, amelyet alább ismertetek, a bekötési lap XVIII. századi jegyzete és az 1540-iki kiadással való tüzetes összehasonlítás után annál régiebbnek, de 1536-nál újabbnak véltem meghatározhatni.

Feltevésemet igazolják a lepoglavai pálos-kolostor könyvtári katalógusai is.

E katalógusok egyike az 1727. évből való¹ s a kiadások osztályozására semmiféle támpontot sem nyújt.

A P. csoportban (Libri ad ecclesiam, functiones et ritus, item caeremonias varias spectantes) a következő bejegyzés található:

¹ Catalogus Librorum Bibliothecae Lepoglavensis. Anno Dni MDCCXXVII. Ex mandato A. R. P. St. KOVACHICH prioris provincialis. Egyetemi Könyvtár Kézirattára: J. 13.

«Breviarium antiquum fratrum Eremitarum Ord. S. Pauli. 8°. 45». «Breviarium simile» jelzéssel. 8°. 46—49. szám alatt négy más példány. Az öt példány közül háromhoz (45—47. sz.) a későbbi számolás alapján 51—53. sz. van írva s a régi szám áthuzva. A két utolsó példányról (48—49. sz.) szóló bejegyzés áthuzva s melléírva: «abjecta sunt». Ez utóbbiak egyike az 1540-iki kiadásnak az Egyetemi Könyvtárban levő teljes példánya (van egy csonka is), melyen ma is olvasható a bejegyzés: «Monasterii Lepoglavensis. P. 48». Tehát e bejegyzések mind az 1540-iki kiadásra vonatkoznak.

Az 1754. évből való katalogus¹ ugyanezeket a példányokat P. 51—53. sz. alatt hasonlóképen írja le, de mellettük a XVIII. század végéről származó írással, ez a megjegyzés olvasható: «*Tertiae editionis*». Az 53. sz. után ugyanezzel a XVIII. század végéről származó írással utólag még két breviariumot jegyeztek be a katalogusba következőképen:

«*Breviarium vetustius, olim proprium Ord. S. Pauli 1. Er. noviter compactum, venerandae antiquitatis gratiam conservandum. Compilatum a P. F. Anthonio de Tata ad A. D. 1454. et istud est 1-mae editionis*». 2 4°. LI.

«*Breviarium aliud vetustum 2-de editionis, proprium olim ordinis nostri*». 8°. LII.

A lepoglavai kolostor könyveinek nagyrésze a budapesti egyetem könyvtárába került a rend feloszlatása után s odakerült ez a két régebbi kiadású breviarium is. A DANKÓTÓL ősnymtatványnak tekintett s KNAUZTÓL a XVI. század elejére helyezett csonka breviarium-példány első meglévő, c₃ jelzésű (19-ik) lapján ma is olvasható: «*Mon. Lepoglavensis Cat. inscriptus. Recompectus A. D. 1763. P. LI*». Az új bekötéskor a kezdőlap elé kötött tiszta lapon következő — a lepoglavai könyvjegyzék későbbi bejegyzéseivel

¹ Catalogus Librorum Bibliothecae Conventus Lepoglavensis Ord. S. Pauli primi Eremitae. Ex mandato A. R. P. Nicolai BINGER prioris provincialis. Anno Dni MDCCLIV. (U. ott J. 5.)

² A «*Compilatum*»-tól ugyanannak a kéznek, de későbbi bejegyzése más tentával.

azonos kéztől eredő s Knauztól is ismertetett — jegyzet olvasható:

«Religiose Lector!

Hoc Breviarium pervetustum et fors primaevum ex propriis Ordinis nostri, conservandae dignae antiquitatis memoriae gratia. Recompactum est A. D. 1763, curante Patre p. t. Provinciali. Ex huiusmodi Breviario descripsit R. P. Ioann. Gamans S. J. Historiam Translationis Corporis S. P. Pauli 1—ni Erem., quam communicavit R. P. Ioanni Bollando. Et iste inseruit Actis Sanctorum ad diem 10. Mensis Ianuarii. Quae plane concordat cum Lectionibus huius Breviarii nostri, si paucos descriptoris errores exceperis. Istud Breviarium creditur esse primae Editionis, compilatum olim a P. F. Antonio de Tata ad Ann. Dni 1454.»

Ez a csonka breviarium és a Nemzeti Múzeum csonka missale-ja a pálos szerkönyvek első kiadásai s bár nem lehetetlen, hogy a XVI. század legelső éveiben láttak napvilágot, igen nagy valószínűséggel a XV. század utolsó tízedéből való ősnymtatványokul tekinthetők. Megjelenésük évének közelebbi meghatározása adatok híján — ezidő szerint — meg sem kísérelhető.

A lepglavai katalogusban második kiadásúnak jelzett példány azonos az általam fentebb említett s eddig az irodalomban ismeretlen 1536—40. közt megjelent kiadással. A könyv megmaradt első lapján [+1111] ez olvasható: «Bibliothecae Monasterii Lepoglaveñ O. S. Pauli pr. Eremñ. P. LII». Az elé kötött tiszta lapon pedig, a már többször említett XVIII. századi kéztől származó bejegyzés található:

«Vetus Breviarium proprium ordinis S. Pauli 1—ni Eremitae, de quo vide pag. 97, *Secundae Editionis*. Ob conservandam venerandae antiquitatis memoriam recompactum A. D. 1764 & sedulo asservandum. Spectat ad Bibliothecam Moñrij Lepoglaveñ O. S. P. E. Eiusdem catalogo inscriptū. NB. Typis editum fuisse hoc Breviarium vel sub finem Anni 1536 vel año 1537, colligitur ex Rubrica paginae 417. ubi assertur Officium de Passione Dñi, receptū per. P. P. Definitoros in A. D. 1536.»

Ez a kiadás díszesebb nemcsak a kép nélkül, egyszerű kiállításban megjelent első kiadásnál, hanem még az 1540-iki harmadik kiadásnál is. Az ívjelzések, valamint a lapok díszítésére használt fametszetek azonosak a pálosok 1537-iki, MARTINUZZI György által kiadott Missaljának ívjelzéseivel és fametszeteivel s

kétséget kizárólag azonos klisék lenyomatai.¹ Tekintve már most, hogy a breviarium a 417. lapon olvasható 1536-os évszám szerint kétségkívül 1536. után jelent meg, a metszetek azonossága alapján bizonyosnak vehető, hogy a Breviarium is Velenczében Lucantonius IUNTA Florentinus nyomdájában, valószínűleg 1537-ben s hihetőleg szintén MARTINUZZI György költségén nyomtatott. Nevezetessége e Breviariumnak, hogy már ebben is, mint az 1540-iki kiadásban, *a hónapok nevei a naptárt tartalmazó lapok élén magyarul vannak kinyomatva*. Így ez az eddig ismeretlen pálos nyomtatvány egyike legrégebbi — habár csak pár szóból álló — nyomtatott nyelvemlékeinknek s e magyar szavak alapján volta-képen a magyar nyelvű nyomtatványok közé sorolható.

Felemlítendőnek vélem, hogy az 1537. és az 1540-iki kiadás szövegbeli eltéréseket is mutatnak az első kiadáshoz képest s így ezek TATAI Antal Breviariumának egy későbbi, ismeretlen pálos kompilátor által átdolgozott kiadásai voltak.

***

A XV—XVI. századi magyar pálos breviariumok és missalék e szerint a következők:

1. [*Breviarium ordinis fr. eremitarum S. Pauli primi eremite.*] Év és hely nélkül. [XV. század vége.] 425. sztl. lev. [a₁—l₈, Aa₁—Uv₈, A₁—Z₇.] Fekete és piros gót betűk. Piros és zöld, részben festett initialék. 2 hasáb, 31 sor, kis 4°. Csonka.

1—18. lev. (a₁—c₂) hij. — 88. lev.: *Incipit breviarium fm cōsuetudinem fratrum heremitaꝝ Sancti pauli primi heremite. Regulaꝝ beati Augustini eꝑi p̄fessorꝝ*. — 244. lev.: *Incipiūt festiuitates ꝑ anni circulū et ꝑmo in vigilia sancti Andree ap̄ti*. — 409. lev.: *Incipit cōmune sc̄tõꝝ ꝛ primo de vigilia unius ap̄ti*. — 426. lev. (Z₈)-től hij.

Egyetlen ismert példánya a Budapesti Egyetemi Könyvtárban.

2. [*Missale ordinis fr. eremitarum S. Pauli primi eremite.*] Év és hely nélkül. [XV. század vége.] 8 sztl. + 233 sztt. lev.

¹ A *Missale* 1^v, 2^v, 3, 7, 9^v, 16^v, 52 lapjain levő metszetek például fedik a *Breviarium* 98^v, 102, 105, 230, 115, 124, 152 lapjain levőket. Az 1^v, illetve 98^v lapon levő képeken még a hiba, a keret megszakítása is azonos.

[a₁ — z₈, A₁ — G₇.] Fekete és piros gót betűk. Részben piros, részben festett initialék. 2 hasáb, 35 sor. 2°. Csonka.

1 sztl. lev. a címmel hij. — 2—7 sztl. lev. naptár, amelyben «*Sc̄li Pauli p̄mi heremite p̄ris nr̄i*», «*Ladizlai regis et ofes.*», «*Emerici ducis et cōfes.*» napjai vörös betűvel nyomattak. — 57—64. lev. hij. — 97—100. lev. (o₁—o₄) hij. — 101. lev. után 6 sztl. levél, ezek után 106. lev. (p₂). — 129—136, 138—143, 162—167, 227—230 és 232-től végig hij.

Egyetlen ismert példánya a Nemzeti Múzeum könyvtárában.

3. *Missale fratrum heremitaꝝ ordinis divi Pauli primi heremite.* Sub regula beati Augustini doctoris eximii: suñno deo militantium. + Venetiis, 1514. Petrus Liechtenstein. 12 sztl. + 308. sztt. lev. [+₁ — + +₁₂; a₁ — z₈; A₁ — P₁₁] Fekete és piros gót betűk. Részben piros, részben fametszetű initialék. 2 hasáb, 35 sor. Kolophon. 4°.

1 sztl. lev.: cím és fametszet «*Stephan Heckel*» könyvárus nevével és jegyével. — 1^v., két fametszetű kép. — 3^v—8 sztl. lev. Calendarium. — 1 sztt. lev.: *Incipit Missale Fratruꝝ heremitaꝝ ordinis divi Pauli primi heremite.* — 122^v lev.: 15 fametszet. — 308 lev.: *Accipite optimi Reverendiꝝ patres: Opus Missalis, q̄ luculentissime excussum. Venetiis in edibus Petri Liechtenstein Coloniensis Germani. Nomine autem Stephani Heckel librarii Budēsis. Anno virginei partus 1514. Die Iulii 20.— Exoro fundite p̄ces ad Dñm. Pro impressore et oĩbus qui fideliter: die noctuq̄ in hoc opere laboraverunt. — Decetero quēlibet cautū cē volumus, ne q̄s audeat hoc opus iteruꝝ imprimere aut imprimi facere sine scitu ꝛ consensu totius Capituli nostri Generalis. Itaque cōmisit Reverēdus pater Stephanus prior noster Generalis: sub pena excōmunicatonis (sic!) ꝛc. — 308^v lev.: Petrus Liechtenstein Die 20. Iulii Anno $\frac{MDXIII}{1514}$ Venetiis. Nyomdász jegye.*

Több példánya ismeretes.

Egy teljes és egy csonka példány az Egyetemi Könyvtárban.

4. [*Breviarium ordinis fr. eremitarum S. Pauli primi eremite.*] Év és hely nélkül. [?Venetiis, 1537. In offic. Luceantonii Iuntae. ?] 15 sztl. + 432 sztt. lev. [+₁ — + +₇; a₁ — η ₈; aa₁ — η η ₈; A₁ — C₁] Fekete és piros gót betűk. Piros és részben fametszetű initialék. 81 fametszetű kép. 2 hasáb, 30 sor. 8°.

1—2 sztl. lev. [+₁ — +₁₁] hij. — 3—7 sztl. lev.: Naptár, amelyben a magyar szentek (László, István) piros betűvel nyomattak s a lapok élén a hó-

napok nevei magyarul : *Bevviit ma(sadhav)va ; Zenth Güevvrgh havva ; Piin-kesd havva ; Zenth Iivvaan havv. ; Zenth iiakab havva ; Kisazxon havva ; Zenth Miihal havva ; Miind Zenth havva ; Zenth Andras bahavva (sic!) ; Karachon havva ;* 8—9 sztl. lev. hij. — 1 sztt. lev. : *Dominicis diebus. A 70 lev. (i_a) után tévesen 73 lev. (k₁), így 71—72 hij. — 79, 95—96 lev. hij. — 97 lev. : *Incipit Breviarium s^m consuetudinē fratrum eremitarum Sancti pauli 1. eremite. Regulā bñ August. ep̄i p̄fessor. — 230 lev. : Incipiūt festivitates p̄ anni circuli. — 397. lev. : Incipit cōe stōrū r̄ primo de vigilia unig apl̄i. — 417 lev. : Officium De Passione domini per oēm sextam feriā celebrandum, nisi festum duplex solēne impediāt, receptum p̄ p̄res definitores. Anno 1536. — 433 s kōv. lev. hij. (kb. 3—4 lev.)**

Egyetlen ismert példánya a Budapesti Egyetemi Könyvtárban.

5. *Missale* novū: iuxta ritum modūq̄ sacri ordinis fratrum Eremitarum Divi Pauli primi Eremitae, a mēdis omnibus repurgatuz: accentibusq̄ veris: et marginali cottatione loco⁷: aptis imaginum figuris interpositis illustratū: restitutū antez ubi mutilū erat: Impensis Reverēdissimi Dñi F. Georgii Eremitae: divino favore Ep̄i ecclie Vvaradiēn: accuratissima diligentia excusuz in gratiam eiusdē ordinis. Venetiis, 1537. In officina Luceantonii Iuntae. 20 sztl. + 288 sztt. lev. [+₁ — ++₄]; a₁ — 7₈; A₁ — K₈] Fekete és piros gót betűk. Piros és részben fametszetű initialék. Számos fametszetű kép. 2 hasáb, 34 sor. 4°.

2—7 sztl. lev. [+₂ — +₇]: Naptár, amelyben a magyar szentek nevei piros betűvel nyomattak. — 1 lev. : *Incipit Missale Fratrum eremitaruz: Ordinis divi Pauli primi eremite. — 288 lev. : Explicit Missale a mendis omnibus liberatum. Venetiis, in officina Luceantonii Iunte Florentini. MDXXXVII. In mense Aprili.*

Teljes példánya (2 levél hijján) a Nemzeti Múzeum könyvtárában. Több csonka példány ismeretes.

6. *Breviarium* ordinis fratrum eremitarum sc̄ti Pauli primi eremite iterata castigatione recognitum cum plena rubrica. Venetiis, 1540. Petrus Liechtenstein Coloniensis. 16 sztl. + 490 sztt. lev. Fekete és piros gót betűk. Piros és fametszetű initialék. Fametszetű képek. 2 hasáb, 33 sor. 8°.

2—7 sztl. lev. : Naptár, amelyben a magyar szentek nevei piros betűvel s a lapok élén a hónapnevek magyarul nyomattak: *Bodog azxon*

hawa; Beüth elew ho; Beüth massad ho; Zenth Güewrgh hawa; Piinkesd hawa; Zenth Iuan. hawa; Zenth Iakab hawa; Kis azxon hawa; Zenth müihal hawa; Mind Zenth hawa; Zenth andras hawa; Karachon hawa. — 85. lev.: *Incipit Breviarium s^om consuetudinem frat^rü eremitar^ü sancti Pauli primi eremite: Regulã beati Augustini e^pi professorum.* — 239. lev.: *Incipiüt festiuitates per anni circulü.* — 444^v lev.: *Incipit commune sanctorum: et primo de uigilia unius apostoli.* — 466^v lev.: *Officiu³ de passione dⁿi ꝑ o^mn sextam feriã celebrandum, nisi festum duplex solene impediãt receptum ꝑ patres dⁱuinitores. Anno 1536.* — 490. lev.: *Anno Chrⁱ Redēptoris 1540. Venetiis in officina literaria Petri Liechfēstein Colonizsis. Mense Martio.* 490^v lev. Nyomdász jegye.

Több példányban ismeretes.

Az Egyetemi Könyvtárban egy teljes és egy csonka, a Nemzeti Múzeum könyvtárában egy teljes példánya.

HÓMAN BÁLINT.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN A M. N.
MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

(Ötödik közlemény.)

KABOS EDE. A szobor özvegye. *Német.*

L. 325. sz. a.

KABOS EDE. Fehér éjszakák. *Német.*

325. *Weisse Nächte und andere Geschichten. Realistische Erzählungen von Ed. Kabos. Herausgegeben und mit einer Charakteristik des Verfassers versehen von Oscar von Krüdgen.* Leipzig. Verlag von F. C. Neupert. Nachf. É. n.

8-r. Címkép, 175 l. Nyomtatta Deutsche Verlagsdruckerei, Leipzig. Szerző arcképével. Tartalom: 1. Weisse Nächte. (Fehér éjszakák.) — 2. Der Mörder und der Dieb. (A gyilkos és a tolvaj. — Két halott regénye.) — 3. Neues Blut. (Friss vér. — Koldusok.) — 4. Heilige Finger. (Szent ujjak. — A szobor özvegye.) — 5. (Lót. — Két halott regénye.) (Sammlung moderner Belletristik in- und ausländischer Autoren. Serie III. Bd. 3.) Jelzete: L. eleg. g. 721.

KABOS EDE. Két halott regénye. *Német.*

L. 325. sz. a.

KABOS EDE. Koldusok. *Német.*

L. 325. sz. a.

KACZIÁNY GÉZA. Egy évig mondurban. *Német.*

326. *Marm! Bilder aus dem Bosnischen Feldzuge von Géza von Kacziány. Aus dem Ungarischen übersetzt und frei bearbeitet von Dr. Adolph Kohut, Berlin. (1891.) Richard Eckstein Nachfolger.*

8-r. (8), 98 l. Nyomtatta: Greszner & Schramm, Leipzig. (Eckstein's Reisebibliothek No 103.) A magyar eredeti 13—27. fejezetének fordítása. Az első 12 fejezet Ein Jahr in Montur címen jelent meg, ugyane vállalatban, szerző előszavának tanúsága szerint. Ez utóbb említett mű nincs meg könyvtárunkban. Jelzete: L. eleg. g. 349.

KATONA JÓZSEF. Bánk bán. *Francia.*

327. Joseph Katona: Bánk bán. Tragédie historique en 5 actes

traduite du hongrois par Ch. de Bigault des Casanove. Paris, Honoré Champion, libr.-éd. 1910.

8-r. Nyomtatta : Budapest, Athenaeum. (Bibliothèque hongroise de la Revue de Hongrie. I.) Próza fordítás. Jelzete : P. o. hung. 430 t.

Német.

328. Banus Bánk. Tragödie in fünf Aufzügen von Josef Katona. Berlin, Erich Reiss Verlag. É. n.

8-r. 129. l. Nyomtatta : A. E. Fischer, Gera-Reuss. 1911. tavaszán. Verses fordítás VÉSZI Józseftől. Jelzete : P. o. hung. 912 k/3.

329. Bankbanus. Historisches Trauerspiel in 4 Acten von Josef Katona. Aus dem Ungarischen übersetzt und für die deutschen Bühnen bearbeitet von Josef Breiner. Verlag von Brüder Groß, Raab (Ungarn), É. n.

16-r. Nyomtatta : u. a. Győrött. Verses átdolgozás. Jelzete : P. o. hung. 912 k/1. (2 példány.)

330. Bánk-Bán. Drama in fünf Acten von Joseph Katona. Aus dem Ungarischen metrisch übersetzt von Adolf Dux. Leipzig, F. W. Brockhaus. 1858.

8-r. XX, 176 l. Verses fordítás. Életrajzi bevezetéssel. Jelzete : P. o. hung. 912 k.

KÁRMÁN JÓZSEF. Fanny hagyományai. *Német.*

331. Fanny's Nachlaß. Novelle von Josef Kármán. Aus dem Ungarischen von Maurus Rózsa. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam. jun. É. n.

16-r. 64 l. Fordító előszavával. (Universal-Bibliothek 1378.) Jelzete : L. eleg. g. 811. l.

KÁSZONYI DÁNIEL. Solymosi Eszter. *Német.*

332. Esther Solymosi. Das Blutopfer von Tisza-Eszlár. Social-Roman aus der Gegenwart von Daniel v. Kászonyi. Budapest. Buchdruckerei von Wilckens & Waidl. 1882.

8-r. (2), VI, 255, (2) l. Jelzete : P. o. hung. 911 t.

KELEMENFFY LÁSZLÓ. Meghasonlott kedély. *Német.*

333. Der Zerfallene. Roman von Ladislaus Kelemenffy. Aus dem Ungarischen übersetzt von Adolf Dux. Preßburg, 1847. Verlag von J. Kalinoda.

16-r. 2 köt. 208 ; 198 l. Nyomtatta : Franz Edler v Schmidt J. J. Busch. u. o. Jelzete : P. o. hung. 933.

333 a. Ugyanaz. (A borítékon : neue wohlfeile Ausgabe) Pest, 1858. Verlag von Lauffer und Stolp.

16-r. 2 köt. 208 ; 198 l. (Változatlan címlapkiadás.) Jelzete : P. o. hung. 933. d.

KEMÉNY ZSIGMOND. A zord idő. *Német.*

334. Rauhe Zeiten. Historischer Roman von Baron Sigmund Kemény. Deutsch von Otto Weber. Erster Theil. Pest. Verlag von Gustav Emich, 1854.

8-r. (8), 173 l. Csak az I. kötet van meg. Jelzete : P. o. hung. 935.

335. Rauhe Zeiten. Geschichtlicher Roman von Sigmund Kemény. Aus dem Ungarischen überfetzt von Theodor Opitz. Zürich, Verlags-Magazin. 1867. 8-r. 3 köt. (4), 196; (4), 239; (4), 315 l. Nyomtatta Philipp Reclam jun., Leipzig. Jelzete: P. o. hung. 935 d.

KIS JÁNOS. Kazinczy Ferencnek összekelésére, szendrei gróf Török Sophia-Antoniával. *Német.*

335. bis. Epistel an Franz von Kazinczy, zu seiner Vermählung mit Sophie-Antoinette Gräfin Török von Szendrő, zu Nagy-Kázmér, bey Tokaj, den XI. November 1804. Von seinem Freunde Johan Kis. Ungarisch und deutsch. Wien. 1805.

8-r. Címkép, 23 l. Nyomtatta: Schraemble Ferenc Antal özvegye u. o. KAZINCZY Ferenc arképével V. KISSINGER nyomán F. JOHN metszete. Két nyelvű kiadás, baloldalt a magyar vers német prózafordítása. Jelzete: Hung. l. 2415.

KISFALUDY KÁROLY. Hűség próbája. *Német.*

336. Die Probe der Treue. Lustspiel in einem Aufzuge aus dem Ungarischen von Karl Dubniczky von Szedlicsna. Preßburg, 1860. Druck von Heinrich Sieber's Buchdr.

8-r. (4), 36 l. Jelzete: P. o. hung. 951 x.

KISFALUDY KÁROLY. Stibor vajda. *Német.*

337. Stibor. Schauspiel in 4 Aufzügen von Carl v. Kisfaludy. Aus dem Ungarischen übersetzt von Grafen Carl Albert Festetics. Pesth, gedruckt bey Ludwig Landerer Edlen von Fűskút. 1823.

8-r. (14), 128 l. Rézmetszetű címképpel és másodcímleppal. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 951 as.

KISFALUDY SÁNDOR. Gyula szerelme. *Német.*

338. Gyula's Liebe. Gedicht in 10 Gefängen aus dem Ungarischen des Alexander Kisfaludy von Gebell-Ennsburg. Dresden und Leipzig, C. Pierfons Verlag. 1893.

8-r. 209, (3) l. Nyomtatta G. Zahn & H. Baendel, Kirchhain N.-L. Verses fordítás rövid életrajzi bevezetéssel és jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 951 vb.

KISFALUDY SÁNDOR. Himfy szerelmei. *Német.*

339. Himfy's auserlesene Siebelieder überfetzt von Johann Grafen Mailáth. Zweite Auflage. Pesth, bei Otto Wigand. Halberstadt, bei Karl Büggemann. 1831.

24-r. 61 l. Verses fordítás, életrajzi vázlattal. Tartalma: Klagende Liebe. (Kesergő szerelem): 7. 13. 18. 22. 26. 28. 33. 42. 47. 51. 54. 57. 75. 76. 79. 87. 90. 107. 110. 125. 149. 152. 172. 173. 176. — Glückliche Liebe. (Boldog szerelem.) 2. 9. 16. 18. 35. 41. 44. 51. 53. 75. 86. 87. 101. 115. 121. 130. 142. 146. 163. 164. 168. 171. 183. 197. 200. dal. Jelzete: P. o. hung. 968.

KISFALUDY SÁNDOR. Regék a magyar előidőből. *Német.*

340. Sagen aus der magyarischen Vorzeit. Von Alexander Kisfaludy. Deutsch von Joseph v. Machik. Pest, 1863. Gedruckt bei Landerer und Heckenast.

8-r. Acélmetszetű arckép, 127 l. Tartalma: 1. Die Schomlauer Blut-Lese. (Somlai vérszüret.) — 2. Eseghvár. (Eseghváry.) Verses fordítás, bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 951. v.

KISFALUDY SÁNDOR. Tátika. (Regék a magyar előidőből.) *Német.*

341. Tátika. Eine ungarische Sage aus des Herrn Alexander von Kisfaludy Regék a' Magyar Elő-Időből oder Sagen aus der ungarischen Vorzeit, metrisch übersetzt von Georg von Gaal. Wien, 1820. Im Verlage bei J. B. Wallishauser.

8-r. (10), 62. l. Verses fordítás bevezetéssel és jegyzetekkel. Jelzete: P. o. hung. 951 va.

KISS JÓZSEF. Költeményei. *Német.*

342. Josef Kiss' Gedichte. 1868—1881. Deutsch von Dr. Josef Steinbach. Wien, Georg Szelinski. 1886.

16-r. XII, 195. l. Nyomtatta: R. Spiess & Co. u. o. Tartalma: Verses ajánlás és prózai bevezetés a fordítótól; azután a következő költemények: Prolog. (Előhang). I. Roman. (Regény. A ciklus mind a hat darabja.) — Ein Grab. (Egy sír.) — II. Hansi. — III. Aus den «jüdischen Gesängen»: Um eines Wortes willen. (Egy szó miatt.) — Seufzer. (Sóhaj.) — Das Andenken eines reformirten Geistlichen. (Egy ref. lelkész emlékezete.) — Mit einem Bilde. (Egy képpel.) — Neuer Ahasver. (Új Ahasvér.) — IV. De Profundis. — V. Orientalia. (Keletiek.) Persisch. (Perzsa.) — Eingebildete Reise. (Képzelt utazás.) — Der Kuss. (A csók.) — VI. Tragödien. (Tragédiák): Das Lied vom armen Arje. (Dal a szegény Árjeről.) — Klara Kántor. (Kántor Klári.) — Lea Esther. (Lea Eszter.) — Judit Simon. (Simon Judit.) — Fräulein Agathe. (Ágota kisasszony.) — Schön Frau Bató. (Szép Batóné.) — Mörderische Glocke. (Gyilkos harang.) — Protze Lázárs Tochter. (Kincses Lázár lyánya.) — Kätchen Kerekes. (Kerekes Katica.) — VII. Lieder von der Strasse. (Dalok az utcáról): Aus der Höhe. (A magasból.) — Die Sphynx. (Egekbe néző...) — Christus. (Krisztus.) — Jeanne d'Arc. — VIII. Von Ast zu Ast. (Ágról ágra): Theuere Spuren. (Drága nyomok.) — Herr Redacteur. (Redaktor úr.) — Von der kleinen Ilma. (A kis Ilmáról.) — Auf den Tod Izsó's. (Izsó halálára.) — Daphnis und Chloä. (Daphnis és Chloe.) — Zu Schiff. (Hajón.) — Träumerei. (Ábránd.) — Nähterin-Lied. (Varróleány dala.) — Das Monats-Zimmer. (A hónapos szoba.) — Auf den Tod eines illustrierten Blattes. (Egy képes lap halálára.) — Meine Lieder. (Dalaim.) — Der alte Zimbler spielt. (Régi dalt ver...) — Krank. (Betegen.) — Schwarz und Weiss. (Fekete és fehér.) — Bei Eduard Tóth's Begräbnis. (Tóth Ede temetésén.) — Der Reporter. (Az újdondász.) — Passionsblume. (Panaszos virág.) — Elegie des Zigeunervajda. (A cigányvajda elegiája.) — Epitaph. (Epitaphium.) Jelzete: P. o. hung. 973 g.

KISS JÓZSEF. Jehova. (Költeményei). *Német.*

343. Jehova von Josef Kiss ins deutsche (*sic*) übertragen von Emanuel Rosenbergl. Budapest, 1897. Druck von Marfowitz und Garai.

8-r. 19. l. Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 973 v.

KISS JÓZSEF. Mese a varrógépről. *Német.*

344. Lied von der Nähmaschine. Aus dem Ungarischen des Josef Kiss von Ladislaus Neugebauer. Illustriert von Otto v. Badij. Leipzig. Verlag von Otto Wigand. 1884.

8-r. 75 l. Nyomtatta : Walter Wigand, u. o. Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 973 p.

KÓBOR TAMÁS. Az élet ára. *Német.*

345. Der Preis des Lebens. Ein humoristischer Roman von Thomas Kóbor. Berlin, 1913. Oesterheld & Co. Verlag.

8-r. 252 l. Nyomtatta : a Spamersche Buchdruckerei, Leipzig. Fordította : Erich OESTERHELD. A borítékot rajzolta Max SCHWERDTFEGER. Jelzete : P. o. hung. 977 bj.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ. (Elbeszélések.) *Német.*

346. Die magische Laterne. Novellen von Desider Kosztolányi. Aus dem Magyarischen von Stefan J. Klein. 1913. Saturn-Verlag Hermann Meißner, Heidelberg.

8-r. 137, 2 l. Nyomtatta : Moritz Köhler Brandenburg a. H. Tartalom : 1. Dreizehn schlimme kleine Mädchen. (Tizenhárom gonosz kislány. Bolondok.) — 2. Der Unbekannte. (Az ismeretlen. U. o.) — 3. Der vergessene Regenschirm. (Az esernyő. Beteg lelkek.) — 4. Christine Huchs seltsamer Besuch. (Russz¹ Krisztina csodálatos látogatása. Bolondok.) — 5. Der Luftballon fliegt fort. (A léggömb elrepül. U. o.) — 6. Das hässliche Mädchen. (A csúf leány. U. o.) — 7. Grossvater. (Bolyaszinű ég alatt. Beteg lelkek.) — 8. Die Karriere einer schlimmen Puppe. (A rossz baba meséje. Bolondok.) — Im Herbst. (Tréfa. Beteg lelkek.) — 10. Das Meer des armen Mannes. (Mese a tengerről és a szegény emberről. Bolondok.) — 11. Der Souffleur (?). — 12. Nur ein kleiner weisser Hund. (Csak egy kis fehér kutya. Beteg lelkek.) — Jelzete : P. o. hung. 1004 fb.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ. Beteg lelkek. *Német.*

L. 346. sz. a.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ. Bolondok. *Német.*

L. 346. sz. a.

KOZMA ANDOR. Humoros históriák. *Cseh.*

347. Kozma Andor : Humoristické historky. Z mad'arštiny přeložil

¹ A szövegben Hussz.

Gustav N. Mayerhoffer. V Praze. Nakladatelstvi J. Otto knihtiskárna. É. n.

16-r. 39, (1) l. Tartalom: 1. V pasti. (Csapdában.) — 2. Vylákaný dešť (A kicsalt eső.) — 3. V Čehu bude bál. (Csehi-ben bál lesz.) — 4. Láženský škándál. (A harkácsi botrány.) — 5. Hraběnka utekla. (A grófné megszökött.) — (Knihovna Besed lidu. 70.) Jelzete: L. eleg. g. 555 h.

Német.

348. Humoristische Geschichten von Andor von Rozma. Autorifizierte Übersetzung aus dem Ungarischen von C. Langsch. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 111, (1) l. Tartalmazza a magyar gyűjtemény összes elbeszéléseit a következő három hijján: Tháacitusz. A bagaméri bölcs. Tanút. (Universal-Bibliothek 5199.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

KÖRÖSHÁZY FERENC. ?¹ *Német.*

349. Die Bampyrrenbraut oder die Wirkungen des bösen Blickes. Aus dem Ungarischen des Körösházy Ferenc von F. Rorf. Weimar, 1849. Verlag und Druck von Bernh. Fr. Voigt.

8-r. XII, 290 l. A fordító bevezetésével. Jelzete: P. o. hung. 1026 k.

LENGYEL MENYHÉRT. Táifun. *Angol.*

350. Typhoon a play in four acts by Melchior Lengyel. English version by Laurence Irving. Methuen & Co. Ltd. London. [1913.]

8-r. 8, 120 l. Nyomtatta: Unwin brothers, Woking és London. Jelzete: P. o. hung. 1068 eg.

Német.

351. Melchior Lengyel. Taifun. Literarische Anstalt. Rütteln und Loening. Frankfurt a. M. 1910.

8-r. 148 l. Nyomtatta: Oscar Brandstedter. U. o. Jelzete: P. o. hung. 1068 ef.

LISZNYAI KÁLMÁN. (Költemények.) *Német.*

352. Gedichte von Koloman Lisznyai. Aus dem Ungarischen überseht von K. M. Kertbeny. München, Matth. Rieger'sche Buchhandlung. 1859.

16-r. VIII, (2), 40 l. Nyomtatta: J. P. Himmer, Augsburg. Tartalma: Életrajzi bevezetés. 1. An Ida. — 2. Herzensweh. — 3. Die Schwarzaugen. (Két kis fekete nap. Uj palóc dalok.) — 4. Frühlingslied. (Szárnyain viz a szél... Tavaszi dalok. XVI.) — 5. Vergiszmeinnichte. (Alig van egynéhány... U. o. XII.) — 6. Dämmerung. (Virrad, virrad, most virrad. Palóc dalok. XLV.) — 7. Ammenlied. (Nő, nő, nő, nő kisdedecke... U. o. I.) — 8. Pusztenturm. (Pusztai vihar. Uj palóc dalok.) — 9. Der Pusztentknebe. — 10. Ein abergläubischer Tag. (Babonás nap. Uj palóc dalok.) — 11. Ein Sonntagnachmittag. (Nyári

¹ «K. neve ismeretlen irodalmunkban.» SZENYEI. Magyar írók. VII : 99 l.

vasárnapi délután. U. o.) — 12. Ung'rische Gastfreundschaft. (Magyar vendég-szeretet. U. o.) — 13. Der alte Bodor. (Bodor Estyi. U. o.) Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1069 an.

LISZNYAI KÁLMÁN. Palócz dalok. *Német.*

L. 352. sz. a.

LISZNYAI KÁLMÁN. Tavaszi dalok. *Német.*

L. 352. sz. a.

LISZNYAI KÁLMÁN. Új palócz dalok. *Német.*

L. 352. sz. a.

LUKÁCSY SÁNDOR. A vereshajú. *Német.*

353. Die Rothharige. Volkschauspiel mit Gesang und Tanz in 3 Acten. Von Alexander Lufácsy, für deutsche Bühnen bearbeitet von Leo Wécsey. Budapest, 1884. Druck von Sam. Markus.

8-r. Arckép, 80 l. BLAHA Lujza arcképével. Jelzete: P. o. hung. 1077 bt.

MADÁCH IMRE. Az ember tragédiája. *Angol.*

354. The tragedy of man. Dramatic poem by Imre Madách. Translated from the original hungarian by William N. Loew. New-York. The Arcadia press. É. n.

8-r. 244 l. Verses fordítás bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1078 ca.

Cseh.

355. Emerich Madách: Tragedie člověka. Dramatická báseň. Z mad'arského originálu přeložil František Brábek. J. Otto. V Praze. É. n.

8-r. 198 l. (Sborník světové poesie. Svazek 22.) Verses fordítás bevezetéssel. Jelzete: Acad. 414 t.

355a. Ugyanaz. Druhé vydání. V Praze, J. Otto. 1904.

8-r. 198 l. (Sborník světové poesie. Svazek 22.) Jelzete: Acad. 414 ta.

Francia.

356. Emerich Madách. La tragédie de l'homme. Traduit du hongrois par Ch. de Bigault de Casanove. Paris, Société du Mercure de France. 1896.

8-r. 4, x, 254 l. Nyomtatta a kiadócég. Prózai fordítás, rövid bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1078 h/3.

Holland.

357. De tragedie van den mensch. Dramatisch gedicht van Emerich Madách. Naar het hongaarsch bewerkt en ingeleid door A. S. C. Wallis. Amsterdam. J. L. Beijers. — W. F. Dannenfelser. 1887.

8-r. 287 l. 14 képmelléklet ZICHY Mihály rajzai után. Nyomtatta: Roeloffzen & Hübner. Verses fordítás, bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1078 h/2.

Német.

358. Die Tragödie des Menschen. Dramatische Dichtung von Emericz Madách. Aus dem Ungarischen übersetzt von Julius Sechner von der Sech. Mit Vorwort von Maurus Jókai. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. VIII, 199 l. Verses fordítás. (Universal-Bibliothek. 2389—90.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

359. Ugyanaz. Dramatische Dichtung von Emericz Madách. Dem ungarischen Originale nachgedichtet von Eugen Planer. Halle a. S., Druck u. Verlag von Otto Hendel. É. n.

8-r. VI, 149 l. Verses átdolgozás bevezetéssel. (Bibliothek der Gesamtlitteratur des In- und Auslandes. No. 541—42.) Jelzete: L. eleg. g. 260 e.

360. Ugyanaz von Emericz Madách. Aus dem Ungarischen übertragen von Alexander Dieze. Pest, 1865. Druck von Gebrüder Pollak.

8-r. XII, 243, (1) l. Verses fordítás, Wolfgang von DEÁK bevezetésével. Jelzete: P. o. hung. 1078 e.

361. Ugyanaz. Nach Eduard Paulay's Bühnenbearbeitung übersetzt von Alexander Fischer. Budapest, 1886. Eggenberger'sche Buchhandlung.

8-r. 192 l. Nyomtatta: Franklin-Verein U. o. Verses fordítás bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1078 c.

362. Ugyanaz. Aus dem Ungarischen übersetzt von Josef Siebenlist. Preßburg und Leipzig. In Commission bei C. Stampfel, 1886.

16-r. 214 l. Nyomtatta: C. F. Wigand, Pozsony. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1078 f.

363. Ugyanaz. Aus dem Ungarischen übersetzt von Andor v. Sponer. Als Manuscript gedruckt. Késmárk. Druck von Paul Sauter. 1887.

16-r. (4), 228 l. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1078 g.

363a. Ugyanaz ugyanabban a fordításban. Leipzig, Verlag von Otto Wigand. 1891.

8-r. XXVI, 181 l. Nyomtatta: Walter Wigand. U. o. Bevezetéssel. Jelzete: P. o. hung. 1078 h/1.

363b. Ugyanaz ugyanabban a fordításban. Zweite Auflage. Leipzig, Verlag von Otto Wigand. 1899.

8-r. XXVI, 181 l. Nyomtatta: Walter Wigand. U. o. Jelzete: P. o. hung. 1078 g/4.

364. Ugyanaz. Aus dem Ungarischen übersetzt von Ludwig Dóczi. Stuttgart, 1891. Verlag J. C. Cotta.

8-r. 200 l. Nyomtatta: Union Deutsche Verlagsgesellschaft. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1078 g/3.

Olasz.

365. Emerico Madách. Le tragedia dell'uomo. Poema drammatico ungherese recato in verso italiano da Antonio Fonda sulla versione letterale di Lodovico Czink. Fiume, Tipografia P. Battara, 1908.

8-r. Arckép. (8), 206, (2) l. 14 melléklet ZICHY Mihály rajzai nyomán. A bevezetést L(odovico) C(ZINK) írta. Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 1078 h/4.

Szerb.

366. Човекова трагедија од Игра Мадача. Превео З. Ј. Јовановић. У Новоме Саду. Штампарија А. Пајевића, 1890.

8-r. (4), 179, (1) l. Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 1078 h.

Tót.

367. Tragédia človeka. Dramatická báseň od Imricha Madácha. Preložil Hviezdoslav. Turčiansky Sv. Martin. Nákladom «Slovenských Pohl'ádov.» 1906.

8-r. 270 l. Nyomtatta : Knihtlač. účasť spolok. U. o. Verses fordítás. Jelzete : P. o. hung. 1078 dj.

MÁRKUS JÓZSEF. (Elbeszélések.) *Német.*

368. Seitensprünge. Leichtfüßige Hiftörchen von Satanello (Josef Márkus.) Budapest, Gustav Grimm's Verlag. É. n.

8-r. 124, (2) l. Nyomtatta : F. Buschmann. U. o. Tartalma : 1. Eingesendet. (Beküldetett szerkesztőségünkhöz. Tilosban.) — 2. Das Abenteuer der Gräfin Aglaja. (Aglája grófné kalandja. U. o.) — 3. Der Pressprozess. (A sajtóper. U. o.) — 4. Eine Blaublutgeschichte. (Kékvértörténet. U. o.) — 5. Obdachlos. (A hajléktalan. Kikapós menyecskék.) — 6. Der Strike. (A strike. Tisztességes asszonyok.) — 7. Das Monocle. (Olga bűnhődése. Kikapós menyecskék.) — 8. Ehrbar — auf Zeit. (Füredőtörténet. U. o.) — 9. Sechs Paar Pantoffel. (Hat pár papucs. Tisztességes asszonyok.) Jelzete : L. eleg. m. 791.

368a. Ugyanaz. Zweite Auflage. Budapest, Gustav Grimm's Verlag. É. n. (1898.)

8-r. 124, (2) l. Nyomtatta : Neuwald Illés, 1898. Jelzete : L. eleg. m. 791 va.

MÁRKUS JÓZSEF. Exotikus növények. *Német.*

369. Exotische Pflanzen. Von Josef Márkus (Satanello). Aus dem Ungarischen übersezt. Budapest, Verlag von G. Grimm. 1886.

8-r. 120, (2) l. Nyomtatta : Neuwald Illés. U. o. Jelzete : L. eleg. m. 791 r.

MÁRKUS JÓZSEF. Kikapós menyecskék. *Német.*

L. 368. sz. a.

MÁRKUS JÓZSEF. Mikor Amor nevet. *Német.*

370. Wenn Amor lacht. Leichte Geschichten von Satanello (Josef Márkus). Budapest, Gustav Grimm's Verlag.

8-r. 140. (2) l. Nyomtatta: Neuwald Illés. U. o. Illusztrálva. A fordításból kimaradt az eredeti kötet negyedik novellája: A legcsunýább önzés. Jelzete: L. eleg. m. 791 u.

MÁRKUS JÓZSEF. Tilosban. *Német.*

L. 368. sz. a.

MÁRKUS JÓZSEF. Tisztességes asszonyok. *Német.*

371. Auf Irrwegen. Stützen aus dem Leben. Aus dem Ungarischen des Satanello überseht. Budapest, Verlag von G. Grimm. 1886.

8-r. 132. (2) l. Nyomtatta: Illés Neuwald. U. o. Illusztrálva. A fordításból kimaradt az eredeti kötet két darabja, u. m. A strike és Hat pár papucs. Jelzete: P. o. hung. 1311 k.

L. még 368. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. (Összegyűjtött munkái.) *Német.*

372. Gesammelte Schriften von Koloman Mikszáth. Leipzig, 1899. Georg Heinrich Meyer.

8-r. 4 kötet. Nyomtatta: Herrosé & Ziensen, Gräfenhachen.

I. Band. Das Gespenst in Lublau. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Andor von Sponer. 1899.

(Kisértet Lublón). (4), 141 l.

II. Band. Intimes aus dem Menschenleben. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Josef Julian Graf Zamonski. Zweite Auflage. 1899.

Tartalmát lásd a külön megjelent első kiadásnál, 379. sz. a. (4), 156 l. Ny. Gottfr. Pätz, Naumburg a. S.

III. Band. Die Kavaliere. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Andor von Sponer. 1849.

(A gavallérok) (4), 136 l. E kötet végén: Die schöne Frau Bulykay (A szép Bulykainé. Pipacsok a buzában.)

IV. Band. Frühlingstriebe und andere Geschichten. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Andor von Sponer, 1899.

(4), 136 l. Tartalom: 1. Frühlingstriebe. (Tavaszi rügyek.) — 2. Geschichte einer Heirat. (Historia egy házasságról. A tekintetes vármegye.) — 3. Ein Salamonsurteil. (Salamon ítélete. Az apró gentry és a nép.) — 4. Eingebildeter Honig. (Az elképzelt méz. Pernye.) Jelzete: P. o. hung. 1122 rm.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. (Elbeszélések.) *Dán.*

373. Koloman Mikszáth: Novelletter fra Ungarn. Paa Dansk ved Al. Schumacher. Kjøbenhavn. H. Hagerups Vorlag. 1885.

8-r. 95, (1) l. Nyomtatta Triers Bogtrykkeri. Tartalom: Életrajz. — 1. Guldfronkenen. (Az arany kisasszony. A tót atyafiak.) — 2. Historien om et Aegteskab. (Historia egy házasságról. A tekintetes vármegye.) — 3. Lam-

met «Sukkersød». (A néhai bárány. A jó palócok.) — 4. To Arlsgaarde. (Két major regénye. U. o.) — 5. Annas Brode. (Bede Anna tartozása. U. o.) Jelzete: P. o. hung. 1122 oh.

374. Koloman Mikszáth. Slovakiske Landsbyhistorier. Fra Ungarsk ved Alex. Schumacher. Kjøbenhavn, Lybecker & Meyers Forlag. 1893.

8-r. 207, (1) l. Nyomtatta J. Jorgensen & Co. Tartalma: 1. Lohinas Graes. (A lohinai fű.) — 2. Den sorte Plet. (Az a fekete folt. A tót atyafiak.) — 3. Lapaj. (Lapaj, a hires dudás. U. o.) — 4. Jasztrab. (Jasztrabék pusztulása. U. o.) Jelzete: P. o. hung. 1122. rk.

Német.

375. Erzählungen von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen von Andor von Sponer. Leipzig und Wien. Bibliographisches Institut. É. n.

16-r. 143 l. Tartalma: Einleitung. — 1. Frau Paul Szontágh. (Szontágh Pálné. Urak és parasztok.) — 2. Das Goldfräulein. (Az arany kisasszony. A tót atyafiak.) — 3. Die Taube im Käfig. (Galamb a kalitkában.) — 4. Die Geschichte vom braven Georg. (A becsületes Gyuri története. Tavaszi rügyek.) — (Meyers Volksbücher. Nr. 1187—88.) Jelzete: P. o. hung. 1120 f.

376. Gesammelte Erzählungen von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen übersezt von C. Langsch. 1—2. Bändchen, Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun.

16-r. 2 füzet. 94, 2; 93, 2 l. (Universal-Bibliothek Nr. 3463, 3664.) Tartalom: I. 1. Die Töchter des Obergespans. (A főispánkisasszonyok. A tek. vármegye.) — 2. Die alte Beschliesserin. (Az öreg Prikler néni. Urak és parasztok.) — 3. Vor den Ehrenrichtern. (A becsületbirák előtt. A tek. vármegye.) — 4. Aus der Zopfzeit. (Rózsaszínű rozsa. A tek. vármegye.) — 5. Eine mysteriöse Geschichte. (A száldobozi Papp familia. Urak és parasztok.) — 6. Paul Sperlings Bewirtung. (Veréb Pál traktában. U. o.) — 7. Wie Bauer Csonak eine Sense kaufte. (Kaszát vásárló paraszt. U. o.) — 8. Die Kleider des Königs. (A király ruhái. U. o.) — 9. Das Adelsnest. (A gentry-fészek. U. o.) — II. 10. Fuszspuren im Sande. (Lábnyomok a homokban. A tek. vármegye.) — 11. Der schlaue Minister. (A tanácsúr furfangja. Urak és parasztok.) — 12. Der vergessene Arrestant. (Az elfelejtett rab. U. o.) — 13. Mein erster Prinzipal. (Az én első principálisom. A tek. vármegye.) — 14. Die Reise jenseits der Welt. (A túlvilági utas. Urak és parasztok.) — 15. Noch eine Komitatsgeschichte. (Még egy megyei történet. U. o.) — 16. Frau Sonntagh. (Szontágh Pálné. U. o.) — 17. Das Dominium Balothy. (A Balothydominium. U. o.) — 18. Die verloren gegangene Kuh. (Aranyos felhők. A tek. vármegye.) — 19. Der beschwerliche Mensch. (Az ügyes-bajos ember. Urak és parasztok.) — 20. Die Theiss. (A Tisza. A tek. vármegye.) — 21. Das Land der verderbten Junggesellen. (A romlott férfiak országa. Urak és parasztok.) — 22. Die Himbeeren. (A málna. U. o.) — 23. Der Besuch bei dem Modell. (Látogatás egyik alakomnál. U. o.) Jelzete: L. eleg. g. 911 l.

377. Ungarische Novellen. Von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen von C. Langsch. Berlin, Eisenach, Leipzig, Herrmann Hillger. É. n.

8-r. 112 l. Nyomtatta Oscar Brandstetter, Leipzig. Fordító bevezetésével. Tartalom: Prakovszky, der taube Schmied. (P., a siket kovács.) — Dr. Katanghys Leben und Abenteuer. (K. Menyhért.) — (Kürschners Bücherschatz. No. 370.) Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

378. Koloman von Mikszáth. Zwischen einst und jetzt. Erzählungen aus der jüngsten Vergangenheit. Nach dem Ungarischen von Robert Tábori. Zweite Auflage. Leipzig und Budapest, Verlag von Singer und Wolfner. 1886.

8-r. VIII, 214 l. Nyomtatta S. Márkus Budapest. Tartalom: Vorwort des Verfassers. — Vorwort des Übersetzers. — 1. Das Heiratsnest. (A gentry-fészek. Urak és parasztok.) — 2. Das frivole Aktenstück. (Frivol akta. Pipacsok a búzában.) — 3. Der Bauer und die Sense. (A kaszát vásárló paraszt. Urak és parasztok.) — 4. Die schwarze Frau. (A fekete asszony. Tavaszí rügyek.) — 5. Die Pribolyer Landstrasse. (A pribolyi országút.) — 6. Aus schlechtem Stoffe. (A rossz matéria. A tekintetes vármegye.) — 7. Intra Dominium. (Birtokon belül.) — 8. Lapaj der berühmte Dudelsackpfeifer. (Lapaj, a híres dudás. A tót atyafiak.) — 9. Originale. a) Der letzte Ritter. (Az utolsó lovag. Az apró gentry és a nép.) b) Der Bauer in Frack. (Bagi úr frakkban. U. o.) c) Der einzige Taugenichts. (Az egyetlen gazember. U. o.) — 10. Der «General» (Az én kortársaim.) — Koloman v. Mikszáth. (Életrajzi vázlat.) Jelzete: P. o. hung. 1122 p.

379. Intimes aus dem Menschenleben. Erzählungen und Skizzen von Koloman Mikszáth. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Dr. Josef Julian Graf Zamonski. Leipzig, Verlag von Georg Heinrich Meyer. 1897.

8-r. (4), 156 l. Nyomtatta Emil Herrmann sen. U. o. Tartalma: I. Aus dem Familienkreise. 1. Vom braven Gyuri. (A becsületes Gyuri története. Tavaszí rügyek.) 2. Mein Taufpathe. (Johanka néni, Franczika néni és keresztapám. U. o.) — 3. Die Stiefmutter. (Egy fiúnak a fele. U. o.) — 4. Der leibliche Vater. (A kántorfiú. Az apró gentry és a nép.) — 5. Der arme Student. (A rossz matéria. A tekintetes vármegye.) — 6. Die Kuh. (Aranyos felhők. U. o.) — II. Vom Lande. 7. Die Hässlichste. (A legrútább leány. Tavaszí rügyek.) — 8. Ein Achsenbruch. (A rokkant szekér. Az apró gentry és a nép.) — 9. Der einzige Halunke. (Az egyetlen gazember. U. o.) — 10. Der Reisende aus dem Jenseits. (A túlvilági utas. Urak és parasztok.) — 11. Die verlorene Herde. (Az elveszett nyáj. A tekintetes vármegye.) — III. Aus der Groszstadt. 12. Die Hausmeisterin aus der Kerepeserstrasse. (Az öreg Prikler néni. Urak és parasztok.) — 13. Der Premierminister frühstückt. (A miniszterelnök reggelizik. Az apró gentry és a nép.) — 14. Die Kleider den Königs. (A király ruhái. Urak és parasztok.) Jelzete: P. o. hung. 1122 pa.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A beszélő köntös. *Cselh.*

380. Kouzelný kaftan. Román. Mad'arsky napisal Kálmán Mikszáth.

Do češtiny převedl Ludvik Kostolný. V Praze, 1891. Tiskem «Národní tiskárny a nakladatelstva.»

8-r. 124 l. (Romány «Hlasu Národa».) Jelzete: P. o. hung. 1122 rf/1.

Német.

381. Der Zauberfaßten. Roman von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen von Victor Sziflai. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 103 l. (Universal-Bibliothek. 2790.) Jelzete: L. eleg. 8. 811 l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A gavalérok. *Német.*

L. 372. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A jó palócok. *Angol.*

382. The good people of Palöcz. (*sic.*) By Coloman Mikszáth. With an Introduction by Clifton Bingham. London, Dean & Son. É. n. (1890.)

2-r. VII, 99 l. 15 színes melléklet BIHARY, KARLOVSZKY, NEOGRÁDY, ROSKOVICS és VÁGÓ akvarelljei nyomán. A mellékleteket a Légrády Testvérek budapesti cég készítette. Jelzete P. o. hung. 181 b.

Dán.

L. 373. sz. a.

Francia.

383. Kálmán de Mikszáth. Scènes hongroises traduites par E. Horn. Préface de François Coppée. Paris, Ancienne Maison Quantin. 1890.

2-r. VIII, 99, 2 l. 15 színes melléklettel BIHARY, KARLOVSZKY, MARGITTAY NEOGRÁDY és VÁGÓ akvarelljei nyomán. A mellékletek a Légrády Testvérek budapesti műintézetében készültek. Jelzete P. o. hung. 40.

Német.

384. Die guten Hochländer. Ungarische Dorfgeschichten von Koloman Mikszáth. Übertragen durch Dr. Adolf Silberstein. Budapest, 1882. Comissions-Verlag von Gustav Grimm.

8-r. (6), 150 l. Nyomtatta: Ludwig Endrényi & Comp. Szegeden. A 6. elbeszélést A. STURM, a 7—9. elbeszéléseket L. NEUGEBAUER, a 10. elbeszélést O. HERMAN és a 12-eket Anton RADÓ fordította. Végén SILBERSTEIN méltató szavai a szerzőről. Jelzete P. o. hung. 1122 ra.

384a. U. a. Zweite billige Ausgabe. Szegedin 1884. Druck und Verlag von L. Endrényi und Comp.

8-r. (4), 150 l. Jelzete P. o. hung. 1122 rc.

385. Ungarische Dorfgeschichten. Aus dem Ungarischen von Ladislaus Neugebauer. Leipzig, Otto Wigand. É. n. (1890.)

3-r. (4), 96 l., 15 színes képmelléklet BIHARY, KARLOVSZKY, NEOGRÁDY,

ROSKOVICS és VÁGÓ akvarelljei nyomán. Nyomtatta: Walter Wigand u. o., a mellékleteket a Légrády Testvérek budapesti könyomdája. Jelzete: P. o. hung. 181 a.

L. még 375. sz. a.

Tót.

386. Koloman Mikszáth: Dobří polovci. Preložil S. Cz. Danielovič. Nákladom Knihtlačiarkeho účastinarkeho spolku v Turčianskom Sv. Martine. 1911.

8-r. 123, 1 l. Nyomtatta: Knihtlačiarstki účastinárszky spolok Turócz-Szent-Márton. Fordító előszavával. Jelzete: P. o. hung. 1122 ha.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A két koldusdeák. *Finn.*

387. Kálmán Mikszáth. Kerjäläisteinit. Suomentanut Matti Kivekäs. K. J. Gummerus o. y. Jyväskylä. (1913.)

8-r. 152 l. Nyomtatta: U. a. 1913. Életrajzi bevezetéssel, fordító tollából. Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/18.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A kis primás. *Német.*

387. Koloman Mikszáth. Der kleine Kirchenfürst. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Oskar v. Krücken. Wiener Verlag, Wien und Leipzig. 1905.

16-r. 139 l. Nyomtatta: Fr. Winiker & Schickardt, Brünn. (Bibliothek berühmter Autoren. Band 49.) Jelzete: L. eleg. g. 261.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A lohinai fü. *Dán.*

L. 374. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A szelistyei asszonyok. *Német.*

388. Szelistye, das Dorf ohne Männer. Von Koloman Mikszáth. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Camilla Goldner. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. E. n.

16-r. 123 l. (Universal-Bibliothek 4413.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A táborszernagy halála. Szervusz, Pali bácsi. (A demokraták.) *Német.*

389. Des Feldzeigmeisters Tod und Servus, Better Paul! Zwei Novellen von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen von Andor von Sponer. Leipzig und Wien, Bibliographisches Institut.

16-r. 71 l. Életrajzi bevezetéssel. (Meyers Volksbücher. Nr. 1310.) Jelzete: P. o. hung. 1120 f.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A tekintetes vármegye. *Dán.*

L. 373. sz. a.

Német.

L. 372—376., 378., 379. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. A tót atyafiak. *Dán.*

L. 373., 374. sz. a.

Tót.

390. Slovenski rodáci. Napisał Koloman Mikszáth. S pôvodcovým dovolením preložil Gustáv Izák. Turčiansky Sv.-Martin. Tlačou kníh-tlačárskeho účastnarskeho spolku. 1904.

8-r. 158, 1 l. (Románová bibliotéka. Ročník II. Sošit 6.) Jelzete : L. eleg. g. 260 h.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Az apró gentry és a nép. *Német.*

L. 372., 378., 379. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Az én kortársaim. *Német.*

L. 378. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Egy választás Magyarországon vagy a körtvélyesi csiny. *Német.*

391. Eine Abgeordnetenwahl in Ungarn, oder die Kabale von Körtvélyes. Von Koloman v. Mikszáth. Aus dem Ungarischen von Andor v. Sponer. Leipzig und Wien, Bibliographisches Institut. É. n.

16-r. 103 (1) l. Eletrajzi vázlattal. (Meyers Volksbücher. Nr. 1546—47.) Jelzete : P. o. hung. 1020 f.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Galamb a kalitkában. *Cseh.*

392. Mikszáth Kálmán. Holubice v kleci. z maďarštiny přeložil Gustav Narcis Mayerhoffer. V Praze, Knihotiskárna F. Šimáček, nakladatelé. 1895.

16-r. 93 l. (Levné svazky novel. 44.) Jelzete : L. eleg. g. 776 l.

Német.

393. Die Taube im Käfig. Zwei Geschichten in einer von Koloman Mikszáth. Deutsch von Ludwig Wechsler. Verlegt bei Johannes Cotta, Berlin und Leipzig. É. n.

8-r. 111 l. Jelzete : P. o. hung. 1122 rl.

L. még 375. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Katángy Menyhért. *Német.*

L. 377. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Kisértet Lublón. *Eszperanto.*

394. Fantomo en Lubló. De Kolomano Mikszáth. Tradukis el hungara lingvo Eugeno Forster. Budapest Ludoviko Kókai. (1912.)

8-r. 79 l. Nyomtatta 1912. Markovics és Garai Budapest. Jelzete : P. o. hung. 1122 rx/13.

Német.

L. 372. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Pernye. *Német.*

L. 372. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Pipacsok a búzában. *Német.*

L. 372., 378. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Prakovszky, a süket kovács. *Horvát.*

395. Koloman Mikszáth. Gluhi kovač. S magjarskog preveo Dr. Ivan Lulić. (Zagreb, 1910. Vlastnik i nakladnik Josip Sokol.)

16-r. 148 l. Nyomtatta Tiskara hrv. stranke prava, Zagreb. (Zabavna knjižnica br. 4.) Jelzete: L. eleg. g. 555 z.

Német.

396. Der taube Schmied von Koloman v. Mikszáth. Autorisierte Übersetzung aus dem Ungarischen von Andor v. Sponer, Leipzig. Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 119, 1 l. (Universal-Bibliothek 5207.) Jelzete: L. eleg. g. 811 l.

L. még 377. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Szent Péter esernyője. *Angol.*

397. St. Peters Umbrella. A novel by Kálmán Mikszáth. Translated from the Hungarian by B. W. Worswick. With introduction by R. Nisbet Bain. London, Jarrold & Sons. 1900.

8-r. Címkép, 300 l. Illusztrálva. Nyomtatta: Jarrold & Sons. Norwich és London. Jelzete: P. o. hung. 1122 r/1.

Dán.

398. Koloman Mikszáth. Sankt Peders Paraply. Fortaelling fra vore Dage. Autoriseret Oversættelse fra Ungarsk ved Alex. Schumacher. København, J. L. Lybeckers Forlag. 1912.

8-r. 295 l. Nyomtatta: Hos Egmont H. Petersen. U. o. Szerző életrajzi vázlatával fordító tollából. Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/15.

Finn.

399. Pyhän Pietarin sateenvarjo. Kertomus ylänkarista. Kirjoittanut Mikszáth Kálmán. Unkarinkielestä suomensi N. E. W. Helsinki 1912. Suomalainen Kustameus O.-Y. Kansa.

8-r. Két kötet. XI, 124; (4), 125—301 l. Nyomtatta a Kirjapaino-o.-y. kirja u. o. Életrajzi bevezetés a fordítótól. Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/16.

Francia.

400. Kálmán de Mikszáth. Le parapluie de Saint-Pierre. Adapté du hongrois par Émile Horn, Paris, Félix Juven. (1904.)

4-r. 4, 194 l. Nyomtatta: Paul Dupont u. o. 1904. SZÉRELY Andor rajzaival. Jelzete: P. o. hung. 181 d.

Horvát.

401. Kišobran sv. Petra. Roman iz slovačkoga svijeta. Madžarsko napisao Koloman Mikszáth. U Zagrebu. Nakladon kr. zem. tiskare. 1914.

8-r. 224 l. Szerző arcképével és életrajzával. Fordította A. PISAVERIC (Zabavna biblioteka. God. II. Knjiga 19.) Jelzete: L. eleg. g. 260 i.

Holland

402. Kálmán Mikszáth. De wonderparaplu. Uit het Hongaarsch door T. Beets-Damsté. Maatschappij vor goede en goedkoope lectuur. Amsterdam. É. n.

8-r. 164, (2) l. (Blauwe bibliotheek 14—15.) Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/5.

Német.

403. Der mundertätige Regenschirm. Eine Erzählung von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen von Marie Kálmán. Leipzig, Druck und Verlag von Philipp Reclam jun. É. n.

16-r. 234 l. (Universal-Bibliothek 4002—B.) Jelzete: L. eleg. 811 l.

404. St. Peters Regenschirm. Eine Erzählung von Koloman Mikszáth. Aus dem Ungarischen übersetzt von Ludwig Wechsler. Fischer und Franke Buch- u. Kunstverlag, Berlin. É. n.

16-r. (4), 307 l. Nyomtatta: Emil Herrmann senior, Leipzig. (Fischer und Franke's Bibliothek für Bücherliebhaber.) Jelzete: P. o. hung. 1122 oi.

Oláh.

405. Parapleul sântului Petru. Novelă. Prelucrată în traducere după Coloman Mikszáth de Joan Nițu Pop. Timișoara, Tipografia lui Heinrich Uhrmann. 1897.

8-r. 168 l. Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/7.

Svéd.

406. St. Peters paraply af Koloman Mikszath. Öfversättning. Stockholm, Adolf Bornier. (1899.)

8-r. 287 l. Nyomtatta: Isaac Markus. Boktr.-Aktiebolag 1899. (Adolf Borniers Romanbibliotek 89.) Jelzete: P. o. hung. 1122 rx/6.

Szerb.

407. Кишобран светог Петра од Коломана Миксата. Превео Уја. Нови Сад Штампарија деон. друштва „Браника“ 1906.

8-r. 177 l. Jelzete: P. o. hung. 1122 h.

Tót.

408. Svätého Petrov dážd'nik. Napisal Koloman Mikszáth. Preložila Hana Gregorová. Ján Páricka v Ružomberku, 1911.

8-r. 254, 1 l. Nyomtatta: u. a. Rózsahegy. (Páříčkova slovenská knihnica. Ročník II. svázok 3—4.) Jelzete: P. o. rel. 233 sc.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Tavaszí rügyek. *Német.*

L. 372., 375., 378., 379. sz. a.

MIKSZÁTH KÁLMÁN. Urak és parasztok. *Német.*

L. 375., 376., 378., 379. sz. a.

MOLNÁR FERENC. [Elbeszélések.] *Német.*

409. Franz Molnár. Buben und Mädel. Dialoge. Berlin, J. Ladnjčnikofš Verlag, G. m. b. H. É. n.

8-r. 188, 1 l. Nyomtatta: a Spamersche Buchdruckerei, Leipzig. Tartalom: 1. Georg und die Liebe. (György és a szerelem. Gyerekek.) — 2. Der «Gitt-Verein.» (A gitt-egylet. U. o.) — 3. Peterchen. (Péterke. U. o.) — 4. So sind sie alle. (A fiúk mind ilyenek. Ketten beszélnek.) — 5. Alexander (Sándor. Gyerekek.) — 6. Um zwei Kreuzer Feigen. (Két krajcárért füge. U. o.) — 7. Der erste Schritt. (Az első lépés. U. o.) — 8. Zwei kleine Knaben plaudern. (Két kis fiú beszélget. Kis hármaskönyv.) — 9. D'Olga. (A'Olga. Gyerekek.) — 10. Der Schulhof. (A sülhóf. Ketten beszélnek.) — 11. Der Kokon. (A gubó. Gyerekek.) — 12. Der Doppelgummi. (A dupla radirgummi. Kis hármaskönyv.) — 13. Palko Petrencze. (Petrencze Palkó. Gyerekek.) — 14. Flegelien. (Kamaszhistória. Kis hármaskönyv.) — 15. Zwei Ohrfeigen. (Egy pof és még egy pof. U. o.) — 16. Luise erobert einen Erzherzog. (?) — 17. Armut. (Szegénység. Ketten beszélnek.) — 18. Sieben Uhr abends. (Este hét óra. U. o.) — 19. Briefe vom stud. phil. (Levelek a bölcsészről. Kis hármaskönyv.) — 20. Die üble gewohnheit der Frau Csóti. (?) Jelzete: P. o. hung. 1142 ff.

410. Franz Molnár. Des Zuckerbäckers goldene Krone. Novellen. Wien und Leipzig, 1913. Deutsch-österreichischer Verlag.

8-r. 200, 4 l. Nyomtatta: Friedrich Jasper, Wien. Tartalom: 1. Des Zuckerbäckers goldene Krone. (A cukrász aranykoronája. Báró Március és egyéb elbeszélések.) — 2. Frühlingsrausch. (Tavaszi részegség. Muzsika.) — 3. Kohlendiebe. (Szentoltvajok. U. o.) — 4. Der Schneemann. (A hóember. U. o.) — 5. Wintermorgen. (Téli reggel. U. o.) — 6. Wasser kommt von den Bergen. (Víz jön a hegyekről. Báró Március és egyéb elbeszélések.) — 7. Ein Schusz fiel aus dem Busch. (A bokorból lelétt ember. U. o.) — 8. Der Kobold und die Fee. (A manó és a tündér. Muzsika.) — 9. Baron Marcius. (Báró Március és egyéb elbeszélések.) — 10. Rosi auf der Hidegkuter-Strasse. (Rózsai a hidegkúti úton. U. o.) — 11. Schlummermärchen. (Altató mese. Muzsika.) Jelzete: P. o. hung. 1142 fb.

MOLNÁR FERENC. A farkas. *Német.*

411. Franz Molnár. Das Märchen vom Wolff. Ein Spiel in vier Bildern. Wien und Leipzig, Deutsch-Österreichischer Verlag. É. n

8-r. 170, 2 l. Nyomtatta: Christoph Reissers Söhne, Wien. Jelzete: P. o. hung. 1142 gs.

MOLNÁR FERENC. A Pál-utcai fiúk. *Finn.*

412. Ferenc Molnár. Koulupoikia. Kirja Pál-kadun pojista. Tekijän luvalla suomentanut Matti Kivekäs. Helsingissä Kustannusosakeyhtiö otava. (1913.)

8-r. 224 l. Nyomtatta ugyanaz, ugyanott. 1913. Bevezetés a fordítótól. Jelzete: P. o. hung. 1142 fh.

Német.

413. Die Jungens der Paulstraße. Ein Roman für kleine und große Studenten. Übersetzt . . . von Dr. Eugen Heinrich Schmitt. Berlin, 1910. Hermann Walthers Verlagsbuchhandlung G. m. b. H.

8-r. 381 l. Nyomtatta: Pasz & Garlet. U. o. Ludwig BERWALD rajzaival. Jelzete: P. o. hung. 1142 j.

MOLNÁR FERENC. Az ördög. *Angol.*

414. The devil by Ferenc Molnar, adapted by Oliver Herford. New-York, Mitchel Kennerley. É. n.

8-r. 167 l., 5 képmelléklettel. A copyright 1908-ban kelt. Átdolgozás német nevekkkel és Bécsbe tett színhellyel. Jelzete: P. o. hung. 1142 fd.

415. The devil. A tragedy of the haert and the conscience. Novelized by Joseph O'Brien from Henry W. Savage's great play by Ferenc Molnar. New-York. I. S. Ogilvie publishing company. É. n.

8-r. 189 l., 8 képmelléklettel, színpadi fölvételek alapján. A copyright 1908-ban kelt. A HERFORD-féle fordítás nyomán készült regény. Jelzete: P. o. hung. 1142 fe.

416. The devil. Founded on Ferenc Molnar's Play, as produced by Harrison Grey Fiske at the Belasco Theatre, New-York. By Adrian Schade van Westrum. G. W. Dillingham company publishers, New-York. É. n.

8-r. 317 l., 8 képmelléklettel, színpadi fölvételek alapján. Copyright kelte: 1908. Ezen regényátdolgozás a színműnek Alexander KONTA és William Trowbridge LADNED által készített fordításából készült, mely magyar, de az eredetitől eltérő neveket ad a szereplőknek. Jelzete: P. o. hung. 447 e.

Német.

417. Franz Molnár. Der Teufel. Ein Spiel in drei Aufzügen. Verlegt bei Julius Bard, Berlin. É. n.

8-r. 162 l. Nyomtatta: Imberg & Lefson. Jelzete: P. o. hung. 1142 gy.

MOLNÁR FERENC. Báró Március és egyéb elbeszélések. *Német.*
L. 410. sz. a.

MOLNÁR FERENC. Egy gazdátlan csónak története. *Német.*

418. Ein Herrenlofer Kahn. Von Franz Molnár. Otto Weber Verlag, Heilbronn. 1909.

8-r. 126 l. Illusztrálva. (Webers moderne Bibliothek Nr. 141.) Jelzete: L. eleg. g. 827.

MOLNÁR FERENC. Egy pesti leány története. *Német.*

419. Fräulein Jourfix. Roman von Franz Molnár. Dr. Sally Rabinowitz Verlag, Leipzig. 1913.

8-r. 271 l. Nyomtatta: Berg & Hesse, Ballenstedt a. H. A címlapot rajzolta Julius RETTICH. Jelzete: P. o. hung. 1142 fc.

MOLNÁR FERENC. Gyerekek. *Német.*

L. 409. sz. a.

MOLNÁR FERENC. Hétágú síp. *Német.*

420. Franz Molnár. Die Panflöte. Fünfzehn Skizzen. 1912. Oesterheld & Co., Berlin.

16-r. 150 l. Nyomtatta: Druckerei für Bibliophilen. U. o. Jelzete: P. o. hung. 1140 gr.

MOLNÁR FERENC. Ketten beszélnek. *Német.*

L. 409. sz. a.

MOLNÁR FERENC. Kis hármás könyv. *Német.*

L. 409. sz. a.

MOLNÁR FERENC. Liliom. *Német.*

421. Liliom. Vorstadt-Legende in 7 Bildern und einem szenischen Prolog von Franz Molnár. Für die deutsche Bühne bearbeitet von Alfred Polgár. Deutsch-Österreichischer Verlag. Wien-Leipzig, 1912.

8-r. 216 l. Jelzete: P. o. hung. 1142 gt.

MOLNÁR FERENC. Muzsika. *Német.*

L. 410. sz. a.

MOLNÁR GYULA. Modern hősök. (?) *Német.*

422. Moderne Helden. Sociales Drama in 4 Akten von Julius Molnár. Aus dem Ungarischen übersetzt von L. L. Budapest, Országos ügyvédi nyomda. 1898.

8-r. 151 l. Jelzete: P. o. hung. 1143 c.

MURAI KÁROLY. Virágfakadás. *Oláh.*

423. Dragoste copilărească. Comedie într'un act de Carol Murai. Localisată de Dr. Josif Siegescu. Budapesta, 1902. Tipogr. «Poporul Român».

8-r. 32 l. (Biblioteca teatrală a «Poporului Român» Nr. 1. Jelzete: L. eleg. g. 259 tk.

PEKÁR GYULA. Hatalom. *Német.*

424. Die Dame in Weiß. Roman von Julius Pekar. Deutsch von Ludwig Wechsler. Berlin, Eisenach, Leipzig. Hermann Hilgers Verlag. É. n.

8-r. 127 l. Nyomtatta: Oscar Brandstetter, Leipzig. Szerző önéletrajzával magyarul (cinkográfiai reprodukció) és németül. E. RANZENHOFER képeivel. (Kürschners Bücherschatz No. 156.) Jelzete: L. eleg. g. 562 y.

PETŐFI SÁNDOR (költői munkái). *Német.*

425. Alexander Petőfi. Poetische Werke in sechs Bänden, in deutscher Nachdichtung von Ignatz Schnitzer. Verlegt bei Halm & Goldmann, Wien-Leipzig. 1910.

8-r. Hat rész, 3 kötetben. VIII, 377, (1); 296, 298 l., 1—1 címképpel. Nyomtatta: 500 számozott példányban Fr. Winiker & Schickardt, Brünn. Ez a 112. sz. példány. Tartalom: I. Geleitwort von Albert v. BERZEVICZY. — Petőfi's Lebensroman, a fordítótól. — Elbeszélő költemények: 1. Feentraum. (Tündérálm.) — 2. Held János. (János vitéz.) — II. 3. Die Burg der Schrecken. (Salgó.) — 4. Der Fährmann. (Szilaj Pista.) — 5. Der Apostel. (Az apostol.) — III. 6. Der Liebe Fluch. (Szerelem átka.) — 7. Maria Szécsi. (Sz. M.) — 8. Der Schalksmann. (Bolond Istók.) — Kisebb költemények.: 1. In der Heimat. (Hazámban.) — 2. Zwei Wanderer. (Két vándor.) — 3. Auf der Donau. (A Dunán.) — 4. Seltsame Geschichte. (Furcsa történet.) — 5. Der Zecher. (A borozó.) — 6. Meine erste Rolle. (Első szerepem.) — 7. In der Wildnis. (Vadonban.) — 8. Toast beim Sautanz. (Disznótorban.) — 9. Hortobágyer Wirtin. (Hortobágyi korcsmárosné.) — 10. Nachtquartier. (Tolvaj huszár.) — 11. Heiter strömt es nach dem Wald. (Járnak, kelnek sokan.) — 12. Die Waldschenke. (Erdő szélén.) — 13. Was nützt es, wenn das brache Feld. (Mihaszna, hogy a csoroszlya.) — 14. Eile, Bächlein, eile! (Könnyeim V. rész.) — 15. Volkslieder. (Népdalok. 1—2.) — 16. Ich trat hinein zur Kuchentür. (Befordultam a konyhára.) — 17. Aus der Ferne. (Távolból.) — 18. Mein Bräutchen. (Az én mátkám.) — 19. Todessehnsucht. (Halálvágy.) — 20. Geigenklang und Flötenton. (Dinom-dánom.) — 21. Lebend gestorben. (Élő halott.) — 22. Prophezeiung. (Jövendölés.) — 23. Grabgesang vor meinem Haus. (Temetésre szól az ének.) — 24. Wolfsabenteurer. (Farkaskaland.) — 25. Paulstag. (Pálnapkor.) — 26. Ich. (Én.) — 27. Gleiches mit Gleichem. (Szeget szeggel.) — 28. Reif zum Schnitt. (Érik a gabona.) — 29. Liebesklaverei. (Megúnt rabság.) — 30. Das geraubte Ross. (Lopott ló.) — 31. Im Friedhof. (Temetőben.) — 32. Die Liebe, an Gefahren reich. (A szerelem, a szerelem.) — 33. Das letzte Almosen. (Az utósó alamizsna.) — 34. Vorwurf. (Szemrehányás.) — 35. Kernfluch. (Lánggal égő teremtette.) — 36. Am Kreuzweg steh ich. (Keresztúton állok.) — 37. Keiner Blume kann man wehren. (A virágnak megültani nem lehet.) — 38. Nimmer geh' ich weg. (Nem megyek én innen sehova.) — 39. Wasser und Wein. (Víz és bor.) — 40. Das Holz zu meiner Flöte. (Kis furulyám.) — 41. Glatt ist der Schnee. (Sikos a hó, szalad a szán.) — 42. Rundgesang. (Kördal.) — IV. 43. Das Lied. (A dal.) — 44. Winters Ende. (Tél végén.) — 45. Gern wollt ich sagen. (Elmondanám.) — 46. Ausgepiffen. (Fütty.) —

47. Grübeleien des Durstigen. (Szomjas ember tünődése.) — 48. Der bleiche Soldat. (Halvány katona.) — 49. Mein Grab. (Sír.) — 50. Bei Erlau. (Eger mellett.) — 51. Erlauer Klänge. (Egri hangok.) — 52. Ein Abend zu Hause. (Egy estém otthon.) — 53. Patriotienlied. (Honfidal.) — 54. Der Betyár und die Wirtin. (A csaplárné a betyárt szerette.) — 55. Der Adelige. (A nemes.) — 56. An Suschen. (Zsuzsikához.) — 57. Beim Trinken. (Ivás közben.) — 58. Leben und Tod. (Élet, halál.) — 59. Mondlicht badet im Himmelsmeer. (Fürdik a holdvilág.) — 60. An mein Glas. (Poharamhoz.) — 61. Zieht ein Schäffer auf dem Esel. (Megy a juhász szamáron.) — 62. Mein Durst. (De már nem tudom mit csináljak.) — 63. Auf dem Wasser. (Vizen.) — 64. Unglücklich war ich. (Boldogtalan voltam.) — 65. Bin so schwach. (Gyöngye vagyok.) — 66. Traum' ich? (Álmodom-e?) — 67. Was fieszt dort auf dem Felde? (Mi foly ott a mezőn.) — 68. Was ist tiefer als der Donaustrom? (Mi nagyobb a nagy Szentgellért hegynél?) — 69. Liebes- und Pfeifenlied. (Szerelme- és pipadal.) — 70. Meine Verse. (Verseim.) — 71. Zum holden Weibe gern. (Elvinnék én, csak adnának.) — 72. Ich blicke nach dem Himmel nicht. (Nem nézek én, minek néznék? az ég.) — 73. Nachts. (Éjjel.) — 74. Soldat bin ich. (Katona vagyok én.) — 75. Vereitelter Vorsatz. (Füstbement terv.) — 76. Komm', mein Rösslein. (Gyere lovam.) — 77. Sühne. (Nem tesz föl a lány magában egyebet.) — 78. Ich bin auf der Puszta geboren. (Pusztán születtem.) — 79. Durch die Gassen zieh ich. (A faluban utcahosszat.) — 80. Mein Herz, gefangenes Vögelein. (Szívem, te árva rabmadár.) — 81. Meine Studentenlaufbahn. (Diák pályám.) — 82. Mich straft mein Herrgott nicht. (Nem ver meg engem az Isten.) — 83. Du strahlender Stern. (Fényes csillag.) — 84. Mein Wirtschaftsprinzip. (Gazdálkodási nézeteim.) — 85. O sel'ge Nacht! (Boldog éjjel.) — 86. Wasser trink' ich. (Víz iszom.) — 87. Ein Strauss von Waisenmädchenhaar. (Árvalányhaj a süvegem bokréta.) — 88. An meinen Bruder Stephan. (István öcsémhez.) — 89. Ich sag' euch, reizt mich nicht. (Mondom, ne ingerkedjetelem.) — 90. Im Alföld die Stadt Kecskemét. (Híros város az aaföldön Kecskemét.) — 91. Mein Tod. (Halálom.) — 92. Meine Kehl' ist eine Mühle. (Az én torkom álló malom.) — 93. Du meines Herzens Sonnenschein. (Te szívemnek szép gyönyörűsége.) — 94. Meister Ambros. (Ambrus gazda.) — 95. Abschied von der Bühne. (Búcsú a színésztől.) — 96. Büngösi Bandi. (Hejh, Büngösi Bandi.) — 97. Die Weichsel wächst. (Ezrivel terem a fán a meggy.) — 98. Das Alföld. (Az Alföld.) — 99. An die Ungarn im Ausland. (A külföld magyarjaihoz.) — 100. Carmen lugubre. — 101. Wanderer der Liebe. (Szerelme lovagja.) — 102. Wie gross ist diese Welt. (Ez a világ amilyen nagy.) — 103. Abend. (Est.) — 104. Ein Winter in Debreczen. (Egy telem Debreczenben.) — 105. An Gabriel Egressy. (E. Gáborhoz.) — 106. Einem Buchhändler ins Stammbuch. (Egy könyvtár emlékkönyvébe.) — 107. Augenschmerzen. (Szemfájásomkor.) — 108. Junker Pinti. (Pinty úrfi.) — 109. Magerer Herbst. (Sovány ősz!) — 110. Trinken wir! (Igyunk!) — 111. Wie ist mir denn? (Mi lelt?) — 112. An die Sonne. (A naphoz.) — 113. Die wilde Blume der Natur. (A természet vadvirága.) — 114. Hätt' ich dich nur nicht gekannt.

(Volnék bár.) — 115. An einen Bühnenkollegen. (Levél egy színész barátomhoz.) — 116. Die Kellertreppe ist zu steil. (Meredek a pincegádor.) — 117. Meine Liebe. (Szerelmem zúgó tenger.) — 118. Was sagt der Weise? (Mit szól a bölcs?) — 119. O Liebe, bitre Liebe. (Szerelmem, szerelem.) — 120. Meister Paul. (Pál mester.) — 121. An Etelka! (Etelkéhez.) — 122. Vetter Hans. (János gazda.) — 123. Regen, Regen, Regen. (Esik, esik, esik.) — 124. Leier und Schwert. (Lant és kard.) — 125. Csokonai. — 126. Nach dem Zechgelage. (Dáridó után.) — 127. Sparsamkeit. (Takarékosság.) — 128. Rausch fürs Vaterland. (Részegség a hazáért.) — 129. Der Vagabund. (A csavargó.) — 130. Zwei Brüder. (Két testvér.) — 131. Wo bist du, alter Übermut? (Hol vagy te, régi kedvem?) — 132. Die Rose, die entblättert sich. (Hull a levél a virágról.) — 133. So schliesst doch schon den Sarg. (Zárjátok be már azt a koporsót.) — 134. Nun will ich sagen dir. (Elmondom, mit eddig.) — 135. Was häßt' ich nicht für dich getan? (Mit nem tettem volna érted?) — 136. Trauergeläute. (Jaj, be bús ez a harangszó!) — 137. Vaters Handwerk und meines. (Apám mestersége s az enyém.) — 138. Was blickst du mir ins Zimmer? (Miért tekintesz be szobámba?) — 139. Was wär' verwunderlich. (Mi volna különös azon.) — 140. Hoch oben strahlt... (Amott fölön egy csillag ragyog.) — 141. O, störr' ich deine Ruhe nicht? (Nem háborítom-e nyugalmadat?) — 142. Zwei lange Tage sah ich. (Láttam két hosszú nap.) — 143. Freunde, nur kein Trosteswort. (Barátim, csak vigasztalással.) — 144. Es fällt ein lichter Stern. (Le az égről hull a csillag.) — 145. Unsre alte Erde. (Játszik öreg földünk.) — 146. Du warst meines Lebens Blume. (Te voltál egyetlen virágom.) — 147. Der Schnee, der Erde Leichentuch. (A hó, a holt föld téli szemfedője.) — 148. Wenn mich der Gram umfangen. (Midőn nagyon bánt.) — 149. O Mutter, beste Mutter. (Anyám, anyám.) — 150. Hinaus in's Freie! (Ki a szabadba.) — 151. So harr' ich nun vergebens dein? (Hiába várlak hát?) — 152. Die Uhr schlägt Mitternacht. (Tizenkettőt ütött az óra.) — 153. Flink ist der Vogel. (Gyors a madár, gyors a szélvész.) — 154. Vor dem teuern Grabe. (Álltam sírhalma mellett.) — 155. Der Fluss ist ausgetreten. (Kicsapott a folyó.) — 156. Hier im Zimmer. (E szobában küzködött.) — 157. Schon röten sich am Baum. (Piroslik már a fákon a levél.) — 158. Da ich sie auf der Bahre sah. (Ha életében.) — 159. An Alexander Vachot. (Vahot Sándorhoz.) — 160. Dass Leid auch töten kann. (Hazugság, amit.) — 161. Herr Hase. (Orbán.) — 162. Schon hängt die Leier. (Függ már a lant.) — 163. Erstickte Tränen. (Elfojtott könnyek.) — 164. Ruhm. (Hír.) — 165. Mittag läuten schon die Glocken. (A toronyban delet harangoznak.) — 166. Welch' zaubervolle Klänge? (Mi bűvös bájos hang.) — 167. Winter. (Téli világ.) — 168. Meines Rössleins Farbe. (Paripámnak az ő színe fakó.) — 169. Die Hütte im Walde. (Az erdei lak.) — 170. Lehrerin Liebe. (Megvallom, hogy.) — 171. Auch so genügt's. (Igy is jó.) — 172. Liebesehnen. (Szerelmevágy.) — 173. Die Näherin. (A varró leány.) — 174. Der Himmel wie blau! (Mi kék az ég.) — 175. Ungarische Art. (Rég veri már a magyart a teremtő.) — 176. Meine Phantasie. (Képzetem.) — 177. Viel Schenken gib't's. (Van a nagy alföldön csárda sok.) — 178. Auf den Lande. (Falun.) — 179. Schwarzes

Brot. (Fekete Kenyér.) — 180. Die Welt ist eine Wildnis. (Vadon erdő a világ.) — 181. Die Sonne. (A nap.) — 182. Dass du in meinen Träumen. (Álmaimban gyakran.) — 183. Der Liebe Banner. (Szerelemnek lobogója.) — 184. Ungarn. (Magyarország.) — 185. Blickst du aus deinem Fenster. (Ablakodból.) — 186. Abschied von Kún-Szent-Miklós. (Búcsú Kún-Szent-Miklóstól.) — 187. An die treulosen Freunde. (A hűtelen barátokhoz.) — 188. Des Dichters Herz. (Virágos kert a költő szíve.) — 189. Nacht ist's. (Éj van.) — 190. Der Dichter und die Rebe. (A költő s a szőlővessző.) — 191. Liliom Peti. — 192. Mein Leid und Freud. (Bűm és örömem.) — 193. Auf dem Berge sitz' ich. (Hegyen ütök.) — 194. Der brave alte Wirt. (A jó öreg kocsmáros.) — 195. Geschichte dreier Herzen. (Három szív története.) — 196. Die Jugend. (Ifjúság.) — 197. Das Ochsenviergespann. (A négy ökrös szekér.) — 198. Handel. (Alkú.) — 199. Ich und die Sonne. (Én és a nap.) — 200. Der letzte Mensch. (Az utolsó ember.) — 201. Seltsamer Traum. (Milyen furcsa álmam.) — 202. Der Trauring. (A jegygyűrű.) — 203. Ins Grab gesenkt. (Sírba tették.) — 204. Teurer Herr Doktor. (Drága orvos úr.) — 205. Grössere als ich. (Voltak sokkal jelesebbek.) — 206. Wolke und Stern. (Felhő és csillag.) — 207. Kaum hatt' ich dich erblickt. (Mihelyst megláttalak.) — 208. Ungarischer Edelmann. (A magyar nemes.) — 209. Drei Farben. (A bokrétát, melyet.) — 210. Ich will ein Baum sein. (Fa leszek, ha.) — 211. Ich hab' eine Hütte nur. (Alacsony kis ház.) — 212. Mit meinem Bildnis. (Arcképpemmel.) — 213. Vor der Ziehung. (Sorsuzás előtt.) — 214. Die Ruine der Csárda. (A csárda romjai.) — 215. Wenn Gott also zu mir spräche. (Ha az isten.) — 216 Die Hoffnung. (Mi a reménység?) — 217. Wandlung. (Változás.) — 218. Legende. (Legenda.) — 219. An Moriz Jókai. (J. Mórhoz.) — 220. Wie kommt's, dass man die Schurken. (Hogy van, hogy azt a sok gazembert.) — 221. Pusztá-Szene. (Pusztai találkozás.) — V. 222. Weg zieht der Vogel. (Elvándorol a madár.) — 223. Der Wahnsinnige. (Az őrült.) — 224. Hinter mir der blaue Wald. (Mögöttem a mult.) — 225. O lächelt mir nur zu. (Mosolyogjatok rám.) — 226. Ich wein' und klage nicht. (Nem sírok én.) — 227. Freunde hatt' ich. (Voltak barátim.) — 228. Hoffnungen und Wünsche. (Szállnak reményeink.) — 229. Da steh' ich inmitten der Ebene. (Itt állok a rónaközépen.) — 230. Dort in der Ferne Nebelblau. (Amott a távol kék ködében.) — 231. Nicht wir nur altern. (Nem csak mi vénülünk.) — 232. Eine Locke meines Haares. (Hajamnak egy fürtjét levágom.) — 233. Viele Menschen kenn' ich. (Sok embert ismerek.) — 234. Einst und jetzt. (Egy bölcs hajdan.) — 235. Des Menschen Stern. (Mondják, hogy mindenikünk.) — 236. O wie blickt. (Oh lyány, szemed.) — 237. Wohin? (Hová lesz a kacaj?) — 238. Der Ackersmann. (Földét a földműves.) — 239. Wert des Lebens. (Annyit sem ér az élet.) — 240. Wünsche. (Futó golyam hullámai.) — 241. Wenn man Herzen. (Ha a sirban.) — 242. Das Leid. (A bánat.) — 243. Freunde seid ihr mir. (Barátaim vagytok.) — 244. Die Menschheit. (Nem sülyed az emberiség.) — 245. Erinnerung! (Emlékezet.) — 246. Mein Herz. (Az én szívem.) — 247. Lustiger Friedhof. (Melyik a legvígabb temető.) — 248. Der Menschheit Thränen. (Ki fogja vajon megfejteni?) — 249. O Jugend. (Te ifjúság.) — 250. Der Mensch, wo kommt

er hin? (Az ember ugyan hova lesz.) — 251. Was ist der Ruhm? (Mi a dicsőség?) — 252. Oft schon besang ich euch. (Már sokszor énekeltem rólatok.) — 253. Der Winter schützt. (Hideg ellen a tél.) — 254. Erde, was hast du gegessen. (Mit ettél föld.) — 255. Erhabne Nacht! (Fönséges éj!) — 256. O Liebe? (Oh szerelem.) — 257. Wieviel Tropfen. (Hány csepp van?) — 258. Bei meiner Kerze trübem Schein. (Gyertyám homályosan lobog.) — 259. Die Freunde umarmten mich. (Barátaim megölelének.) — 260. Vergänglichkeit. (Mulandóság.) — 261. Die Engel und die Teufel. (Miért hogy láthatatlanok.) — 262. Denksäulen. (Voltak fejedelmek.) — 263. Schläfst du, Gerechtigkeit. (Igazság! Alszol?) — 264. Der Traum. (Az álom.) — 265. Alles rennt dem Glücke nach. (Mind lőt-fut a boldogság után.) — 266. Fluch und Segen. (Átok és áldás.) — 267. Meeresliebe. (A szerelmes tenger.) — 268. Unter dem Akazienbaum. (Zöld leveles, fejér.) — 269. Sklaverei. (Rabság.) — 270. Im Walde. (Erdőben.) — 271. Längst verklungen. (Rég elhuzták az esteli harangot.) — 272. Das Volk. (A nép.) — 273. So gehst von mir du, meine Jugend? (Távozol hát ifjúságom?) — 274. Die Wittwe. (Az özvegy.) — 275. Jetzt erst beginn' ich zu erkennen. (Most kezdem én csak megismerni.) — 276. Ich liebe. (Szeretek én.) — 277. Mein Herz, das leidet schwer. (Nehéz, nehéz a szívem.) — 278. Auf der Heveser Ebene. (A hevesi rónán.) — 279. Reich und Arm. (E gazdag úr.) — 280. Eis und Feuer. (Megfagy a szív, ha nem szeret.) — 281. Nachtigallen und Lerchen. (Csalogányok és pacsirták.) — 282. Die Wolke sinkt vom Himmel. (Ereszkedik le a felhő.) — 283. Du stehst im Frühling noch. (Te a tavaszt szereted.) — 284. Die Kette. (A bilincs.) — 285. Wolke zieht im dunklen Kleid. (Száll a felhő.) — 286. Es war ein armer Knabe. (Volt egy szegény fiú.) — 287. In Siebenbürgen. (Erdélyben.) — 288. Weihnacht. (Karácsonkor.) — 289. Wahlspruch. (Szabadság, szerelem.) — 290. Die Kette fällt. (Mikor a lánc lehull.) — 291. O, wie die Blumen trauern. (Búsulnak a virágok.) — 292. Wir waren im Garten draussen. (Kinn a kertben voltunk.) — 293. Die ungarische Nation. (A magyar nemzet.) — 294. Die Welt versteht mich nicht. (Nem ért engem a világ.) — 295. Unsterblich ist die Seele. (Halhatatlan a lélek.) — 296. Sehnsucht. (Kellemetlen őszi reggel.) — 296. Der Strauch erzittert. (Reszket a bokor, mert...) — 297. Mich ängstigt ein Gedanke. (Egy gondolat bánt engemet.) — 298. Mein Freund, die Jugend. (Egy barátom, az ifjúság.) — 299. Die arme Schenke. (Kutyakaparó.) — 300. Meine Lieder. (Dalaim.) — 301. An Joh. Arany. (A. Jánoshoz.) — 302. Drei Söhne. (Három fiú.) — 303. Palast und Hütte. (Palota és kunyhó.) — 304. Ein heiliges Grab. (Szent sír.) — 305. Die Theisz. (A Tisza.) — 306. In der Kutte geht der Priester. (Csuklyában jár a barát.) — 307. Lied der Hunde. (A kutyák dala.) — 308. Lied der Wölfe. (Farkasok dala.) — 309. Die Wolken. (A felhők.) — 310. Im Namen des Volkes. (A nép nevében.) — 311. Das Waisenmädchen. (Az árva lány.) — 312. Schäfer, wirf dein Pelz doch hin. (Tedd le, bojtár, a subádat.) — 313. Zwei Seufzer. (Két sóhaj.) — 314. Licht! (Világosságot!) — 315. Ungar bin ich. (Magyar vagyok.) — 316. Blondes Weibchen. (Szőke asszony.) — 317. Bis du ein Mann, so sei ein Mann. (Ha férfi vagy, légy férfi.) —

318. Soldatenleben. (Katonaelet.) — 319. Liebe. (A szerelem.) — 320. Feuer. (Tűz.) — 321. Die Blumen. (A virágok.) — 322. Das Urteil. (Az ítélet.) — 323. Zöld Marci. — 324. Im Bergwerk. (Bányában.) — 325. Mein erster Schwur. (Első esküm.) — 326. Du bist mein, ich bin dein. (Te az enyém, én a tied.) — 327. Zerlumpte Helden. (Rongyos vitézek.) — 328. Tante Sabine. (Sári néni.) — 329. Der stumpfe Turm. (A csonka torony.) — 330. Kahl ist das Feld. (Pusztá föld ez, ahol most járok.) — 331. Meine Muse und meine Braut. (Műzsám és menyasszonyom.) — 332. Wie weit ist's noch. (Amott az a hegy.) — 333. Anne Pannó. (Panyó Panni.) — 334. Schwert und Kette. (Kard és lánc.) — 335. Der Wald hat seine Vögelein. (Az erdőnek madara van.) — 336. Abenddämmerung. (Alkony.) — 337. Der Storch. (A gólya.) — 338. Epistel an Arany. (Levél A. Jánoshoz.) — 339. Die verlassene Fahne. (Az elhagyott zászló.) — 340. Wär' ein fließend Wasser gern. (Lennék én folyóvíz.) — 341. Ein heisser Mittag. (Meleg dél van.) — 342. Abschiedsglas. (Búcsúpohár.) — 343. Die Poesie. (A költészet.) — 344. Verlobung. (Augusztus 5-én.) — 345. Mein Pegasus. (Az én Pegazusom.) — 346. Einsam dort am Szamos-Ufer. (Falu végén kurta kocsmá.) — 347. Buntes Leben. (Tarka élet.) — 348. Der Wanderbursch. (A vándorlegény.) — 349. Homer und Ossian. (H. és O.) — 350. Man sagt, ich sei ein guter Dichter. (Jó költőnek tartanak.) — 351. Liebchen hat mich arg gekränkt. (Meggbantott a rózsám.) — 352. Irgendwie. (Valahogy.) — 353. Im Ehestand. (Amióta én megházasodtam.) — 354. Stille Tage. (Csendes élet.) — 355. Der Gefangene. (A rab.) — 356. Das Reich der Liebe. (A szerelem országa.) — 357. Der Kleinknecht. (A kisbéres.) — 358. Wie lange schläfst du, Vaterland? (Meddig alszol még, hazám.) — 359. Ende September. (Szeptember végén.) — 360. Zehn paar Küsse. (Tíz pár csókot egyvégből.) — 361. Das Grab des Bettlers. (A koldus sírja.) — 362. Durch das Fenster blick' ich. (Nézek, nézek kifelé.) — 363. O Richter, präge dir ins Herz. (Bíró, bíró, hivatalod.) — 364. Sahst du den Vogelschwarm? (Láttál-e róna felett?) — 365. An den Grafen Alex. Teleki. — (Gr. T. Sándorhoz.) — 366. Herr Pató. (P. Pál úr.) — 367. Die Nacht. (Az éj.) — 368. Du lobst mich, Schatz. (Dicsérsz, kedves.) — 369. Auf des Meeres glattem Spiegel. (Csendes tenger rónaságán.) — 370. Das Gestüt ist auf der Weide. (Kinn a ménes, kinn a pusztán.) — 371. Kaum war es Morgen. (Még alig volt reggel.) — 372. An den Zorn. (A haraghoz.) — 373. Sylvester 1847. (Szilveszter éje 1847-ben.) — VI. 374. Weib, näh' mir eine Fahne! (Mit csinálsz, mit varrogatsz ott.) — 375. Am Rosenstrauch der Liebe. (Szerelemnek rózsafája.) — 376. Winterabend. (A téli esték.) — 377. Die Pusztá im Winter. (A pusztá télen.) — 378. Der gefangene Löwe. (A rab oroszlán.) — 379. Auf den Tod eines Geigers. (Rózsavölgyi halálára.) — 380. Meiner Mutter Henne. (Anyám tyúkjá.) — 381. An den Reichstag. (Az országgyűléshez.) — 382. An den Frühling. (A tavaszhoz.) — 383. Der 15. März 1848. (15-ik március 1848.) — 384. Wie soll ich dich nennen? (Minek nevezzelek?) — 385. Der Henker. (A király és a hóhér.) — 386. Nationallied. (Nemzeti dal.) — 387. Auf den Tod eines Knäbleins. (Kis fiú halálára.) — 388. Gibt's jetzt unter uns noch einen. (Van-e mostan olyan

legény.) — 389. Klein-Kumanien. (Kis-Kúnság.) — 390. Mein Weib und mein Schwert. (Feleségem és kardom.) — 391. Mein Wiegenlied. (Szülőföldemen.) — 392. An die Nationalversammlung. (A nemzetgyűléshez.) — 393. Revolution. (Forradalom.) — 394. Drei Vögel. (Három madár.) — 395. Heut ein Jahr ist's. (Ma egy éve.) — 396. Was für ein Lärm? (Mi lárma ez megint.) — 397. Der alte Fahnenräger. (A vén zászlótartó.) — 398. Der Strauch zum Sturm. (A bokor a viharhoz.) — 399. Zur Geburt meines Sohnes. (Fiam születésére.) — 400. An Vörösmarty. (Vörösmartyhoz.) — 401. Lerchenlieder hör' ich wieder. (Pacsirtaszót hallok megint.) — 402. Onkel Peter. (Péter bátya.) — 403. Schlachtlied. (Csatadal.) — 404. Der Husar. (A huszár.) — 405. Burg Vajda-Hunyad. (Vajda-Hunyadon.) — 406. Auf den Tod meiner Eltern. (Szüleim halálára.) — 407. Ein Schlachtfeld. (Ki gondolná, ki mondaná.) — 408. Schreckenstage. (Szörnyű idő.) — Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1252 ha.

PETŐFI SÁNDOR (összes költeményei). *Német.*

426. Alexander Petőfi's poetische Werke. Deutsch von Josef Steinbach. Breslau, Schlesiſche Verlagsanstalt v. S. Schottlaender. Leipzig, E. F. Steinacker. New-York, Gustav E. Stechert. 1902.

8-r. Arckép, XVIII, (20), 1107, (1) l. Nyomtatta: Schottlaender, Breslau. A folytatólagosan lapszámozott ívek 4 kötetre oszlanak, melyek PETŐFI költeményeinek 1877. évi GYULAI Pál által sajtó alá rendezett kiadását követik. Az eredeti magyar kiadástól STEINBACH fordítása a következőkben tér el: Az I. kötetből (1—256. l.) kimaradtak: A helység kalapácsa; Lehel vezér és A táblabíró; a II. (257—588. l.) és III. (589—922. l.) kötetből az idegen nyelvből való fordítások; a IV. (923—1108. l.) kötetből pedig az idegenből való fordításokon kívül az Akasszátok fel a királyokat, Ausztria, Itt a nyílám, mibe löjem c. költemények és az egész toldalék. A bevezetés PETŐFI életét és jelentőségét vázolja. Verses fordítások. Jelzete: P. o. hung. 1252 g.

426a. Ugyanaz. *Dritte Auflage.* Breslau, S. Schottlaender. Leipzig. E. F. Steinacker. New-York, G. E. Stechert. 1905.

8-r. Címkép, XVIII, (20), 1107, (1) l. Nyomtatta: Schottlaender, Breslau. Előbbivel a címlap hijján teljesen azonos lenyomat. Jelzete: P. o. hung. 1252 ga.

PETŐFI SÁNDOR (összes kisebb költeményei). *Olasz.*

427. Alessandro Petőfi. Poesie. Versione interlineare con prefazione e note di Umberto Norsa. Remo Sandron editore. Milano-Palermo-Napoli. É. n.

8-r. 2 kötet XXVI, 416; 4, 427, 2 l. (Nyomtatta a kiadó.) HAVAS kiadása alapján készült teljes fordítás: «La presente traduzione — írja bevezetésében NORSA — comprende le liriche pubblicate dal P. medesimo così come son ordinate nella edizione definitiva del HAVAS. In una appendice ho aggiunto alcune poesie non comprese nel canone e postume che hanno non di meno importanza letteraria o biografica». ¹ Az előszó 1911. júniusában kelt. Az I. kötet

¹ I. kötet XXXV. l.

megfelel a HAVAS-féle összes kiadás II. kötetének a jegyzetek hijján. A II. kötet 1—411. lapja megfelel HAVAS III. kötete 1—466. lapjának. Az appendice (412—418. l.) a következő költeményekre terjeszkedik ki: 1. Ospite (Vendégek.) — 2. Al Vörösmarty. (Vörösmartyhoz.) — 3. A un rozzo generale. (Egy goromba tábornokhoz.) — 4. Al conte Alessandro Teleky. (T. Sándor grófhhoz.) — 5. Vedestù di sopra la pianura. (Láttál-e róna felett?) Prózai fordítás. (Biblioteca dei popoli. X. XI. köt.) Jelzete: L. eleg. g. 258 e.

PETŐFI SÁNDOR (válogatott költeményei.) *Angol.*

428. Translations from Alexander Petőfi, the magyar poet. By sir John Bowring, L. L. D. F. R. S. London, Trübner & Co. 1886.

8-r. VIII, 239 l. Nyomtatta: Stephan Austin, Hertford. Tartalom: Életrajz; a fordító két eredeti verse: Petőfi és Introduction címen, azután: 1. Istók, the fool. (Bolond Istók.) — 2. Janós (*sic.*), the hero. (János vitéz. Kivonat prózában, itt-ott néhány szemelvény verses fordításával.) — 3. Perplexity. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 4. Dreaming. (Álmodom-e.) — 5. Bright eyes. (Nem nézek én, minek néznék? az égre.) — 6. Night. (Boldog éjjel.) — 7. To my horse. (Gyere lovam.) — 8. The tired steed. (Rövidre fogtam a kantárszárát.) — 9. Wine and songs. (A költő s a szőlővessző.) — 10. Faithfulness. (Rózsabokor a domboldalon.) — 11. Noon day. (Meleg dél van.) — 12. The betyar. (A csaplárné a betyárt szerette.) — 13. To an unjust judge. (Bíró, bíró hivatalod.) — 14. Drink. (Igyunk!) — 15. Erlau-echoes. (Egri hangok.) — 16. After a revel. (Dáridó után.) — 17. Tippling. (Orbán.) — 18. Musings. (Változás.) — 19. Master Paul. (Pál mester.) — 20. The good teacher. (A jó tanító.) — 21. Cypress leaves. Two long days. (Cyprus lombok: láttam két hosszú nap.) — 22. Hed I not loved. (Ha életében nem szerettem volna.) — 23. How the ancient earth. (Játszik öreg földünk.) — 24. O with what fascinating bursts. (Mi bűvös bájos hang.) — 25. More love. (Szerelemvágy.) — 26. May-night. (Éj van.) — 27. Ignorance of love. (Sohasem volt az szerelmes.) — 28. A vow. (Fa leszek, ha.) — 29. Starless nights: Sorrow and joy. (Felhők: A bánat?) — 30. Friendship. (A hűtlen barátokhoz.) — 31. The grave. (Ha a sírban.) — 32. Indifference. (Viseld egyformán.) — 33. The world's slavery. (Rabság.) — 34. Spring. (Mi kék az ég!) — 35. Hungarian plains. (Az alföld.) — 36. The woods. (Erdőben.) — 37. The clouds. (A felhők.) — 38. The stork. (A gólya.) — 39. The pusztá in winter. (A pusztá télen.) — 40. Winter-world. (Téli világ.) — 41. The spring of 1849. (A tavaszhoz.) — 42. Plant flowers upon my grave. (A virágok.) — 43. Power of love. (Az én képzeletem nem.) — 44. Hope. (Nem csoda, ha újra élek.) — 45. Bliss. (Szeretsz tehát?) — 46. Heart flowers. (Búsulnak a virágok.) — 47. Marriage-day. (Augusztus 5-én.) — 48. Erdőd. (Elpusztuló kert ott a vár alatt.) — 49. Undaying certainties. (Szép napkeletnek.) — 50. A longing. (Szeptember végén.) — 51. Double feelings. (Nem ért engem a világ.) — 52. The maniac. (Az örült.) — 53. One only thought. (Egy gondolat bánt engemet.) — 54. Homer and Ossian. (H. és O.) — 55. Serene happiness. (Csendes tenger rónaságán.) — 56. Wife and sword. (Feleségem és

kardom.) — 57. Nightingales and larks. (Csalogányok és pacsirták.) — 58. Anticipation. (Füstbe ment terv.) — 59. Evening at home. (Egy estém otthon.) — 60. Solitude. (Magány.) — 61. To a friend. (A B. emlékkönyvébe.) — 62. To be or not to be. (Költő lenni vagy nem lenni.) — 63. Winter-night. (Téli éj.) — 64. My prayer. (Imádságom.) — 65. To my father. (A jó öreg kocsmáros.) — 66. I and the sun. (Én és a nap.) — 67. Every flower. (Minden virágnak.) — 68. Christmas. (Karácsonkor.) — 69. The impatient moon. (A hold elegiája.) — 70. Motto. (Szabadság, szerelem.) — 71. Another year. (Búcsú 1844-től.) — 72. The nobleman. (A nemes.) — 73. To many hungarian absentees. (A külföld magyarjaihoz.) — 74. Our country. (A hazáról.) — 75. History of three harts. (Három szív története.) — 76. The hungarian nation. (A magyar nemzet.) — 77. The kingdom of love. (A szerelem országa.) — 78. World's history! (Itélet.) — Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1252 x.

429. Evadne and other poems. A handful of verse original and translated by Frederic Walter Fuller. London Kegan Paul, Trench, Trübner & Co Ltd. 1894.

8-r. 112 l. Nyomtatta: Ballantyne, Hanson & Co. Edinburgh és London. 79—100. l. Selection from Petőfi. Tartalom: 1. On the Danube. (A Dunán.) — 2. The sun's wedded life. (A nap házas élete.) — 3. (Az én szerelmem...) — 4. (Sírom.) — 5. (Halálom.) — 6. (Fényes csillag...) — 7. (Egy gondolat bánt engemet.) — 8. My orison. (Imádságom.) — 9. (Ha életében...) 10. (Mit ettél, föld...) — 11. (Ha én kedvesemről gondolkodom...) — 12. (Lennék én folyóvíz...) Verses fordítások életrajzi és könyvészeti jegyzetekkel a 106—112. lapokon. Jelzete: L. eleg. g. 409.

430. Alexander Petőfi. The Apostle. Childe John. Simple Steve. Cypress leaves from the grave of dear Ethel. Selected lyrics. Translated by William N. Loew. (New-York, 1912.) The hungarian literary society.

8-r. 297, (4) l. Tartalom: 1. The Apostle. (Az apostol.) — 2. Child John. (János vitéz.) — 3. Simple Steve. (Bolond Istók.) — 4—38. Cypress leaves. (Ciprus lombok, az egész ciklus a «Le az égről hull a csillag» kivételével.) — 39. At home. (Hazámban.) — 40. On the Danube. (A Dunán.) — 41. A funny story. (Furcsa történet.) — 42. In the forest. (Vadonban.) — 43. What use? (Mi haszna, hogy a csoroszllya.) — 44. From afar. (Távolból.) — 45. Longing for death. (Halálvágy.) — 46. Wolf adventure. (Farkaskaland.) — 47. I. (Én.) — 48. Living death. (Élő halott.) — 49. The last charity. (Az utolsó alamizsna.) — 50. Into the kitchen door I strolled. (Befordultam a konyhába.) — 51. Love is, love is a dark pit. (A szerelem, a szerelem.) — 52. You cannot bid the flower. (A virágnak megtiltani nem lehet.) — 53. At the cross-road. (Keresztúton állok.) — 54. My little flute. (Kis furulyám szomorú fűz ága.) — 55. I'd like to say. (Elmonanám.) — 56. At the funeral. (Temetésre szól az ének.) — 57. Mournful is the day. (Bús az idő, bús vagyok én magam is.¹) — 58. Voices from Eger. (Egri han-

¹ Népdal, nem PETŐFI verse.

gok.) — 59. The moonrays lave. (Fürdik a holdvilág az ég tengerében.) — 60. The best laid plans. (Füstbe ment terv.) — 61. Through the village. (A faluban utcahosszat.) — 62. My grave. (Sírom.) — 63. On an ass the shepherd vides. (Megy a juhász számáron.) — 64. The alföld. (Az alföld.) — 65. The evening. (Az est.) — 66. Bright star. (Fényes csillag.) — 67. Happy night. (Boldog éjjel.) — 68. How vast this world! (Ez a világ milyen nagy.) — 69. Two brothers. (Két testvér.) — 70. It's raining. (Esik, esik, esik.) — 71. Drunk for the country's sake. (Részegség a hazáért.) — 72. The leaf is falling. (Hull a levél a virágról.) — 73. The forest home. (Az erdei lak.) — 74. The good old landlord. (A jó öreg kocsmáros.) — 75. The magyar noble. (A magyar nemes.) — 76. Fair maiden of a village fair. (Szép vidéknek szépséges leánya.) — 77. Bargain. (Alku.) — 78. My love. (Száz alakba.) — 79. Streamlet and stream. (Forrás és folyam.) — 80. My fatherland. (A hazáról.) — 81. Oh, judge me not. (Meg ne ítélj.) — 82. If God. (Ha az Isten.) — 83. I'd be a tree. (Fa leszek, ha.) — 84. The ruins of the inn. (A csárda romjai.) — 85. My dreams. (Álmaim.) — 86. Curse and blessing. (Átok és áldás.) — 87. Sweet joy. (Édes öröm, ittalak már.) — 88. The maniac. (Az őrült.) — 89. I do not weep. (Nem sírok én.) — 90. What is the end of man? (Az ember ugyan hova lesz?) — 91. What is glory? (Mi a dicsőség?) — 92. Majestic night. (Fönséges éj.) — 93. Are they lovers? (Szeretője-e vajon?) — 94. Mutability. (Mulandóság.) — 95. We were in the garden. (Kinn a kertben voltunk.) — 96. Poetic fancy 't was. (Költői ábránd volt, mit eddig érzék.) — 97. I dream of gory days. (Véres napokról álmodom.) — 98. Bright-blue the night. (Világos-kék a csillagos éjszaka.) — 99. One thought torments me. (Egy gondolat bánt engemet.) — 100. The rosebush trembles. (Reszket a bokor, mert.) — 101. My songs. (Dalaim.) — 102. The imprisoned lion. (A rab oroszlán.) — 103. If born a man, than be a man. (Ha férfi vagy, légy férfi.) — 104—105. Song of the dogs and wolves. (A kutyák dala. A farkasok dala.) — 106. I am a Magyar. (Magyar vagyok.) — 107. A holy grave. (Szent sír.) — 108. The wind. (A szél.) — 109. The flowers. (A virágok.) — 110. Ragged heroes. (Rongyos vitézek.) — 111. Fire. (Tűz.) — 112. My Julia is mine, at last. (Bírom végre Juliskámat.) — 113. Thou art mine. (Te az enyém, én a tied.) — 114. How beauteous is the world. (Mily szép a világ.) — 115. At the end of the year. (Az év végén.) — 116. At the hamlet's outskirts. (Falu végén kurta kocsmá.) — 117. Twilight. (Alkony.) — 118. Aunt Sarah. (Sári néni.) — 119. Homer and Ossian. (H. és O.) — 120. The moon's elegy. (A hold elegiája.) — 121. A rosebush on the hillside grows. (Rózsabokor a domboldalon.) — 122. At the end of september. (Szeptember végén.) — 123. Master Pató. (Pató Pál úr.) — 124. On a railroad. (Vasuton.) — 125. My wife is dead. (Meghalt a feleségem.) — 126. My mother's hen. (Anyám tyúkja.) — 127. National song. (Nemzeti dal.) — 128. My wife and my sword. (Feleségem és kardom.) — 129. The fallen statue. (A ledőlt szobor.) — 130. The god of the magyars. (A magyarok istene.) — 131. Farewell. (Búcsú.) —

¹ Magyar-latin tréfás vers, nem PETŐFI tollából.

132. The autumn has come. (Itt van az ősz, itt van újra.) — 133. Here is my arrow. (Itt a nyílam, mibe löjjem?) — 134. Who would believe? (Ki gondolná, ki mondaná?) — 135. War song. (Csatadal.) — 136. In my native land. (Szülőföldemen.) — 137. The dream. (Az álom.) — 138. I parted from the little girl. (Elváltam a lánykától.) — 139. The poet's monologue. (Költő lenni vagy nem lenni.) — 140. The beggar's grave. (A koldus sírja.) — 141. The stork. (A gólya.) — Befejezésül fordítónak PETŐFIRŐL tartott felolvasása. Verses fordítás. Jelzete: P. o. hung. 1252 va.

GULYÁS PÁL.

A RÁKÓCZI-KÖNYVTÁR ÉS KATALOGUSA.

(Nyolcadik közlemény.)

12. Mercurii Gallobelgici 14-ti Liber Primus & Secundus & 16 et 18.¹
13. Tomus 1-mus orationum in funere Illustrissimorum Principum Germaniæ &c.
14. Polidorus Virgilius de rerum Inventoribus.²
15. Thucididis de Bello Peloponnesiaco Libri VIII.
16. Totius terrarum orbis historica descriptio Schröteri.³
17. Hegesippus de Bello Judaico.⁴
18. De jure Magistratum in Subditos.⁵
19. Livi [sic.] historiarum Decas 4-ta.
20. Popularis Theologia Martinij.⁶
21. Fabricii [Georgii] historiæ Sacræ Libri X.⁷
22. Quinti Curcii [sic] de rebus gestis Alexandri Magni Supplementum.⁸
23. Aulæ Turcicæ Descriptio Godelevæi.⁹

¹ «Mercurius» (Gallo-Belgicus) címe annak az újságnak, mely különböző tudósok szerkesztésében 1555-től 1632-ig jelent meg Frankfurtban és Kölnben. V. ö. III. szakasz 128., IX. 22. XII. 9., 11., 14.

² Libri VIII. Francofurti, 1599. 8°.

³ Sebastiani in II. Tom. 1652. előtti kiadásban.

⁴ 8-r. alakban megjelent: Colonia, 1559., 1575.

⁵ Et officio subditorum erga Magistratus: Tractatus brevis et perspicuus his turbulentis temporibus vtrique ordini, apprimè necessarius. E Gallico in Latinum conversus. Leyden, 1576. 8-r.

⁶ [Matthiæ.] Theol. Pop. Universa. Hernbornæ, 1603. 8r.

⁷ Seu virorum illustrium. — Lipsiæ. 1582, 8r. V. ö. e szakasz 11. sz.

⁸ Ez a *Supplementum* a Christophorus CELLARIUS munkája, mely a CURTIUSÉ elé helyeztetett. 1652 előtti kiadás.

⁹ [Wilhelmi.] Ant. GEUFFREUS francia művének latin fordítása. Címe: Aulæ Turcicæ Ottomanicque Imperii Partes II. Első kiadás. Basel, 1577.

24. Thesaurus Christianæ Religionis & Sacrorum Pontificum Speculum.
25. Itinerarium Italiae.
26. Decreta Sacro Sancti Concilii Tridentini.¹
27. Reformationis Ecclesiasticæ Decreta Melchioris Hittorpii.
28. Symbolorum hæreticorum Centuria Gemina.
29. Herodoti & Thucididis Chronologia historica Authoris Davidis Chytræi.²
- [20. 1.] 30. Colloquia Lectora ex Colloquiis Ludovici Ursini.³
31. De Turco Papismo Liber unus.⁴
32. Historia Justini.⁵
33. Liber unus Johannis Lensæi de variis generibus, causis &c.⁶
34. Felicitas ultimi Seculo.
35. Turbatus Status Romani Imperij.
36. Iter Constantinopolitanum Busbequii.⁷

[VIII.] *In 12-cimo.*

1. Summa Conciliorum Carranzæ. Idem. Idem.⁸
2. Mureti Orationes.⁹
3. Plinii Historiæ 3 Tomis absolutæ.
4. Historiæ de Gentibus Septemtrionalibus Graphæi.¹⁰

¹ 8-r. alakban: Romæ, 1564.

² Helmst. 1586.

³ Címe: Colloquia lectora, ex colloquiis Ludovici Vivis, scriptis Erasmi Rotterdami & Progymnasmatum voluminibus Jacobi Pontani. Francofurti, 1606. 8°. Szerző keresztnéve: Wilhelmus.

⁴ Hoc est de Turcarum et Papistarum adversus Christi ecclesiam et fidem conjuratione. (Authore Math. Sutlivio.) Londini, 1604. 8-r.

⁵ Címe: «Historiarum Philippicarum libri XLIV.» Szerző neve: Marcus Junianus Justinus és Justinus Frontinus is. Művének számos 8-r. alakú kiadása van.

⁶ ... atque Exitu Persecutionum, quas in hoc mundo peregrinantes patiuntur. Löven, 1579. 8-r.

⁷ BUSBEQUIUS (Augerius Gislenius † 1592.) Összes művei Leydenben, 1633-ban jelentek meg.

⁸ [Bartholomæus de —]. Három példányban. 1566—1600. Több 12-r., ill. 16-r. kiadása van.

⁹ [Marci Antonii —]. Címe: Duo orationum volumina.

¹⁰ [Cornelii SCRIBONII]. Címe: «Epitomen Hist. de Gentibus Septemtrionalibus Olai Magni.» Antwerpen, 1652 előtt.

5. Julij Cæsaris de Bello Gallico.
6. Chronicum Carionis.
7. Canones Concilii Tridentini.¹
8. Plinii historiae naturales libri 26.
9. Quintus Curtius [sic].²
10. Johannis Bodini Methodus historica.³
11. Livii historia.
12. Damasceni historia de vitis Eremitarum.⁴
13. Epistola ad Stephanum Primum Poloniae.⁵
14. Græcorum Respublica.⁶
15. Daniae & Norvegiae & Svetiae Descriptio.⁷
16. [E szám után ctm nincs írva.]
[Más kéz írásával:] Libros vol. 139. proveni sc. juxta
numerationem.

[21—24. lapok üresek ; a 24-ik lap alján nagy C betű jelzet.]

[25. l.]

[IX.] *In folio.*

1. Operum Galeni Tomus primus & 6-tus & 3-tius.⁸
2. Laurea Austriaca.⁹

¹ Antwerpia, 1640.

² «De rebus Alexandri Magni, libri X.» c. műve. Lugduni Batavorum, 1633. 12-r.

³ Cime: Methodus ad felicem historiarum cognitionem. Basel, 1566., 1579.

⁴ [Joannes]. Antwerpia, 1602. in-12.

⁵ V. ö. Zeitschrift von u. für Ungarn. II. köt. 313. lap.

⁶ ENNIUS U. munkája. Leyden, 1632. Elzevier-kiadás. (M. Könyvszemle, 1912. 113. lap. V. ö. IV. 209. sz.)

⁷ ELZEVIER-kiadások, egybekötve.

⁸ [Claudius.] Valószínűleg vagy a velencei 1625-iki, vagy a párisi 1639-iki kiadásban.

⁹ E mű szerzője: SCHÖNWETTERUS, Joh. Theob. Címe: Commentariorum de bello germanico nostri temporis libri XIII. Francofurti, 1627. 2-r. Második címe: Lavrae Austriaca Sive De Bello Germanico. — E példány ma is megvan könyvtárunkban. Jelzete: H. 433. Az előtábla után álló előzéklevél felső, jobb sarkában a következő följegyzés olvasható: «*Liber Illustris Scholæ Saros Patachinæ a Serenissima Rakocziana domo in usui præfatæ Juventutis Cætus dedicatus. A. 1637. Ipsi calend. Jan.*» (V. ö. V. 12. sz.)

3. Articuli rerum Hungariæ Manuscripti.¹
4. Pedacii Dioscorides de Medicam. libr. 5. De lethalibus & curationibus liber unus.²
5. Polyanthea Grúteri Tomus 2-dus.³
6. Rerum Criminalium praxis Francisci Modij.⁴
7. Francisci Petrarchi de vita.⁵
8. In Esaiam Comment. Calvini In Act. Apostolorum.⁶
9. In 4-to Majori De militia Romana Lipsii Libri 5.⁷
10. *Decretum Latino-Hungaricorum Regni Hungariæ.*⁸
11. Scholarum Mathematicæ Petri Rami libri unus & 3-tius.⁹
12. *Tripartitum Hungariæ.*¹⁰
13. *Tanátskozás de religione Michaëlis Veresmarti.*¹¹
14. Sleidani Commentariorum libri 26 de statu religionis & reipublicæ.¹²
15. Salustii opera.

HARSÁNYI ISTVÁN.

¹ Valószínűleg az a gyűjtemény, melyről SZILÁGYI S. tesz említést az Erdélyi Országül. Eml. I. k. XV. lapján.

² E kötetbe két mű volt összekötve; mindkettő a DIOSCORIDESÉ. Valószínűleg a frankfurti 1598-iki folioalakú kiadásban.

³ GRUTERUS (Janus) e műve négy kötetből állott, de csak kettő jelent meg nyomtatásban. (Címe: Florilegii Magni Seu Polyanthæ Tomus I., II. Jani Gruteri.) Argentorati, 1624.

⁴ cum variorum Autorum 21 tractatibus criminalibus

⁵ solitaria. — Alkalmasint az 1581-iki bázeli kiadás.

⁶ A kettő egybekötve. Az első először 1551-ben, a második először 1552-ben jelent meg. Mindkettő több kiadást ért.

⁷ [Justus]. Antwerpen, 1596., 1602., 1630.

⁸ A RMK. II. 337., 474., 511., 537. és 616. sz. a. leírt kiadások közül valamelyik.

⁹ 1569. SCHONERNTÖL jav. kiad.: Frankfurt, 1599.

¹⁰ WERBŐCZIÉ. E szakasz 10. számához fűzött jegyzetbeli kiadások egyike.

¹¹ A RMK. I. 431., 437. és 706. sz. a. leírt kiadások egyike. Az 1640-iki pozsonyi kiadás egy példánya, mely a RÁKÓCZI-könyvtaré volt, ma is megvan a sátoraljúj helyi piaristarend házi könyvtárában. VISEGRÁDY: id. m. 34. l. 17. sz.

¹² Germanorum sub Carolo V. Strassburg, 1520. V. ö. III. 1. és VII. 3. sz. a. Előfordul a PALCSICS által 1686. dec. 7-én elvett könyvek között. 46. sz. (Sp. Ref. Lapok. 1909. 500 l.)

ADATTÁR.

Az «Effectus amoris».

Bibliográfusaink nagyon jól tudják, hogy több olyan régi nyomtatványunk van, melynek egy teljes példánya sincs, de viszont több csonka példányból egy teljes példányt egybe lehetne állítani. Ilyen esetekben az illető könyvtárak igazgatóságaira háramlanék a feladat, hogy példányaikat cinkografiai hasonmással vagy legalább betűhű kézirati másolattal kiegészítsék. Mert az mégis csak szomorú, hogy a ki a *verses* «Fortunatus»-t akarja használni, egyik felét a budapesti RÁDAY-könyvtárban, másikat a marosvásárhelyi TELEKI-könyvtárban kaphatja meg. Úgyis lehetne a bajon segíteni, hogy az ilyeneket hamarosan kiadnók. Így állította össze két példányból SZILÁDY Áron az «Icon vicissitudinis vitae humanae» c. históriás éneket s közölte az Irodalom-tört. Közl. 1893. 79—87. l. (V. ö. U. o. 1903. 374—7. l.)

Ilyen az «*Effectus amoris. Az szerelemnek ereie*» cz. széphistoria is, melyet alább közlünk, melyet sajnos, a két csonka példányból sem lehet teljesen kiegészíteni. Az egyik töredék (B₁ és B₄ ívjelzésű 2 levél) TOLDY Ferenc könyvtárából a M. Tud. Akadémia könyvtárába került s ezt írta le SZABÓ K. a RMK. I. 367. sz. a., megjegyezvén, hogy szerzőjét kibásan nevezte el TOLDY *csegei névtelennek*, mivel az saját szavai szerint az erdélyi *Czegén* volt iskolamester. A mű másik, terjedelmesebb részét (A₁ A₃ [1/2 töredék] A₄ [1/2 töredék] B₁ B₃ B₄ = 4 egész és 2 töredéklevél) FRAKNÓI Vilmos a M. Nemz. Múzeum egy könyvtáblájából áztatta ki (M. Könyvszemle 1878. 257., 265. l.) s ugyanott a 284—9. lapokon mutatványt is közölt belőle. Az egész fennmaradt szöveg a két csonka példányból összeállítva, itt jelenik meg először. A mű szerzőjének nevét nem ismerjük, lehet, hogy a versfőkben megnevezte magát, de a töredékes versek fejéből (SRCKKKHAE.... EEAL.... VIAMMZ SAMVSI.... SNZMMZ. VMHASEEAMES.... AZHOMZEVTEVMMITAAD NEOMEA) ma már nem lehet nevét kiolvasni.

A mű végén említi, hogy «Deakból fordita magyar enekben»: ha nem emlitené is, meg tudnánk ezt állapítani pl. abból, hogy Hystaspes-ről (DALECHAMPIUSnál: Hispaspes, KAIBEL kiadásában Ἰστάσπης) és Zariad-

resről azt mondja, hogy «fiai ezek Adonidesnek, Venus Iften aßBontul Bûletetek» t. i. ezt a latin mondatot: «ut ex Venere Adonide procreatos incolae dicerent» fordította így, nem tudván, hogy Adonide-nek Adonis a nominativusa. A görögben: περι ὧν (t. i. Hystaspesről és Zariadresről) λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι ὅτι ἐξ Ἀφροδίτης καὶ Ἀδώνιδος ἐγεννήθησαν. (Ed. KAIBEL. Vol. III. p. 267.) Ha a görög Ἀδώνιδος genitivust látja, aligha jut Adonides nominativus eszébe. Forrását a mű czímlapján és elején nevezi meg Athenaiosnak «Bölcszek vaczoraia» azaz «Δειπνοσοφισταί» c. művében.

Hogy a szöveg összefüggését világosan láthassuk, idemellékelem a DALECHAMPIUS Jakab latin fordítását az 1583-iki lyoni kiadásból (lib. XIII. pag. 428. V. ö. Ed. KAIBEL. Vol. III. Lipsiae 1890. p. 267—9.):

«Porro autem mirandum non est auditione tantum quosdam amore captos fuisse, quandoquidem Chares Mitylenaeus, libro decimo historiarum Alexandri, prodidit, nonnullis quosdam amatos fuisse nusquam antea conspectos, quorum species tantum in somnis obversata fuisset. Hispaspae natu minor, inquit, frater erat Zariadres: ambo tam insignis pulchritudinis, ut ex Venere et Adonide procreatos incolae dicerent. Dominabatur Hispaspes in Media et eo tractu qui Mediae subiectus est: Zariadres vero in ea regione quae est supra Caspiae portas adusque Tanaim. In aliis provinciis, quae ultra Tanaim iacent, regnabat Omartis. Huius filiae, cuius nomen fuit Odatis, historiis proditum est, Zariadrae imaginem dormienti apparuisse, illiusque, ea visa, correptam amore fuisse: idem accidisse Zariadrae, qui statim amore erga illam accensus est. Cum ergo perseveraret mutuus ille amor visis nocturnis conciliatus, essetque omnium Asiae foeminarum Odatis pulcherrima, et Zariadres oppidoquam formosus, ad Omarten ille misit, nuptiarum earum cupidissimus, qui uxorem sibi poscerent. Renuit Omartes, quod filiis careret et apud quendam ex familiaribus collocare decrevisset. Haud ita multo post convocatis regni optimatibus, amicis et cognatis, illam nubere voluit et non tamen cui prius uxorem daturus esset indicavit. Ergo cum ferveret temulentia, ad epulum accita Odatide, convivis auscultantibus, et tacitis, Nos, inquit, Odati, nuptias tuas nunc facimus. Omnes tu circumspice et contemplator, auream phialam vino plenam sume et ei trade quem tibi maritum optas: illius esse coniugem te proclamabimus. Patri obsequens omnes ille contuebatur et flens circumibat, sumimopere Zariadren videre cupiens, etenim literis illi significaverat celebratas iri nuptias. Castrametatus tum ille fuerat ad Tanais ripas. Caeterum hoc ut rescivit, clam exercitu, auriga solo comite, fluvium traiecit et noctu cum civitatem pertransisset, magna celeritate curru circiter octingenta stadia permensus prope vicum accessit in quo fiebant nuptiae: ibi certo quodam loco relictis curru et auriga, stolam Scythicam indutus processit et aulam regiam ingressus, Odatide conspecta, quae ante poculorum abacum lacrymabunda stans cunctantius phialam miscebat, ut prope illam constitit, adsum, inquit, tibi Odati, sicut mandasti. Ea vero cum animadverteret peregrinum esse virum, egregia forma, ei similem quem noctu viderat, gaudio exultans, phialem in manum dat. Accipit

ille, raptamque Odatin in currum perduxit et aufugit. Conticuere famuli et ancillae amoris consciae, imperanteque patre ut revocarent, nescire se quo abiisset responderunt. Barbari, qui Asiam habitant, hunc amorem saepe commemorant et dignissimum esse putant, quem obnixè imitentur, ideoque fabulam hanc in templis et regiarum atriis pingunt, atque etiam privatis aedibus: primores autem gratas suas Odatidas vocari gaudent.»

[A^a:]

EFFECTVS AMOR[IS.] | Az Szerellemnek ereie. | *ACHENEVS BOL* [!] *MACIAR* [!] *R*[ITH-] | musba Berzетенek, Atiaknak, Aniaknak tanufago[k-] | ra, Mense Iulio. Anno Domini. | 1587. | Ad Melodiam [Ovidius irja] Parifnak dolgat &c. | [Vignette.]

ARGVMENTVM.

*ODatim ropuit Zariadres ipse puellam,
Illa ubi per somnum cepit amare virum.
Cui pater uxorem sociam de iure negavit,
Quam cupiere omnes, forte sua vnus habet.*

LOCVS COMMVNIS.

*CONnubio dignam natam, propriamque parentes
Hec cuiicunque volet nubere sponte ferant.*

[Vignette.]

DEBRECENBE. | — | ANNO DOMINI, 1588. | Sok Be ||

[A^b]

[Sok Bep H]istoriat immaron irtak,
[S]zerelemrül Magiara fordítottak,
Bölcz Poétak irafabol ki adtak,
De meg errül tudom hogi nem Boltak.
[Regi (?) m]jeg lőt dolgot en elő
hozok,
[Görö]g orfagban lőt dolgot beBellek,
[Egi] mas Beretökrül eneket mondok,
[Kivel] bus Biuöket en vigaBtalok.
[C]hares Mitylanæus Historicus,
... irafi közt iria egi köniueben,
[Kit] Athenæus be hoz irafaban,
[Bö]lczek vaczoraiaual kit irt abban.
[K]erem az halgatokat meg halgaffak,
[Sz]erelemnek nagí ereiet czüdalliak;
[Kih]ez hafonlot nem fokat hallottak,
[Kit] immaron rendel en elő hozok.
[K]et attiafi nagí Afiaban vala,
[Hy]lstaftes, Zariadres neuek vala,
[Mi]nd az kettö Bep iffü legeni vala,

[Za]riadres kiffeb mafiknal vala.
[K]jkrül az idegen orfagbeliek,
[Po]gani modra aßt foknak [b]e[Bel-
]jettek,
[Ho]gi fiaí ezek Adonidefnek
[Ve]nus Isten aßBontul Bületetek.
[H]ylstaftes Medianak alfo reßet,
[Bir]ia vgi mint feidelem orfagat,
[Za]riadres Caspium tenger felet,
[Mi]ndaz Tanais vizig biria földet.
Az Tanais vizen tül az kik laknak,
... atonufoknak kiket ot hinak,
... on Meßemben kik lakoznak,
[Ho]martes vala neue kiralioknak.
[E]nnek [B]ep leania Odatis vala
... Binten ell ado koraban vala.
(Az A₂ levél hiányzik.) Mert ||
A₃: (Ez oldalból 20 sor hiányzik.)
— — — — —
— — — — —

¹ A zárójelbe tett betük az eredetiben kiszakadva.

— — — — — — — — — —	Hamar iőne n — — — — —
Jol eőbedbe — — — — — ket,	Zariadres T — — — — —
Ne itellied paraőit — — ezeket,	Taborban Ballit — — — — —
Nagi vraknak tartzad vtannam őket.	Homanes hires — — — — —
Ezek közöttől l[eg] inkab az kit őerecz,	Alatomban keőit — — — — —
Es őivedben m[afna] inkab te keduelsz,	Senki azt nem — — — — —
Annak adlak felefeğől tegedet	Titkon mene cza — — — — —
Nem adlak mas orőbagban en tegedet.	Giors louan io foli — — — — —
Ennek bizonifagara ezt [a]z pohart,	Eiel iuta az varasb — — — — —
Tar hazambol ki hozot arani kőpat,	Azon eiel niolc — — — — —
Tőlcz meg borral niőiczad annak kit	El mene nagi gior — — — — —
őerecz,	Nem feleite Odati — — — — —
Es kinek felefege lenni akarsz.	Mert ez' czelekd — — — — —
Annak felefege te hiuataatol,	Mikor azert im — — — — —
Es en tőllem meg aiőndekoztatol,	Kőzel voana az m — — — — —
Minden ioual kazdagfaggal lattatol,	Es kőzelgetne Kir ... — — — — —
Vilagi giőniőrőfegben tartatol.	Siet vala menni őe — — — — —
	Varas keritesen — — — — —
	Latod
A ₃ : (Ez oldalból mintegy 20 sor	Mind koezifauat [tgy] e — — — — —
hiányzik.)	Egi bizonios helie — — — — —
— — — — — — — — — —	Kit ő iol tud es ige — — — — —
— — — — — — — — — —	Szitiay ruhában — — — — —
— — — — — — — — — —	Hogi vduar nepe — — — — —
— — — — — — — — — —	Es fenkitől ő meg — — — — —
... ra[d]..... nekedis őolgalna...	Ieln [l] letet az Varas — — — — —
Vrad ki lezen mond teged tarfanak,	Iuta kinten azo — — — — —
Te vizontag mongiad őtet vradnak,	Hul lakoznak val — — — — —
Mint az galamb eőedezik tarfanak,	Meniegzős haz h — — — — —
Nem kőlőmben te is az te vradnak.	Hogi csak leheffen — — — — —
Iften meg algia ti hazaffagtokat,	Ba :
Minden ioual zereti hazatokat,	Kin mind kettenm[a]gokban viga-
Szep fiakkal laniokkal titeket,	danak
Meg ald, es őeret ha felitek őtet.	Ziuekben Iftennek halat [a]ddanak.
Azert laőfad iari el abban mit mondok,	Szepnek itele Odati ez I fiat,
Tőlcz meg az pohart io borral te annak,	Vraknal Vrfiaknal őeretőiet,
Ezek közöttől kit őerecz aggiad annak,	Kik aőtalnal őlnek vala nagi rendet
Mert annak felefeğől teged adlak.	Ennek azert magat ada, es kezet.
Mikoron rendel azokat őemlelne,	Noha ezek frišen őitőztek vala,
Es nagi gonoz keduel őket el nezne,	Biborban es barfoniban iarnak vala,
	Granat, scarlat, kamoka raitok vala,
	Orczaiok M[alo]őatul piros vala.
[A ₄]: Azt ő — — — — —	Zariadres penig ruhatlan vala,
Zariadre — — — — —	Kőz ruhában mert csak oda ment vala,
Mert ez — — — — —	De megis nekie az teczet vala.
Zariadres h — — — — —	Kit ő mingiart meg bizonitot vala.
Attia akaratt — — — — —	

Mert az tóltót pohart ottan ragada,
Zariadres Beretóienek ada,
Alatomban amaz ottan meg iuta,
Az Pohart ingien meg fem mutata.

Mingiaraft onnan ketten ki ióuenek,
Kit minniaianis ezekbe nem vónek,
Mert űk az italhoz elegiedenek,
Az ifiakis az tancznak eredenek.

Zariadres Odatist ell ragada,
El'ragaduan az koczihoz iktata,
Velle egietenben elis Balada,
Nagi bekeuel az Taborban be iuta.

— — — aborban keretik vala,
— — — m tud . . . k kerdezik vala
Kin e — — — dalkoznak vala,
Hogi — — — l veftetek valna.

V — — — m bankodnak vala,
Az — — — rt hadnagi nélkül mar vala,
R — — — fel ronhattanak vala,
— — — ninczen medgiünk kiáltiak vala,
Mint feie veftet nep kialtia vala,
B^b:

— — az V[r giakran k—dik]²[v]ala,
— — Tanacz Vraka[t ißgattiak vala,]
— — a rekentettek [ieztik vala.]

Hirek lón benne hogi [Vrok meg
iutot,]

Vele egietemben Bep leant [hozot,]
Haßaffagra kit az elót el Bant volt,
AßBonioknak kit űk nem efmertek volt.

Azon kőzben Homartes paranczolia,
Odatift hinak erőffen meg hagia,
Ne trefalna neki igen meg hagia,
Mert ideie volna Pohart meg adna.

Szolgak Bolgalo leaniok ezt tuduan,
Nagi Berelmeket egi mafhoz efmerven,
Nagi ereiet Berelemnek iol ertuen,
TiBteffegeketis iol meg gondoluan.

Egi Boual feienkent igi felelenek,
Szerelmes Vram bizoni mi nem tugiuk,
Houa lőt el, es houa ment nem lattuk,
Sohul ninczen mert mi meg nem
talalliuk.

Ekeppen lón ezeknek ű tanaczok,
Hogi veghez menne minden io Ban-
dekok,

Nem alhatnak ellenek Emberek,
Mert ig vegeztek volt az Iftenek.

Az meniegzőt ekeppen el vegeztek,
Nótelen meniegzőben vigadanak,
Leani nélkül hazokhoz indulanak,
Buczu vetlen eggienkent el oßlanak.

Mene Zariadres ű vduaraban,
Mindén feregenel lako helieben,
Hyftapefhez be tere ű vtaban,
Mint Berelmes Battianak ioßagaban.

Ezen kűl nagi fok fő fő Vrakhoz,
Be tere haza menteben azokhoz,
Vgi mint neki Berelmes Baratihoz,
Ezek — — be fogadak hazokhoz.

Sőt ||

[B₂ levél hiányzik.]

B₃²: [Egi]mas egeffegeert az nagi italt,
[Jo Bere]nczeiekert az erős italt,
Bor buzaert, bekefegert az dufkat,

Azon kőzben az Nap az ő dolgaban,
Jarton el iar neki hagiót tißtiben,
Az io estue el ióue nagi varafban,
Vendég kezde oßlani az varafban.

Zariadres Odatiffal niugouek,
Hütőket volta keppen meg tókellek,
Egi mafnak adot kezeket be tőltek,
Fogadafokat ekkeppen meg allak.

Hogi Beretnek egimaf[t] ezzel ielen-
tek.

Eggik az mafik őleben el aluek,
Venus Iften aßBonnak áldoz[a]lnak,
Kertbeli Bep rofakat Baggatanak.

Odatis kerteben ket feier alma,
Kerte felet efmert ket piros alma,
Dragalatos vala Venus illattia,
Ezeket őrzőte megis tartotta,

Mostan Zariadrefnek aianlotta,
Sőt ő magaua is Babadda hatta,
Mert velle el iotet ezert nem Banta,
Szep voltaert Zariadrest kiuanta.

¹ Egy másik töredéklapon csak az itt kővérbetűkkel szedett szótöredékek maradtak fent.

² Itt és a következő négy sorban a zárójelbe tett szavak át vannak ragasztva.

Zariadres am az kett feier almat,
Fogdofni keßde neki mint saiatiat,
Czokolni, es harapni az piroffat,
Ilien iokkal tõlte el az eczakat.

Ezt az Berelmet egész Afiaiban.
Minden paraßt tuggia ot az orßagban,
Ki bizoni meltois elõ hozafban,
Attiaknak aniaknak pelda adafban.

Vgian ezen hiftoriat Bent helien,
Ki Boktak irni Kirali Palotaian,
Sõt meg kőz embernekis haza falan,
EBt mindennek emlekezetre aduan. ||
[Bß]:

Touab immar en elõ nem mehettek,
Ez hiftoriaban többet nem irok
Mert rolla iraft touab nem talalok,
Egi nehani verfet tanofagul mondok ;

Ebből immar minden Ember tanolhat,
Meg lőt dolgot peldaiul elõ vehet,
Attiak aniak, Fernek(!)õ leanioka[t,]
Kit Beretnek, annak aggiak azokat.

Vagion nekünk erről Bantalan peldank,
Hogi valakik egi maft igi meg Bereteek,
[A]z vtannis egi maßhoz azok estek.
[Jol]lehet Attiok anniok nem ve[ge]ztek.

Mit czelekedett Cymon Cypseuffal
El ragada leniat(!) iffigeniat,
Erőßakkal el vőue Beretőet,

Egi meniegßő nep ellen Bep matkaiat.
Mint iara Diomedes Attia miatt,
Nem hagia elvenni varga leniat,
Vizbe vgrek ű az leaniert,
Mind ketten meg halanak igi egi masert.

Iftennek is, tõruenie ellen vagion,
Egi mas Beretőket hogi el valaßbon,
Ember, kiket Isten egiben Berzet,
Afo, kapa, kit egi maftul valaßthat.

Tõb peldakat nem Bükseg erre hozni,
Kinek nem tõk az agia mert iol erti,
Minden napi paldabol(!) által lattia,
Keduetlen haßaffag mit hozzon tuggia.

FINIS.

[Vignetta : u. a. virágdísz, mint a címlapon.]

[Bß]: üres lap.

Az vtannis mert űk foha beke uel
Eggiüt nem lakhatnak czendeß elmcuel,
Egi maft nem Beretik nagi Beretettel,
Cziak iai veßek vagyon nekik hazoknal.

Atkozzak magokat, es Bãleiket.
[Ho]giferhez(!)nem adtak azoknak õket, ||
Kik-

[Bß]: Kiknek űk Berettek Bep termeteket,
Es kiknek akartak adni hütõket.

De hogi immar ezekben veget veffek,
Tõb tanusagot en erre nem hozok,
Hanem csak negi verfet ez vegre
mondok,

Sommaia ez iol rea halgaffatok.

Nem tudomEgh alat mi lehet nagiob,
Sjerelemnél es mi lehet erőßeb,
Dolgok kőzzül ez mindennel nehezeb,
Ezen kűl eggiet mondnak ki nagiob.

Ez mi legien nem mondom en fen-
kinek,

Mert pelda beßed lehet ez mindennek,
Azok tuggiak csak az kik meg probaltak,
Ezek kűl azokis kik el hittek.

Oldalmazbon Isten ettől tegedet,
Ki meg nem koftoltad Venus iatekat,
Nem erzeted Cupido merges nilat,
Addig őrizzed magad mig meg nem latt.

Mert ha egzer teged iatekban eithet.
Es nilaval Cupido meliben lõhet,
Ketfeg leßen az vtan te eleted,
Az elõbbi vadra (Igy) vißba terted.

Ez hiftoriat ki Berße veefekben, (!)
Deakbol fordita Magiar enekben,
Egi Iffiu Scolai Mesterfegeben,
Ezeket enekle egi io kedueben.

Az ezer öt Bazban es niolczuau (!)
hetben,

Niarba az [he] Bent Iakabnak hauaban,
[Erdelinek hires neu]es io fõldeben
[Czegeben az holdos]¹ Tonak fekteben.

Közli: DÉZSI LAJOS.

¹ E három utolsó sorban a kiszakadt részek az Akad. példányból vannak kiegészítve.

T Á R C A.

J E L E N T É S

A MAGYAR NEMZETI MŰZEUM ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
ÁLLAPOTÁRÓL AZ 1914. ÉV HARMADIK NEGYEDÉBEN.

I.

A nyomtatványi osztály anyaga az elmúlt negyedévben kötelespéldányokban 3971 drb nyomtatvánnyal, ajándék útján 632 drb, vétel útján 180 drb, összesen 4783 drb nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül kötelespéldányok címén beérkezett: alapszabály 196 drb, falragasz 821 drb, gyászjelentés 868 drb, hivatalos irat 48 drb, műsor 84 drb, perirat 4 drb, színlap 933 drb, zárszámadás 408 drb, különféle 483 drb, összesen 3845 drb apró nyomtatvány. Vásárlásokra 87174 kor.-t, 4080 márkát, 16 svéd koronát, 1250 holl. frtot fordítottunk.

Ajándékokkal a következők gyarapították a nyomtatványi osztály anyagát: Akademia umiejetnosci w Krakowie, Áll. munkásbiztosító hivatal (2 drb), BAJZA József, BÖSZÖRMÉNYI Géza, Bpesti kereskedelmi és iparkamara, The John Crerar library, Chicago, CZIMER Károly, Szeged, DABROWSKI Ján, Krakow, DICKINSON C. E., Denver, Emke főtítkára, Kolozsvár, ERNYEI József, FEJÉRPATAKY László (4 drb), FONYÓ Ignác, Vaiszló, Néhai GOHL Antalné (200 drb), GOHL Ödön (9 drb), GULYÁS Pál (5 drb), GYÖMÖREY Oszkár, HALMÁGYI Antal, Nagyenyed, Handelsministerium, Wien (2 drb), Institut internat. d'agriculture, Rome (6 drb), Iskola-igazgatóságok (328 drb), JANICK H., Brünn, Képviselőházi iroda (14 drb), KÖHALMI Béla, KÖVESI Lajos, Szeged (3 drb), Kungl. bibliotek, Stockholm, Library of Congress, Washington (3 drb), MAGDA Sándor, Csicsér, Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, M. kir. közp. statisztikai hivatal, M. kir. közp. szőlészeti kísérleti állomás, Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága, Magyar Tudományos Akadémia (6 drb), Nagyvárad nyilv. könyvtára, Orsz. m. kir. Zeneakadémia, Pannonhalmi főapátság, PETRIK Géza,

PETROV Alexander, S.-Peterburg. Br. PONGRÁCZ Jenő, POPOVICI József, Klicsó, Pozsonyi jogakad. dékánja, ROBERT Oszkár, Visconde de SANDAREM, Lisboa, Stefánia gyermekkórház-egyesület, STENSTRAND Aug., Chicago, Br. SZALAY Imre, THALLÓCZY Lajos, Wien, Tolna vmi közmívelődési egyesület, Szekszárd, TOROCZKAI-WIGAND Ede, Tud. egyetem tanácsa, University of Illinois, Urbana, Vallás- és közokt. miniszterium, ZAMBRA Alajos (2 drb), ZILÁHI György.

A vásárolt könyvek közt említésre méltó nevezetesebb szerzemény ebben a negyedévben nem volt.

A könyvtár helyiségében az elmúlt negyedévben 2323 egyén 6193 kötet nyomtatványt használt, kölcsön útján pedig 391 egyén 722 kötetet vitt ki házi használatra.

A lefolyt negyedévben 1818 művet osztályoztunk s ezekről 2544 cédula készült. Kötés alá 717 művet 919 kötetben küldtünk. Az inkunabulumok közül 20 művet 23 kötetben küldtünk kötés alá.

A kötelezpéldányok átvételére berendezett helyiségbe 1277 drb csomag érkezett, ugyaninnen 887 levelet és 611 reklamálást expedáltak.

Az 1897. XVI. t.-cikk intézkedései ellen vétő nyomdatulajdonosokkal szemben 5 esetben indítottunk peres eljárást.

II.

A hirlaptár az 1914. év III. negyedében kötelezpéldányok útján 1129 évfolyam 12.787 számával gyarapodott (ebből 37 évf. 5488 sz. a törvényt szabta kimutatás nélkül, számonként érkezett); ajándék útján 9 évf. 2783 számával, más osztályból áttétel útján 1 sz., vásárlás útján (40 fill.) 1 sz., mindössze tehát 1138 évf. 15.572 számával.

Ebből ajándék: dr. GOHL Ödöntől 3 hirlap (1860 tájáról), s folytatólag a BAJZA József, FELEKY Charles (New-York), a Nemzeti Casino, PÖSEL István és szerkesztőségek részéről jönni szokott külföldi lapok.

Az évnegyed folyamán 196 olvasó 331 hirlapnak 612 évfolyamát 910 kötetben használta (102 kötetet a Szentkirályi-utcai raktárból kellett ide szállítanunk); ebből házon kívül 22 olvasóra 36 hirlap 168 évfolyama jutott 376 kötetben.

Átnéztük 1132 évf. 8369 számát. Céduláztunk 295 évfolyamot (köztük 36 új lapot). Beköttettünk 717 kötetet. — Ezenfelül a rendes folyómunkák is zavartalanul folytak.

III.

A kéziratlár az 1914. év harmadik negyedében ajándék útján 1 irodalmi levéllel és 1 irodalmi analektával, vétel útján 20 újkori kézirattal és 3336 irodalmi levéllel, áttétel útján 40 újkori kézirattal, 26 irodalmi levéllel, 4 irodalmi analektával és 7 zenei kézirattal, összesen 3435 darabbal gyarapodott. Vételre 20.218 koronát és 26 fillért fordítottunk.

Ajándékozó volt TAKÁTS Sándor, aki Vámbéry Ármin egy érdekes levelét és SALAMON Ferenc egy följegyzését ajándékozta a kéziratárnak.

Az évnegyed legfontosabb eseménye, hogy sikerült megszerezni FALK Miksa nagyterjedelmű levelezését, mely a kiváló publicista egyéniségénél s összeköttetéseinél fogva mind irodalmi, mind történelmi szempontból rendkívül becses. E gyűjtemény feldolgozása folyamatban van. A szerzett anyagból kiemeljük továbbá LÁNG L. Szlavoniáról 1835-ben készített térképrajzait.

Az évnegyed folyamán 51 kutató 172 kéziratot és 1286 levelet használt. Kikölcsonőztünk 5 esetben 10 kéziratot.

IV.

A levéltár anyaga az 1914. év harmadik negyedében vétel útján 7, ajándék útján 409 darabbal, letét útján pedig egy családi levéltárral gyarapodott. Ezek közül újkori irat 6, 1848—49-es irat 2, nyomtatvány 1, címereslevél 2, gyászjelentés, eljegyzési és házassági értesítő 404, aprónyomtatvány 1 darab. Levéltári darabok vásárlására 114 koronát fordítottunk.

A címereslevelek csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1, 1481. jún. 18. Buda. MÁTYÁS király címereslevele HRADISCH részére. (Fénykép.) 2. 1631. okt. 9. II. FERDINÁND címeres nemeslevele Buzás Miklós, felesége és testvére részére. (Eredeti.)

A családi levéltárak sorát a Ragyolczi CSOMA-család levéltárának letéteményezése gyarapította. Ezzel a letéteményezett családi levéltárak száma 96-ra emelkedett.

A negyedév folyamán elvégeztük az évi szaporodásnak növedéki naplóba való beírását s beosztását, megkezdtük a R. CSOMA-levéltár rendezését és folytattuk a középkori oklevelek regesztázását.

A háborús mozgalmak következtében új munkaköre is nyílt levéltárunknak, amennyiben célul tűztük ki a háborúra vonatkozó hivatalos

és magán természetű falragaszok és egyéb aprónyomtatványok mindenféle nemének lehetőleg teljes összegyűjtését, amelyek érdekes adalékokkal fognak szolgálni e nevezetes események történetéhez. Már eddig is szép eredményeket értünk el s az e célra megnyitott ideiglenes külön növedéknapló 39 tétele vétel (23 K 56 fill.), kötelesspéldány és ajándékozás útján közel 500 darabot számlál ideiglenesen megállapított csoportosításban. Nagymértékű szaporulatot azonban csak az elmúlt negyednek a most következő negyed elején beszolgáltatandó kötelesspéldányai után fog e gyűjteményünk felmutatni.

Az osztály anyagából 65 kutató használt 18.234 darabot és 7 térítvényen kikölcsönöztünk 79 darabot.

SZAKIRODALOM.

Krasznay István. *A nyomdászat. Olvasókönyv a nyomdász-szakirányú iparostanonciskolák számára. Első és második rész.* (Olvasókönyvek a szakirányú iparostanonciskolák számára. Szerkesztő Mártonffy Márton.) Budapest, 1914. Lampel R. (Nyomtatta: Franklin Társ.) 8-r. 77, 2; 75, 1 l. Ára 2 K.

Ez ügyesen megszerkesztett olvasókönyv célja, hogy a könyvnyomdai tanulókkal rövid és világos előadásban megismertesse mesteriségük kellékeit, történeti fejlődését, fő képviselőit s az egészségre oly káros foglalkozásnál szemmel tartandó egészségügyi szabályokat. Az első kötet az első és második, a második kötet pedig a harmadik osztály tananyagát csoportosítja 4—4 fejezetben. A fejezetek a következő kérdések elemeire terjeszkednek ki: I. osztály. 1. Anyag és műtan: A betűfém és anyagai; a betűöntés; a betűfajok; a betűrendszer. 2. Történelem: Az írás keletkezése; az írás fejlődése. 3. Életrajzok: GUTENBERG János, a könyvnyomtatás feltalálója; KÖNIG Frigyes, akinek nevéhez a gyorsajtó megalkotása fűződik. II. osztály. 1. Anyag és műtan: A tömöntés; galvanoplasztika; a papirosgyártás; a papirosismeret. 2. Történelem: A papiros története. 3. Életrajz: Tótfalusi Kis Miklós. 4. Egészségtan: Segélynyújtás; mentőszekrény. III. osztály. 1. Anyag és műtan: A festék; a szedőgép; a nyomógépek; a nyomda berendezése; a munkaár kiszámítása. 2. Történelem: Az első nyomtatványok; a honi nyomdászat kezdetei; Egy híres nyomda vándorlásai (Szenczi KERTÉSZ Ábrahám híres műhelyéről van szó); társadalmi állapotok a céhrendszerben; a cenzura; a szabad sajtó. 3. Életrajzok: id. EMICH Gusztáv; FALK Zsigmond; HIRSCH Lipót; KOGUTOWICZ Manó; PUSZTAI Ferenc; LÁNG József. 4. Egészségtan: Néhány szó az egészségről; nyomdászbetegségek.

A felvett anyag megválasztása ellen, a III. osztály életrajzi részét nem tekintve, nem emelhető kifogás: a tárgyalás módja, bár rendkívül vázlatos, mégis világos és könnyen megérthető. Kár, hogy néhány hasonmás nem teszi szemléletesebbé az előadottakat.

A mű legkevesbé kielégítő része a III. osztály számára felvett életrajzsorozat. Bár a fölvetett szakférfiaknak, mint a hazai nyomdászatban többé-kevésbé úttörőknek érdemeit szívesen elismerjük, annyira bő s dicsé-

rettől áradó tárgyalásuk a tankönyv egyéb s fontosabb részeinek szűkszavúságával épen nem áll arányban. Pedagógiai szempontból is helyesebb lett volna, ha ez életrajzokban csak a lényegesre szorított volna a szerző s az ekként fölszabadult helyet a fölvett még élő vagy nemrég elhunyt nyomdászok mellett a velük teljesen egyenértékű régiebb jeleseinknek, de különösen a nyomdászat egyetemes fejlődésében döntő szerepet játszó vezéralakoknak szentelte volna. Azt hisszük, a nyomdásztanoncok szakirányú kiművelésére egy ALDUS, ETIENNE, PLANTIN, ELZEVIER vagy DIDOT életpályájának s életművének ismerete van olyan fontos, mint a FALK Zsigmondé vagy a HIRSCH Lipóté. Végül sajnálattal állapítjuk meg, hogy az előszóban felsorolt szakirodalom tanúsága szerint folyóiratunk, mely pedig a hazai és egyetemes nyomdatörténet köréből oly sok felhasználható anyagot szolgáltatott volna a tankönyv összeállítójának, nem ismeretes KRASZNAY előtt s így kiaknázatlanul maradt. GYALUS ISTVÁN.

Zilahi György. *Jegyzéke a kereskedelmi szakoktatás körébe tartozó Magyarországon megjelent műveknek.* Budapest, 1913. Pátria: 8-r. 68, 1 l.

Szerző ezen a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Orsz. Egyesülete megbízásából egybeállított munkája, habár bibliográfiai pontosságra nem törekszik s az egyes műveket csupán első kiadásban sorolja fel, szakirányú egybeállításokban oly szegény könyvészeti irodalmunknak is jó szolgálatot tesz. A fölvett címek a kereskedelmi iskolák tantárgyai szerint csoportosítottak. Ily formán 18 szakcsoport készült, amihez még a következő általános és elméleti irányú fejezetek járultak: Gyűjteményes művek. — Kereskedelmi iskolai oktatás. — Lapok, folyóiratok. — Népkönyvek, naptárak. — Vegyesek. 2.

Burger Konrad. *Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal von 1501—1536.* Leipzig, 1913. Karl W. Hiersemann. 4-r. 84 l. Szerző arcképével. Ára 14 M.

E szépen kiállított füzet utolsó, hátrahagyott műve a nagynevű szerzőnek. Egyetlen sajtó kész részlete egy nagy munkának, mely a XVI. sz. könyvkiadói és könyvnyomtatói ölelte volna fel. E rész a spanyol és portugál nyomdászok és kiadók betűsoros jegyzékét adja, 1501—1532-ig kiadásra került könyveik rövid lajstroma kíséretében s e töredékes alakban is jó kiegészítője PANZER Annaleseinek, amelyben az ibériai félsziget alig van képviselve. GULYÁS PÁL.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

La bibliofilia. XVI. évfolyam. 3—4. szám (1914. június—július): Roberto ALMAGIÀ: Le carta d'Italia di G. A. Vavassori. (Joanne Andrea di VAVASSORI térképe Olaszországról a XVI. sz. egyik legfontosabb kartográfiai emléke. A 533×375 mm. nagyságú fametszet készítője, mint fametsző és nyomtató 1520-tól mintegy 1560-ig működött, de e lap aligha lehet 1540-nél későbbi évből.) — L. Z(AMBRA): Incunaboli di origine italiana nella Biblioteca dell'Accademia ungherese delle Scienze a Budapest. (Ez első közlemény 49 ősnymotvány latinnyelvű leírását adja az 1471—84. évekből HELLEBRANT Árpádnak a Magyar Tudományos Akadémia 1886-ban megjelent inkunábulum katalógusa alapján. Közlő az eredeti mű latin szövegét változtatás nélkül nyomtatja le, míg a magyarázó jegyzeteket olasz fordításban közli.) — Leo S. OLSCHKI: Manuscripts très précieuses. (1. Biblia latina. XIII. sz. hártakézirat Angliából vagy Északfranciaországból 82 kis miniatúrával és 62 díszített kezdőbetűvel. — 2. Biblia latina, XIII. sz. hártakézirat 125 vörössel és kézzel festett nagy kezdőbetűvel.) — Hugues VAGANAY: Les romans de chevalerie italiens d'inspiration espagnole. (*A Historia del principe Sferamundi* III. része 39—138. fejezetének, továbbá ugyane mű 1563-ban megjelent IV. része első 58 fejezetének tüzetes leírása.) — A. BOINET: Courrier de France. (*A Revue bleue* egy cikke alapján ismerteti a Bibliothèque nationale nyomtatott katalógusának jelen állását, mely eddig a G betűig készült el s 56 kötetből áll. Az egész mű mintegy 140 kötetet fog kitenni. Most fejezték be a zeneművek katalógizálását. A könyvtár mintegy 400.000 zeneművel bír, amiről 340.000 könyvtári cédula készült. Az állományban 1600 opera-partitúra, 4160 víg opera, 200.000 dal, 76.000 zongoradarab, 7000 hegedűdarab és 5 okarinadarab van. — Egy érdekes újtásról is beszámol BOINET: a könyvtár igazgatósága elhatározta, hogy nagy óvórendszabályok életbeléptetése mellett bevezeti a villamos világitást. — A közoktatásügyi minisztérium rendeletet bocsátott ki az interkommunális könyvtárnak érdekében, melyek célja az otthonolvasás előmozdítása. — Szerző ezután felsorolja a Musée Jacquemart-André katalógusa alapján e gyűjtemény fontosabb kézíratait, címeres és egyébként nevezetes kötéseit. Ezt követi több rövid beszámoló a francia tudós-társulatok felolvasó üléseiről, valamint a szaklapok szemléje.) — L. ZAMBRA: Corriere d'Ungharia. (A Magyar könyvszemle és a Könyvtári szemle tartalmi ismertetése, továbbá a SZÉCHÉNYI-könyvtár negyedévi jelentéseinek a kivonata.) — 5—6. szám (augusztus—szeptember): R. AMBROSINI: Le stampe popolari e le caricature di Gioseffo Maria Mitelli pittore bolognese. (Giuseppe Maria MITELLI, az 1718-ban, 84 éves

korában elhunyt bolognai művész metszeteiből szerzőnek 630-at sikerült egybe-
gyűjteni. E tekintélyes anyag alapján jellemzi művészi fejlődését, irányát és
jelentőségét.) — i: La collection de miniatures détachées de M. Léonce Rosen-
berg de Paris. (A ROSENBERG-féle miniatura-gyűjteményről H. d'ARDENNE DE
TIZAC tollából a *Parisia* c. folyóiratban megjelent tanulmány bő kivonata,
hasonmások kíséretében.) — C. MAZZI: Una sconosciuta compilazione di un
libro quattrocentistico di balli. (Ez az eddig ismeretlen verses-kodex a sienai
közs. könyvtár tulajdona. A XV. sz. utolsó éveiből való hártayakézirat 88 írott
és 24 üres levélből ál. A kodex régebbi sorsáról csupán annyit tudunk, hogy
a XVII. sz. közepén LUTI sienai család tulajdona volt. Közlő minden egyes
tánckölteményt bőven tárgyal.) — G. BOFFITO és P. NICCOLARI: Bibliografia
dell'aria. (A meteorologia és földmágnesség olasz vonatkozású irodalma. Foly-
tatás: ANANIA-ANGELIS.) — Leo S. OLSCHKI: Livres inconnus des bibliographes.
(53. Johannes PICUS MIRANDOLA: Conseil pourfitable contre les ennuyus du
mond. [Paris, 1498.] — 54. Joh. Franc. POGGIUS: Facetiae. [1470. kör.] —
55. Psalterium. Venetiis 1495.) — 5—6. szám. Raimondo SOLARIS: Gli in-
cunaboli della biblioteca comunale di Piacenza. (Folytatás. 119—176. sor-
számok; AVICENNA—Brutus rendszavak közé eső rész.)

Revue des bibliothèques. XXIV. évfolyam 1—3. szám (1914. január—
március): Alfréd RÉBELLIAU: Les fonds historiques de la bibliothèque Thiers.
(THIERS egykori palotájában, a volt köztársasági elnök legutóbb elhunyt sógor-
nőjének hagyományából, az Institut 1913 nov. 25-én megnyitotta a Thiers-
könyvtárat, mely elnevezése ellenére sem THIERS kéziratait, sem pedig könyv-
tárát nem tartalmazza. E könyvgyűjteményt főként a francia történelem utolsó
120 esztendejére vonatkozó művekből állította össze egy e célból kiküldött
bizottság, melynek 20.000 kötetet sikerült összegyűjtenie.) — Marcel LANGLOIS:
Un «plan de bibliothèque». (Szerző közli és méltatja Albert MAYEUX-nek egy
100.000 kötetes könyvtár befogadására alkalmas épülethez készült tervrajzát.
A terv nem kerül kivitelre, hanem általános mintául van hivatva szolgálni.) —
W. L. LINDSAY: The Laon Az-type. (Szerző azokat a különleges a és z
tipusokat tárgyalja, melyek eddigelé csupán öt kéziratban fordulnak elő. E kéz-
iratok közül kettő a laoni Boldogasszony-könyvtárból került ki, innen a típus
elnevezése.) — Julián PAZ: Archivo general de Simancas. Secretaria de Estado.
Catalogo de los documentos de las negociaciones de Flandres, Holanda y
Bruselas. (Ez ötödik közlemény¹ a Flandriára vonatkozó iratokat sorolja fel az
1688—1699. évekből, továbbá a Hollandiára vonatkozó iratokat az 1639—1697.
évekből.) — Jean BORMEROT Victor Morte. (A Sorbonne 1914 január 15.
elhunyt könyvtárosának részletes életrajza és sokoldalú munkásságának kimerítő
könyvészeti összeállítása.)

The library journal. XXXIX. kötet 1. szám (1914. január): W. R. EASTMAN:
Library legislation in 1913. (Összefoglaló beszámolás az Egyesült Államok
egyes tartománygyűlésein hozott könyvtárügyi határozatokról.) — W. Dawson
JOHNSTON: The library as a university factor. (A szemináriumi és egyetemi

¹ V. ö. Magyar könyvszemle 1914: 181. l.

könyvtárak egymáshoz való viszonyát, a bizottságok hatáskörét, a személyzet képzettségét és tudományos érdeklődését tárgyalja a sajátos amerikai egyetemi viszonyoknak megfelelően.) — Ernest J. REECE: The libraries of Hawaii. (A hawaii szigeteken minden nyilvános és magániskolának megvan a maga kicsiny, de jól megválogatott gyűjteménye. A kollégiumok közül a legkiválóbb s egyúttal legrégebb tanintézet az 1841-ben alapított vahui kollégium. Könyvtárának legnagyobb jölteveje C. M. COOKE, aki 1906—1909. könyvbeszerzésekre körülbelül 25.000, építkezésre 45.000 dollárt adott. Az ekként létesített könyvtár nem csupán a 600 növendék, hanem a nagy közönség számára is hozzáférhető. A szó szoros értelmében vett közkönyvtár csupán legutóbb létesült Honolulu-ban. Az építkezés költségeihez CARNEGIE 100.000, a törvényhozás 25.000 dollárral járult s ez összesen egy 100.000 kötet befogadására alkalmas épületet emeltek, teljesen a bevált egyesült államokbeli mintára, de a sajátos éghajlati viszonyok által megkívánt módosításokkal.) — Leila MECHLIN: The work of the American Federation of Arts in relation to public libraries. (Az 1904-ben alakult amerikai művészeti szövetség főcélja a nagyközönség művészi nevelése. E célból festményekből s egyéb műtárgyakból álló vándorkiállításokat rendez, műtörténeti tárgyú felolvasások szövegét és kész anyagát küldi szét előadásra; népszerű művészeti folyóiratot ad ki és Washingtonban egy felvilágosító irodát tart fenn. Az 1913. évben vándorkiállításainak száma 22 volt, amelyek 57 városban állítottak fel, jobbára a közkönyvtárak helyiségeiben. A felolvasásokból eddig 7 készült el, mindegyik 50 vetítésre alkalmas képlemezzel. Jobbára Amerika művészetére vonatkozó értekezések.) — Adeline B. ZECHERT: What our children read and why. (A rochesteri leányiskolák növendékei közt tett megfigyeléseiről számol be.) — Harry Lyman KOOPMAN: The question of book storage. (A könyvek elraktározásánál legsúlyosabb a hely kérdése: azért arra kellene törekedni, hogy minél kevesebb helyen minél több nyomtatványt lehessen elhelyezni. Ez ne a használt betűtípusok méreteinek a rovására történjék, hanem a papíros vastagságán s a könyv méretein lehetne sokat megtakarítani. A regényeket pl. indiai papíroson s a 40 év előtt Amerikában oly népszerű kéthasábos nyolcadrétalakban kellene kiadni. Különösen kikel a modern tollkönnyű, de vastag papíros ellen, amely egyes angol kiadványok révén hihetetlenül megnöveli a kötetek terjedelmét.) — Ethel M. JOHNSON: Vocational work through the library. (Vázolja, mit tesz a bosztoni Women's Educational and Industrial Union által vezetett szakkönyvtár a női munkaalkalmak ismertetése és irányítása ügyében.) — Thomas P. AYER: Administration of library binding. (A könyvtárak könyvkötő műhelyének sikere két tényezőtől függ: a kötéshez használt anyag és eszközök gondos megválogatásától s a bekötendő könyvek kellő csoportosításától. Szerző mindkét tényezőt a gyakorlatban kipróbált elvek alapján fejt ki.) — A. L. A. binding recommendations. (Az amerikai könyvtárszövetség könyvkötészeti bizottságának elvei a következő három szabályban összegezhetők: 1. Sokat használt kötetekhez mindig bőrt használjunk; 2. keveset használt kötetekhez soha se használjunk bőrt; 3. kétes esetekben inkább használjunk vásznat.) — 2. szám (február): Caroline M. HEWINS: How library work with children has grown in Hartford

and Connecticut. (Szerző, aki az amerikai gyermekkönyvtárak úttörői s legkiválóbb képviselői közé tartozik, igen szemléletes módon írja le azokat a vigasztalan állapotokat, melyeket könyvtári szolgálatbalépésekor talált s azt a nagy fejlődést, melyet Hartford ezen a téren épen az ő vezetése mellett elért.) — William C. KIMBALL. (Nekrológ. KIMBALL a new-yerseyi könyvtár-bizottság elnöke volt.) — *Postal libraries*. (Az a törekvés, hogy a postát a könyvtárügy szolgálatába állítsák, újabban Canadában is megnyilatkozott. Egy Joseph P. TRACY nevű úr nyújtott be ez irányban javaslatot a kormányhoz, melyben felhívja, hogy vásároljon vagy tíz millió kötet könyvet s helyezze el őket a különböző postahivatalokban, a honnan a levélhordók hordanák szét a köteteket az olvasóknak, levelező-lapon írt rendelés alapján s heti két cent kölcsöndíj ellenében. Az egész fölszerelés a javaslattevő szerint 15 millió dollárba kerülne.) — 3. szám (március): Josephine Adams RATHBONE: Salaries of library school graduates. (Az amerikai könyvtári alkalmazottak fizetési viszonyairól tájékoztat 262 alkalmazottól nyert adatok alapján. E 262 alkalmazott együttes jövedelme évi 282.340 dollár, vagyis az átlag 1081 dollár. 1896-ban az átlagos fizetés csupán 607 \$-t tett. Az utolsó hat év átlaga pedig 901 \$. A heti munkaidő átlaga 40¹/₂ óra. Az évi szabadság átlaga pedig hat hét.) — Frank Avery HUTCHINS. (Nekrológ. HUTCHINS a wisconsini közkönyvtári bizottság első titkára volt.)

Zeitschrift für Bücherfreunde.¹ *Új sorozat VI. évfolyam. 1. szám* (1914. április): Paul ERNST: Meine Bibliothek. (Szerző, aki főleg szépirodalmat és népköltészeti emlékeket gyűjt, néhány jóízű élményét mondja el angol-, francia- és olaszországi gyűjtőútjairól s ismerteti az ezen utakon sokszor igen olcsó áron szerzett kincseit.) — E. W. FISCHER: Das Flaubert-Archiv. (A nagy regényíró emlékeit, jegyzeteit, kéziratait kegyeletes kézzel gyűjtötte egybe s őri meg antibeszi villájában Caroline FRANKLIN-GROUT asszony, FLAUBERT unokahuga és általános örököse. Legértékesebbek az eredeti kéziratok. Emellett a művek különböző kiadásai, köztük az első kiadások s az újabb, pazar fényvel illusztráltak is, továbbá a költő saját könyvtára s végül a reá, családjára, barátaira vonatkozó képek gyűjteménye érdemel figyelmet. Az egész kincs tulajdonosuk halála után francia közintézetekre, elsősorban a párisi Nemzeti Könyvtárra fog szállani.) — 2. szám (május): W. DOLCH: Die Miniaturhandschriften der Dr. Ed. Langerschen Bibliothek zu Braunau in Böhmen. (Dr. LANGER braunau könyvtára 40.000 műből áll, amiből 500 kötet ősnymtatvány, 6000 kötet XVI. századi és 9000 kötet XVII. századi nyomtatvány, míg a kéziratok száma 800. Ez utóbbiak közt IX., X., XI. és XII. sz. német és cseh irodalmi emlékek is vannak. Különösen gazdagon van képviselve benne a XIV. századi német misztikus irodalom. A képekkel díszített kéziratok száma alig 100, de több értékes darab van köztük. Egy ó-testamentom-törödék XI—XII. sz.

¹ Folyóiratunk 186—189. lapjain, a *Zeitschrift für Bücherfreunde* V. évf. 7—12. füzetében s nem csupán a 7—10. füzetben megjelent cikkeket ismertettük. A 188. lapon, alulról a 3. sorban kezdődik a 11. s a 189. lapon alulról a 6. sorban kezdődik a 12. füzet ismertetése

nyugatnémetországi munka; egy XII. sz. latin zsoltárkönyv a salzburgi festőiskola terméke, míg a krajnai művészetet valamelyik gurki püspök breviariuma képviseli a XV. sz.-ból. Jó természetérzékéről tanuskodik egy csehországi imakönyvecske 1475-ből. A felsőnémetországi, németalföldi és északfrancia imakönyvek az horáriumok egész sora van a gyűjteményben. Valamennyi közt legszébb az a 18 egész lapnyi képpel és 27 keretrajjal díszített horárium, mely 1525 körül készült, valószínűleg Nicolaus GLOCKENTON nürnbergi műhelyéből. Az újkort több illusztrált emlékkönyv és címeres könyv képviseli. A kéziratok zöme német és cseh, de elvétele francia és spanyol munkákra is akadunk. Az utóbbiak sorából egy MEDICI-címeres kézirat említhető a XV. sz. végéről vagy a XVI. sz. elejéről.) — Johannes RUDBECK: Christophe Plantin als Buchbinder. (Rooses a Plantinokról szóló nagy művében írja, hogy PLANTIN Kristóf, a híres anversi könyvnyomtató-cég megalapítója, előbb mint könyvkötő működött, de ilyenmő alkotásait nem sikerült felkutatnia. PRANTIN Robert Macé caeni műhelyében tanulta meg ezt a mesterséget, melyet 1549—1555. gyakorolt Anversben. Szerzőnk azt állítja, hogy PLANTIN kötötte be a saját nyomdájából 1555-ben kikerült *Flores de L. Anneo Seneca* c. mű azon öt példányát, melyet még ez év augusztusában adott el Martin NUTIUS-nak s e példányok egyikét véli fölismerni abban a GROLIER-izlésű kötésben, mely mint L. PLOED példánya szerepel az irodalomban s jelenleg br. Per HERTE främme-stadi gyűjteményében van. Ugyancsak a PLANTIN műhelyéből kerülhetett ki a londoni British Museum egyik kötése is, mely egy 1552-ben Martino NUCIUS számára nyomtatott spanyol könyvet borít.) — Hans KNUDSEN: Die Louis Schneidersche Sammlung zur Geschichte des Theaters. (Louis SCHNEIDER az 1878-ban elhunyt jeles berlini színész gyűjteményének rövid ismertetése. A gyűjtemény legkiválóbb része az az 5000 arckép, mely színészeket, drámaírókat és zeneszerzőket ábrázol. Érdekesekek további a scenikai rajzok, diszletvázlatok, színészlevelek és ritka nyomtatványok is. A gyűjtemény jelenleg a berlini királyi könyvtárban van föllállítva, mint az udvari színházak intendatúrájának a letéte.) — Friedrich HIRTH: Ein bibliophiles Unikum. (Stefan KANTOR bécsi gyűjteményében megvan Heinrich HEINE Reisebilder c. műve első részének editio princeps a költő sajátkezű bejegyzéseivel a 2. kiadás változtatásait illetőleg.) — 3. szám (június): Erich MENNBIE: Deutsche Privatbibliotheken. II. Die Bibliothek Hugo Thimigs. (Hugo THIMIG, jeles bécsi színész könyvtára, nem a közismert ritkaságokat gyűjti egybe, hanem egy pontosan körülhatározott cél, a színészetre vonatkozó irodalom szolgálatában áll. Könyvtára ma már mintegy 20.000 drb s négy főrészből áll, ezek: könyvek, röpiratok, kéziratok, szinlapok.) — Johannes SEMBRITZKI: Scheffners Ausgabe von Ramlers Gedichten 1766. (E kiadásból kétféle levonat készült, az egyik 80, a másik 152 lapból áll. Utóbbi a szebbik.)

Zentralblatt für Bibliothekswesen. XXXI. évfolyam. 7. szám (1914. júl.): P. LADEWIG: Über Kataloge für das Publikum. (A könyvtári katalogus legkülönbözőbb fajait vizsgálja s arra az eredményre jut, hogy az alkalmazásban lévő mechanikai eszközök egyike sem oldja meg tökéletesen a kérdést.) — G. LEYH: Die 15. Bibliothekarsammlung in Leipzig am 3—5. Juni. (A lipcei

Bugrával kapcsolatos könyvtári gyűlés külső lefolyásáról számol be. A gyűléseken 243 résztvevő jelent meg, 21 Ausztria-Magyarországból és 3 Amerikából.) — K. BOYSEN és P. SCHWENKE: Das Bibliothekswesen auf der Internationalen Ausstellung für Buchgewerbe und Graphik, Leipzig, 1914. (A lipcsei kiállításon való részvételre 500 könyvtárt szólítottak fel, de a felszólítás csupán 10⁰/o-nál járt eredménnyel. A külföldiek közül legjobban az Északamerikai Egyesült Államok tettek ki magukért. Emellett a könyvtárak számára a kiállítás igazgatósága kevés teret engedett át s így a fölállítás sem volt teljesen áttekinthető. A kiállításban külön csoportokat alkotnak az amerikaiak és a porosz állami könyvtárak. Együttesen állított ki Lipcse és Drezda, szintűgy Tübingen és Stuttgart, továbbá Giessen, Darmstadt és Mainz, Heidelberg és Freiburg és a bajor könyvtárak csoportja: München, Augsburg, Würzburg, Erlangen. Svédországot Uppsala, Stockholm és Gotenburg, Angliát a London library és a skót St. Andrew, Olaszországot a firenzei és milánói nemzeti könyvtárak, Oroszországot a helsingforsi [tehát finn] népkönyvtárak képviselik. A német állami, városi, szak- és népkönyvtárak szintén szép számmal vannak képviselve. Technikai berendezések, formulárék, statisztikai táblázatok, épülettervek és modellek kerültek kiállításra. Végül öt dioráma a könyvtárak háromezeréves fejlődését vannak hivatva bemutatni. Külön csoportot alkot a bibliográfia, melynek keretében a brüsszeli nemzetközi bibliográfiai intézet és a Royal Society nemzetközi katalogusa került bemutatásra. A bibliofilek osztályában a berlini királyi házikönyvtár, az OLSCHKI-cég, WOLFFHEIM és Paul HIRSCH zenegyűjteményei válnak ki. Az osztrák házban Ausztria könyvtárépületeinek fényképeivel, ex-libris-gyűjteményekkel s az osztrák könyvnyomtatás történetét eredeti példányokban bemutató könyvsorozattal vette ki részét. Külön épülete volt a német könyvkereskedők börze-egyesületének, melyben a Deutsche Bücherei új modellje s a könyvkereskedés történetére vonatkozó becses anyaggyűjtemény volt látható. Az egyes nemzetek külön épületeiben kevés könyvtártechnikai tárgy volt kiállítva. A legtöbb állam beérte nyomdászattörténeti fejlődésének bemutatásával.) — 8. szám (augusztus): A. HAUBER: Deutsche Handschriften in Frauenklöstern des späteren Mittelalters. (Ismerteti a középkori női kolostorokban volt kéziratok tartalmát, a női könyvmásolókat és szerzőket s végül több az inzigkofeni apáca kolostorból származó kéziratot tüzetesebben is leír).

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Eduard Reyer †. A modern közkönyvtári mozgalmat súlyos veszteség érte: egyik legagilisabb, fáradhatatlan előharcosa nincs többé. Eduard REYER, a bécsi Zentralbibliothek megteremtője a nyár folyamán, hatvanhatodik életében, dőlt ki az élők sorából. Ő volt egyike a legelsőeknek, akik az angol-amerikai könyvesházak gondolatát a német nyelvterületen elterjesztette. E tárgyról 1893-ban megjelent tanulmánya: *Entwicklung und Organisation der Volksbibliotheken* sokak érdeklődését fölélesztette s kiinduló pontja lett egy egész irodalomnak s ami ennél is több, nagyszabású élő alkotások — működésben lévő könyvesházak — egész sorozatának. A megboldogult maga is kilépett a tett mezejére: ő teremtette meg, diadalmasan megküzdvé a hivatalos körök nem épen jóakaró közömbösségével, az osztrák császárváros mintaszerű népkönyvtári intézményét, a Zentralbibliothekot, mely 1912 végén már 26 fiókkal s összesen 545.700 kötet könyvvel rendelkezett s amely ez eszközökkel 1912-ben közel öt millió kötetnyi forgalmat bonyolított le. E számadatok minden szónál ékesebben dicsérék az elhunyt nagy érdemeit. Kívánjuk, hogy a nagy alkotás örökidőkre hirdesse a megdicsőült emlékezetét.

A háború könyvtára. A berlini könyvtárak ismerői csak csodálattal szólhatnak arról a gyűjteményről, melyet I. VILMOS császár «Kriegsbibliothek von 1870» néven állíttatott fel, magánpénztárából, a porosz királyi könyvtár kebelében s külön hivatal gyanánt kezeltetett. A gyűjtemény bámulatos teljességben ölel fel minden nyomtatványt, zenei és rajz-reprodukciót is, ami csak Németországban, sőt a külföldön is, a porosz-francia háborúra vonatkozik. Esméjének Louis SCHNEIDER nyerte meg az uralkodót, aki hivatott színészből korán lett hivatott katonai íróvá és szerkesztővé, majd udvari tanácsossá; nagy befolyása volt királyára, aki gr. BISMARCKnak, akkor még az Észak-német Szövetség kancellárjának, hozzájárulásával az összes nagyköveteket, konzulokat, diplomáciai ágenseket stb. utasította a háborúra vonatkozó iratok stb. gyűjtésére és SCHNEIDERhez való beküldésére. — Most prof. dr. Walther SCHULTZE, berlini kir. főkönyvtárnok, a «Berl. Tagebl.» útján felszólítja a közönséget, hogy a most folyó világháború könyvtárának megteremtésére s minél teljesebbé tételére küldjön be minden külön lapkiadványt, falragaszt, torzképet, népdalt, képes levelezőlapot stb. ami csak e háborúra vonatkozik; a nagy közönség hozzájárulása nélkül nem lehetne oly teljes anyaggyűjteményt létrehozni, amely majd, rendezve, bőséges és hiteles kútforrása lesz a történetírásnak. — Ugyancsak októberben a lipcsei «Börsenverein der Deutschen Buchhändler» tette közzé, hogy a jelen háborúra, előzményeire stb. minden nyomtatványból

külön gyűjteményt fog létesíteni a vezetése alatt álló «Deutsche Bücherei» keretében, különösen ügyelve arra, hogy a könyvpiacra nem kerülő nyomtatványok: háborús menetrendek, hatósági rendeletek ellenséges területeken, hadi lapok s hasonlók ott őriztessenek. Különben is a «D. Bücherei» a német nemzeti élet szellemi letéteményese akar lenni: mindent megőrizni az utókor számára.

K. I.

Népkönyvtáraink és a háború. A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa, mely az ország területén közel másfélezer közművelődési-, nép- és vándorkönyvtárat létesített és tart fenn, elhatározta, hogy e könyvtárak szórakoztató részét a harcmegzőről betegen vagy sebesülten visszaérkező derék katonáink számára hozzáférhetővé teszi s ekként a maga részéről is hathatósan előmozdítja azt az áldásos hatást, melyet a jó könyv a betegek lelkiállapotára gyakorolhat. Evégből a következő felhívást intézte a Tanács a felügyelete alá tartozó intézetekhez:

«A Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa, ezennel felhívja a felügyelete alatt álló közművelődési-, nép- és vándorkönyvtárakat, hogy a működési területükön felállított vörös kereszt kórházak vezetőivel érintkezésbe lépve, a harctéren hősi küzdelmekben megsebesült, s e kórházakban kezelt katonáink számára könyvtárak könyvkészletét hozzáférhetővé tenni sziveskedjenek. A lábba-dozó vagy könnyebben sebesült betegek lelki állapotát kiválóan befolyásolhatják a szórakoztató könnyed olvasmányok, melyek kisebb-nagyobb készletével valamennyi felügyeletünk alatt álló könyvtár rendelkezik. Épen azért kívánatos, hogy a könyvtár-kezelők vagy maguk válasszák ki, vagy a kórházak vezetői által választassák ki a nyomtatott könyvjegyzék alapján könyvtári készletük idevágó anyagát s azt az olvasni vágyó betegállomány létszámának megfelelő mennyiségben bocsássák elismervény ellenében kölcsönképen a kórházak vezetői rendelkezésére. Ragályos betegségben szenvedők által használandó könyvek a használat után fertőtlenítenendők. A fertőtlenítéshez legalkalmasabb a formaldehyd-gőz vagy az alkoholos vízgőz».

E felhívást a tanács a könyvtárak létesítésével foglalkozó közművelődési intézeteknek is megküldötte, amelyek kétségkívül a maguk részéről is örömmel csatlakoznak a király és haza szolgálatában megsebesült derék katonák szellemi jólétét célzó ezen intézkedéshez.

Végül megemlíti, hogy a Tanács lépéseket tett arra nézve is, hogy a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségénél Mikszáth Kálmán összes művei jubiláris kiadásából rendelkezésre álló példányok — közel 10.000 kötet — szintén hozzáférhetővé tétessék hadseregünk betegállományának s hogy ekként a hadsegítő bizottsághoz magánadakozásokból befolyt mintegy 120.000 kötetrel együtt bőségesen áll olvasni való katonáink rendelkezésére.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

Rövidítések: áll. = állami; cs. = család; cl. = címerlevél; egy. = egyetemi; hg. = herceg; kir. = király, királyi; kny. = könyvnyomda; ktár. = könyvtár; ltár. = levéltár; m. = magyar; min. = minisztérium; pk. = püspök; r. t. = részvénytársaság; szerk. = szerkesztőség; vár. = városi; vm. = vármegye.

- Abai gazd. népktár 49.
 Abaujtorna vmegyei és Kassai Közművelődési Egyesület 38.
 Abbazia 81.
 Abbott T. K. 181.
 Abo 198.
 Abonyi Lajos 235.
 Abonyi népktár 52.
 Abraham Jagel 195.
 «Actiones et monumenta Martyrum» (Genf, 1640.) 258.
 «A Czipész» 200.
 Adorján testvérek-cég 267.
 Adrian Fr. 285.
 Aelia Vinstrupius, Manipulus Strata-gematum 70.
 «Aehrenlese» 118—120.
 «Aglája» 119.
 «Agramer Politische Zeitung» 118—125, 127, 129.
 Agathodaemon 92.
 Agostino Chiari 276.
 Ahasverus-monda 186, 187.
 «A Hét» 269.
 Ajándékozások a M. Nemz. Múzeum számára 74—77, 164—167, 268—271, 343—345.
 Akadémia, M. T. — 62, 75, 164, 202, 268, 343. «—i Értesítő» 194, 233, 234. —i ktár 337, 342, 349.
 Akhnim 187.
 Akron 151.
 «Akroni Ujság» 269.
 Alapi Gyula 96.
 Alatus S. 179.
 Albini 231.
 Aldrovandi 86.
 Aldus-cég 348.
 Alexi Theochar 56.
 Alfano 86.
 Alfonso 180.
 «Alföldi Csatak» 126. «—i Hirlap» 126.
 Alföldi Magyar Közművelődési Egyesület 40, 46.
 Ali Arabi 187.
 Alkalay Adolf 83.
 Allegra 277.
 Allé 180.
 «Allgemeine Deutsche Theater-Zeitung» 115. «— Pest-Ofner Zeitung» 129. «— Zeitung von und für Ungarn» 129.
 Allieri megyei ltár 181.
 Almagià Roberto 349.
 «Almanach, Neu und Alter —» (Kozlovár, 1688.) 157.
 Almássy Pál 271.
 Almquist & Wickselt-cég 273.
 Alsóboldogfalvai EMKE-népktár 44.
 Alsócsucvai EMKE-népktár 44.
 Alsófehér vmegyei tört., rég. és természettud. egyeslet ktára 20.
 Alsógyőrödi ifj. ktár 46.
 Alsóilosvai népktár 52.
 Alsójtatói FMKE-ktár 46.
 Alsókubin 14.

- Alsólendvai népkvár 49.
 Alsópáli FMKE-ktár 47.
 Alsórajki népkvár 49.
 Alsórétfalui FMKE-ktár 46.
 Alszegehy János 27. — Jánosné 27. — Zsolt 27.
 Alting Jakab 194, 195.
 Althingius Heinrich, Methodus Theologiae Didacticae (Groninga, 1645.) 69.
 «Altonaische Relation» 189.
 «Alveare» 121.
 Amadeo Raimondo 276.
 Amadis-monda 179, 277.
 «A Magyar-Magyar» 166.
 Ambrosi 277.
 Ambrosini R. 349.
 Amenius, De conscientia et ejus jure 70.
 American Federation of Arts 351. — Library Association 177, 183, 184. — Telephon and Telegraph Company szakkтары 185.
 «Amerikai magyar Népszava» 200. — «— Magyarság» 269.
 «Amiculu Poporului» 128.
 Ammianus Marcellinus 87.
 Amsterdam 68—71, 154, 194, 308, 318. — i egyetemi ktár 279. — i tart. ktár 282.
 Anania 350.
 «Anastasia» 121, 122.
 Ancona, Paolo d'— 276.
 Andódi FMKE-ktár 46.
 Andrea da Sancta Croce 182.
 Andrée J. F. 175.
 Aneny George M. 185.
 Angelis 350.
 Angelus Joannes 153.
 Angelo, Giacomo d' — 92.
 Angermayer Károly 171, 172, 248.
 Angers 268.
 Angyal Dávid 288.
 «Anhang zum Temesvarer Wochenblatt» 127, 129.
 Ankwicw, H. v. — 90.
 «Annales Memorabilium Orbis Catholicae» 122.
 «Antimachiavellus de regno recte et tranquille administrando» 70.
 Antwerpen 69, 155, 257, 258, 334—336, 333.
 Apafi Mihály erdélyi fejedelem 167, 271.
 Apokrif evangeliumok 187.
 «Apologia pro Synodo Solnensi» (Kassa, 1610.) 1.
 Apponyi Sándor gr. 173, 258.
 Apró nyomtatványok a M. Nemzeti Múzeum ktárában 74, 164, 200, 268, 343.
 Apuleius, Lucius — 161.
 Arad 14, 15, 49, 76, 127, 165. — i közművelődési ház és gyűjteményei 15, 16. — i szabadságharci ereklyemúzeum 15.
 «Arad» (hirlap) 126.
 «Arader Kundschaftblatt» 121—125, 127, 129.
 «Aradi Hirdető» 126, 128.
 Aradségai népkvár 44.
 Aradszentpéteri népkvár 44.
 Arad-újtelepi népkvár 44.
 Arany János 76, 205, 231. — i társaság 200.
 «Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde» 125. — «für die Kenntniss von Siebenbürgen in Vorzeit und Gegenwart» 123.
 Ardenne, H. d'— de Tizac 350.
 Aristoteles 69, 179.
 Arndt E. M. 285.
 Arnhem 243.
 «Articuli Ecclesiarum» (1702.) 160. — «— rerum Hungariae» 336.
 Ashburnham-gyűjtemény 88.
 «Aspasia» 118.
 Association des bibliothécaires français 87.
 Aszód 201. — i népkvár 47.

- «A' Természeti, Gazdasági és Mester-
séges Esmeretek Tára» 118.
«Athenaeum» (folyóirat) 121—124.
Athenaeum r. t. 36, 37, 62, 66, 243,
303.
Athenaios 338.
Athoshegyi Vatopadi kolostor 92.
Atzél-könyvtár 16.
Augsburg 257—259, 354. —i városi
ktár 91.
Augustinus Caelius, Saracenicae histo-
riae libri 156.
«Aulicus Inculpatus» 154.
«Aus dem Reiche der Todten» 114—
116.
Austin Stephan 329.
Avicenna 350.
Axon W. E. A. 180.
Ayer Thomas P. 185, 351.
Azara, d'— 189.
«Az Ausztriai Birodalmat Illető Kö-
zönséges Birodalmi Törvény és Kor-
mánylap» 128.
Azzoguidi Baldassare 180. — Piero 180.
Ábel Jenő 161.
«Ábrázolt Folyóirat» 126, 262.
Állatorvosi főiskola, M. kir. — 75, 201.
Állatvédő-egyesület, Orsz. magyar —
202.
«Árpádhoni Kertészlap» 76.
Árva vm. 15.
- Bacon 281. V. ö. Verulami.
«Bacska Vila» 125.
Baditz Ottó 306.
Baendel H. l. Zahn.
Baerent Karl 187.
Barley Arthur Low 183.
Bain Nisbet R. 131, 137, 144, 145,
151, 240, 249, 251, 255, 317.
Bajai népkvár 37, 49.
Bajza József 74, 164, 198, 200, 204,
215, 269, 343, 344.
Bakonyi Károly 65.
Bakcsiszeráj 269.
- Balassagyarmat 164.
Balaton-bizottsága, Magyar Földrajzi
társ. — 201.
Balázs Sándor 228.
Balázsfalva 128. —i népkvár 37.
Baldensperger Fernand 176.
Baldus 162.
Ballagi Géza 287.
Ballantyne, Hanson & Co-cég 131, 330.
Ballenstedt 321.
Balmazújvárosi népkvár 41, 43, 45.
Baltimore 165.
Balzac 234.
Bammes Reinhold 83.
«Banater Zeitschrift» 118.
Bancroft George 76, 205.
Barabás György 238. — Miklós 57.
Baranya m. 38.
Baranyai Béla 268. — József 96. —
Zoltán 164, 172.
Barba 175.
Barbier 175.
Bard Julius 320.
Barkóci népkvár 49.
Barodai helyi ktár 186.
Baróti Lajos 200.
Bartalits Imre 135, 136, 243, 249, 252.
Bartolus 162.
Bartók István 271. — Lukács 266.
Barvinsky E. 200.
Basel 69, 155, 156, 187, 256, 259, 283,
333, 335, 336. —i egyetem 90, 284.
—i Schweizerisches Wirtschafts-Ar-
chiv 181.
Bashkerville John 280.
Batsányi János 72, 73, 163.
Batta J. 200
Battara B. 310.
Batthány-intézet Gyulaféhevároott 20,
21.
Baudouin M. 87.
Baumann l. Schmidt.
Bawarowski A. C. 136.
Bayard 231.
Bayer József 99, 102, 104—106, 109,

- 110, 220, 221, 223, 224, 226—229, 231, 238.
 «Bába-kalauz» 200.
 Bácsbodrog vmegyei tört. társulat 35.
 Bánkeszi FMKE-ktár 46.
 Bánlaky Géza 290.
 Bánokszentgyörgyi népkvár 49.
 Bártfa 14, 16, 17, 258. —i népkvár 47. —i sóhivatal 208.
 Báthory István lengyel kir. 335. — Zsigmond erdélyi fejedelem 271. — Zsófia I. Rákóczi Györgyné 68.
 Bati ifj. ktár 46. — FMKE-ktár 46.
 Bátky Zsigmond 198, 212.
 Beardsley 188.
 Beauchamp, Godart de — 86.
 Beaumarchais könyvnyomtató 280.
 Beets-Damsté T. 318.
 Behrens Péter 188.
 «Beiblatt zum Temeswarer Wochenblatt» 129.
 Beijers J. L. 308.
 Belényesi polg. olvasókör 48.
 Belgrád 269.
 Bellarmin 69.
 «Bellum Jehovae... contra vitia» 154.
 Below, Gustav von — 188.
 Belügyminiszterium, M. kir. — 15, 74, 200.
 Bem 271.
 Bencze 290.
 Benger Miklós 293, 296.
 Bengesco G. 173.
 Benhonzie-lestocki magyar telep ktára 39, 41.
 Benedek Marcell 172, 175.
 Bensheimer J. 242.
 Bentivolus Joannes 161.
 Benziger C. 284.
 Benyovszky Móric gróf 167.
 Beóthy Zsolt 170.
 Berczik Árpád 238.
 Berde Béla 268.
 Bereg vmegyei Közművelődési Egyesület 38, 48.
 Beregszászi népkvár 48.
 Berényi cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 209.
 Berényi János gr. 209, 268.
 Berg & Hesse-cég 321.
 Bergamo 273.
 Berger Illés 8, 9.
 Berlin 63—67, 133, 135—152, 188, 241—244, 246—252, 303, 306, 313, 316, 319—322. —i egyetemi ktár 191. —i internationales Institut für Sozialbibliographie 289. —i kir. házi-ktár 354. —i kir. iparművészeti múzeum 187. —i kir. ktár 91, 188, 190—192, 199, 285, 353, 355. —i tud. akadémia 191, 192.
 «Berliner Tageblatt» 355.
 Bernau 65.
 Beroaldus Philippus 161—165.
 Berwald Ludwig 320.
 Berwich-Sayers W. C. 282.
 Berzeviczei áll. népiskola 41, 47. — ifj. egyesület 41.
 Berzeviczi Henricus, Ad protestationem Patrum Societatis Jesu... Glossa (Nagyszombat, 1707.) 261, 262.
 Berzeviczy Albert 174, 200, 322.
 Besold Eduard 151.
 Besztercze 167. —i cs. és kir. csapat-kórház ktára 44.
 Beszterczebánya 17, 113, 121. —i vár. múzeum 11, 17.
 Bethlen gr. cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 167.
 Bethlen Anna grnő 167. — Gábor erdélyi fejedelem 167.
 Betz Louis P. 173, 175.
 Beyer E. 83.
 Bezerédj cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 168, 208.
 Bezerédj István 74, 200.
 Bécs 9, 54—56, 58—60, 62, 63, 65, 74, 77, 83, 90, 114—120, 128, 132—134, 138, 144, 151, 160, 167, 175, 198, 200—202, 244, 246, 247,

- 251, 257, 258, 271, 293, 305, 312, 315, 316, 319—322, 343, 344. —i cs. belügyminiszteri ltár 199. —i cs. és kir. hadi ltár 199. —i cs. és kir. közös pénzügyi ltár 199. —i cs. és kir. udv. ktár 9, 90, 93, 95, 192. —i cs. és kir. udv. és áll. ltár 199. —i cs. tud. akadémia 74, 164, 201. —i egyetemi ktár 91, 199. —i katonai akadémia 199. —i központi ktár 354. —i központi statisztikai bizottság 75, 201, 202, 269. —i Theresianum 199.
- Békés vmegyei ált. tanítóegyesület 38. —i közkórház 74, 200. —i múzeum 20.
- Békés (város) 200.
- Békéscsaba 17, 49. —i központi népkvár 41, 43, 45. —i Múzeum-egyesület 17.
- Békésgyula 74, 200.
- Béndek Zoltán 60.
- Bérczy Károly 233.
- Béres János I. Szabó.
- «Bibliographiai Értesítő» 122, 123.
- «Bibliographie de la France» 173, 175.
- «Biblioteca amena» 250. «— romantica tascabile» 142, 151, 240. «— teatrală a Poporului Român» 321. «Zabarna —» 318.
- «Bibliotéka, Česká — rodinná» 140. «Romanová —» 148, 247, 316.
- «Bibliothek berühmter Autoren» 315. «Blauwe —» 319. «Folkets —» 247. «— der Gesamtlitteratur des In- und Auslandes» 54, 144, 309. «Europäische —» 254.
- «Bibliothèque contemporaine» 249. «— des meilleurs romans étrangers» 148. «— hongroise» 62.
- Bigault des Casanove, Ch. de — 303, 308.
- Bihar vm. 38. —i és nagyváradi rég. és tört. egyeslet múzeuma 28, 74, 200.
- Bihary Sándor 314.
- Bindorfer Ferenc 200.
- Bingham Clifton 314.
- Binz Gustav 93.
- Birch-Pfeiffer Charlotte 231.
- Birkás Géza 74, 200.
- Birságpénz, Könyvtári — 184.
- Bjelinaí vándorktár 39.
- Blackwood W. & Sons-cég 146.
- Blaha Lujza 308.
- Blanchan Neltje 142.
- Blankertz Rudolf 188.
- «Blätter der Zerstreung» 130. «— für Geist, Gemüth und Vaterlands-kunde» 121—127. «— vom Baume der Erkenntniß» 127.
- Bobai népkvár 38.
- Bobai György de 208.
- Boccard, E. de — 59.
- Bod Péter 8.
- Bodinus Johannes, Methodus historica (Basel) 335.
- Bodnár János 28.
- Bodoki vár 209.
- Bodoni Giambattista 281.
- Boer R. C. 279.
- Boffito G. 86, 180, 277, 350.
- Boggs S. E. 142, 151.
- Bohatta Hans 91, 200.
- «Bohumil» 128.
- Boinet Amédée 86, 180, 277, 349.
- Boissier Gaston 132.
- Bokodi népkvár 49.
- Bollandus Joannes 297.
- Bologna 86, 161, 165, 180.
- Bonfini 155, 156, 256.
- Bongarsius Jakab 256.
- Bonni egyetemi ktár 199, 285.
- Bonnier Albert 249, 318.
- Bonz Adolf 54, 136.
- Borden William Alanson 186.
- Bordosi EMKE-népkvár 44.
- Bormerot Jean 350.
- Boros Gergely de 271.
- Borsod vm. 160.

- Borsodmiskolci Közművelődési Egylet és múzeuma 26, 38, 200.
- Borsos István 159.
- Bos D. 279, 280.
- Bosnyák-herc. orsz. kormány 200, 268.
- Bosnyák Tamás 2.
- Boston 176. —i book company 176. —i cooperative information bureau 186. —i Museum of fine arts 268. —i public library 184. —i school for social workers 184. —i Women's Educational and Industrial Union 351.
- Bostwick Arthur C. 184.
- Bourquelot 175.
- Bowermann George F. 183.
- Bowring John 329.
- Boysen K. 354.
- Böddekeni ágostonrendi kolostor 285.
- Bögözi EMKE-néptár 44.
- Böhm Gusztáv 224.
- Börne 187—189.
- Bősárkányi néptár 49.
- Böszörményi Géza 343.
- Braille-könyvek 41, 42, 47.
- Brandstetter Oscar 64—67, 133, 247, 307, 313, 322.
- Brassó 56, 120—129. —i EMKE-néptár 44, 49.
- «Brassói Lap» 128.
- Braun Róbert 289.
- Braunau 352.
- Braune 133.
- Brazíliai köztársasági kormány 203.
- Brábek František 54, 137, 143, 146, 147, 241, 308.
- Breiner Josef 304.
- Breitenstein M. 140.
- Breitkopf u. Härtel-cég 253.
- Brema 135.
- Brera college library 186.
- Breskai néptár 39.
- Breslau 136—138, 141, 143, 150, 245, 328.
- Brewer Sámuel 159, 262.
- Breyer Mirko 267.
- Breznay Béla 74, 200.
- Bridgeporti ref. magyar ifj. egyesület 39, 41.
- «Briefe eines Magyaren an seinen Freund Michl» 127.
- Broadhurst H. P. 282.
- Brockhaus F. A. 303.
- Brodard P. et Gallois-cég 148.
- Brodhag 188.
- Brodmann G. A. 248.
- Brooke lady 180.
- Brookline 176.
- Brown James Duff 190, 282.
- Bródy Zsigmond 132, 135, 250.
- Brósz Károly 26.
- Brunet 69, 173, 175. — L. 187.
- Brutus 350.
- Bruzelles 88, 350. —i Institut Solvay —i nemzetközi bibliografiai intézet 354, 289. —i Royal Society 354.
- Brücke, Die —, tud. intézet 200.
- Brünn 54, 63, 133, 195, 247, 315, 322, 343. —i Mährische Landesbibliothek 199. —i Technische Hochschule 199.
- Bry, Theodorus de —, Fortificatio 257.
- Bucholcerus Abraham, Chronologia 259.
- Buda 90, 95, 113, 114, 118—123, 129, 345. —i adóketevő-bizottság 208. —i Krónika 178.
- Budakeszii néptár 37.
- Budapest 17, 42, 59, 60, 62, 63, 78, 85, 126, 128, 129, 142, 161, 169, 172, 195, 235—238, 243, 247, 253, 265, 267, 272, 293, 294, 303, 306, 308—311, 313, 314, 316, 321, 347, 348. —i cs. és kir. helyőrségi fogház 38. —i főv. házinyomda 169. —i főv. ktár 74, 95, 96, 169, 170, 179, 195, 196, 201, 276, 286—290. értesítője 286, 290. —i főv. rendőrfőkapitányság 75, 202, 269.

- i főv. statisztikai hivatal 287.
 —i főv. tanács 74, 200, 286. —i főv. vegyészeti és élelmiszervizsgáló intézet 269. —i Hűvösvölgyi Diáktelep 290. —i Istenhegyi Népművelődési Egyesület 49. —i keresk. és iparkamara 200, 343. —i ker. munkásbiztosító pénztár 200. —i III. ker. nép- és isk. ktár 49, 43, 45. —i VI. ker. Népkvár-Egyesület és ktára 40, 43, 46, 48, 50. — VIII. ker. Közjótékonyági-Egyesület és ktára 40, 43, 46, 51. —i IX. ker. nép- és isk. ktár 40, 43, 46, 50, 51. —i X. ker. nép- és isk. ktár 40, 43, 45. —i X. ker. Máv. gépgyár ktára 50. —i kir. József-műegyetem 75, 201. —i kir. orvosgyelet 74, 164, 200. —i Könyvtár-Egyesület 11, 17, 40, 43, 44, 50, 51. —i pedagógiai ktár 289, 290. —i ref. theologiai akadémia 17, 200. —i tud.-egyetem 74, 200, 286, 344.; i ktár 269, 293, 295, 296, 298—301.; i növénykert 269.; i természettud. szövetség 165. —i zuglói népkvár 37.
 «Budapesti Divatlap» 126—128. «—Hiradó» 124—126. «—Hírlap» 195, 200. «—Közlöny» 233. «—Rajzolatok» 122. «—Szemle» 122.
 Budekke A. 94.
 Bukaresti magyar népkvár 39.
 Bullard Laura Curtis 146.
 Bullen I. Lawrence.
 «Bulletin de la revue bibliographique hongroise» 198.
 Bultingaire L. 88.
 Bulyovszky Lilla 205.
 Bungay 240.
 Burger Konrád, Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal 1501—1536. (Leipzig, 1913.) 348.
 Burgh, J. P. C. v. d. — 279.
 Burgogne F. J. 281.
 Busbequius Augerius Gislenius 154.
 — Iter Constantinopolitanum 334.
 Busch J. J. 303.
 Bussaeus Mihály 5.
 Bussum I. Naarden.
 Busti U. 179.
 Buza János 31. — László 31.
 Buzás Miklós cle 345.
 Buzásbesenyői EMKE-népkvár 44.
 «Bücher, Die — des deutschen Hauses.» 66, 148, 242.
 Büchling I. Hallberg.
 Büggemann Karl 304.
 Caesar, Julius — 335.
 Caignez L. E. 175.
 «Calendarium Tyrnaviense» (Nagy-szombat, 1706.) 260, 261.
 Calix 280.
 Calpurnio Giovanni 180.
 Calvinus, In Esaiam Commentarii 336.
 Camerot et Renouard-cég 132, 255.
 Campe Julius 187, 189.
 «Canadai Magyar Farmer» 166, 269.
 «Canones Concilii Tridentini» (Antwerpen, 1640.) 335.
 Cape-towni South American Museum 269.
 Caraffa Pedro 200.
 Cardanus Hieronymus, Opera 258.
 Cario, Chronicum 335.
 Carlyle 191.
 Carnegie 185, 351. — Endowment Washingtonban 200.
 Carranza, Bartholomaeus de —, Summa Conciliorum 334.
 Carthaphilus-legenda 187.
 Carva Thomas, Itinerarium (Mainz.) 69.
 Caspari H. 94.
 Cassel 246.
 Cattaneo Enrico 151. — Stefano 276.
 Cebe Thebanus 276.
 Celani Enrico 179.
 Cellarius Christophorus 333.

- «Centuria Gemina symbolorum haereticorum» 334.
 Céhiratok a M. Nemz. Múzeum ktárában 207, 208, 271.
 Chahu Balthazard 181.
 Champion Honoré 62, 66, 87, 303.
 Chantilly 277.
 Chapman & Hall-cég 240.
 «Charivari» 126.
 Chasles Michel 88.
 Chatelaine Émile 87.
 Chezy Wilhelm 251.
 Chicago 139, 151, 164, 200, 201, 343.
 —i Magyar Női Otthon 40, 41.
 Chiuho Péter de 271.
 Chytraeus David, Herodoti et Thucydidis chronologia historica (Helmstadt, 1586.) 334.
 Ciconti Teobaldo 141.
 Cimereslevelek és nemesi iratok a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 167, 207—209, 271, 345.
 «Cim-és névtár, Tiszti —» 48.
 Cincinnati Museum Association 200.
 «Civitates orbis terrarum» 257.
 Clatworthy Linda M. 186.
 Claubergius Johannes, Logica Contracta (Kolozsvár, 1694.) 159.
 Clay R., Son and Taylor-cég 148, 240.
 Cleveland 165, 201, 269.
 Cluverius P. 153, 154.
 Cochleus Johannes, Historia Hussitarum (Mainz, 1549.) 156.
 Coggiola Giulio 182.
 Cohen I. 67.
 Collijn Isaak, Katalog der Inkunabeln der kgl. Bibliothek in Stockholm (Stockholm, 1914.) 273—275.
 Collimitius György 90.
 «Colloquium Ratisbonense» (Rotisbonn, 1601.) 258.
 Columbia University Library 185.
 Columna Aegidius 276.
 Comenius 68, 205.
 «Commentarius Veteris Graeciae Regionum» 259.
 Concha Győző 74, 200.
 Conitzer H. 133.
 «Coniunctionibus, De — Planetarum» 259.
 Constable Thomas 131.
 «Constitution des Thierreiches» 127, 128.
 Contarenus 71.
 Cooke C. M. 351.
 Copinger 275.
 Coppée François 314.
 Coronel Ábrahám 195.
 Costenoble Hermann 150.
 Cotta J. C. 54, 55, 64, 309, 316.
 Coulommiers 148.
 Coupland W. Bramley 280, 281.
 Crerar John-ktár Chicagóban 200, 343.
 «Croatia» 122, 123.
 Crous E. 283.
 Cugnet Ch. 266.
 Cunaeus Petrus 153.
 Curtius, Quintus — 333, 335.
 Cuspianus Johannes 90.
 Cutter Mary Salome 177.
 Csabbi ifj. ktár 46.
 Családi ltárak a M. Nemz. Múzeum ltárában 77, 167, 168, 208—210, 271, 345.
 Csaplovits-ktár Alsókubinban 1, 10, 12, 15, 158, 159.
 Csapó Ödön 166.
 Csathó János 266.
 Csáky gr. cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 167, 210, 271.
 Császár Elemér 175. — Ernő 74, 200.
 Csejtej FMKE-ktár 46.
 Csengődi népkvár 38.
 Cserei Mihály 218, 219.
 Csernátfalvi népkvár 37.
 Csengei FMKE-ktár 46. — olvasókör 42.
 Csemeki cipészek céhszabályzata 207.

- Csicser 343.
 Csiki Ernő 200.
 «Csiki Gyutacs» 128.
 Csiksomlyói kolostor 202, 203.
 Csikszereda 128.
 Csiky Gergely 16, 238, 239.
 Csoma cs. Itára a M. Nemz. Múzeum
 ktárában 345.
 Csongrád vm. 38. —i Tört. és Rég.
 egyesület múzeuma 12, 33.
 Csontos János 270.
 Csóti vándorktár 44.
 Czakó Elemér 82.
 Czege 337.
 Czegléd 46. —i népktár 37.
 Czernovici egyetemi ktár 199.
 Czibakházai népktár 37, 41, 43, 46.
 Czímer Károly 74, 200, 343.
 Czink Lajos 310.
- Daberkow C. 54, 133, 244, 247, 251.
 Dabrowsky Yán 200, 343.
 Dacsókeszti FMKE-ktár 47.
 Dalechampius Jakab 337, 338.
 Dali István 68.
 Damascenus Joannes, Historia de vitis
 Eremitarum (Antwerpen, 1602.) 335.
 «Damenzeitung» 116.
 Danckier Axel 144, 146, 249.
 Dancs Lajos 208.
 Danford Beatrice 143.
 «Danica» 120, 128, 129.» —Horvatsko-
 Slavonsko-Dalmatinsko» 124—126.
 Danielisz Károly 33.
 Danielović S. Cz. 315.
 Dankó József 294—296.
 Dannenfels W. F. 308.
 Darázsi népktár 49.
 Darmstadt 354. —i nagyhercegi ktár
 91, 199.
 Darnay-Múzeum Sümegen 12, 13, 32.
 «Das Junge Ungarn» 127.
 «Das Reich der Todten» I. «Aus dem
 Reiche der Todten»
- «Das Vaterland» 124, 125.
 Daubrée Gabriel-Auguste 88.
 Daytoni könyvesház 186.
 Dádanovich 262.
 Dárday Sándor 204.
 Dean & Son-cég 314.
 Deák Farkas 309. — Ferenc szabad-
 köműves páholy 95, 288, 290. —
 Geyza 270.
 Debreczen 14, 18, 19, 68, 70, 75, 126,
 128, 129, 202, 266. —i ref. főiskola
 és ktára 11, 18, 19, 200. —i vár.
 múzeum 19, 202. —i zenede 200.
 —köszélszegpusztai népktár 38.
 «Debreczeni Lapok» 128.
 «Debreczen-Nagyvárad Értesítő» 123—
 128.
 «Decreta Sacro Sancti Concilii Triden-
 tini» (Róma, 1564.) 334. «— synodi
 provincialis» (Pozsony, 1611.) 6.
 Dei Benedetto 182.
 Delagrave 176.
 Deli I. Thallóczy.
 Delti ktár 279.
 Deméndi FMKE-ktár 47.
 Denicke 245.
 Denver 343.
 «Der Bote von und für Ungern» 76,
 119, 120.
 Derecskei Ambrus 193.
 «Der Emancipirte Satanas» 127.
 «Der Evangelische Christ» 127.
 «Der Freund der Jugend» 113.
 «Der grosse Pfaffenzwicker» 127.
 Derkai György, Az örök élet útja
 (1678.) 75, 202.
 «Der Katholische Christ» 127, 129.
 «Der Neue Courier aus Ungern von
 Kriegs- und Staatssachen» 114, 129.
 «Der Österreichische Actionär» 123.
 «Der Patriot» 127.
 «Der Pilger» 123.
 «Der Rothmantel» 127.
 «Der Schmetterling» 127.
 «Der Siebenbürger Bote» 113—129.

- «Der Siebenbürgische Volksfreund» 127, 128.
 «Der Spiegel» 118—127, 129.
 «Der Südingar» 127,
 «Der Ungar» 123—129.
 «Der Ungarische Israelit» 127.
 «Der Vermünstige Zeitvertreiber» 113.
 «Der Vierzehnte April» 129.
 «Der Volksfreund» 127.
 «Der Wahre Ungar» 127, 129.
 «Der Zeitgeist» 127.
 Derzsenyi ifj. ktár 46.
 Deslisle Léopold 181.
 Desmarets Jean 175.
 Desőfi Ferenc l. Dessewffy.
 Dessau 147.
 Dessewffy Ferenc gr. 265, 266.
 Detroit 269.
 Deutsche Buchgewerbeverein 82.
 «Deutsches Volksblatt» 125.
 Devrient Emil 205.
 Dewey-féle tizedes rendszer 89, 91,
 186, 281, 282, 287.
 Délmagyarországi Magyar Közművelő-
 dési Egyesület 36, 40, 42, 43, 48,
 50.
 Dés 19.
 Déva 19.
 Dézsi Lajos 342.
 Dickens 222.
 Dickinson C. E. 343.
 Dickson-ktár Gothenburgban 278.
 Diderot 169.
 Didot Ambroise Firmin 282. — Firmin
 281. — François 281, 348. — Fran-
 çoise Ambroise 281. — Pierre 281.
 «Die Biene» 119.
 «Die Erste Epistel der Ungarn an die
 Wiener» 127.
 «Die Grosze Versammlung der Spatzen
 und Anderer Vögel in Budapest»
 127.
 Diels 192.
 Dienes László 288, 289.
 Diense Paul 91.
 «Die Opposition» 127, 129.
 «Die Reichsgelse» 129.
 Dietrich Felix 173.
 Dietrichstein Ferenc hg. 274.
 Dietze Alexander 309.
 «Die Volksstimme» 127.
 «Diétai Magyar Múza» 115,
 Dihj, J. v. — 280.
 Dillingham G. W. 320.
 Dioscorides Pedacius 336.
 Diósgyőri koronauradalom ltára 26.
 Diósy Béla 59, 247.
 Dixon Henry 282.
 Dobell Bertram 180.
 Dobján László 74, 164, 200.
 Dobsa Lajos 233.
 Dolch W. 352.
 Donatus 91, 93.
 Dondey-Dupré 175.
 «Dongó» 126, 200.
 Donnus Nicolaus 92.
 Donohne M. A. & Company-cég 139.
 Doppler Ferenc 206 — Károly 206.
 Doré 188.
 Dornavölgyi EMKE-népkvár 44.
 D'Ormeval 175.
 Doubleday and Mac Clure-cég 142,
 149.
 Dóczy Lajos 54, 55, 234, 309.
 Dóri népkvár 38.
 Drávaszabolcsi népkvár 38.
 Drescher Pál 289.
 Dresserus Matthaeus, Isagoges Histori-
 cae (Leipzig, 1587.) 259.
 Drexelius Jeremias, Aloen 69. — Auri-
 fodina Artium et Scientiarum om-
 nium (München, 1638.) 69. — Deli-
 ciae Gentis Humanae Jesus Christus
 70. — Gazophilacium (München,
 1637.) 70. — Infernus Damnatorum
 154. — Opuscula (Antwerpen, 1657.)
 155. — Rosae selectissimarum vir-
 tutum (München) 70. — Zodiacus
 Christianus (München, 1622.) 154.
 Drezda 60, 139, 148—150, 304, 354.

- Dryden 86.
 Dublini Trinity College ktára 181.
 Dubniczky Karl 304.
 Ducăus 155.
 Dudumi Demeter 61.
 Du Fou Raoul 181. — Yvon 181.
 Dumas fls 234. — père 222.
 Dunaalmási népkvár 49.
 Dunamelléki ref. egyházkerület 74, 200, 266.
 Dunay Zoltán 245.
 Dunántúli ág. ev. püspökség 74, 200. — Közművelődési Egyesület 40, 43, 44, 48, 50.
 Dupont Paul 318.
 Duysburgi egyetem 159.
 Dux Adolf 58, 59, 62, 151, 303.
 Dziatzko Karl 93.
 Eastman W. R. 350.
 Eber Paolo 179.
 Ebert O. E. und O. Scheuer, Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen (Wien und Leipzig, 1912.) 83—85.
 Eckstein Richárd 133, 302.
 «Eco del Litorale Ungarico» 124, 125.
 Edelmann Carl 253.
 Edinburgh 131, 146, 330.
 «Effectus amoris», széphistoria 337—342.
 Egei FMKE-ktár 47.
 Egellius Joakim 90.
 Egerághi népkvár 49.
 Eggenberger-cég 175, 309.
 Eggerer András 293.
 Egressy Gábor 233, 235, 236.
 Egri érsekség 164, 201. — érs. jogliceum 201. — iparostanoncisk. ktár 37.
 Egyed István 201.
 Egyeki népkvár 51.
 «Egyetemes Philologiai Közlöny» 172, 175.
 «Egyházi Értekezések és Tudósítások» 117, 118. — «Folyóirat» 119. — «Litteraturai Lap» 124—126. — «Tár» 119—122. — «Tudósítások» 123, 124.
 «Ehren-Geticht» (Kassa, 1657.) 3—5.
 Eichovius Cyprianus, Delitiae Italiae (Ursel, 1604.) 259.
 «Ein Jeder Muss Es Wissen» 127.
 Eisenach 67, 133, 247, 313, 322.
 Ekdahl Nils Johann 274.
 «Ellenőr» 126.
 Ellinger István 263, 264.
 «Előre» 268.
 «Eltern-Zeitung» 127.
 Eltham 202.
 Elzevier-cég 89, 348. -féle Respublicák 70, 71, 153, 154, 335.
 Emich Gusztáv 58, 61, 142, 151, 152, 243, 303, 347.
 «Emlékek, Erdélyi Országgyűlési —» 336.
 Emmius Ubbo 70.
 Endrényi Lajos és tsa-cég 314.
 Endrődi Sándor 55, 170.
 «Engelhorns allg. Roman-Bibliothek» 143.
 Engelström gr. cs. ktára 274.
 Ennius 95. — U. 335.
 Enyvvári Jenő 268, 290.
 Eötvös József br. 56—59, 76, 205, 222, 223. — Károly 206.
 Eperjes 14, 19. —i ág. ev. lyceum ktára 11, 13, 19, 20. —i népkvár 47.
 «Ephemerides Politicae et Litterariae» 114. — «Posonienses» 116—121.
 Erasmus Rottendamus 334. — Adagia 70. — Enchiridion Militis Christiani 69.
 «Erdélyi Hiradó» 118—126. — «Hirlap» 121, 122. — «Múzeum» 117, 231. — «Prédikatori Tár» 120, 121. — «Protestáns Egyházi Beszédék Tára» 126.
 Erdélyi János 61.

- Erdélyi Kárpát-egyesület múzeuma 24.
 — Múzeum-egylet és gyűjteményei
 21, 157, 160, 164, 201, 268.
 Erdélyrészi Magyar Közművelődési-
 Egyesület 40, 43, 44, 48, 50, 201, 343.
 Erdőszelestényi FMKE-ktár 47.
 Erfurt 244, 248. —i egyetem 90.
 Erkel Ferenc 206, 226.
 Erlangen 354.
 Ernst Paul 352.
 Ernyei József 201, 343.
 «Erzählungen, 1001 — für Jung und
 Alt» 146.
 Erzsébet-Népakadémia, Budapesti —
 40, 42, 48, 51.
 Erzsébetfalvi iparosköri ktár 37.
 Erzsébetvárosi népkvár 47. — polg.
 olvasókör 41.
 Escudier Paul 277.
 Esposito Mario 181.
 Esselborn Karl 91.
 Estienne-cég 88.
 «Esti Lapok» 128.
 Esze Tamás cle 77.
 Eszék 129, 269.
 Esztergom 294. —i hercegprimási
 iroda 201. —i káptalan 261, 262.
 Erienne 348.
 Eupel Fr. Aug. 133.
 «Europäische Fama» 189. «—Relation»
 189.
 Evans George Hill 184.
 Evers G. A. 279.
 Exlibrisek 90, 164, 280, 354.
 «Élet és Literatura» 118.
 «Életelvek Képekben» 124.
 «Életképek» 124—126.
 Érdi népkvár 49.
 Érköbölküti népkvár 48.
 Érsekivadkerti népkvár 47.
 Faber János 90.
 Fabricius Endre 271. — Georgius,
 Historiae Sacrae (Leipzig, 1582.)
 259, 333.
 Faddi vándorktár 44.
 Faguet 169.
 Fakóvezekényi ifj. ktár 46.
 Falk Miksa 345. — Zsigmond 59, 60,
 347, 348.
 Farádi népkvár 38.
 Farkas András 60. — Hermine 64—66,
 251. — József 16.
 Farkassányi Sámuel 266.
 «Fasciculi Ecclesiastico-Litterarii» 123,
 124.
 Fábrián Sándor 21.
 Fáy András 60, 61, 236.
 Fehéregyházai EMKE-népkvár 44.
 Fejér György 76, 205.
 Fejér vm. 38. —i és székesfehérvári
 múzeum 12, 33, 34.
 Fejérpataky cs. ltára a M. Nemzeti
 Múzeum ktárában 209, 271.
 Fejérpataky László 74, 166, 190, 198,
 201, 209, 268, 271, 343.
 Fejérváry Géza br. 268.
 Felbermann Louis 131.
 Feleky Károly 74, 76, 164, 165, 201,
 203, 207, 269, 344.
 «Felicitas ultimi Seculi» 334.
 Felka 14. —i Táttra-Múzeum-Egylet
 és múzeuma 11, 40, 48.
 Felsőbányai népkvár 42.
 Felsődernai népkvár 38.
 Felsőelefánti ifj. ktár 46.
 Felsőköröskényi FMKE-ktár 46.
 «Felsőmagyarországi Minerva» 118—
 120.
 Felsőrakonczai FMKE-ktár 46.
 Felsősegesdi népkvár 49.
 Felsőszecsei népkvár 37.
 Felvidéki Magyar Közművelődési Egye-
 sület 40, 42, 46, 48, 50.
 Ferdinánd (I.) m. kir. 95. — (II.) m.
 kir. 77, 167, 271, 345. — (III.) m.
 kir. 167.
 Ferenc (I.) m. kir. 60.
 Ferenczi Imre 164. — Zoltán 14, 160.
 Ferenczy István 201.

- Ferrarius Sigismundus, De rebus Hungaricae Provinciae (Bécs, 1637.) 258.
- Ferslew C. & Co.-cég 144, 249.
- Fessler 100.
- Festetics Károly Albert gr. 304.
- Fényképmásolatok a M. Nemz. Múzeum ktárában 76, 167, 192, 204, 345.
- Fick R. 89, 94.
- «Figyelmező» 121, 122, 126, 128.
- «Fillértár» 120.
- Finiguerra Maso 180.
- «Finnisch-ungrische Forschungen» 201.
- Firenze 276. —i isk. ktárak egyesülete 182. —i Laurenziana ktár 92, 182, 276, —i nemz. ktár 164, 182, 268, 354. —i San Miniato del Monte kolostor 276. —i San Pancratio kolostor 276. —i Santa Lucia de' Magnoli templom 276. —i Santa Maria degli Angeli kolostor 276.
- Fischart Johann 188.
- Fischer A. E. 303. — Alexander 309. — E. W. 352. — J. C. 54. — János 1, 4, 5. — S.-cég 188. — és Francke-cég 13, 318.
- Fiske Harrison Grey 320.
- Fitos Vilmos 214, 286.
- Fiume 124, 125, 139, 310. —i deputazione di storia patria 74, 201.
- Flacius Mathias l. Illyricus.
- Flament Pierre 181.
- Flaubert 352.
- Flavius Philostratus 90.
- «Foe di Dumineca» 121.» — pentru Minte, Inima shi Literatura» 121—126, 128, 129.
- Foerster & Co.-cég 136, 140, 248.
- Fogarassy-ktár 21.
- Foire S. Laurent 175.
- Folklore Fellows 198, 270.
- Fonda Antonio 310.
- Fonyó Ignác 343.
- Foppa Vincenzo 276.
- Forgách gr. cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 210.
- Forgách Ferenc esztergomi érsek 1.
- Formica Margaretha 9.
- «Forradalom» 126, 128.
- Forrai Sándor 290.
- Forster Jenő 316.
- Fortunatus-monda 337.
- Fosseyeux Marcel 181.
- Foucher E. P. 175.
- Foulis Andrew 281. — Róbert 281.
- Főfelügyelősége, Múzeumok és Könyvtárak Orsz. — 10—16, 27, 29, 48, 53, 198—200.
- Földes Imre 60. — Zoltán 74, 201.
- Földmivelésügyi minisztérium, M. kir. — 49, 53, 74, 164, 201, 268.
- Földrajzi társaság, Magyar — 201.
- Földregézi observatorium, Egyetemi — 268.
- Földtani intézet, M. kir. — 164.
- Főnemesi alapítványi liga 74, 201.
- Förster, Friedrich u. Moritz 151.
- Förstetter János 163.
- «Fővárosi Lapok» 234.
- Fraknói Vilmos 8, 178, 201, 268, 337.
- Francia közzétartásügyi minisztérium 349.
- Francke l. Fischer, Greuell.
- «Fanckh'she Sammlung» 136.
- Franke H. 147.
- Frankfurt 70, 75, 94, 154—156, 202, 256—259, 307, 333, 335, 336.
- Frankl Vilmos l. Fraknói.
- Franklin r.-t. 62, 74, 99, 142, 201, 242, 309, 347.
- Franklin-Grout Caroline 352.
- Frafi Carlo 179.
- Freer C. L. 187.
- Freiburg 268, 284, 354. —i egyetemi ktár 199, 284.
- «Freiheitsbote» 129.
- Friese Róbert 65, 251, 252.
- Frigyes (I.) porosz kir. 191. — (Nagy) porosz kir. 191, 271.
- Frigyes Vilmos (Nagy) brandenburgi

- választó 191, 192. — (IV.) porosz kir. 188.
- Fromme C. 132.
- Fröhlichné-Móricz Paula 166.
- Frölich Dávid, Bibliothecae (Ulm, 1644.) 69.
- Fuldai orsz. ktár 284.
- «Fuldaer Zeitung» 284.
- Fuller Frederic Walter 330.
- «Futár» 128.
- Füchsel H. 285.
- «Függetlenség» 233, 269.
- Fülek 2.
- «Fünfkirchner Zeitung» 127.
- Gaál György 305. — Karolin 60.
- Gabányi Árpád 32.
- Galenus 335.
- Galeotti-kodex 197.
- Galgóci ifj. ktár. 46.
- Gallois I. Brodard.
- Gamans Joannes 297.
- Gamboa Ignazio 268.
- Gandouin P. 175.
- Garai I. Markovits.
- Garamkovácsii FMKE-ktár 47.
- Garamrudnói népkvár 42.
- Garamujfalvi FMKE-ktár 46.
- «Garasos Tár» 120.
- Garay János 60—62.
- Gareau E. 175.
- Garlet I. Pasz 320.
- Gaszner József 14.
- Gattinoni A. 142.
- Gautsch 173.
- Gaye Selima 255.
- «Gazdaságbeli Gyűjtemény» 117.
- Gazdasági egyesület, Orsz. magyar — 75, 202, 268.
- «Gazdasági Lapok» 128. — «Tudósítások» 121—123.
- «Gazeta de Transilvania» 121—126, 128, 129.
- «Gazetta di Zara» 119, 120.
- Gál Kelemen 201.
- Gárdonyi Géza 62.
- Gebell-Ennsburg 304.
- Gefle 278.
- Gegesi EMKE-népkvár 44.
- Geiger Ludwig 187—189.
- Geist Carl 142.
- «Geist der Journale» 130.
- Geletneki FMKE-ktár 47.
- Gellmann Rudolf 74, 201.
- «Gemeinnützige Blätter» 116—124, 127, 166.
- Genevensis Petrus Baptista, De bello Swecziko commentarii 70.
- Genf 155, 258.
- Genova 276. — i dominikánus kolostor 276.
- Gera 135, 139, 303.
- Gerando-Teleki, Antonine de — 141.
- Gerard Frances 138.
- Gerbélius Miklós 90.
- Gerberus Gr., Valet Predigt. (Trencsén, 1643.) 165.
- Gerely József 74, 201.
- Gerjeni népkvár 49.
- Gessay I. 201.
- Gestwicki Bruno 188.
- Geuffreus Antonius, Aulae Turcicae Descriptio 333.
- Ghyczy Kálmán 24, 25.
- Ghymesii FMKE-ktár 46.
- Gibbon 106, 107, 217.
- Giessen 354.
- Gilliéron 87.
- Gillius Petrus 153, 154.
- Glatz Eduard 144, 241, 243.
- Gleinitz-Mednyánszky, Divus Leopoldus (Bécs, 1692.) 202.
- Glockenton Nicolaus 353.
- Glücksman Henrik 60.
- Gnadenfeld J. 251.
- Goethe 107, 230, 231.
- Gohl Antalné 343. — Ödön 343, 344.
- Goizet J. 86.
- Goldberg E. 83.
- Goldmann I. Halm.

- Goldner Camilla 315.
 Gonda József 31.
 Gonzalez Th., Synopsis (Nagyszombat, 1696.) 203.
 Gorzó Bertalan 201.
 Gotenburg 354.
 Gottschall Rudolf 231.
 Gödöllő 46.
 Gölniczbányai FMKE-ktár 46.
 Gömör vm. 160. —i múzeum 30, 31.
 —i ref. egyházmegye 30.
 Görgey Arthur 208. — István 23.
 Görlitz 259.
 Göttweig 90.
 Graesse L. 175.
 Grafton & Co.-cég 178.
 Granger miss 184.
 Graphaeus I. Scrabonius.
 Gratzl E. 285.
 Grác 66. —i egyetemi ktár 199. —i hist. Verein für Steiermark 164. —i Kuratorium des Joanneums 201.
 Gräfenhachen 311.
 Green Samuel Swett 186. — The public library movement in the United States (Boston, 1913.) 176—178.
 Gregorius Nysenus 90.
 Gregorio H. 318.
 Gremper Johannes 90.
 Greszner & Schramm-cég 302.
 Greuell u. Francke-cég 242.
 Greve H. E. 277, 279, 280.
 Gréb Gyula 201.
 Griffiths Maud E. 280.
 Grill Károly 62.
 Grimm Gusztáv 310, 311, 314.
 Grimma 254.
 Grimme & Trömel-cég 58.
 Gričić Jovan 64.
 Grolier 353.
 Groningeni egyetemi ktár 279.
 Gross Franz 63. — testvérek-cég 303.
 Grossenhain 148.
 Grossmann Ernst 63.
 Gröningen 69, 194. —i egyetem 194.
 Grutenus Janus, Polyanthea (Strassburg, 1624.) 336.
 Grüner E. 65.
 Grün Urban 60.
 Guglielmini-cég 141.
 Guido de Baysio 277.
 Guillaume Edouard 247.
 Gulyás Károly 163. — Pál 9, 48, 52, 53, 67, 74, 83, 152, 158, 164, 170, 178, 190, 198, 201, 213, 255, 268, 273, 286, 332, 343, 348.
 Gummerus K. J. 315.
 Gusztáv Adolf svéd kir. 273.
 Gutenberg 91—93, 347.
 «Gutenberg» (ujság) 80.
 Guevara Antal, Horologium Principum (Sevilla, 1534.) 258.
 Gvvagninus Alexander, Sarmatiae Europae Descripto (Spira, 1581.) 156.
 Gyalus István 82, 348.
 Gyanta 49.
 Gyászjelentések a M. Nemz. Múzeum ktárában 74, 77, 164, 167, 200, 207, 268, 271, 343, 345.
 Gyergyóremete 74, 201.
 Gyermekktárak 351, 352.
 Gyomai közs. népktár 41, 43, 46.
 «Gyógyszerési Hirlap» 126.
 Gyömörey Oszkár 201, 343.
 Gyöngyési Gergely 293.
 Gyöngyösi népktár 41, 43, 45.
 Győr 20, 60, 114—116, 124—128, 303. —i ipartestület ktára 44. —i népktár-egyesület 40, 42, 48. —i vár. ktár 12, 20.
 György brandenburgi őrgróf 207.
 Györy Tibor 164, 268.
 Gyula 20.
 Gyulaféhérvár 20, 68, 271. —i múzeum 12.
 Gyulai Fülöp 161—163. — György 162. — László 162. — Miklós 162. — Pál 62, 101, 227, 236, 328.

- Gyurits Gyula 76.
Gyűdi népkvár 38.
- Haag** F. E. 63.
Habermann Johann, Christliche Gebeth (Lőcse, 1698.) 159, 160.
Hachette et Cie-cég 148.
«Hadi és Más Nevezetes Történetek» 114. «— Lap» 128.
Hadsegítő bizottság 356.
Hagano 276.
Hagerup H. 311.
Haigh Franck 88.
Hain 161, 165, 275.
Hajdú vm. 38.
Hajdúdorogi népkvár 41, 48.
Hajdúszoboszlói népkvár 48.
Hajnóczy R. József 13.
Halász Márton 271. — Zsigmond (Dabasi) 271.
Halászi népkvár 49.
Halberstadt 304.
Hale W. Gifford 282.
Hall I. Chapman.
Hallberg & Büchling-cég 133.
Halle 56, 144, 309. —i egyetemi ktár 199. —i magyar ktár 94.
Hallus Josephus, Meditatiunculae subitaneae 70.
Halm & Goldmann-cég 322.
Halmágyi Antal 343.
Halmágyi népkvár 37.
Hamar István 17.
Hamburger I. Köhler.
Hamburgi Magyar Egyesület 40, 41.
Hammond 76.
Hampel Ferenc 201. — József ifj. 201.
Hanau 155.
Hann Sebastian-Verein Nagyszébenben 202.
«Hannibal Carthagensis Imperator» 69.
Hansen Julius 247.
Hanson I. Ballantyne.
Hanuy Ferenc 289.
Hapdé J. B. Augustin 175.
Harastini népkvár 51.
Hargitay István 201.
Harnack 192.
Harsányi István 31, 71, 156, 157, 159, 160, 259, 261, 262, 270, 336.
Hartford 351, 352.
Hartleben A. 56, 58, 59, 132, 138, 175.
«Hasznos Mulatságok» 117—123. «— Mulattató» 270.
Hatos Tivadar 76, 203.
Hatvany Lajos 63.
Hauber A. 354.
Havas Adolf 328, 329.
Havass Rezső 74, 164, 201, 288.
Havrán Dániel 8, 212, 286.
Hawaii szigetek ktárai 351.
«Hazai S Külföldi Tudósítások» 116—122.
«Hazánk» 126.
Hazlitt William Carew 180.
Háború ktára, 1870—1-i német-francia — 355, 356. 1914.-i világ — 345, 346, 355, 356.
Hágai kir. ktár 279, 282.
Hám János 167.
Härtel I. Breitkopf.
Hecht-Cserhalmi Irén 143.
Heckel István 299.
Heckenast Gusztáv 57, 253, 305.
Hecksch Alexander F. 251. — Margaretha 244.
Hectorio Benedictus 161.
Hedrén pk. 278.
Hegedüs István 161.
Hegesippus, De Bello Judaico (Köln.) 333.
Hegyesi István 157.
Heidelberg, 68, 187, 306, 354. — egyetemi ktár 94, 199.
Heilbronn 146, 252, 321.
Heim József 59.
Heine 188, 353.
Heinecke H. 148.

- Helf Carl 62.
 Helfy Ignác 141.
 «Helikoni Kedvtöltés» 117.
 Hellebrant Árpád 349.
 Heller Margit 289.
 Hellinell F. 280, 282.
 Hellwig Wilhelm 83.
 Helmholtz 191.
 Helmstadt 334.
 Helsig R. 285.
 Helsingsfors 75, 143, 197, 201, 202, 243, 317, 320. — népkttarak 354.
 Heltai Gáspár 196. — Jenő 63.
 Helvey Lajos 63.
 Helytartótanács, M. kir. — 72, 79, 263.
 Hemgren Karl 249.
 Hendel Ottó 56, 144, 201, 309.
 Henderson & Spalding-cég 145.
 Hennig Paul 188.
 Henrik (IV.) francia kir. 70.
 Henrik Viktor wied-neuwiedi hg. 285.
 Heraldikai és genealogiai társaság, Magyar — 201, 343.
 Herbert Félix 181.
 Herczeg Ferenc 63—67. — József 22.
 Herdersche Verlagshandlung 268.
 Herencsvölgyi FMKE-ktár 47.
 Herford Oliver 320.
 Herman O. 314.
 Hermann Max 187.
 Hernborn 333.
 Herodotos 334.
 Herold Georg 284.
 Hermann Emil 318.
 Herrosé & Ziemsen-cég 311.
 Hertford 329.
 Herzmann B. 195.
 Herzog Emma 146.
 Hesse l. Berg.
 Hessels 92.
 Hetei népkttár 38.
 «Hetilap» 125, 126.
 Hevenesi G., Meteora (Bécs, 1690.) 202.
 Heves vm. 160.
 Hevesi Lajos 54.
 Hevesy Andor 276.
 Hewins Caroline M. 351.
 Héméréthèque 277.
 Hénault 277.
 Héthársi népkttár 47.
 Hiersemann Karl W. 348.
 Hierta Per br. 274, 353.
 Hilger Hermann 64—67, 133, 146, 247, 313, 322.
 Hinrichs-féle jegyzékek 84.
 Hirlaptár a M. Nemz. Múzeum ktárában 75, 76, 111, 165, 166, 203, 204, 269, 270, 344.
 «Hirnök» 121—125.
 Hirsch Lipót 347, 348. — Paul 354.
 Hirth Friedrich 189, 353.
 «Historiae de aetatibus mundi» 257.
 «Historiai Kedveskedő» 123—126.
 Hittorpius Melchior, Reformationis Ecclesiasticae Decreti 334.
 «Hlada Dalmacija» 269.
 «Hlas Národa» 140, 314.
 Hobogroicus 153.
 Hodinka Antal 201.
 Hodrusbányai népkttár 42, 46.
 Hoeber Fritz 188.
 Hoermann Joannes Andreas, Tractatus chriae (Nagyszombat, 1694.) 159.
 Hoffmann Chr. Fr. 285. — Géza 201. Heinrich — von Fallersleben 192. — Mária 190, 215.
 Hoffmister Heinrich 83.
 Hofmann T. M. 139.
 Holicsi FMKE-ktár 47.
 Hollinck-testvérek-cég 65.
 Holtei 231.
 Holub József 95, 163, 198, 214.
 Homeros 195.
 Homsteadi magyar ref. egyház 39, 40.
 «Hon» 233, 234.
 «Honderű» 124—126.
 Hondorfius Andreas, Theatrum Historicum (Frankfurt) 258.
 «Hon és Külföld» 123—126.

- «Honi Irodalmi Hirdető» 124—126. —
s Külföldi Gazda és Kereskedő» 121.
- «Honművész» 120—123.
- Hont vm. 160. —i múzeum ktára 22.
- Hont Nándor 60.
- Hontszántói FMKE-ktár 46.
- Hontszobi népkvár 42.
- Hontvarsányi FMKE-ktár 46.
- Honololui közktár 351.
- «Honvéd» 126, 128.
- Horatius 234.
- Horányi Elek 8.
- Horgosi népkvár 52.
- Horn Ant. E. 174. — Émile 132,
314, 317. — Uffo 231.
- Hornyánszky Viktor 62, 272.
- Hortun 268.
- «Horvatske Novina» 120.
- Horvát báni kormány 200. — slavons-
dalmát minisztérium 201.
- Horváth Cirill 170. — Géza 201. —
Ignác 260, 261, 294. — Lajos 26.
- Housel B. D. 185.
- Hódmezővásárhely 14, 21, 164. —i
kaszinó 11. —i közktár 40, 48, 51.
—i népkvár 49. — ref. főgimnázium
ktára 12, 21, 22.
- Hóman Bálint 301.
- Höldér Alfréd 59.
- «Hölgyfutár» 128, 233.
- Hörmann Szilárd 203.
- Hrabecius R., Oratio funebris in ex-
equiis Petri de Reva (Kassa, 1623.)
165.
- Hradisch cle 345.
- «Hronka» 121.
- Hugo, Historia de rebus in Sicilia
gestis 257.
- Hugo Victor 101, 234.
- Humboldt testvérek 191.
- Hume J. F. 185.
- Hummel 62.
- «Hungaria» 127.
- «Hungarische Staats- und gelehrte
Nachrichten» 129.
- Hunyad vm. 38. —i tört. és rég.
társulat és ktára 19.
- Hunyadi János 95.
- Hupka Ödön 164, 201.
- Huss János 258.
- Hutchius Frank Avery 352.
- Huth-ktár 86.
- Hübner I. Roeloffzen.
- Hviezdoslav Preložil 310.
- Hynes Wilfried 282.
- Hynka A. 140.
- «Icon vicissitudinis vitae humanae», his-
tóriás ének 337.
- Ifj. ktárak I. Népkvárak.
- Igazságügyminisztérium, M. kir. —
74, 201.
- Igló 201.
- Ignatius, Beneficia in suos Cluentes 154.
- Ignác István 76.
- Iles Georges 183.
- «Ilirska Danica» 121—124.
- «Ilirske Narodne Novine» 121—124.
- Illésházy István nádor búcsúztatója
1—9. — Miklós 77.
- «Illustrierte Zeitung» 264, 265.
- Illyricus, Catalogus Testium Veritatis
155.
- «Imagines et Descriptiones Imperato-
rum Romanorum» 257.
- «Imago Regis Caroli» 69.
- Imberg & Lefson-cég 320.
- Inády Imre 74, 201.
- Ince (VIII.) pápa 284.
- Inkunabulumok I. Ősnyomtatványok.
- Innsbruck 257.
- Inotay László 201.
- «Intelligenzblatt der Morgenröthe» 127.
- «Inventatoriulu Poporului» 128.
- Inzigkofeni apácakolostor 354.
- «Ipar- és Természetbarát» 126, 127.
- Ipari és ker. oktatási tanács, Orsz. —
170.
- Iparmúzeum, M. kir. technológiai —
201.

- Iparművészeti iskola, M. kir. — 82.
«Iris» 118.
- Irodalmi anekdoták a M. Nemzeti Múzeum ktárában 76, 166, 204, 270, 345. — levéltár a M. Nemz. Múzeum ktárában 76, 77, 166, 204, 205, 270, 345.
- «Irodalmi Areopag» 124. «— Őr» 125.
«Irodalomtörténet» 172, 175.
- Irodalomtörténeti kiállítás a M. Nemz. Múzeum ktárában 198.
- «Irodalomtörténeti Közlemények» 235. 237, 337.
- Irving Laurence 307.
- Isenburg, Diether von — mainzi érsek 93.
- Iskola-Egyesület, Orsz. Magyar — 40, 47.
- «Iskolai Lap» 128.
- Islingtoni ktár 190.
- «Ismertető» 121—123.
- Isokrates 162, 165, 276.
- István pálos rendfőnök 299.
- Istvánházai FMKE-ktár 46. — népk-ktár 44.
- Iszleib u. Rietzschel-cég 135, 139, 140.
- «Itinerarium Italiae» 334.
- Iunta Lucantonius 298—300.
- Ivanics 208.
- Iván (IV.) orosz cár 284.
- Ivanhoe (álnév) 55.
- Izák Gustav 148, 247, 316.
- Izraelita irodalmi társaság, Magyar — 201, 268.
- Izsákfalvi ifj. ktár 46.
- Jacob bibliophil 180.
- Jacobsthal R. 140.
- Jacquemart André-múzeum 349.
- «Jahrbuch des Deutschen Elementes in Ungarn» 125.
- Jakschitz Mihály 74, 201.
- Jakubovich Emil 95, 215, 286.
- Janick H. 343.
- Janke Ottó 63, 137, 138—142, 144—148, 150—152, 241—244, 246, 247—250.
- Jankó János 248.
- Janssonius 71.
- Janus Pannonius 192.
- Jarnik H. 195.
- Jarrod & Sons-cég 131, 137, 138, 142—144, 240, 245, 246, 248—251, 255, 317.
- Jasper E. 56.
- Jefferson 281.
- «Jelen» 126.
- «Jelenkor» 119—126.
- Jelić Emil 60.
- Jena 150. —i egyetemi ktár 91.
- Joanich Tamás cle 167.
- John F. 304.
- Johnson Ethel M. 351.
- Johnston W. Dawson 350.
- Jolsvai népk-ktár 52.
- Jordell 173.
- Josephus Flavius, De Antiquitatibus Judaeorum 259.
- Joubert Joseph 268.
- Jovanovics Pál 310.
- Jovius Paulus, Dialogus de Bello Germanico 256. — Elogia Virorum illustrium 256. — Vitae Imperatorum Turcorum 256.
- Jókai Mór 25, 32, 76, 131—152, 204, 218, 219, 221—224, 226, 228, 234, 237, 240—252, 309.; Közművelődési és múzeumi egyesület 25, 96. — Mórné Laborfalvi Róza 236, 237.
- Jósika Julia 254. — Miklós br. 221, 222, 253—255.
- «Jövő» 126.
- Julián-Egyesület 39, 50, 201.
- «Jure, De — Magistratum in Subditos» (Leiden, 1576.) 333.
- Justh Zsigmond 255.
- Justinus Marcus Junianus, Historiarum Philippicarum libri 334.
- Juven Félix 317.
- Jyvuskylu 315.

- Kabik Géza 164.
 Kabos Ede 302.
 Kacziány Géza 172, 302.
 Kadossa Ede 63.
 Kaffehr-ktár 34.
 Kaibel 337, 338.
 Kairo 187.
 Kaiser John Boynton 185.
 «Kalendár, Nowy—» (Lőcse, 1709.) 262. — (Zsolna, 1708.) 262.
 Kalisyndikátus irodája 164.
 Kaliwoda J. 303.
 Kallenberg 285.
 Kalmár-féle alap 24.
 Kalocsai népkvár 49.
 Kammerer Ernő 201, 207.
 Kanders Hermina 207.
 Kanizsa István 74, 201.
 Kantor Stefan 353.
 Kanyaró Ferenc 194.
 Kapinémefalvi népkvár 47.
 Kaposi Albert 247.
 Karagyorgyevics Bozsidár 247.
 Karácsonyi-pályadíj 220—222, 226, 227, 230, 232.
 Karczag 46.
 Karl Lajos 175.
 Karlovszky Bertalan 314.
 Karlócza 128, 129.
 «Kaschau-Eperjeser Kundschaftsblatt» 126, 127, 129.
 «Kaschauer Wochenblatt» 117.
 Kassa 1, 3—5, 14, 22, 72, 73, 76, 77, 114, 118—120, 126, 127, 129, 165, 263—267. —i cs. és kir. 34. gy. ezredktára 37. —i Felsőmagyarországi Rákóczi-Múzeum 12, 22, 51. —i jogakadémia ktára 201. —i ker. szociális egyesület ktára 37. —i könyvnyomtatás történetéhez 263—267.
 Kassai Mihály György 94.
 Katalogizálás szabályai 87, 353.
 Kath. Legényegyesület, Orsz. Közp. — 40, 43, 45.
 «Katholikus Néplap» 126, 128.
 «Katholische Zeitung» 129.
 «Katolické Noviny» 128.
 Katona József 166, 302, 303.
 Kaufmann Aurél 25.
 Kazinczy Ferenc 304. ; kör Kassán 40, 43, 45. — Ferencné 304. — Gábor 31.
 Kájoni P. János, Cancionale catholicum (Csiksomlyó, 1676.) 202, 203.
 Kálmán Mária 318.
 Kálmány Lajos 201.
 Kálvin I. Calvinus.
 Kápolnásnyéki népkvár 49.
 Kárffy J. 142.
 Kármán József 303.
 Károly (III.) m. kir. 167, 205, 206. — (IV.) német császár 258. — (V.) német császár 259, 336.
 Károlyváros 123.
 Kárpát-Egyesület, Magyarorsz. — és múzeuma 29, 201.
 Kászonyi Dániel 303.
 Kebelszentmártoni népkvár 49.
 Kecskeméti János 193.
 Kecskédi népkvár 49.
 Kecskemét 22. —i kir. jogakadémia 201. —i központi népkvár 40, 48. —i vár. ktár és múzeum 12, 13, 23, 48.; ktár 22.
 «Kedveskedő» 118.
 Kegan Paul 330.
 Kelmenffy László 303.
 Kemény József 269. — Lajos 4, 73, 267. — Zsigmond br. 222, 303, 304.
 Kennard Hegan 146.
 Kennerley Mitchel 320.
 Kerekes Pál 262.
 Kereskedelemügyi minisztérium, M. kir. — 48, 53, 201, 268.
 Kereskedelmi múzeum, M. kir. — 164, 268. — szakisk. tanárok orsz. egyesülete 348.
 Keresztény Munkásnők Egyesülete, Magyar — 41.

- Kereszturi Pál, Fel-zördült keresztyén (Nagyvárad, 1641.) 202.
- Kereszty István 130, 166, 201, 211.
- Kertbeny Károly 60, 147, 307,
- Kertész Ábrahám (Szenczi) 347. — Béla 201.
- Keszei Albert 267.
- Keszthely 23. —i Balatoni Múzeum 12, 23. —i néptár 52.
- Ketcham miss 184.
- Keysser A. 285.
- «Kémlő» 121.
- «Képes Tudósító» 76. «— Ujság» 126, 264—266.
- Képviseelőház, Magyar — irodája 74, 164, 201, 268, 343. — ktára 268.
- Késmárk 14, 23, 309. —i ág. ev. lyceum ktára 12, 23.
- Kézdivásárhely 129.
- Kézirattári osztály a M. Nemz. Múzeum ktárában 76, 77, 97, 166, 204—206, 270, 345.
- Khór u. Wein-cég 144.
- Kiállítás, 1896-i orsz. — 192, 221.
- Kimball William C. 352.
- Kingsbury N. C. 185.
- Kinimger V. 304.
- Kinorányi FMKE-ktár 46.
- Kintses József 75, 201.
- Királylehotai FMKE-ktár 46.
- Királyházai MÁV vonatkísérők olvasóköre 38.
- Kirchain 304.
- Kircherus J., Homilia de passione Christi (Trencsén, 1637.) 165.
- Kirchmann August 82.
- Kis János 304. — Miklós (Miszt-Tótfalusi) 159, 347.
- Kisbéri néptár 49.
- Kisfaludy Károly 32, 219, 304.; Társaság 231, 232. — Sándor 13, 32, 304, 305. — Sándorné 32.
- Kisgarami FMKE-ktár 46.
- Kishajmási néptár 38.
- Kishindi FMKE-ktár 47.
- Kiskabai néptár 38.
- «Kis Követ» 125, 126.
- Kiskunfélegyháza 24. —i vár. múzeum 12, 24.
- Kiskúnhalas 24. —i ref. főgimnázium ktára 12, 24.
- Kispest 202. —i áll. munkástelep ktára 37.
- Kiss József 305, 306.
- Kisszebeni néptár 47.
- Kisszedresi néptár 38.
- Kistokaji néptár 38.
- Kisvicsápi FMKE-ktár 47.
- Kivekös Matti 315, 320.
- Klein Hermann 57. 253. — János Sámuel 154. — Pál 23. — Stefan J. 306.
- Kley Heinrich 188.
- Klicsó 344.
- Klingspor-cég 188.
- Klinkhardt Julius 55.
- Kloos L. C. 279, 280.
- Kmetty György 208.
- Knapp M. 54.
- Knappert H. E. 280.
- Knauz Nándor 294—297.
- «Knihovna, Lacina — národni» 146. «Ustředni — «143, 147, 241.
- «Knjižnica, Zabavna —» 317.
- Knudsen Hans 186, 353.
- Kobrova L. 143, 241.
- Koch Rudolf 187. — Theodor W. 186.
- Kodexek a M. Nemz. Múzeum ktárában 204, 270.
- Kogutowicz Manó 347.
- Kohlfeldt G. 93.
- Kohut Adolph 302.
- «Kolo» 123, 124, 126.
- Koloni FMKE-ktár 47.
- Kolozsvár 24, 74, 75, 118—128, 157, 159, 160, 164, 201, 202, 266—268, 343. —i cs. és kir. csapatkórház ktára 44. —i egyházmegyei hatóság 201. —i MÁV összhang ktára 51. —i tud.-egyetemi ktár 202.

- «Kolozsvári Hetilap» 126.
 Komárom (város) 24, 114, 118. —
 nyilv. közk. tár 96. — i népk. tár 40,
 48.
 Komáromi vmegyei ktár 12, 24, 25.
 «Komáromi Értesítő» 128. «— Lapok»
 128.
 Komjáthy Jenőné 166.
 Komjáti FMKE-ktár 46.
 Komló népk. tár 38.
 Komlóssy Ferenc 13.
 Konegen Carl 63, 65.
 Konstantinápoly 202. — i cs. ktár 92.
 — i Magyar Egyesület 39, 41.
 Kont Ignác 62, 66. — Bibliographie
 française de la Hongrie (Páris, 1913.)
 172—186.
 Konta Alexander 320.
 Koopman Harry Lyman 351.
 Kopenhága 67, 144, 146, 198, 247,
 249, 311, 312, 317.
 Korabinszky János Mátyás 171.
 Korvin-ktár és kodexei 90, 95, 192.
 Kossuth Lajos 208, 270, 271.
 «Kossuth Hirlapja» 126.
 Kostolný Ludvik 132, 314.
 «Koszorú» 118—123.
 Kosztolányi Dezső 306.
 Kovachich Márton György 295.
 Kovács Alajos 30. — Gyula (E.) 236,
 237. — Imre 254. — Károly 59, 60.
 Kováts Ferenc 164.
 Kowalewski G. 189.
 Kozma Andor 306, 307.
 Kóbor Tamás 306.
 Kókai Lajos 316.
 Kósi ifj. ktár 46.
 Kőhalmi Béla 343.
 Kőhidgyarmati népk. tár 37.
 Köhler & Hamburger-cég 244, 251.
 Kölcsey Ferenc 32. — Egyesület és
 múzeuma Aradon 11, 13, 38, 40,
 43, 44. — Kör múzeuma Szatmártt
 13, 32.
 Kölcsonzés a M. Nemz. Múzeum ktá-
 rában 75—77, 165, 166, 168, 199,
 203, 204, 206, 210, 269—271, 344—
 346.
 Köln 70, 91, 156, 175, 258, 259, 284,
 333.
 König Eduard 187. — Frigyes 347.
 Königsberg 95. — i vár. ktár 95.
 Könyvárverések 277.
 «Könyve, Az iparművészet—» 169.
 Könyvkötés 82, 83, 181, 185, 351.
 Könyvlopás elleni védekezés 280.
 Könyvnyomdászok és Betűöntők Se-
 gélyző-Egyesülete, Magyarországi —
 78—82.
 «Könyvszemle, Magyar —» 3, 4, 71,
 86, 88, 153, 154, 157, 172, 181,
 190, 192—195, 198, 201, 260, 268,
 274, 293, 335, 337, 349, 350.
 Könyvtáblák makulaturái 93.
 «Könyvtár, Modern ifj. —» 164, 202.
 «Olcsó —» 103, 104, 219.
 «Könyvtára, A műveltség —» 170.
 «Iparosok —» 170, «Nemz. Szin-
 ház —» 98, 103—105, 110, 218,
 223, 224, 227—230.
 Könyvtáraink, Vidéki — 10—53.
 «Könyvtári Szemle» 172, 196, 349.
 Könyvtárnoki tanfolyam a M. Nemz.
 Múzeum ktárában 199.
 Kőrösházy Ferenc 307.
 Kötelespéldányok 22, 74, 75, 91, 164,
 165, 199, 203, 268, 269, 343, 344,
 346.
 Kővárvidéki Társaskör Nagysomkúton
 41, 48.
 Kövesi Lajos 343.
 Kövesligethy Radó 75, 201,
 «Közgazdasági Szemle» 290.
 Közigazgatásági bíróság, M. kir. —
 75, 201.
 «Közlemények az Élet és Tudományok
 Köréből.»
 «Közlöny, 1848/49-i —» 13, 126, 128,
 «— des Teufels» 127.
 «Köztársasági Lapok» 126.

- «Közügyvéd» 127.
 Krajner Imre 32.
 Krakó 200, 202, 269, 343. — i akadémia
 umiejtnosci 74, 200, 343. — i tud.
 Akadémia 199.
 Krasznay István, A nyomdászat (Bpest,
 1914.) 347, 348.
 Kremmer Dezső 201.
 Kretz F. 207.
 «Kriegsbote» 114.
 Kristeller 180.
 Krisztiánia 198. — i egyetemi ktár 284.
 Krisztics Sándor 288—290.
 Krisztina svéd királyné 273, 274.
 «Kritischer Anzeiger» 130. «— Beo-
 bachter» 129.
 «Kronstädter Zeitung» 129.
 Kruus Joannes 69.
 Krücken Oskar 63, 145, 147, 251, 304,
 315.
 Kubinyi Viktor 201.
 Kucsera János 158. — Consilium
 de eripienda universa armatura Pon-
 tificii 154.
 Kulcspusztai népkttár 38.
 Kultsár István 25, 96.
 Kumlik Emil 64, 65.
 Kun Dániel 267.
 Kune Gyula 164.
 Kuthy Zoltán 164, 201.
 Kühnmann J. 135.
 «Kürschners Bücherschatz» 64—67, 133,
 247, 313, 322.
 Kürthy Sándor 34.
 Kwest Franz 144.
 «La bibliofilia» 86, 87, 179—181, 276,
 277, 349, 350.
 La Borde 277.
 La Caze 175.
 Lacos, Choderlos de — 277.
 Ladewig P. 353.
 Ladned William Trowbridge 320.
 Ladyschnikov J. 319.
 La Fontaine 277.
 «La Hongrie» 128.
 Lainy 198.
 Lajos (XV.) francia kir. 277. — (II.)
 m. kir. 207.
 Lajtapordányi népkttár 49.
 «L'alleanza» 141.
 Lamartine 234.
 Lambert A. 188.
 Lambeth public libraries 281.
 Lampel Róbert 347.
 Landerer János Mihály 171. — Lajos
 304. — Mihály 57, 172, 305.
 Langer E. 352.
 Langius, Polyanthea (Frankfurt, 1607.)
 256.
 Langhius Marcel 350.
 Langsch Cäcilie 134, 143, 307, 312,
 313.
 Lanij Z., Pseudospiritus Posoniensis
 (Trencsén, 1643.) 165.
 Lantos Adolf 196, 289.
 Laoni Boldogasszony-ktár 350.
 La Plata 200.
 Latabár Endre 232.
 Latanovicz István és Dániel cle 167.
 Laube 231, 232.
 Lauffer u. Stolp-cég 303.
 «Laura» 118.
 Lavergne, A. M. A. de Lavassière
 de — 175.
 Lavinga 256.
 Law William 89.
 Lawrence & Bullen-cég 145.
 Láng József 347. — L. 345.
 «Lányok Lapja» 270.
 László (V.) m. kir. 167.
 László Árpád 201. — Károly 270.
 Lázár Leó 65.
 Lebègue 175.
 «Le bibliographe modern» 172, 181.
 Lechner Gyula 309.
 Leclerc J. 175.
 Lecomte Henry 86.
 Lednicze 258.
 Lee G. W. 184, 186.

- Lefévre 181.
 Lefson I. Imberg.
 Legler Henry E. 184.
 Le Gras Henry 175.
 «Legujabb a' Városháznál» 127.
 Leibnitz 191.
 Leiden 69—71, 153—155, 186, 333—335. —i egyetemi ktár 279, 280.
 Leipzig 55, 56, 58, 59, 62—66, 82, 83, 120, 125, 132—134, 138, 139, 143—150, 152, 173, 175, 187, 240—245, 247—254, 258, 259, 302—304, 306, 307, 309, 311—319, 321, 322, 328, 333, 338, 348, 354. —i Bugra 353, 354. —i grafikai kiállítás 354. —i kgl. Akademie für graphische Künste u. Buchgewerbe 83.
 «Lelkipáztori Tárház» 117.
 Lemberg 200. —i egyetemi ktár 199.
 Lengyel Endre 288. —i Menyhért 307.
 Lensaeus Johannes, Liber de variis generibus (Löven, 1579.) 334.
 Leonardo da Vinci 86.
 Leövey cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 167.
 Leövey Sándor 167.
 Lepoglavai pálos-kolostor 295—297.
 Leroux Ernest 172.
 Le Sage 175.
 «Lesekabinett, Bellestrisches — der magyarischen Literatur» 58, 143, 152, 243.
 «Le Temps» 172.
 Leval André 172.
 «Level, Egy kerezien predikatorhol ... iratot oet szep level» (Pozsony, 1609.) 6, 8.
 Levéltári osztály a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 163, 166—168, 206—210, 270, 271, 345, 346.
 Lewin A. 65.
 Leyh G. 353.
 Lébenyi népkvár 49.
 Lédeci FMKE-ktár 46.
 Légrády testvérek-cég 314, 315.
 Lévai népkvár 37.
 Lévy József 31.
 Lévy G. Calmann 248, 249. — Michel 249.
 Libló András (Killemesi) cle 167.
 Lichtenberger I. 86.
 Lichtenstein Péter 299, 301.
 Liesegang E. 282.
 Lindsay W. 94, 350.
 Linsius Joannes Jacobus 256.
 Lipmann-féle könyvvállványok 283.
 Lipót (I.) m. kir. 160, 202.
 Lipsius Justus, De militia Romana (Antwerpen) 336. — Exempla Virtutum et Vitiatorum 155. — Politicorum Libri (Antwerpen, 1625.) 258.
 Liptó vmegye 38.
 Lissabon 344.
 Liszka 142, 151, 240.
 Liszniai Kálmán 307, 308.
 Liszt Ferenc 206. — múzeum Weimarnban 199.
 «Literariai Csarnok» 122. «— Lapok» 123.
 «Literärischer Anzeiger für Ungarn» 115, 166.
 Livius 68, 156, 259, 333, 335.
 «Ljetopisz» 118, 119.
 Loening I. Rütteln.
 Loew William N. 308, 330, 332.
 Loliée Frédéric 176.
 Lombardi A. 151.
 «Lombok» 122.
 London 69, 90, 131, 137, 138, 142—146, 148, 151, 178, 195, 202, 240, 245, 246, 248—251, 255, 277, 293, 307, 314, 317, 329, 330, 334. —i British Museum és ktára 86, 92, 93, 186, 353. —i Urbana University 202. — Library 354.
 Lonicerus 258.
 Loosz István 268.
 Lorenz-féle könyvészet 87.
 Lorenzo Monaco, Don — 276.

- Losonc 25. —i vár. közkvár 12, 25.
 Losoncapátfalvai FMKE-ktár 47.
 Louandre 175.
 Lovagregények 277, 349.
 Lovina Ignác 205.
 Lowe John A. 184.
 Lőcse 1, 14, 25, 154, 158, 159, 162.
 —i ág. ev. egyház ktára 12, 25. —i ifj. ktár 46.
 Löhnert Mátyás 201.
 Löwen 334.
 Luard Lucy D. 184.
 Lubenau Reinhold 94.
 Lubotin 202.
 «Lucifer» 127.
 Luczenbacher János 132.
 Ludvigh S. 60.
 Ludwig Z. & Yang A.-cég 251.
 Lukasz József 268.
 Lukácsy Sándor 308.
 Lukinich Imre 19.
 Lulić Ivan 317.
 Lullus R. 179.
 «Luna» 118—127, 129.
 Lund 278.
 Luther Johannes 285. — Márton 31, 285.; Orsz. — társaság 25.
 Luti 350.
 Lüdecke Winfrid 189.
 Lybecker & Meyer-cég 312, 317.
 Lyon 155.
- Maandblad voor bibliotheekwezen** 277—280.
 «Moatschappij voor goede en goedkoopce lectuur» 282.
 Mac Clure I. Doubleday.
 Macé Róbert 353.
 Machik Joseph 305.
 Macmillan and Co.-cég 148.
 Madarassy László 75, 201, 214, 269.
 Madarász László 266.
 Madách Imre 204, 308—310.
 Madzsar József 288, 289. — Minta-
 jegyzék városi nyilv. ktarak számára (Bpest, 1913.) 169, 170.
 «Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens» 124—126.
 Magda Sándor 343.
 Maggiolo Sisto 276.
 «Magyar Akadémiai Értesítő» 123, 127. «— Életképek» 124. «— Gazda» 123—127. «— Gyermekbarát» 124, 125. «— Hírlap» 128. «— Hirmondó» 113—116. «— Hírvivő» 114. «— Iparművészet» 201. «— Könyvház» 113—116. «— Kurir» 114—120. «— Merkurius» 114, 115. «— Minerva» 53. «— Musa» 114. «— Múzeum» 72, 73, 114, 163. «— Őr» 128. «— Posta» 233. «— Sajtó» 233, 234. «— Szépirodalmi Szemle» 126. «— Szion» 121, 122. «— Ujság» 115, 269.
 Magyarád 42.
 Magyaraczenyei népkvár 38.
 «Magyarország Bortermesztését s Bor-készítését Tárgyaló Folyóirat» 121.
 Magyarország Symbolikus Nagypáholya 165.
 Magyaróvár 75, 127, 202.
 Magyarasztalaviczai népkvár 47.
 Magyar sajtó időrendi áttekintése 111—130. — szépirodalom idegen nyelven a M. N. Múzeum ktarában 54—67, 131—152, 240—255, 302—332.
 Mahlknecht C. 57.
 Maholányi FMKE-ktár 47.
 Mahler Ede 204.
 Mainz 69, 91, 156, 354. —i egyetemi ktár 93. —i jezsuita kollégium ktára 93. —i vár. ktár 93.
 Majláth G. Károly gr. erdélyi pk. 20, 21. — János gr. 56, 304.
 Majthényi László br. 77, 210. — Ottó br. 77, 210.
 Makói vár. ktár 40, 48.
 Malaspina-gyűjtemény 180.

- Malmö 278.
 Malpigli Annibale 180, 181. — Scipione 180.
 Malvezzi 69.
 Mannheim 242. — i színház 186.
 Mantovai székesegyház miscékönyve 179.
 Maradéki népkvár 49.
 Maratta Carlo 182.
 Marcus Aurelius 258.
 Marczali Henrik 172.
 Margittay Tihamér 314.
 Markovits és Garai-cég 306, 316.
 Markus Isaac 318.
 Markusovszky S. 8.
 Marmorstein Arthur 195.
 Marold L. 247.
 Marosvásárhely 14, 25, 68, 201. — i Ferenc József közművelődési ház 25, 26. — i kollégium 68. — i Székely Társaság 40, 43, 45.
 Maróthy János 157.
 Marsilius Ficinus 192.
 Martinus Matthias, Popularis Theologia (Hernborn, 1603.) 333.
 Martinovics Ignác 77.
 Martinuzzi György 297, 298, 300.
 Martonvásár 208.
 Marzi Curzio 182.
 Matheolus P. 179.
 Mathot A. Z. 59.
 Maupoint 86.
 Mayer Theodor 202.
 Mayerhöffer Gusztáv Narcis 64, 66, 67, 140, 141, 247, 254, 255, 307, 316.
 Mayeux Albert 350.
 Mazereau 249.
 Mazzi C. 350.
 Máday István 89, 91.
 Málnapataki FMKE-ktár 46.
 Máromarossziget 14, 26, 75, 201. — i ref. főiskola ktára 12, 26.
 «Március Tizenötödike» 76, 127, 128.
 Mária Ludovika m. királyné 60.
 Mária Terézia m. királyné 171.
 Márk (Evangelista Szent) 187.
 Márk Lajos 65.
 Márki Sándor 13.
 Márkus József 310, 311. — Sámuel 247, 308, 313.
 Márton Lajos 76, 204.
 Mártonffy Márton 347.
 Mátéfalvai EMKE-népkvár 44.
 Mátészalkai népkvár 52.
 Mátyás (I.) m. kir. 95, 345. — (II.) m. kir. 167, 208, 271.
 Mátyásföld 269.
 Mechlin Leila 351.
 Mecsek-egyesület Bécsben 75, 202.
 Medici cs. 353.
 Mednyánszky Dénes br. 204, 206. — Eudárd br. 263. l. Gleiniz.
 Mehemed Tahir 202.
 Meissen 139, 150.
 Meister Hermann 306.
 Melbourne 246.
 Melich János 75, 202, 212.
 Melius Péter 193, 194.
 Melle in Hann 63.
 «Mellificium historicum Lampadum» 257.
 Melzer M. 188.
 Mengs A. R. 189.
 Mennbier Erich 353.
 Menzel 188.
 «Mercur von Ungarn» 113, 114.
 «Mercurius Gallo-Belgicus» 333. «— Hungaricus» 113. — «Veridicus» 113.
 «Merkur» 124—126.
 Metalkassateli cs. és kir. 25. gyalogezred 39.
 Meteorologia s földmágnességi intézet, M. kir. — 164, 201.
 Methuen & Co.-cég 307.
 Metz Aurél 76, 204.
 Meusebach br 188.
 Meyer Carl 57. — Christian Dietrich 186. — Georg Heinrich 311, 313.

- s Volksbücher 315, 316 V. ö. Ly-
becker.
«Mezei Gazda» 119. «— Gazdák
Barátja» 118, 119.
Mezőkeresztesi népkvár 38.
Mezőkövesdi népkvár 38.
Mezőtúri népkvár 51.
Méra 49.
Méray Ádám 166.
Mérnök-és építész-egyesület, Magyar—
201, 343.
Migne 88, 181.
Mihalik József 52, 53.
Miklóssy Ferenc 28.
Miksa (I.) német császár 90.
Miksü népkvár 42.
Mikszáth Kálmán 49, 205, 311—319,
356.
Milano 141, 142, 151, 179, 181, 240,
250, 257, 328. —i Ambrosiana-ktár
92. —i Assoziacione elettrotecnica
200. —i nemz. ktár 354.
Milesz Béla 34.
Milleker Bódog 164.
Minden Heinrich 139, 148—150.
«Minden Gyűjtemény» 114.
Miniátorok 276, 277.
Miniszterelnökség, M. kir. — 268.
Mirabeau 169.
«Miscellen für Zeitungsleser 130.
Miskolcz 27, 42, 266. —i ág. ev. egy-
házi ktár 11, 27.
«Miskolci Értesítő» 127.
Miskolczi Simon János 164.
Mississippi 177.
Mitelli Giuseppe Maria 349.
«Mitteilungen aus der Stadtbibliothek
zu Königsberg» 95.
Modern ifj. könyvtár kiadóhivatala 75.
Modius Franciscus, Rerum Criminalium
praxis 336.
Moeller János Praelectiones in Psalmos
(Wittenberg) 155.
Mohovich Emil 139.
Molière 277.
Moll József 266.
Molnár Albert (Szenczi) 68.; Lexicon
latino-graeco-ungaricum (Frankfurt,
1645.) 75, 202. — Ferenc 319—321.
— György 166, 232, 237, 239. —
Gyula 321. — Imre 289. — János
265.
Molnosi FMKE-ktár 47.
Mommesen 88, 191.
«Monatliche Früchte einer Gelehrten-
Gesellschaft in Ungarn» 113.
«Monographien des Buchgewerbes»
(Leipzig, 1908—1913.) 82, 83.
Montanina 179.
Montesquieu 169.
Moore Annie Caroll 186.
Moreau Jules 141.
Moretus M. 180.
Morgan D. 86.
«Morgenröthe» 127.
Morrison Artur 145.
Mortet Charles 87.
Mosonyi Mihály 221.
Mosócz 42.
Mosódi FMKE-ktár 46.
Mossóczy László 163.
Moszkva 284.
Moulins 181.
Módosi népkvár 49.
Móga János 208.
Mózes, Pentateucus 69.
«Mulatságok» 116.
«Mulattató» 122.
«Mult és Jelen» 123—127.
Munkács 260. —i népkvár 41, 48.
Munkácsy Mihály 215.
Munkásbiztosítási hivatal, M. kir. áll. —
201, 343.
«Munkások Ujsága» 127.
Munthe W. 284.
Muracsonyi népkvár 49.
Muretus Marcus Antonius, Orationes
334.
Musterus, Cosmographia Universalis
155.

- «Muzárium» 118—120.
 Múzeum, M. Nemz. — igazgatósága 75, 202, 268, 343. — ktára 6, 74—77, 95, 97, 98, 111, 112, 157—159, 161, 163—168, 178, 190, 192, 195, 197—217, 235, 260—262, 268—272, 286, 293, 295, 297, 299—302, 337, 343—346, 349. — néprajzi osztálya 202.
 «Múzeumi és Könyvtári Értesítő» 53.
 Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Tanácsa 34, 36—41, 48—53, 202, 356.
 «Műipar» 123.
 Müller Georg 63. — György és Ágoston cle 77.
 München 63, 69, 70, 90, 154, 200, 307, 354, —i nyomdászati szakiskola 83.
 «Münz-Journal» 121.
 Mylne R. S. 202.
 Naarden-bussumi közs. ktár 279.
 Nagy Ignác 102. — Lőrinc cle 77. — Sándor 75, 202.
 Nagybánya 27. —i festőtelep 27. —i vár. múzeum 12, 27.
 Nagybecskerek 40, 48. —i árvaházi és Oraviczafalvai Kaszinó-Társulat 44. —i népkvár 51.
 Nagybicccsei FMKE-ktár 46.
 Nagybözsönyi FMKE-ktár 47.
 Nagyenyed 14, 27, 268, 343. —i Bethlen-főiskola és ktára 12, 27.
 Nagyhalmagy 49.
 Nagykerestényi FMKE-ktár 47.
 Nagyhindi ifj. ktár 46.
 Nagykanizsa 74, 201. —i áll. ipariskola 41, 43, 46. —i népkvár 51.
 Nagykereskényi FMKE-ktár 47.
 Nagyikindai népkvár 37.
 Nagykoszmályi FMKE-ktár 47.
 Nagykönyai népkvár 49.
 Nagykőrösi ref. főgimnázium 203.
 Nagykutasi vándorkvár 44.
 Nagylibercsei FMKE-ktár 46.
 Nagylomnicz 75, 202.
 Nagylucsei Orbán 192, 193.
 Nagyselmeci népkvár 38.
 Nagysomkút 41, 48.
 Nagyszeben 113—130, 158, 202. —i egyházmegyei nyomda 201. —i népkvár 42. —i Sebastian-Hann-Verein 75.
 Nagyszokolyi népkvár 49.
 Nagyszombat 27, 128, 129, 159, 203, 260, 261. —i vár közkvár és tört. emléktár 27.
 Nagyvárad 14, 28, 44, 75, 202. —i biharvármegyei közkvár 12. —i népkvár 52. —i tisztí ügyészség 202. —i vár. nyilv. ktár 28, 44, 202, 343.
 Napoleon (I.) 93.
 «Napredak» 128, 129.
 «Narodne Novine» 124, 128, 129.
 Nassaui orsz. ktár Wiesbadenben 282, 283.
 «National-Bibliothek, Allgemeine —» 54, 133, 244, 248, 251. «— Panorama» 122. «— Zeitung» 233.
 Natseius I., Vita fr. Suarii (Nagyszombat, 1694.) 203.
 Naumburg 136, 150, 311.
 Nádasdy-pályázat 231.
 Nándorfehérvár 95.
 Nápoly 328.
 «Národní tiskárny a nakladatelstva» 132.
 Neckar 252.
 Nedeczky Sándor 195.
 Nemes József 167.
 «Nemzeti Gazda» 117. «— Játékszini Tudósítás» 119. «— Közlöny» 76. «— Társalkodó» 119—125. «— Ujság» 122—127.
 Nemzeti Kaszinó 344. — Színház 97—99, 106, 219, 224, 228, 232, 233, 236, 238, 239.
 Nemzetőrök, 1848—9-es — jegyzőkönyvei 208.
 Neogrady Antal 314.

- Netecapusztai vándorktár 39.
 Neu Paul 188.
 Neubarth Johann 157, 262.
 Neubaur Leonhard 186, 187.
 «Neue Freie Presse» 165, 269. «—
 Politische Ofner-Pester Zeitung» 127.
 «Neuer Courier aus Ungern» 115, 166.
 «Neues Ungrisches Magazin» 114, 115.
 Neugebauer László 306, 314.
 Neupert F. C. 64, 302.
 Neuwald Illés 310, 311.
 «Nevelési Emléklapok» 125—127.
 New-Castle county 184.
 New-yerseyi ktárbizottság 352.
 New-York 74—76, 142, 146, 149, 151,
 164, 176, 184, 200—203, 246, 268,
 269, 308, 320, 328, 330, 344. —i
 Belasco-színház 320. —i közktár 186.
 Német könyvkereskedők börzeegye-
 sülete 354, 355.
 Németalföldi könyvesházak központi
 szövetsége 279, 280. — szabad-
 ktárak 53.
 Németczernyei népkvár 38.
 Némethi Mihály 157.
 Németii FMKE-ktár 46.
 Németlipcsei népkvár 38.
 «Nép Barátja» 127.
 «Népelem» 127.
 Nép-, ifj. és vándorktárak 36—53, 198,
 278, 279, 354—356.
 «Népkönyvtár Címjegyzék» 48, 53,
 169.
 Népszínház, Budapesti — 237, 238.
 Niccolari P. 86, 180, 277, 350.
 Niklai Péter 289.
 Nikolits Döme 165, 166.
 Nikolsburg 274.
 Niņu Joan 318.
 Norddeutscher Lloyd 202.
 Norden 135.
 «Nordischer Mercur» 189.
 Nork F. 307.
 Norrköping 278.
 Norsa Umberto 328.
 Norwich 137, 138, 143, 144, 151, 248,
 250, 251, 255, 317.
 «Nova Posoniensia» 113.
 Novák Sándor 75, 202, 270.
 «Novine Horvatsko-Slavonsko-Dalma-
 tinsko» 125, 126.
 «Novi Szrpszki Ljetopisz» 118—123,
 128, 129.
 Novitzky N. László, Egyesült erövel
 (Bpest) 78—82.
 Noyon A. 88, 181.
 Nógrádvármegyei múzeum Balassagyar-
 maton 11. —i Nemz. Intézet és
 ktárai 40, 42, 47.
 Nörrenberg C. 285.
 Növénytani kísérleti állomás, Orsz. —
 75, 202.
 «Növilág» 128.
 Nutius Martin 353.
 Nürnberg 70, 258.
 Nyáry gr. cs. ltára a M. Nemz. Mú-
 zeum ktárában 77, 168, 207.
 Nyéky Mihály 263.
 Nyitravármegyei múzeum 12, 28.
 Nyitra 28, 126. —i FMKE-ktár 46.
 —i közktár 42, 46, 51.
 Nyitrazsámbokrétii FMKE-ktár 46.
 Nyomdák, Magyarországi — változá-
 sai 291, 292.
 Nyomdászok Szakköre 82.
 Nyomtatványi osztály a M. Nemz. Mú-
 zeum ktárában 74—76, 164, 165,
 199—203, 268, 269, 343, 344.
 «Nyugat» 269, 270.
 «Oberungarische Illustrierte Zeitung»
 127.
 O'Brien Joseph 320.
 Ocolampadius János 156.
 Oehninger C. J. 66.
 Oesterheld Erich 306, 321.
 Oettinger L. E. M. 175.
 Offenbach (város) 187.
 «Ofner Stadtzeitung» 114. «— und

- Pester Extrablatt» 130. «— Zeitung» 269.
- «Ofmerischer Mercurius» 113.
- Ogilvie I. S. 320.
- Oglou grné 175.
- Okányi népkvár 38.
- Olasz nemz. népművelési kongresszus, II. — 53.
- Olaus Magnus, Historia de gentibus septentrionalibus (Róma, 1555.) 257.
- Oldenburgi nagyhercegi ny. ktár 199.
- Ollendorf Paul 132, 141, 255.
- Olmütz 274. —i jezsuita ktár 274.
- Olschki Leo S. 86, 87, 179, 276, 349, 350, 354.
- «Olvasókönyvek a szakirányú iparosanonciskolák számára» 347.
- Olvasótermek a M. Nemz. Múzeum ktárában 198, 203.
- Omont H. 181.
- O'Neill Louis 185.
- Operaház, M. kir. — 221.
- Opitz Theodor 304.
- «Oratio funebris in exequiis Stephani de Illieshaza» (1609.) I. Illésházy.
- «Ordinum regni Hungarica» (Pozsony, 1619.) 7.
- «Organn Nationale» 128.
- Ornithologiai Központ, Magyar — 164, 202.
- «Orol Tatranski» 125, 126, 128.
- «Orpheus» 114.
- «Ország» 233.
- «Országgyűlési Tudósítások» 120.
- Országh Antal 238.
- Ortelius Abraham, Descriptio orbis terrarum (Antwerpen, 1579.) 257. — Theatrum Orbis terrarum (Antwerpen, 1579.) 257. — Thesaurum Geographicum (Antwerpen) 257.
- «Orvosi Tár» 112, 119, 120, 122, 125—127.
- Osborn Albert 202.
- Osekovoi vándorktár 39.
- Osztrák kereskedelmi minisztérium 74, 201, 343. — Magyar Bank 35.
- Otto J. 64, 66, 67, 146, 147, 307, 308.
- Oidius 180, 339.
- Ódögösi FMKE-ktár 47.
- Öcsényi népkvár 49.
- Öcsödi népkvár 37.
- «Öreg ABC Vén Emberek Számára» 127.
- Örmény Múzeum Szamosújvárott 12, 32.
- Ősnyomatványok 87, 88, 165, 178, 179, 273—276, 281, 283—285, 294, 349, 350, 352, 353.
- Paál Á. 202.
- Pacca, Lex — 179.
- Paduai egyetemi ktár 182.
- Page L. C. & Company-cég 139.
- Paintel Mihály 163.
- Paksi Mihály (Szathmári) 68.
- Palcsics János 155, 336.
- Palermo 328.
- Palmgren 278.
- Palonczai népkvár 47.
- Panapolis I. Akhnim.
- Pankotái népkvár 44.
- Pannonhalmi főapátság 165, 202, 343.
- «Pannonia» 112, 117, 118, 121—127, 129.
- Panzer 294, 348.
- Paolo Soldini 276.
- Pap Károly 75, 202.
- Papolczi népkvár 41.
- Parfait-testvérek 86.
- Paris Gaston 187.
- «Parisia» 350.
- Parma 86, 180.
- Paschalius Carolus, Legatus 70.
- Pasiáni vándorktár 39.
- Pasrante Domenico 179.
- Pastorius, Joachimus — de Hirtenberg, Florus Polonicus 69.
- Pasz & Garlet-cég 320.

- «Patriotisches Wochenblatt für Ungern»
116, 166.
- Patterson Arthur J. 148.
- Patzkó-féle nyomda 172.
- Paulay Ede 309.
- Paz Julian 88, 181, 350.
- Pálfi-testvérek vasöntöde és gépgyár
tanonc-internátusa Szegeden 44.
- Pálházi népkvár 38.
- Pálos-breviáriumok és missalék 293—
301.
- Pályi Gyula 17.
- Pápa 28, 74, 201. —i ref. főiskola
ktára 12, 28, 159. —i népkvár 37.
- Pápóczi gazdakör ktára 38. —i nép-
kvár 47.
- Pářícká Ján 318, 319.
- Páris 59, 62, 66, 70, 128, 132, 141,
148, 155, 172, 173, 175, 176, 179,
187, 202, 238, 246—249, 255, 277,
308, 314, 317, 350. —i Académie
nationale de musique 180. —i Biblio-
thèque de la cour de cassation 87,
88. —i Bibliothèque de l'Arsenal
180. —i Bibliothèque Nationale 87,
88, 181, 349, 352. —i Cercle de
librairie 87. —i Comédie Française
180. —i csillagvizsgáló ktára 88.
—i egyetemi kvár 87. —i Institut
ktára 88, 350. —i közoktatásügyi
miniszterium 268. —i Mazarine-ktár
87. —i Sainte-Geneviève-ktár 87.
—i Société des auteurs et compo-
siteurs dramatiques 180. —i Sorbonne
ktára 350. —i union des associations
internationales 165.
- Pátria kny. 348.
- Pázmándfalvi népkvár 39.
- Pätz Gottfried 136, 150, 311.
- Peabody Institute Baltimoreban 163.
- Peéri népkvár 49.
- Peddie Robert Alexander, Fifteenth-
century books (London, 1913.) 178.
- Pekár Gyula 322.
- Pelesházi népkvár 49.
- Pellechet 258.
- Peresztég 202.
- Perkinsius Guilielmus, A Lelki-ismeret-
nek akadákiról (Amsterdam, 1648.)
69, 70.
- «Perseveranza» 62.
- Perth-amboyi ref. magy. ifj. egyesület
39, 41.
- Pest vm. 38.
- Pest (város) 56—60, 62, 79, 95, 100—
104, 113, 128, 132, 135, 136, 138,
142, 144, 151, 152, 175, 218, 235—
239, 243, 249, 252, 253, 303—305,
309. —i gyógyszerészek jegyző-
könyve 208. —i kny. r.-t. 60.
- «Pester Courier» 129. «— Lloyd» 144.
«— Mephisto» 126.
- «Pesther Figaro» 128. «— Handlungs-
zeitung» 118—127. «— Kundschafts-
und Auctionsblatt» 118—127. «—
Tageblatt» 122—126. «— Zeitung»
115, 125, 128, 129.
- «Pesti Divatlap» 124—127. «— Hirlap»
123—128.
- «Pestvárosi Tudósítások» 127.
- Petersen Egmont H. 317.
- Pethe Ferenc 194.
- Peti Józsefné 76, 204.
- Petőfi-ereklyék a M. Nemz. Múzeum
ktárában 76, 204.
- Petőfi Sándor 234, 322—332.
- Petrahai János 160.
- Petrarca 336.
- Petrik Géza 195, 343.
- Petrov Alexej 344.
- Petrovitsch N. 173.
- Petrucius Hieronymus Senensis 179.
- Petz L. 60.
- Peurbach György 270.
- Pez 95.
- Pécs 28, 70, 75, 127, 128, 202, 269.
— Baranya vmegyei múzeum-egye-
sület 75, 202, 268. —i Ingyenes
Népkvár-Egyesület és ktárai 38, 40,
43, 45, 50, 51. —i vár. múzeum

- 13, 28, 29. —i Zsolnay-gyár ktára 51.
 «Pénzügyi Levelek» 127.
 Pénzügyminisztérium, M. kir. — 75, 165, 202.
 Pétzeli József id. 25.
 Pfeffer Georg 188.
 Pfeiffer Friedrich Wilhelm 91.
 Philadelphia 202. —i Academy of nat. Scienses 202.
 Piacenzai vár. ktár 350.
 Pichler A. 60. — Alois H., Entstehung der «Pressburger Zeitung» (Pozsony, 1913.) 171, 172.
 Picoti G. B. 182.
 Picus Mirandola Johannes 350.
 Pierius Valerianus Johannes, Hieroglyphica (Frankfurt, 1578.) 257.
 Pierson E. 60, 304.
 Piolene marquis 277.
 Pipei EMKE-ktár 43.
 Piper Alfréd Cecil 88, 89, 280, 281.
 Pisaverić A. 318.
 Pissot V. 175.
 Pittsburg 201.
 Pivány Jenő 202.
 Planer Eugen 303.
 Plantin Kristóf 88, 348, 353.
 Platea, Franc. de — 87.
 Platon 192.
 Plautus 162.
 Plinius 162, 334, 335.
 Ploed L. 353.
 Plunkett-viscounti magyar telep ktára 39, 41.
 Plutarchos 156.
 Poggio Bracciolini 93.
 Poggius Johannes Franciscus 350.
 Pokrivácsi népkvár 42.
 Polgár Alfréd 321.
 «Policiszki Glasznik» 269.
 Polidorus Virgilius, De rerum Inventoribus (Frankfurt, 1599.) 333.
 «Politische Gespräche der Todten» I. «Aus dem Reiche der Todten».
 Pollaiuolo A. 180.
 Pollák testvérek-cég 309. V. ö. Sachs.
 Pollitt William 282.
 Poltári FMKE-ktár 46.
 Pomponius Mela, De Situ orbis (Milano, 1471.) 257.
 Pongrácz Jenő br. 344.
 Pontarius Jacobus 334.
 Popovici József 344.
 Poprád 14, 29.
 Porosz ktarak összesített jegyzéke 89, 94.
 Portilia Andrea 180.
 Porto-ricoi insular library 185.
 Porwoosa 149, 243.
 Possanner Bruno 83.
 Posta központi anyagraktára, M. kir. — 201.
 Pottornyay cs. iratai a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 210.
 «Pozornik» 129.
 Pozsonymegyei Közművelődési Egyesület 27.
 Pozsony (város) 6, 8, 29, 83, 95, 113—129, 139, 163, 164, 171, 172, 241, 248, 249, 271, 293, 303, 304, 309, 336. —i ág. ev. liceum 8. —i egyetem 29, 202, 344. —i ker. testület és iparegyesület 29. —i m. kir. honvédker. fogház ktára 38. —i orvos-természettud. egyesület 75, 202. —i Terézvárosi Népotthon 29. —i vár. közktár 12, 29. —i vár. Népotthon 29.
 Pöcsmegyeri népkvár 37.
 Pónik 42.
 Pösel István 269, 344.
 Pöstyéni FMKE-ktár 46. — népkvár 38.
 Pözel István 165, 203.
 Prága 54, 64, 66, 67, 132, 137, 140, 141, 143, 146, 147, 241, 247, 254, 255, 274, 307, 308, 314, 316. —i cseh akadémia 164. —i egyetemi ktár 199. —i iparműv. múzeum 201, 268. —i kir. cseh múzeum ktára 74, 199, 200.

- Prágay András 258.
 Pregardt-Paur Lajos 271.
 «Pressburger Deutsche Zeitung» 127,
 128. «— Zeitung» 76, 113—126,
 128, 129, 171, 172.
 «Pressburgisches Wochenblatt» 113.
 «Pressfreie Flugblätter» 128.
 «Presspurske Nowiny» 113, 114.
 «Priatel Ludu» 128, 129.
 Prielle Kornélia 232, 236—238.
 Prinnet Max 181.
 Privigyei posztóképzítők szabályzata 208.
 Prochaska Antal 269. — Karl 58, 246,
 — O. 202.
 «Protestáns Egyházi és Iskolai Lap»
 124—127.
 Provost Charles Hope 151.
 Prudhomme 175.
 «Psalmen und Geistliche Lieder»
 (Löcse, 1697.) 159.
 Ptolemaeus Claudius 91, 92.
 Publius I. Andréé.
 «Pucki Priatelj» 128.
 Pulszky Ferenc 13.
 Pusztai Ferenc 347.
 Pusztamérgesi népkvár 37.
 Pusztaszentimrei népkvár 38.
 Puteolani Francesco 86, 180, 181.
- Quantin-cég 314.
 Quérard L. 175.
 Quinet 175.
- Rabas Stefania 66.
 Rabelais 188.
 Rabinowitz Sally 321.
 Racine 277.
 «Radicalapp» 127.
 Radó Antal 76, 202, 204, 314.
 Radványi FMKE-ktár 46.
 Radzivil Christoph, Hierosolymitana
 peregrinatio 156.
 Rahway N. Y. 246.
 «Rajzolatok» 120—122.
 Ramler 353.
- Ramm & Seemann-cég 65, 66, 150.
 Ramus Petrus, Scholarum Mathematicae
 (Frankfurt, 1599.) 336.
 Randzanus Petrus, Epitome rerum
 Hungaricarum Descriptio (Bécs,
 1558.) 257.
 Rannelli Felice 182.
 Ranschburg Gusztáv 172, 267, 270.
 Ranshofeni augustinus zárda ktára 274.
 Ranzenhofer E. 247, 322.
 Rathbone Josephine Adams 352.
 Ratisbonn 258.
 Raymundus Raimundus, Historia de
 ortu, progressu et mina Haereseon
 258.
 Rác Abrahám (Beckereki) cle 167. —
 Péter cle 167.
 Ráczalmási népkvár 38.
 Ráday Gedeon gr. 217.
 Ráday-ktár 11, 17, 18, 337.
 Rádfalvai népkvár 38.
 Rákospalotai népkvár 37.
 Rákóczi Ferenc (II.) 77, 195, 260,
 261. — György (I.) erdélyi fejedelem
 68, 256, 258. — György (II.)
 erdélyi fejedelem 258. — Györgyné
 (II.) 68. — Zsigmond 258.
 Rákóczi-ktár 68—71, 153—156, 256—
 259, 333—336.
 Rákosi Jenő 237.
 Ráth Mór 75, 202.
 Reclam Philipp 56, 58, 62—66, 134,
 143, 145, 147, 152, 240, 241, 250,
 251, 253, 303, 304, 307, 309, 312,
 314, 315, 317, 318.
 Rednitz 242, 245.
 Reece Ernest J. 351.
 Reed Eliot 180.
 «Reform» 127.
 Regel O. 134.
 «Regélő» 120—125.
 Regények a ktárban 277—279.
 Reich Emil 248.
 Reinecke Adolf 135, 139.
 Reinhold Heinrich 94.

- Reiss Erich 303.
 Reisser Christoph 320.
 «Relationscourier» 189.
 «Religio» 128. «— és Nevelés» 123—
 128.
 «Remekírók, Magyar —» 99, 104, 223,
 224.
 Reményi Antal 269.
 Render Wilhelm 262.
 Renouard l. Camerot.
 Rest J. 284.
 Rettich Julius 321.
 Reusnerus G., Ad ius statuarium
 Saxonum (Wittenberg) 203. —
 Nicolaus, De Bello Turcico (Leip-
 zig) 258.
 Reutlingen 145.
 Reviczky cs. ltára a M. Nemz. Múzeum
 ktárában 208, 210.
 «Revue bleue» 349. «— critique d'his-
 toire et de littérature» 172. «—
 de Hongrie» 303. «— des biblio-
 thèques» 87, 88, 181, 350. «— des
 Questions historiques» 172.
 Rexa Dezső 4, 5, 9, 158, 159, 202.
 Reyer Eduard 355.
 Rébelliau Alfréd 350.
 Rédey Tivadar 190, 215.
 Rée Immanuel 144, 146, 249.
 Régnier Adolphe 88.
 Réthy László 158.
 Révai testvérek irod. r.-t. 76, 204.
 Révay Ferenc br. 262. — Péter 165.
 ; Corona Hungarica 257—259.
 Révkomárom l. Komárom.
 Riccardinus-kodex 93.
 Riddle Charles 282.
 Ridgway F. H. 186.
 Riederer Friedrich 284.
 Rieger Matthias 307.
 Rietzschel l. Iszleih.
 Rije, To van — 278, 279.
 Rimaszombat 30, 202. —i vár. kaszinó
 30, 31.
 Riparfond, Étienne Gabriau de — 87.
 Risz János Márton és Miklós cle 167.
 Ritoók Emma 269.
 Riverdale-nyomda 176.
 «Rivista delle biblioteche e degli
 archivi» 88, 182.
 Robert Oszkár 344.
 Rochesteri leányiskolák 351.
 Roegge W. 66, 67.
 Rocloffzen & Hubner-cég 308.
 Rogaticai cs. és kir. 34. gyalogezred
 39.
 Rohfeldt G. 285.
 Rohyta, J. — v Slaném 140.
 «Roman-Gallerie für Salon und Reise»
 134.
 Rondel Auguste 86, 180.
 Roose 353.
 Rorarius l. Rörer.
 Rosenbaum Emanuel 202.
 Rosenberg Emanuel 306. — Léonce
 350.
 Rosenberg-ktár 274.
 Roskovics Ignác 314, 315.
 Rosner L. 54, 58, 62, 133, 145, 151,
 240.
 Rossi-ktár 198.
 Rostagno Enrico 88.
 Rostocki ktár 285.
 Rotarides Mihály 94.
 Rothauser l. Ruttkay.
 Roth Carl 283.
 Rotschild-ktár Frankfurtban 94.
 Rott Jenő 271.
 Rotter Ludwig 140.
 Rotterdam 70. —i vár. ktár 279.
 Rousseau 169.
 Roxer Béla 207.
 Roy E. 173.
 Royer-féle nyomda 171, 172.
 Róma 53, 257, 284, 334. —i institut
 international d'agriculture 201, 343.
 —i Vatikán és ktára 92, 181.
 Róna Jenő 50.
 Rónaky Kálmán 75, 202.
 Róth Gyula 75, 202.

- Rózsa Mór 303.
 Rózsahegy 318, 319.
 Rózsavölgyi Gyula 288. — Márk 166, 206.
 Röder C. G. 251, 252.
 «Röpke Ivek» 166.
 Rörer Georg 91.
 Rudbeck Johannes 353.
 Rudhard-cég 188.
 Rudolf m. kir. 167, 208.
 Ruggeri Ugo 180.
 Rulandus Johannes Davidus, Pharmacopoea de Stercore et Urina (Nürnberg, 1644.) 70.
 Rummy cs. oklevelei 207.
 Ruttkay Miksa 60.
 Rükschl Moriz 285.
 Rütteln und Loening-cég 307.
- Sachs & Pollák-cég 247.
 Safford Mary F. 139.
 Sahn W. 95.
 Sailer Géza 207.
 Saint-Andrew 354.
 Saint-Bride foundation typographical library 282.
 Saint-Quentin 141.
 Saissy Marie 62.
 Sajókazai népkvár 43.
 Sajószentpéteri népkvár 38.
 Salamon Ferenc 233, 345.
 Salgótarjáni MÁV altiszti kör 41, 43, 46.
 Sallustius 336.
 «Salon-Bibliothek» 246.
 Salzburgi Szent Péter-kolostor ktára 90.
 «Sammlung moderner Belletristik in- und ausländischer Autoren» 64, 251, 302.
 Sanctgalleni kolostor ktára 93.
 Sanderem visconde 344.
 Sanderus Nicolaus, De visibili Monarchia Ecclesiae (Antwerpen, 1578) 155.
 Sandron Remo 328.
- Sankez Franciscus, Tractatus Philosophici (Rotterdam, 1649.) 70.
 Sarajevo 268.
 Sardou 234.
 Satanello I. Márkus József.
 «Satellit» 122—126, 128.
 «Satirisch-Oppositionelles Flugblatt» 128.
 Sauter Pál 309.
 Savage Ernest A. 282. — Henry W. 320.
 Sándor Lajos 202.
 Sárosvármegyei múzeum Bártfán 11, 13, 16, 17.
 Sárospatak 14, 31. — i ref. kollégium és ktára 12, 31, 68, 155—157, 159, 160, 193, 256, 261, 262, 335.
 «Sárospataki Ref. Lapok» 155, 156, 256, 336.
 Sátoraljaujhelyi népkvár 37. — ipiarista-rendház ktára 155, 256, 336.
 «Sbornik světové poesie» 308.
 Schade von Westrum, Adrian — 320.
 Scheffner 353.
 Scherer C. 284.
 Scheuer O. I. Ebert.
 Scheurich Paul 188.
 Schickardt I. Winiker.
 Schiller-múzeum Marbachban 186.
 Schilling Johannes 90, 91.
 Schleinitz, Ottó von — 187.
 «Schmetterling» 120—126.
 Schmidt Ch. 181. — Franz 303. — Oswald 245. — & Baumann-cég 242.
 Schmidt-ktár 13.
 Schmith Ottó 274.
 Schmitt Eugen Heinrich 320.
 Schneider Louis 353, 355.
 Schnitz Hermann 187.
 Schnitzer Ignác 242, 322.
 Schonern 336.
 Schottlaender S. 136—138, 141, 143, 150, 244, 245, 328.
 Schönfeld A. 149.
 Schönherr Gyula 157, 192, 193.

- Schönwetterus Johannes Theobaldus,
 Lauren Austriaca 156, 335.
 Schraemle Ferenc Antalé 304.
 Schramm I. Greszner.
 Schreiber Alajos 171, 172.
 Schrenkius Jakobus, Imperatorum,
 regum imagines et descriptiones
 (Innsbruck, 1606.) 257.
 Schröterus Sebastianus, Totius terrarum
 orbis historica descriptio 333.
 Schultz Dániel 5.
 Schultze C. H. 133. — Walther 355.
 Schulz Wilhelm 188.
 Schulze Alfréd 284.
 Schumacher Alexander 67, 311, 312,
 317.
 Schumann A. 134, 244.
 Schurer M. 189.
 Schurich I. Spielhagen.
 Schuselka 151.
 Schwabe C. 250.
 Schwarz Johann Albrecht 94. — V.
 253. — & Schwen-cég 244.
 Schwen I. Schwarz.
 Schwenke Paul 90, 92, 94, 354.
 Schwerdtfeger Max 306.
 Scrantoni magyar telep ktára 39, 40.
 Scribe 222.
 Scribonius Cornelius, Epitome H'st. de
 Gentibus Septembrionalibus 334.
 Sebes András (Zilahi) 68.
 Sebestyén Gyula 197, 198, 210.
 Seemann I. Ramm.
 Segarizzi Arnaldo, Bibliografia delle
 stampe popolari italiane della Biblio-
 theca Nazionale di S. Marco di Vene-
 zia (Bergamo, 1913.) 273.
 Segesvári népkvár 37.
 «Segítő» 116.
 Seifridus Johannes, Arbor Aniciana
 (Bécs, 1613.) 257.
 Sejeremann N. A. 202.
 Selmezbánya 35. —i ker. szociális
 egyesület ktára 37. —i vár. múzeum
 és ktár 31.
 Selypi cukorgyár ktára 51.
 Sembritzki Johannes 953.
 «Semliner Blätter» 129.
 Semptei FMKE-ktár 46.
 Seneca 69, 95, 353.
 Sepsiszentgyörgy 31, 157, 165.
 «Series, The flashlight detective —»
 139.
 Serly Lajos 225.
 Sevilla 258.
 Segold A. & Cie-cég 143, 248.
 Shakespeare 86, 101, 109, 231, 236,
 237.
 Sharp Henry A. 282.
 Shrubsole W. A. 202.
 «Siebenbürgers Fürsten» 129.
 «Siebenbürg Bote» 112. «— Intel-
 ligenzblatt» 112, 129, 130. «—
 Wochenblatt» 121—129.
 «Siebenbürgische Provincial-Blätter»
 116—118. «— Quartalschrift» 112,
 114—116.
 Siebenlist Josef 309.
 Sieber Heinrich 304.
 Siegescu Josif 321.
 Siegmeth Károly 29.
 Siena 179. —i közs. ktár 350.
 Sighinolfi L. 86, 180.
 Sigray Pál 202.
 Sikabonyi Antal 215.
 Silberstein Adolf 314.
 Sillib R. 94.
 Simancasi archivo general 88, 181, 350.
 Šimáček F. 67, 137, 247, 254, 255, 316.
 Simone Camaldolese, Don — 276.
 Simonides 92.
 Simons Fanny 279.
 Simonyi Nándor 167.
 Singer és Wolfner-cég 313.
 «Sion» 122.
 Siráki oklevelek 77.
 Sirleto biboros 181.
 «Slovenski Jug» 128, 129.
 Sleidanus, Commentariorum libri de
 de statu religionis et reipublicae

- (Strassburg, 1520.) 336.
 Slesius Melchior, Decades de Vitis
 Theologorum 259.
 Slevogt 188.
 «Slovacke Novini» 128.
 «Slovenske Narodnie Novini» 125, 126,
 128.
 «Slovenski Pozornik» 129.
 Smither Reginald Ernest 281.
 Smithsonian Institution Washing-
 tonban 165, 202.
 Smitz L. 285.
 Snischek Károly János 172.
 Societa Bibliografica Italiana 273.
 «Sokféle» 76, 114—116, 119, 120.
 Sokol Josip 317.
 Solaris Raimondo 350.
 Solemne 180.
 Solidi Johannes I. Schilling.
 Solino 88.
 Sollinger J. P.-né 59.
 Soltau Diedr. 135.
 Somló Sándor 108.
 Sommer Leopold 59, 151.
 Somogyapátii népkvár 49.
 Somogyicsurgói népkvár 49.
 Somogyi-ktár Szegeden 12, 13, 33.
 Sondershausen 133.
 «Sonnenblumen» 117.
 Sonzogno Eduardo 142, 151, 240.
 Soós cs. ltára a M. Nemz. Múzeum
 ktarában 271.
 Soós Elemér 271.
 Sopron vm. 38.
 Sopron (város) 113, 130, 271. —i
 bencés főgimnázium 200.
 Soriga Renato 180.
 Sotheby 86.
 Sout Bend 76, 201.
 South-Bethlehem 269.
 Sólyom Ferenc 261.
 SÓvári népkvár 47.
 Sönderström Werner 149, 243.
 Spalding I. Henderson.
 «Speculum Jesuitarum» 69.
 Spielhagen & Schurich-cég 247.
 Spira 156.
 Spitzenfeil Lorenz Reinhard 83.
 Spitzer Mór 207.
 Spoelberch de Lovenjoul 277.
 Spöner Andor 75, 202, 309, 311, 312,
 315—317.
 «Staatsanzeiger» 129.
 Stampfel Károly 139, 241, 248, 249, 309.
 «Stare Noviny Literajho Umenj» 113.
 Starke Hermann 148.
 Statisztikai hivatal, M. kir. közp. —
 75, 164, 201, 268, 343.
 «Status, Turbatus — Romani Im-
 perii» 334.
 «Städtische Ofner Zeitung» 114.
 Stearns Lutie E. 185.
 Stechert Gusztáv C. 328.
 Steenbergen C. A. 277.
 Stefánia gyermekkórház-egyesület 202,
 344.
 Steffens Fr. 93.
 Steinacker C. F. 328. — Gusztáv I.
 Treumund.
 Steinbach Josef 305, 328.
 Steinitz Hugo 143, 147, 246, 248.
 Stemmer Ödön 76, 85, 166, 270.
 Stockholm 354.
 Stenstrand A. 344.
 Stephaneum-kny. 63.
 Stern Ernst 188.
 Stettini Marienstift-gymnasium ktára
 189.
 Stockholm 198, 249, 273, 274, 278,
 318. —i egyetemi ktár 201. —i
 kir. ktár 75, 273—275, 343. —i
 népház ktára 278.
 Stolp I. Lauffer.
 Strassburg 175, 176, 187, 189, 259,
 336.
 Strasser Viktor 27.
 Strauss N. 202.
 «Stundenblumen der Gegenwart» 123 —
 126, 128.
 Sturm Albert 314.

- Stuttgart 54, 55, 136, 140, 143, 144, 248, 309, 354.
 Stübe R. 83.
 Stülpnagel Ernst 63.
 SURIUS, Commentarius de rebus gestis (Köln.) 259.
 Sussex country 184.
 Sutlivius Math., De Turcarum et Papis-tarum... conjuratione (London, 1604.) 334.
 «Südslavische Zeitung» 129.
 Sümeg 32. —i Kisfaludy-kaszinó 42.
 «Sürgöny» 122, 123.
 «Svazky, Leoné — novel» 67, 137, 247, 254, 255, 316.
 «Svētozara, Romána knihonna —» 141.
 «Symbola Heroica» 70.
 Szabadktárak 53.
 Szabad Lyceum 40, 43, 45, 165. —nyilv. ktárai 45.
 Szabadka 32, 201, 268. —i vár. múzeum és közkvár 32.
 «Szabadság» (Cleveland) 165, 269. «— (Kolozsvár) 128. «— Egyenlőség, Testvériség» 129.
 Szabadságharcra von. gyűjtemény a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 167, 207, 208, 271, 345.
 Szabaji FMKE-ktár 46.
 Szabó András I. Libkó. — Bertalan 202. — Ervin 195, 288. — György (Váradi) cle 271. — János (Dicsőszentmártoni) cle 271. — Kálmán 22. — Károly Régi Magyar Könyvtára 1, 5, 9, 68—70, 154, 155, 157—160, 202, 203, 257, 258, 260—262, 293—295, 336, 337. — László (Bártfai) 214. — X. Ferenc 206.
 Szakácsok köre, Magyar — 202.
 «Szakkönyvtár, Közlekedési —» 13.
 Szakolcza 129.
 Szalay Imre br. 165, 166, 195, 202, 269, 344. — László 195. — Pál 195.
 Szamosujvár 32. —i kir. orsz. fey-intézet 202.
 Szarvasi isk. ktárak 38.
 Szatmár 14, 32, 201, 238.
 Számvevőszék, M. kir. áll. — 164 201, 207, 208.
 Szánwald Gyula 60.
 Szász Károly 76, 205.
 Szászrégeni népkvár 44.
 Szászváros 14, 32. —i népkvár 38. —i ref. Kún-kollégium ktára 12, 32, 33.
 «Századok» 8, 9, 172.
 «Századunk» 122—127.
 Szecsey István 75, 202.
 Szedenich Fülöp 202.
 Szeged 33, 43, 60, 74, 126, 129, 200, 201, 314, 343. —i isk. ktárak 38. —i kath. nővédegyesület 43. —i központi Társadalmi Kör 43. —i muravárosrészi ifj. egyesület 43. —i rókusi Petőfi-iparoskör 43. —i Tisztviselők Otthona 43. —i vakok intézete 41, 43, 46. —i vár. múzeum 12, 33.
 «Szegedi Hirlap» 129.
 Szegedi István 193.
 Szegedy Róza I. Kisfaludy Sándorné.
 Szegheő Gábor 269.
 Szekszárd 33, 344.
 Szelcsei FMKE-ktár 46.
 Szelepcsényi FMKE-ktár 46.
 Szelinski Georg 55, 305.
 Szelistyei népkvár 37.
 Szemere Bertalan 265.
 «Szemlélő» 120.
 Szentes 33.
 Szentesy Alfonz 165, 202, 269.
 Szentgyörgyvölgyi vándorkvár 44.
 Szentháromsági EMKE-népkvár 44.
 Szenthe Lajos 167.
 Szent-Ivány cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 210.
 Szentiványi Róbert 21.
 Szentlényfalvi népkvár 38.
 Szentlőrincz 294. —i pálos kolostor 293, 294.
 Szentmártoni Kálmán 202.

- Szentpétervár 197, 344. —i cs. ktár 187.
- Szepesbélai FMKE-ktár 46.
- Szepesi kamara 208.
- Szepessümegei ifj. ktár 46.
- Szerdahelyi Kálmán 237.
- Széchényi gr. cs. ltára a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 167, 210, 271.
- Széchényi Béla gr. 271. — István gr. 130, 270.; kör és ktára Eperjesen 40, 47.; Magyaróvárott 41, 48. — Viktor gr. 77, 167, 210.
- Székely Andor 318.
- «Székely Hirmondó» 129.
- Székely Nemz. Múzeum Sepsiszentgyörgyön 12, 31, 165.
- Székelycsókai EMKE-népkvár 44.
- Székelyhidi népkvár 38.
- Székelykeresztur 202.
- Székesfehérvár 33, 202.
- Szélsárhányi népkvár 49.
- Szénavári ifj. ktár 46.
- «Szépliteraturai Ajándék» 118.
- Szigligeti Ede 97—110, 217—239.; Társaság Nagyváradon 38, 40, 42—44. — Edéné 238, 239.
- Sziklai Victor 314.
- Szikszoói népkvár 38.
- Szilády Áron 337. — Károly 22.
- Szilágyi Benjámin István 193, 194. — Sándor 236, 336.
- Szinészeti gyűjtemények 180, 353.
- «Szinház, Nemzeti —» 219.
- Szinlapok a M. Nemz. Múzeum ktárában 74, 164, 200, 268.
- Szinyei Gerzson 31.
- Szimyei Ferenc 272, 273. — József id. 24, 86, 99, 111, 112, 197, 254, 307.; Magyar írók élete és munkái 272, 273.
- «Szion» 122, 123.
- Szirmay cs. iratai a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 167, 210.
- Szirmay Balamér 167.
- Szkulyai népkvár 49.
- «Szlavoniai Magyar Ujság» 165, 269.
- Szobi FMKE-ktár 47.
- Szokacz György cle 271.
- Szokoly Viktor 166.
- Szolnokdobokavármegyei Irod., Tört. és Etnogr. Társaság ktára Désen 11, 19.
- Szolnoki keresk. alkalmazottak egylete 41, 48.
- Szombathely 34. —i róm. kath. püs-pökség 75, 202.
- Szombathelyi Tamás 293, 294.
- Szombathi János 194, 258.
- Szomorfalulovászi 42.
- Szöllészeti kísérleti állomás, M. kir. közp. — 75, 201, 343.
- Szöllösi Mihály 218.
- «Szövetség» 76.
- «Szrpszke Narodne Novine» 123—125, 128.
- «Szrpszki Narodni Liszt» 123, 128.
- Sztripszky Hiador 1.
- Szulyovszky cs. iratai a M. Nemz. Múzeum ktárában 77, 210.
- Tabi népkvár 49.
- «Tabulae de aetatibus mundi» 257.
- Tacitus 69, 259.
- Takáts Sándor 345.
- Tammerfors 198.
- Tannstetter György I. Collimitius.
- Tapolcsáni L., Axiomata (Nagyszombat, 1706.) 203.
- Tapolyhanusfalvi népkvár 47.
- Tariczky Endre 34.
- Tarnóczy I., Holtig való barátság (Nagyszombat, 1695.) 203.
- Tasi Gáspár, Ot Rövid Predicátzió (Pozsony, 1640.) 69.
- Tatai Antal 293, 294, 296, 297, 298.
- «Tatranka» 119—121, 123—126.
- Tauchnitz B. 253.
- Tautz Kurt 284.
- Taylor I. Clay.
- Tábori Róbert 313.

- Tállya 160.
 Tállyay Dávid 171.
 Tápéi népkvár 37, 49.
 «Társalkodó» 119—127.
 Technologiai iparmúzeum, M. kir. —
 75.
 «Telegraph» 127, 128.
 Teleki Endre 19.
 Teleki gr. ktár Marosvásárhelyt 161,
 337.
 Teleki-pályadij 218, 219, 222, 225—
 229, 233.
 Telepi György 175.
 Temesvár 34, 118, 127, 200, 201,
 238. —i népkvárok 40, 48, 49, 51.
 —i vár. nyilv. ktár 12, 34. —
 jözsefvárosi polg. olvasó-egylet 40,
 43, 45, 51.
 «Temesvárer Anzeiger» 129.
 Temesvári Gergely 294.
 «Temeswarer Wochenblatt» 123—126,
 128, 129.
 Tenkei népkvár 49.
 Tenyódi népkvár 49.
 «Terdjiman» 166, 269.
 «Természet» 122.
 «Természetbarát» 125—127.
 Terray István 30.
 Teschen 58, 246.
 Teubner B. G. 253.
 Texte Joseph 175.
 Téglás Gábor 202.
 Térképek a M. Nemz. Múzeum ktárá-
 ban 345.
 Thallóczy Lajos 54, 202, 204, 344.
 Thaly Kálmán 195, 206.
 «Theater-Journal» 130.
 «Theatralisches Wochenblatt» (1778.)
 129.
 «Theatrum quintum orbium praecipua-
 rum Mundi» 257.
 «The library journal» 176, 177, 350—
 352. «— world» 88, 89, 182—186,
 190, 280—282.
 «Themis» 121, 122.
 Theophilactus, In Evangelii Enarratio-
 nes 156.
 Theophrastus 90.
 Thern Alfréd 167.
 «Thesaurus Christianae Religionis et
 Sacrorum Pontificum Speculum»
 334.
 Thieme Bruno 139, 150.
 Thiers-ktár 350.
 Thimig Hugo 353.
 Thompson C. Seymour 182.
 Thököly Imre 157, 175.
 Throopi magyar telep ktára 39, 40.
 Throw 146.
 Thuanus, Historiarum sui temporis
 (Frankfurt, 1625.) 156.
 Thukydidés 155, 333, 334.
 Thurzó György nádor 1. — Szaniszló
 165.
 Tichi Ferenc 266.
 Ticknor George 184.
 «Tietosanakirja» 75, 202.
 «Times» 86.
 Tiszafüred 34. —i múzeum és ktár-
 egyesület 34, 35, 40, 43, 45, 51.
 «Tiszavidéki Ujság» 129.
 Tokaj 304.
 Toldy Ferenc 239, 337.; kör Pozsony-
 ban 40, 43, 48. — István 219.
 Tolnavármegyei Közművelődési Egye-
 sület 33, 344. —i múzeum 12, 33-
 Tompa Mihály 31, 32, 76, 205.
 Toperczer Valéria 288, 289.
 Tordai iparosok önképző-egylete 41.
 —i népkvár 51.
 Torino 166.
 Toroczkai-Wigand Ede 344.
 Torontál vmegye 38. —i Magyar Köz-
 művelődési Egyesület 40, 48.
 Torontoi egyetem 82.
 Tours 249.
 Toussaint 175.
 Tóth József 219. — Kálmán 61. —
 László 75, 202. — Zoltán 216.
 Tömérkényi isk. ktárak 38.

- Török István 175.
 «Törvényhatósági Tudósítások» 121.
 «Törvényhozási és Törvénykezési Lapok» 129.
 Tracy Joseph P. 352.
 «Transsilvania» 120, 123—128.
 Trautmann Róbert 204.
 Trefort Ágoston 111.
 Trench 330.
 Trencsén 165. —i népkvár 41, 48.
 Trencsénbáni FMKE-ktár 46.
 Trenton 269.
 Treumund G. 253.
 Treves Silvia 182. — testvérek-cég 250.
 Trier Walter 188.
 «Trnavski Posel» 128, 129.
 Trott zu Solz 191.
 Trömel I. Grämme.
 Trsztenai FMKE-ktár 46.
 Trübner 175, 176. 329.
 «Tudományos Gyűjtemény» 117—123.
 «Tudománytár» 120—125.
 Turóczi János 197.
 Turócszentmárton 148, 310, 315, 316.
 —i népkvár 48.
 Turtsány Vilmos 207.
 Tübingen 354.
 Tychsen O. G. 285.
 Tyler Alice S. 184.
 «Typographia» 80, 81.
 «Tyzdenik» 117.
- Ueberreiter Karl 62.
 Uhrmann Heinrich 318.
 «Uj Bécsi Magyar Musa» 114, 115.
 «— Holmi» 117.
 Ujlóti ifj. ktár 46.
 Ujvidék 64, 65, 125, 128, 310, 318.
 —i DMKE-ktár 41, 43, 48.
 Ulászló (IV.) lengyel kir. 257. — (II.)
 m. kir. 90.
 Ulbach Louis 248, 249.
 Ung vm. 38.
 «Ungarische Miscellen» 116. «— Staats-
 und Gelehrte Nachrichten» 114, 115.
- «Ungarn und Deutschland» 128.
 «Ungrisches Magazin» 113, 114.
 Ungvár 202. —i népkvár 43.
 «Universal-Bibliothek» 56, 58, 62—66;
 134, 143, 145, 147, 152, 240, 241,
 243, 250, 251, 254, 303, 307, 309,
 312, 314, 315, 317, 318.
 «Unterhaltung aus der Gegenwart»
 128.
 «Unterhaltungsblatt» 117, 118.
 «Unterwegs und Daheim» 138, 143,
 244.
 Uppsala 273, 354. —i egyetemi ktár
 201, 273, 274.
 «Urania» 115.
 Uránia Tudományos Egyesület 40,
 47.
 Urbanai Minoisai egyetem 75, 202, 344.
 Ursel 259.
 Ursinus E., Laudatio funebris St.
 Thurzonis (Kassa, 1626.) 165. —
 Wilhelmus, Colloquia Lectoria ex
 Colloquiis Ludowici Vivis (Frank-
 furt, 1606.) 334.
 Uruguay állam bpesti főkonzulátusa
 75.
 Utrechti egyetemi ktár 279.
 Üchritz Emil br. 208.
 «Üstökös» 76.
- Vadianus Joakim 90.
 Vaganay Hugues 179, 277, 349.
 Vahui kollégium 351.
 Vaiszló 343.
 Vajda Viktor 269.
 Vakokat Gyámoltó Orsz. Egylet 41,
 42, 47.
 Valerius Maximus, Dictorum Facto-
 rumque memorabilium libri (Velence)
 156.
 Valgimigli A. 86, 180.
 Vallás- és közoktatásügyi miniszterium
 M. kir. — 11, 25, 29, 37, 40, 49,
 53, 95, 202, 269, 286, 344.
 «Való» 129.

- Vanderburch 231.
 Van der der Valk J. 277.
 Van Dokkum J. D. C. 279.
 Van Marle 243.
 Van Ray 280.
 Van Someren J. F. 280.
 Vanyarczi FMKE-ktár 46.
 Varasd 127.
 Vardotfalvai FMKE-néptár 44.
 Vargha Zoltán 202.
 Varjú Elemér 159.
 Vas Antal 16.
 Vas vm. 38. —i Kultúregyesület és múzeuma 12, 34, 38.
 Vasárnapi nyitás a könyvtáraknál 177.
 «Vasárnapi Ujság» (Bpest) 112. — (Kolozsvár) 120—127.
 Vasiliadis 236.
 Vaskóhi néptár 38.
 Vatikán I. Róma
 Vautier Guillaume 255.
 Vavassori, Joanne Andrea di — 349.
 Vay Ábrahám 260.
 Vác 35, 115. —i múzeum-egyesület 12, 35, 202.
 Vágó Pál 314, 315.
 Vágsellyei FMKE-ktár 46.
 Vámbéry Ármin 345.
 Vándorktárak I. Néptárak.
 Várady Antal 14, 165, 234. — Mihály 271.
 Várdai Péter 161.
 «Városi Szemle» 290.
 Városlódi néptár 49.
 Veber Ottó 303.
 Velence 69, 70, 154, 156, 161, 294, 295, 298—301, 350. —i Szent Márk-ktár 92, 179, 273.
 Velics Antal 269.
 Vendelinus Marcus Friedrich, Politica (Amsterdam, 1651.) 68.
 Verbói FMKE-ktár 46, 51.
 Verebélyi FMKE-ktár 47.
 «Vereinigte Ofner und Pester Zeitung» 115—125.
 Veresmarti Mihály, Tanátskozás de religione 336.
 Verespataki néptár 49.
 Veress Endre 13.
 Vergilius 69, 155, 280.
 Vernay J. N. 140.
 Verő György 227.
 «Versammlung der Budapester Fratscherinnen» 128.
 Verschoor A. Z. 278.
 Versecz 35, 74, 164, 201. —i magyar ifj. önképzőegylet 41, 43, 45. —i vár. múzeum és ktár 12, 35.
 Versegly Ferenc 175.
 Verulami, Franciscus de —, Silva Silvarum 70.
 Veszprémvármegyei gazd. egyesület ktára 44. —i múzeum 12, 35, 269.
 Veszprém (város) 35, 269.
 Vetarani Friedrich gr. 157, 158.
 Vécsey Leó 308.
 Vértesy Jenő 110, 213, 239.
 Vészi József 303.
 Videtalvi FMKE-ktár 47.
 Vidor Marcel 202.
 «Vierteljahresschrift aus und für Ungarn» 125.
 Vihnyepeszerényi FMKE-ktár 46.
 «Világ» 123—125.
 Világosság kny. 78.
 Vilmos (I.) német császár 355. — (II.) 187, 191.
 Vinci I. Leonardo.
 Vincze Gábor 293.
 Visegrádi János 256.
 Vista 49.
 Visegrád 155.
 Vitéz János 270.
 Vivis Ludovicus 334.
 Vizvári néptár 49.
 «Vjesznik» 128, 129.
 Voigl Bernhard Fr. 307.
 Voinovich Géza 58.
 Volckmann Erwin 188.
 Volffius Johannes, Lectionum memo-

- rabilium tomi (Lavinga, 1600—1608.) 256.
 «Volksfreund» 128.
 «Volkstribune» 128.
 Voltaire 169.
 Voullième Ernst 90, 284.
 Völcker Hans 283.
 «Völkerbund» 128.
 Vörös Ferenc 31.
 Vörösmarty Mihály 99, 108.
 Wachtl Gyula 76, 166, 270.
 Wagner Richárd 206.
 Waidl I. Wilckens.
 Wainio Niilo E. 143, 243.
 Walker J. F. 281.
 Wallaszky Pál 171.
 Wallis A S. C. 308.
 Walthausser J. B. 305.
 Walther Hermann 320.
 Warne Frédéric 131.
 Washington 165, 182, 183, 200, 202, 351. — i Library of Congress 201, 268, 281, 343.
 Waugh, Mrs. — 248.
 Weale 294, 295.
 Webb Arthur 282.
 Weber Ottó 146, 252, 321. — Simon Péter 171.
 Wechsler Ludwig 64, 66, 67, 133—146, 148, 150, 151, 241—245, 247, 248, 251, 252, 316, 318, 322.
 «Wegweiser und Anzeigeblatt in Gebiete der Industrie, des Handels, der Literatur, Kunst...» 128.
 Weidmann-cég 187.
 Weilheim Adolf 56, 253.
 Weimar 307.
 Wein I. Khór.
 Weinrauch 60.
 Weissenthurn Johanna 175.
 Weller 187.
 Werbőczy István 69. — Decretum Latino-Hungaricorum Regni Hungariae 336. — Tripartitum 336.
 Werfer József 265, 266. — Károly 263.
 Werner-cég 151.
 Wertheim Paul 188.
 Wichmann Julia 202.
 Wickselt I. Almqvist.
 Wicleff 258.
 Wiede Alexander 254.
 Wiesbaden 282.
 Wigand C. F. 139, 172, 241, 249, 309. — Ottó 304, 306, 314. — Walter 306, 309, 315.
 Wijk, N. I. van — 277, 279.
 Wilckens & Waidl-cég 303.
 Wildner Ödön 288.
 Willkomm Bernhard 91.
 Wilmanns A 93.
 Winchester George F. 185.
 Winckelmann 189.
 Windisch Károly Gottlieb 171.
 Winiker & Schickardt-cég 54, 63, 133, 247, 315, 322.
 Winkler Imre 202.
 Winnipeg 269.
 Wisconsin köztári bizottság 352.
 Witchner Theresa 186.
 Wittenberg 155, 203, 285. — i választófejedelmi ktár 91.
 Wittich János 3, 4.
 Wlassics Gyula 165.
 Woburne 184.
 «Wochenblatt für die Liebhaber der Geschichte etc.» 113.
 Wohlné 187.
 Woking 307.
 Wolfenbüttel 90.
 Wolff Hans 83.
 Wolfheim 354.
 Wolfner József 588., V. ö. Singer.
 Wolfstieg 279.
 Worswick B. W. 317.
 Worthington 146.
 Wölfe Alfons 188.
 Wright Ellis I. Waugh.
 Wurzen 254.

- Würzburg 354. —i phys.-med. Gesellschaft 269.
- Xanthopulos Nicephoros, Ecclesiastica historia (Páris, 1630.) 155.
- Yarmouth 138, 151, 248.
- Yja (álnév) 318.
- Yolland Arthur 245.
- Zabler Péter 3.
- Zahn G. & H. Baendel-cég 304.
- Zalaegerszegi népkvár 37.
- Zambra Alajos 86, 179, 269, 276, 344, 345.
- Zamoyski Josef Julian gr. 311, 313.
- Zang A. I. Ludwig.
- Zágon 49.
- Zágráb 60, 118—129, 200, 267, 317, 318. —i Magyar Társaskör ktára 39, 40, 48.
- Zákonyi Mihály 293, 294.
- Zára 269.
- Zechert Adeline B. 351.
- Zechius Laelius, De principatus administratione 70.
- Zedler Gottfried 92, 93.
- Zeegers A. 243.
- «Zeitblätter für Freunde wahrer Menschenliebe» 117.
- «Zeitschrift für Bücherfreunde» 186—189, 352, 353. «— für Hebr. Bibliographie» 194. «— für Weinbau und Weinbereitung» 121. «— von und für Ungarn» 116, 335.
- «Zeitung für Damen» 130.
- Zemplén vm. 38.
- Zeneakadémia, Orsz. m. kir. — 343.
- Zenei gyűjtemény a M. Nemz. Múzeum ktárában 76, 166, 204, 206, 270, 345.
- Zentai ipartelep 39.
- Zenthei Mátyás cle 167.
- «Zentralblatt für Bibliothekswesen» 89—94, 187, 279, 282—285, 353, 354.
- Zerffi Gusztáv 232.
- Zichy Antal 272. — Ferenc gr. 263. — Mihály 309, 310. — Nándor gr. 75, 202.
- Zichy-kodex 179, 273. —ktár 199.
- Ziensen I. Herrosé.
- Zigány Árpád 62.
- Zilah 14.
- Zilahi György 344. — Jegyzéke a kereskedelmi szakoktatás körébe tart. Magyarországon megjelent műveknek (Bpest, 1913.) 348.
- Zimony 129.
- Zirci apátság 75, 202.
- «Zitva» 129.
- Zolnai Béla 176.
- Zolnay Péter, Disputatio Ethica De virtutibus homiliticis (Lőcse, 1692.) 158.
- Zombor 35, 36. —i vár. közkvár 12, 35, 36.
- Zossen H. 66, 148, 242.
- Zoványi Jenő 194.
- Zólyomi Mozdonyvezetők Otthona ktára 38.
- Zöllner Wilhelm 58.
- Zürich 304.
- Zvingerus Theodorus, Theatrum vitae humanae 155, 256.
- Zsarnóczai FMKE-ktár 46.
- «Zsebleltár» 80.
- Zsigmond m. kir. 207.
- Zsilinszky Lajos 204.
- Zsinka Ferenc 216.
- Zsitvaapáti FMKE-ktár 46.
- Zsitvabessenyői FMKE-ktár 46.
- Zsitvamartonfalvi FMKE-ktár 46.
- Zsoldos Benő 31.
- Zsolna I, 262.

Désiré REXA: Le premier (?) produit de la presse de Kassa. (Pp. 1—4.)

Description détaillée de l'opuscule anonyme *Oratio funebris... palatini Stephani de Ilieshaza* 1609, s. l. jusqu'ici inconnu que l'auteur a retrouvé dans un recueil factice de la bibliothèque CSAPLOVICS à Alsókubin. S'appuyant sur l'analogie de quelques types et de quelques ornements de cet imprimé et d'un opuscule allemand,¹ exécuté à Kassa en 1657, qui se trouvait dans le même recueil, l'auteur prétend que l'*Oratio* dut sortir de la même presse que l'*Ehren-Geticht* de 1657.

Paul GULYÁS: Le lieu d'impression et l'auteur de l'oraison funèbre du palatin Illésházy. (Avec six figures dans le texte. Pp. 5—9.)

L'*oratio funebris* décrit dans l'article précédent offre plusieurs analogies avec les produits contemporains de la presse archiépiscopale de Pozsony, elle est imprimée sur le même papier que le *Egy kerestien predikatorhol iratot oet szep level*, paru à Pozsony en 1609, enfin c'est l'oeuvre de l'historiographe royal Élie BERGER, habitant à Pozsony. Il paraît donc beaucoup plus vraisemblable que l'oraison soit le produit de la presse alors florissante de Pozsony et non pas d'un atelier de Kassa dont l'existence à cette époque n'est point démontrée. L'article fut déjà prêt à être imprimé lorsque l'auteur put consulter quelques opuscules de BERGER imprimés vers la même époque et aujourd'hui dans la possession de la *Hofbibliothek* de Vienne. Deux de ces opuscules, parus en 1607 et ornés sur le frontispice d'un encadrement tout à fait identique à celui de l'oraison funèbre d'ILLÉSHÁZY, sont les produits de l'officine Viennoise de la veuve Margaretha FORMICA, il est donc possible que l'*Oratio* soit sortie de la même presse que ces opuscules.

Nos bibliothèques de province en 1912. (Pp. 10—53.)

Article fait d'après les rapports de l'Inspection supérieure et du Conseil national des Musées et des Bibliothèques. En 1912 l'Inspection supérieure disposait d'un budget total de 317,380 cour. Parmi les 83 instituts subordonnés à l'Inspection supérieure, il y a 30 bibliothèques publiques, 37 musées munis d'une bibliothèque générale et 9 disposant d'une bibliothèque spéciale destinée aux travaux scientifiques du personnel. L'Inspection supérieure alloua 11,000 cour. aux frais de bâtiment et d'installation de trois bibliothèques, elle distribuait parmi 48 instituts 35,000 cour. de subsides réguliers, dont le montant variait de 100 à 2000 cour., enfin elle dépensa 7172 cour. en subsides extraordinaires.

¹ *Ehren-Geticht* décrit dans la Magyar Könyvszemle 1913, p. 246.

Il est impossible de donner un rapport suivi de l'activité des bibliothèques subventionnées, parce que leurs rapports annuels obligatoires ne s'étendent pas tous uniformément sur les mêmes points. Il y a même des bibliothèques — celles de Balassagyarmat, de Nagykároly, de Szabadka et de Turócszentmárton — qui n'ont envoyé aucun rapport. La plupart des instituts ne donnent nul renseignement sur leurs revenus et leurs dépenses, et ceux qui s'étendent sur la question d'argent ne la traitent pas toujours avec la précision qui serait désirable. Des subsides communaux sont mentionnés par les bibliothèques de Győr (2000 cour.), de Kecskemét (1800 cour.), de Nagyvárad (10,900 cour.), de Pozsony (3000 cour. pour des acquisitions), de Temesvár (près de 2000 cour. pour des acquisitions) et de Zombor (1000 cour.). Plusieurs bibliothèques se plaignent de l'insuffisance des locaux, ainsi les bibliothèques de Komárom, de Nagybánya, de Pécs, de Szentés et de Versecz. A Arad le palais de civilisation en construction, destiné à l'installation des collections de la société KÖLCSEY, fut bien achevé, mais l'installation intérieure restait à exécuter. Les nouveaux locaux de la Bibliothèque RÁDAY à Budapest furent occupés pendant cette année. L'installation intérieure du nouvel édifice de la bibliothèque CSAPLOVICS à Alsókubin ne put être achevée faute d'argent. La bibliothèque communale de Kiskunfélegyháza fut installée dans l'ancien hôtel de ville, le palais de civilisation de Marosvásárhely vient d'être achevé. Par contre il est douteux que l'église luthérienne de Miskolcz puisse utiliser la subvention accordée pour une édifice de bibliothèque et l'Inspection supérieure se propose à transférer cette somme à la Société de Musée.

L'accroissement des bibliothèques fut très inégal. Nombre des acquisitions (achats et dons) : 344 vols. à Alsókubin, 352 vols. à Arad, 129 vols. à Bártfa, 45 vols. à Békéscsaba, 579 vols. à Budapest (Société de Bibliothèque), 79 vols. à Budapest (Bibl. RÁDAY), 7910 pièces à Debreczen (académie réformée), 625 pièces à Debreczen (Musée communal), 16 vols. à Déva, 444 vols. à Eperjes, 2145 vols. à Győr, 55 vols. à Gyula, 185 vols. à Gyulafehérvár (Musée), 3329 pièces à l'Institut BATHÁNY de Gyulafehérvár, 340 vols. à Hódmezővásárhely, 10,175 pièces à Kassa, 1838 vols. à Kecskemét, 117 vols. à Keszthely, 587 vols. à Késmárk, 189 vols. à Kiskunfélegyháza, 154 vols. à Kiskunhalas, 1569 vols. à Komárom, 301 vols. à Losonc, 110 vols. à Lőcse, 299 vols. à Máramarossziget, 50 vols. à Miskolcz (Bibliothèque de l'Église Luthérienne) et 236 vols. à la bibliothèque du Musée, 728 vols. à Nagyenyed, 649 vols. à Nagyszombat, 1105 vols. à Pápa, 426 vols. à Pécs, 95 vols. à Poprád, 2426 vols. à Pozsony, 5841 pièces à Rimaszombat, 1636 vols. à Sárospatak, 167 vols. à Selmezbánya, 629 pièces à Sepsiszentgyörgy, 103 vols. à Szamosujvár, 410 vols. à Szatmár, 1396 vols. à Szeged, 3125 vols. à Temesvár, 1186 vols. à Versecz, 579 vols. à Veszprém et 415 vols. à Zombor (Bibliothèque municipale). Nombre des volumes communiqués dans la salle de lecture : Arad 9054 vols., Budapest, Société de bibliothèque 8735 vols., Debreczen 19,368 vols., Dés 137 vols., Győr 764 vols., Hódmezővásárhely 36 vols., Kassa 4488 vols., Nagyvárad 11,824 vols., Pápa 5209 vols., Pozsony 4587 vols., Sepsiszentgyörgy 1300 vols., Szeged 16,569 vols., Szombathely

3641 vols., Temesvár 6345 vols., Versecz 14,663 vols. Nombre des prêts à domicile : Budapest, bibliothèque RÁDAY 47 vols., Győr 2729 vols., Hódmezővásárhely 1283 vols., Ipolyság 140 vols., Kassa 3971 vols., Késmárk 4219 vols., Kiskunhalas 1662 vols., Komárom 18,292 vols., Lőcse 72 vols., Máramarossziget 926 vols., Nagyenyed 5002 vols., Nagyszombat 2536 vols., Nyitra 869 vols., Poprád 54 vols., Pozsony 4477 vols., Sárospatak 3049 vols., Selmezbánya 3563 vols., Szatmár 942 vols., Szászváros 3720 vols., Szeged 346 vols., Temesvár 6190 vols., Tiszafüred 4328 vols., Zombor 8200 vols.

Quant aux bibliothèques populaires mises sous le contrôle du Conseil national des Musées et des Bibliothèques, leur nombre s'élevait à la fin de l'année à 1301. Les bibliothèques créées en 1912 se répartissent de la manière suivante : le Conseil national lui-même fondait pour la somme de 60,235'60 cour. 39 bibliothèques fixes et 42 bibliothèques ambulantes ; des sociétés d'éducation subventionnées de l'État la DMKE érigeait 9 bibliothèques, la DKE en fondait 6, l'EMKE 15, la FMKE 14, l'AMKE 3, enfin la Société scolaire hongroise, le cercle Széchényi à Eperjes et l'Institut national du comitat Nógrád en fondaient chacun une. Les subventions distribuées par le Conseil national s'élevaient à la somme de 53,200 cour. répartie parmi 56 sociétés et bibliothèques du pays et 7 instituts de l'Étranger. En outre le Conseil national dépensait 3600 cour. à l'acrosissement de 40 bibliothèques populaires créées par le Ministère de l'Agriculture, 2000 cour. à l'organisation de dix séries de livres complémentaires, 289'33 cour. à de menues dépenses et 5000 cour. à la gratification des bibliothécaires. Le premier fascicule complémentaire du catalogue-modèle annoté, rédigé par M. GULYÁS, vit le jour et fut distribué vers la fin de l'année.

1004 bibliothèques ont fourni des dates plus ou moins précises sur le stock de livres et sur le nombre des prêts. Le total des volumes communiqués s'élève à 895,612 vols., le stock complet des bibliothèques monte à 395,755 vols. 661,824 des volumes prêtés appartiennent à la catégorie des livres récréatifs. Il n'y a que 63 bibliothécaires qui reçoivent de traitement régulier des autorités locales. La somme de ces traitements monte à 10,303 cour. 49 bibliothèques populaires reçoivent de subvention municipale, dont le montant total ne s'élève qu'à 11,380'53 couronnes.

Paul GULYÁS : Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Deuxième partie, avec 2 figures dans le texte. Pp. 54—67.)

Cette deuxième partie du catalogue va de DELI à François HERCZEG et comprend les numéros 70 à 130. Les œuvres traduites sont classées d'après leurs titres originaux.

Étienne HARSÁNYI : La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Cinquième partie. Pp. 68—71.)

Publication des feuillets 6—8 du manuscrit intitulé : *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum*. Dans les notes sont signalés les

volumes de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak ou bien à Sátoralja-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible.

DOCUMENTS INÉDITS.

Louis KEMÉNY: Jean Batsányi au conseil municipal de Kassa au sujet de la saisie de la Magyar Muzsa. (1793.) (Pp. 72—73.)

Document latin tiré des archives de la ville de Kassa.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im letzten Quartal des Jahres 1913. (Ss. 74—77.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 2881 St., Geschenk 295 St., Ankauf 257 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 20 St., insgesamt 3453 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 6443 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 1534'06 K., 53'10 Mark, 18 Lire und 18'30 holl. Gulden. Im Lesesaal benützten 11.072 Personen 25.088 Bde. Ausgeliehen wurden an 1020 Personen 1433 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 2677 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 768 Werke in 943 Bden überwiesen. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 880 Sendungen ein, von denselbst wurden 1126 Briefe abgesendet, darunter 386 Reklamationen. Von den wegen Übertretung des G.-A. XLI.: 1897 gerichtlich verfolgten 24 Buchdruckereien flossen im ganzen Jahre als Schadenersatz und Pönale 299'02 K. ein.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 72 Jahrgänge in 26,278 Nummern als Pflichtexemplare, 3 Jahrgänge in 521 Nummern als Geschenk, 1 Jahrgang in 47 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen und 1 Jahrgang in 278 Nummern als Ankauf, insgesamt also 77 Jahrgänge in 27,124 Nummern. Für Ankauf wurden 34 K verausgabt. Im Lesesaal benützten 943 Personen 2227 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 45 Personen 174 Bde. Revidiert wurden 77 Jahrgänge in 22.101 Nummern, katalogisiert 144 Jahrgänge. Gebunden 506 Bde.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Geschenke: 7 neuzeitige Handschriften, 37 Literaturbriefe, 5 literarische Analekten; Ankauf: 1 neuzeitige Handschrift, 20 Literaturbriefe, 1 Musikerbrief. 1 PETŐFI-Reliquie und 1 Photographie; aus einer anderen Abteilung überwiesen: 1 neuzeitige Handschrift und 1 literarisches Analekt, gesammelt wurde 1 Musikalienband, insgesamt 72 St. Auf Ankauf wurden 326 K und 14'70 M. zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 84 Personen 212 Bde und 416 Briefe; verliehen wurden 14 Handschriften und 26 Briefe.

Neuerwerbungen des Archivs : durch Ankauf 850 St. Auf Ankäufe wurden 1276 K und 10 M. verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 88 St. auf die Zeit vor 1526, 726 St. auf die neuere Zeit, 3 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 12 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Drucke, 1 St. auf die Sammlung der Partezettel. Von den als Deposita verwalteten Familien-Archiven wurde das Archiv der gräflichen Familie SZÉCHÉNYI durch 4 Schrift-Bünden und 1 Druckwerk vermehrt. Die Registrierung des 7441 St. zählenden Archivs der Freiherren Otto und Ladislaus MAJTHÉNYI, sowie der 4411 Stücke umfassenden Archive der Familien SZULYOVSKY, SZIRMAY und POTTORNYAY wurde in diesem Quartal durchgeführt. Benützt wurden von 95 Personen 15,290 Stücke ; auswärts verliehen wurden 150 St.

LITTÉRATURE.

(Pp. 78—85.)

1. Ladislaus N. NOVITZKY : (Mit vereinter Kraft.) Festschrift zum 50-jährigen Bestehen des Hilfsvereins der ungarländischen Buchdrucker und Schriftgiesser. Der Verfasser befasst sich vorwiegend mit der materiellen Lage der Buchgewerbearbeiter und gibt ein recht anschauliches, leider jedoch parteipolitisch gefärbtes Bild der volkswirtschaftlichen Bestrebungen. Durch das viele Agitieren wurden die Löhne bedeutend gehoben, während es gelang, die Arbeitszeit von 10 Stunden auf 8½ Stunden zu reduzieren. Zur fachmännischen Ausbildung der Arbeiter wurde seitens des Vereines viel weniger beigetragen und auch die spärliche Kurse, die zeitweise abgehalten wurden, mussten wegen Mangel an Interesse bald eingestellt werden. Die Finanzen des Hilfsvereines haben sich recht glänzend gestaltet. Der Verein erbaute 1906/7 in der Hauptstadt ein Zinshaus, dessen Baukosten sich auf 939.000 K. beliefen und erwarb 1911 um 300.000 K eine Villa in Abbazia, die als Erholungsheim kranker Arbeiter dient. In 1911 beliefen sich die Einnahmen des Vereines auf 678.481·16 K, die Auslagen aber auf 591.904·51 K; 2410 Mitglieder erhielten 229.085·76 K Unterstützung. (Stephan GYALUS.) — 2. *Monographien* des Buchgewerbes. Bd. 1—9. Kurze Anzeige dieser, im Verlage des deutschen Buchgewerbvereins erschienenen Heftchen, welche die Buchtechnik auch für Laien gemeinverständlich darstellen und für Bibliothekszwecke geeignet sind. (Paul GULYÁS.) — O. E. EBERT und O. SCHUEER : *Bibliographisches Jahrbuch für deutsches Hochschulwesen. I.* Wir reproduzieren die Systematik dieses Werkes, dessen einzigen Nachteil wir darin erblicken, dass es sich weder auf die Kaufmanns-, noch auf die Kunst-Hochschulen erstreckt. (Σ)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiái értesítő. XXIV. année, 10. livraison : Joseph BAYER et Ivan HAJNÓCZI : Additions à la liste des oeuvres originales de François Kazinczy. (26 additions dont 22 fournies par M. BAYER.)

Corvina XXXIII. année, 26 numéro : Charles HARASZTI : La fondation de

la maison Robert Lampel. (Cette maison importante de la librairie hongroise fut fondée en 1850—52.) — 34 *numéro* : Charles HARASZTI : L'association de l'imprimeur Louis Landerer et de la librairie Gustave Heckenast. (L'auteur donne beaucoup de détails nouveaux sur l'histoire de l'imprimerie et de la librairie en 1840—45.)

Erdélyi múzeum. (Musée de Transylvanie.) XXXI. *année*, 4. *livraison* : Ernest CZÓBEL : La fondation de l'imprimerie de Heltai. (Jusqu'ici on a prétendu que ce fut HELTAI qui imprima en 1550 le *Ritus explorandi veritatis* de MARTINUZZI. Cette opinion n'avait autre fondement que le colophon suivant du livre : *Impressum Colosuarini per G. H. Anno salutis humanae 1550*. C'est une erreur, car G. H. ne sont point les initiales de Casparus HELTAI, mais de Georgius HOFFGREF qui fut plus tard l'associé de HELTAI et qui fut à cette époque en bons termes avec le tout puissant MARTINUZZI.)

Élet. (La Vie.) V. *année*, 33. *numéro* : Szinnyei bácsi (Nécrologue chaleureux du feu Joseph SZINNYEI père.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) II. *année*, 8. *livraison* : Étienne BORBÉLY : Encore une fois sur les polémiques religieuses des sociniens. (Notes critiques sur le manuscrit de polémiques sociniennes qui se trouve dans la possession de M. Joseph BALASSA.) — B. M. Joseph Szinnyi père. (Nécrologue.) — 9—10. *livraison* : Georges HUSZÁR : Les livres de Jean Arany à Nagykörs. (Publication de la liste des livres prêtés ou donnés par le grand poète durant son séjour à Nagykörs.) — Louis KARDOS : Deux poèmes inconnus de Jean Arany. (L'auteur démontre que deux poèmes nouvellement attribués par M. FABÓ à ARANY ne sont point de ce poète.)

Könyvtári szemle. (Revue des bibliothèques.) I. *année*, 6. *livraison* : Un vieu bibliothécaire : Sur l'assemblée générale de notre association. (L'auteur se déclare ennemi de l'intervention de l'État dans les affaires des bibliothèques et semble ignorer ou oublier dans ses critiques dirigées contre l'activité de l'association des musées et des bibliothèques que cette association fut créée justement en vue de l'inspection exercée par l'État.) — Désiré KREMMER : Une bibliothèque d'histoire du théâtre. (Il faudrait instituer dans le palais en construction du théâtre national de Budapest une bibliothèque de théâtre.) — 7. *livraison* : Joseph MADZSAR : Classification mondiale. (Sur le système décimal, appuyé de l'opinion de la Brücke.) — Charles HARASZTI : La première vente publique de livres in Hongrie. (Cette vente fut exécutée par le libraire Sigismond IVANICS en 1836, elle durait 4 jours et rapportait 313 fl. 47 kr.) — 8. *livraison* : Désiré KREMMER. Projet d'une encyclopédie de Budapest. (L'auteur riche en projets donne le programme d'une encyclopédie qui embrasserait le passé et le présent, les institutions et les fonctionnaires de la capitale hongroise.) — 9. *livraison* : Adolphe BENZE : Le *scientific management* dans la bibliothèque. (Le majeure partie du travail interne des bibliothèques est de la même nature que le travail des bureaux et peut être exécuté d'après les règles du «*scientific management*».) — 10. *livraison* : Robert BRAUN : Le principe de l'économie dans la bibliothèque. (L'auteur vient à l'appui de M. BENZE et développe cette opinion qu'après 4 années d'exercice

les surnuméraires de la bibliothèque communale de Budapest qui n'ont achevé que les 4 classes inférieures des écoles moyennes sauront beaucoup mieux confectionner les catalogues que des docteurs en philosophie ou en jurisprudence.) — Zoltán BARANYAI: La presse française de la Hongrie. (Le plus ancien journal français rédigé en Hongrie est l'*Anastasia*, publiée par J. F. GYARMATHY dans les «langues cultivées de l'Europe.» Le premier numéro parut le 3 février 1839 et les 4 premiers numéros contiennent en effet un article français. — La *Gazette de Hongrie* fut fondée en 1880 par Denis PÁZMÁNDY et La *Revue d'Orient* en 1886 par Armin SASVÁRI. Dans cette dernière revue a paru pour la première fois le roman aujourd' hui célèbre en France des frères THARAUD: *Dingley*. — La dernière fondation fut *La revue de Hongrie* qui prospère encore de nos jours. L'auteur mentionne aussi les titres de plusieurs périodiques de moyenne importance.) — 8., 9., 11. *livraisons*: Géza KACZIÁNY: Les auteurs de mémoires hongrois. (L'auteur passe en revue les mémoires hongrois publiés depuis 1850.) — 12. *livraison*: Compte-rendu de dix ans. (Extraits du discours prononcé par M. WLASSICS à l'assemblée générale de l'association des musées et des bibliothèques.) — 11. et 12. *livraison*: Béla KŐHALMI: La question de la bibliographie nationale hongroise. (L'auteur déplore que nous n'ayons point de bibliographie courante digne de ce nom. Il propose l'érection d'un institut bibliographique dans le sein du Musée national Hongrois qui publierait la bibliographie complète de tous les imprimés sans considération aucune de leur valeur scientifique.)

Magyar figyelő. (L'observateur hongrois.) II. année, 22 numéro: Antoine SIKABONYI: Questions de bibliothèque. (L'auteur parle du présent des bibliothèques publiques de la capitale avec peu de sympathie et encore moins de connaissance des choses. Ses projets de réforme ne sont point exempts de naïveté et s'appuyent avec peu de goût, pour ne pas dire davantage, aux idées exprimées une vingtaine d'années auparavant par M. le ministre des cultes et de l'enseignement actuel.)

Múzeumi és könyvtári értesítő. (Indicateur des musées et des bibliothèques.) VII. année, 4 livraison: Jules de WLASSICS: Discours d'ouverture prononcé à l'assemblée générale de l'association des musées et des bibliothèques. (Cf. l'extrait du discours dans notre Bulletin de 1913. p. 34.)

Nyugat. (L'occident.) VI. année, 16. livraison: Aladár SCHÖPFLIN: Sur la mort de Szinyei père. (Caractéristique peu sympathique du défunt bibliographe.)

Religio. LXXII. année, 29. numéro: Joseph LUKSICS: Le bréviaire de George Szatmári, archevêque d'Esztergom. (Ce bréviaire manuscrit fut confectionné dans les premières années du XVI. siècle et contient plusieurs hymnes pleins d'allusions aux saints de la Hongrie. Le manuscrit est maintenant dans la Bibliothèque nationale de Paris.)

Theologiai szaklap. (Revue théologique.) XI. année, 3—4. livraisons: Alexandre RAFFAY: Le bibliothèque hongroise de Halle. (L'auteur qui vient d'étudier cette bibliothèque sur place, esquisse brièvement l'histoire assez mouvementée de cette bibliothèque fondée 1724 par George Michel KASSAI,

érudit d'origine hongrois établi depuis 1675 à Wittenberg. Sa fondation fut destinée aux étudiants protestants qui venaient alors en grand nombre de la Hongrie à l'université de Wittenberg, d'où elle fut transférée en 1823 à Halle. La bibliothèque compte maintenant près de 4000 volumes d'imprimés et 104 volumes de manuscrits contenant 2564 documents. Dans la seconde partie de l'article l'auteur communique plusieurs poèmes hongrois tirés du Ms. 52.)

Vasárnapi ujság. (Journal de dimanche.) *LX. année, 33. numéro* : Coloman d'Isoz : Joseph Szinnyei père. (Nécrologue très sympathique.) — *50. numéro* : Jules SEBESTYÉN : Le calendrier hongrois en caractères entaillés à Bologne. (La bibliothèque de l'Université de Bologne possède un calendrier en caractères entaillés du XVI. siècle copié par MARSIGLI vers 1690.)

NOTICES.

(Pp. 95—96.)

Ernennung an die Bibliothek des Ungarischen National-Museums. Herr Dr. Emil JAKUBOVICH wurde am 29. Januar 1914 zum unbesoldeten Hilfskustos ernannt. — **Die Ofner Bibliothek am Ende des XVI. Jahrhunderts.** Aus der Beschreibung der Reisen des Reinhold LUBENAU mitgeteilt. (Josef HOLUB.) — **Die Eröffnung der Filiale der städtischen Bibliothek am Almássy-Platz** fand am 27. Dezember 1913 statt. Die Filiale ist dem landläufigen Typus der amerikanischen Public Libraries nachgebildet und in derart kleinen Dimensionen ausgeführt, dass sie sich alsbald als gänzlich ungenügend erwies. Da die städtische Bibliothek einstweilen nur fünf Filialen errichten will, erscheint es wünschenswert, dass die Leitung den Anforderungen des Publikums nicht nur in Ausstattung, sondern auch in Grösse angepasste Institute ins Leben rufe. — **Die Komáromer öffentliche Bibliothek**, die noch im Jahre 1829 begründet wurde, übersiedelte im neuerrichteten Kulturpalast, wo sie auch über einen für 24 Personen eingerichteten Lesesaal verfügt. Die Bibliothek besteht aus 39.160 Stücke, das neue Magazin ist aber auf 54.000 Bände berechnet. Zum Direktor wurde Dr. Julius ALAPI und zum Kustos Dr. Josef BARANYAI erwählt.

Eugène VÉRTESY: Les manuscrits de Szigligeti à la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Première partie. Pp. 97—110.)

Une grande partie des manuscrits de l'auteur dramatique le plus fécond de la Hongrie dont on vient de célébrer le centenaire sont dans la possession du Musée National Hongrois. Cette collection, dont la majeure partie est le don de la famille de SZIGLIGETI, consiste en 77 volumes numérotés portant le titre: *Oeuvres dramatiques de Sz.*, plus 7 volumes de traductions, deux pièces détachées, le poème épique *Perényi Péter*, 5 volumes de mélanges, 4 volumes d'articles de journaux, 11 pièces de théâtre en copies pour la censure, 5 pièces en copies pour le souffleur et 40 lettres de sa correspondance.

Cette collection est loin d'être complète: elle n'embrasse qu'à peine la moitié des oeuvres de SZIGLIGETI. Nous commençons notre coup d'oeuil par les oeuvres dramatiques et y suivons l'ordre chronologique. Cette première partie comprend l'analyse bibliographique de 31 pièces écrites de 1839 à 1856.

Stephan KERESZTY: Chronologische Übersicht der ungarischen und in Ungarn erschienenen fremdsprachigen Presse 1705—1849. (Ss. 111—130.)

Seitdem weiland Josef SZINNYEI, im Auftrage des einstigen Ministers für Kultus und Unterricht August TREFORT, im Jahre 1884 die Zeitungs-bibliothek des Ungarischen National-Museums errichtet hat, fühlen die Benützer dieser Sammlung immer mehr das Bedürfnis einer chronologischen Zusammenstellung der in Ungarn oder in ungarischer Sprache veröffentlichten Zeitungen und Zeitschriften. Die hier gegebene Übersicht fusst hauptsächlich auf einer den Zeitungen gewidmeten grundlegenden Arbeit SZINNYEI's, welche 1862—65 im Wochenblatt *Vasárnapi Ujság* erschienen ist und umfasst die Anfänge und erste Blütenperiode des ungarländischen Zeitungswesens, welche 1849 mit der Unterdrückung der Freiheitskämpfe ihren jähen Abschluss findet. Die fremdsprachigen Titel wurden kursiv gedruckt, der Erscheinungsort wurde, Pest ausgenommen, in Klammern beigefügt, jedoch nur dann, wenn derselbe aus den Titeln nicht ersichtlich ist. Die Zusammenstellung bestrebt Vollständigkeit hinsichtlich des Materials und führt auch jene Periodica und Jahrgänge an, welche in unserer Bibliothek leider nicht vorhanden sind.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Troisième partie. Pp. 131—152.)

Cette troisième partie du catalogue embrasse une partie des traductions faites d'après les nouvelles et les romans de Maurice JÓKAI, et comprend les numéros 131 à 245. Les oeuvres traduites sont classées d'après leurs titres originaux.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Sixième partie. Pp. 153—156.)

Publication des feuillets 9—17 du manuscrit intitulé: *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum*. Dans les notes sont signalés les trouves de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátorajka-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et indentifier l'édition possible.

Bibliothèque hongroise (Pp. 157—160.)

Contributions au II. volume de l'Ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Étienne BORSOS, Zoltán FEFENCZI, Paul GULYÁS, Étienne HARSÁNYI, Desiré REXA, feu Jules SCHÖNHERR et Elemér VARJU. Les communications ne portant point de numéro entre crochets ne sont que des corrections ou des additions à des faits déjà connus.

DOCUMENTS INÉDITS.

Charles GULYÁS: Monument de l'histoire de la civilisation du XV. siècle. (Pp. 161—163.)

Publication de l'épître dédicatoire de Philippus BEROALDUS Bononiensis adressée à son ancien élève: Philippus GYULANUS Pannonius nobilis, d'après l'incunable: *Commentarii questionum Tusculanarum* (Hain, 2947). L'exemplaire de l'incunable qui sert de base à cette communication se trouve dans la bibliothèque TELEKI à Maros-Vásárhely.

Joseph HOLUB: Quittance de relieur de 1567. (P. 163.)

L'original de cette quittance du relieur PÄNTL se trouve dans les archives du Musée National Hongrois.

Correction à la page 4* du Bulletin.

Le document signalé dans notre dernier bulletin ne se rapporte point à la *Magyar Múzsá*, mais au *Magyar Museum*.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im ersten Quartal des Jahres 1914. (Ss. 164—169.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 2991 St., Geschenk 126 St., Ankauf 517 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 19 St., amtliche Veröffentlichungen 2 St., Ex-libris 69 St., insgesamt 3655 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 6699 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 5326·13 K., 165·35 Francs, 364·5 Mark, 150 Lire, 50 finnische Mark und 40·6 holl. Gulden. Im Lesesaal benützten 10.250 Personen 22.903 Bde. Ausgeliehen wurden an 1080 Personen 1603 Bde. Im verfloffenen Quartal wurden 3204 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 975 Werke in 1281 Bden überwiesen. Von den bis jetzt ungebundenen Inkunabeln wurden 42 Bde neugebunden.

In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 895 Sendungen ein, von daselbst wurden 834 Briefe abgesendet, darunter 416 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI. : 1897 wurden 9 Buchdruckereien gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 351 Jahrgänge in 27.348 Nummern als Pflichtexemplare, 48 Jahrgänge in 2114 Nummern als Geschenk, 5 Jahrgänge in 222 Nummern als Ankauf, insgesamt also 404 Jahrgänge in 29.684 Nummern. Für Ankauf wurden 60 K verausgabt. Im Lesesaal benützten 957 Personen 2675 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 57 Personen 187 Bde. Revidiert wurden 366 Jahrgänge in 23.898 Nummern, katalogisiert 556 Jahrgänge.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf 65 neuzeitige Handschriften, 18 Literaturbriefe, 7 literarische Analekten. Geschenke: 11 neuzeitige Handschriften, 10 Literaturbriefe, 4 literarische Analekten, insgesamt 115 St. Auf Ankauf wurden 3547 K und 52 Mark zugewendet. Im verflossenen Quartal benützten 94 Personen 265 Bde, 23 Analekten und 235 Briefe; verliehen wurden 23 Handschriften und 2 Briefe.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 55 St., im Schenkungswege 6 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 22 St.; insgesamt 83 St. Auf Ankäufe wurden 1063,37 K und 102 Mark verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 3 St. auf die Zeit vor 1526, 25 St. auf die neuere Zeit, 6 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 35 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Schriften und Drucke, 6864 St. auf die Innungsschriften und 21 St. auf die Partezettel. Von den als Deposita verwalteten Familien-Archiven wurden diejenigen der Familien SZÉCHÉNYI, SZIRMAY, LEÖVEY und BETHLEN vermehrt. Die Aufstellung des 6864 St. zählenden Archivs der gräflichen Familie NYÁRY und des 9594 St. zählenden Archivs der BEZERÉDJ wurde in diesem Quartal durchgeführt. Benützt wurden von 114 Personen 18.457 Stücke; auswärts verliehen wurden 529 St.

LITTÉRATURE.

(Pp. 169—178.)

1. JOSEPH MADZSAR. (Catalogue modèle pour les bibliothèques publiques municipales.) Ce catalogue sert de base à la création des succursales de la bibliothèque municipale de Budapest. Il peut être utile, surtout pour la littérature de vulgarisation, lors des acquisitions nouvelles des bibliothèques des villes de province. La partie consacrée aux belles-lettres est le moins réussie: les produits éphémères des fabriques de romans y occupent une place par trop grande pour une publication qui veut servir de modèle et qui doit aspirer par conséquent à des vues plus élevées. Au point de vue pratique on peut blâmer que l'auteur fit entrer dans son catalogue plusieurs ouvrages épuisés et qu'il fut trop économe des renvois. (PAUL GULYÁS.) — 2. ALOIS H. PICHLER: Entstehung der Pressburger Zeitung. Dieses hübsch ausgestattete Heft erschien gelegentlich des 150jährigen Jubiläums der *Pressburger Zeitung*. Dieses Unternehmen wurde von JOHANN MICHAEL LANDERER II. begründet und es erschien

das erste Mal den 14. Juli 1764. Seit WALLASZKY pflegt man den Löwenanteil bei dieser Gründung dem Karl Gottlieb WINDISCH zuzuschreiben. Der Verfasser widerlegt diese Annahme und erweist, dass LANDERER zwar Mitarbeiter beschäftigte, jedoch die Leitung des Blattes niemals aus seinen Händen fahren liess. Neben der eigentlichen Begründungsgeschichte der *Pressburger Zeitung* geht der Verfasser auch auf die wirtschaftlichen Zustände, die Zensur und Buchdruckerverhältnisse dieser Epoche ein. (Σ.) — 3. I. KONT. Bibliographie française de la Hongrie. La meilleure preuve du grand intérêt bibliographique de cette oeuvre posthume de l'auteur consiste dans cette circonstance qu'elle a suscité toute une littérature. La série des *addenda* est loin d'être close. Nous y contribuons également une liste des ouvrages poétiques qui ont trait à la Hongrie, sans prétendre d'avoir épuisé cette matière. (Béla ZOLNAL.) — 4. Samuel Swett GREEN. The public library movement in the United States 1853—1893. Statt eine pragmatische Geschichte dieser Bewegung zu liefern, gibt der Verfasser eine kronologische Übersicht der Ereignisse, Wichtiges und Nebensächliches ohne jede Perspektive aneinander reihend. Über die Gewohnheiten, das Lachen oder die Gesten der führenden Persönlichkeiten werden wir besser unterrichtet, als über ihre fachmännische Leistung. Dies mag den amerikanischen Kollegen von Interesse sein, uns aber, die nicht auf das Persönliche, sondern auf das Sachliche wert legen, scheint es ziemlich überflüssig. (Paul GULYÁS.) — Robert Alexander PEDDIE. Fifteenth century books. Ce guide bibliographique sera indispensable pour toute personne s'occupant d'incunables. Au point de vue de la Hongrie nous pouvons signaler plusieurs lacunes. Nous n'y trouvons ni le catalogue des incunables du Musée National Hongrois, ni l'étude de Mgr. FRAKNÓI sur l'imprimerie de Buda, ni enfin l'édition *fac-simile* de la chronique de Buda. (P. G.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

A magyar nemzeti múzeum néprajzi osztályának értesítője. (Bulletin de la section ethnographique du musée national hongrois.) *XIV. année, 3—4. livraisons* : Joseph ERNYEY : L'emploi officiel des caractères entaillés en 1588. (L'auteur publie un document selon lequel on employait en 1588 dans les environs de Dubniczfa et à l'occasion d'une délimitation les caractères entaillés.)

Akadémiai értesítő. (Bulletin de l'académie.) *XXV. année, 1. livraison* : Jean VÁCZY : Les traductions de François Kazinczy. (Liste bibliographique des traductions exécutées par François KAZINCZY.)

Budapesti szemle. (Revue de Budapest.) *1914. année, 2. livraison* : Moise RUBINYI : Les oeuvres posthumes de Coloman de Mikszáth. (La maison RÉVAL, éditeur des oeuvres complètes de MIKSZÁTH confia à M. RUBINYI le soin de recueillir en volumes les articles et nouvelles éparpillés jusqu'ici dans les journaux et les périodiques. Ces oeuvres posthumes, au nombre desquelles y a aussi tout un roman, formeront quinze volumes.)

Erdélyi múzeum. (Musée de Transylvanie.) *XXI. année, 6. livraison*

Eugène VÉRTESY : Un drame inconnu de Ladislas Gorove. (L'auteur publie le plan autographe d'un drame projeté par Ladislas GOROVE qui se trouve dans le département des manuscrits du Musée National Hongrois.)

Ethnographia. XXIV. année, 5—6. livraisons : Étienne HARSÁNYI : Le manuscrit de deux chansonniers du XVIII. siècle aujourd'hui dans la bibliothèque de Sárospatak. (L'auteur a retrouvé dans la collection de musique de la bibliothèque de Sárospatak 47 chansons hongrois et allemands avec la notation des airs. Ce chansonnier fut en usage de 1787 à 1792.) — Árpád HELLEBRANT : Bibliographie ethnographique de 1911. (Continuation et fin.)

Irodalomtörténeti közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) XXIII. année, 4. livraison : Árpád HELLEBRANT : Repertorium (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.) — XXIV. année, 1. livraison : Jean VÁCZY : Les traductions de Kazinczy éditées de 1790 à 1794. (Hamlet de SHAKESPEARE, Stella de GOETHE, Diogène de WIELAND, Fables de LESSING, Paramythies de HERDER, Le luthier aveugle de Veit WEBER.) — Louis KROFF : Un poète hongrois inconnu en Écosse. (D'après un livre de compte de 1628 l'auteur démontre qu'un poète hongrois dont le nom est demeuré inconnu séjourna en Écosse et y reçut quelque gratification pour un poème aujourd'hui perdu.) — Árpád HELLEBRANT : Repertorium. (Voyez ci-dessus.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) III. année, 1. livraison : Béla LEFFLER : Auteurs hongrois en langue suédoise. (Coup d'oeil sur les traductions et appréciations en langue suédoise des belles lettres hongroises.) — 3. livraison : Béla LEFFLER : Auteurs hongrois en langue danoise. (Liste et appréciation des traductions en langue danoise, faites surtout par Alexandre SCHUMACHER.)

Könyvtári szemle. (Revue des bibliothèques.) II. année, 1. livraison : Jules WLASSICS sur des questions relatives à la politique des bibliothèques. (Court interview sur la réforme des bibliothèques populaires.) — Émeric LUKINICH : Bibliographie de l'histoire hongroise. (Donne le plan provisoire de cette bibliographie dont l'exécution fut confiée à MM. HELLEBRANT et LUKINICH. La bibliographie n'embrassera que les travaux relatifs à l'histoire du territoire de la Hongrie jusqu'à 1867.) — (Kb.) Courte conférence sur la librairie. (Quelques notions élémentaires sur l'organisation de la librairie, destinées aux lecteurs non-initiés à cette branche de commerce.) — Joseph MADZSAR : La première succursale de la bibliothèque communale de Budapest. (Pendant la première semaine de son existence il y avait dans la succursale 996 lecteurs sur place et 250 personnes furent inscrites sur le registre de prêt. Ces derniers ont prêté 551 volumes.) — 2. livraison : Zoltán FERENCZI : Bibliographie de Hongrie. (Quelques observations critiques sur le supplément nouveau de la Revue des bibliothèques, dans lequel on nous promet une bibliographie hongroise complète. Selon l'auteur il n'y a que le Musée National Hongrois ou bien le bureau central de statistique qui soient en mesure de remplir cette tâche, supposé que le gouvernement y fournit les fonds nécessaires.) — Valentin HÓMAN et Ervin SZABÓ : Du plan de la bibliographie de l'histoire hongroise. (M. HÓMAN propose quelques modifications du classement des matériaux,

tandisque M. SZABÓ désapprouve que cette bibliographie ne s'étende qu'à 1867.) — 1—2. *livraisons*: Géza KACZIÁNY: Les auteurs de mémoires hongrois. (Courte compte-rendu sur les mémoires de François PULSZKY, Louis KOVÁCS, Sigismund KOVÁCS, Daniel IRÁNYI, Maurice JÓKAI, Michel TÁNCICS, Arminius VÁMBÉRY, Mme DÉRY etc.) — G. K.: Promenades dans les bibliothèques. La collection Ernst. (L'auteur décrit la bibliothèque de M. ERNST, dont la pièce la plus remarquable est un manuscrit enluminé du XV. siècle, contenant le *Parthenice* de Fr. BAPTISTA MANTUANUS, dédié au roi MATHIAS CORVINUS.)

Magyar nyelvőr. (Gardien de la langue hongroise.) *XLIII. année, 3. livraison*: Paul PITROFF: Un exemplaire intéressant de l'opuscule: *Felelet a mondolatra*. (La bibliothèque du séminaire de Győr possède un exemplaire de ce pamphlet fameux, plein de notes marginales de KÖLCSEY, ainsi que les volumes des oeuvres de KAZINCZY annotés par le même écrivain.)

Múzeumi és könyvtári értesítő. (Indicateur des musées et des bibliothèques.) *VIII. année, 1. livraison*: Jules ALAPI: La maison de civilisation de Komárom. (Description détaillée de la maison de civilisation de Komárom inaugurée en 1914. Dans cette édifice sont logées les collections du Musée départemental, ainsi que la bibliothèque fondée en 1830. Cette dernière compte près de 40.000 pièces et jouit d'une popularité toujours croissante. Tandisqu'en 1904 le nombre des lecteurs fut 210, et celui des volumes prêtés 2347, en 1913, 1310 lecteurs ont prêté 19.257 volumes.) — Alexandre RAFFAY: La bibliothèque hongroise à bibliothèque de l'université de Halle. (Réimpression sous forme de rapport de l'article de l'auteur déjà publié dans la *Theologiai szaklap*. Cf. notre dernier Bulletin p. 7—8.) — P. G.: Bibliothèques ambulantes en Espagne. (Le gouvernement espagnol alloua 250.000 pesetas pour fonder une bibliothèque centrale destinée à être circulée par séries ambulantes dans les écoles primaires du pays.) — P. G.: Les bibliothèques populaires de la Belgique. (D'après le rapport de M. ROUVEZ.)

Protestáns szemle. (*Revue protestante.*) *XXVI. année, 1. livraison*: Eugène ZOVÁNYI: Un livre faussement attribué à Pierre Károlyi. (Jusqu'ici on attribuait le *Bonus Pastor* (1570), oeuvre théologique écrite en latin, au surintendant calviniste Pierre KÁROLYI. M. ZOVÁNYI démontre que l'ouvrage en question doit être l'oeuvre d'un théologie luthérien de l'Étranger.)

Urania. *XIV. année, 3. numéro*: Charles NAGY: La plus grande bibliothèque technique de la Hongrie. (C'est la bibliothèque de l'École polytechnique de Budapest, dont le nouvel édifice fut élevé en 1907—1909 sur les plans du professeur Samuel PECZ. L'auteur donne une description assez détaillée de cet édifice en style ogival, dont les frais montaient à près de 800,000 cour. Les livraisons courantes des périodiques (au nombre de 800) sont exposées dans la salle de travail des professeurs, tandisque la salle de lecture des étudiants, d'une capacité de 230 lecteurs, ne contient pas un seul volume de consultation. Les ouvrages de référence sont réunis dans une salle contiguë et ne sont communiqués qu'en échange d'un bulletin signé du lecteur. Le magasin est une vaste construction bien éclairée, exécutée en fer,

verre et ciment armé et d'une capacité de 250,000 volumes. Les fondements du magasin divisé actuellement en six étages sont d'une construction si forte qu'ils supporteront encore aisément quatre étages nouveaux. La bibliothèque comprend actuellement 28,000 ouvrages en 93,000 volumes. Les frais annuels des acquisitions nouvelles et des reliures varient de 30 à 32,000 cour. Nombre des lecteurs en 1912: 14,700; nombre des volumes communiqués 26,500; nombre des prêts 5100 ouvrages.) — 10. numéro: Charles GULYÁS: Les trésors de la bibliothèque des comtes Teleki. (Cette bibliothèque, fondée par le comte Samuel TELEKI (1775—1822), chancelier de Transylvanie, en 1794 à grands frais — KAZINCZY parle d'une somme de 800,000 florins — et transportée à Marosvásárhely après 1802, comprend près de 40,000 volumes tant manuscrits qu'imprimés. L'auteur ne donne point une description méthodique de toutes les richesses de cette précieuse collection: il se borne à l'énumération de quelques faits et à la description plus détaillée de trois manuscrits illuminés du XV. siècle, dont l'une provient de la *Corvina*.)

Vasárnapí ujság. (Journal de dimanche.) LXI. année, 2. livraison: ZUBOLY: Le Journal de dimanche âgé de 60 ans. (Courte esquisse historique de cette feuille hebdomadaire.)

NOTICES.

(Pp. 190—196.)

Ernennungen an die Bibliothek des Ungarischen National-Museums. Herr Dr. Theodor RÉDEY und Frä. Dr. Maria HOFFMANN wurden am 25. April 1914 zu unbesoldeten Hilfskustoden ernannt. — James Duff Brown †. Nekrolog des am 26. Februar 1914 verschiedenen Bibliothekars der Islington Public Library, der sich bei der modernen Bibliotheksbewegung Englands besonders ausgezeichnet hatte. (Paul GULYÁS.) — Die Einweihung der neuen königlichen Bibliothek zu Berlin fand am 22. März l. J. statt. Der glänzenden Feierlichkeit wohnte aus Ungarn Hofrat Prof. Dr. Ladislaus FEJÉRPATAKY, Direktor der Bibliothek des Ungarischen National-Museums, bei. Wir bringen die Ansprache des Kaisers vollständig, ferner Auszüge aus den Reden des Kultusministers Exz. TROTT zu Solz und des Generaldirektors Exz. v. HARNACK. — Un manuscrit d'Urbain de Nagylucse dans la bibliothèque impériale de Vienne. Feu Jules SCHÖNHERR avait démontré dans un article publié en 1906 dans notre revue que le psautier illuminé, acquis dans cette même année par notre bibliothèque, apartint jadis à URBAIN de Nagylucse. Nous venons de découvrir parmi les photographies du Musée National Hongrois la *fac-simile* du frontispice d'un manuscrit aujourd' hui dans la possession de la Bibliothèque Impériale de Vienne. La photographie fut exécutée en 1896 lorsque le manuscrit fut exposé à Budapest. Dans le catalogue de l'exposition millénaire, ainsi que sur la liste officielle de notre bibliothèque, le manuscrit est désigné comme ayant appartenu autrefois au roi MATHIAS CORVINUS. Or le frontispice en question porte les armes de l'évêque URBAIN. Ce fait a été constaté déjà par M. SCHÖNHERR, comme l'atteste une note de sa main en marge de la photo-

graphie, mais sa maladie, puis sa mort l'ont empêché de publier sa découverte. Nous avons tenu à tirer de l'oubli cette découverte dont l'importance consiste en ce fait que le manuscrit de Vienne est un produit typique de la Renaissance, à savoir: MARSILII FICINI *Commentaria de amore*. (P. G.) — Encore une contribution à l'activité littéraire de Pierre Melius. Sur la foi d'un passage des *Acta synodi nationalis hungaricae* de Benjamin Etienne SZILÁGYI (1616—1652), on peut affirmer qu'il existait une exegèse du livre d'Ésaïe faite par le prédicateur Pierre MELIUS. (Eugène ZOVÁNYI.) — Hébraïsants hongrois. Jacques ALTING, professeur à l'université de Groningue, mentionne dans ses *Fundamenta punctuationis linguae sanctae* deux étudiants hongrois qui ont suivi ses cours. (Arthur MARMORSTEIN.) — Ergänzung zum VI. Band der Geschichte Ungarns von Ladislaus v. Szalay. Vom V. Kapitel des VI. Bandes des Werkes: *Magyarország története* gelangten seinerzeit nur einige Linien zur Ausgabe. Im Nachlasse des grossen Historikers fand sich jedoch noch die Korrektur von 4 übrigen Seiten vor, die im Besitze Koloman THALY's gelangte. THALY liess diese Korrektur seinem Exemplar des Werkes beibinden und vermachte es dem Ungarischen National-Museum. Freiherr Emerich v. SZALAY, Direktor des Ungarischen National-Museums, hat, zum Anlass des Zentennariums seines Onkels, dieses bisher unveröffentlichte Bruchstück drucken lassen und überlässt es unentgeltlich jedem Besitzer der Original-Ausgabe von *Magyarország története*, der sich an ihn wenden will. — Bitte an die Leser der Magyar Könyvszemle. Herr Dr. H. JARNIK, Bibliothekar zu Brünn (Radvitpl. 3—5.), richtet an unsere Leser folgende Frage: Wo findet sich ein Exemplar des 1815 in Pest bei Hartleben erschienenen Buches von L. HERZMANN: *Kleine Bilderwelt oder Orbis pictus in acht Sprachen (nyolc nyelvben)*... Mit 150 Abbildungen auf 12 kolor. Kupfertafeln? — Zur Eröffnung der Filiale der städtischen Bibliothek am Almássy-Platz. Entgegnung des Herrn Bibliotheksdirektors Dr. Erwin SZABÓ, laut welcher unsere Behauptung, dass die Bücherausleihe beschränkt, ja zeitweise sogar eingestellt werden musste, dahin zu ändern ist, dass nur die Ausgabe neuer Leserkarten von Zeit zur Zeit suspendiert wurde.

La bibliothèque Széchényi du Musée National Hongrois en 1913.
(Avec deux planches et trois figures dans le texte. Pp. 197—216.)

Grâce à un hasard heureux, la bibliothèque rentra en possession de toute une série de livres et de manuscrits précieux passée pour perdue.

Dans son personnel la bibliothèque essuya une perte irréparable par la mort du directeur Joseph SZINNYEI père, organisateur de notre département des journaux. A part cela il n'y eut aucun changement notable dans le personnel dont le nombre total s'éleva à 40.

MM. Jules SEBESTYÉN, Sigismond BÁTKY, Joseph BAJZA et Joseph HOLUB ont fait des voyages d'études en Russie, dans les pays scandinaves, dans le Danemark, en Autriche, en Allemagne et en Italie. M. Ladislav FEJÉRFATAKY visita en sa qualité d'inspecteur des musées et des bibliothèques une longue série de collections de province, il se rendit aussi à Lainz près Vienne pour s'orienter du stock de la bibliothèque ROSSI. M. Jules SEBESTYÉN, en sa qualité de président de la section hongroise des Folklore Fellows, prit part aux séances convoquées dans la province pour organiser l'activité de cette organisation. M. Paul GULYÁS, en sa qualité de référendaire des bibliothèques populaires, visita une longue série de collections de cette catégorie.

La *Revue bibliographique hongroise* et son *Bulletin* parurent aussi pendant cette année comme publications officielles de la Bibliothèque.

Nombre des affaires réglées 893 ; celui des cartes d'admission : 3080.

Visiteurs de la ciméliotheque 269 personnes, pour la plupart des étudiants guidés par leurs professeurs.

Nombre total de l'acroissement dans les quatre départemens de la bibliothèque : 194.128 ; lecteurs : 35.028 ; pièces communiquées : 148.348. Sommes dépensées pour les acquisitions : 54.867.42 couronnes, 2.453.19 marcs, 264.60 francs, 8428 lire, 99.85 florins hollandais et 8 couronnes suédoises.

Voici les données détaillées sur chaque département de la bibliothèque :

1. *Départemens des imprimés.* Acroissement : Dépôt légal 11.619, dons 940, acquisitions 1310, transférés d'un autre département 44, en tout 13.913 articles. Il faut y ajouter 30.706 brochures et pièces volantes reçues en dépôt légal. Sommes allouées pour les acquisitions : 11.844.62 couronnes, 1377.15 marcs, 78 lire, 249 francs, 99.85 florins et 8 cour. suéd. Nombre des donateurs : 215. Acroissement de l'ancienne bibliothèque hongroise : 11 volumes.

Nombre des ouvrages catalogués : 9230 ; des fiches confectionnées : 11.582 ; des volumes reliés : 4135.

Le bureau du dépôt légal a reçu 4520 colis d'imprimés et expédié 1572 lettres ou réclamations. Le Bureau intenta 22 procès contre les imprimeurs

manquant à la loi du dépôt légal et perçut 299'02 couronnes de dommages-intérêts.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 28.472 ; volumes communiqués : 69.721 ; volumes prêtés à domicile : 5269.

2. *Département des journaux.* Acroissement : dépôt légal 109.167, dons 5626, acquisitions 3125, en tout 117,918 articles. Somme allouée pour l'acquisition 204'50 couronnes. Nombre des donateurs : 6.

Nombre des journaux catalogués : 262 ; numéros collationnés 90.560, volumes reliés : 769.

Nombre des visiteurs de la salle de lecture : 2977 ; volumes communiqués : 7262 ; volumes prêtés à domicile : 1338.

3. *Département des manuscrits.* Acroissement : dons 248, acquisitions : 871, transférés d'un autre département : 14 ; collection officielle 1, en tout 1134 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 32.761'20 couronnes, 1.056'04 marcs et 8350 lire. Nombre des donateurs : 12. Principales acquisitions : la succession littéraire d'Émeric MADÁCH (cf. *la première planche*), les lettres de Jean ARANY, BANCROFT, Lilla BULYOVSKY, COMENIUS, Émile DEVRIENT, Georges FEJÉR, Coloman MIKSZÁTH, Charles SZÁSZ et Michel TOMPA, les mémoires de Mme Joseph PETI sur la vie de Maurice JÓKAI et ceux d'Ignace LOVINA précepteur du roi CHARLES III., les pièces holographes et les copies de la collection THALY, la collection de Charles EÖTVÖS, la correspondance du baron Denis MEDNYÁNSZKY, le livre de brouillons de François LISZT, contenant les minutes de ses lettres de 1877/78, les partitions de cinq opéras de François ERKEL, quelques compositions holographes de LISZT, de François X. SZABÓ et de Marc RÓZSAVÖLGYI, etc.

Nombre des lecteurs sur place : 273 ; pièces communiquées 3383 ; manuscrits prêtés au dehors : 129.

4. *Département des archives.* Acroissement : dons 169, acquisitions 9602, transférés d'un autre département : 908, en tout 10,779 articles. Sommes allouées pour les acquisitions : 10.057'10 couronnes, 20 marcs et 15'60 francs. Nombre des donateurs : 9.

Répartition des documents classés dans le fonds du Musée : 242 pièces du moyen-âge ; 9758 pièces des temps modernes ; 341 pièces de l'époque de la révolution de 1848 et 36 imprimés du même époque, 254 lettres de faire part, 18 lettres de noblesse, 33 écrits de corporation et 42 armes funèbres. Parmi les nouvelles acquisitions nous devons mentionner les parchemins du moyen-âge de la famille RUMY, les 6902 pièces choisies des archives des comtes NYÁRY, une lettre de noblesse émise par le roi SIGISMOND, l'exemplaire original du contrat conclu par les états autrichiens, moraves et hongrois le 19 avril 1608 (cf. *la seconde planche*), la correspondance de Louis DANCS avec les émigrés hongrois de l'Amérique, etc.

Le nombre des archives de famille déposées à la bibliothèque s'est accru des papiers des familles REVICZKY et BEZERÉDY. Parmi les archives précédemment déposées celles des familles BERÉNYI, FEJÉRPATAKY et SZÉCHÉNYI furent augmentées de dépositions nouvelles.

Nombre des lecteurs sur place : 292 ; documents communiqués : 53.987 ; documents prêtés au dehors : 7179.

Le rapport se termine par une bibliographie de l'activité littéraire du personnel.

Eugene VÉRTESY : Les manuscrits de Szigligeti à la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Deuxième et dernière partie. Pp. 217—239.)

Cette deuxième et dernière partie de l'article comprend l'analyse bibliographique de 45 pièces de théâtre de SZIGLIGETI écrit de 1856 à 1878, de 7 volumes de traductions, de 5 volumes de mélanges, de 4 volumes de coupures de journaux, ainsi que de courtes extraits des lettres écrites par ou bien adressées à SZIGLIGETI.

Paul GULYÁS : Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Quatrième partie. Pp. 240—255.)

Cette quatrième partie du catalogue embrasse la suite des traductions faites d'après les nouvelles et les romans de Maurice JÓKAI, de Nicolas JÓSIKA et de Sigismond JUSTH et comprend les numéros 246 à 324. Les oeuvres traduites sont classées d'après leurs titres originaux.

Étienne HARSÁNYI : La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Septième partie. Pp. 256—259.)

Publication des feuillets 17—19 du manuscrit intitulé : *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventariorum*. Dans les notes sont signalés les volumes de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoralja-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible.

Bibliothèque hongroise. (Pp. 260—262.)

Contributions au II. volume de l'ancienne bibliothèque hongroise de Charles SZABÓ communiquées par MM. Étienne HARSÁNYI, feu Ignace HORVÁTH et Paul KERÉKES. Les communications ne portant point de numéro entre crochets ne sont que des corrections ou des additions à des faits déjà connus.

DOCUMENTS INÉDITS.

Ludwig KEMÉNY : Zur Geschichte der Kassaer Buchdruckerei zur Zeit des Befreiungskrieges von 1848/49. (Ss. 263—267.)

I. Die Budaer Statthaltereï erteilt dem Kassaer Buchdrucker Karl WERFER das Recht, die von ihm geplante Zeitschrift selbst zu redigieren. — II. Stefan ELLINGER d. ä. bestätigt die Übernahme der neuen Pressverordnungen und verpflichtet sich, dieselben strengstens zu befolgen. — III. Derselbe Stefan

ELLINGER ersucht den Magistrat seine Buchdruckerei inprotokollieren zu wollen. — IV. Aufforderung des Ministeriums des Inneren an die Stadt Kassa, die gesetzmässige Kaution vom Verleger der Zeitschriften *Képes Ujság* und *Illustrierte Zeitung*, sowie von den Buchdruckereien ohne Zeitverlust einzutreiben. — V. Dasselbe Ministerium verzichtet auf die Kaution der vorher genannten Zeitschriften, da der Verleger inzwischen ihren politischen Teil eingestellt habe. — VI. Karl WERFER meldet dem Bürgermeister, dass er die Redigierung der *Képes Ujság* an Franz TICHY abgetreten habe. — VII. Aufforderung des Regierungskommissären Samuel FARKASSÁNYI an den Bürgermeister von Kassa, um für die von Siebenbürgen nach Debreczen geschaffte Presse das erforderliche Typenmaterial auf Staatskosten schleunigst zu besorgen. — VIII. Der Stadtrat teilt dem Commissären mit, dass die in Kassa tätigen Officine nur über des nötigste Material verfügen und ihre Bedürfnisse aus der Fremde zu besorgen haben.

Neuere Verzeichnisse der einheimischen Antiquariate. (S. 267.)

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im zweiten Quartal des Jahres 1914. (Ss. 268—271.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 2473 St., Geschenk 443 St., Ankauf 372 St., aus einer anderen Abteilung überwiesen 4 St., insgesamt 3292 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 7764 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 2828·98 K., 1014·85 Mark, und 45 holl. Gulden. Im Lesesaal benützen 6454 Personen 13.510 Bde. Ausgeliehen wurden an 873 Personen 1300 Bde. Im verflossenen Quartal wurden 2348 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 788 Werke in 965 Bden überwiesen. Von den bis jetzt ungebundenen Inkunabeln wurden 44 Bde neugebunden. In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 1132 Sendungen ein, von daselbst wurden 1073 Briefe abgesendet, darunter 520 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI.: 1897 wurden 4 Buchdruckereien gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 565 Jahrgänge in 24.485 Nummern als Pflichtexemplare, 9 Jahrgänge in 940 Nummern als Geschenk, 7 Jahrgänge in 2184 Nummern aus einer anderen Abteilung überwiesen; 9 Jahrgänge in 243 Nummern als Ankauf, insgesamt also 590 Jahrgänge in 28.852 Nummern. Für Ankauf wurden 118·40 K verausgabt. Im Lesesaal benützten 772 Personen 1918 Zeitungsbände; ausgeliehen wurden an 33 Personen 134 Bde. Revidiert wurden 411 Jahrgänge in 22.160 Nummern, katalogisiert 488 Jahrgänge, gebunden 112 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 1 mittelalterliche und 64 neuzeitige Handschriften, 590 Litteraturbriefe, 3 literarische Analekten, 9 Bde Musikalien; Geschenke: 33 neuzeitige Handschriften, aus einer anderen Abteilung wurden überwiesen 2 Bde Musikalien, insgesamt 702 St. Auf Ankäufe

wurden 1410 K und 1600 Mark zugewendet. Im verfloßenen Quartal benützen 91 Personen 241 Bde und 1233 Briefe; verliehen wurden 21 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 437 St., im Schenkungswege 155 St.; aus einer anderen Abteilung überwiesen 14.482 St.; insgesamt 15.074 St. Auf Ankäufe wurden 2829 K und 21875 Mark verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 20 St. auf die Zeit vor 1526, 14.834 St. auf die neuere Zeit, 7 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 123 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Schriften und Drucke, 125 St. auf die Innungsschriften und 30 St. auf die Partezettel. Von den als Deposita verwalteten Familien-Archiven wurden diejenigen der Familien FEJÉRPATÁKY, PREGÁDT-PAUR, SOÓS und SZÉCHÉNYI vermehrt. Die Aufstellung des Archivs der gräflichen Familie CSÁKY wurde in diesem Quartal weitergeführt. Benützt wurden von 55 Personen 12.010 Stücke; auswärts verliehen wurden 67 St.

LITTÉRATURE

(Pp. 272—275.)

1. Josef SZINNYEI: (Leben und Werke ungarischer Schriftsteller. XIV. Band.) Fast ein Jahr nach dem Ableben des greisen Autors erschien das Schlussheft dieses monumentalen bio-bibliographischen Werkes, das vollständig im Geiste des ganzen Werkes vom Sohne des verstorbenen Verfassers, dem Privatdozenten Franz SZINNYEI vollendet wurde. Die Handschrift lag nur bis Anton ZICHY fertig, während für die Spalten 1814—1958 nur kurze Aufzeichnungen vorhanden waren. Die Vorarbeiten des nunmehr abgeschlossenen Werkes dauerten nahe 30 Jahre, die Veröffentlichung selbst beanspruchte noch weitere 25 Jahre. Es besteht aus 14 dickleibigen Bänden von mehr als 20.000 Spalten und nahe 1.000.000 Zeilen, die über das Leben und das schriftstellerische Wirken von 29.533 Personen berichten. Während der Publikation häufte der Autor ein ansehnliches Material von Addenda auf, das er dem Ungarischen National-Museum hinterliess, mit der Hoffnung, dass «es sich auch nach seinem Tode ihm ähnliche selbstlose Menschen vorfinden werden, die das begonnene Werk weiterführen werden.» Im Interesse der ungarischen Wissenschaft wünschen wir, dass diese Hoffnung sich bewahrheite und wir würden es gerne sehen, wenn der este Fortsetzer des grossen Werkes Franz SZINNYEI wäre, der mit dieser Schlusslieferung schon hinlänglich bewiesen hat, dass er der geeignetste Mann für diese Aufgabe sei. (Paul GULYÁS.) — 2. Amaldo SEGARIZZI: Bibliografia delle stampe popolari italiane della R. Biblioteca Nazionale di S. Marco di Venezia. I. L'auteur décrit dans ce volume richement illustré 431 pièces populaires qui se trouvent parmi les *miscellanea* de la bibliothèque de St. Marc. Les descriptions s'ensuivent dans l'ordre de l'emplacement et forment ainsi plutôt un catalogue qu'une bibliographie méthodique. On ne pourra vraiment utiliser l'ouvrage qu'après la publication du second volume qui embrassera aussi les tables nécessaires à l'orientation des chercheurs. (BIBLIOPHILE.) — 3. Isaak COLLJN: Katalog der Inkunabeln der Kgl.

Bibliothek in Stockholm. I. Der auf dem Gebiete der Inkunabelforschung wohlbekannte Autor lieferte in diesem vornehm ausgestatteten Werke ein gleichwertiges Seitenstück zu seinem Kataloge über die Frühdrucke im Besitze der Universitätsbibliothek zu Uppsala. (P. G.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai értesítő. (Bulletin de l'académie.) *XXV. année, 3. livraison* : Zoltán TRÓCSÁNYI : Un imprimé fragmentaire du XVI. siècle (M. Jules TODORZSKU possède un fragment imprimé de la *Halál könyve*, oeuvre jusqu'ici inconnue de MÉLIUS. L'ouvrage sortit de la presse de Debreczen en 1563. Le fragment permet à supposer que SZTÁRAI traita le même sujet dans une publication contre laquelle est dirigé la polémique de MÉLIUS.)

Corvina. *XXXIV. année, 5—6 livraisons* : Charles HARASZTI : La librairie de Sigismund IVANICS. (Le gouvernement autorisa en 1803 Ivanics à ouvrir sa boutique qu'il gardait jusqu'à sa mort [1844].)

Egyetemes philologiai közlöny. (Revue générale de philologie.) *XXXVIII. année, 6—7. livraisons* : Árpád HELLEBRANT : La littérature philologique hongroise en 1913. (Cette bibliographie méthodique embrasse 3163 numéros.)

Erdélyi Múzeum. (Musée de Transylvanie.) *XXII. année, 1. livraison* : Louis DÉZSI : Les vers de Étienne Radó de Kőrös. (Publication d'un chansonnier manuscrit de 1649 qui se trouve dans la collection KAPRINAY de la bibliothèque de l'université de Budapest. L'auteur écrivit sous l'influence du poète RIMAX.)

Ethnographia. *XXV. année, 1. livraison* : Jules SEBESTYÉN : En marge de l'inscription hongroise en caractères entaillés provenant de Constantinople. (1. Sur la copie d'un texte en caractères entaillés qui se trouve à Bologna. 2. Sur Jean DERSCHWAMM et son rapport de voyage. 3. Sur la prolémique qui s'engageait autour d'un article de M. François BABINGER dans la *Keleti Szemle*.) — Étienne HARSÁNYI et Béla HÓDOSSY : Les manuscrits de deux chansonniers du XVIII. siècle aujourd'hui dans la bibliothèque de Sárospatak. (Le second chansonnier intitulé *ale psautier de Madame David* contient 195 pièces, dont 102 avec leur notation de musique. Primitivement le chansonnier ne consista qu'en 150 chansons copiées en 1790—91 par Joseph DARÓTZI. Le III. volume de la collection JANKOVICH aujourd'hui dans le Musée National Hongrois [173 quart. hung. 3.] n'est que la copie de ce chansonnier avec quelques variantes de peu d'importance.)

Irodalomtörténet. (Histoire littéraire.) *III. année, 4. livraison* : Eugène PINTÉR : In memoriam Joseph SZINNYEI Père. (Éloge chaleureux du grand bibliographe hongrois, lu dans l'assemblée générale de la Société d'histoire littéraire hongroise.) — Edmond SIMAI : Le titre du *Zrinyiász*. (Le poème épique du comte ZRINYI reçut ce titre de KAZINCZY, dans une lettre de 1803.) — Zoltán TRÓCSÁNYI : Le traducteur hongrois de Bidpai et de Lokman. (La traduction des contes et fables de BIDPAI et LOCKMANN fut commencée par

Joseph ZOLTÁN d'après un remaniement italien et complétée d'après le texte français de GALLAND. La traduction complète parut en 1783 sans nom de traducteur. Plusieurs critiques supposent que ce fut Jean ZOLTÁN, le traducteur de *Télémaque*, qui compléta l'ouvrage. Seul Alexandre SZILÁGYI s'opposa à cette opinion et désigna un des comtes WASS comme continuateur de Joseph ZOLTÁN. Parmi les WASS il ne peut être question que du comte Samuel, le seul membre de la famille qui s'occupât en ce temps de littérature.) — 5. *livraison*. Eugène VÉRTESY : Les écrits posthumes de Madách. (Compte-rendu sur la bibliothèque, des manuscrits et la correspondance d'Émeric MADÁCH acquis par le Musée National Hongrois.) — Coloman TIMÁR : Quelques écrivains hongrois de l'ordre des Franciscains. (1. Blaise Magyar de Szalka. 2. Gabriel de Pécs-várad. 3. Demetrius de Csáth. 4 Paul de Pápa. 5. François de Sepsiszentgyörgy. Tous écrivains des XV—XVI. s.) — 6—7. *livraisons* : Nicolas BITTENBINDER : Les traducteurs hongrois de Bidpai et de Lokman. (Le seconde traducteur de ces fabulistes fut selon une hypothèse très vraisemblable de M. Louis DÉZSI, André CSEHI, pasteur calviniste de Czege.)

Irodalomtörténeti közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) XXIV. *année*, 2. *livraison* : Louis KARDOS : Contributions aux traductions hongroises de Byron. (Supplément à la bibliographie Byronienne de M. Victor MORVAY.) — Árpád HELLEBRANT : Repertorium (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Könyvtári szemle. (Revue des bibliothèques.) II. *année*, 3. *livraison* : George KIRÁLY : Bibliographie de l'histoire littéraire hongroise. (Donne le plan d'un guide rédigé par l'auteur dans le goût de l'*Avviamento* de MAZZONI.) — Béla KÓHALMI : Promenades dans les bibliothèques. II. La bibliothèque du docteur Rodolphe Krejcsi. (La collection de M. KREJCSI est surtout riche en écrits socialistes et pamphlets révolutionnaires.) — 4. *livraison* : Robert BRAUN : Les bibliothèques des rédactions hongroises. (Coup d'oeil rapide sur le stock de livres et les manières d'acquisition des redactions des journaux en Hongrie. Selon l'auteur il n'y a que le journal socialiste *Népszava* qui soit muni d'une bibliothèque digne de ce nom.) — 3—4. *livraisons* : Désiré KREMMER : Sur notre littérature encyclopédique et lexicographique. (Coup d'oeil rapide sur l'histoire des aides-mémoire hongrois depuis l'encyclopédie de Jean CSERI d'Apáca publiée vers le milieu du XVII. siècle, jusqu'aux dernières publications de ce genre.) — Charles HARASZTI : Libraires et éditeurs hongrois dans la première moitié du siècle dernier. (L'auteur donne un peu pélemêle les dates de valeur différente qu'il sut recueillir sur l'histoire des libraires et éditeurs tant de province que de Budapest.)

Múzeumi és könyvtári értesítő. (Indicateur des musées et des bibliothèques.) VIII. *année*, 2—3. *livraisons* : Étienne HARSÁNYI : Livres ayant appartenu à Luther aujourd'hui dans le lycée de Sárospatak. (La bibliothèque du lycée réformé de Sárospatak possède deux volumes ayant appartenu autrefois à LUTHER. Ce sont : 1°. un recueil factice in 4° formé de 7 traités polémiques du réformateur ; 2°. *Emanationes Martini Lutheri*, Basileae 1546.) — Paul GULYÁS : Projet de loi relatif aux bibliothèques popu-

lares. (Reproduction du projet de loi CAPPELLI, précédé de quelques remarques critiques.)

NOTICES.

(Pp. 286—290.)

Veränderungen im Personal des Ung. National-Museums. Herr Kustos Daniel HAVRAN wurde zum Oberkustos, Herr Hilfskustos Dr. Wilhelm FIROS zum Kustos und der unbesoldete Hilfskustos Dr. Emil JAKUBOVICH zum besoldeten Hilfskustos ernannt.

Die Bibliothekswissenschaft an der Kgl. Universität zu Budapest. An die Universität in Budapest hat sich Dr. Paul Gulyás, Kustos am Ung. National-Museum, als Privatdozent für Bibliothekswesen habilitiert.

L'activité de la bibliothèque municipale de Budapest en 1913. Selon le compte-rendu du directeur, M. Ervin SZABÓ, les nouveaux locaux désignés à cette bibliothèque ne purent être transmis à la direction qu'en mars 1914. Ce retard causa un relâche de 11 mois dans la publicité de la bibliothèque qui fut fermée le 1. juin dans l'espoir qu'elle pourra être transférée jusqu'au 1. septembre. Pendant ce relâche involontaire le personnel s'occupait de la réorganisation du stock. Jusqu'à la fin de l'année 1913 on a réordonné 21.887 oeuvres, confectionné 137.031 fiches de catalogue, et relié 8345 volumes. — Le budget de la bibliothèque présente une augmentation de 51.574 cour., dont 23.524 cour. pour appointements. Les frais totaux préliminés pour 1913 montaient à 193.855 cour., dont 87.115 cour. pour appointements. Le nombre des dons et acquisitions catalogués s'élève à 9805 pièces. On acquit en surplus pour les succursales 12.139 oeuvres (à peu près 16.000 pièces). On termina l'adaptation du système décimal, publiée en 15 livraisons lithographiées. La bibliothèque continua la publication de la série bibliographique des questions actuelles et de son indicateur, elle édita ensuite un catalogue modèle pour régler les acquisitions des succursales. De ces dernières on inaugura le 27. décembre celle de la place Almássy, tandis que la succursale destinée à l'home des étudiants commença son activité en octobre dernier. Le nombre des volumes communiqués aux habitants de l'home s'élevait à 657. Dans la bibliothèque centrale le nombre des volumes communiqués sur place a été 3317, celui des volums prêtés à domicile 7173.

CHANGEMENT DANS L'ÉTAT DES IMPRIMERIES HONGROISES DE JANVIER A JUIN 1914.

(Pp. 291—292.)

Explication des signes : * imprimeries non avisées officiellement ; ** imprimeries dissoutes.

Valentin HÓMAN: Paulaner Breviere und Messbücher aus den XV—XVI. Jahrhunderten. (Ss. 293—301.)

Ein wichtiges Ergebnis der grossen literarischen Tätigkeit der ungarischen Paulaner waren das Brevier und das Messbuch, beide von Anton TATAI zusammengestellt. Vom Leben dieses Redakteurs wissen wir äusserst wenig. Unsere einzige Quelle sind die *Vitae fratrum ordinis fratrum heremitarum S. Pauli primi heremite* des Ordensbruders Gregor GYÖNGYESI (geb. 1472, gest. nach 1532), jetzt in der Handschriften-Sammlung der Budapester Universitäts-Bibliothek (*Ab. 151*).

Laut dieser Aufzeichnungen wissen wir, dass Anton TATAI, Magister artium, um 1480 in Szentlőrincz als Prediger tätig und in 1487 ebendasselbst Vicarius generalis war. Einer späteren Aufzeichnung — aus dem XVIII. Jahrhundert — zufolge hätte TATAI seine beiden Bücher in 1454 zusammengestellt.

Vom Breviarium und vom Missale waren bis jetzt folgende Ausgaben bekannt: 1. Missale auf Pergament. In 2° XV. Jahrh. o. J. — 2. Missale. In 4° Venedig, 1514. — 3. Missale. In 4° Venedig, 1527. — 4. Breviarium. In 8° Venedig, 1540.

WEALE¹ spricht ausserdem von einer Missale-Ausgabe von 1502, jedoch ist diese Behauptung keineswegs bewiesen. Vielleicht handelt es sich um die sub nummer 1 angeführte Ausgabe, dessen einziges, unvollständiges Exemplar sich im Ungarischen National-Museum befindet.

Während der Neuordnung der Cimaellen der Budapester Universitäts-Bibliothek, geriet in meiner Hand eine bisher unbekannt gebliebene Ausgabe des Breviers das vorher als ein unvollständiges Duplikat der Ausgabe von 1540 galt. Nach einem genauen Vergleiche beider Exemplare stellte ich fest, dass das Bruchstück etwas älteren Datums sei, als die 1540-iger Ausgabe, jedoch dürfte es nicht vor dem Jahre 1536 erschienen sein. Die neuentdeckte Ausgabe war einst im Besitze des Lepoglavaer Klosters, ist durch eine Aufzeichnung aus dem XVIII. Jahrh. als zweite, im Jahre 1536 oder 1537 erschienene Ausgabe verzeichnet und ist in Ausstellung identisch mit dem Messbuch des Gregorius MARTINUZZI, das 1537 in Venedig bei Lucantonius IUNTA erschienen ist.

Die erste Ausgabe des Breviers, dessen einziges unvollständiges Exemplar

¹ *Catalogus missalium ritus latini*. Londini, 1886.

in der Budapester Universitäts-Bibliothek aufbewahrt wird und ebenfalls aus der Klosterbibliothek zu Lepoglava stammt, dürfte aus dem letzten Jahrzehnt des XV. Jahrhunderts herrühren.

Die Reihenfolge beider Bücher gestaltet sich demnach folgendermassen: 1. Breviarium, Ende des XV. Jahrh. — 2. Missale. Ende des XV. Jahrh. — 3. Missale, Venetiis, 1514. — 4. Breviarium, Venetiis, 1537 (?). — 5. Missale, Venetiis, 1537. — 6. Breviarium, Venetiis, 1540.

Paul GULYÁS: Les traductions des belles lettres hongroises dans la bibliothèque du Musée National Hongrois. (Cinquième partie. Pp. 304—332.)

Cette cinquième partie du catalogue embrasse les traductions faites d'après les oeuvres de Édouard KABOS, Géza KACZIÁNY, Joseph KATONA, Joseph KÁRMÁN, Daniel KÁSZONYI, Ladislav KELEMENFFY, Sigismond KEMÉNY, Jean KIS, Charles et Alexandre KISFALUDY, Joseph KISS, Thomas KÓBOR, Désiré KOSZTOLÁNYI, André KOZMA, François KÖRÖSHÁZY, Melchior LENGYEL, Coloman LISZNYAY, Émeric MADÁCH, Joseph MÁRKUS, Coloman MIKSZÁTH, François MOLNÁR, Jules MOLNÁR, Charles MURAI, Jules PEKÁR et Alexandre PETŐFI. Cette partie comprend les numéros 325 à 430. Les oeuvres traduites sont classées d'après leurs titres originaux.

Étienne HARSÁNYI: La bibliothèque Rákóczi et son catalogue. (Huitième partie. Pp. 333—336.)

Publication des feuillets 19—25 du manuscrit intitulé: *Catalogus librorum illustrissimi Sigismundi Rákóczi inventatorum*. Dans les notes sont signalés les volumes de l'inventaire qui se trouvent encore de nos jours à Sárospatak, ou bien à Sátoralja-Ujhely. Pour les autres articles de l'inventaire on a tâché au moins de rétablir le titre exacte et identifier l'édition possible.

DOCUMENTS INÉDITS.

Louis DÉZSI: L' «Effectus amoris». (Pp. 337—342.)

La nouvelle rimée: *Effectus amoris*. *Az szerelemnek ereie* nous est parvenue en deux exemplaires défectueux qui se complètent mutuellement, mais non sans laisser quelques lacunes. Nous publions tout ce qui a pu être reconstitué du texte, ainsi que la source de l'auteur, désigné comme «l'anonyme de Czege». Cette source, c'est la traduction latine du Δειπνοσοφισταί d'ATHÉNÉE exécutée par Jacques DALECHAMPIUS.

INDICATEUR OFFICIEL.

Bericht über die Széchényische Bibliothek des Ungarischen National-Museums im dritten Quartal des Jahres 1914. (Ss. 343—346.)

Neuerwerbungen der Druckwerken-Abteilung: Pflichtexemplare 3971 St., Geschenk 632 St., Ankauf 180 St., insgesamt 4783 St. Druckwerke. Dazu kommen noch 3845 St. kleinere Druckwerke, ebenfalls als Pflichtexemplare zugekommen. Auf Ankauf wurden verausgabt 87174 K., 40·8 Mark, 16 schwed. K. und 12·5 holl. Gulden.

Im Lesesaal benützen 2323 Personen 6193 Bde. Ausgeliehen wurden an 391 Personen 722 Bde.

Im verflossenen Quartal wurden 1818 Werke katalogisiert. An die Buchbinderei wurden 717 Werke in 919 Bden überwiesen. Von den bis jetzt ungebundenen Inkunabeln wurden 23 Bde neugebunden.

In das Bureau der Pflichtexemplare liefen während dieser Zeit 1277 Sendungen ein, von denselbst wurden 1498 Briefe abgesendet, darunter 611 Reklamationen. Wegen Übertretung des G.-A. XVI: 1897 wurden 5 Buchdruckereien gerichtlich verfolgt.

Neuerwerbungen der Zeitungsbibliothek: 1129 Jahrgänge in 12.707 Nummern als Pflichtexemplare, 9 Jahrgänge in 2783 Nummern als Geschenk, 1 Nummer aus einer anderen Abteilung überwiesen; 1 Nummer als Ankauf, insgesamt also 1138 Jahrgänge in 15.572 Nummern. Für Ankauf wurden 0·4 K verausgabt.

Im Lesesaal benützten 184 Personen 534 Zeitungsbinden; ausgeliehen wurden an 22 Personen 376 Bde.

Revidiert wurden 1132 Jahrgänge in 8365 Nummern, katalogisiert 295 Jahrgänge, gebunden 717 Bände.

Neuerwerbungen der Handschriftenabteilung: Ankauf: 20 neuzeitige Handschriften und 3336 Literaturbriefe; Geschenke: 4 Literaturbriefe und 1 literarisches Analekt; aus einer anderen Abteilung wurden überwiesen 40 neuzeitige Handschriften, 26 Literaturbriefe, 4 literarische Analekten und 7 Bde Musikalien, insgesamt 3435 St. Auf Ankäufe wurden 20.218·26 K zugewendet.

Im verflossenen Quartal benützten 51 Personen 172 Bde und 1286 Briefe; verliehen wurden 10 Handschriften.

Neuerwerbungen des Archivs: durch Ankauf 7 St., im Schenkungswege 409 St.; insgesamt 416 St. Auf Ankäufe wurden 114 K verwendet. Von den Neuerwerbungen entfallen 6 St. auf die neuere Zeit, 2 St. auf die Sammlung der Adelsbriefe, 3 St. auf die Sammlung der 1848/49-er Schriften und Drucke und 404 St. auf die Partezettel.

Die als Deposita verwalteten Familien-Archive wurden durch dasjenige der Familie CSOMA von RAGYOLCZ vermehrt.

Durch den Weltkrieg entstand eine neue Abteilung des Archives, die sich

das Sammeln aller gedruckten und geschriebenen Dokumente zum Ziel steckte. Diese neue Abteilung zählte im ersten Monat ihres Bestehens bereits über 500 Stücke, welche teilweise durch Ankauf (23·56 K), im Schenkungswege und als Pflichtexemplare erworben wurden.

Benützt wurden von 65 Personen 18.234 Stücke; auswärts verliehen wurden 79 Stücke.

LITTÉRATURE.

1. Stefan KRASZNAY: (Die Buchdruckerkunst. Lesebuch für Buchdrucker-Lehrlingsschulen I., II. Teil.) Der Zweck dieses geschickt zusammengestellten Lesebuches ist die Buchdrucker-Lehrlinge mit den Materialien, der geschichtlichen Entwicklung und den Gesundheitsmassregeln ihres Gewerbes bekannt zu machen. Die Auswahl des Lesestoffes ist im Ganzen gut getroffen, nur gegen die biographischen Skizzen für die 3. Klasse, ist der Einwand aufzubringen, dass ausschliesslich die neueste Zeit unserer Buchdrucker-Geschichte berücksichtigt wurde, und dass wegen der allzubreiten Behandlung der Lebensschicksale dieser meist lokalen Grössen, unsere, diesen Auserkorenen ganz ebenbürtige, Fachleute älterer Perioden, sowie die grossen Klassiker der internationalen Buchdrucker-Geschichte, gänzlich ausgefallen sind. Auch ist es zu beanstanden, dass der Verfasser unsere Zeitschrift nicht kennt, und somit das in ihren Jahrgängen aufgehäufte interessante Material auch nicht verwerten konnte. (Stefan GYALUS). — 2. George ZILÁHI: (Liste des publications hongroises relatives à l'instruction commerciale.) Quoique cette liste, compilée sur l'ordre de l'Association des Professeurs des Écoles de Commerce, ne vise point à l'exactitude bibliographique et n'énumère les livres qu'à leur première édition, elle sera d'un grand service pour tous ceux qui la consulteront en guise de bibliographie. Les titres sont classés d'après le plan d'instruction des écoles de commerce. (Σ.) — 3. Konrad BURGER: Die Drucker und Verleger in Spanien und Portugal von 1500—1536. Dieses Heftchen, ursprünglich als ein Teil eines grossangelegten Werkes über die Buchdrucker und Verleger des XVI. Jahrhunderts gedacht, ist eine äusserst brauchbare Ergänzung zu PANZERS Annalen. (Paul GULYÁS.)

REVUE DES PÉRIODIQUES HONGROIS.

Akadémiai értesítő. (Bulletin de l'Académie.) XXV. Année, 4. livraison. Étienne HARSÁNYI: Additions à la liste des oeuvres originales de François Kazinczy. (I. 3 additions à ses essais d'esthétique et de pédagogie. II. 6 additions à sa correspondance.)

Corvina. XXXVII. année, 9. livraison: AMERUNT: L'exposition internationale de Leipsic au point de vue de la librairie. (Bref compte-rendu de la section de librairie de la «Bugra»; l'auteur fait ressortir l'importance de la librairie modèle, du «Berieselungs-System» et des systèmes de publicité ex-

posés.) — 14. *livraison*: L'armée des livres. (Article tiré du journal *Világ*, sur l'exposition de la «Bugra». L'auteur y blâme le gouvernement hongrois qu'il ne prit point part officiellement à cette exposition si importante au point de vue de la civilisation.) — 19. *livraison*: Béla KÖHALMI: Programme bibliographique. (La bibliographie courante publiée jusqu'ici par la *Corvina* est loin d'être complet. Selon les rapports du Musée National Hongrois on a publié en Hongrie de 1903 à 1912 114.625 volumes et opuscules et la *Corvina* n'en a enregistré que 24.840. Pour éviter dans l'avenir de telles lacunes, l'auteur de l'article s'est adressé à la direction du bureau central de statistique qui mit à sa disposition d'une manière assez libérale les dépôts légaux parvenus à cet institut. Les notes bibliographiques acquises par cette voie seront publiées dans les listes mensuelles de la *Corvina*, munies d'une table de matières.) — 19—20. *livraisons*: Eugène SUGÁR: A l'exposition des livres. (Compte-rendu sur l'exposition de Leipsic.)

Erdélyi Múzeum. (Musée de Transylvanie.) XXXI. année. 2. *livraison*. Jean SIMONFI: Notes d'almanachs de Daniel Rozsnyai. (La bibliothèque du collège réformé de Marosvásárhely possède 69 almanachs des années 1688—1800 pleins de notes intéressantes, jadis dans la possession de la famille de Daniel ROZSNYAI.)

Ethnographia. XXV. année. 2. *livraison*. Jules SEBESTYÉN: En marge de l'inscription hongroise en caractères entaillés provenant de Constantinople. (Continuation et fin de la polémique qui s'engageait autour d'un article de M. François BABINGER dans la *Keleti Szemle*.) — Etienne HARSÁNYI et Béla HÓDOSSY: Les manuscrits de deux chansonniers du XVIII. siècle aujourd'hui dans la bibliothèque de Sárospatak. (Conclusion de la publication signalée dans le dernier numéro de notre *Bulletin*.)* — 3. *livraison*. Árpád HELLEBRANT: Bibliographie ethnographique de 1912. (Première partie. Littérature étrangère. Liste alphabétique de ANGERER à JÁGER.)

Irodalomtörténeti közlemények. (Contributions à l'histoire littéraire.) XXIV. année. 4. *livraison*. Zoltán BARANYAI: A la bibliographie des œuvres de François Toldy. (François TOLDY voulut publier en 1828 un manuel intitulé *A magyar prózai litteratura kézikönyve*, or seule l'invitation à la souscription en a paru.) — 3—4. *livraison*. Árpád HELLEBRANT: Repertorium. (Liste des publications relatives à l'histoire de la littérature hongroise.)

Könyvtári szemle. (Revue des bibliothèques.) II. année, 5. *livraison*. Paul NÁDAI: Éditions bibliophiles hongroises de ce temps. (L'exécution artistique des livres ne s'est améliorée en Hongrie que durant les dernières années. Les initiateurs de cette renaissance du livre sont la périodique *Huszadik század* et la maison d'édition *Nyugat*, cette dernière surtout grâce aux couvertures illustrées exécutées par M. Alexis FALUS. Pourtant l'harmonie complète ne fut atteinte que par la société *Kéve* qui a publié jusqu'ici sept volumes. Deux imprimeries de province, celle de M. Isidore KNERR à Gyoma et celle de M. Adolphe TEVAN à Békéscsaba, se sont rattachées à ce mouvement et ont considérablement surpassé les grands éditeurs de la capitale qui se tiennent trop

* Cf. à la page 22.

servilement aux traditions épuisées.) — ÁLMOS JASCHIK : La reliure artistique hongroise. (L'épuisement de la reliure artistique hongroise date du milieu du siècle dernier. La renaissance de cet art doit se rattacher à cette époque. L'auteur émet quelques axiomes sur les qualités d'une reliure artistique et la portée de l'activité des bibliophiles. Il cite en exemple digne d'être suivi M. Jules TODORESZKU. Quelques reliures de ce bibliophile éminent sorties de l'atelier de M. Joseph GALAMB sont reproduites en phototypies.) — CHARLES HARASZTI : Libraires et éditeurs hongrois dans la première moitié du siècle dernier. (L'auteur fournit quelques dates sur les honoraires payés aux auteurs, sur les difficultés des publications par souscriptions, ainsi que les passages les plus remarquables d'un article d'Étienne FRIBEISZ sur les difficultés de la propagation des livres hongrois, paru en 1856 dans *Pesti Napló*.) — ALBERT GÁRDONYI : Le plan de la première imprimerie à Buda après la reprise de 1686. (Quirinus HEILL voulut ériger en 1689 une imprimerie à Buda, sous la condition d'un subside annuel de 200 écus. La chambre des finances de la cour ayant refusé cette requête, l'imprimerie ne fut point établie.) — 6. *livraison*. JOSEPH MADZSAR : Bibliothèques publiques en Angleterre et en Allemagne. (Compte-rendu d'un voyage d'étude qui s'étendit à 30 bibliothèques de Dresde, Leipsic, Braunschweig, Brême, Hambourg, Berlin, Charlottenburg, Londres, Croydon et Bristol.) — PIERRE NIKLAI : Oeuvres pseudonymes et anonymes de la littérature politique du XIX. siècle. (Première partie. Liste faite d'après la collection BALLAGI acquise par la bibliothèque municipale de Budapest. Les noms d'auteurs furent établis par Géza BALLAGI lui-même et confronté par M. NIKLAI avec les oeuvres bibliographiques de SZINNYEI père et de M. PETRIK.) — 5—6 *livraisons*. PHILOBIBLOS : Promenades dans les bibliothèques. III. La collection du docteur Jules Todoreszku. (M. TODORESZKU collectionne surtout les anciens livres hongrois parus avant 1711. Sa collection s'élève maintenant à 1042 pièces, dont 565 en langue hongroise. Parmi les imprimés hongrois 54 sont des exemplaires uniques, demeurés inconnus jusqu'alors dans le monde des bibliophiles. Les pièces les plus importantes sont les fragments du *Háid kőnyve* de MELIUS et la traduction roumaine du psautier de Grégoire SZEGEDI. Parmi les incunables *P'Octohois* imprimé en 1404 à Cettinje en caractères cyrilliques est d'un intérêt très grand.)

Magyar paedagogia. (Pédagogie hongroise.) XXIII. *année*, 6—7 *livraisons*. ÁRPÁD HELEBRANT : La littérature pédagogique hongroise en 1913. (Bibliographie méthodique.)

Protestáns szemle. (Revue protestante.) XXVI. *année*, 2. *livraison*. Eugène ZOVÁNYI : L'auteur véritable du Bonus Pastor. (L'auteur véritable de ce livre, attribué faussement à Pierre KÁROLYI, fut le pasteur danois Niels HEMMINGSEN [1513—1600].)

Sárospataki református lapok. (Feuilles calvinistes de Sárospatak.) X. *année*, 10—11. *numéros*. Ernest ROMÁN : Le livre de prières de Madame Adam Kurucz Vay, née Anne Zay. (Ce livre de prières fut copié par Mme VAY vers 1719—21 et contient 20 prières en prose, 19 pièces en vers, quelques pages de psaumes, ainsi qu'un avant-propos et un épilogue

adressés au fils de Mme VAY.) — 13. numéro. Étienne HARSÁNYI: Un ouvrage jusqu'ici inconnu de Jérémie Pilarik. (C'est l'*Anatomie dess von dem Ungarischen Jesuiten gestellten Glaubensbekenntniss*, 1686, dont un exemplaire fut décrit par M. Désiré REXA dans *Magyar Könyvszemle*. 1913, p. 348.)

Századok. (Les siècles.) XLVIII. année, 6. livraison. Árpád HELLEBRANT: La littérature historique hongroise en 1913. (Bibliographie méthodique de l'histoire hongroise, divisée en 27 sections. Cette bibliographie embrasse 1411 numéros.)

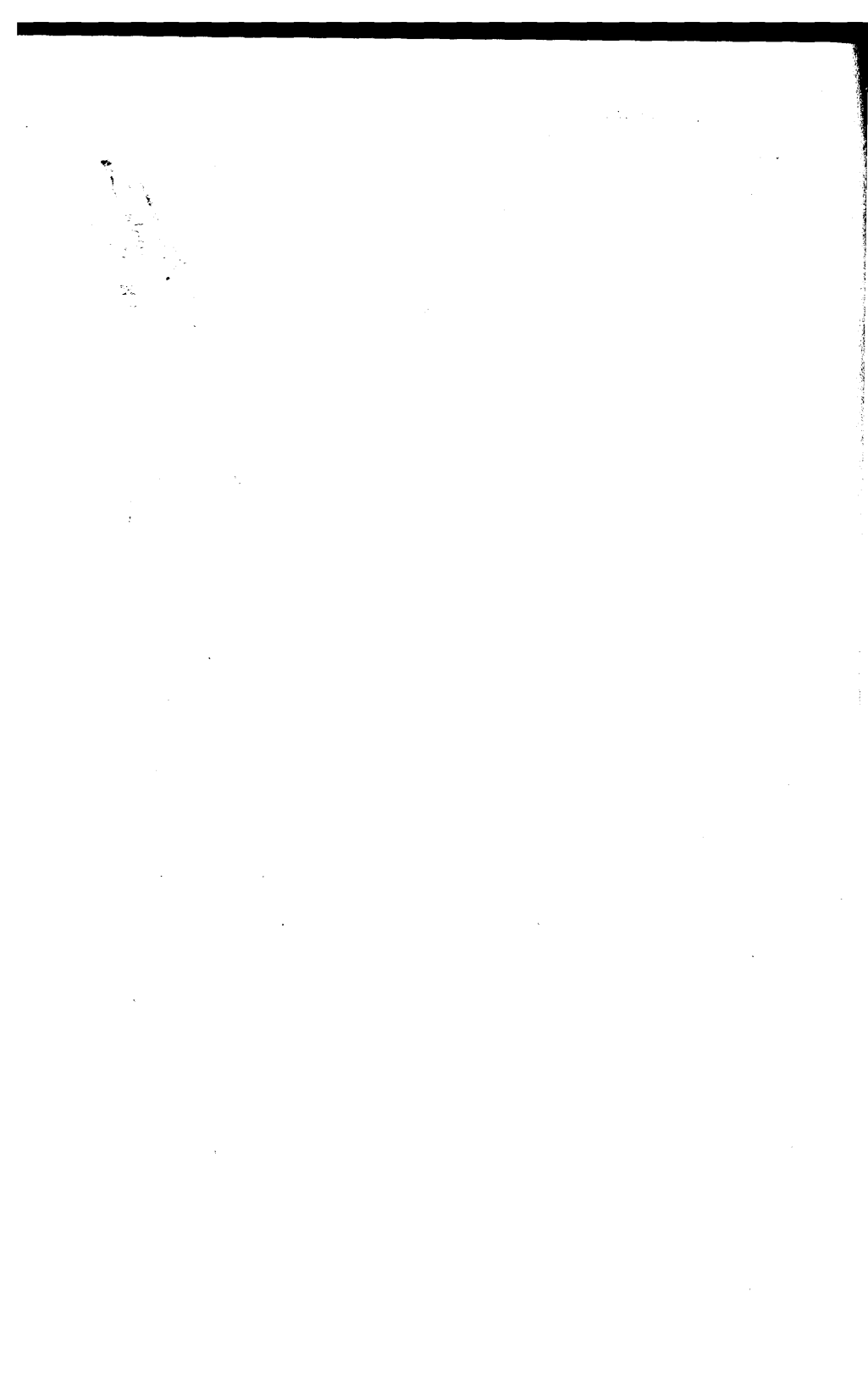
NOTICES.

(Pp. 355—356.)

Edouard Reyer †. Nécrologue du fondateur de la bibliothèque centrale de Vienne en Autriche, l'un des propagateurs les plus fervents du type anglo-américain des bibliothèques, décédé l'été dernier.

Kriegsbibliotheken. Kurze Besprechung der auf Anregung Louis SCHNEIDERS errichteten Kriegsbibliothek von 1870, des von der Berliner königlichen Bibliothek ausgegebenen Aufrufs an das Publikum um eine ähnliche Bibliothek des jetzigen Weltkrieges aufzubringen und des Entschlusses des Börsenvereins der Deutschen Buchhändler, der die Errichtung einer Kriegs-Sektion im Rahmen der Deutschen Bücherei bezweckt. (S. K.)

Nos bibliothèques populaires et la guerre. Le Conseil national des musées des bibliothèques envoyait une circulaire aux bibliothèques lui soumises, dans laquelle ces bibliothèques, au nombre de près de 1500, furent conviées de mettre leur stock de livres à la disposition des hôpitaux et ambulances de la croix rouge. De plus, le Conseil fait relier 10.000 volumes du romancier Coloman MIKSZÁTH et les mettra également à la disposition de nos soldats malades ou blessés. Pour le même but le grand public a cédé en quelques semaines environ 120.000 volumes, de sorte que l'armée dispose d'une quantité parfaitement suffisante de lectures récréatives.

A HAZAI NYOMDÁK 1913-BAN.

I. Budapest székesfőváros.

- Ádám Hermann.**
I., Krisztina-körút 81.
- Adler Árminné** (szül. Szerdahelyi Erzsébet).
VIII., Rákóczi-tér 17.
- «A Nap» ujságvállalat ny. (Tul. Czeizler Béla.)
VIII., Röck Szilárd-u. 9.
- Anglo-ny. (Tul. Donát és Vágó.)
VIII., Baross-u. 47.
- «Apostol nyomda r.-t.» (Üv. Grünzweig Béla.)
VIII., Horánszky-u. 22.
- Athenaeum irod. és ny. r.-t.
VII., Miksa-utca 1—2.
- Auer Ignác.
VIII., Rákóczi-út 11.
- Bagó Márton és fia. (Tul. özv. Bagó Alajosné.)
II., Székely-u. 2—4
- Bakács Albert.
VI., Szerecsen-u. 23.
- Barcza József.
IV., Váci-u. 62.
- Bárdi I.
VII., Miksa-u. 17.
- Bárd Mór.
VII., Almássy-u. 8.
- *Bárdos Jakab.
Miksa-u. 17.
- Bartalits Imre.
III., Remetehegy 1908/2.
- Bata János.
VI., Csengery-u. 74.
- Benedik Lipót és Hoffmann József.
VI., Szerecsen u. 5.
- Bercsényi-ny. r.-t.
VIII., Mikszáth Kálmán-tér 5.
- Berger Géza.
VIII., Baross-u. 4.
- Berger Sándor.
IV., Papnövelde-u. 8.
- Bichler Ignác.
III., Lajos-u. 94.
- Bielitz Bertalan. (L. Pannonia.)
VII., Rombach-u. 8.
- Billiczer Jónás.
VI., Vörösmarty-u. 61.
- Biraucz Döme. (Poporul Român kny.)
VII., István-u. 11.
- Biró Albert.
VI., Klauzál-u. 35.
- Biró Miklós és Schwarcz Béla.
VII., Dohány-u. 31.
- Bokor Dezső.
VIII., Kisfaludy-u. 19.
- Böhm Lajos és Tsa. (L. Mercur-ny.)
IV., Királyi Pál-u. 6.
- Braun Samu és Mikenbrun Hirsch. (Üv. Kürschner Sándor.)
V., Váci-körút 76.
- Braun Sándor.
VIII., Röck Szilárd-u. 9.
- Breiner Elemér,
VI., Lovag-u. 7.
- Brett Miksa.
VI., Szondi-u. 41/a.
- Breitner Károly.
V., Ügynök-u. 11.
- Breuer Ármin.
V., Visegrádi-u. 23.
- Breuer Mihály.
VI., Lovag-u. 16.
- Bromberger Jakab.
VII., Wesselényi-u. 66.
- Brózsza Ottó.
VI., Váci-körút 17.
- Bruchsteiner és fia.
VII., Damjanich-u. 35.
- *Bruck Ferenc és tsa.
VII., Király-u. 33.
- Bruck Ferenc és néje.
VI., Nagymező-u. 6.

A csillaggal jelölt nyomdák hatóságilag nincsenek bejelentve.

- I. Bpesti baptista hitk. ny. (Üzletv.
Welkes József.)
VI., Hársfa-u. 33.
- V. 6. Magyarországi.
Budapesti lap- és könyvkiadó-váll. ny.
VIII., Rökk Szilárd-u. 19.
- Bpesti ny. és lapkiadó r.-t. (Üzletv.
László Albert.)
VIII., Tisza Kálmán-tér 6.
- Buschmann F. utóda. (Tul. Wisinger
Manó és Bagits Nándor.)
IV., Ferenc József rkp. 6—7.
- Büchler Henrik.
VI. Felsőerdősor-u. 29.
- Büchler Vilmos.
Cadmus műintézet.
IX., Csillag-u. 1. (Seidmann, Weisz és
Neumann. V. 6. Neumann Ilona.)
- Concordia ny. (L. Weisz S. Zsigmond.)
Corvina ny. (Tul. Berger Géza.)
VIII., Üllői út 20.
- Czeisler Béla. (L. «A Nap».)
VIII., Rökk Szilárd-u. 9.
- Dann Jenő.
II., Zsigmond-u. 13.
- Deutsch József.
VII., Károly-körút 7.
özv. Deutsch Józsefné Knöpfler Katalin.
VII., Aréna-út 19.
- Deutsch Sámuel.
VII., Erzsébet-körút 32.
- Divald Alfréd.
VIII., Kisfaludy-u. 9.
özv. Dus Mártonné, sz. Rottenstein
Janka.
V., Árpád-u. 6.
- Eberle József és tsa.
V., Mária Valéria-u. 9.
- Eisler Jenő.
VII., Klauzál-tér 16.
- Elek Lipót.
V., Eötvös-tér 1.
- «Elet» irod. és ny. r.-t. (Üzletvezető :
Laiszky Jenő és Pál Kázmér.)
I., Fehérvári-út 15.
- Első kőbányai ny. (Tul. Goldschmid
Alfréd.)
X., Belső Jászberényi-út 4.
- Engel S. Zsigmond.
V., Kálmán-u. 1.
- Engelmann Mór.
II., Margit-körút 5/b.
- Erbeck György.
V., Sólyom-u. 16.
özv. Erbeck Györgyné Klas Augustza
és Bugarszky Milán.
VII., Akácfa-u. 17.
- Európa ny. r.-t.
VI., O-u. 12.
- Fabriczki Sámuel.
VI., Eötvös-u. 32.
- Farkas testvérek.
V., Nádor-u. 19.
- Fekete Gyula.
Reáltanoda-u. 11.
- Fischer Jakab és Baron Arnold.
VI., Csengery-u. 64.
- Fisch Fülöp.
VIII., Baross-u. 66—68.
- Fischbach Károly.
IV., Templombazár, Eskü-tér.
- Fischer U. és fiai.
VII., Thököly-u. 3.
- Fővárosi Hirmondó kny. (Lásd Sipos
Sándor.)
Fővárosi ny. r.-t.
VI., Podmaniczky-u. 39.
- Franklin-társ. ny.
IV., Egyetem-u. 4.
- Franklin-fiók ny.
IV., Vármegye-u. 11.
- Fránzl János.
VI., Próféta-u. 9.
- *Fráter és tsa.
VII., Hársfa-u. 40.
- Fried és Krakauer.
VII., Dohány-u. 10.
- Fried József és Breiter Károly.
VIII., Tisza Kálmán-tér 5.
- Fritz Armin.
VIII., Nap-u. 13.
- Fuchs Miksa.
VI., Váci-út 73.
- Galitzenstein H. (Tulajd. Salvendy
Ferenc és Gyula és Fried Adolf.)
VII., Dohány-u. 68.
- Garai Mór és fia.
VII., Károly-körút 3.
- Gárdos Miksa.
VII., Valero-u. 12.
- Gergely Miksa.
VI., Lázár-u. 2.
- A «Gépész» Morva Rezsőné ny. (L.
Morva Rezsőné.)
X., Alkér-u. 32.
- Globus ny. (Beer E. és társa.)
VI., Aradi-u. 8.
- Goldberger Arnold.
VIII., Népszínház-u. 17.
- Goldberger Ignác.
II., Corvin-tér 1.
- Goldberger és tsa.
VI., Liszt Ferenc-tér 18.

- Goldfaden Márkné szül. Mandl Eleonóra.
VII., Dohány-u. 42.
- Goldfinger Mór.
VI., Király-u. 106.
- Goldschmid Alfréd. (L. Első köbá-
nyai ny.)
X., Belső Jászberényi-út 1.
- Goldschmidt testv.
VI., Révay-u. 1.
- Goldstein Albert. (Kereskedelmi
nyomda.)
VI., Eötvös-u. 10.
- Goldstein József.
VIII., Népszínház-u. 25.
- Goessler Gyula.
IV., Aranykéz-u. 1.
- Grafikai intézet. (Üzletv. Czettel Ödön.)
VII., Nagydíófa-u. 14.
- Gross Benjamin. (Eötvös ny.)
VI., Eötvös-u. 19.
- Grosz Jakab és Nadel Jakab.
VII., Jósika-u. 5/a.
- Grund V. utódai.
IV., Molnár-u. 37.
- Grünhut és Steiner.
VI., Vörösmarty-u. 75.
- Grünwald Ödön.
VII., Wesselényi-u. 4.
- György József.
VIII., Népszínház-u. 25.
- Haan Albertné Ungár Szidónia.
VI., Csengery-u. 80.
- Haber Miksa és Wollner József. (L.
Wollner.)
IV., Hajó-u. 5.
- Hamburger és Birkholz.
V., Csáky-u. 13.
- Harsány Emil.
IX., Lónyay-u. 7.
- Halton Nelly.
III., Pacsirtamező-u. 13.
- Hauptmann Béla.
VI., Izabella-u. 68.
- Hazai Hirlapkiadó r.-t. ny.
V., Honvéd-u. 10.
- Hedvig Imre.
VII., Wesselényi-u. 97.
- Hedvig Sándor.
VII., Sip-u. 7.
- Heisler és Kózol.
II., Várkert-rakpart 1.
- Hell J. Ede.
VIII., Luther-u. 4.
- Heller Ignác és Heller Mór.
VII., Izabella-u. 34.
- Heller Jakab Kálmán és Heller Szidónia.
VI., Izabella-u. 78.
- Heller K. és tsa.
VIII., Bezerédy-u. 5.
- Hentschel Henrik.
Hajós-u. 20.
- Hentschel Henrik.
VI., Zichy Jenő-u. 2°
- Herkules ny.
VII., Aréna-út 19.
- Herrmann Ignác.
VI., Szercesen-u. 45.
- Hornyánszky Viktor.
VI., Aradi-u. 14.
- Hungária ny.
V., Váci-körút 34.
- Hunnia kny. r.-t.
V., Szalay-u. 3.
- Huss Lipót.
VI., Eötvös-u. 31.
- *Irányi kny. (Tulajd. Weisz Ármin.)
IV., Irányi-u. 15.
- Jakab Mose Hers.
II., Corvin-tér 5.
- Jedlovsky István.
IX., Ferenc-körút 17.
- Jókai ny. (Tul. Berger Zs. és Schimek.)
VII., Thököly-út 28
- Katzburg Lipót.
IV., Hajó-u. 5.
- Kállai Ármin.
V., Báthori-u. 20.
- Kálmán M. és tsa.
V., Vadász-u. 32.
- Kalmár Mór.
IV., Semmelweiss-u. 14.
- Kanitz C. és fiai.
V., Vadász-u. 32.
- Kápolnai Adolf utóda.
VI., Gyár-u. 3.
- Karczag Vilmos.
V., Ujpesti-rakpart 5.
- Karczag Vilmos Benjamin.
VI., Dávid-u. 8.
- Károlyi György.
V., Arany János-u. 1.
- Kaufmann J. és tsa.
V., Arany János-u. 18.
- Kellner Albert.
VII., Csányi-u. 13.
- Ifj. Kellner Ernő.
V., Csáky-u. 9.
- Kellner és Mohrlüder.
V., Csáky-u. 10.
- Kelner Sándor és Piotrovsky Károly.
VII., István-út 41.
- Kereskedelmi ny. (L. Goldstein.)
Kereskedelmi ny. (Tul. Vári Daniel.)
V., Ügynök-u. 10.

- Kertész József.
V., Nádor-u. 28.
- Kertész Mayer.
VII., Hársfa-u. 12.
- Klein Samu.
V., Koráll-u. 11.
- Klein Vilmosné Tausig Ilona.
VIII., Rákóczi-út 73.
- Kleinberger Armin.
V., Bálvány-u. 20.
- Klősz György és fia.
VII., Városligeti-fasor 49.
- Klusele Manó.
VIII., József-u. 43.
- Knitel Vilmos és Heimler Sándor.
VIII., Rákóci-út 51.
- Knopfmacher Izidorné Weisz Matild.
VII., Rombach-u. 1/B.
- Kogutovicz Manó. (L. Magy. földr. int.)
V., Rudolf-rakpart 8.
- Kohn Simon.
VIII., József-körút 10.
- Kohn Simonné sz. Rosenfeld Anna.
VIII., József-körút 10.
- Kollmann Fülöp.
V., Arany János-u. 34.
- Korvin testv.
VI., Révay-u. 14.
- Kossuth Lajos ny. (Tul. Laufer Jakab és Holländer József.)
VIII., Tisza Kálmán-tér 5.
- *Központi kny. (Tul. Klein Simon és Grünwald Béla.)
VII., Bethlen-u. 8.
- Krausz Jakab és Haan Albertné Ungár Szidónia.
VI., Csengery-u. 86.
- Krausz Lajos.
VI., Ó-u. 50.
- Krnyác János. (L. Szrpszke Novoszty.)
I., Döbrentei-u. 12.
- Kuncz Lipót és Fejér Jenő.
VIII., Rákóczi-út 73.
- Kunosi Vilmos és fia.
VI., Teréz-körút 38.
- Kunstädter Vilmos.
VIII., Conti-utca 38.
- Kupkay Domonkos és Weingarten Friderika. (Üzletv. Glasel Adolf.)
V. ö. Magyar papírárú- és vignetta-gyár.
VI., Szondi-u. 93.
- Kürschner Adolf és Kürschner Sándor.
VI., Szondy-u. 19.
- Langer Ede és fia. (Tulajd. Langer Ferenc Ede.)
IV., Reáltanoda-u. 11.
- Laufer Jakab. (L. Kossuth L. ny.)
VIII., Tisza Kálmán-tér 5.
- László Károly.
X., Liget-tér 2.
- Légrády testv.
V., Váci-körút 78.
- Lengyel Lipót.
V., Visegrádi-u. 3.
- Linczer Mór és tsai közk. t. (Üzletv. Linczer Mór.)
VIII., Német-u. 9.
- Lónyai Nándor és Schwarcz Béla.
VII., Dohány-u. 31.
- Löbl Dávid és fia. (Löbl Dávidné sz. Messinger Jeanette, Löbl Mór és Löbl Ödön.)
VI., Nagymező-u. 26.
- Löbl Mór.
VII., Király-u. 27.
- Löblovitz Zsigmond.
VII., Thököly-út 40.
- Lőrincz János. (Lásd «Univers» kny.)
X., Gyűjtőfogház.
- Lőw Ede.
V., Váci-körút 80.
- Magyar államvasút ny.
VI., Csengery-u. 33.
- *Magyar fényny. r.-t.
VIII., Ór-u. 9.
- Magy. földrajzi intézet r.-t. (L. Kogutovicz.)
V., Rudolf-rakp. 8.
- Magyar keresk. nyomda.
VII., Kertész-u. 27.
- M. kir. állami ny.
I., Nándor-tér 1.
- M. kir. államvasutak ny.
VI., Csengery-u. 33.
- M. kir. egyetemi ny.
I., Iskola-tér 3.
- M. kir. posta ny.
IV., Koronaherceg-u. 15.
- M. kir. postatakarék ny.
V., Széchenyi-u. 2.
- Magyar kny. és kiadóvállalat. (Üv. Horváth János.)
V., Ügynök-u. 8.
- Magyarországi baptisták kny.
VII., Hársfa-u. 33.
- Magyar papírárú- és vignetta-gyár. (Kupkay Domokos és Weingarten Friderika.)
VI., Szondi-utca 93.
- Magyar sajtó ny. (Tul. Molnár Irén.)
V., Falk Miksa-u. 32.
- Magyar Ujságkiadó r.-t. ny.
IV., Vármegye-u. 11.

- Markovits Kálmán.
 VII., Rombach-u. 11.
 Markovits és Garai.
 VII., Rombach-u. 11.
 Márkus Samu.
 V., Koráll-u. 8.
 Marton Lipót (Ü. v. Neuheussler Vil-
 mos. Tinódi kny.)
 VI., Csengery-u. 49.
 Márton és Vass.
 V., Klotild-u. 16.
 May János.
 II., Albrecht-út. 3.
 Mercur ny. (Tul. Böhm L. és tsa.)
 IV., Királyi Pál-u. 6.
 Merkantil ny. (Tul. Havas és Lehner.)
 VIII., Német-u. 27.
 Messinger Hugó.
 VII., Károly-körút 7.
 Meteor nyomdai műintézet r.-t. (Üv.
 Friedmann Samu.)
 VI., Gróf Zichy Jenő-u. 16.
 Mezei Adolf.
 IX., Ráday-u. 8.
 Mezei Adolf és Fehér M. Márton.
 IX., Ráday-u. 40.
 Minerva kny. (Tul. Gansel Zsigmond.)
 VI. Szerecsen-u. 23.
 Mocsári József.
 IV., Váci-u. 56.
 Molnár Gábor.
 VI., Izabella-u. 91.
 Molnár Irén.
 V., Nádor-u. 74.
 Morva Rezsőné.
 X., Alkér-u. 32.
 Muskát Béla.
 VIII., Fecske-u. 16.
 Muskát Miksa.
 VI., Podmaniczky-u. 41.
 *Műhely grafikai int.
 VII., Damjanich-u. 36.
 Műszaki irod. és ny. r.-t. (Üzletv.
 Brett Zsigmond.)
 VIII., József-u. 56.
 Nádas Ignác.
 VI., Dávid-u. 4.
 Náftáli Áron.
 VIII., Népszínház-u. 22.
 Nagel István.
 VII., Vörösmarty-u. 17.
 Nagy Mór.
 VII., Hársfa-u. 59/b.
 Najovits Samu.
 V., József-tér 13.
 Németi Elemér.
 VII., Nefelejts-u. 41.
 Neufeld Dezső.
 II., Fő-utca 73.
 Neumann Ilona.
 IX., Csillag-u. 1.
 V. ö. Cadmus kny.
 Neuwald Illés utódai. (Tulajd. özv.
 Berger Arminné.)
 VIII., Üllői-út 48.
 Nobel és tsai. Papyrus kny. (Üv.
 Nobel Jakab Károly.)
 VI., Aradi-u. 22.
 Nobel Károly.
 VI., Csengery-u. 39.
 Nyugat irod. és nyomdai r.-t. (Üv.
 Salamon József. V. ö. Révai és
 Salamon.)
 IX., Üllői-út 18.
 Obláth Lipót.
 VII., Csengery-u. 3.
 Olychovszky Juhász Jankely
 VII., Rákóczi-út 40.
 Országos m. kir. iparművészeti iskola
 grafikai szakosztálya. (Üzletvezető
 Mitterszky Ferenc.)
 IX., Kinizsi-u. 31.
 Orsz. közp. községi ny. r.-t.
 VI., Gyár-u. 40.
 Otthon-nyomda. (Kis és Sós.)
 VIII., Mária-u. 42.
 Pál Ferenc és Vidor Nándor.
 IV., Papnövelde-u. 8.
 Pallas irod. és ny. r.-t.
 V., Honvéd-u. 10.
 Pannonia ny. (L. Bielitz.)
 VII., Rombach-u. 8.
 Pápai Ernő.
 VII., Kertész-u. 16.
 Pátria irod. és ny. r.-t.
 IX., Üllői-út 25.
 Pesti Lloyd társ. ny.
 V., Mária Valéria-u. 12.
 Pesti kny. r.-t.
 V., Hold-u. 7.
 *Pesti tükör lapkiadó r.-t. kny.
 VII., Erzsébet-körút 27.
 Phoebus kny.
 VI., Eötvös-u. 31.
 Piatnik Nándor és fia.
 VII., Rottenbiller-u. 27.
 Pless Ignác.
 VI., Váci-körút 39.
 Pollatschek B.
 V., Ügynök-u. 7.
 Pollák Elkán és Garai Simon.
 V., Nagykorona-u. 21.
 Pollák és Leopold.
 VIII., Üllői-út 10.

- Poporul Román kny (V. ö. Biraucz Döme.)
 Posner K. Lajos és fia.
 VI., Csengery-u. 31.
 Pressler Mihály.
 VII., Dob-u. 87.
 Prickelmájér Béla.
 VIII., Bezerédy-u. 9.
 Propper Leo.
 VII., Erzsébet-körút 35.
 Quittner József.
 IV., Koronaherceg-u. 9.
 Radó Izor.
 VI., Hajós-u. 25.
 Radó Jenő és Gyula.
 V., Szemere-u. 19.
 Rákosi Jenő Budapesti Hirlap ujság-vállalata.
 VIII., Röck Szilárd-u. 4.
 Rákosi József és Kohn Hermin.
 VIII., Aggteleki-u. 10.
 (V. ö. Victoria kny.)
 «Rákóczy» kny. (Tul. Saphir Árpádné.)
 X., Simor-u. 7.
 Rampót Károlyné
 I., Mészáros-u. 3.
 Fióküzlet:
 I., Döbrentei-u. 3.
 Ranschburg Simon.
 VI., Rózsa-u. 80.
 Rázsó Manó és Büchler Béla.
 VIII., Vas-u. 5.
 Reich Ármin.
 VII., Dohány-u. 84.
 Reich Sándor.
 VIII., József-körút 9.
 Reiner Elkán.
 I., Döbrentei-u. 13.
 Reisz Jenő és Neumann Lipót. (Universum kny.)
 VII., Sip-u. 24.
 Rigler József Ede.
 VI., Rózsa-u. 55.
 Róna Béla.
 VI., Lázár-u. 13.
 Rosenthal Gyula.
 VI., Próféta-u. 5.
 Róth József.
 IV., Semmelweis-u. 4.
 Rótt Mór.
 VII., Nagydiófa-u. 13.
 Róthberger Miksa és Weisz Fülöp.
 VI., Lázár-u. 13.
 Rovó Aladár.
 VI., Teréz-körút 40-42.
 Rózsa Jenő.
 VI., O-u. 2.
 Rózsa Kálmán és neje könyvkiadó és könyvny. r.-t.
 VIII., Szentkirályi-u. 30.
 Rubin Salamon.
 VII., Kombach-u. 1/c.
 Rusznák Samu és Türk Ármin.
 VI., Király-u. 8.
 Salvendy Ferenc, Salvendy Gyula és Fried Adolf. (L. Galitzenstein H.)
 VII., Dohány-u. 58.
 Sámuel Vilmos.
 X., Jászberényi-út. 11.
 Säculum kny.
 VII., Rózsa-u. 25.
 Schmelz és Misner.
 VI., Izabella-u. 70.
 Schmelz Izidor és Zoltán Béla. (Üv. Z. B.)
 VI., Izabella-u. 70.
 Schmidl és Manheim.
 VII., Kertész-u. 35.
 Schmidl Sándor.
 VI., Gr. Zichy Jenő-u. 3.
 Schulhof I. kny. r.-t.
 V., Ügynök-u. 8-10.
 Schultz Ábrahám.
 VIII., Baross-u. 81.
 Schultz Béla és Lázár Sámuel.
 VIII., Tisza Kálmán-tér 13.
 Schwartz Mór, Bardócz Sándor és Vida Henrik. (Üzletv. Vida Henrik.)
 (L. Typographia ny.)
 VI., Dalszínház-u. 10.
 Seidner Emil.
 VII., Szövetség-u. 6.
 Sicherman Major Lóbb és Fischer Lefkovits Vilmos.
 VII., Klauzál-u. 22.
 Sipos Sándor. («Fővárosi Hirmondó» kny.)
 IX., Lónyay-u. 64.
 Spatz Henrik.
 VII., Dob-u. 55.
 Springer Gusztáv.
 VI., Király-u. 54.
 Steiner Ignác.
 V., Súlyom-u. 16.
 Steiner Zsigmond.
 VII., Rózsa-u. 5.
 Steininger Nátán.
 V., Kálmán-u. 23.
 Stephaneum kny. r.-t.
 VIII., Szentkirályi-u. 28/a.
 Stern Péterné és Stadler János.
 VII., Kazinczy-u. 35.
 Stöckelmacher Ferenc.
 V., Szalay-u. 4.

- Sűsz Dávid.
IV., Fővám-tér 4.
- Szarmári Kálmán.
VI., Hungária-körút 95.
- Székely Arthur. (L. Uránia.)
VII., Rottenbiller-u. 19.
- Székesfővárosi házi ny.
IV., Közp. Városház.
- Szénássy Béla.
IV., Ferenc József-rakpart 23.
- Szénássy Béla.
IV., Váci-u. 81.
- Szent László ny. (Hazslinszky és tsa.)
VIII., Rökk Szilárd-u. 28.
- Szlávits Dávid.
VII., Aréna-út 7.
- Szrpszke Novoszty ny. (Tul. Krnyác János.)
I., Döbrentei-u. 12.
- Takács György.
Thália ny. (Üzletv. Somogyi Lipót.)
V., Csáky-u. 12.
- *«Tolnai Világlap» ny.
VII., Dohány-u. 12
- Turul ny. (Tul. Szénássy Béla.)
IX., Ferenctek-tere 9.
- Typographia ny. (V. ö. Schwarz Mór.)
VI., Dalszínház-u. 10.
- Unio. (Tul. Fried József.)
VIII., Rökk Szilárd-u. 40.
- Univers kny. (Tul. Lőrincz János.)
X., Gyűjtőfogház.
- Universum kny.
VIII., Rózsa-u. 8.
- «Uránia» ny. (L. Székely Artur.)
VII., Rottenbiller-u. 19.
- Vajda Henrik. (Baross ny.)
VIII., Baross-u. 4.
- Vajda Henrik és Sugár Henrikné.
IX., Ráday-u. 31.
- Vajda István.
VIII., József-u. 48.
- Vári Dániel.
V., Ügynök-u. 10.
(V. ö. Kereskedelmi ny.)
- özv. Várnai Fülöpné és Várnai Dezső.
VI., Liszt Ferenc-tér 9.
- Vészi Gerzson.
VI., Podmaniczky-u. 13.
- «Victoria» kny. (Rákosi és tsa.)
VII., Aggteleki-u. 10.
- Világosság» ny. (Üzletv. Pollák Simon.)
VIII., Conti-u. 4.
- Viola és Geist.
V., Arany János-u. 7.
- *Vitéz István.
IX., Lónyay-u. 64.
- Völgyesi Márk és Ábrahám Leó.
VII., Dob-u. 16.
- Waldmann Adolf és Elsass Debora.
VII., Izabella-u. 33.
- Weisz Adolf.
IX., Ráday-u. 26.
- Weisz Ármin. (L. Turul.)
IV., Ferenc József-rakpart 23.
- Weisz L. és tsa.
V., Korall-u. 9.
- Weisz Lipótné, szül. Neumark Róza.
Weisz Márton.
V., Szabadság-tér 14.
- Weisz Márton.
V., Falk Miksa-u. 15.
- Weisz Sándor Zsigmond. (L. Concordia.)
IX., Ráday-u. 60.
- Weissenberg Ármin.
VIII., József-körút 20.
- Werler Péter.
I., Attila-u. 13.
- Wiesinger József.
VII., Wesselényi-u. 30.
- Wilheim Zsigmond és Neuwirth Sámuel.
VII., Rottenbiller-u. 12.
- özv. Wimmer Mártonné.
III., Serfőző-u. 10.
- Wodianer F. és fiai.
IV., Sarkantyus-u. 3.
- Woititz Bernát.
VI., Horn Ede-u. 9.
- Wollner és Háber. (L. Háber.)
VII., Király-u. 3.
- Yost írógép r.-t. ny. (Üzletv. Káldor Marcell.)
VII., Erzsébet-körút 9—11.
- Zawadil E.
V., Csanády-u. 3.
- Zeisler M.
VII., Kertész-u. 38.
- Zubora István.
IX., Mester-u. 23.

II. Vidék.

- Abaujszántó :**
Corvina ny.
Spán Ignác.
- Abony (Pest vm.) :**
Szerdahelyi János.
- Abrudbánya :**
Árpád r.-t.
- Ada (Bács-Bodrog vm.) :**
Kollonits István.
- Adony :**
Sütő István.
- Alsókubin :**
Trnkóczy József.
- Alsóölvendva :**
Balkányi Ernő.
- Apatin :**
Gasz Mátyás.
Szavadi József.
- Arad :**
Aradi ny. r.-t.
Bloch H.
Concordia kny. (Tul. Suciú János.)
Corvin kny. (Tul. Lányi Izsó.)
Első aradi amerikai gyorsajtó ny.
(Tul. Keppich Zsigmond.)
Függetlenség ny. (Zlinszki István
és tsa.)
Gör. kel. román egyházmegyei ny.
Kállay Miksa.
Kalmár Nándor és tsai.
Nichin és tsa «Tribuna» ny.
Réthy Lipót és fia.
Szűts és Földvári.
Weisz Felix.
- Aranyosmarót :**
Barsi Ellenőr ny. (Tul. dr. Zna-
menák István.)
Mercur-ny. (Tul. Kalmár Bertalan.)
- Aszód :**
Petőfi ny. (Tul. Vas József.)
- Bácsalmás :**
Nánay Aurél.
- Baja :**
*Corvin ny.
- Kazal József.**
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Rajkovits Károly.
- Balassagyarmat :**
Halyák István.
Hollósy Géza.
Klein Gusztáv.
Kondor Sándor, Darvai Ármin utóda.
Székely Samu.
Wertheimer Zsigmond.
- Balatonfüred :**
Faragó Adolf. «Balaton» kny.
- Balázsfalva :**
Gör. kath. papnövelde ny.
- Bán (Trencsén vm.) :**
Fuchs Miksa.
Hertzka Ármin.
- Bánffyhunad :**
Ábrahám Mór.
Diamantstein Nándor.
- Barcs (Somogy vm.) :**
Gut Béla.
- Barót :**
Kis Sándor.
*Nagy József utóda.
- Bártfa :**
Blayer Majer.
Felsősárosi ny. (Tul. Salgó Mór.)
Horovitz Menasche Chasskel.
- Battonya :**
Ruber István.
- Bazin :**
Kautny Ferenc.
Klein Alfréd.
- Békés :**
br. Drechsel Géza.
- Békéscsaba :**
Corvina-ny. (Tul. Szihelszky
József.)
«Függetlenség» ny. (Tul. Kner
Izidor.)
Holländer Izsák.
Téván Adolf.

- Belényes :**
Boros Lajosné.
Doina kny. r.-t.
Süssmann Lázár.
- Beregszász :**
Balogh Tamás.
Haladás ny. (Tul. Klein Sámuel.)
Hungária ny. (Tul. Rubin József.)
Szabadság ny. (Tul. Engel Jenő.)
Szóbel Mór.
- Berettyóújfalu :**
Adler Béla.
Friedmann H. (Tul. Friedmann Jónásné.)
- Besztercze :**
Balkirs Hersch Leib.
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
Matheiu György.
Zikeli Gusztáv.
- Besztercebánya :**
«Haladás» kny. (Tul. Bauer Károly.)
Havelka József.
Hungária ny. (Tul. Sonnenfeld Mór.)
Machold Fülöp.
Polónyi Mátyás.
Wolf Arthur.
- Betlen :**
Hirsch M. Lajos.
*Schönfeld Henrik.
- Bezdán :**
*Gász József.
- Boksánbánya (Krassó-Szörény vm.):**
Rosner Adolf.
- Bolgár :**
Ferenczi István.
- Bolyok :**
Schweitzer Rezső.
- Bonyhád :**
Bemár Béla. (Hírlap nyomda. Bonyhád.)
Raubitschek Izor.
Weisz Jakab.
- Borgóprund :**
Friedländer Mendelné.
- Borosjenő :**
Ungár Jakab.
- Borossebes :**
Kuliner Miksa.
- Bozovics :**
Kaden József fiókja (Üzlv. Naár Ferenc.)
- Brád :**
Roth Györgyné, sz. Farkas Anna.
- Brassó :**
Brassói lapok ny. (Tul. Grünfeld Vilmos.)
Cjurcu és tsa.
*Égető testvérek.
Gótt János fia.
Hentschel H.
Herz Anna.
Kerschner és társai.
dr. Muresian Aurél örököse. Brániste és tsa.
Schneider testvérek és Feminger.
- Breznóbánya :**
Kreisler József.
- Budafok :**
Budafoki ny.
- Buziásfürdő :**
ifj. Brach József.
- Büdszentmihály :**
Schechter Mózes.
- Csacza (Trencsén vm.):**
Taub Emil.
- Csák :**
Gratl Péter.
- Csáktornya :**
Fischel Fülöp (Strausz Sándor).
Gut Béla.
- Csenger :**
Szatin Zsigmond.
- Cservenka :**
Welker Ádám.
- Csikszereda :**
Gyönös Gyula.
*Létz János.

- Székelység ny. (Tul. Szvoboda Miklós.)
Szvoboda József.
- Csongrád :**
Bozó és Justin.
Tiszavidék ny. (Tul. Silber János.)
Weisz Márk.
- Csorna :**
Csornai ny. váll. (Neumann Samu.)
- Csurgó :**
Mézer Dezső.
- Czepléd :**
Nagy Elek.
Sárik Gyuláné.
Sebők Béla.
- Czellőmők :**
Dinkgrewe Nándor.
- Czinkota :**
Heinovitz Márton.
- Dárda :**
Arady Lajos.
- Debreczen :**
Beck Adolf.
Debreczen sz. kir. város ny.
özv. Grünbaum Mórné.
ifj. Gyürki Sándor.
Hajdumegyei Népbank ny. (Bérlő :
Gaborjáni.)
Hegedüs és Sándor.
Herczeg Henrik.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kleinfeller Károly.
Liebermann Mór.
Mihályi Sámuel.
Szabó Kálmán.
Than Gyula.
Theisz Artur.
- Derecske :**
Karmiol Adolf.
- Dés :**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
Medgyesi és tsa.
Schönfeld Henrikné Hirsch Etelka.
- Detta :**
Tringl és Kirsch.
- Déva :**
Hirsch Sámuel.
Kroll Gyula.
Laufer Vilmos.
Szent János ny.
- Dévványa :**
Sepsi Zsigmond.
- Devecser :**
Horváth János.
Vörösmarty ny. (Tul. Huss Gyuláné.)
- Dicsőszentmárton :**
«Erzsébet»-ny. (Tul. Dosztál Kálmán.)
Körjegyzői nyomda. (Tul. Fröhlich Gézané és Komáromi Sándor.)
- Dobsina :**
Schmidt Géza.
- Dombóvár (Tolna vm.):**
Dombóvári ny. (Tul. Bruck Sándor.)
- Dunaföldvár :**
Somló Manó.
- Dunaszerdahely :**
Adler N. Lipót.
Goldstein Józsu.
- Edelény :**
Blász Lipót.
- Eger :**
Baross-ny. (Tul. Paunz Sándor.)
Dobó István ny. r.-t.
Egri ny. r.-t.
Érseki lyceum ny.
Fleischmann Dávid.
- Élesd :**
Sándor Mór.
- Enying :**
Polgár Jenőné.
- Eperjes :**
Eisentädter I. Gyula.
Kösch Árpád.
Pannonia-ny. (Tul. Kahn Mór.)
Petőfi ny. (Tul. Stehr József.)
*Szent Miklós ny.

- Érmihályfalva :**
id. Beck Adolf.
Freimann Márton.
- Érsekujvár :**
Link Lipót.
Schultz Ignác.
Winter Emil.
Winter Zsigmond fia Vadász Ferenc.
- Erzsébetfalva :**
*Kaufmann Dezső.
Müller Mátyás.
Matkovich Aladár.
- Erzsébetváros :**
Loydl nyomda. (Tul. Loydl Hen-
rik.)
- Esztergom :**
Bártfay Géza.
Buzárovits Gusztáv ny. (Tul. Philipp
Konrád.)
«Hunnia» ny. (Tul. Gerenday József.)
Laiszky János.
- Facsád :**
Kain Ármin.
- Fehérgyarmat :**
Mátyás Adolf.
- Fehértemplom :**
Hepke Bertold.
Kuhn Péter.
Wunder Gyula.
- Felsőgalla :**
*Hacker Dezső.
- Felsőőr (Vas vm.):**
Reiss Frigyes.
- Felsővisó :**
Fruchter Zalel.
*Horovitz Mátyás.
- Fiume :**
Battara Péter.
Hönig Henrik.
Jerouscheg Lajos.
*Kereskedelmi ny.
Merkur kny. (Chilko József.)
Minerva kny. (Zanella R.)
Miriam (Cappuccini) kny.
Mohovich Emőd.
Polimnia kny. (Zustovich Matild.)
- Tipografia Fiumana.**
*Unione ny.
Uránia ny.
- Fogaras :**
Pop Szilárd.
Préda Jeromos.
Thierfeld Dávid.
- Füzesgyarmat :**
Lipschitz Herman.
- Galánta :**
Neufeld Samu-féle ny.
Neuschloss Jakob.
- Galgóc :**
Brodi Simon.
Sternér Adolf.
Szold Jakob.
- Gálszécs :**
Birnbaum Lázár.
- Gödöllő :**
Erzsébet ny. (Tul. Nyiry Lajos.)
Kovács Ferenc.
- Gyergyóditró :**
*Létz János.
- Gyergyószentmiklós :**
*Létz János.
*Kossuth-ny.
*Sándory Mihály.
- Gyoma :**
Kner-nyomda. (Tul. Kner Izidor.)
- Gyöngyös :**
Herczog Ernő Ármin.
Hungária ny.
Nigrinyi Antal.
Sima Dávidné.
Steinicz Gábor.
- Gyönk (Tolna vm.):**
Engel József.
- Győr :**
Dobos Ignác.
Feledi Károlyné.
Gross Gusztáv.
Györegyházmegyei ny.
Győri Hírlap ny.
Lurja Aladár és Muraközi Árpád.
(Győri ujság- és könyvnyomda.)

- Mercur ny. (Tul. Láng Jakab Jenő és tsa.)
Nitsmann József.
Összetartás r.-t. ny. (Igazg. Csizmadia László.)
Pannonia ny. (Tul. Raab Béla.)
Révész Sándor.
- Gyula :**
«Corvina»-ny. (Tul. Wértesi Arnold.)
Dobay Ferenc.
Goldmann Mihály.
- Gyulafehérvár :**
Erzsébet-ny. (Tul. Izsák Lázár.)
Papp György.
Püsp. lyc. ny. (Bérlő Schäser Ferenc.)
- Hajduböszörmény :**
Szabó Ferencné.
Szmuk Gábor.
- Hajdudorog :**
Grünfeld Mózes.
- Hajdunánás :**
Grünfeld Cili.
Horovitz Gyula József.
Szücs Lajos.
- Hajduszoboszló :**
Plón Gyula.
- Halmi :**
Friedmann Herman.
- Hátszeg :**
Mester János.
- Hatvan :**
Hoffmann M. L.
Jatzkó Lajosné.
- Heves :**
Adler József.
- Hódmezővásárhely :**
Alföldi kny. és lapkiadó vállalat.
Dura Lajos.
Nemes Ármin.
Róth Antal.
Vásárhely és Vidéke ny. (Tul. Münz Rudolf és Marckbreiter Linka.)
Vásárhelyi Reggeli Ujság ny. (Tul. Kun Béla.)
- Hódság :**
Pfiszter József.
Raab Jánosné sz. Speizer Teréz.
- Holics :**
*Rapek Bohuszláv.
- Homonna :**
Fejes Jakab.
Waller Mór.
- Hosszúfalu :**
Jancsó János.
- Huszt :**
Ausländer Ignác.
Huszt nyomdavállalat. (Tul. Ganz Gizella.)
Nagyági ny. (Tul. Veinstein Mór.)
Salamon Márton.
- Igló :**
Ferencz Dávid.
Stein Ignác.
Szepesti Lapok nyomdavállalat ny. (Tulajd. Telléry Gyula és Gaál Vilmos.)
- Illava :**
Eckmann Ignác.
- Ilosva :**
Glancz Móricné.
- Ipolság :**
Neumann Jakab.
Polgár Ignác.
- Jánoshalma :**
Frankl Gáspár.
- Jánosháza :**
Rubin Salamon.
- Jászapáti :**
id. Imrik József.
- Jászárokszállás :**
Nigrinyi Ferencné.
- Jászberény :**
*Novotha Andor.
Pesti Péter.
Vértes Adolf.
- Jászó :**
*Remény kny.

- Jolsva :**
Weisz Béla.
- Jószáshely :**
Berger József és fia.
- Kalocsa :**
Jurcsó Antal.
Moravcsik és Szeidler.
Werner Károly.
- Kaposvár :**
Fenyvesi és Kéthelyi.
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Somogyvármegye ny. és lapkiadó-
vállalat.
Szalai Ferenc.
- Kapuvár :**
Buxbaum József.
- Karánsebes :**
Első karánsebesi takarékpénztár kny.
(Üv. Tománn Ede.)
Fleissig Lipót. (Polgári kny.)
Gör. kel. román egyházm. ny.
- Karcag :**
Klein és Rátkay.
Nagy Lajos és tsai Kertész és Simon.
- Kassa :**
Felsőmagyarország ny.
Kassai ny. r.-t.
Koczányi utóda Paulinyi Gyula.
László Béla.
Matzner Samu.
Schwarcz Alfrédné.
Szent Erzsébet-ny.
Vitéz A. utóda. (Schillinger Zoltán.)
Wiesenberg Lajos. (Hungária kny.)
- Kecskemét :**
Adler Henrik.
Első kecskeméti hirlapkiadó és ny.
r.-t.
Fischl Dávid.
Gichner Gábor.
Kecskeméti Ujság ny. (Tul. Réti
Gyula.)
Kovács László.
Spitzer Vilmos.
Sziládi László.
- Késmárk :**
Gerhardt Ábrahám.
- Spitzer Vilmos.**
Szauter Pál. (Tul. Szauter Tivadar.)
- Keszthely :**
Mérey Ignác.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kevevára :**
Oberläuter Róbert.
- Kézdivásárhely :**
Kézdivásárhelyi ny. r.-t.
Turóczi István.
- Királyhelmeç :**
Klein József.
- Királyhida :**
Brandweiner Vilmos.
Vogel Károly Gusztáv.
- Kisbér :**
Haftl Kálmán.
- Kisjenő :**
Rosenthal Pál.
- Kiskundorozsma :**
Váradí Márton és tsa.
- Kiskunfélegyháza :**
özü. Feuer Salamonné.
Vesszősi József.
- Kiskunhalas :**
Horváth Gyula.
Horváth István.
Práger Ferenc.
- Kiskunmajsa :**
Schwartz Artúr.
- Kismarton :**
ifj. Dick Ede.
Gabriel Jakab.
Nentwich Ferencz.
- Kismartonváraija :**
ifj. Dick Ede.
- Kispest :**
Faragó és Dózsa.
Fischhof Henrik.
*Meyer Ernő és tsa.
- Kisszeben :**
Stehr Gusztáv.

Kisújszállás :

Platz Ferenc.
Szekeres ny. (Tul. Csapp János.)

Kisvárdá :

Berger Ignác és tsa.
Klein Gyula.
Preisz Vilmos.

Kolozsvár :

Ajtay K. Albert.
Boskovits ny. (Tul. Kahlfürst Imre.)
Carmen ny. (Tul. Baritiu P. Péter.)
Ellenzék ny. (Tulajdonos Magyar Mihály.)
Erdélyi Újság ny. váll.
*Globus ny. (Tul. Polonyi Albert és tsa.)
Gámán János örököse.
Kolozsvári kő- és könyv. r.-t.
Kupferstein testv.
Lepage Lajos.
Liczeum-ny. (Tul. Gombos Ferenc.)
Stief ny.
Sz. Bonaventura ny.
Weinstein Béni.

Komárom :

«Hungária» ny. (Tul. Freisinger Mór.)
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénásy és Sipos.

Korpona :

Ruzsinák Antal.

Kovászna :

Szabó Sámuel.

Kőhalom :

Kőhalmi ny.

Körmenđ :

Katona Imre.
Körmenđi ny. r.-t. (Tul. Weiner Julia.)
Slavik Ferenc.

Körmöczbánya :

Paxner I. és Biron H.

Kőszeg :

Feigl Adolf.
Rónai Frigyes.

Kraszna :

Grünfeld Géza.

Kula :

Berkovits Márk.
Csajági Bernátné.

Kunhegyes :

Balla Sándor.

Kunszentmárton :

Bozóky Gábor.
Wolf Dezső.

Kunszentmiklós :

*Schwarz V.

Lajtaszentmiklós :

Hanel Engelbert.

Lajtaújfalu :

Helbig Rupert.

Lakompak (Sopron vm.):

Grünfeld Henrik.
Krausz Henrik.

Léva :

Dukesz Lipót.
«Hermes» kny. (Tul. Birtha József.)
Körmöcbányai papirgyár kny. (Tul. Hüttner és Lenkei.)
Nyitrai és társa r.-t. ny.
Schultz Ignác.

Lippa :

Rafila Demeter.
Zeitler Lajos.

Liptószentmiklós :

Klimes Ferenc.
Lőw Dezső.
Steier Izidor. (Tul. özv. Steier Izidorné.)

Losoncz :

Bicskei Zoltán.
Engel István.
Kármán Zsigmond.
Kredens Béla.
Losonczi Sándor.
*Vigh Károly.

Lőcse :

özv. Reiss Józsefné.
Singer Elek.
Szepesvármegyei közig. ny. (Tul. Braun Fülöp.)

Lugos :

Auspitz Adolf kny. (Tul. Schlinger Zsigmondné, Stern Jozefin és Schlinger József.)

Gutenberg ny. (Tul. Raubitz Janka.)

Husvéth Emil és Hoffer János.

*Minerva kny. (Tul. Taran György.)

Szidon József.

Sziklai Lajos.

özv. Virányi Jánosné.

Lupény :

Schön Gyula.

Magyarfalu :

Langer Wolf.

Magyarkanizsa :

Bruck P. Pál.

Léderer Manó.

Magyarkimle :

Jó iratok terjesztési váll. (Tul. Gladitsch Pál.)

Magyarláros :

Páneth Leopold és Schönfeld Zsigmond.

Teitelbaum ny.

Magyaróvár :

Horváth Vilmosné.

Mosonvármegye ny. (Tul. Ruff Andor.)

Steiner Antal.

Magyarpécska :

Ruber István.

Makó :

Kolimár János.

Kovács Antal.

Makói Hirlap ny. (Tul. Neumann József.)

Maros ny. (Tul. Gaál László.)

Malaczka :

Wiesner Henrik.

Mándok :

Klein Lajos.

Máramarossziget :

Benkő Miklós.

Berger Miksa utóda Fekete Gyula.

Katricz József.

Kaufmann A. és fiai.

«Központi» ny. Rozenthál Rádovil.

«Máramarosi Független Ujság» ny. (Tul. Dicső Menyhért.)

Szabadsajtó kny.

Wizner és Dávid.

Marczali :

Mizsúr Ádám.

Margitta :

Fortuna kny. (Tulajd. Fried Antal és Farkas Ignác.)

Hungária ny. (Tul. Pollák Lajos.)

Maroshévíz :

*Szabó Fülöp.

Marosillye :

Pannonia kny. (Tul. Nagy Bálint.)

Marosludas :

Glück József.

Marosujvár :

Róth Izsák.

*Wugrinetz M.

Marosvásárhely :

Adi Árpád.

Calvineum mű- és kny. r.-t.

Ev. ref. collegium-ny. (Bérlő : Benkő László.)

Grünn Sámuel.

Hirsch Mór.

Komáromy Sándor.

Nagy Samu.

Révész Béla.

Mátészalka :

Weisz Antal.

Weisz Zsigmond.

Medgyes :

Reissenberger G. A.

Wendler Ferenc.

Mezőberény :

Balta János.

Mezőcsát :

Schwartz Herman.

Mezőkászony :

Klein Béla.

Mezőkovácsháza :

Fein Salamon.

- Mezőkövesd :**
Balázs Ferenc.
- Mezőtúr :**
Borbély Gyula.
*Kiss Kálmán.
Török Ignác.
- Miava :**
Pazsiczky Dániel.
- Mindszent :**
Horváth Antal.
- Miskolc :**
Berger és Schullehrer.
Boros Benő.
Braun Henrik.
Enemann Sári.
Groszmann és Kapossy.
Klein és Ludvig.
László Adolf.
Lichtmann Ferenc.
Schwarcz Soma.
Stamberger Bernát.
Stamberger Márkus.
Szelényi és tsa.
- Modor :**
Rohacsek Simon.
- Módos :**
Wellisch Jakab. (Lakik : Budapest,
Andrássy-út 96.)
- Mohács :**
Fridrich Oszkár.
Pollák Róbert.
Rosenthal Márk és fia.
- Monor :**
Pestvármegyei ny. (Tul. Molnár és
tsa.)
Popper Ernő.
- Mór :**
Reszler Jakab.
- Moson :**
Grünfeld Ignác.
Süssmann Adolf.
- Munkács :**
Grósz testvérek.
Grünstein Mór.
Káhn és Fried.
Meisels Bernát.
- Meisels Herman.
Mermelstein Izrael Hers.
- Muraszombat :**
Balkányi Ernő.
- Nagyabony (Pozsony vm.):**
*Müller Mór.
- Nagyatád :**
Benyák János.
- Nagybánya :**
Frankovits Aladár.
«Hermes nyomda». (Tul. Baroson
Endre.)
Morvay Gyula.
Nánásy István.
- Nagybecskerek :**
Oszuszi András.
Pleitz Fer. Pál utóda.
*Seprős Valter utóda : Haasz test-
vérek.
Toliczki Száva.
- Nagyberezna :**
Deutsch Hermanné és Steiger
Sámuel.
- Nagyenyed :**
Keresztes Nagy Imre.
Nagyenyedi ny. és papírárugyár r.-t.
- Nagykálló :**
Sarkadi József.
Szatmári Gyula.
- Nagykanizsa :**
Balog Oszkár.
Fischl Fülöp fia (Fischl Ernő.)
Gutenberg ny. (Goldberger Vilmos
és Künz Jenő.)
*Lederer Manó.
ifj. Wajdits József.
Zala hirlapkiadó és ny. r.-t. (Igazg.
Boros János.)
- Nagykapos :**
Heiman Vilmos.
- Nagykároly :**
Gaál Samu.
Gellis Jakab.
Kölcsey ny. r.-t. (Üzletv. Varga
Endre.)
Manyák Károly. (Pátria ny.)

- Petőfi ny. r.-t., (Úv. Beke Gyula,
azelött: Sarkadi N. Zsigmond.)
Tóth József.
- Nagykáta :**
Simonyi Simon.
- Nagykikinda :**
Milenkovics Szidónia.
Kiadói ny. (Tul. Szegyakov Péter.)
Pannonia ny. (Tul. özv. Balázs
Jenőné.)
Radák János.
Sonderling Károly.
- Nagykőrös :**
Bazsó Kálmán.
Ottinger Edéné.
Székely Albert.
- Nagylak :**
Weisz Márk.
- Nagymarton :**
Gellis Henrik.
Kohn József.
Schön Samu.
- Nagymegyer :**
Neuhauser Jenő.
- Nagymihály :**
Freireich T.
Landesman B.
- Nagyőrceze :**
Fehér Dezső.
- Nagysomkút :**
Vider Jakab.
- Nagysurány :**
Rinstein Ábrahám.
- Nagyszalonta :**
Blasz József.
Kálmán László.
Nagyszalontai Friss Ujság nyom-
dája. (Tul. özv. Fényes Lajosné.)
Székely Jenő.
- Nagyszében :**
Budovszky L.
Drotleff József.
Gör. kel. főgyeházmegyei ny.
Haiser György.
Krafft Vilmos.
- Nép kny. (Tul. Bratu Miklós.)
Roth Frigyes.
- Nagyszentmiklós :**
Wiener Nánán.
- Nagyszombat :**
Elbert testvérek. (Tul. Elbert Hen-
rik és Izidor.)
Fiebig József.
Hirschbein Ármin.
Horovitz Adolf. (Tul. Horovitz
Lipót.)
Schottnik Alajos.
Winter Salamon.
Winter Zsigm. (Tul. Pollák Arnold.)
- Nagyszőlős :**
Ügocsai közp. ny. (Tul. Deutsch
Jakab.)
Victoria ny. (Tul. Weisz Sári és
Rappaport Henrik.)
- Nagytapolcsány :**
Gross Gyula.
Özv. Platzkó Rezsőné.
- Nagyvárad :**
Béres Károly és Held Pál.
ifj. Berger Sámuel.
Boros Jenő.
ifj. Csávás Gyula.
Helyfi László utóda Guttmann M.
Hönig Józsefné.
Láng József.
Laszky Ármin.
Nagyvárad ny.
Neumann Vilmos.
Rubinstein Vilmos.
Sas Edéné, sz. Mészáros Anna.
Sebő Izsák Imre.
Sonnenfeld Adolf.
*Stern Béla.
«Szent László» ny. (Bérlő : Csávás
Gyula.)
Székely Ármin.
Tarsoly Béla.
Vidor Manó.
- Námesztó :**
Schein Márk.
- Naszód :**
Káhán Eliász.
- Nezsider :**
Horváth Julia.

Nyárádszereda :

Schönberger Dávid.

Nyírbátor : Fohn Adolf.
Friedmann Lipót.
Keszler Izidor.**Nyíregyháza :**Borbély Béla.
Jóba Elek. (Tul. özv. Jóba Elekné.)
Klafter Ignác.
Szabolcsvármegye ny. (Fráter Ernő.)
Tóth Sándor.**Nyírmada :**

Grosz József.

Nyitra : Deák József. (Hermes kny.)
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
*Klein Samu.
Lővi Antal.
Neugebauer Nándor.
Risnyovszky János.**Nyustya :**

*Schmidt Géza.

Óbecse :Lévai Lajos.
Radoszavlyevits Vladimir.**Óradna :**

Horovitz Mátyás.

Oravicabánya :Káden József.
Progressul ny.
Weisz Felix.**Orosháza :**Demártsik Ferenc.
Pless N.
G. Szabó Lajos.
Orosházi Friss Ujság kny. (Tulajd.
Mittlasovszky János.)
Orosházi Ujság kny. (ifj. T. Veres
Lajos.)**Orsova :**Handl József.
Tillmann Jakob.**Ószivác :**

Sonnenfeld Ármin.

Ózd :«Ózdi járási nyomda.» (Tulajdonos
Schweiczzer Rezső.)**Ökörmező :**

Weisz Izráel.

Özörény :

*Rigler-gyár ny.

Paks :

Rosenbaum Miksa.

Palánka : Csernicsek Imre.
Blazsek József.**Pancsova :**Horovitz Adolf és fia.
Jovanovics testv.
Kohn Samu.
Koszánics Miklós.
Krausz Adolf.
Wittigschlager Károly.**Pankota :**

*Seprős Valter Pál.

Pápa :Év.ref. főisk. ny. (Bérlő : Kis Tivadar.)
Goldberger Gyula.
Nobel Armin.
Stern Ernő.**Párkány :**

Gondos Vilmos.

Pásztó :

Földes Adolf.

Pécs : Egyenlőség kny. (Tul. Tóth Antal.)
Engel Izidor.
Madarász Béla.
Pécsi irod. és ny. r.-t. (Üv. Valkó
Béla.)
Pécsi kath. hirlapkiadó és nyomda
r.-t. (Üv. Müller Károly.)
Taizs József.
Wessely és Horváth.**Peredmér :**

Linksz M. utóda Rozenzweig Henrik.

Perjámos : Frischmann József.
Pirkmayer Alajos.

Pestújhely :
Némedy Elemér. (Haladás kny.)

Petrozsény :
Muntyán Tivadar.
Steiner R.

Poprád :
Fuchs Gyula.

Pozsony :
Alkalay Adolf.
Angermayer Károly.
Blau Vilmos.
Éder István.
Exel Sándor.
Freistadt Mór.
Freund Alajosné.
Grünsfeld Lipót.
Hauser Samu.
Hungária kny.
Katholikus irod. r.-t. ny.
Kohn Mór.
Kurz Manó.
Lichtenfeld Salamon.
Löwy Gusztáv.
Mandl testvérek.
Mandl Győzőné Buxbaum Hanette.
Natali Magdolna.
Neufeld Lipót.
Schacherl Gusztáv.
A szent Orsolya-szüzek pozsonyi
zárdájának könyvnyomdája.
Westungarischer Grenzbote ny.
(Tul. Simonyi Iván.)
Wigand F. K. (Stromszky Emil.)

Pöstyén :
Gipsz Ignác és H.
Kohn Bernát.
Laufer Nándor.

Privigye :
Gubits Bernát.

Puhó :
Reizsmann Mór.

Putnok :
Gärtner Ignác.

Püspökladány :
*Deutsch D.

Rahó :
Farkas Samu.

Ráczkeve :
Pilisér Simon.

Rákosliget :
Boros Regina.

Rákospalota :
Fischer Károly.
Gold Salamon.
«Vörösmarty» kny. (Kind E. és
tsa.)

Resiczabánya :
Weisz Adolf.

Rimaszombat :
Lévai Izsó.
Náray János Albert.
id. Rábely Miklós.
ifj. Rábely Miklós.

Rózsahegy :
Komor testvérek.
Parička János.
Pollák Jenő, Központi kny.

Rozsnyó :
Falvi Jenő.
Görbics Zoltán.
Hermann Istvánné. («Sajóvidéki»
kny.)

Ruttká :
*«Felvidéki Magyarság» ny. (Tul.
Klein Ferenc.)

Salgótarján :
Friedler Samu.
Laufer Ernő.
Uj István.

Sárbogárd :
Spitzer Jakab.

Sáropatak :
Ev. ref. főiskola ny. (Bérlői: Dani
és Fischer.)

Sárvár :
Hesz Alfréd.

Sásd :
Balla és Krautwig. (Balla Lajos és
Krautwig István.)

Sasvár :
Weisz Ármin.

Sátoraljaújhely :

- «Hegyalja» ny. (Tul. Deutsch Mór.)
Landesmann Miksa és tsa.
Lövi Adolf.
«Pannonia» ny. (Tul. Ócskay László.)
«Szabadság» ny. (Tul. Illésházy és
Tsa.)
«Zemplén» ny. (Tul. Ehlert Gyula.)

Savanyúkút :

- *Első savanyúkúti kny.

Segesvár :

- Becsek D. és fia. (Fióközlet.)
Horeth Frigyes.
Krafft Vilmos.

Selmecz- és Bélabánya :

- Grohmann Gyula.
Joerges Ágost özv. és fia.

Sepsiszentgyörgy :

- «Jókai» ny. r.-t.
*«Kossuth» ny. r.-t.

Siklós :

- Harangozó József.
Siklós-drávavölgyi kny. (Tul. Cserni
János.)

Siófok :

- Singer Károly.
Weisz Lipót.

Somorja :

- Goldstein József.

Sopron :

- Breuer Dávid és testvére. (Tulajd.
Breuer Dávid és Breuer Jakab.
Gellis testv.
Klaber Szerafin.
Könyvnyomda, könyvkötészet és
vonalzóintézet Piri és Székely.
(Tulajd. Piri Dániel és Székely
Antal Géza.)
Nyugatmagyarországi Petőfi ny. r.-t.
Pataki Béla.
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv és fia.
Török Kálmán.
Ungár Józsefné, Nussbaum Fáni.

Stájerlakanina :

- Hollschütz Gizella.

Stubnyafüredő :

- Kohn F.

Sümege :

- Horváth Gábor. (Tulajd. özv. Hor-
váth Gáborné.)
László Sándor.

Szabadka :

- Hirth Aladár.
Hungaria ny. (Fischer Ernő.)
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Szent Antal ny. (Gander István.)

Szokolca :

- dr. Beuer és társa
Teslik József.

Szalárd :

- Kertész Márton.

Szamosujvár :

- Anka Sándor.
Auróra ny. (Tul. Todorán Endre.)
Gör. kath. egyházmegyei ny.
*Schönfeld Henrik.

Szarvas :

- Müller Károlyné.
Sámuel Adolf.

Szatmárnémeti :

- Boros Adolf.
Északkeleti ny. (Sárközi S. és Szász J.)
Kaczér és Dénes.
Merkur ny. (Weisz Zoltán.)
Morvai János.
Pázmány-sajtó.
«Szabadsajtó» ny. (Tul. ifj. Litteczky
Endre.)
Weisz Sándor.

Szászrégen :

- Burghardt Dezső.
Schebesch W.

Szászsebes :

- Hientz József.
Stegmann János.

Szászváros :

- Szászvárosi ny. r. t.
Tipografia Noua. («Uj nyomda.»
Tul. Mota János.)

Szeged :

- Bartos Lipót.
Bruckner Dezső.
Délmagyarország ny.

- Dugonics ny. r.-t.
 Endrényi Imre.
 Endrényi Lajos.
 Engel Lajos.
 Kertész János.
 Traub B. és tsa.
 Tzsöckel Hermann.
 Varga J.
 Várnai Lipót.
- Szeghalom :**
 Riegel Zoltán.
- Szekszárd :**
 Kaszás Sándor.
 Molnár-féle ny. r.-t.
- Szenicz :**
 Bezsó János és tsai.
 Löffler József.
- Szentágota :**
 Schmidt József.
- Szentendre :**
 Szentendre és Vidéke ny. (Tul. özv.
 Goldstein Mórné.)
- Szentes :**
 «Alföldi Ellenzék» ny. (Tul. Vajda
 Ernő.)
 «Szentes és Vidéke». (Tul. Szabó
 József.)
 Untermüller Ernő.
 Vajda B. utóda.
- Szentgotthárd :**
 Wellisch Béla.
- Szentlőrincz (Baranya m.):**
 Mizsur Ádám.
- Szenttamás (Bács-Bodrog vm.):**
 Marinkov Szvetozár.
- Szepesváralja :**
 Buzás Dénes.
- Szepsi :**
 Tóth István.
- Szerbnagyszentmiklós :**
 Wiener Náthán.
- Szered :**
 Grósz Zsófia.
- Szerencs :**
 Schönfeld Zoltán.
 Simon József.
- Szécsény :**
 Glatstein Adolf.
- Székelyhid :**
 Gottlieb Jakab.
 Kohn Sámuel.
- Székelykeresztur :**
 Szabó Kálmán.
- Székelyudvarhely :**
 Becsek D. fia.
 Betegh Pál és tsa.
 Szabó Kálmán.
- Székesfehérvár :**
 Csitári K. és tsa.
 Debreczeny István.
 Egyházmegyei ny.
 Eisler Adolf.
 Kaufmann Pál.
 Minerva ny. (Tul. Weinberger
 Dávid.)
 Singer Ede.
 Száammer Imre. (Tulajd. Heckenast
 Kálmán.)
- Szigetvár :**
 Kozáry Ede.
 Krausz Adolf.
- Szikszó :**
 Blank Simon.
 Stamberger testvérek.
- Szilágycseh :**
 Berger Bernát.
- Szilágysomlyó :**
 Bölöni Sándor.
 Heimlich Sándor.
 Sternberg Ignácné.
 Rosenberger Ignác, Globus kny.
 Viktoria ny. (Tul. Lázár János.)
- Szinyérváralja :**
 Vider Jakab.
- Szolnok :**
 Bakos István.
 Faragó Sándor.
 Hay Géza.
 Róth Dezső.

- Varga József.
Vezéri Ödön.
Wachs Pál.
- Szolyva :**
Első szolyvai ny. (Tul. Goldenberg Chain Leib.)
- Szombathely :**
Egyházmegyei ny.
Geist Márton.
Langer K. János.
*Lintner és Számedli.
Löwy Gusztáv.
Pauli Károly.
Schlesinger Jenő.
Seiler Henrik utódai : Szele és Breitfeld.
*Vasvármegye ny. (T. Lingauer Albin.)
- Szőrcse :**
*Antos Áron.
- Tab :**
Perl Pál.
Singer Károly.
Zuckermendel Jakob.
- Tamási (Tolna vm.) :**
Jeruzsálem Ede.
- Tapolcza :**
Lövy B.
*Weisz József.
- Tasnád :**
Löwinger Lipót.
- Tata :**
Engländer József és tsa.
Lindenberg Adolf.
Nóbel Adolf.
Pataki Géza.
- Técső :**
Szabó Lipót.
- Temesvár :**
Bayer Róbert.
Csanádegyházmegyei ny.
Csendes Jakab.
Csendes Lipót.
Délmagyarországi ny. (Tul. Wettel Ferenc.)
Engel Jenő.
Heim Antal.
- *Hunyadi kny. (Temesvári Hirlap ny.)
Der Landbote kny. (Tul. Kraushaar és Prandstraller.)
Lehner György.
Messinger Sándorné.
Moravetz testv.
Muresian Döme.
Pátia ny. (Tul. Marossy Mátyás.)
Reif Henrik.
Uhrmann Henrik és tsai.
Unio ny. (Tul. Steiner Ferenc.)
Vértés József.
- Tenke :**
Mandel Ferenc.
- Tét :**
Krakauer Salamon.
- Tiszafüred :**
Goldstein Adolf.
- Tiszalök :**
Czigler Sámuel. (Üv. Lővi Márton.)
- Tiszapolgár :**
Szabó Fülöp.
- Tiszaszászfalu :**
Spitz Tóbi. (Tul. Kalik István.)
- Titel :**
Szuboticski Szimó.
- Tokaj :**
Fränkel Dezső.
Klein Márkus.
- Tolcsva :**
Friedmann Béni.
- Tolna :**
Weltmann Ignác.
- Topolya (Bács-Bodrog vm.) :**
Hajtmann István.
Wilhelm Miksa.
- Torda :**
Csákay Péter.
Füssy József.
- Torna :**
Glancz Izsák.
- Tornalja :**
Friedmann Herman.

Tótkomlós :
Frankó István. (Üv. ifj. Valack Mihály.)

Törökbecse :
Jovanovits Giga.
Peczárszky Biankó.

Törökkanizsa :
Szezyakov Sándor.

Törökszentmiklós :
KongorácZ János.
Rubinstein Sándor.

Trencsén :
Gansel Lipót.
Mihályi Zoltán.
Sándor X. Ferenc.
Szold Henrik.

Trencsénteplicz :
Skarnitzl Jenő.

Trsztena :
Schein Samu.

Turdossin :
Kornhauser Nándor.

Túrkeve :
Daróczy Antal.

Turócszentmárton :
Gasparik János.
Magyar nyomda. (Tul. Moskóczy Ferencné.)
Turócszentmártoni ny. r.-t. (Üv. Czapko József.)

Újarad :
Mayr Lajos.

Újfehértó :
Guttman Kálmán.

Újpalánka :
Csernicsek Imre.

Újpest :
*Bellák Gyula «Attila» kny.
Csanády és tsa.
Fuchs Antal és tsa.
Salgó Sándor és tsa.
Szabadság ny. (Tul. Hirschbein Regina.)
Újpest-vidéki (ker. szoc.) népnv.
Wagner Jenő.

Újverbász :
Boros György.

Újvidék :
«Branik» r.-t. ny.
Fuchs Oszkár és tsa. (Merkur kny.)
«Guttenberg» kny. Fuchs Emil és tsa, utóda Gerich István.
Hirschenhauser Benő.
Hungária ny. (Tul. Szász Márton.)
Ivkovics György.
Könyvnyomdai szövetkezet. (Tul. Radák Sefta, Uglyesits Milutin, Magyarevits Zsviko és Kracsednacs István.)
Miletics Szvetozár kny. (Tul. Bradvarovics Koszta.)
Natosevics ny. r.-t.

Ungvár :
Földesi Gyula.
Gellis Miksa.
Székely és Illés.
Ungmegyei ny. (Tul. Kreisler Marczell.)
Unio ny. r.-t. (Igazg. Plenykó János.)

Vác :
Abeles Gábor.
Dercsényi Dezső.
Ergerspert és Wölcz.
Herman Antal.
Katzburg Lipót.
Kohn Mór.

Vágsellye :
Kollmann Dávid.

Vágújhely :
Brück Gyula.
Fábián András.
Horovitz Adolf.
Hungária ny.
Lövisohn Manó.
Schreiber Mór.

Vajdahunyad :
Wachter József.

Varannó :
*Weinstein E.

Vásárosnamény :
Berkovics Lajos.

Vasvár :
Singer Zsigmond.

Verbő:

Rosenmann Bernát.

Verebély:

Neufeld Sándor.

Versecz:

Albach testv.

Banater Buchdruckerei. (Tul. Rit-
tinger Ede.)

Jankovics Zsiván.

őzv. Kirchner J. E.

Márk Károly és tsa. (Wettel és
Veronits utóda.)

Risztics István.

Seemayer János és tsai.

Veszprém:

*Czigány Pál.

Egyházmegyei ny.

Fodor Ferenc.

Krausz Ármin és fia.

Népakarat ny. (Tul. Takács Szil-
veszter.)

Pósa Endre.

Szigethy Akos.

Zalaegerszeg:

Breisach Sámuel.

Kakas Ágoston.

Unger Antal.

Zalazentgrót:

Nagy Sándor.

Zenta:

Fekete Sándor.

Molnár Sz. Vince.

Politzer Sándor.

Zilah:

Seres Samu.

Szövetség ny. (Tul. Török János,

Szabó Lajos és Fejérdy Béla.

Üzletv. Szabó Lajos.)

Zircz:

Krenhardt Péter.

Zircvidéki ny. (Tul. Szigethy Ákos.)

Zólyom:

Nádasy Ferenc.

«Zólyom és Vidéke» ny. (Tul.
Strausz Vilmos.)**Zombor:**

Baits Vladimir.

Bikár M. és tsa.

Bittermann Nándor és fia.

Bosnyák Ernő.

Kollár József.

Obláth Károly.

Zsablya:

Lux Mihály.

Zsibő:

Bercze Gyula.

Zsolna:

Biel Lina.

Braun Rezső.

Glazel Samu.

Horner Ferenc.

Nürnberg Ármin.

Zsombolya:

Lebovits Márton.

Perlstein Fány.

A HAZAI IDŐSZAKI SAJTÓ VÁLTOZÁSAI 1913-BAN.*

I.

Hirlapirodalom.

Összeállította: KERESZTY ISTVÁN.

A) Uj lapok.

I. Magyar nyelvűek.

I. Politikai napilapok.

BUDAPESTEN.

Kurír. Fel. sz. Herczeg Géza. Kiadó: saját vállalat. Ny. «A Nap» ny. (Esti lap.) Száma 2 f.

Pesti Tükör. Fel. sz. dr. Bethlen Oszkár. Kiadó dr. Kenéz [Kurländer] Ede. Ny. «Globus». Estilap. É. 14 K, száma 4 f.

Összesen 2.

VIDÉKEN.

A Dunántul. (Székesfehérvár.) Fel. szerk. Szabó István. Kiadó, ny. saját vállalat. Ára évi 12 K, száma 4 f.

Győri Híradó. Fel. sz. Csokonai Vitéz Mihály. Ny. «Pannonia». Évi 18 K, száma 6 f.

Hódmezővásárhelyi Friss Hírek. Fel. sz. Körmeny Dezső. Ny. Széll József. Évi 8 K.

Miskolci Estilap. [«XXII. é.» az Ellenzék XII. és a Szabadság X. évf. egybeolvadva.] Fel. sz. Sassy Csaba. Kiadó Szelényi Lajos. Ny. Szelényi és Tsa. Száma 2 f.

Orosházi Reggeli Ujság. Főszerk. dr. Bikádi Antal, fel. sz. Faragó Sándor. Kiadó Kun Béla. Ny. [Hódmező-

vásárhely] a «Vásárhelyi Regg. U.» ny. Évi 8 K, száma 2 f, de vasárnap 4 f.

Összesen: 5.

II. Politikai hetilapok.

BUDAPESTEN.

Déli hírek. Fel. sz. Sebestyén Ede. Ny. «A Nap» ny. Hétfőn. Évi 3 K.

Rendkívüli Ujság. Fel. sz. Pesta Frigyes. Ny. «A Nap» ny. Vasárnap este, hétfő reggel. Száma 4 f.

Uj Nemzedék. Fel. sz. dr. Milotay István. Ny. «Hunnia», 1912/13. Hetenként. Évi 16 K, száma 30 f.

Uj Revü. Fel. sz. Franyó Zoltán. Ny. Havas és Lehner. «Merkantil» ny. Évi 10 K, száma 20 f.

Összesen 4.

VIDÉKEN.

Az Ellenzék. (Marosvásárhely.) Fel. sz. Kovács Elek. Kiadó ny. Nagy Samu. Szerdán, péntek és szombaton. Évi 6 K.

Egri Napló. Fel. sz. dr. Csépanyi László. Kiadó ny. Fleischmann Dávid. Évi 7 K 20 f. Száma 2 f.

* A Magyar Könyvszemle 1912-ben közölte az 1911. évi időszaki sajtó állását; sajnálatos sajtóhibából a magyar nyelvű vidéki politikai hetilapok számából: 144, az 1-es kiesett, a statisztika tehát ezzel javítandó. Az 1910. évi sajtó teljes bibliográfiáját 1911-ben közzöltük; azóta csak a létszám évi hullámzását hoztuk, a M. Nemz. Múzeumba érkezett kötelespéldányok alapján.

Független Lap. (Szolnok.) Fel. sz. Hild Viktor, kiadók Sipos Orbán és Társai. Ny. Varga József. Csüt., vas. Évi 10 K, száma 10 f.

Pest megye Vác és Környéke. (Vác.) Fel. sz. Ságk József. Ny. Kohn Mór. Csüt. Évi 8 K.

Szatmári Est. Sz. dr. Nagy Vince. Ny. Morvai János. Heti 2 sz. Évi 12 K. Száma 10 f. *Folyt. 1914-ben:* Szatmármezei Est.

Székelyország. [XIX. é. *Előbbi címe:* Székely-Údvarhely.] Fel. sz. kiadó ny. Betegh Pál. Vasárn. Évi 10 K, száma 16 f.

Végvidéki Hírlap. (Pancsova.) Fel. sz. dr. Labancz Béla. Kiadó dr. Christian Rezső. Ny. Wittigschlager «C.» (=Károly). Szomb. Évi 8 K, száma 20 f. Összesen: 7.

III. Vegyestartalmú képes lapok.

BUDAPESTEN.

—
VIDÉKEN.

IV. Vallás- és nevelésügyi s ifjúsági lapok.

BUDAPESTEN.

A Fecske. A Vasárnapi Iskolai Szövetség Közlönye. Fel. sz. id. Victor János. Félhavi. Ára ?

Az Igazság Tanúja. Fel. sz. Baranyai János. Kiadó ny. A Magyarországi Baptista-Szövetség. Félhavi. Évi 4 K. XIX. é. *Előbb havi folyóirat volt.*

Génius. Szerk. «Internus». Kiadó Géczy János. Ny. Goldfinger Mór. Félhavi. Évi 5 K, száma 20 f.

Magyar Kultúra. Szerk. egy bizottság. Kiadó ny. «Apostol». Havi 2 sz. Évi 12 K, száma 70 f.

Szombati Hírlap. Szerk. Szentmiklósi József. Ny. «Merkantil» ny. Évi 20 K.

Szüllők Lapja. Szerk. Diószeghy Béla és Kuttner Miklós. Ny. Fráter és Tsa. Havi 2 sz. júl. és aug. kivételével. Évi 3 K.

Tanítóegyesület. Szerk. Bagossy Géza. Ny. (Kispest) Meyer Ernő és Tsa. Félhavi. Évi 6 K, száma 30 f. Összesen: 7.

VIDÉKEN.

A Remény. Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap. (Miskolcz.) Szerk. Miskolczi G. Miksa. Ny. Klein és Ludwig. Szombaton. Évi 6 K, száma 12 f.

Eperjes. Főszerk. dr. Vojtovich József, szerk. Szemán István. Ny. Závaczky-ny. Kétheti. Ára ?

Felvidéki Közművelődés. (Felsőstubbya.) Sz. kiadó Mihályfi József. Ny. (Ruttka.) «Felvidéki Magyarság.» Havi 2 szám. Évi 7 K, 20 f.

Iskola és Szülőház. (Gyulafehérvár.) Szerk. Szentpétery János. Ny. Schäser Ferenc. Kéthavi. Évi 6 K, száma 30 f.

Isten Igéje. (Pozsony.) Szerk. dr. Masznyik. Ny. Wigand K. F. Havi 2 sz. Évi 4 K 80 f, száma 20 f.

Katholikus Káutor. (Eger.) Sz. ifj. Buchner Antal és Luspai Kálmán. Ny. Egri kny. r.-t. Félhavi. Évi 10 K, száma 50 f.

Jásznagykúnszolnokmegyei Népoktatás. (Szolnok.) [«VI.» (=V.) *évf. Előbbi címe:* Megyei Népokt.] Szerk. Magyar Gyula. Ny. (Túrkeve) Daróczi Antal. Havi 2 sz. Évi 6 K.

Somogyi Iskolaügy. (Kaposvár.) Szerk. Rónai Sámuel. Kiadó Somogy megyei Ált. Tanítóegyesület. Ny. a «Somogyvármegye» r. t. Havi 2 sz. Évi 6 K.

Tanügyi Tanácskozó. (Dés.) Szerk. Szilágyi Gyula. Ny. Horgos és Medgyesi. Évi 16 sz., 4 K.

Ünnepi Áhitat. *L. a XI. csoportban.*
**Veszprémvármegyei Tanügyi Köz-
löny.** *L. a IX. csoportban.*

Összesen: 8.

V. Irodalmi és vegyes tartalmú lapok.

BUDAPESTEN.

A Holnap. Szerk. Vándor Mihály, Kiss Lajos. Ny. «Világosság». Félhavi. Évi 6 K, száma 30 f.

Pesti Ótthon. Szerk. Andriška Károly. Ny. Fráter és Tsa. Vasárn. Évi 14 K. Összesen: 2.

VIDÉKEN.

A Szkecs. (Eperjes.) *L. a VII. csoportban.*

Miskolczi Élet. Szerk. Kázméri Káz-

mér és Szalánczy József. Kiadó a szerkesztőség. Ny. Klein és Ludwig. Évi 12 K, száma 20.

Összesen : 1.

VI. Humorisztikus lapok.

VIDÉKEN.

Dongó. (Makó.) Sz. ny. Kovács Antal. Száma 4 f.

VII. Szaklapok.

BUDAPESTEN.

Aéro. Fel. sz. dr. Massány Ernő. Kiadó a Magyar Aéroszövetség. Ny. «Franklin-Társulat». Havi 2 sz. Évi 12 K, száma 50 f. (*Címe 1914-ben: Az Aéro.*)

A Mi Lapunk. Dolgozó nők lapja. Fel. sz. özv. Báthory Národné. Kiadó a Kath. Háziasszonyok Orsz. Szövetsége. Ny. «Stephaneum». Havi 2 sz. Évi 2 K, száma 10 f.

A Motor. VI. = I. é. (Előbbi címe?) Fel. sz. Lindner Ernő. Kiadó saját társaság. Ny. Garai-ny.

A Rendőr. Fel. sz. Laky Imre. Kiadó Mezei Sándor. Ny. «Globus». Vasárnap. Évi 10 K.

A Turfvilág. Fel. sz. Róna Béla. Kiadó saját vállalat. Ny. «Unió». Szombaton és versenynapokon. Száma 10 f.

A Villamos. Fel. sz. Dénes Pál. Ny. «Világosság». Félhavi. Évi 7 K 20 f, száma 30 f.

Balatonvidéki Hirmondó. *L. a vidékiek közt.*

Bányamunkás. Fel. sz. Peyer Károly. Kiadó Jászai Samu. Ny. «Világosság». Csütört. Évi 12 K, száma 24 f.

Budfilm Híradó. Szerk. Szalay Ödön. Kiadó «Bpesti Filmkölcsönző Intézet». Ny. Pless J. Vasárn. Ingyen.

Független Cipésziparosok Szaklapja. Szerk. kiadó Császár Károly. Ny. (Kispest) Meyer Ernő és Tsa. Havi 2 sz. Évi 10 K, száma 40 f.

Gazdák Érdeke. Szerk. Berger Gyula. Ny. Breuer Ármin. Havi 2. sz. Évi 10 K.

Gyógyszerészegédek Lapja. Szerk. Szántó Sándor. Kiadó «A Gyógyszerész» hírlapvállalat. Ny. Neuwald Illés. Vasárn. Évi 12 K.

Gyorsírástudomány és Diák-Gyorsíróvilág. (II. é.; előbb havi folyóirat

volt.) Szerk. Bálint Antal és Teőreök Aladár. Kiadó a «Gyorsírástudományi Társulat» elméleti szakosztálya. Ny. Heisler és Közöl. Kétheti. Évi 3 K.

Húsupari Munkások Lapja. VII. é. Előbb havi folyóirat volt. Szerk. Reisz Mór. Ny. «Világosság». Félhavi. Évi 6 K.

Ifjúsági Testnevelés. Szerk. Hámos Nándor. Ny. Garai Mór és Fia. Hétfő. Évi 6 K.

Kertészet. Szerk. *nincs megnevezve.* Kiadó a m. kir. földmív. minisztérium. Ny. Schmidt Sándor. Havi 2 szám. Évi 10 K.

Kéményseprőmunkás. Sz. kiadó Berlász Jenő. Ny. «Világosság». Félhavi. Évi 10 K 80 f, száma 80 f.

Könyvtári Szemle. Szerk. Kőhalmi Béla. Kiadó Lantos Adolf. Ny. «Uránia». Havi 2 sz. Évi 6 K.

Magyar Biztosítási Kurir. Szerk. Friedmann Henrik. Ny. Hornyánszky Viktor. Havi 2 sz. Évi 20 K.

Magyar Detail-Fakereskedő. Ungarischer Detailholzhändler. Szerk. Altbach Dezső. Ny. Orsz. Közp. Közs. Ny. R.-T. Félhavi. Évi 16 K.

Magyar Faipari Munkás. Szerk. Tóth József. Ny. Spatz Henrik. Félhavi. Évi 10 K.

Magyar Háziasszony. Szerk. Balás Sándorné. Ny. (Kecskemét) Fischl Dávid. Vasárn. Évi 10 K.

Magyar Község. Szerk. Himfy Géza. Ny. «Pátria». Hetilap. Évi 16 K.

Magyar Sörfőzők és Komlótermelők Lapja. Ung. Brauer- und Hopfen-Zeitung. Fősz. dr. Zerkovitz Imre. Ny. «Athenaeum.» Havi 2. sz. Évi 20 K, száma 1 K.

Magyar Sport. Szerk. Biró Károly. Ny. «Minerva». Szomb. Évi 5 K, száma 10 f.

Magyar Vállalkozás. Szerk. Szilágyi Miklós. Ny. a «Nyugat» kny. Havi 2 sz. Évi 14 K, száma 40 f.

Mozi. Szerk. Korda Sándor és Várnai István. Ny. «Thália». Hetilap. Évi 10 K.

Munkaadók Központi Hirdetője. Sz. kiadó id. Strausz Lajos. Ny. Rózsa Jenő. Szomb. Évi 15 K.

Műszaki Vívmányok. Technische Errungenschaften. Acquets Techniques. Szerk. Rákosfalvi Szalárdi Béla. Ny. Pless Ignác. Havi 2 sz. Évi 20 K.

Nemesség. Szerk. Tutzing Károly.

Kiadó saját vállalat. Ny. «Unio». Félhavi. Évi 20 K. *IV. évf. Előbb folyóirat volt.*

Nimród. Szerk. Szabó Kálmán. Kiadó saját lapvállalat. Ny. Franklin-Társulat. Havi 3 sz. Évi 12 K, sz. 40 f.

Őcskavas- és Fémkiskereskedők Lapja. Szerk. dr. Bányász Vilmos. Kiadó az «Ó.- és FKK. Orsz. Egyesülete. Ny. «Világosság». Félhavi. Évi 24 K.

Pénzügyi és Tőzsde-Szemle. Kiadó Gänger és Neufeld-bank. Ny. Jakabny. Szomb. Ingyen.

Szabadalmi Útmutató. Szerk. Lukács Gyula. Ny. «A Nap» ny. Félhavi. Évi 8 K.

Színházi Ujság. Szerk. Rév Béla. Kiadó Czobor Károly és Társa. Ny. Goldfinger Mór. Heti. Évi 8 K, száma 20 f.

Tőzsde-Szemle. (Előbbi címe: Pénzügyi és Tőzsde-Szemle.) *L. mint fön.*

Vasárnapi Sport. Szerk. Gyárfás Viktor. Kiadó saját vállalat. Ny. Lengyel Lipót. Évi 5 K, száma 6 f.

Vegyí Ipar. Chemische Industrie. Szerk. Lázár Albert. Ny. «Budapesti kny. és lapkiadó r.-t.» Félhavi. Évi 16 K. Összesen : 38.

VIDÉKEN.

Alföldi Közgazdasági Lapok. (Kecskemét.) Szerk. Németh Ernő. Kiadó ő és Udvardy Kálmán. Ny. Spitzer Vilmos. Havi 2 sz. Évi 10 K, száma 50 f.

A Munka. (Debrecen.) Sz. Boruss Mihály. Kiadó ny. Thaisz Artur. Hetilap. Évi 8 K.

A Nagybányai Népotthon Közleményei. Ny. «Hermes»; *egyéb adat a lapban nincs.*

A Pénz. (Nagyvárad.) Szerk. Herczeg Jenő. Ny. a «Nagyvárad» ny. Félhavi. Évi 16 K, száma 50 f.

Aradi Színházi Élet. Fel. sz. Bruckner Lajos. Ny. Kalmár Nándor és fia. Vasárnapon. Évi 9 K, száma 20 f.

A Szkecs. (Eperjes.) Fel. sz. Weltner Sándor. Kiadó Grosz Dániel. Ny. «Szent Miklós» ny. r.-t. Szombaton. Évi 2 K.

Balatonvidéki Hirmondó. (Apr.—okt. Balatonfüred; nov.—márc. Budapest.) Sz. kiadó Mangold Gusztáv. (Könyomatú. Egyéb adata nincs.)

Bányászat. (Selmecebánya.) Szerk. Balázs János. Ny. Grohmann Gyula. Félhavi. Bányász és kohász altiszt... tagoknak évi 4 K, másnak 6 K. (*II. évfolyam; előbb folyóirat volt.*)

Dési Színházi Ujság. Szerk. Egyed Zoltán. Ny. Demeter és Kiss. Szomb. Száma 20 f.

Dolgozók Lapja. (Nagybánya.) Szerk? kiadó: a Népotthon. Ny. «Hermes.» Évi 2 K.

Dunántúli Sportújság. (Győr.) Szerk. Feledi Károly. Kiadó: Sós és Heltai. Ny. a «Győri Friss Ujság» ny. Évi 10 K, száma 6 f.

Gazdasági Tudósító. (Rimaszombat.) XVII. é. (*előbb havi folyóirat volt.*) Kiadó a Gömör-Kishont vm. Gazd. Egyesület, titkára Fodor Jenő szerk. Ny. Rábely Miklós. Félhavi. Tagoknak ingyen, másnak é. 4 K.

Mozi-Élet. (Szatmár.) Szerk. Illés István. Ny. «Szabadsajtó».

Nagyvárad Kisiparos. Szerk. Nagy P. István.

Színház. (Szatmár.) Szerk. Gál Béla és Vér Mihály. Ny. «Szabadsajtó». Szomb. Száma 12 f.

Színházi Ujság. (Miskolc.) Szerk. Lakatos és Nyulassy. Ny. Klejn és Ludvig. 1912—13. Vasárnap. Évi 4 K, száma 12 f.

Színházi Ujság. (Nyitra.) Szerk. Sugár Gyula és Galgóczy Lajos. Ny. Kleinféle ny. Naponként. 1912—13.

Színházi Ujság. (Nyitra.) (*I. évf. 1913. végén.*) Sz. kiadó Baranyai László. Ny. «Hermes». Heti 2 szám. Egész időnyre 2 K, száma 6 f.

Színművészeti Szövegek. (Gyula.) Szerk. Erdész Imre. Napilap.

Tanyai Ujság. (Hódmezővásárhely.) Szerk. dr. Kenéz Sándor. Ny. Széll József. Vasárnap. Félévi 6, utóbb 4 K.

Temesvári Útmutató. Sz. Kiadó Grosz Jakab. Ny. Messinger Sándor. Havi 3. sz. Évi 3 K 60 f. Száma 10 f.

Thália. (Déva.) Szerk. Meskó Tibor. Kiadó ny.: Kroll Gyula, Szombaton. Összesen: 21.

VIII. Vegyestartalmú, nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

Az Ország. Fel. sz. Kováts László. Ny. «Express». Félhavi. Ára é. 10 K, száma 40 f.

Budai Hirlap. Sz. kiadó Egan Ede. Ny. Ádám Herman. Szomb. Évi 12 K, száma 20 f. *Melléklapja: Budai Képes Lapok.*

Budai Napló. Sz. kiadó J. Viraág Béla. Ny. «Attila». Szerdán. Évi 6 K, száma 10 f.

Budai Szemle. IX. évf. (*Előbbi címe: Óbuda-Ujlak*) Szerk. Csernay József. Ny. Hoffmann és Tsa.

Fáklya. II. é. (*Előbbi címe: «Az Ügyelőd.»*) Szerk. Laszk. Manó. Nyom. Pollacsek B. Vasárnap. Évi 10 K, száma 20 f.

Osszesen: 5.

VIDÉKEN.

A Közélet. (Debrecen.) Fel. sz. Letzter József. Ny. Liebermann. Ára évi 3 K, száma 6 f.

A Vármegye. (Nagy Károly.) Fel. sz. Nagy István. Kiadó: Szatmár vm. jegyzői egyesülete. Ny. «Patria». Vasárnapon. Évi 8 K, száma 20 f. *A 17. sz. óta címe: Szatmárvármegyei Hírmondó.*

Balatonkenesei Hirlap. Sz. Kiadó Czako Gyula. Ny. (Budapest.) Neuwald Illés. Hetenként, a fürdőidényben. Egész időnyre 1 K, száma 8 f. *Címe 1914-re: Balatonkenese és Vidéke.*

Békési Hirlap. Sz. dr. Durkó Ferenc. Kiadó ny. b. Drechsel Géza. Vasárnap. Évi 8 K, száma 20 f.

Bonyhádi Ujság. Szerk. Kakass Béla. Ny. (Dombóvár.) Bruck. Heti. Évi 10 K, száma 20 f.

Diósgyőri Ujság. Sz. Kiadó. Földes Lajos. Ny. (Miskolc.) Szelenyi és Tsa. Szomb. Évi 5 K, száma 7 f.

Facsád és Vidéke. Sz. dr. Scheer Mór. Ny. Kain Ármín. Hétfőn. Évi 8 K, száma 20 f.

Fehérgyarmat. Szerk. dr. Hunwald Izidor. Ny. «Kossuth» kny. Pént. Évi 8 K, száma 20 f.

Felsősomogy (Marcali) Sz. Kiadó: Rónai Albert. Nyom. (Kaposvár.) a «Somogyvármegye» nyom. Vasárnap. Évi 10 K. Száma 20 f.

Felvidék. (Rózsashegy.) Szerk. dr. Spira Ede. Kiadó ny. Komor testv. Vasárnap. Évi 8 K, száma 20 f.

Félegyházi Lapok. (Kiskunfélegyháza.) Főszerk. dr. Kalmár Mór. Fel. sz. Juhász Szilveszter és Oláh István.

Nyom. Juhász és Tsa. Hetilap. Ára évi 4 K.

Gyöngyösi Híradó. Szerk. Kiadó Sima József. «Kossuth»-ny. Szerdán. Évi 8 K, száma 20 f.

Jászapáti Ujság. Szerk. Imrik Gyula. Ny. (Jászárokszállás) Nigrinyi Gyula. Csütörtök. Évi 8 K, száma 20 f.

Kecskemét és Vidéke. Szerk. Fenyvesi Zsigmond. Kiadó ny. Fischl Dávid. (*II. évf. előbbi címe: Pestmegyei Közönlöny.*) Hetilap. Évi 6 K, száma 10 f.

Közegi Híradó. Szerk. ifj. dr. Szovják Hugó. Ny. Feigl Frigyes. Szomb. Évi 6 K, száma 6 f.

Közérdek. (Monor.) Szerk. Kiadó: *nincsenek megnevezve.* Ny. «Fortuna». Vasárnap. Évi 8 K. Száma 16 f.

Közérdek. (Nagyvárad.) Sz. Kiadó Makói János. Ny. Székely Ármín.

Közvélemény. (Vágszered.) *A nyitrai Felvidéki Hírek lenyomata.*

Marosillyei Ujság. Szerk. dr. Balázs József. Ny. (Déva.) Laufer Vilmos. Vasárnap. Évi 8 K. Száma 16 f.

Nagyszombati Híradó. Szerk. Farkas Gyula. Ny. Winter Salamon. Szomb. Évi 8 K.

Napló. (Nyitra.) Szerk. Salgó (Weisz) Károly. Kiadó ny. «Hermes». Naponta, sz. 2 fill.

Nyirbátóri Lapok. Szerk. dr. Erdélyi Imre. Kiadó ny. Friedmann Lipót. Hetilap. Évi 10 K, száma 20 f. *VI. évf., előbbi címe: Nyirbátor és Vidéke.*

Nyírség. Főszerk. Farkas Bertalan. Fel. sz. Erdélyi Imre. Ny. «Apollo». Csüt. Évi 8 K, száma 12 f.

Ogyallai Kis Világ. Szerk. kiadó dr. Markovits Gyula. Főszerk. dr. Kecskeméthy Béla. Nyom. Grósz M. Szomb. Évi 8 K, száma 20 f.

Orosházi Friss Hírek. Szerk. Branyczyk Dezső. Kiadó ny. Demártsik Ferenc. Naponta d. u. É. 8 K.

Piski. Sz. kiadó ny. (Marosillye.) Nagy Bálint. Vasárnap. Évi 8 K, száma 16 f.

Sajkás Híradó. (Csurog.) Szerk. dr. Kozics Elemér. Ny. (Óbecse.) Lévai Lajos.

Sásd és Vidéke. Szerk. kiadó. Albert István. Ny. Balla és Krautvig. Szomb. Évi 8 K.

Siklós. Szerk. dr. Fejes János. Ny. Siklós. Drávavölgyi Ny. Vasárnap. Évi 8 K, száma 20 f.

Szamosújvári Közlöny. Szerk. kiadó dr. Izsáky Lajos. Ny. Todorán Endre. «Aurora» ny. Szomb. Évi 6 K, száma 12 f.

Szatmári Hétfő. Főszerk. dr. Tanódy Endre. Ny. Weisz Sándor. Évi 4 K, száma 6 f.

Szatmármegyei Hirmondó. (Nagykároly.) (Az A Vármegye folytatása; I. a IX. csoportban.) Szerk. Nagy István. Ny. «Patria». Hetilap. Évi 8 K, száma 20 f.

Szászváros és Vidéke. Szerk. kiadó ifj. Szántó Károly. Ny. Szászváros kny. r-t. Vasárnap. Évi 8 K, száma 16 f.

Szombathelyi Kis Ujság. Szerk. Somossy József. Ny. «Egyházmegyei kny.» Napilap. Száma 2 f.

Tanyai Ujság. (Hódmezővásárhely.) L. a VII. csoportban.

Törökszentmiklósi Ujság. Szerk. dr. Garami M. Nyom. Rubinstein Sándor. Pént. Évi 8 K, száma 16 f.

Ujarad és Vidéke. Szerk. kiadó Naszluhász Ödön. Vasárnap. Évi 8 K, száma 2.

Ujpesti Tükör. Szerk. Dobozi István. Ny. Burkert Ede. Napilap. Évi 8 K.

Vágsellye és Járása. Szerk. kiadó dr. Pigler István. Ny. Kollmann. Csüt. Évi 8 K.

Vásárhelyi Néplap. Szerk. kiadó Erdei Sándor. Ny. Széll József.

Vidék. (Nyitra.) Szerk. kiadó Ungvári József (Weisz Izor.) Ny. Löwy Antal. Hetz.

Zalavölgyi Hirlap. (Zalaszentgrót.) Szerk. dr. Biró Károly. Ny. «Zala» hirlapkiadó és ny. r-t. Hetilap. Évi 8 K, száma 20 f.

Összesen : 41.

IX. Hivatalos lapok.

VIDÉKEN.

A Vármegye. (Nagykároly.) Szerk. Nagy István. Kiadja Szatmárvármegye Jegyzői Egyesülete. Nyom. «Patria». Vasárnap. Évi 8 K, száma 20 f. *Folytatása* : Szatmármegyei Hirmondó. L. a VIII. csop.

A Vármegyei Díjnokok Orsz. Egyesületé-nek Hivat. Közlönye. (Kassa.) Nyom. Vitéz A. utóda.

A Város Lapja. (Sátoraljaujhely.) Szerk. saját bizottság. Ny. Illésházi és Tsa. Havi 2 sz. Ara évi 6 K, száma 16 f.

Városi Közlöny. (Kassa.) (III. évf. Az előbbieket nem nyomtatásban jelentek meg.) Szerk. Rössler István. Kiadó Kassa szab. kir. tanácsa. Ny. Kassai kny. és lapkiadó r-t. Félhavi. Évi 6 K, száma 20 f.

Veszprémvármegyei Tanügyi Közlöny. Szerk. Göndör Ferenc. Kiadó a Veszprémvármegyei Általános Tanítóegyesület. Ny. Fodor Ferenc. Havi 2. sz. Évi 4 K.

Összesen : 5.

X. Hirdetési lapok.

XI. Melléklapok.

BUDAPESTEN.

Budai Képes Lapok. A Budai Napló mell.

Összesen 1.

VIDÉKEN.

Ünnepi áhítat. (Az Isten Igéje mell.) (Pozsony.) Összesen : 1.

II. Idegen nyelvűek.

I. Német nyelven.

Politikai lapok.

BUDAPESTEN.

Budapester Fremdenblatt. Főszerk. Stern Bernát. Ny. Hentschel. Hétfőn. Évi 5 K, száma 10 f.

Deutsches Bauernblatt. Fel. szerk. Hentschel Henrik. Kiadó Brandsch Rudolf. Ny. «Europa». Szombaton. Évi 4 K.

Összesen : 2.

VIDÉKEN.

Bistritzer Deutsche Zeitung. (Besztercze.) Kiadó ny. Zikeli Gusztáv. Pént. Évi 8 K 40 f, száma 20 f.

Grenzpost. XIX. évf., előbbi címe : Radikal (Sopron). Fel. sz. kiadó Zombor Géza. Ny. «Petőfi» ny. Heti 2 sz. Évi 12 K, száma 10 f.

Összesen : 2

Nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

Börsen-Revue. Kiadó: Gänger és Neufeld cég. Ny. Jakab-ny. (Előbbi címe: Finanz und B.-R.) Szombat. Ingeny.

Finanzielles Organ über die Budapester und Wiener Börse. Szerk. Rotter Adalbert. Kiadja: «Effektenbank J. Rotter.» Ny. Márkus Samu. Havi 3 szám. [*Nem új lap, de születés után éledt fel.*]

Finanz- u. Börsen-Revue. Kiadó Gänger és Neufeld-cég. Ny. «Jakab-ny.» Szomb. Ingeny.

Saphir's Styx. XLIV. évf. Születés után újra éledt, rövid időre. Szerk. Rózsafi Manó. Ny. Neuwald Illés. Félhavi. Évi 10 K.

Összesen: 4.

VIDÉKEN.

Der Taubenschütze. (Pozsony.) Sz. kiadó dr. Bugél Ferenc. Ny. Kath. Irod. R. T. Csüt. Évi 20 K, száma 50 fill.

Deutsch-Ungarischer Bauernbund. (Bonyhád.) V. évf. 1914-re felvette régi címét: Bauernbund.

Lugoser Ulk. Szerk. kiadó «Crescentius Haszrohr.» Ny. Auspitz Adolf. Vasárnap. Évi 8 K.

Sauerbrunner Kur- und Lokalzeitung. (Savanyúkt.) Szerk. kiadó Beck Vilmos. Nyom. (Sopron.) Piri és Székely. Szomb. Évi 5 K, száma 20 f.

Összesen: 4.

II. Horvát nyelven.

—

III. Szerb nyelven.

Nem politikai lapok.

БЕЧКЕРЕЧКЕ НОВИНЕ. (Nagybecskerek.) Szerk. Brkics István. Ny. Milovánov Sándor.

НОВИ ЖИВОТ. (Török-Kanizsa.) Szerk. kiadó Dridárszki Sándor. Nyom. Szegyakov Sándor. Vasárnap. Évi 8 K, száma 16 f.

СЕНТОМА ШАНИН. (Szent-Tamás.) Szerk. Radulovitz Gyoka. Kiadó Gavanszki P. Szteva. Ny. Marin-

kov Szvetozár. Vasárnap. Évi 6 K, száma 10 f.

СПИСКИ СВЕТ. Srbsky Svet. Serbische Welt. (Ujvidék.) Szerk. kiadó dr. Szubotits Kamenko. Ny. «Branik» társa. Vasárnap. Évi 8 K.

ВРШАЧКИ ВЕШНИК. (Versec.) Szerk. Petko Pavlovits Jován. Nyom. Petko-Pavlovits Milán és fia. Vasárnap. Évi 8 K, száma 20 f.

ЗАНАПЛИЈСКО КОЛО. (Ujvidék.) Szerk. Jorgovity Koszta. Kiadó: Iparosifjúsági Kőr. Nyom. «Natosevity» társ. Havi 2 szám. Évi 4 K, száma 20 f. Összesen 6.

IV. Román nyelven.

Nem politikai lap.

BUDAPESTEN.

Gazeta Română. Szerk. kiadó dr. Linta Liviusz. Ny. Bp. Kiadó r.-t. Vasárnap. Évi 8 K.

Összesen 1.

V. Tót nyelven.

Nem politikai lap.

VIDÉKEN.

Povázske Noviny. (Zsolna.) Szerk. kiadó ny. Braun Rudolf. Vasárnap. Évi 4 K, száma 8 f.

Összesen 1.

VI. Vend nyelven.

Nem politikai lap.

VIDÉKEN.

Novine za Vogrske Slovence. (Cserföld.) Szerk. kiadó Klekl József. Ny. (Szombathely.) Egyházm. kny. Vasárnap. Évi 6 K, száma 4 f.

Összesen 1.

VII. Olasz nyelven.

Nem politikai lap.

VIDÉKEN.

Giornale Cinema Parigi. (Fiume.) Szerk. Fiorillo Kamill. Kiadó a Cin. Par. Ny. Mohovich Emőd.

Összesen 1.

VIII. Francia nyelven.

Nem politikai lap.

BUDAPESTEN.

Revue Franco-Hongroise. Szerk. Jakob D. Kiadó Schoentag A. Nyom. Várnay és fia. Félhavi. Évi 14 K, száma 70 f.

Összesen 1.

IX. Angol nyelven.

Nem politikai lap.

BUDAPESTEN.

Hungarian Puck. Szerk. Szebenyei József. Kiadó Salgó Aurél. Nyom. Markovits és Garai. Havi 2 sz. Évi 12 K, száma 50 f.

Összesen 1.

III. Többnyelvű lapok.*

BUDAPESTEN.

A Motor. (Magyar, német.) *L. a VII. csoportot.*

Magyar Detail-Fakereskedő. Ung. Detailholzhändler. (M., n.) *Ugyanúgy.*

Magyar Fakereskedő. Ungarischer Holzhändler. (Külön lapokból olvadt egybe.) *Ugyanúgy.*

Magyar Sörfőzők és Komlótermelők Lapja. Ung. Brauer- und Hopfen-Zeitung. *Ugyanúgy.*

Műszaki Vívmányok. Technische Errungenschaften. Acquêts techniques. (M., n., francia.) *L. a VII. csoport.*

Vegyipar. Chemische Industrie. (M., n.) *L. a VII. csoport.*

Összesen : 6.

B) Megszűnt lapok.

I. Magyar nyelvűek.

I. Politikai napilapok.

BUDAPESTEN.

A Polgár. IX. évf.

Egyetértés. XLIX. (= XL.) évf.

Kurir. I. évf.

Magyar Nemzet. XXXII. (= XV.) évf.

Pesti Tükör. I. évf.

Összesen : 5.

VIDÉKEN.

Ellenzék. (Miskolc.) XII. évf. (*Folytatása* : Miskolci Estilap.)

Felvidéki Ujság. (Kassa.) VII. évf.

Miskolci Ujság. VI. évf.

Orosházi Reggeli Ujság. I. évf.

Pécsi Közlöny. XXI. évf.

Uj Debrecen. II. évf.

Ujság. (Szolnok.) IV. évf.

Összesen : 7.

II. Politikai hetilapok.

BUDAPESTEN.

Déli Hírek. I. évf.

Uj Revü. I. évf.

Összesen : 2.

VIDÉKEN.

Békésvármegyei Ellenzék. (Gyula.) VI. évf.

Dési Hírlap. XI. évf.

Felsőtorontáli Közlöny. (Nagykiskinda.) IV. évf.

Losonc. III. évf.

Összetartás. (Győr.) VII. évf.

Szabadság. (Lugos.) III. évf.

Szabolcs. (Nyiregyháza.) XI. évf.

Szamosmente. (Dés.) II. évf.

Szamosújvári Hírlap. IV. évf.

Szamosújvári Napló. IV. évf.

Szatmári Est. I. évf. *Folyt. 1914-ben* : Szatmármegyei Est.

Szatmárvármegye. (Nagykároly.) VIII. évf.

Székelyudvarhely. XIX. évf. *Folyt.* : Székelyország.

Vágújhely és Vidéke. VII. évf.

Zentai Friss Ujság. XVIII. évf.

Összesen : 15.

III. Vegyestartalmú képes lapok.

BUDAPESTEN.

Képes Vasárnapi Lapok. «VI.» é.

Összesen : 1.

* A magyar nyelvűek közé föl vannak véve, a létszámot tehát nem gyarapítják.

IV. Vallás, nevelés-oktatásügyi és ifjúsági lapok.

BUDAPESTEN.

Olvasd! III. évf.
Szombati Hírlap. I. évf.
Téli Ujság. 1912/13 : XXXIV. évf.
 Összesen : 3.

VIDÉKEN.

Fogarasmegyei Népoktatás. (Fogaras.) V. évf.

Gazdasági Népiskola. *L. a VII. csoportban.*

Gyermekvilága. (Szeged.) II. évf.
Harangszó. (Körmend.) 1912—13. III. évf.

Magyar Kisdiednevelés és Népoktatás. (Eperjes.) XIX. évf. *Havi folyóirat lett.*

Népiszkolai Tanügy. (Eger.) XXXIX. évf.

Pályázat. (Székesfehérvár.) XXII. évf.

Tanítók Lapja. (Hajduböszörmény.) XXIII. évf.

Összesen : 8.

V. Irodalmi és vegyestartalmú lapok.

BUDAPESTEN.

Pesti Otthon. I. évf.
 Összesen : 1.

VIDÉKEN.

Erdélyi Lapok. (Kolozsvár.) VI. évf.
Miskolczi Élet. I. évf.

Összesen : 2.

VI. Humorisztikus lapok.

BUDAPESTEN.

Egykrajcáros tréfás Képes Herkó Páter. XVII. évf.

Magyar Miska. XXI. évf.

Mulattató. II. évf.
 Összesen : 3.

VIDÉKEN.

Darázs. (Székesfehérvár.) X. évf.
Erdélyi Bakter. (Kolozsvár.) V. évf.

Paprika Jancsi. (Arad.) VII. évf.
 Összesen : 3.

VII. Szaklapok.

BUDAPESTEN.

A Cukorrépa. III. évf.

A Jogász. 1812/13 = III. évf. *Havi folyóirattá lett.*

A Mi Lapunk. I. évf. *Havi folyóirattá lett.*

A Művelt Kereskedő. II. évf.

A Turfvilág. I. évf.

Az Aranyműves. V. évf. *Havi folyóirattá lett.*

Budfilm Híradó. I. évf.

Favorit. X. évf.

Fogászok Lapja. V. évf. *Havi folyóirattá lett.*

Gazdák Független Ujsága. XIX. évf.

Gépgyári Tisztviselők Lapja. II. évf.

Gyógyszerési Folyóirat. VII. évf.

Hungara Studento. (Magyar és esperanto nyelv.)

Jövendő. VI. évf. *Folyt: Kéményseprő Munkás.*

Kémény és Kemence Szaklap. I. évf.

Könyvtári szemle. I. évf. *Havi folyóirattá lett.*

Közgazdasági Közvélemény. V. évf.

Magyar Automobil- és Aviatiikai Szemle. XI. évf.

Magyar Cipészujóság. XXIII. évf.

Magyar Divat. VIII. évf.

Magyar Faipari Munkás. I. évf.

Magyar Gazda. IV. évf.

Magyar Hajózás. XV. évf.

Magyar Háziasszony. I. évf.

Magyar Kabaré. II. évf.

Magyar Kovácsok Lapja. V. évf. *(A Gépész lenyomata.)*

Magyar Közélelmezés. V. évf.

Magyar Közlekedés. XX. évf.

Magyar Sport. I. évf.

Magyar Székesfőváros. XVII. évf.

Mezőgazdasági Gépész. IX. évf. *(A Gépész lenyomata.)*

Mozi-Világ. II. évf.

Műszaki Lapok. XIV. évf.

Műszaki Vivmányok. Technische Errungenschaften... I. évf. *(Havi folyóirat lett.)*

Nemesség. IV. évf.

Nemzetgazdaság. XVII. évf.

Ócskavas- és Fémkereskedők Lapja. I. évf.

Országos Gépész-Szövetség Lapja. XXII. évf. *Havi folyóirattá lett.*

Országos Kereskedelmi Közlöny. VIII. évf.

Országos Szövetség. VIII. évf. *Havi folyóirattá lett.*

Országos Tőzsze Közlöny. X. évf.

Pesti Mozi. III. évf.

Polytechnikai Szemle. XVI. évf.

Szabadalmi Útmutató. I. évf.

Színházi Hét. IV. évf.

Színházi Ujság. I. évf.

Szűcs Ujság. IV. évf.

Útépítő Munkás. V. évf.

Útmesterek Lapja. V. évf.

Vállalkozás és Gyáripár. Unternehmung und Fabrikindustrie. I. évf.

Vas- és gépvásár. Eisen- und Maschinenmarkt. VI. évf.

Zenészek Lapja. I. évf.

Összesen : 52.

VIDÉKEN.

A Pénz. (Nagyvárad.) I. évf.

A Temesvári Árú- és Értéktőzsde Hivatalos Árjegyző Lapja. II. évf.

Dunántúli Sport Ujság. (Győr.) I. évf.

Kassavidéke. XIV. évf. *Folyóirat lett.*

Kisgazdák Ujsága. (Karcag.) II. évf.

Magyar Erdész. (Rimabánya.) XIII. évf. *Folyóirattá lett.*

M. Földmivelő. (Szatmár.) XVI. évf.

Mozi-Élet. (Szatmár.) I. évf.

Siketnémák Lapja. (Vác.) III. évf.

Sportélet. (Debrecen.) I. évf.

Színház. (Kecskemét.) I. évf.

Színházi Figaró. (Kolozsvár.) III. évf.

Színházi Ujság. (Brassó.) X. évf.

Színházi Ujság. (Eperjes.) III. évf.

Színházi Ujság. (Nyitra.) I. évf.

1912/13.

Színházi Ujság. (Temesvár.) III. évf. 1912—13.

Színművészeti Szövegek. (Gyula.) I. évf.

Temesvári Útmutató. I. évf.

Trencsénteplic. I. évf.

Újpesti Színpad. III. évf.

Uránia. (Kassa.) II. évf.

Virradás. (Sopron.) IV. évf.

Összesen 22.

VIII. Vegyestartalmú, nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

Az Ország. I. évf.

Az Ügyelő. II. évf. *Folyt.:* Fáklya.

Budai Szemle. IX. évf. (A Budai Napló-ba olvadt.)

Fáklya. II. évf.

Kelenföldi Hírlap. II. évf.

Kőbányai Ujság. IX. évf.

Obuda-Ujlak. VIII. évf. (*Folyt.:* Budai Szemle.)

Összesen : 7.

VIDÉKEN.

A Közélet. (Debrecen.) I. évf.

Bajai Közlöny. XXXVIII. évf.

Balatonfüredi Hírlap. II. évf.

Balatonkenesei Hírlap. I. évf. *Folyt. 1914-ben.* Balatonkenese és Vidéke.

Baranyai Polgár. (Siklós.) III. évf.

Barsi Futár. (Aranyosmarót, *de a nyitrai Felvidéki Hírek lenyomata.*) VII. évf.

Battonya és Vidéke. II. évf.

Battonyai Ujság. IV. évf.

Békéscsaba és Vidéke. V. évf.

Délvidék. (Arad.) III. évf.

Döbsina és Vidéke. IV. évf.

Érsekújvári Ujság. II. évf.

Felsőmagyarországi Lapok. (*A nyitrai Felvidéki Hírek lenyomata.*) VII. évf.

Felsővárosi Hírlap. (Bártfa.) XIII. évf.

Friss hírek. (Székesfehérvár.) I. évf.

Hajdudorogi Ujság. III. évf.

Haladás, Kecskeméti Hírlap. V. évfolyam. *Folytatása:* Kecskeméti Szemle *havi folyóirat.*

Hegyalja. (Pankota.) III. évf.

Hétfői Híradó. (Kolozsvár.) III. évf.

Kisújszállás és Vidéke. XX. évf.

Kőszegi Hétfői Hírlap. III. évf.

Közvélemény. (Vágszered) a nyitrai Felvid. Hírek lenyomata. VII. évf.

Magyar Alföld. (Kecskemét.) III. évf.

Malaczká és Vidéke. (*A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*) VII. évf.

Marosvásárhely. III. évf.

Miava. (*A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*) VII. évf.

Nagyszombati Hírlap. (*A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*) IX. évf.

Napló. (Nyitra.) I. évf.

Nógrádi és Honti Híradó. (Balassagyarmat-Ipolyság.) VIII. évf.

Nyirbátor és Vidéke. V. évf. *Folyt.:* Nyirbátori Lapok.

Nyírség. (Nyirbátor.) I. évf.

Oravicza és Vidéke. VI. évf.
Oroszázi Közlöny. XXXV. évf.
Pestmegyei Közlöny. (Kecskemét.)
 II. évf. *Folyt.*: Kecskemét és Vidéke.
Pestszentlőrincz. IV. évf.
Péterréve. II. évf.
Piski. I. évf.
Pöstyéni Lapok. VII. évf. (*A nyitrai Felvid. Hírek lenyomata.*)
Privigye és Vidéke. (*Ugyanúgy.*)
Püspökladány és Vidéke. III. évf.
Sajkás Híradó. (Csurog.) I. évf.
Salgótarján és Vidéke. «VII.» (= VI.) évf.
Sárbogárd és Vidéke. II. évf.
Sárospataki Ujság. VII. évf.
Szabolcsi Ujság. (Kisvárdá.) III. évf.
Szokolczai Határőr. VII. évf. (*A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*)
Szatmári Hétfő. I. évf.
Szenic-Miava és Vidéke. (Szenic.)
 VII. évf. (*A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*)
Szentendre. I. évf.
Szent-Gotthárd. XVIII. évf. 1912/13.
Tamási Járás. II. évf.
Ugocsa megye. V. évf.
Tarsoly. (Ujszász.) IV. évf. *Havi folyóiratú lett.*
Tatabánya. II. évf.
Tokaj-Hegyalja. (Szerencs.) XXI. évf.
Ugocsa megye. (Nagyszőlős.)
Ujarad és Vidéke. I. évf.
Ujpesti Hírlap. Ujpesti Közlöny.
 VI = XXI. évf.

Vágsellye és Vidéke. VII. évf. *A nyitrai Felv. Hírek lenyomata.*
Vágújhelyi Hírlap. *Ugyanúgy.*
Veszprém és Vidéke. II. évf.
Vidék. (Nyitra.) I. évf.
 Összesen: 62.

IX. Hivatalos lapok.

VIDÉKEN.

A Vármegye. (Nagykároly.) I. évf. *Folyt.*: Szatmármegyei Hirmondó.
A Város Lapja. (Sátoraljaujhely.) I. évf.
Egyesületi Értesítő. A Borsódm. Gazd. Egyes. Hiv. Lapja. *L. a VII. csoportban.*
Vármegyei Híradó. (A Kisküküllő-várm. Jegyzők Hiv. Lapja.) (Dicső-szentmárton.) V. évf. *Folytatása*: Vármegyei Hírlap.
 Összesen: 4.

X. Hirdetési lapok.

VIDÉKEN.

A Magyar Erdész. Az Erdészeti és Vadászati Szaklap Hirdetési Közlönye. (Rimabánya.) XIII. évf.
 Összesen: 1.

XI. Melléklapok.

VIDÉKEN.

L. a X. csoportban.

II. Idegen nyelvűek.

I. Német nyelven.

Politikai lapok.

VIDÉKEN.

Bistritzer Deutsche Zeitung. (Beszterce.) I. évf.
Nagykikinda und Umgebung. XX. é. *A Gross-Kikindaer Zeitung-ba olvadt.*
Radikal. (Sopron.) XVIII. évf. *Folytatása*: Grenzpost.
 Összesen: 3.

Nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

Általános Műszaki Értesítő. Allgem. Technischer Anzeiger.

Finanzielle Blätter. XVIII. évf.
**Finanzielles Organ über die Buda-
 pester und Wiener Börse.**

Handels- und Gewerbeblatt. XVIII. évf. *És lenyomata*: Lokal-Zeitung.

Nationalökonomische Blätter. XXXVI. évf.

Saphir's Styx. XLIV. évf.

Ungarischer Holzhändler. XIX. évf. (*A Magyar Fakereskedő-be olvadt: ez kétnyelvű lett.*)

Ungarischer Kreditrat. XXIII—III.

Ungarländischer Zimmerer. X. évf.

Összesen: 9.

VIDÉKEN.

- Bácskai Ujság.** Bácskaer Zeitung. (Apatin.) XVII. évf.
Illustrierte Feuerwehr-Zeitung. (Pozsony.) XXIX. évf.
Lugoser Uik. I. évf.
Meine Heimat. (Brassó.) 1912/13. II. évf.
Neppendorfer Blätter. (Nagyszében.) X. évf.
Reform. (Pozsony.) XVII. évf.
 Összesen : 6.

II. Horvát nyelven.

III. Szerb nyelven.

Nem politikai lapok.

VIDÉKEN.

- БЕЧКЕРЕЧКЕ НОВИНЕ.** (Nagybecskerek.) I. évf.
ШКОЛСКИ ГЛАСНИК. (Ujvidék.) VI. évf.
СРПСКИ ГЛАС. (Nagykikinda.) VII. évf.
СРПСКИ СВЕТ. (Ujvidék.) I. évf.
ВРАЧ. (Ujvidék.) XVIII. évf.
ЗАНАТЛИЈСКО КОЈО. (Ujvidék.) I. évf.
 Összesen : 6.

IV. Román nyelven.

Nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

- Gazeta Română.** I. é.
 Összesen : 1.

VIDÉKEN.

- Progresul.** (Oravica.) VII. évf.
Solia Satelor. (Kolozsvár.) II. évf.
 Összesen : 4.

III. Többnyelvű lapok.*

BUDAPESTEN.

- Műszaki vívmányok.** Technische Errungenschaften. Anquêts techniques. (M., német.) *L. a VII. csop.*
Hungara Studento. (Magyar, esperanto.) *L. a VII. csop.*
Vállalkozás és Gyáripar. Unternehmung und Fabriksindustrie. (u., n.) *L. a VII. csop.*

IV. Tót nyelven.

Politikai lap.

BUDAPESTEN.

- Crvena Sloboda.** II. évf.
 Összesen : 1.

Nem politikai lapok.

BUDAPESTEN.

- Smotra.** I. évf.
 Összesen : 1.

VIDÉKEN.

- Hodonin.** (Holics.) II. évf.
 Összesen : 1.

VI. Vend nyelven.

Nem politikai lapok.

VIDÉKEN.

- Novine za Vogrske Slovence.** (Cserföld.) I. évf.
 Összesen : 1.

VII. Olasz nyelven.

Politikai lapok.

VIDÉKEN.

- Il Lavoratore.** (Fiume.) IV. évf.
 Összesen : 1.

VIII. Francia nyelven.

Nem politikai lap.

BUDAPESTEN.

- Revue Franco-Hongroise.** I. évf.
Havi folyóirattá lett.
 Összesen : 1.

IX. Angol nyelven.

Nem politikai lap.

BUDAPESTEN.

- Hungarian Puck.** I. évf.
 Összesen : 1.

* A magyar nyelvűek közé felvettük, tehát a létszámot nem gyarapítják.

A hirlapirodalom statisztikája.

I. Magyar nyelvű lap:

		1912-ben volt	új	1913-ban megszűnt	Különbözet
I. Politikai napi:	Budapesten	27	2	5	3
	vidéken ...	74	5	7	— 2
II. Politikai heti:	Budapesten	30	4	2	+ 2
	vidéken ...	131	7	15	— 8
III. Vegyestartalmú képes:	Budapesten	10	—	1	— 1
	vidéken ...	—	—	—	—
IV. Vallás-és nevelésügyi:	Budapesten	26	7	3	+ 4
	vidéken ...	25	8	8	—
V. Irodalmi:	Budapesten	5	2	1	+ 1
	vidéken ...	7	1	2	— 1
VI. Humoros:	Budapesten	19	—	3	— 3
	vidéken ...	15	1	3	— 2
VII. Szaklap:	Budapesten	253	38	52	— 14
	vidéken ...	66	21	22	— 1
VIII. Nem. polit. vegyestart:	Budapesten	7	5	7	— 2
	vidéken ...	187	41	62	— 21
IX. Hivatalos:	Budapesten	25	—	—	—
	vidéken ...	61	5	4	+ 1
X. Hirdetési:	Budapesten	5	—	—	—
	vidéken ...	2	—	1	— 1
XI. Vegyes melléklap:	Budapesten	51	1	—	+ 1
	vidéken ...	10	1	1	—
Összesen	Budapesten	458	59	74	— 15
	vidéken ...	578	90	72	+ 16
Együttvéve ...	...	1,036	149	146	+ 3

II. Nem magyar nyelvű lap:

		1912-ben volt	új	1913-ban megszűnt	Különbözet
I. Német	polit. Budapesten	14	2	—	+ 2
	vidéken —	32	2	3	— 1
	nem polit. Budapesten	28	4	9	— 5
	vidéken ...	37	4	6	— 2
Összesen...	...	111	12	18	— 6

		1912-ben volt	új	1913-ban megszűnt	Különbözet
II. Horvát	polit. vidéken ...	4	—	—	—
	nem polit. Budapesten	4	—	—	—
	vidéken ...	1	—	—	—
	Összesen... ..	9	—	—	—
III. Szerb	polit. Budapesten	1	—	—	—
	vidéken ...	1	—	—	—
	nem polit. Budapesten	1	—	—	—
	vidéken ...	8	6	6	—
Összesen... ..	11	6	6	—	
IV. Román	polit. Budapesten	2	—	—	—
	vidéken ...	8	—	—	—
	nem polit. Budapesten	2	1	1	—
	vidéken ...	17	—	4	— 4
Összesen... ..	29	1	5	— 4	
V. Tót	polit. Budapesten	4	—	1	— 1
	vidéken ...	7	—	—	—
	nem polit. Budapesten	1	—	1	— 1
	vidéken ...	3	1	1	—
Összesen... ..	15	1	3	— 2	
VI. Vend	nem. pol. vidéken ...	—	1	1	—
VII. Olasz	polit. vidéken ...	3	—	1	+ 1
	nem polit. vidéken ...	3	1	—	+ 1
VIII. Francia	polit. Budapesten	1	—	—	—
	nem polit. Budapesten	—	1	1	—
IX. Angol	nem polit. Budapesten	1	1	1	—
X. Orosz (rutén)	nem polit. Budapesten	1	—	—	—
	vidéken ...	1	—	—	—
XI. Cseh	polit. vidéken ...	1	—	—	—
XII. Héber	nem polit. vidéken ...	1	—	—	—
XIII. Latin	nem polit. Budapesten	1	—	—	—
Összegezés:	polit. Budapesten	22	2	1	— 1
	vidéken ...	56	2	4	— 2
	nem polit. Budapesten	39	7	13	— 6
	vidéken ...	71	13	18	— 5
Együttvéve	188	24	36	— 12	

Azaz: magyar nyelvű lap volt (1912-ben 1,036) 1913-ban 1,039

idegen « « » (1912-ben 188) 1913-ban 176

Végösszeg ... .. 1,214 lap.

II.

Folyóiratok.

Összeállította: FITOS VILMOS dr.

A) Új folyóiratok.

I. Magyar nyelvűek.

Az adó. Gyakorlati irányú adó-, illeték- és általános pénzügyi közlemények. Budapest. Szerk. Szepesi Mihály. Nyom. Rózsa Jenő. Megj. havonta. Évi 6 K, száma 1 K.

Agyag- és üvegmunkás. A magyarországi fazekasok, kályhások, üveg-, porcellán- és rokonszaktmák munkásai érdekét képviselő szakközlöny. Budapest. Szerk. Filipovits Antal. Nyom. Goldstein József. Megj. havonta. Évi 8 K.

Az Alföld. Kecskemét. Szerk. Löwy Ödön. Nyom. Szél Nándor. Megj. havonta. Évi 12 K.

Alföldi Szemle. Szolnok. Szerk. Róth Dezső. Nyom. Róth Dezső. Megj. havonta. Évi 6 K, száma 60 f.

Bádogos mesterség. Kispest. Szerk. Sztipán István. Nyom. Meyer Ernő és tsa. Megj. hav. Évi 10 K.

Baranyai kálvinista lobogó. A «Felsőbaranyai Kálvin-szövetség» hivatalos lapja. Siklós. Szerk. Csikész Sándor. Nyom. Siklós-Drávavölgyi kny. Megj. hav. Évi 60 f.

Barlangkutatás. Kiadja a magyar-honi földtani társulat barlangkutató szakosztálya. Budapest. Szerk. Kadić Ottokár. Nyom. Fritz Ármin. Megj. évenként 4-szer. Évi 3 K.

A bélyeg. A magyar bélyeggyűjtők lapja. Budapest. Szerk. Haraszthy Lajos. Nyom. «Siklós-Drávavölgyi kny.» Évi 2 K 40 f, száma 20 f.

Bélyegtözsde híradó. Philatelisták iro-

dalmi revue. Budapest. Szerk. Szögyéni Gyula. Nyom. Jókai kny. Megj. havonta. Évi 1 K 20 f, száma 16 f.

Betonszemle. Cement, cementárú, működő, beton és vasbetonépítmények közlönye. Budapest. Szerk. Enyedi Béla. Nyom. Kereskedelmi kny. Megj. hav. Évi 12 K, száma 1 K 40 f.

Budai képes lapok. Szépirodalmi és művészeti képes folyóirat. Budapest. Szerk. Viraág Béla. Nyom. Attila kny. Megj. hav. Évi 6 K, száma 50 f.

A budapesti helyi érdekű vasutak hivatalos értesítője. Budapest. 15. évf. Szerk. ? Nyom. Budapesti helyi érdekű vasutak kny. Megj. ? Évi ? K.

Budapesti Szalon Ujság. Szépirodalmi folyóirat. Budapest. Szerk. Kabdebó Béla. Nyom. Magyarországi baptisták nyomdája. Megj. hav. Évi 40 K.

Cserkész őrszem. Képes ifjúsági cserkészlap. Budapest. Szerk. Perényi Dezső. Nyom. Károlyi György. Megj. hav. Évi 3 K 60 f.

A dunáninneni ág. hitv. ev. egyházkerületi tanítók szava. Tanügyi folyóirat. Balassagyarmat. Szerk. Huszák József. Nyom. Székely Samu. Megj. hav. Évi 2 K.

Egyházi híradó. Budapest. Kiadja a budapesti III. kerületi (óbudai) református egyház. Szerk. Kontra Aladár. Nyom. Corvina kny. Megj. évenként 10-szer. Évi 60 f.

Építőipari hitel. Az építőiparosok és anyagkereskedők országos hitelezői

védjegyletének hivatalos közlönye. Budapest. Szerk. Emödi Aladár. Nyom. Goldfinger Mór. Megj. hav. Évi 10 K.

Értesítő. (Arad.) III. évf. Előbb: Éjjeli mulatók tulajdonosainak havi értesítője.

Ertesítő. A szociális missziótársulat és a vele kooperáló kath. női egyesületek lapja. II. évf. Budapest. Szerk. Ghitay Margit. Nyom. Stephaneum kny. Megj. kéthav. Évi 60 f.

Fogászok lapja. A magyarországi fogtechnikusok hivatalos lapja. Kiadja: a «Budapest székesfővárosi fogtechnikusok ipartestülete». Dentisten Blatt. Budapest. Szerk. Doehner Kamill. Nyom. Wiesinger József. Megj. hav. Évi 12 K, száma 1 K.

A fővárosi paedagógiai könyvtár értesítője. Budapest. Szerk. Ozorai Frigyes. Nyom. Székesfővárosi házi kny. Megj. ? Évi ? K. (A fővárosi könyvtár értesítőjének melléklete.)

Független hirlap. Politikai és közgazgatási folyóirat. Nagykőrös. Szerk. Dobos László. Nyom. Sárík Gyula, Czegléd. Megj. hav. Évi 4 K.

Gabonakereskedelem. Közgazdasági és szociális irányú folyóirat. A gabonakereskedelmi tisztviselők országos egyesületének hivatalos lapja. Budapest. Szerk. Párczer Tivadár. Nyom. Pátria kny. Megj. hav. Évi 20 K.

Gazdák érdeke. Mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari növények lapja. Budapest. Szerk. Berger Gyula. Ny. Breuer Ármán. Megj. hav. Évi 10 K.

Gazdasági értesítő. (Szombathely.) XXXV. évf. Előbb: Egyesületi Ért.

Gazdasági lapok. (Eperjes.) XVIII. évf. Előbb: Gazdasági Értesítő.

Géniusz. Művészeti, szépirodalmi, társadalmi és közigazgatási folyóirat. Budapest. Szerk. Géczy Ede. Nyom. Wolf-nyomda, Besztercebánya. Megj. hav. Évi 5 K, száma 40 f.

Géperővel. Közlemények speciális mezőgazdasági, ipari gépekről és automobilokról. Budapest. Szerk. Hahn Hugó. Nyom. Weiss L. és F. Megj. hav. Évi ? K.

Görög katolikus népiskola. A munkácségyházmegyei gör. kath. kántortanító-egyesület közlönye. Ungvár. Szerk. Melles Gyula. Nyom. Unio kny. Megj. évente 10-szer. Évi 4 K.

A gőzmozdony. Műszaki folyóirat a

mozdony és egyéb technikai ismeretek terjesztésére. Budapest. Szerk. Ledács Kiss Aladár. Nyom. Magyar fénynyomdai r.-t. Megj. negyedévenként. Évi 2 K.

Gyorsírástudomány. Budapest. Kiadó: a Gyorsírástudományi Társulat elméleti szakosztálya. Szerk. Radnai Béla. Nyom. Heisler és Kőzol. Megj. hav. Évi 1 K 20 f. (Melléklet: Diák gyorsíró világ. Az országos diák gyorsíró szövetség hivatalos lapja. Szerk. Teőreök Aladár.)

Haladás. Kulturpolitikai és irodalmi szemle. Az «Országos magyar népművelődési egyesület» hivatalos közlönye. Budapest. Szerkeszti Harsányi Ferenc. Nyom. Boros György, Újverbás. Megj. hav. Évi 5 K.

Hatvani méhészek és kisczudák lapja. Méhészeti és gazdasági ismeretterjesztő kézirott szaklap. Hatvan. Szerk. Sáfrán Károly. Litografálja Sáfrán K. Megj. hav. Évi 3 K.

Hírek a szénsaviparról. Havi folyóirat a szénsav- és szikvizgyárak részére. Budapest. Szerk. Pogány Gyula. Nyom. ifj. Kellner Ernő. Megj. hav. Évi 2 K.

Hirlapterjesztő munkás. Hirlapterjesztő munkások és munkásnők érdekeit védő gazdasági és társadalmi lap. Budapest. Szerk. Burián József. Nyom. Világosság kny. Megj. hav. Évi 2 K 90 f, száma 24 f.

Interieur. Művészeti folyóirat. Budapest. Szerk. Kovács Béla. Nyom. Jókai kny. r.-t. Megj. hav. Évi 20 K.

Az iparujság. Az alakulandó Iparos Sajtóiroda stb. hivatalos lapja. II. évf. Budapest. Szerk. Abádi Márton. Nyom. «Merkantil» kny. Megj. ? Évi 20 K.

Jegyzők és egyéb községi tisztviselők országos nyugdíjpótló egyesületének értesítője. Budapest. Szerk. ? Nyom. Országos központi községi kny. r.-t. Megj. ? Évi ? K.

A jegyzők lapja. A községi, kör-, segédjegyzők és összes községi alkalmazottak és a községek érdekeinek megvédésére. Nagyhöflány. Szerkeszti Ormosy Károly. Nyom. Röttig Gusztáv és fia. Sopron. Megj. hav. Évi 3 K.

Jogakadémiai szemle. A jogakadémiai tanárok országos egyesületének hivatalos lapja. Kassa. Szerk. Kiss Albert. Nyom. Vitéz Á. utóda. Megj. évnegyedévenként. Évi 12 K.

Karcag. Szépirodalmi és tudományos havi folyóirat. Karcag. Szerk. Pásztor Géza. Nyom. Nagy Lajos és tsai. Megj. hav. Évi 6 K. száma 50 f.

Katholikus iskola. A pécsmegyei tanhatóság hivatalos közlönye. Pécs. V. évf. Szerk. Kóródy Miklós. Nyom. Dunántúl kny. r.-t. Megj. évenként 10-szer. Évi 2 K, száma 10 f.

A kath. sajtóhölgybizottság kis közlönye. Budapest. Szerk? Nyom. Jurcsó Antal, Kalocsa. Megj. szabad időközökben. Tagilletmény gyanánt.

Kertészeti Közlöny. Szakismeretterjesztő lap. Piski. Szerk. Papp Samu. Nyom. Kroll Gyula. Déva. Megj. hav. Évi 2 K.

Kisküküllőmegyei tanügy. Nevelésoktatásügyi havi folyóirat. A kisküküllőmegyei általános tanítóegyesület és a királyi tanfelügyelőség hivatalos közlönye. Dicsőszentmárton. V. évf. Szerk. Halmágyi Samu. Nyom. Dosztál Kálmán «Erzsébet» kny. Megj. hav. Évi 5 K.

Kolozsvári gyorsíró. Vegyes tartalmú időszaki folyóirat a Gabelsberger-Markovits rendszerű gyorsírás fejlesztése- és terjesztésére. Kiadja az Erdélyrészi gyorsírók társasága. Kolozsvár. Szerk. Varjú János. Nyom. Gámán János örököse. Megj. évnegyedenként. Évi 2 K.

Komárom. A Jókai közművelődési és múzeum egyesület hivatalos értesítője. Komárom. Szerk. Alapi Gyula. Nyom. Jókai kny. r.-t. Megj. évnegyedenként. Évi 8 K.

Kossuth Lajos lapja. Politikai és társadalmi folyóirat. Budapest. Szerk. Wagner Károly. Nyom. Uránia kny. Megj. hav. Évi 8 K, száma 80 f.

Központi építkezési szemle. Az építőipar és építési anyagpiac értesítője. Budapest. II. évf. Szerk. Hollós István Ödön. Nyom. Uránia kny. Megj. hav. Évi 10 K.

Külsősomogy. A külsősomogyi ref. lelkesegyesület egyháztársadalmi folyóirata. Gyöng. Kiadja a Külsősomogyi ref. lelkesegyesület. Szerk. Szilágyi Béla. Nyom. Engel József. Megj. évenként 8-szor. Évi 1 K.

Levéltárosok lapja. A törvényhatósági levéltárosok országos egyesületének hivatalos értesítője. Budapest. Szerk. Alapi Gyula. Nyom. Spitzer Sándor,

Komárom. Megj. évnegyedenként. Évi 10 K.

A magyar amatőrfényképezők orsz. szövetsége értesítője. Budapest. Szerk. Szakál Géza és Kankovszky Ervin. Gépírás. Megj. hav. Évi ? K.

Magyar erdősz. Erdészeti és vadászati szaklap. Borsod-Gömör-Heves-megyék erdőszeti egyesületének hivatalos közlönye. Rimabánya. XIII. évf. Szerk. Mitske Gusztáv. Nyom. Székely és Illés, Ungvár. Megj. negyedévenként. Évi 6 K.

A magyar föld. Birtokpolitikai és ingatlanforgalmi közlöny. Budapest. Szerk. Apsay V. János. Nyom. Magyarországi bapústák kny. Megj. hav. Évi 4 K, száma 20 f.

Magyar föld. Közgazdasági és idegenforgalmi lap. Az alföldi gazdasági egyesület, a szegedvidéki baromfitermesztők egylete, a szegedvidéki méhészegylet stb. hivatalos lapja. Szeged. XXII. évf. Szerk. Bodor Antal. Nyom. Engel Lajos. Megj. hav. Évi 4 K.

Magyar hanglemez újság. Magyar beszélőgép- és hanglemez ipari és kereskedelmi szakközöly. Gramofontulajdonosok lapja. Budapest. Szerk. Greiner Antal. Nyom. Műszaki irod. és nyomdai r.-t. kny. Megj. hav. Évi 4 K.

Magyar kalász. Gazdasági, természeti, szövetkezeti, állatvédelmi ismereteket terjesztő és a magyar ipart pártoló képes gyermeklap. Hontszob. 1912. Szerk. Lacsny Ferenc. Nyom. Pestvidéki kny. Vác. Megj. hav. Évi 3 K.

A magyar kereskedő kertész. A magyar kereskedelmi kertészek orsz. szövetsége hivatalos lapja. Budapest. Szerk. Tost Ferenc. Nyom. Goldstein József. Megj. hav. Ingeny.

Magyar kézműipar. Társadalmi és közgazdasági havi folyóirat. Budapest. Szerk. Tanka Tibor. Nyom. Apostol nyomda. Megj. hav. Évi 2 K 40 f.

Magyar könyvkereskedő. A magyar könyv- és zeneműkereskedő alkalmazottak orsz. egyesületének közlönye. Budapest. XIII. évf. Szerk. Rónai Ármin és Kertész Dezső. Nyom. Rózsa Kálmán és neje. Megj. hav. Évi 6 K, száma 50 f.

A magyarorsz. gyógyszerész-egyesület hivatalos értesítője. Budapest.

Szerkeszti Rossberger József. Nyom. Stephaneum kny. Megj. évharmadonként. Évi ? K. Tagoknak ingyen.

Magyar őrszem. Budapest. Kiadja a magyar tanítók turista - egyesülete. Szerk. Tas József. Nyom. Elek-ny. Megj. évenként 10-szer. Évi 4 K, száma 20 f.

Magyar renaissance. Lásd: Renaissance.

Magyar szijgyártó- és nyerges-ipar. A szijgyártók és nyergesek országos szövetségének hivatalos közlönye. Budapest. Szerk. Kaufmann Béla. Nyom. Kaufmann József és tsa. Megj. hav. Évi ? K.

Magyar zsidó. Orth. zsidó felek. és társadalmi lap. Az orthodox központi iroda hivatalos közlönye. Budapest. Szerk. ? Nyom. Neuwald Illés utódai. Megj. ? Évi 12 K.

Május. Irodalmi folyóirat. Budapest. Szerk. Kázmér Ernő és Pajzs Elemér. Nyom. «Meteor»-kny. Megj. hav. Évi 10 K, száma 1 K.

Méhész. Bienenzüchter. Stupar. A délmagyarországi méhészegyesület közlönye. Temesvár. (Magyar, német, román.) Szerk. Dér István. Nyom. Hunyadi kny. Megj. hav. Évi 4 K.

Mezőgazdasági közlemények. A «Központi értékesítő szövetkezet» hivatalos lapja. III. évf. Budapest. Szerk. Paur Ödön. Nyom. Corvina kny. Megj. negyedévenként. Évi 1 K.

A mi lapunk. Budapest. Előbb: Katolikus háziasszonyok lapja. (Melléklet: A mi lapunk. Dolgozó nők lapja.)

Modern közigazgatás. Társadalmi szaklap. Budapest. Szerk.-bizotts: Miskolczy László, Lehel Antal, Szilárd Rezső. Nyom. Laiszky János, Esztergom. Megj. hav. Évi 12 K.

Motortulajdonosok lapja. Eger. Sz. Faragó József. Nyom. Dobó István. Megj. hav. Évi 6 K, száma 60 f.

Műszaki közlemények. Mérnöki szaklap, közérdekű műszaki és közgazdasági ismeretek terjesztésére és népszerűsítésére. Kassa. Kiadja a Felsőmagyarországi mérnökegyesület. Szerk. Oláh Béla. Nyom. Kassai kny. Megj. negyedévenként. Évi 3 K.

Műszaki magántisztviselő. Lásd: Műszaki vállalatok tisztviselőinek közlönye.

Műszaki vállalatok tisztviselőinek

közlönye. A gyáripari és műszaki tisztviselők érdekeit szolgáló közgazdasági és szociálpolitikai lap. A «Műszaki vállalatok tisztviselőinek országos szövetsége» hivatalos lapja. Budapest. Szerk. Selymes Emil. Nyom. Merkantil kny. Megj. hav. Évi 12 K, száma 1 K.

Műszaki vívmányok. Ipari és szabadalmi közlöny. Technische Errungenschaften. Budapest. (Magyar, német.) Szerk. Szalárdi Béla. Nyom. Pless Ignác. Megj. hav. Évi 10 K.

Nagyszombeni kath. egyházi tudósító. Nagyszomben. Szerk. Nyírő József. Ny. Budovszky L. Megj. hav. Évi 1 K 50 f, száma 10 f.

A nemzeti népszövetség közlönye. Budapest. Szerk. Baján Gyula. Nyom. Pallas kny. Megj. hav. Évi 2 K.

Országos gépész-szövetség lapja. (Magyar gépipar.) Budapest. XXII. é. Szerk. Veszely Ferenc. Nyom. Thália kny. Megj. hav. Évi 6 K.

Országos szövetség. A magyarországi szállodai, éttermi és kávéházi alkalmazottak szociális érdekeit védő és előmozdító szaklap. A magyarországi szállodai éttermi és kávéházi alkalmazottak országos egyesületének hivatalos közlönye. Budapest. Szerk. Boór Jenő. Nyom. Világosság kny. Megj. hav. Évi 24 K.

Az otthon. A felvidéki műbarátok köre folyóirata. Miskolcz. Szerk. Bcđor Antal. Nyom. Klein és Ludvig. Megj. évenként 10 szám. Évi 4 K. (A Miskolczi Napló melléklapja.)

A papirkereskedő. Der Papierhändler. Budapest. Szerk. Vidor Armin. Nyom. Uránia kny. Megj. hav. Évi 6 K.

Petrezselyem. Az eperjesi jótékony leányegyesület hivatalos közlönye. Eperjes. Szerk. Anonymus. Nyom. Kósch Árpád. Megj. ? Ára 40 f.

Reklám. Erdélyrészi hirdetési közlöny, útmutató és címtár. Maros-Vásárhely. Szerk. Mika Ottokár. Nyom. Benkő László. Megj. hav. Évi ? K, száma 25 f.

Renaissance. Szépirodalmi, művészeti és kritikai folyóirat. Budapest. Szerk. Balás Tivadar. Nyom. Szabadság kny. Kecskemét. Megj. hav. Évi 4 K, száma 40 f.

Rend-tartományi közlöny. Gyöngyös.) II. évf. Előbb: Tartományi Közlöny.

Soroksárpéteri-i Közlöny. Társadalmi, községi-politikai és gazdasági havi lap. Soroksárpéteri. Szerk. Békéssy Sándor. Nyom. Magyarországi bap-tisták kny. Budapest. Megj. hav. Évi 1 K 20 f, száma 10 f.

Századok legendái. Budapest. Szerk. Virter Ferenc. Nyom. Hornyánszky Viktor kny. Megj. hav. Évi 48 K, száma 5 K.

Székesfővárosi altisztek és szolgák közművelődési, önégyedző és temetkezési egyesületének hivatalos lapja. Budapest. Szerk. Fogarassy Károly. Nyom. Fővárosi Hirmondó kny. Megj. hav. Évi 2 K, száma 20 f.

Szövetkezeti szemle. (Gazdasági és ipari szövetkezés.) A felsődunai szövetkezetek szövetsége és a kötelékéhez tartozó szövetkezetek hivatalos lapja. Komárom. Szerk. Székely Antal. Nyom. Spitzer Sándor. Megj. hav. Évi ? K. Tagoknak ingyen.

Aszötvetség. Bndapest. IV. évf. Előbb : Az egyesület.

Tanítószövetség. A bács megyei tanítószövetség hivatalos közlönye. Szabadka. II. évf. Szerk. Partcsetich Ernő. Nyom. Lipsitz és Lampel. Megj. évenként 10-szer. Évi 3 K, száma 40 f.

Tarsoly. Ujszászi társadalmi helyi lap. Ujszász. IV. évf. Szerk. Mózer Rezső. Nyom. Sárík Gyula, Czegléd. Megj. hav. Évi 4 K.

Tartalékos tisztí közlöny. Országos katonai szaklap, a vasvármegyei tart. tisztí egyesülés hiv. közlönye. Szombathely. Szerk. Zimmermann Károly. Nyom. Lintner és Számedly. Megj. ? Évi 6 K.

Természetes életmód. A magyarországi veget. egyesület folyóirata. Budapest. Szerk. Bicsérdy Tibor. Nyom. Sárík Gyula, Czegléd. Megj. kéthav. Évi ? K, száma 40 f.

Testedzők. A pesti magyar keresk. bank tisztviselőinek testedző egyesülete hivatalos közlönye. Budapest. Sz. Biernacki Szilárd. Nyom. Gonda János, «Papyrus» kny. Megj. hav. Évi ? K. Tagoknak ingyen.

Tolnai reformátusok lapja. Egyház-társadalmi lap. Szekszárd. Szerk. Göde Lajos, Okos Gyula, Szappanos Gyula. Nyom. Szekszárd. Megj. évenként 10-szer. Évi 1 K.

Turán. A Turáni-társaság (Magyar

ázsiai társaság) folyóirata. Budapest. Szerk. Paikert Alajos. Nyom. Fritz Ármin. Megj. kéthavonként. Évi 6 K, száma 1 K.

A tükör. Pápa. Szerk. a theologiai akadémia hallgatóinak közreműködésével Kis József. Nyom. Főiskolai kny. Megj. évenként 10-szer, száma 4 f.

Új élet. Havi folyóirat a népművelés köréből. Budapest. VIII. évf. Szerk. Bárczy István, Weszely Ödön, Wildner Ödön. Nyom. Korvin testv. Megj. hav. Évi 20 K, száma 2 K. (Ez évf. egyúttal a «Népművelés» VIII. évfolyama is s magában foglalja a «Népnevelők lapja» 48. évfolyamát.)

Új ígék. Irodalmi, művészeti folyóirat. Veszprém. Szerk. Diego-Ludvigh Kálmán. Nyom. Vörösmarty-kny. Devescer. Megj. évenként 10-szer. Évi 5 K.

Új művészet. (Budapest.) I. évf. (1912—1913.) Előbb: Szabad művészet.

Utazók és ügynőkök lapja. Az Arad és vidéke kereskedelmi utazók és ügynőkök egyesületének hivatalos közlönye. Arad. Szerk. Lakatos Aladár. Ny. Keppich Zsigmond. Megj. hav. Évi 6 K, száma 50 f.

Ütmesterek lapja. Műszaki, ütügyi és közzgazdasági lap. Budapest. VI. évf. Szerk. Molnár Béla. Nyom. Schulhof Károly. Megj. hav. Évi 12 K.

Utolsó idők. Katholikus valláserkölcsi, társadalmi és közművelődési havi folyóirat. Budapest. Szerk. Cserényi Ernő. Nyom. Jedlovsky István. Megj. hav. Évi 2 K, száma 20 f.

Vakok ügye. Budapest. X. évf. (1912-ben szünetelt.)

A «Vármegyei díjnokok orsz. szövetségé»-nek hivatalos közlönye. (Időszaki értesítő.) Kassa. Szerk. ? Nyom. Vitéz A. utóda. Megj. ? Évi ? K.

Vasasok lapja. A «Vaskereskedelmi alkalmazottak országos egyesülete» hivatalos lapja. Budapest. Szerk. Walter Károly. Nyom. Rusznák és Türk. Megj. hav. Évi ? K.

A világosság. Az élő Isten egyházának hivatalos közlönye. Ujvidék. Szerk. Nikos J. J. Nyom. Ivkovic György. Megj. hav. (?) Évi 2 K.

Zeneközlöny. Budapest. XII. évf. Szerk. Demény Dezső. Nyom. Pesti kny. Megj. hav. Évi 10 K.

Összesen : Budapestén 65.
Vidéken 42.

II. Idegen nyelvűek.

Archiv für jüdische Familienforschung. Wien. Szerk. Hirschl Berthold. Nyom. Röttig Gusztáv és fia, Sopron. Megj. évente 6-szor. Évi 6 K, száma 1 K 20 f.

Bulletin sténographique de Budapest. Revue sténographique, scientifique, littéraire et artistique. Organe officiel de la société nationale des sténographes hongrois. Budapest. Szerk. Lévy F. Nyom. Dugonics kny. Szeged. Megj. ? Évi ? K.

Cuvântul adevărului. Revista bisericescă. Hátszeg. Szerk. Manu Leo J. Nyom. «Carmen» kny. Kolozsvár. Megj. hav. Évi 10 K.

Debet und Credit. Budapest. IV. évf. 1912-ben szünetelt.

Heimat. Bacskauer evangelisches Volksblatt. Zombor. Szerk. Lombos Alfréd. Nyom. Baits Vladimir. Megj. hav. Évi 3 K.

The Hungarian Spectator. Journal of the british-american literary society in Hungary. Budapest. Szerk. Yolland Arthur. Nyom. Franklin-társulat kny. Megj. hav. Évi 4 K.

Ipel' a Rimava. Slovenský sociálny mesačný časopis. Losonc. Szerk. Virostek János. Nyom. Engel István. Megj. hav. Évi ? K.

Katholische Pfarrblätter. Nagyszében. Szerk. Nyirő József. Nyom. Budovsky L. Megj. hav. Évi 1 K 50 f, száma 10 f.

Mitteilungen der fontes rerum transylvanicarum. Kolozsvár. 1912. Szerk. Veress András. Nyom. Stief Jenő és tsa. Megj. időszakonk. Ingyen.

Noi. Organul studențimii romane. Revistă social-culturală ilustrată. Kolozsvár. Szerk. Bianu Jenő. Nyom. «Carmen» kny. Megj. hav. Évi 6 K.

Nové Časy. Casopis pre vzdelenie slovenského ľudu. Rózsahegy. Szerk. Devečka András és Srobár Vavro. Nyom. Parička János. Megj. hav. Évi 2 K.

Oriental Român. Revista politică și culturală. Kolozsvár. Szerk. Moldovan V. E. Nyom. «Carmen» kny. Megj. hav. Évi 10 K, száma 1 K.

Der Photo-Händler. Organ des Reichsverbandes österreich-ungarischer Photo-Händler. Wien. Szerk.

Köhler Alajos. Megj. hav. Évi ? K. Tagoknak ingyen.

Pokrok. Mesečník venovaný ku poučeniu a vzdelaniu slovenského ľudu. Szakolcza. X. évf. Szerk. Teslik József. Nyom. Teslik József. Megj. hav. Évi 2 K, száma 4 f.

Rolnicka čítanka. Casopis pre hospodárov. Budapest. Szerk. Stéfánék Antal. Nyom. Budapesti nyomda és lapkiadó r.-t. kny. Megj. hav. Évi 4 K 34 f.

Románul Târnavean. Dicsőszentmárton. Szerk. Petrasiu Sándor. Nyom. Gör. kath. szemináriumi kny. Balázsfalva. Megj. hav. Évi 1 K 50 f, sz. 16 f.

Szvetlo. Listok dlya ugro-ruszkych dobrich gyetyoj. Ungvár. Szerk. Szkiba O. Teofan. Nyom. Unió kny. Megj. hav. Évi 1 K.

Svetlo Sveta. Časopis venovaný vonkajšej missii. Mosóc. Szerk. Hlaváč Milán. Nyom. Turócszentmártoni kny. Turócszentmárton. Megj. hav. Évi 2 K.

Szrpszki radenik. Budapest. III. évf. Szerk. Silniger P. Nyom. Hornyánszky Viktor. Megj. negyedévenként. Évi 2 K. (A társlapokkal együtt.)

Der Universal-Anzeiger. Fachorgan für Philatelie und Sammelwesen. Zentrale der «Intern. Schutzliga für Philatelisten. Wien. VII. évf. Szerk. Klöss Károly. Nyom. Röttig Gusztáv és fia, Sopron. Megj. hav. Évi 2 K 40 f.

Viața. Organ special de asigurare. Az életkérdés. Életbiztosítási közlöny. Temesvár. (Román, magyar.) Szerk? Nyom. Weisz Márk. Nagylak. Megj. hav. Évi ? K.

Wiener Volkszeitung. Organ für Politik, Volkswirtschaft, Kunst und Literatur. Wien. 38. évf. Szerk. Marcus Jenő. Nyom. Alkalay Adolf és fia, Pozsony. Megj. hav. Évi 20 K.

Zeitschrift für den gesamten Sicherheitsdienst. Vierteljahrsschrift für die berufliche Fortbildung aller Sicherheitsorgane. Wien. Szerk? Nyom. Röttig Gusztáv és fia, Sopron. Megj. negyedévenként. Évi 5 K, száma 2 K.

Összesen: Budapesten 5.
Vidéken 18.

B) *Megszűnt folyóiratok.*

I. Magyar nyelvűek.

- Acetilén és karbid.** (Budapest.) II. évf.
- Bányászat.** (Selmeczbánya.) I. évf.
- Bíróági végrehajtó.** (Zombor.) VII. évf.
- Családtörténeti értesítő.** (Szombathely.) II. évf.
- Diákélet.** (Zombor.) II. évf.
- Az egyesület.** (Budapest.) IV. évf.
Lásd: A Szövetség.
- Egyesületi értesítő.** (Szombathely.) XXXV. évf. Lásd: Gazdasági értesítő.
- Egyházi értesítő.** (Kolozsvár.) III. évf.
- Éjjeli mulatók tulajdonosainak havi értesítője.** (Arad.) III. évf. Lásd: Értesítő.
- Első magyarországi reklám-újság.** (Lugos.) II. évf.
- Felvidéki közművelődés.** (Nyitra.) III. évf.
- Gazdasági értesítő.** (Eperjes.) XVIII. évf. Lásd: Gazdasági lapok.
- Gazdasági tudósító.** (Rimaszombat.) XVII. évf.
- Graphica.** (Budapest.) XXV. évf.
- Hírharang.** (Budapest.) IV. évf.
- Hűsipari munkások lapja.** (Budapest.) VIII. évf.
- Az igazság tanuja.** (Budapest.) XIX. évf.
- Iparállam.** (Budapest.) II. évf.
- Kassavidéke.** (Kassa.) XIV. évf.
- Katolikus háziasszonyok lapja.** (Budapest.) VI. évf. Lásd: A mi lapunk.
- Keresztény leányok lapja.** (Magyar-kimle.) II. évf.
- Kertészeti lapok.** (Budapest.) XXVIII. évf.
- Kiskereskedők lapja.** (Nagyvárad.) XIII. évf.
- Komáromi szemle.** (Komárom.) III. évf.
- Magyar festékkereskedő.** (Budapest.) II. évf.
- Magyar gummi- és asbestújság.** (Budapest.) II. évf.
- Magyar kalász.** (Hontszob.) II. évf.
- Magyar kisednevelés és népoktatás.** (Eperjes.) XIX. évf.
- Magyar kosáripár.** (Budapest.) II. évf.
- Magyar közművelődés.** (Budapest.) VI. évf.
- Magyar köztársaság.** (Hódmezővásárhely.) III. évf.
- Magyar népoktatás.** (Nyitra.) II. évf.
- A magyarországi katolikus legényegyesületek országos szövetségének hivatalos közlönye.** (Kolping. Budapest.) XV. sorozat.
- Mazdaznan.** (Temesvár.) II. évf.
- Miskolczi munkásújság.** (Miskolcz.) évf.
- Munkásbiztosítási tanácsadó.** (Budapest.) II. évf.
- Nemzeti népoktatás.** (Nyitra.) II. évf.
- Nógrád, hont és gömöri pénzügyi tisztviselők egyesületének lapja.** (Losoncz.) IV. évf.
- Paedagogiumi lapok.** (Budapest.) X. évf.
- Polgár-őr.** (Losoncz.) V. évf.
- Szabad szó.** (Ujvidék.) II. évf.
- Szakács.** (Budapest.) VI. évf.
- A szikvíz- és szénsavipar lapja.** (Budapest.) V. évf.
- Tanügyi értesítő.** (Besztercze.) XVIII. évf.
- Tanügyi tanácskozó.** (Dés.) XX. évf.
- Természet.** (Budapest.) II. köt.
- Történelmi közlemények.** (Kassa.) IV. évf.
- Trencsénvármegyei tanügy.** (Trencsén.) III. évf.
- Ujszentanna.** (Ujszentanna.) III. évf.
- Útközben.** (Budapest.) VI. évf.
- Ügyvédjelöltek lapja.** (Budapest.) IV. évf.
- Városi közlöny.** (Kolozsvár.) IV. évf.
- Védjegyjogi közlöny.** (Budapest.) II. évf.
- Vezericsillagunk.** (Budapest.) III. évf.

Összesen: Budapesten 23.
Vidéken 31.

II. Idegen nyelvűek.

- Adevërul.** (Budapest.) X. évf.
Bollettino delle opere di recente acquisto. (Fiume.) II. évf.
Gemeinnützige Blätter. (Medgyes.) II. évf.
Gut Licht! (Sopron.) XII. évf.
Mitteilungen der Fontes rerum transylvanicarum. (Kolozsvár.) II. évf.
Monatschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums. (Pozsony.) 57. évf.
Naša gospa lurdska. (Fiume.) VI. évf.
Nova borba. (Budapest.) II. évf.
Occident hungara stelo. (Pozsony.) II. évf.
- Panonio.** (Győr.) II. évf.
Der Pionier. (Medgyes.) II. évf.
Der Polizei- und Kriegshund. (Wien-Sopron.) V. évf.
Svätá rodina. (Árvafejérpatak.) VI. évf.
Szekula Briefmarken-Verkehr. (Budapest.) Lásd: Ungarischer Briefmarken-Sammler.
Ungarischer Briefmarken-Sammler. Budapest. XIII. évf. Előbb Szekula Briefmarken-Verkehr.
Ungarwein - Export - Revue. (Budapest.) VIII. évf.
 Összesen: Budapest 5.
 Vidéken II.

Folyóiratok statisztikája.

Magyar nyelvű folyóiratok.

	Megszüntek	Újak	Különbözet
Budapesten	23	65	+42
Vidéken	31	42	+11
Együttvéve	54	107	+53

Nem magyar nyelvűek:

	Megszüntek	Újak	Különbözet
Német:			
Budapesten	3	1	- 2
vidéken	6	8	+ 2
Román:			
Budapesten	1	—	- 1
vidéken	—	5	+ 5
Tót:			
Budapesten	—	1	+ 1
vidéken	1	4	+ 3
Esperanto:			
Budapesten	—	—	—
vidéken	2	—	- 2
Szerb:			
Budapesten	—	1	+ 1
vidéken	—	—	—
Horvát:			
Budapesten	1	—	- 1
vidéken	1	—	- 1
Orosz:			
Budapesten	—	—	—
vidéken	—	1	+ 1
Olasz:			
Budapesten	—	—	—
vidéken	1	—	- 1
Angol:			
Budapesten	—	1	+ 1
vidéken	—	—	—
Francia:			
Budapesten	—	1	+ 1
vidéken	—	—	—
Összesen			
Budapesten	5	5	—
vidéken	11	18	+ 7
Együttvéve	16	23	+ 7
Végösszeg	70	130	+ 60

FÜGGELÉK.

A magyar nyelvű hírlapok és folyóiratok statisztikája 1780-tól 1912-ig.

ID. SZINNYEI JÓZSEF nyomán.

Az első magyar hírlap **1780** jan. 1-én jelent meg Pozsonyban (Rát Mátyás *Magyar Hirmondó-ja*). Budapesten **1788** okt. 8-án, szerdán indult meg az első magyar rendes hírlap *Magyar Merkurius* címmel, hetenként kétszer járt és Paczkó Ferenc betűivel nyomtatott Pesten. A második lap Pesten az **1806** július 2-án keletkezett *Hazai Tudósítások*; szerk. Kulcsár István. Ez volt az első magyar hírlap, mely 4-rét alakban jelent meg és hosszabb életű volt.

1830-ban **10** magyar hírlap és folyóirat jelent meg.

1840 elején **26** magyar lap volt hazánkban.

1847-ben **33**.

1848—49-ben **86** magyar hírlap jelent meg.

1850 elején **9** lap adatott ki magyar nyelven.

1854 márc. 5-én, mikor a *Vasárnapi Ujság* megindult, ezzel együtt **20** magyar hírlap és folyóirat jelent meg.

1861 elején, midőn az első évi rendes hírlapkimutatást a *Vasárnapi Ujság* közli, **52** volt a magyar hírlapok és folyóiratok száma.

1862 -ben...	65	1888 -ban...	561
1863 -ban...	80	1889 -ben...	600
1864 -ben...	70	1890 -ben...	636
1865 -ben...	75	1891 -ben...	645
1866 -ban...	81	1892 -ben...	676
1867 -ben...	80	1893 -ban...	699
1868 -ban...	140	1894 -ben...	735
1869 -ben...	163	1895 -ben...	806
1870 -ben...	146	1896 -ban...	801
1871 -ben...	164	1897 -ben...	1100
1872 -ben...	198	1898 -ban...	1207
1873 -ban...	201	1899 -ben...	1103
1874 -ben...	208	1900 -ban...	1132
1875 -ben...	246	1901 -ben...	1156
1876 -ban...	240	1902 -ben...	1216
1877 -ben...	268	1903 -ban...	1262
1878 -ban...	281	1904 -ben...	1330
1879 -ben...	321	1905 -ben...	1615
1880 -ban...	368	1906 -ban...	2292
1881 -ben...	356	1907 -ben...	2069
1882 -ben...	412	1908 -ban...	2059
1883 -ban...	427	1909 -ben...	2056
1884 -ben...	482	1910 -ben...	1680
1885 -ben...	494	1911 -ben...	1588
1886 -ban...	516	1912 -ben...	1626
1887 -ben...	539	1913 -ban...	1650

hírlap és folyóirat jelent meg magyar nyelven.

